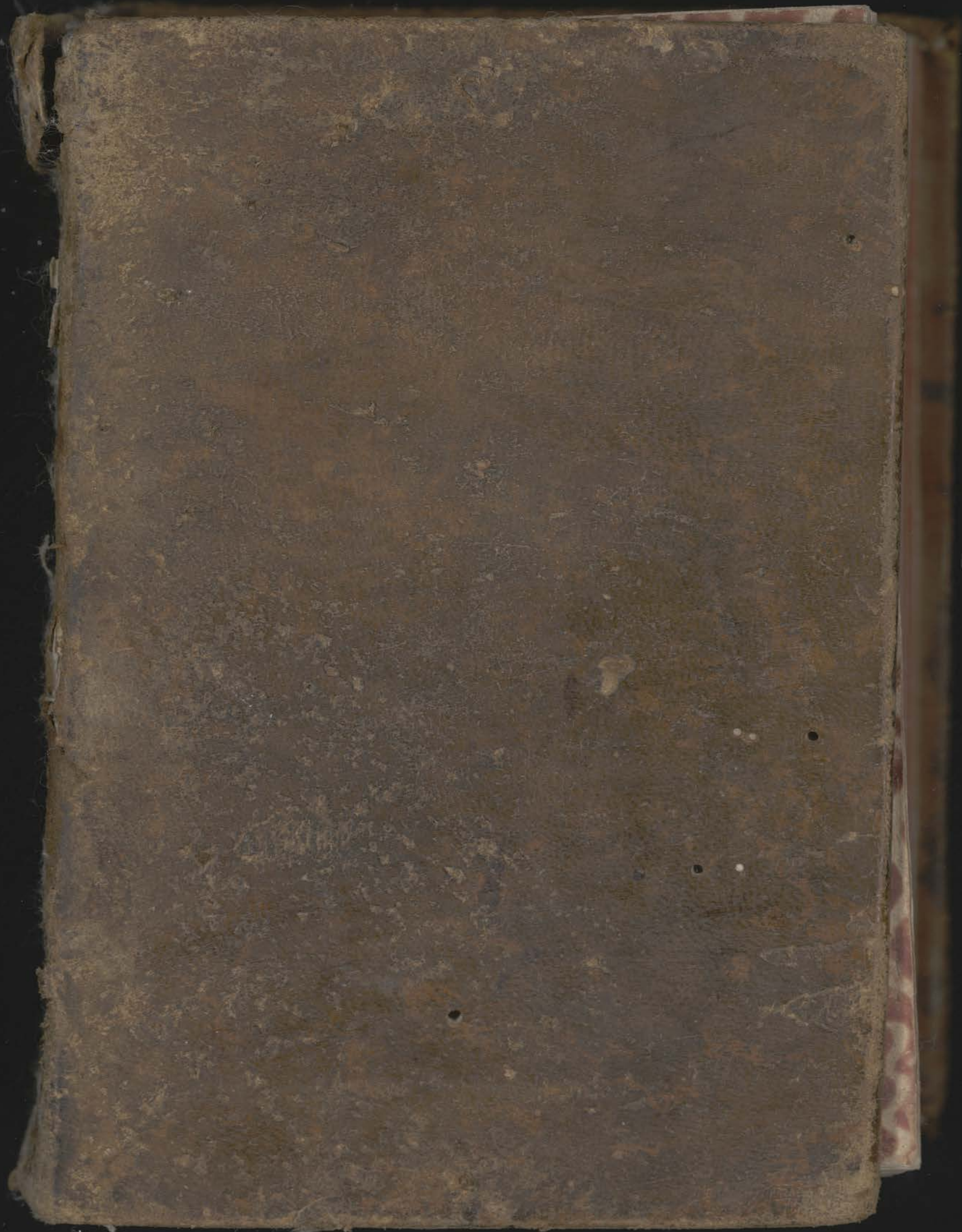

Hic liber meus

Testis est Bartholomy

Qui illum quaerit

Ad [illegible] erit

Eremitar. Camaldulen.
Prope Varsaviam

CANDIDATUS ABBREVIATUS JURISPRUDENTIÆ SACRÆ

Hoc est

JURIS CANONICI

SECUNDUM GREGORII PAPÆ IX. LIBROS V. DECRETALIUM EXPLANATI SUMMA

Seu

COMPENDIUM.

R. P. VITI PICHLER

E Soc: JESU, Theologiæ & SS. Canonum Doctoris & Professoris usibus DD. Candidatorum Juris rursus editum.

LIBER TERTIUS

Ad Usum P. Bogumili ...

VARSAVIÆ

Tipis S. R. M. & Reip: in Collegio Societatis JESU.

Annó MDCCLXI.

REIMPRIMATUR
FELIX TURSKI U. J. D.
Canonicus Metropolitanus Gnesnensis ac Regiæ Collegiatæ Varsaviensis Vicarius in Spiritualibus & Officialis Varsaviensis, ac per Ducatum Maloviæ Generalis.

ELENCHUS TITULORUM LIBRI III.

Titu-

L

DECRE-

DECRETALIUM GREGORII PAPÆ IX.

LIBER III.

SicutLiber I. Ecclesiasticos Judices 1.
constituit, & Liber II. Judicia seu Processum judiciarium adornat, ita tres Libri sequentes suppeditant res & causas in judiciis tractandas, & quidem Liber III. ac IV. *Civiles*, Liber V. verò *Criminales*. Itaque præsens Liber III. agit initio de vita, functionibus, juribus, & rebus Clericorum *Sæcularium*; tum de variis contractibus, ultimisque voluntatibus, quæ etiam Laicis sunt communes materiæ, ac in Praxi frequentissimæ; postea de statu, locis, juribus, & obligationibus Clericorum *Regularium*, seu Religiosorum: demum de Sacramentis, Sacrificio Missæ, aliisque rebus spiritualibus, atque de ipsis Ecclesiis & locis sacris.

TITULUS I.

De Vita & Honeſtate Clericorum.

SUMMARIUM.

1. *Ingreſſus.*
2. *Quinam Clerici; & quæ eorum vitæ honeſtas?*
3. *A quibus abſtinere debent Clerici?*
4. *In quo conſiſtat decentia habitus Clericalis?*
5. *Quinam obligentur ad habitum & tonſuram Clericalem?*

2. PEr *Clericos* intelliguntur perſonæ ad DEI ſervitium in Eccleſia Chriſti debitè ac ſpecialiter deputatæ. Si deputatur per collationem Ordinis Eccleſiaſtici, etiam primæ tantum Tonſuræ, ſunt Clerici propriè dicti: ſi tantum per certa vota, aut Profeſſionem Religioſam, ſicut Religioſi nullum habentes Ordinem, uti fratres Laici *converſi*, & Moniales quoque, ſunt impropriè dicti: in favorabilibus tamen veniunt & iſti nomine Clericorum, non in odioſis; ſicut in his nec Epiſcopi aut in dignitate Eccleſiaſtica conſtituti, imò nec Canonici veniunt nomine Clericorum: quia *odia reſtringi, favores ampliari convenit.* *c.* 15.

. *15. de R. J. in 6.* Interim tamen in hoc & similibus Titulis, ubi agitur de vita ac honeſtate Clericorum, comprehenduntur vel maxime Prælati, & in dignitate Eccleſiaſtica conſtituti, atque Sacerdotes, imò & Religioſi utriuſque ſexus. Conſiderari autem poteſt duplex illorum *vitæ honeſtas*, nimirum *interna*, que conſiſtit in puritate conſcientiæ, recta intentione, & variarum virtutum exercitatione interna, de quibus Aſcetæ; & *externa*, quæ tria requirit 1. *abſtinentiam* non modo à peccatis in actum externum prodeuntibus, à quibus & Laici abhorrere debent, ſed etiam à quibusdam actibus aliàs licitis. 2. *integritatem vitæ*, quæ maximè elucere, debet in ſtudio caſtitatis, ſobrietate, manſuetudine, & ſedula ſacri officii adminiſtratione. 3. *decentiam habitus*, & veſtitus Clericalis juxta SS. Canonum & Epiſcoporum ordinationes: quo etiam refertur Tonſura Clericalis in vertice, ſeu corona abraſis per modum circuli capillis juxta modernum Eccleſiæ morem. Et de hac externa Clericalis vitæ honeſtate Concilium Trid. *ſ.* 22. *c.* 1. *de Ref.* ſic ordinat: *quapropter ſic decet omnino Clericos, in ſortem Domini vocatos, vitam*

 mo-

moresque suas omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil, nisi grave, moderatum, ac Religione plenum præseferant, levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.

3. Dico 1. Clerici abstinere specialiter jubentur 1. à negotiis sæcularibus, quæ vel multùm impediunt à functionibus Ecclesiasticis, uti negotiatio. *c. 3. & fin. h. t.* vel avaritiæ speciem habent, uti cambium, confectio auri chimici *c. 10. eod. Extrav. un. de crim. fals. int. Comm.* vel ob vilitatem suam statum Clericalem reddunt contemptibilem, uti Officium mimi, joculatoris, histrionis, carnificis, lanionis, tabernarii &c. *c. un. in 6. & Clem. 1. h. t.* imò juxta *c. 12. & 15. eod.* nec licet ipsis auscultare histrionibus, aut larvis vultum tegere &c. 2. ab omni actu, ex quo oriri posset suspicio Veneris aut incontinentiæ. *c. 13. eod.* 3. à lusu alearum, & alio, in quo mera fortuna, & nulla industria vel ars intervenit, itèm à choreis. *c. 15. cit.* præsertim si id fiat publicè, & frequenter, ac lucri studio. 4. à crapula & ebrietate, provocatione ad æquales potus, imò & à taberna-

rum

rum & hoſpitiorum frequentatione. *c. 14. ſequ. h. t.* Qui in his deliquerint, puniantur ab Epiſcopo vel arbitrariè. Trid. *loc. cit.* vel pœnis paſſim in *h. t.* ſtatutis. Si verò negotiatoris, aut offiœium mimi, &c. exercentes ter moniti ſe non emendaverint, privilegiô Fori ipſo jure excidunt, *c. fin. & Clem. 1. h. t.*

Dico 2. Ad decentiam habitûs Clericalis requiritur 1. veſtis congruens 4.
conſuetudini loci, & SS. Canonum & Epiſcoporum præſcripto, nimirum nigri coloris apud non Canonicos Cathedrales & in Dignitate Eccleſiaſtica non conſtitutos, non virgata vel partita aut variegata, h. e. diverſos habens colores, aut ad luxum compoſita, non tamen debet eſſe ſordida aut lacera, nec nimis longa vel brevis *c. 15. cit.* talarem ſeu uſque ad talos protenſam voluit Sixt. V. *in conſt. Cum ſacroſancta.* 2. Corona in Capite, apud Sacerdotes hoſtiam majorem magnitudine ferè adæquans, apud inferiores minor juxta uſum Regionum. *can. 7. cauſ. 12. q. 1.* Econtra 3. non liter Clericis geſtare arma militaria extra caſum juſtæ defenſionis. *c. 2. h. 1. Clem. 2. eod. Clem. 1. de Stat. Mon.* ſicut 4. uſurpare

frœnum, calcaria, ſellam deauratam *c. 15. cit.* item annulum, niſi competat ratione Dignitatis aut Doctoratus, vel niſi conſuetudo aliud obtineat, 4. nutrire barbam, vel relaxare comam. *c. 4. 5. 7. h. t.* licet relaxatio comæ hodie, ubi corona non amplius formatur ritu antiquo, quem modo retinent Franciſcani & Dominicani, non videatur amplius procedere. Turpe tamen eſt criſpare comam inſtar mulierum, aut cyprio conſpergere pulvere. *Berucca*, ſeu coma fictitia, ſi non geſtetur ex vanitate, tolerari poteſt vi conſuetudinis, ſaltem extra Sacrificium, quo durante geſtari prohibuit Innoc. XII. & extra illud quoque nuper Benedictus XIII. quæ tamen ultima prohibitio in noſtris partibus ad uſum non pervenit. Pœnas in hos delinquentes videre eſt in *cit.* Juribus, quibus tamen derogatum eſſe videtur conſuetudine.

5. Dico 2. Habitum & Tonſuram in publico geſtare tenentur, niſi juſta cauſa excuſet, Clerici omnes in Majoribus (in Minoribus verò Ordinibus infra ſubdiaconatum conſtituti, ſi habeant Beneficium Eccleſiaſticum) ſub pœna ſuſpenſionis, & ſi ſemel correpti denuo in hoc deliquerint, privationis officiorum

rum & beneficiorum per sententiam infligendæ. 2. Minoristæ non habentes beneficium, licet, non teneantur, si tamen non gestent habitum, privati existunt privilegiô *Fori*. 3. Probabilius tamen privilegium *Canonis*; vi cujus circa excommunicationem percuti injuriosè nequeunt, non amittunt seclusa consuetudine contraria, qualis apud nos vigere videtur. Pars 1. constat ex *citt. c. 15. & Clem.* 2. atque ex Trid: *s. 14. c. 6. de ref.* Pars 3. ex Trid. *s. 23. c. 6. de ref. & Clem.* 1. *h. t.* per privilegium *Fori* intelligitur exemptio à foro & jurisdictione Laicorum. Pars 3. quā tenent multi cum Nav. Molina & apud P. Schmalzgruber *h. t. n.* 39. allegantes declarationem Cardd. contra Suar. Laym. Engel, probatur partîm, quia Trid. exprimit solum privilegiū *Fori*, consequenter non extendendum ad privilegium *Canonis*, in *can. siquis suadente caus.* 27. *q.* 4. omnibus Clericis illimitatè concessum, ne admittenda sit correctio Juris, utpote odiosa; partim quia per injuriosam Clericorum percussionem major irrogatur irreverentia Statui Clericali, quam si trahantur ad Judicem Sæcularem.

TITULUS II.

De Cohabitatione Clericorum, & Mulierum.

SUMMARIUM.

1. 2. *Clericis non licet cohabitare cum mulieribus.*
3. *Pœnæ Clericorum cum suspectis mulieribus cohabitatnium, fornicantium, & concubinariorum.*

1. HOnestati vitæ Clericalis vel maximè repugnat, concubinatus, imò & suspicio de incontinentia, quæ facilè oritur ex cohabitatione cum certis mulieribus in iisdem ædibus, ex qua facilè oritur flamma vel periculum, aut omnino fornicatio, aut concubinatus. Unde.

2. Dico 1. Clerici, ob Ordinem Sacrum ad continentiam adstricti, vel qui ratione beneficii Ecclesiæ deserviunt, Jure Ecclesiastico prohibentur cohabitare in eadem domo cum fœminis suspectis, vel extra domum propriam cum talibus conversari. *can.* 20. *27. 31. 32. d. 81. c. 1. & 9. h. t.* licet fortè per accidens non esset periculum incontinentiæ; ubi enim hoc datur, etiam Jus Naturale & Divinum prohibet. *Su-*

spectæ

ſpectæ autem cenſentur; juvenes, cultæ, procaces, malæ famœ; non autem, quæ in primo vel ſecundo conſanguinitatis, aut in primo affinitatis gradu ſunt conjunctæ, uti mater, ſoror, avia, amita, matertera, filia fratris, noverca, &c. quia, ut loquitur *c. 9. cit. in his naturale fœdus nihil permittit ſævi criminis ſuſpicari:* niſi & iſtæ alliunde reddantur ſuſpectæ. *c. 1. cit.* Nec pro ſuſpectis per ſe habentur dictarum mulierum famulæ, nec aliæ provectioris ætatis 40. annorum & honeſtæ famæ, nec vi conſuetudinis coquæ, vel ancillæ, etiam juniores, ad rem œconomicam curandam neceſſariæ, modò abſit familiarior cum ipſis converſatio, ex qua vel periculum caſtitatis in Clerico, vel ſcandalum, quod ex familiari conſortio facilè oritur, naſcatur in populo.

Dico 2. Pœnæ Clericorum dictorum cum ſuſpectis fœminis cohabitantium vel extra domum malè converſantium, aut ſimplicem fornicationem committentium, ſi hujuſmodi delictum eſt notorium; quamvis veteri Jure variæ fuerint ſtatutæ, hodie tamen vi conſuetudinis ſunt poſitæ in arbitrio Epiſcopi, v. g. mulcta pecuniaria, incarce- 3.

carceratio &c. pro qualitate & circumſtantiis delicti, & conſuetudine cujuslibet dioeceſis. 2. Spectato tamen recentiori Jure Tridentini probabiliùs puniendi eſſent, ſicut concubinarii, qui ſunt notoriè tales, & beneficium obtinent. 3. Hoc quidem ordine, 1. Notoriè reus impoſita convenientè pœna pro arbitrio Epiſcopi ſpecialiter monendus eſt. 2. ſi monitus ſe non emendet, ipſô factô (opus tamen eſt ſententia declaratoria criminis) privatur tertia pare fructuū beneficii, applicandorum Eccleſiæ vel alteri loco pio 3. ſi neque tunc reſipiſcat, ipſô factô, ut priùs dictum de parte, ammittit omnes fructus, inſuper ſuſpendendus eſt ab adminiſtratione Beneficii. 4. ſi ſeſpenſus necdum deſiſtat, omnibus beneficiis, officiis, penſionibus Eccleſiaſticis perpetuò privandus, & ad ea inhabilis reddendus eſt. 4. ſi nec ita punitus carere velit ſcortô vel concubinâ, quam expelli totis viribus laboret Superior vel Epiſcopus, excommunicandus eſt.

Pars 1. quam communiter ſuſtinent Doctores, probatur tum ex *c. 2. 3. 4. 6. 7. h. t.* tum ex ratione, quod, quando Jura variant in pœna, relinquere

deter-

determinationem pœnæ oporteat arbitrio Judicis. Pars 2. quam tenent Navar. Engel, & alii contra Ricc. & Garc. ſatis clarè habetur in Trid. *ſ. 25. c. 14. de ref.* ibi: *prohibet ſancta Synodus quibuſcunque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus poſſit haberi ſuſpicio, in domo vel extra, detinere, aut cum iis ullam conſuetudinem habere audeant: alioquin pœnis. &c.* quibus verbis præter *concubinarios*, qui ſtrictè loquendo ſunt illi, qui concubinam ſeu fœminam ſolutam inſtar uxoris domi ſuæ, aut extra, detinent & cum ea carnale commercium frequentant, etiam alios incontinentes disjunctivè exprimi manifeſtū eſt. Pars 3. patet ex eodem Trident. *loco cit.* quod utpote jus recentius obſervandum potiùs eſt, quàm antiqui Canones juxta Bullam Pii V. 1566. editam. Addidi, *beneficium obtineant*, qui verò non habent, carcere, ſuſpenſione ab Ordine, & inhabilitate ad beneficia, aliiſque modis juxta Canones puniendi ſunt & coercendi.

TITULUS III.
De Clericis Conjugatis.

SUMMARIUM.

1. *Clerici conjugati ſunt in duplici claſſe.* 2. 3.

2. 3. *Quid Juris, ſi Clerici Minoriſtæ contrahant Matrimonium?*
4. *Vel in Sacris conſtituti?*
5. *An conjugati poſſint promoveri ad Ordines?*

1. CLerici *conjugati* ſunt in duplici claſſe. 1. Qui poſt ſuſceptos Ordines Minores validum contraxerunt Matrimonium. 2. Qui poſt Matrimonium validè initum ſuſceperunt Ordines etiam Majores. Addi poteſt tertia claſſis eorum, qui poſt ordines Majores invalidè & illicitè attentant Matrimonium contrahere; ſed hi non ſunt propriè *conjugati*; quia Matrimonium non valet. Nihilominus tamen & de his agitur in hoc Titulo.

2. Dico 1. Clerici Minoriſtæ non ſolùm validè ſed etiam licitè contrahunt Matrimonium. 2. ipſo tamen facto amittunt Beneficia priùs habita. 3. & privilegia Clericalia, v. g. competentiæ, immunitatis à tributis, collectis &c. 4. privilegia tamen *canonis, & fori* n Criminalibus, & probabiliùs etiam in Civilibus cauſis retinent, ſi obſervent certas conditiones, nimirum ſi contraxerint cum una, eaque virgine: ſi deferant habitum Clericalem cum tonſura:

fura:

ſura: & ſi ab Epiſcopo deputati actu ſerviant alicui Eccleſiæ. Pars 1. eſt certa ex *c. 1. h. t.* & ex communi DD. ac ratione, quia nec votum nec lex Eccleſiaſtica obligat hos Clericos ad ſtatum cœlibem. Pars 2. *d. c. 1.* ubi dicuntur compellandi *ad relinquendã Beneficia, & retinendas uxores:* nemo autem compellendus eſt ad relinquendã rem ſuam, cujus habet dominium & juſtam poſſeſſionem: ergo ſupponit textus, quod Beneficiorũ quaſi-dominiũ ipſo facto amittant ducendo conjugẽ. Ratio eſt, quia tacitè cenſentur renuntiare beneficiis per aſſumptionem ſtatus incompatibilis, qualis eſt Matrimonialis cùm Divinis & Eccleſiaſticis obſequiis, *c. 3. & 5. eod.* Unde ſequitur, quod caſu, quo Matrimonium propter impedimentum dirimens, v. g. conſanguinitatis, affinitatis &c. invalidè contrahunt ſcienter, non ipſo facto amittant beneficia; quia ſcienter contrahens invalidè efficaciter non vult contrahere, aut aſſumere ſtatum incompatibilem. Imola, Decius. &c. apud Sanch. *l. de Matrim. d. 43. n. 2.* aliud eſt, ſi ignoranter cum impedimento dirimente contrahunt, teſte Sanch. *n. 5.* cum communi contra Lay-

Layman. & Pirhing, quia, quantum eſt ex ſe, volunt efficaciter eligere ſtatum incompatibilem cum beneficiis, adeoque his renuntiare. Et iſtud ego quoque olim verius eſſe cenſui: ſed nunc mutavi mentem; quia Jura noſtra, quando privatos volunt Beneficiis Clericos, loquuntur de Matrimonio valido, uti in *cit. c. 1. 3. 5.* ergo per invalidum non privantur, ſive ſcienter ſive ignoranter contraxerint invalidè; cum Jura non faciant inter hæc diſcrimen, & odioſa ſint alias reſtringenda. Accedit regula generalis *c. 52. de R. J. in 6.* ibi: *non præſtat impedimentum, quod de Jure non ſortitur effectũ.* Nec verum eſt, quod Matrimonium invalidum re ipſa ſit ſtatus incompatibilis cum beneficiis, cùm revera nullum inducat ſtatum. Pars 3. patet ex *c. un. h. t. in 6.* ubi poſtquam his Clericis conjugatis, ſi ſervent certas conditiones, conſervatur privilegium fori & canonis, ſubjungitur: *in cæteris autem gaudere nolumus privilegio Clericali*, adeoque habentur pro Laicis. Pars 4. tum ex *c. un. cit.* ubi requiruntur duæ priores conditiones, tum ex Trident. *ſeſſ. 23. c. 6. de ref.* ubi requiritur tertia. Quod autem retineant

tiema

etiam privilegium fori *in civilibus*, desumitur ex *d. c. un.* ibi: *cum (juxta Parisiense Concilium) nullus Clericus distringi, aut condemnari debeat à Judice Sæculari: præsenti declaramus edicto, hujusmodi Clericos conjugatos pro commissis excessibus, vel delictis, trahi non posse criminaliter aut civiliter ad Judicium Sæculare: nec ab ipsis sæcularibus Judicibus eos debere personaliter vel etiam pecuniariter ullatenus condemnari.* Accedit, quòd non sit asserendus recessus à jure antiquiori, si clarè non exprimatur in recentiori: sed de Jure antiquiori Clerici omnes gaudebant privilegiô fori tam in Civilibus quam in Criminalibus, per *can. 3. 11. 13. d. 32. c. 2, de for. comp.* &c. in *d. c. un.* autem non clarè exprimitur exceptio in Civilibus: ergo.

Objic. 1. Privatio Beneficii est pœna: sed Pœna non incurritur ante sententiam, & ipsô factô. 2. In *c. 3. & citt.* dicuntur hujusmodi Clerici suis beneficiis *privandi*: ergo non ipso facto *privati* existunt. 3. In *can. 8. caus. 12. q. 1.* statuitur, ut Clericis conjugatis provideatur de stipendiis. Et in *c. 7. h. t.* supponitur, eos posse habere beneficia. 4. Ignoranter contrahentes Matrimonium invalidum efficaciter intendunt

dunt ſtatum incompatibilem cùm Beneficio: ergo tacitè illi renuntiant ex præſumtione Juris per *c.* 2. & 5. *citt.* non minùs, ac qui validum contrahunt; ſicut bigamiam contrahit, qui tranſit ad ſecundùm Matrimonium, licet iſtud ex ignorato impedimento fuerit invalidum, ſcilicet *propter affectum intentionis cum opere ſecuto. c. 4. de bigam.* ℟. ad 1. *N. Ma.* quia pœna non habet locum, ubi culpa non eſt: ſed Clerici Minoriſtæ ducunt conjuges ſine culpa: igitur non in pœnam, ſed ex ſola Juris diſpoſitione, & tacita renuntiatione à Jure præſumpta, privantur beneficiis. Ad 2. *diſt. ant.* dicuntur *privandi &c.* poſſeſſione, ſi illa *detinere præſumant*, vel deFacto. *C. ant.* dicuntur privandi titulô beneficiorum, vel de Jure *N. ant.* & *conſ.* qui enim renuntiaſſe præſumitur à Jure Beneficio, vel conditionem cœlibatus à jure in Beneficiatis requiſitam non implet, titulum & jus in beneficio jam amiſit. Ad 3. ibi per *ſtipendia* intelliguntur ſalaria, quæ debentur ratione laboris vel miniſterii temporalis in Eccleſia obiti v. g. æditujs, cantoribus &c. ſi fortè ſint Clerici conjugati, In *c.* 7. ſupponitur quidem, Clericos

conju

conjugatos posse beneficia habere, at ex dispensatione Pontificis; nam Episcopus contra Jus commune dispensare nequit, nec ipsi hoc in *d. c.* conceditur. Ad 4. Cum de jure errantis nullus sit consensus, illa intentio nullum sortitur effectum. Dein *dist. conf.* ergò tacitè renuntiat per errorem, qui facit renuntiationem nullam (cum ignorans impedimentum intendat frui Matrimoniô verô.) *Conc. conf.* absque errore *Neg. conf.* vel renuntiat sub tacita conditione, si Matrimonium valeat. *C. conf.* absolutè *N. conf.* quia Matrimonium nullum (sicut Sponsalia de futuro tantum) non inducit statum incompatibilem cum beneficio; Paritas cum bigamia est nulla, partim quia in *d. c. 4.* est sermo de Clericis, qui in majoribus constituti attentant contrahere Matrimonium secundum, adeoque scienter invalidè, partim quia ibi bigamia statuitur in pœnam delicti, Clericus autem Minorista ad nuptias convolans non in pœnam delicti privatur beneficiô, partim quia in pœnalibus non est facienda extensio à casu expresso ad non expressum; imò ipsum *c. cit.* vult non extendi, quia expressè addit restrictionem per verba, *in hac quæstione.*

 4. Di-

4. Dico 2. Clerici constituti in Sacris seu Majoribus Ordinibus, inter quos hodie recensetur etiam Subdiaconatus, *can. 10. 11. dist. 32. c. h. t.* sicut illicitè, ita invalidè contrahunt Matrimonium, propter votum solenne castitatis. *c. 1. cit. c. 1. qui Clerici, vel vov.* Trid. *s.* 24. *cam. 9. de Sacram. Matrim.* Si tamen attentent, incurrunt irregularitatem, & excommunicationem ipso facto, non tamen reservatam. *c. 1. &* 2. *eod. Clem. un. de consang. & affinit.* ac insuper in pœnam possunt privari beneficiis, non tamen ipso facto privati iis existunt. *c. 1. h. t.* ibi. *sed si in subdiaconatu & aliis superioribus Ordinibus uxores accepisse noscuntur, eos uxores dimittere - - compellere procuretis.* en! solas uxores, non beneficia, dimittere cogendi sunt: ergo privatio ipso jure non est statuta. *Objic.* Minoristæ contrahentes Matrimonium ipso Jure privantur beneficiis, uti dictum: ergo & in Sacris constituti; quia hi insuper illicitè ducunt conjuges, consequenter non debent esse melioris conditionis propter suum delictum. ℟. *N. Cons.* quia apud illos privatio est in Jure expressa, non apud hos; notum est autem, quod in odiosis nec propter

ma-

majoritatem rationis facienda ſit extenſio. Dein etiam ratio eſt diſpar; quia Minoriſtæ privantur beneficiîs propter aſſumptum ſtatum incompatibilem, & inde præſumptam renuntiatiationem. Majoribus autem initiati non aſſumunt ſtatum incompatibilem, cùm Matrimonium non valeat.

Dico 3. Conjugatus non poteſt licitè promoveri ad ordines Clericales, 5.
etiam Minores, vel primam Tonſurā, & ſic fieri *Clericus Conjugatus*, niſi ipſe priùs voveat caſtitatem, & uxor conſentiat, ac inſuper iſta ingrediatur Religionem, vel, ſi propter provectam ætatem non eſt ſuſpecta de incontinentia, ſaltem votum caſtitatis emittat. De *prima Tonſura & Minoribus* colligitur ex *can. 6. d. 77. c. ult. de temp. ordinat. in 6.* Trid: *ſ. 23. c. 4. de Ref.* quia juxta *c. ult. & Trid. citt.* nullus licitè promovetur ad tonſuram vel Minores Ordines, niſi probabilis extet conjectura de intentione ad Majores Ordines progrediendi, quæ dari vel præſumi nequit in conjugato, qui ſine voto continentiæ, & conſenſu uxoris &c. vult ordinari. *De Majoribus Ordinibus*, ſi conjugatus jam ſit Clericus, ſeu in minoribus conſtitutus, ulterius ſuſcipiendis conſtat ex

can. seriatim. 14. d. 32. c. 2. h. t. c. 5. & 8. de convers. conjug. ubi dictæ conditiones requiruntur in conjugato ad Sacros Ordines promovendo. *Objic.* In Ecclesia Græca, licet jam sacris initiati non permittuntur ducere uxores, Clericis tamen Minoristis conjugatis, qui cum virgine contraxerunt, licitum est sine dictis conditionibus recipere Ordines Majores, imò & uti Matrimonió: ergo & Clericis conjugatis in Ecclesia Latina. ℞. *N. cons.* quia in Ecclesia Latina prohibitum id est in SS. Canonibus *citt.* in Græca autem expressè permissum in *c. 6. h. t.* Ex quo apparet, cœlibatum Clericorum & Sacerdotum non Jure Naturali aut Divino, sed Ecclesiástico tantum esse introductum; aliâs enim Græcis ab Ecclesia permitti non potuisset conjugium.

TITULUS IV.

De Clericis non Residentibus in Ecclesia vel Præbenda.

SUMMARIUM.

1. *In quo consistat residentia Beneficiatorũ?*
2. *Regulariter tenentur residere omnes?*

3. 4. 5. *Et quidem Curati Jure Divino, & Naturali: & quomodo?*
6. *Canonici autem Jure Poſitivo Humano?*
7. *Quinam fructus debeantur reſidentibus?*
8. *An ſufficiat præſentia ficta ad illos lucrandos?*
9. 10. *Quæ ſit pœna non reſidentium?*

AD vitæ honeſtatem Clericorum Præbendas, ſeu Beneficia Eccleſiaſtica, obtinentium vel maximè pertinet officium, ſeu functiones exercere in Eccleſia, & loco, ubi beneficia exiſtunt, ad quod opus eſt, ut in tali loco reſideant, nam *reſidere* eſt continuò (moraliter ſaltem) eſſe præſentem in loco beneficii, ac inſervire Eccleſiæ, Unde *Reſidentia* beneficiatorum definitur eſſe *commoratio aſſidua perſonæ in loco beneficii, ſeu apud Eccleſiam, ad præſtandum ibi perſonaliter ſervitium Eccleſiaſticum.* Leuren. *in Foro beneficiali p. 1. ſect. 3. q. 365.* & alii quoad ſenſum. Unde non ſufficit materialis & otioſa manſio in loco, ſi totum ſervitium Eccleſiaſticum alteri v. g. vicario relinquatur *c. 4. h. t.* Trid. *ſ. 23. c. 1. de ref.* Locus reſidentiæ apud Epiſcopos eſt Civitas in qua eſt Cathedralis Eccleſia, vel ſaltem Diœceſis, præſertim ſi

cura Paſtoralis ipſum evocat ad alias ſuæ diœceſeos partes: apud Parochū domus Parochialis, vel alia inter limites parochiæ, & Eccleſiæ vicina, ut commodè per ſe ipſum ei deſervire valeat explendo ſuum munus: apud alios ille locus, in quo exiſtit beneficiū. De tempore, quo reſidere oportet, dicemus infra.

2. Dico 1. Reſidere tenentur regulariter omnes Beneficiati; nimirum non ſolum obtinentes Prælaturam, Dignitatem, Perſonatum, Officium, Canonicatum, Præbendam vel Portionem in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata, aut beneficium Curatum, ſeu curam animarum annexam habens *c. ſeqq. c. 6. 10. h.t. c. 13. 30. 35. de Præb.* Trid. *ſ. 23. c. 1. & ſ. 24. c. 10. 12. de ref.* ſed etiam obtinentes beneficium ſimplex, cui cura animarum non eſt annexa. *c. an. fin. d. 92. c. 6. 10. & c. 35. citt.* Ratio univerſalis redditur in *c. fin. de reſcr. in 6.* ibi: *beneficium datur propter officium.* Interim tamen teſtantur plerique DD. cum Garcia, Vall. Barb. in beneficiis ſimplicibus [exceptîs tamē Canonicatibûs ac Præbendis Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum] conſuetudine fere communiter ſublatam

tam

tam eſſe obligationem reſidendi, aut perſonale officium præſtandi, ut adeo pro beneficiato hujuſmodi præſumptio ſit, eum non obligari perſonaliter reſidere, & per ſe ipſum functiones obire, v. g. Miſſas legere, quando aliud non exigit aperta & ſpecialis fundatio, aut contraria obſervantia. Et hæc ſatis ſunt certa, ſolennis tamen controverſia eſt, an obligatio reſidendi in loco beneficii Jure Eccleſiaſtico tantum, an verò etiam Divino & Naturali ſit introducta, non quidem in Canonicatibus & beneficiis ſimplicibus ſeu curã animarum non habentibus annexam; quia hujuſmodi Beneficiatos non niſi Jure Eccleſiaſtico, voluntatem Fundatorum approbante, obligari ad reſidendum, & ad munia per ſe ipſos obeunda, ſatis convenit inter DD. De reliquis.

Dico 1. Epiſcopi, Parochi, eorũque 3
Vicarii, & alii beneficia Curata obtinentes, obligantur Jure etiam Divino & Naturali reſidere perſonaliter, ſaltẽ in theſi (ſeu in genere, & abſtrahendo à certis circumſtantiis) & conditionatè, niſi nimirum juſta cauſa excuſet, privilegium aut diſpenſatio vel declaratio Pontificis, vel rationabilis

consuetudo saltem immemorialis [modo beneficia ab aliis æquè bene aut meliùs administrentur, ut nullum moraliter periculum immineat animabus] det licentiam non residendi. Communis contra paucos, satis manifeste decisa in Trid. *s. 6. c. 1. de ref.* explicans verba Scripturæ, *attendentes sibi & universo gregi act.* 20. & alia, *tu vero vigila, in omnibus labora, ministerium imple.* 2. *Tim.* 4. docet; hæc fieri non posse à non residentibus personaliter. Et *s. 23. c. 5. de ref.* declarat. *præcepto Divinô mandatum esse omnibus, quibus cura animarum commissa est,* nempe Patriarchis, Primatibus, Archi- & Episcopis, & Curatis inferioribus, uti sunt Abbates, Præpositi, Priores, Parochi, Vicarii, &c. *& aliis quibuscunque, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum, curam animarum habens, obtinent,* ut resideant, seu eos *obligari ad personalem in sua Ecclesia, vel diœcesi residentiam, ubi injuncto sibi officio defungi teneantur, neque abesse posse, nisi ex causis & modis infra scriptis.* Neque Pastor animarum dici potest, qui eas deserit, & per alios pascit, nec vivere de altari debet, qui non servit altari, & conjugium spirituale, quale est inter Prælatos & beneficiatos curatos

ratos cum ſuis Eccleſiis, exigit cohabitationem ſponſi cum ſponſa.

Indulget tamen Trid. *ſ. 25. c. 1. cit.* 4. Epiſcopis, ut ex cauſa, non admodum gravi, v. g. viſitationis amicorum, remiſſionis animi &c. ſingulis annis abeſſe poſſint per duos vel tres menſes ſive continuos ſive interpolatos [modo illos menſes unius anni non connectant & continuent cum menſibus alterius anni juxta declarationem Cardinalium, quia talis abſentia *brevis*, ut eſſe vult Trid. non eſſet] ſic tamen, ut non *abſint* tempore Quadrageſimæ, Paſchatis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti, Adventus, Nativitatis. Id quod extendendum quoque videtur ad Abbates & alios Prælatos inferiores, ad exemptos. Si diutius abeſſe vellent Epiſcopi, Tridentinum requirit cauſam gravem, & licentiam vel à ſummo Pontifice, vel ab Epiſcopo Suffraganeo antiquiore reſidente in ſcriptis dandam. Inferioribus autem Prælatis, uti ſunt Abbates & Præpoſiti non exempti, item Parochis &c. concedit quidem abeſſe ad breve tempus, at ſemper cum licentia Epiſcopi, quam ex cauſa minùs etiam gravi dare poteſt Epiſcopus ad duos uſque menſes.

ſed

ſed ultra bimeſtre non niſi ex gravi cauſa, & in ſcriptis, ſemper tamen conſtitutô idoneô Vicariô. Conſuetudo autem habet paſſim, ut Parochi ad modicum tempus, v. g. ad aliquot dies, diſcedant ſine petita licentia Epiſcopi, ſubſtituentes interea vicarium, vel Parocho vicino curam ovium committentes, imò etiam non ſubſtituentes alium, ſi per unum vel alterum duntaxat diem abſint, & morale animarum periculum non appareat; quia parum pro nihilo reputatur. Porro pro cauſis gravibus, ob quas licentia ultra 3. menſes Epiſcopis, & ultra duos inferioribus Curatis dari poteſt, à Trid. habentur & ſpecificantur hæ quatuor. 1. *Chriſtiana Charitas*, ut ſi abſint ad componendam pacem, convertendos peccatores &c. 2. *Urgens neceſſitas*, v.g. ut mutatâ aurâ curetur morbus, 3. *debita obedientia*, ut ſi Superior Eccleſiaſticus avocet curatum ad peragendum negotium pro bono Eccleſiæ vel Reipublicæ. 4. *Evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas*, ut ſiquis alibi defendat jura ſuæ Eccleſiæ vel beneficii, negotium in utilitatem Regni expediat &c. ſemper tamen opus eſt interea ſubſti-

ſubſtitui alium æquè aptum vel aptiorem, qui curam adminiſtret.

5. *Objic.* Si obligatio reſidendi in beneficiis Curatis, & perſonale obſequium præſtandi, eſt Juris Divini & Naturalis, tunc Papa nec per privilegium, nec per diſpenſationem poterit concedere abſentiam, v. g. uni plures Epiſcopatus vel Parochias conferendo, beneficium Curatum uniendo Collegio, vel Monaſterio, ut per Vicarium adminiſtretur: neque Conſuetudo ſufficiet ad excuſandum à reſidentia perſonali, &c. Sed hæc omnia fiunt: ergo. 2. Conſuetudo repugnans reſidentiæ in beneficiis Curatis ſpecialiter reprobatur à Trident. *loc. cit.* tanquam irrationabilis, & *corruptela:* ergo ſaltem iſta nihil poteſt circa dictam reſidentiam, 3. Diœceſes & Parochiæ ſunt inſtitutæ ab Eccleſia: ergo obligatio in iis reſidendi deſcendit tantum ab Eccleſia, non ex jure Divino & Naturali. ℞. ad 1. *diſt. Ma.* ſi eſſet Juris Divini & Naturalis abſoluti, & in qualibet hypotheſi. *C. Ma.* ſi ſolum eſt conditionati, niſi nempe juſta cauſa aliud poſtulet, & per Vicarium æquè vel magis idoneum adminiſtretur cura animarum, vel ſi ſolum in theſi, uti reve-

revera hoc modo eſt. *N. Ma.* Ad 2. Reprobatur ut corruptela ſolum illa conſuetudo, quando per alium non ſatis providetur ſaluti animarum, vel aliunde repugnat Juri Naturali. Ad 3. *N. conſ.* Præſuppoſito enim, quod pro certo diſtrictu, nimirum Diœceſi vel Parochia, conſtitutus ab Eccleſia ſit Epiſcopus vel Rector animarum, Chriſtus & Natura illos obligat ad reſidendum, cum aliàs non poſſent debitè ſuum munus obire.

6. Dico 3. Canonici Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum, uti & obtinentes inibi dignitatem, præbendam, vel portionem, tenentur vi Tridentini & Juris ſcripti reſidere per 9. menſes, & ſolum per tres menſes, nempe per 90. dies, quôlibet annô, continuos vel interpolatos, ſine omni cauſa & licentia, nec aliô ſubſtitutô, poſſunt abeſſe Trid. *ſ.* 24. *c.* 12. *de reſ.* DD. communiter, cum hac tamen moderatione, ut non omnes aut plerique ſimul abſint, nec præſertim in principalioribus anni feſtis, cultus Divinus detrimentum patiatur. Conſuetudo tamen in multis Canonicatibus plures abſentiæ menſes concedit: ſic alicubi per 3. alibi 4. alibi 6. menſes &c. duntaxat,

præ-

præſentes eſſe debent Canonici, ita ut nihilominus fructus præbendales totius anni percipiant: quia nempe Tridentinum vel nunquam receptum, vel iterum per conſuetudinem abrogatum eſt. Sicut etiam vi conſuetudinis ſufficit, an Canonici de die tantum ſemel compareant in Choro, vel ſi pſallant non per ſe, ſed per Vicarios.

Dico 4. Emolumentum, quod debi- 7.
to tempore & modo reſidentes percipiunt, ſunt fructus, qui ſunt in duplici claſſe. 1. *Fructus præbendæ*, ſeu *anni*, vel *groſſi*, & hi ſunt reditus fixi, qui reſidentibus dantur annuatim abſque reſpectu ad ſingulas intereſſentias ſeu præſentias in Choro, vel Officio Divino. 2. *Diſtributiones quotidianæ*. ſeu *Præſentiæ*, ſive conſiſtant in pecuniis, ſive in frumento, vino &c. [& tunc vocantur etiam fructus, groſſi, aut victualia]. & ſunt illi fructus, qui dantur intuitu cujuslibet perſonalis præſentiæ in Choro vel Officio Divino; ſive dein à fidelibus ſint fundati, ut portiones funebres in Anniverſariis, ſive ex menſa communi ſeu maſſa & collectione omnium fructuum Eccleſiæ quotannis obvenientium deſi-

gnati,

gnati, ut dividantur inter præſentes perſonaliter in Officiis Divinis. *Ut fructus annuos* conſequatur Canonicus, requiritur & ſufficit, ut vel 9. menſibus juxta Tridentinum, vel tanto tempore quod ſtatuta vel coſuetudo ſuæ Eccleſiæ exigit, reſideat in loco Canonicatûs cum effectu. Trid. *loc. cit.* & DD. communiter. Excipe 1. ſiquis abſit causâ Studiorum in aliquâ Univerſitate vel generali ſtudio, modo ſtudeat Theologiæ vel juri Canonico. *c. 12. h. t. & c. ult. de Magiſt.* vel ex alia ex dictis quatuor, aut quæ Epiſcopo juſta videbitur, cum licentia tamen Epiſcopi vel Prælati. 2. Si Canonici duo, ſive Cathedralis ſive Collegiatæ Eccleſiæ, quos aſſumit Epiſcopus ad ſe juvandum in ſuo munere, abſint in ſervitio Epiſcopi, v. g. in viſitatione Diœceſis, *c. 7. & 51. h. t.* hi enim fictione Juris habebuntur pro præſentibus in ordine ad lucrandos fructus annuos, non ad diſtributiones quotidianas, adeoque in his caſibus ſufficit reſidentia *ficta.* Ut autem lucrentur Canonici *diſtributiones quotidianas*, requiritur præſentia in choro & ſervitio actuali vel vera, vel ficta. Trid. *loc. cit. &c. un. h. t. in* 6. ut adeo

abſen-

absentibus concedi nequeant per remissionem praesentiae in choro, non obstante statuto vel consuetudine contraria. *d. c. un.* Trid. *f. 22. c. 3. de ref.* & *f. 24. c. 12. de ref.* Sed Pars, quam amittunt absentes, accrescit praesentibus, si certa portio est assignata *omnibus*, qui praesentes sunt, v. g. 10. vel 20. floreni. Trid. *f. 21. c. 3. de ref* si verò *singulis* praesentibus sit determinata certa portio, v. g. cuilibet praesenti 1. florenus, vel 30. cruciger, remanet residuum in mensa communi, vel penes Ecclesiam, aut arbitrio Episcopi applicandum est alteri pio loco. Trid. *f. 22. c. 3. cit.* hoc enim modo conciliatur dispositio Tridentini, in dictis duobus locis facta. Attendatur tamen consuetudo quoad hoc.

Quaeres, quando sufficiat praesentia ficta in Choro in ordine ad lucrandas distributiones? ℞. Siquis absit ex causa à Jure specialiter approbata ad hunc effectum, & sic fingitur esse praesens in Choro: tales juxta *c. un. h. t. in 6.* sunt tres. 1. *Infirmitas*, sive jam praesens, sive quae Medici judicio timetur ex accessu ad Ecclesiam, ut est podagra, febris, &c. licet orta ex culpa & intemperantia infirmi, requirunt tamen 8.

men Doctores, ut talis sit præsens in civitate, vel urbe, aut loco, ubi Ecclesia existit. per *c. un. cit. & c. 30. de Elect. in 6.* item ut sanus consueverit alias interesse Divinis in Choro. 2. *justa & rationabilis corporalis necessitas*, cui nempe quis causam non dedit ex sua culpa, ut siquis injustè sit incarceratus, mittit sanguinem &c. 3. *evidens utilitas Ecclesiæ*, nimirum ejus in particulari, de cujus distributionibus quæritur, non alterius, vel particularis vel universalis Ecclesiæ: ut siquis Romæ agit negotia Ecclesiæ, aut alibi defendit jura Capituli, vel sui beneficii, qui nomine Episcopi vel Capituli mittitur ad visitanda limina Apostolorum, Concilium aliquod &c. His adde 1. *privilegium* à Pontifice obtentum: sic Pœnitentiarius durante re Divina audiens Confessiones, & obtinens Præbendam Theologalem vel Magistralem pro toto die, quô legit vel concionatur in propria Ecclesia, lucratur distributiones. Trid. *sess.* 24. *c. 8. & 12. de ref.* item Canonicus habens incorporatam parochiam pro toto tempore, quô exercet curam. Trid. *sess. 22. c. 3. de ref.* Adde 2. *consuetudinem* primùm introductam post Tridentinū,

tinum, nam iſtud antegreſſæ ab eodẽ ſunt ſublatæ. *c.* 12. *cit.* ſic alicubi lucrantur diſtributiones, licet abſentes ſint, qui 40. annis inſervierunt Eccleſiæ intereſſendo Divinis. *Objic.* Diſtributiones quotidianæ non minus deputantur in ſuſtentationem Canonicorũ, quam fructus groſſi: ergo quotiescunque aliquis abeſt ex tali cauſa, propter quam fingitur eſſe præſens ad percipiendos fructus groſsos ſeu annuos, ex eadem fingitur eſſe præſens ad percipiendas diſtributiones ℞. *diſt. ant.* deputantur ad ſuſtentationem, ex alio tamen titulo, nempe propter ſingulas intereſſentias in Choro, *C. ant.* ex eodem titulo, ex quo fructus groſſi: *N. ant. & conſ.*

Dico 5. Pœna non reſidentium in Beneficiis curatis eſt, quòd ultra tempus à Jure permiſſum & abſque juſta cauſa & licentia abſentes pro rata abſentiæ fructus non faciant ſuos, eoſque ante omnem ſententiam teneantur erogare in fabricam Eccleſiæ vel in pauperes. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *de ref.* ubi exaſperavit pœnã *in ſeſſ. 6. c. 1. de reff.* ſtatutam. Epiſcopi inſuper, ſi privatione fructuum non moveantur, denuntiandi ſunt Summo Pontifici, ut is remedium afferat. Trid. *ſeſſ.* 6. *cit.* Inferi- 9.

feriores autem Curati ſunt vel perſonaliter citandi, vel per edictum, & quidem ter, & non nimis feſtinanter, atque monendi ſub comminatione, ut reſideant. *c. 8. 10. 11. & fin. h. t.* Trid. *ſeſſ. 23. c. 1. citt.* ſi expectatis 6. menſibus neque tunc pareant, vel contumaciter non compareant citati, in arbitrio Epiſcopi eſt, vel ſtatim privare beneficiis, vel priùs per ſequeſtrationem fructuum vel per cenſuras adigere ad reſidendum, & poſt modum refractarios privare iisdem. *c. 2. ſeqq. & c. 11. h. t.* Contra Regulares procedendum eſt ſecundùm Conſtitutiones Ordinum.

10. Dico 6. Pœna Canonicorum, & aliorum, qui in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis Dignitatem, Præbendam, vel Portionem obtinent, debito tempore &c. non reſidentium eſt hæc: primo anno privandi ſunt dimidia parte fructuum, computatis etiam illis, quos fortè eo anno ratione præbendæ & reſidentiæ, at non ſufficientis, fecerunt ſuos; ſecundo anno omnibus fructibus, quos illo anno lucrati ſunt: tertio anno, ſi contumaciter abſint, contra eos procedendum eſt juxta SS. Canonum Conſtitutiones.

Trid.

Trid. *seß.* 24. *c.* 12. *de ref.* h. e. citandi sunt, & contumaces vel per Censuras &c. ad residendum cogendi, vel statim privandi sunt Canonicatibus &c. juxta *c.* 4. 8. 11. *h. t.* exspectatis tamen post ultimam citationem 6. mensibus.

TITULUS V.

De Præbendis & Dignitatibus,

SUMMARIUM.

1. 2. 3. *Quid sit Præbenda & Dignitas, quid & quotuplex Beneficium?*
4. 5. 6. *Beneficia Compatibilia, & Incompatibilia.*
7. 8. *An quoad incompatibilia obtinenda possit aliquid Dispensatio, vel Consuetudo?*
9. *Quid & quotuplex sit Unio Beneficiorũ?*
10. *A quo & qualiter fieri poßit?*
11. 12. 13. *Dismembratio: Divisio: & Suppressio Beneficii.*
14. *Quotuplex sit Collatio Beneficiorum?*
15. 16. *Quibus sint conferenda?*
17. *Quotuplici modo Papa conferre p ßit?*
18. *Reservatio & Affectio Beneficiorum.*
19. 20. *Quænam sint perpetuò reservata Pontifici?*
21. 22. *Quænam alternis mensibus, & quomodo?*

23. *Quid ſentiendum de Annatis?*
24. *Quænam Beneficia conferat Epiſcopus, vel alii?*
25. *An aliqua conferri valeant Laicis?*
26. *An aliquando obtineri Præſcriptione?*
27. *Quid ſtatuat* Regula de Viginti?

1. QUam hucuſque ſuppoſuimus, hic explanatur natura Beneficiorū Eccleſiaſticorum; quamvis enim *Præbenda* ſtricte loquendo dicat vel Canonicam portionem proventuum Eccleſiaſticorum, ſeu fructus annuos propter reſidentiam in Canonicatibus; vel jus illos percipiendi ratione *Canoniæ*, quæ eſt jus habendi ſedem in Choro, vel etiam vocem in Capitulo, donec præbenda, ſeu perceptio fructuum acceſſerit, reſultans ex eo, quod aliquis inter Canonicos adlectus ſit; in quo utroque ſenſu reſtringitur ad Canonicos; hic autem accipitur pro omni *beneficio* Eccleſiaſtico, ſive ſit Canonia ſive non. *Dignitas* autem ſumitur pro Beneficio Eccleſiaſtico majore.

§. I.

De Natura, Varietate, Pluralitate, & Unione &c. Beneficiorum Eccleſiaſticorum.

Dico 1. Beneficium eſt jus perpetuū percipi-

percipiendi reditus ex bonis Ecclesiasticis ratione spiritualis officii auctoritate Ecclesiastica constitutum. Communis ex *can.* 2. *d.* 70. & *c.* 16. *h. t.* Unde quatuor requiruntur ad essentiã Beneficii. 1. *Officium spirituale*, vel potius obligatio præstandi functionem spiritualem, qualis est recitatio vel decantatio Breviarii, prædicatio Verbi Divini, legere Missas, administrare Sacramenta &c. & hoc officium spirituale est quasi fundamentum beneficii; cum Beneficium detur propter officium. 2. *Jus percipiendi fructus* temporales, quod est jus reale, in bonis Ecclesiæ radicatum, ex quibus proveniunt reditus, atque in se est temporale, fit tamen spirituale propter officium vel ministerium sacrum, cui est annexum, & ideo *jus spirituali annexum dicitur.* Ipsi autem fructus & proventus sunt & manent aliquid mere temporale. 3. *Auctoritas Ecclesiæ*, vel Prælati Ecclesiastici, dictum jus officio spirituali annectentis, & sic Beneficium erigentis vel constituentis. 4. *Perpetuitas*, quæ duplex considerari potest, una respectu ipsius Beneficii, quod exigit durare perpetuo, ita ut non extinguatur cum morte Beneficiati, sed

ut vacans alteri conferri debeat, altera respectu Beneficiati, cui beneficiũ confertur in titulum perpetuum, atque ita stabiliter, ut pro libitu & absque causa in Jure expressa ei auferri nequeat. Prior perpetuitas est necessaria juxta plerosque, posterior juxta communem, exceptis paucis, propter *c. ex parte 5. de Cler: ægrot.* Et propter defectum hujus perpetuitatis propriè & strictè Beneficia non sunt 1. *Manualia,* quæ nimirum ita conferuntur, ut ad nutum conferentis, vel alterius Papâ inferioris, auferri valeant: quibus opponuntur *Titularia,* quæ conferuntur in titulum perpetuũ. 2. *Commenda temporalis,* quando administratio Beneficii committitur alicui ad tempus, non in perpetuum. 3. *Vicaria temporalis,* quando ad tempus alicui committitur administratio Ecclesiæ Parochialis, & cura animarum; per quam differt à Commenda temporali. 4. *Capellania simplex,* h. e. obligatio dicendi certas Missas, quæ vel non est erecta authoritate Episcopi, vel in titulum perpetuum non confertur: quæ autem auctoritate Episcopi est erecta, & in titulum perpetuum confertur, vocatur Capellania collati-
va.

va. 5. *Penſio Clericalis*, quæ eſt jus percipiendi certos fructus ex alieno Beneficio conceſſum alicui Clerico ad tempus vel etiam ad vitam penſionarii, quo mortuo expirat. In materia tamen favorabili etiam iſta veniunt nomine Beneficiorum. Cæterum ſolus Papa inſtituit Beneficia Majora & Dignitates, item Canonicatus Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarū: Minora autem, etiam Curata, modo non habeant juriſdictionem in foro interno, Epiſcopus, *can. 3. d. 80.*

Dico 2. Beneficium dividitur 1. in 9,
ſimplex, & duplex. *Duplicia* dicuntur, quæ peculiarem Juris prærogativam habent adjunctam, puta juriſdictionem, adminiſtrationem, eminentiam, curam animarum: ex quibus aliqua vocantur *Majora*, uti ſunt primæ Dignitates, Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, Patriarchatus, & Cardinalatus, & in odioſis non veniunt nomine Beneficiorum; alia *Media*, quæ ſunt Dignitates inferiores, uti Archidiaconatus, Archipresbyteratus, Præpoſituræ, Decanatus, Vicariatus Generalis, Abbatiæ Sæculares & Regulares, Provincialatus &c. *Dignitas* propriè & ſpecificè accepta eſt Beneficium, quod præeminentiam

una cum jurisdictione fori externi habet annexam, uti Vicariatus Generalis, Abbatiæ &c. *Officium* vero dicitur, quod habet annexam rerum Ecclesiasticarum administrationem sine præeminentia & jurisdictione, quale habent Custos, Sacrista. *Personatus* autem appellatur, cui competit præeminentia seu præcedentia, v. g. in Choro, & Processionibus, sine jurisdictione, & administratione, uti Senioratus, Præpositura, & Scholasteria in Ecclesiis Germaniæ multis tam Cathedralibus quam Collegiatis. Alia demum sunt *Infima*, quibus nimirum annexa est jurisdictio in foro tantum interno, seu cura animarum, consistens in obligatione administrandi Sacramenta, & prædicandi Verbum Divinum, atque hinc appellantur *Curata*, uti Parochiæ, Plebanatus, Vicariæ perpetuæ. Proin *Simplicia* erunt, quæ hujus modi Juris qualitate non sunt affecta, uti Capellaniæ collativæ, & Canonicatus, qui tamen Canonicatus, præsertim in Ecclesiis Cathedralibus, vocantur *Simplicia Majora*.

Dividitur 2. in *Sæculare*, quod Clericis Sæcularibus, h. e. nullius Religiosi Ordinis Regulam professis; & in *Regu-*

Regulare, quod Regularibus conferri debet vel ex fundatione, vel consuetudine, vel 40. annorum præscriptione. In dubio, an sit Sæculare, spectandus est ultimus status. perc. *c. 42. de Elect. c. 19. de Jur. patr.* si neque de hoc satis constet, præsumitur esse seculare, consequenter titulare & perpetuum; nam regularia per se sunt tantum manualia. Dividitur 3. in *Collativum* seu liberæ collationis ad quod collator pro libitu assumit Clericũ: in *Electivum*, quod prævia electione à majori parte suffragantium obtinetur per Confirmationem vel Admissionem Superioris: & in *Patronatum*, seu *Mixtum*, quod prævia præsentatione Clerici à Patrono facta acquiritur per Institutionẽ præsentati. 4. denique aliqua Beneficia dicuntur *compatibilia*, alia *incompatibilia*. Illa se compatiuntur in eadem persona, ista nõ.

Dico 3. Plura Beneficia compatibilia ab eodem Clerico obtineri & retineri simul possunt. Quia nec Jus nec Ratio obstat. 4.

Dico 4. Plura incompatibilia ab uno eodemque Clerico obtineri, vel saltem retineri simul nequeunt. Textus clari in *c. 5. 7. 14. 17. 28. h. t. Clem 3. & Extrav. Execrabilis Jo. XXII.* 5.

eod.

eod. c. 9. de conceſſ. Præb. c. 1. de conſuet. in 6. Trid. ſ. 7. c. 4. & ſeſſ. 24. c. 17. de Ref. Pro majori declaratione notandum, aliqua Beneficia eſſe *ſuapte natura*, nimirum vel ratione reſidentiæ, vel ſervitii incompoſſibilis, incompatibilia, uti duo beneficia curata, duæ dignitates, duo perſonatus, duo Canonicatus, in quibus viget Tridentini diſpoſitio, reſidentiam 9. menſium exigentis; quia ſingula hæc beneficia requirunt reſidentiam moraliter perpetuam, adeoque incompoſſibilem: ſic quoque duo beneficia uniformia ſub eodem tecto, ſeu idem officium eodem tempore & in eodem loco requirentia, uti duo Canonicatus in eodem Eccleſia, duæ Capellaniæ ejuſdem obligationis in eodem altari (cum nemo poſſit ſimul bis pſallere, vel idem ſervitium eodem tempore & loco bis præſtare) ſunt incompatibilia ex natura ſua. Alia autem ſunt tantum incompatibilia *ex accidenti*, & *diſpoſitione Juris*, nimirum illa, quorum quodlibet præbet congruam ſuſtentationem. Trid. *ſeſſ. 24. c. 17. cit.* ubi prohibet eidem Clerico plura hujuſmodi beneficia conferri, quamvis permittat habenti unum non ſufficiens ad congruam aliud ſimplex

ſuffi-

sufficiens conferri. Rursus alia dicuntur incompatibilia primi generis, alia secundi generis. *Primi generis* sunt, quæ ex Juris dispositione inter se pugnant, ut plenè obtento secundo (h. e. etiam quoad possessionem, eamque pacificam & frugiferam *c. 26. h. t. in 6. Clem. & Extrav. cit.*) ipso jure amittatur, & vacet primum, & siquis non dimittat statim in manibus Superioris primum, ipso Jure amittat etiam secundum quoad titulum, non vero quoad possessionem; quia amissio secundi est pœna retentionis indebitæ primi, quæ non incurritur ante sententiam Judicis: talia sunt duo beneficia curata, duæ dignitates, duo personatus, duo officia, & juxta plerosque etiam duo beneficia uniformia sub eodem tecto, quæ diximus esse incompatibilia per se & ex natura sua. Atque de his ita disposuit. *Extrav. cit.* & Trid. *loc. cit.* Econtra *secundi generis* incompatibilia sunt, quæ quidem obtineri & simul retineri non possunt, ex nulla tamen juris dispositione obtento secundo vacat ipso Jure primum, licet, siquis utrumque pergeret retinere, per sententiam cogendus esset, ut alterutrum dimittat. *c. 1. de consuet. in 6. c. 7. c. 14. &c.*

& c. *de multa* 28. Trid. *sess.* 24. *c. c.* 17. *cit.* qualia sunt, quorum quodlibet præbet congruam sustentationem, sive sint duo beneficia simplicia: sive beneficium simplex & dignitatis, personatus, beneficium curatum: sive duo canonicatus: imo & duo canonicatus, incompossibilem residentiam exigentes, licet singuli non sufficerent ad congruam.

6. *Objic* 1. In *c.* 1. 7. 14. 28. *cit.* etiam obtento altero Beneficio Curato, Dignitate, Personatu &c. non ipso Jure dicitur vacare primum, sed eo, vel alterutro privandum esse obtinentem, qui utrumque volebat retinere: ergo. 2 Trid. *sess.* 7. *c.* 4. *de ref.* generaliter statuit de omnibus Beneficiis incompatibilibus, Clericum, qui ea recipere & simul retinere præsumpserit, ipso Jure privatum esse his beneficiis, dum ait, *quicunque de cœtero plura curata, aut NB. alias incompatibilia &c.* ergo omnia sunt incompatibilia *primi generis.* 3. In *d. Extrav.* §. *statuimus*, conceditur mensis ad dimittendum alterutrum beneficium, & in Trid. *s.* 24. *c.* 17. ad id conceduntur 6. menses: ergo primum non statim vacat obtento secundo. ℞. ad 1. Jus illud antiquum fuit exasperatum

tum à recentiore in *cit. Extrav.* & *Trid.* Ad 2. pro to *alias incompatibilia* intelliguntur ea, quæ de jure antiquo, præsertim *c. 28. h. t.* ad quod se refert Tridentina Synodus, ita fuerunt incompatibilia, ut per sententiam debuerit alterutrum auferri, qualia non solum fuerunt duo beneficia curata, sed etiā duæ dignitates, personatus, officia, non vero quorum singula solum præbebant honestam sustentationem &c. Deinde per to *alias incompatibilia* possunt intelligi alia æque aut magis incompatibilia, nempe ratione servitii incompossibilis, uti sunt uniformia sub eodem tecto. Ad 3. *Extrav.* §. *statuimus cit.* loquitur de illo tempore, quo fuit edita: ait in §. *si vero deinceps* subsequenti pro futuris temporibus præcipit primum dimitti *absque moræ dispendio.* Pariter Tridentinum addit, *in præsenti*, adeoque loquitur de tempore, quo habitum est Concilium: in *sess. 7. c. 4. de ref.* autem illimitate in futurū decernit privationem ipso Jure, consequenter dimissionem primi statim faciendam; cum nemo possit retinere rem non suam.

Quæres an ad plura beneficia incompatibilia simul obtinenda & retinenda 7.

menda aliquid possit Dispensatio Pontificis, vel consuetudo; R. 1. Dispensatio Pontificis] habet locum, si justa adfuerit causa *c. 1. & c. 28. citt.* causæ justæ autem sunt 1. necessitas Ecclesiæ, si pro singulis beneficiis non reperiantur idonei Ministri. 2. Utilitas Ecclesiæ (non Beneficiati) si nempe unus plus credatur prodesse fidelibus sua prudentia, industria, potentia, quàm plures alii, ex quo capite plures in Germania Episcopatus conceduntur Principum filiis, quia Ecclesias efficacius possunt defendere contra insolentiam Hæreticorum. 3, Singularia alicujus merita in Ecclesiam; *qui enim præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina. 1. Tim. 5.* quo etiam referri potest eminens alicujus doctrina, vel generis nobilitas. Sic etiam Fundator potest velle, ut uni conferantur plura beneficia à se fundata. Lauren. *p. 3. q. 73. n. 1.* R. 2. Forte etiam consuetudo sufficiet, ut Papa inferior possit eidem conferre plura beneficia, præsertim incompatibilia propter residentiam, quia hanc tollere vel restringere est in potestate Ecclesiæ, & incompatibilia ratione sustentationis,
quam

quam præbent singula sufficientem; ubi nimirum intervenit justa causa. Procedit hoc maximè, ubi consuetudo immemorialis invaluisset; quia juxta *c. 26. de V. S. c. 9. de off. Ord. in 6.* & ibi DD. quidquid per privilegium est obtinibile, etiam est obtinibile per consuetudinem immemorialem.

Objic. 1. Pluralitas Beneficiorum est contra jus Naturale, non modo incompatibilium ex natura sua, videlicet ob residentiam vel servitium incōpossibile in una eademque persona, sed etiam eorum, quæ præcisè sunt incompatibilia ratione sustentationis; quia procedit ex radice ambitionis & avaritiæ. *c. 1. de consuet. in 6.* & per eam imminuitur cultus Divinus, læditur charitas, & Justitia distributiva, dum unus abundat, alter eget, unus ebrius est, & alter esurit. Sed contra Jus Naturale nihil valet Dispensatio etiam Pontificis, vel Consuetudo: ergo. 2. In *d. c.* 1. consuetudo etiam immemorialis, vi cujus plura ab eodē beneficia obtinentur & retinentur, reprobatur *ut corruptela:* ergo saltem consuetudo non potest tribuere inferioribus Papâ facultatem dispensandi vel uni plura Beneficia concedendi. 8.

Rp.

℞. ad 1. *dist. ma.* est contra Jus Naturale absolutum, & pro qualibet hypothesi, & omnibus circumstantiis. *N. ma.* contra Jus Naturale in thesi tantum, & conditionatum, nisi justa causa aliud exigat, vel saltem permittat, evacuando turpitudinem. *C. ma.* Si talis adsit causa, Papa dispensat, vel declarat, uti & consuetudo, jus Naturale non dari; sicut de obligatione residendi in Beneficiis Curatis diximus *tit. præced.* Ad 2. In *d. c.* 1. reprobatur consuetudo tanquam corruptela solum tunc, quando justa causa eam non honestat vel reddit rationabilem, & quæ *de ambitionis radice processerit*, ut loquitur textus: alias nec Summus Pontifex dispensare posset, quod tamen ibi ipsi conceditur, in pluralitate Beneficiorum. Dein Textus loquitur tantum de certa pluralitate, nempe duorum personatuum, dignitatum, officiorum, non de omni, v. g. duorum Simplicium, congruam sustentatione͂ præbentium, & Canonicatuum; ratione residentiæ Jure Positivo requisitæ, & incompossibilis, in quibus maxime consuetudini vim tribuimus. Cæterum consuetudini hac in re graviter se opponunt multi DD. propter pericu-

ricula abusuum, & alias causas, ideo in Responsione addidi *fortè*; cùm difficulter reddatur rationabilis.

Dico 5. Unio Beneficiorum (vel 9. Ecclesiarum) est duorum vel pluriũ beneficiorum à legitimo Superiore facta annexio. Fieri potest tribus modis. 1. *æque principaliter*, quando ex duobus beneficiis fit unum, sed ita, ut neutrum beneficium (vel Ecclesia) amittat suam naturam, titulum, qualitates, & prærogativas, ac neutrum subjiciatur alteri, unum tamen acquirant Rectorem, in quo communicantur, non inter se. 2. & frequentiùs, *accessoriè*, & ita ut beneficium minus dignum annectatur & adhæreat digniori tanquam accessorium principali, v. g. si Parochia uniatur Canonicatui, Præpositurae, Abbatiæ &c. & hoc casu beneficium accessoriè unitum quasi extinguitur quoad titulum, assumit qualitates & prærogativas beneficii principalis, proinde nunquam vacat in se & per se, cessatque in eo jus patronatûs & jus conferendi: taliter unitæ Ecclesiæ vocantur *filiales*, & altera, cui uniuntur *mater*. Atque hæc unio propriissimè est unio beneficialis. Leuten. *p. 3. q.* 879. *n.* 2. & in dubio præsumi-

tur ista. 3. *quoad temporalia* tantum, h. e. quoad reditus, decimas &c. ad aliquam Ecclesiam pertinentes, quæ tribuuntur Monasterio, vel Collegio &c. Et hæc unio nec extinguit beneficium, nec illud subjicit Prælato vel Rectori Monasterii vel Collegii ita, ut unus sit Rector beneficii taliter uniti, & Collegii. Si tamen, ut sæpe contingit, v. g. Parochiale, uniatur Monasterio, Collegio, Capitulo Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ, &c. quoad *temporalia & spiritualia* simul, dicitur beneficium vel Ecclesia pleno jure incorporata, & Prælatus Monasterii fit Beneficiatus vel Parochus principalis, curam tamen animarum & administrationem beneficii incorporati non exercet per se, sed per Vicarium à se præsentatum, at ab Episcopo approbandum & instituendum. Si verò incorporaretur Beneficium vel Ecclesia non tantum quoad temporalia & spiritualia simul, sed etiam populus in spiritualibus eximeretur à jurisdictione Episcopi, & Prælato Monasterii, &c. subjiceretur, vocatur talis Ecclesia *plenissimo jure incorporata*; Prælatus verò habet in tali districtu, tanquam in parvula dioecesi, *jurisdictionem quasi-Episcopalem.*

palem. Et hæc unio vel incorporatio eſt rara; qualem tamen habere dicitur Monaſterium & Abbas Princeps Sangallenſis in Helvetia.

Dico 6. Unire perpetuò [non ad 10.
tempus, quæ unio ſpectat præciſè favorem Beneficiati, & eſt quaſi diſpenſatio. Trid. *ſeſſ. 7. c. 4. de ref.*] Beneficia & Eccleſias ſibi ſubjectas regulariter poteſt Epiſcopus. 2. & ſuo modo Capitulum Sede vacante. 3. at non menſæ Epiſcopali aut Capituli. 4. nec ſine juſta cauſa priùs cognita, qualis eſt evidens Eccleſiæ vel neceſſitas vel utilitas, ut ſi beneficia ſint adeo tenuia, ut inde duo ſuſtentari nequeant, vel alias tam idonei Miniſtri non habeantur; demum 4. nec ſine conſenſu eorum, quorum intereſt. Pars 1. ſumitur ex *c. 8. de Exceſſ. Prœl.* Pars 2. ex *c. un. de Major in 6.* modo Capitulū non uniat in præjudicium juris Epiſcopalis. Pars 3. ex *Clem. 2.* & ibi gl. *de Rebus Eccl. alien.* quia præſtarent authoritatem in facto proprio, & quaſi in propria cauſa jus dicerent. Pars 4. ex Trid. *ſeſſ. 7. c. 6. de ref. & c. 33. h. t.* Pars 5. partim ex illis Juribus, quæ prohibent alienationem rerum & jurium Eccleſiaſticorum ſine conſenſu Capituli;

pituli; proin, quia unio beneficiorum est quædam alienatio, ad eam opus habet Episcopus consensu Capituli: partim ex ratione, quia in præjudicium tertii non debet fieri unio; proin, si unire vellet Episcopus beneficium patronatum, vel collativum, deberet requirere consensum Patroni, vel Collatoris, item, si vacat, Defensoris, si non vacat beneficium uniendum, Possessoris. *Clem. & Trident. citt.* Si tamen adesset evidens unionis necessitas, defensor & possessor solùm audiendi essent, licet non consentirent. Adde, quod possessori non fieret præjudiciū, quia ante ejus obitum unio non habet effectum. Interim hodie prohibetur Episcopus unire beneficia unius dioecesis cum beneficiis alterius; beneficia curata & Ecclesias Parochiales Monasteriis, Dignitatibus, Hospitalibus, Præbendis Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ, aut Beneficiis simplicibus: item collativa patronatûs. Trid. *sess. 14. c. 9. sess. 24. c. 13. sess. 25. c. 9. de ref.*

11. Dico 7. Dismembratio Beneficii est ejus diminutio, dum salva unius unitate & titulo pars fructuum, quibus abundat, applicatur alteri. Fieri itidem potest ab Episcopo, at non sine justa

justa causa necessitatis vel utilitatis, & sine consensu Capituli. Communis ex *c. 10. h. t. c. un. §. fin. ut benef. Ecc. sine diminut.* quia est vera alienatio rei vel juris Ecclesiastici.

Dico 8. Divisio seu Sectio Beneficii, quæ opponitur Unioni, est, quando ex uno fiunt duo vel plura, ita ut divisis fructibus imposterum duo vel plures instituantur Beneficiati. Est rursus permissa Episcopo ex justa causa & cum consensu eorum, quorum consensum requiri ad Unionem diximus. Constat ex *c. 8. 26. h. t. c. 3. de Eccles. ædif.* & Trid. *sess. 21. c. 4. de ref.* Imò ubi necessitas urget, v. g. si parochiani sine magna difficultate adire nequeant suam Ecclesiam Parochialem, & simul illa abundet ita reditibus, ut inde duo sustentari possint, præcepta est Episcopo divisio *c. 3. cit.* 12.

Dico 9. Suppressio Beneficii est totalis extinctio illius. Conceditur iterum Episcopo ex justa causa, quæ fere est sola tenuitas & insufficientia redituum, & cum consensu Capituli. *c. 12. de Constit.* Trid. *sess. 24. c. 15. de ref.* 13.

§. II.

De Collatione, seu Reservatione Beneficiorum. Ubi de Concordatis Germaniæ, & Annatis.

14. Videndum nunc, quibus, à quo, & quomodo conferenda sint Beneficia, cum regula sit, *beneficium Ecclesiasticum non posse obtineri sine institutione Canonica c. 1 de R. J. in 6.* hæc *Institutio* vocatur quoque *Provisio*, &, si fiat secundùm sacros Canones, *Canonica*; quæ triplex est. 1. *Institutio* specifice talis, quam præcedere debet præsentatio Cleri idonei facta ab habente jus patronatus, de qua ad *tit.* 7. infra. 2. *Confirmatio* vel *Admissio* legitimi Superioris prævia Electione vel Postulatione, de qua in *lib. 1. tit.* 5. & 6. egimus. 3. *libera Collatio*, seu *Collatio* specificè acceptata, nullam præsupponens præsentationem vel electionem, de qua hic. Interim à dicta Regula ponemus in fine exceptionem, ubi dicemus, quòd Beneficium obtineri valeat etiam per Præscriptionem, adeoque sine Canonica institutione. Cum verò Pontifex alia Beneficia reservet suæ collationi non solùm in jure Communi, sed etiam in Regulis Cancellariæ, & in Con-

cor-

cordatis Germaniæ, etiam de his, quantum necesse est, tractabimus.

Dico 1. Beneficia sunt conferenda 15. Dignis aliàs collatio non valet. Constat hæc assertio, quæ complectitur omnes tres species institutionis Canonicæ. ex *c.* 7. 22. *X.* & *c.* 24. *de Elect. in 6. c.* 1. *de Institut. in 6. c.* 7. *de Cleric: excomm.* Dignus autem censetur esse, qui habet qualitates à Jure præscriptas, nempe debitam ætatem, ordinem, legitimos natales, competentem morum probitatem, & scientiam, caretque censurâ excommunicationis &c. vel aliô impedimentô, de quibus vid. *tit. de Electione: & de ætate & qualit. &c. in lib.* I. Religiosi hodie probabiliùs sunt incapaces obtinendi beneficium sæculare, etiam Parochiale, nisi pleno jure sit ipsorum Monasteriis incorporatum. Vincent. Petra *to.* 2. *Comment. ad Constit. Apost. sect.* 1. testans de Communi. Sumitur ex *c.* 9. *de Regular.* & Trid. *s.* 14. *c.* 11. *de ref.* ut explicato per declarationem S. Congreg. approbatam à Gregorio XIII. & 8. Julii 1581. editam, atque ex hac communi Beneficialistarum Regula; *Beneficia Sæcularia Secularibus. Regularia regularibus conferenda sunt.*

 16.

16. Dico 2. Beneficia, ſaltem Curata, *Dignioribus* conferenda ſunt, aliàs collatio vel proviſio, licet valida ſit, tamẽ illicita eſt, ſaltem ſi unus certò & notabiliter ſit dignior ex Candidatis. Trid. *ſ. 6. c. 1. & ſ. 24. c. 1. & 18. de ref.* & oppoſitum damnavit Innoc. XI. propoſitione 47. inter confixas. Ratio, quia Beneficia curata ſunt inſtituta pro favore Eccleſiæ & animarum, quibus, quantum fieri poteſt, maximè conſulendum. Et quamvis Trid. *c. 18. cit.* ubi id decernit de inferioribus Curatis, loquatur de promovendis ad beneficia Parochialia per *Concurſum*, ſeu ſpeciale examen. ad quod vocandi ſunt vel admittendi, qui beneficium prenſant, rectè tamen communiter extenditur ad alias quoque collationes, quæ non prævio Concurſu, quia fortè in uſu non eſt, fiunt. Dignior autem cenſendus eſt, qui in requiſitis qualitatibus competitores ſuperat, vel potius, uti Trid. declarat, qui penſatis omnibus *utilior* futurus creditur Eccleſiæ & animarum bono, ac aptior ad Miniſterium ratione Prælaturæ vel Beneficii peragendum.

17. Dico 3. Papa de Jure Communi habet ampliſſimam poteſtatem conferendi

di Beneficia Ecclesiastica, & quidem omnia per totum mundum, licet hac plenitudine potestatis uti non semper soleat. *c. 2. h. t. in 6. Clem. 1. in f. Ut lite pend.* quia est Ordinarius Ordinariorum, & universali jurisdictione potitur. Conferre autem potest quadruplici jure. 1. *jure præventionis*, dum nempe præveniendo vocationem beneficii vel in *forma pauperum*, vel in *forma dignum*, vel in forma *commissoria* mandat illud conferri à collatore ordinario, aut ipse ex tunc jam confert, postquam vacaverit, aut dat *gratiam exspectativam* ad beneficium vacaturū. 2. *Jure concursus*, vi cujus tanquam Episcopus universalis concurrit cum omnibus collatoribus inferioribus quoad Beneficia actu vacantia, & tunc datur locus præventioni, ac illius collatio valet, qui prior contulit. Et talis concursus de Jure Communi competit etiam Legatis Apostolicis *c. 6. x. & c. 1. & 3. de Legat. in 6.* Verùm sicut ipse Pontifex ob specialia Concordata non amplius utitur hoc jure in Germania, ita nec Legati ipsius possunt, sed relinquitur ordinariis Collatoribus libera potestas privativè conferendi Beneficia, Papæ non reservata in præ-
dictis

dictis Concordatis Germaniæ. 3. *Jure Devolutionis*, vi cujus confert illa beneficia, quæ propter aliquam caufam, ut fi inferiores debito tempore non contulerint, vel indignis, devolvuntur ad Pontificem, de qua devolutione differemus ad *tit. 8. de conceff. Præb.* infra 4. *jure Refervationis*, vi cujus confert certa beneficia, quæ fuæ collationi privative refervavit, de qua hic maximè agemus, jure *Præventionis* & *Concurfûs* in Germania fere non utitur Pontifex, ne inferiores collatores, quibus vel ex privilegio vel ex Concordatis competit jus conferendi, occafionem fumant conquerendi, vel ne diffidia & alia incommoda oriantur.

18. Dico 4. Refervatio Beneficiorum Papalis eft advocatio Beneficii vacaturi à Collatore ordinario ad Pontificem. Dividitur in *continuam* feu *fixam*, quando collationem fibi refervat Papa pro omni loco & tempore, ac in *difcontinuā* feu *eventualem*, quundo fibi refervat tantum pro cafu, quo Beneficium vacare incipit in certo loco, v. g. in Curia Romana, vel certo tempore, v. g. certis menfibus. Alia quoque dicitur *claufa in Corpore Juris*, qualis reperitur unica in *c. 2. 3. 34. h. t. in 6.* ubi fervan-

vantur unica in *apud Sedem Apostolicam*, seu *in Curia Romana*, quæ nimirum vacare incipiunt ibi, ubi vel existit Pontifex cum sua Curia, vel Pontifex sine Curia, vel sine Pontifice Curia illius, seu Cancellaria, tribunalia, & ordinarii Consiliarii ac Officiales Pontificii. Afficit hæc reservatio non solùm Curiales, seu qui sunt de Curia Pontificis, sed etiam alios ibi decedentes, imò extenditur etiam ad locum Papæ vel Curiæ vicinum, h. e. non distantem ultra duas diætas, quarum quælibet complectitur 20. leucas, quarum singulæ habent 1000. passus, & conficiunt 4. plena milliaria Germanica: si igitur in tali vicinia moriatur beneficiatus, accedens vel recedens à Sede Apostolica vel Curia Romana, beneficium illius reservatur Pontifici: durat hæc reservatio non ultra mensem à die vocationis in ductæ. Aliæ autem omnes dicuntur *non clausæ, in Corpore Juris*, ut quæ extant in *Extravag. Execrabilis 4. Jo. XXII. & Extrag. Ad regimen 13. ini. Com h. t.* Item quæ produntur in *Regulis Cancellariæ*, & in *Concordatis Germaniæ.* Vicina Reservationi est *Affectio* beneficii. quæ fit per appositionem manûs à Pontifice factam, de qua

in

in *Extrav. ult. eod.* quando nimirum Papa aliquando cœpit disponere de aliquo beneficio in ordine ad illud conferendum, & sic tacitè ac ipso facto suæ collationi reservare censetur; per quod differt à reservatione, quod hæc fiat verbis, illa factô, item quod affectio cesset, si Pontificis collatio semel consecuta est effectum, reservatio autem duret, quotiescunque vacaverit Beneficium. Ex puibus apparet, quid sit beneficium *Reservatum.* & quid Beneficium *Affectum.* Porro *effectus* tam reservationis quam affectionis est, quod Beneficium reservatum vel affectum ab inferiori collatore conferatur invalide, atque omnia reduci debent ad statum priorem; cum inferiori ligatæ sint manus. *c. 2. 13. h. t. in 6. arg. c. 1. & 2. de Confirm. ut.* Quod verum est, etsi reservatirni non sit appositum decretum irritans: licet non afficiat ignorantem, sed valeat collatio inferioris, qui ignorant reservationem, sine cleusula irritante factam; econtra si reservationi appositum sit decretum irritans, etiam afficit ignorantem collatorem, inficit titulum, & vitiat possessionem ita, ut, si provisus spoliatur possessione, non possit agere de spolio. Chokier *in Reg. 1. Cancell. n. 18.* Di-

Dico 5. Beneficia Pontifici reserva- 19.
ta in Germania non sunt alia, quam
quæ in Concordatis Germaniæ speci-
ficantur. Chokier *ad Reg. Cancell.* 1.
n. 22. eo quod in iisdem Papa disertè
promiserit, quòd *per quamcunque aliam
reservationem, gratiam exspectativam, aut
quamvis aliam dispositionem, sub quacunque
verborum forma factam vel faciendam* im-
pedire nolit liberam collationem Ordi-
nariorum. Quare non est necesse re-
servationes alias, vel ante Concorda-
ta in *Extravagantibus Jo. XXII. &
Communibus* aut in *Regulis Cancellariæ*,
vel post illa in *alias Bullis* factas aut
faciendas, in quibus non expresse dero-
gatur dictis Concordatis, operose &
frustra adducere in Germania. *Concor-
data Germaniæ* autem de quibus hic,
sunt pacta à Nicolao. V. Summo Pon-
tifice cum Friderico III, Imperatore,
aliisque Principibus Germaniæ tum
Ecclesiasticis tum Sæcularibus inita,
& per specialem Bullam, quæ incipit.
Ad Sacram Petri Sedem, anno 1448. con-
firmata, ad tollendas difficultates &
controversias plurimas, ratione colla-
tionis Beneficiorum ortas. In his Pa-
pa permittit liberas electiones Præ-
latorum in Archiepiscopalibus, Episco-
pali-

palibus, & Regularibus Ecclesiis, ita tamen, ut Electorum confirmatio [nisi sint prælati Regulares non exempti] petatur à Papa, ac insuper liberam indulget collationem omnium Beneficiorum ordinariis collatoribus, quæ in Concordatis sibi non reservat vel perpetuò, vel alternativè in certis mensibus vacantia ac insuper à quibusdam Beneficiis exigit Annatas.

20. Quæres, quæ ergo Beneficia in Concordatis sunt reservata; R. Multa. 1. quæ vacant apud Sedem, de quibus paulò ante. 2. quæ vacant per acquisitionem dignitatis, personatus, vel alterius beneficii, aut officii ita incompatibilis, ut obtentô secundô vacet ipsô jure primum. Et hæc reservatio statuitur etiam in *Extrar. Execrabilis 4. Jo. XXII.* an verò utrumque sit reservatum, disputatur; probabilè est, quod solum secundo obtentum, quod quis nititur retinere cum primo. 3. Prælaturæ & Episcopatus vacantes per obitum Cardinalis. 4. Prælaturæ. Dignitates, & omnia Beneficia, quæ vacant per depositionem, privationem [interveniente sententia Pontificis] vel translationem authoritate Apostolica factam. 5. Episcopatus vacans

per

per renuntiationem liberam, à Papa acceptam. 6. Prælaturæ, Dignitates, & Beneficia, ad quæ quis electus vel postulatus est, si Electio vel Postulatio fuit rejecta à Pontifice, vel renuntiatio talis Prælaturæ &c. à Pontifice admissa. 7. Dignitates & Beneficia eorũ, qui authoritate Apostolica immediate promoti sunt ad Episcopatus, Dignitates; ubi tamen excipiuntur Episcopatus Titulares: quatuor Episcopatus, quos confert Archiepiscopus Salisburgensis, nempe Gurcensis, Chiemensis, Seccoviensis, & Lavaninus. Item excipiuntur beneficia per gratiam exspectativam Papalem obtenta: & obtenta per Preces Primarias Imperatoris, imò probabiliter etiam beneficia, quæ electus in Episcopum ante obtentam Confirmationem à Sede Apostolica resignat in manus ordinarii collatoris; quia Concordata loquuntur *de promotis*; completè autem promotus non est, qui necdum confirmatus. Eodem excipiuntur Beneficia, quæ promotus ad Episcopatum retinuit ex dispensatione Pontificis, & postea vacant per ejus mortem; quia Concordata loquuntur de beneficiis vacantibus

bus per *promotionem*; quo modo non vacant hæc beneficia, sed per mortem. 8. Beneficia, quæ vacant per obitum certorum Officialium Papæ, nimirum, Vice-Cancellarii, Camerarii, septem Notariorum, Auditoris literarum contradictarum, Auditorum causarum Palatii, 26. Pœnitentiariorum Apostolicæ Sedis, Abbreviatorũ 25. Capellanorum ejusdem Sedis, qui in Albo Curialium descripti sunt, & Commensalium verorum Papæ, si moriantur, dum actu habent prædicta officia. 9. Beneficia auctoritate literarũ Apostolicarum immediatè collata. Atque hæ reservationes à *n.* 3. allatæ comprehenduntur omnes etiam in *Extrav. Ad Regimen. 13. int. Comm.* ultimæ tamen duæ modificantur, & restringuntur aliquo modo à Concordatis. 10. Dignitates majores post Pontificales in Ecclesiis Cathedralibus: & principales seu primæ in Collegiatis; sive dein pro majori vel prima habeantur Præpositura, ut in plerisque Germaniæ locis, sive Decanatus. Et hanc reservationem etiam statuunt *Regulæ Cancellariæ reg.* 4. Hinc, quia Cocordatis est inserta, omnes Præposituræ tam Cathedralium, quam Collegi-

legiatarum Ecclesiarum in Germania sunt reservatæ Pontifici. Excipiuntur Præposituræ Salisburgensis & Augustana Cathedralis, etiam Elvacensis Principalis, quæ ex privilegio sunt Electivæ, electus tamen à Pontifice est confirmandus: item Præposituræ Ecclesiarum Collegiatarum in Bavaria, ad quas itidem ex privilegio nominat Serenissima Domus Bavarica. 11. Demum reliquæ Dignitates & Beneficia pro alternis mensibus, nempe Januario, Martio, Majo, Junio, Septembri, Novembri, si vacent in his mensibus libera autem collatione relicta Ordinariis Collatoribus pro reliquis 6. mensibus, Februario, Aprili ,unio, Augusto, Octobri, & Decembri. Quamvis autem hæc alternativa collatio etiam reservetur in *Regulis Cancellariæ reg.* LX. quæ olim fuit *VIII.* plus tamen conceditur in *Concordatis*; nam in illis solùm indulgebatur Episcopis, iisque actu residentibus, alternare cum Pontifice, in istis verò omnibus collatoribus ordinariis, licet Episcopi non sint, vel actu non resideant. Porro Papa suos menses subinde etiam aliis concedit: sic Serenissimæ Domui Bavaricæ competit jus præsentandi ad

Parochias alternativas, in mensibus Papalibus vacantes, sive ex privilegio speciali Pontificis, sive, ut loquuntur specialia *Concordata Bavariæ*, ex præscriptione. Sed circa hanc reservationem.

11. Dico 6. Alternativæ collationi subjacent dignitates omnes, & beneficia quæcunque, curata & non curata, consequenter & officia ac administrationes, cum verè sunt beneficia. Communis ex Concordatis citatis. Excipiuntur tamen 1. omnia Beneficia & Dignitates perpetuò reservatæ Pontifici in dictis Concordatis, & jam sunt recensitæ. 2. Beneficia manualia, & quæ supra diximus esse impropriè beneficia. 3. Regularia, quæ ad nutum Prælati Regularis sunt auferibilia. 4. Electiva, quia hæc pro semper relicta sunt liberæ electioni Capitularium. 5. Patronata, modò sint juris patronatus laici, & quidem obtenti non per privilegium &c. sed ex fondatione, dotatione, vel constructione Ecclesiæ; cùm Pontifex patronatui Laico non censeatur derogare, nisi clarè exprimat. Procedit, etsi Ecclesiasticus simul cum tali Laico sit Patronus, ita ut nec Ecclesiastico suum jus præsen-

tan,

tandi auferatur, eò quòd æquiùs ſit, ut privilegiatus trahat ſecum non privilegiatum, quàm ut privilegiatus propter ſocietatem alterius amittat ſuum privilegium. 6. Beneficia, quæ conferuntur per Concurſum, uti Parochialia, deberent per ſe juxta Tridentinum. 7. Acceſſoriè unita, v. g. menſæ Epiſcopali, Capitulari, Monaſterio &c. quia quoad titulum ſunt extincta, & propriè non vacant. 8. Vicariæ perpetuæ [quando nimirum Eccleſiæ Parochiales non acceſſoriæ, ſed æquè principaliter ſunt unitæ Monaſteriis, Collegiis &c.] juxta *Conſtit. Ad exequendum* S. Pii V. 9. quæ vacant per reſignationem puram & expreſſam quocunque menſe factam in manibus Ordinarii, quia in Regulis Cancellariæ permiſſum eſt Ordinariis talia conferre beneficia, in Concordatis autem abſtrahitur: ergo, cùm Nationis Germanicæ conditionem per concordata non duriorem facere voluerit Pontifex, ſed favorabiliorem, quàm ſit aliarum Nationum, alternativæ non cenſendus eſt ſubjeciſſe beneficia taliter reſignata: & concordata, cùm aliud non exprimant, debent intelligi ſecundùm Regulas Cancellariæ tanquam Jus Com-

mune. Demum 11. Beneficia parochialia & curata, quæ quidem vacant in menſe, qui pertinet ad collationem Papæ, at Sede Papali vacante, vel quando à Papa, cùm adhuc viveret, collatio non eſt facta; tum quia reſervatio horum beneficiorum, caſu quo vacant apud Sedem, Sede vacante, vel à vivente Papa non ſunt collata, non videtur ſtatuta, ex ratione, ne ex longiori vacatione ſalus animarum periclitetur. *c. 3. 35. h. t. in 6.* quæ ratio etiam pugnat pro caſu, quo vacant extra Curiam, & non apud Sedem, Sede vacante &c. tum quia hæc beneficia (uti & non curata, ad quæ probabiliùs fit extenſio) menſe quidem Papali, at Sede Papali vacante, vacantia, in Regulis Cancellariæ ratione menſium non ſunt reſervata, ut docent communiter: ergo nec ſunt reſervata vi Concordatorum; quia, ut jam inſinuatum, Papa in Concordatis non voluit duriorem facere conditionem Germanis, nec augere, ſed mitigare reſervationes Regularum Cancellariæ. Id quod in multis Epiſcopatibus confirmat praxis, præſertim quoad beneficia Curata, vi cujus indifferenter conferri ſolent ab Epiſco-

pis,

pis, in quocunque menſe, Sede Papali plena vel vacua, vacantia.

Objic. Pacta & Concordata non extinguuntur morte paciſcentium: ergo reſervationes in Concordatis durant etiam vacante Sede, præſertim cùm non ſit paritas cum Regulis Cancellariæ; nam illa ſunt perpetua, iſtæ autem ſolùm durant, quamdiu vivit Papa, & electô novô iterum reſtaurari debent. Rſ. *diſt. conſ.* durant Sede vacante, quas voluit Pontifex durare. *C. conſ.* quas durare noluit, uti ſunt reſervationes menſium pro caſu Sedis vacantis propter allatam rationem *N. conſ.* quod non impedit. quò minus perpetua ſint Concordata, eò quòd non indigeant nova reſtauratione, ſicut Regulæ Cancellariæ indigent.

Dico 7. Quando beneficium alternativum vacat in menſe Papali [qui incipit ad primum pulſum horæ duodecimæ noctis, ubi incipit v. g. Januarius, & finitur ad primum pulſum horæ 12. noctis ultimæ Januarii] debet Collator ordinarius in noſtra Germania exſpectare proviſionem Papæ per tres menſes. Text. & DD. in *Concordat.* §. *de Cæteris.* ibi: *quoties non apparuerit infra tres menſes, à die nota vacationis in* 22.

loco Beneficii: quod alicui de Apoſtolica auctoritate proviſum fuerit. Sed notandum, quòd juxta declarationem Gregorii XIII. *in Conſt. Quæ in Eccleſiam.* 41. illa verba *non apparuerit* non ſint reducenda ad verba *in loco Beneficii*, ſed iſta ad immediate præcedentia *notæ vacationis.* Unde DD. duo inferunt. 1. Trimeſtre Pontificis incipere currere non à tempore, quo innoteſcit vacatio Romæ, ſed quamprimum non ante, innoteſcit in loco Beneficii. 2. Ordinarium collatorem non ſtatim poſſe (ſaltem abſolutè) beneficium conferre, ſi poſt elapſum trimeſtre proviſus à Papa non appareat in loco Beneficii; præfertur enim, ſi poſtea appareat proviſus à Papa, modò intra trimeſtre ſit facta proviſio. Quæ tamen Conſtitutio Gregoriana teſte Chokier & Zypæo apud La Croix *l.* 4. *n.* 517. minus obſervatur, utpote emanata non conſulta priùs Natione Germanica; nam Pontifex in dictis Concordatis ſubnectit conceſſionem alternorum menſium deinceps perpetuò duraturam, *niſi in futuro Concilio NB. de conſenſu dictæ Notionis* (Germanicæ) *aliter fuerit ordinatum.*

Cæterùm quatuor adhuc notanda

ſunt

ſunt 1. Trimeſtre Pontificium non incipere ipſa die, quâ innoteſcit vacatio in loco beneficii, ſed poſtera die, quia juxta *l. 14. ff. de V. O.* præpoſitio à excludit terminum *á quo* gl. in *c. 3. h. t. in 6. V. numerandum,* Chokier, & aliſ, 2. Si dubium ſit, an beneficium vacare cœperit in menſe Papæ vel Ordinarii, ut ſi prima Februarii reperiatur manè mortuus Beneficiatus, ſtandum eſſe pro Ordinario; quia habet intentionem fundatam in Jure, quamdiu non conſtat ipſi per reſervationem (quæ eſt odioſa) ligatas eſſe manus. 3. Prædictum trimeſtre Pontifici currere etiam Sede Papali vacante, & probabilius. 4. licet proviſio Papæ non ſortita ſit effectum propter impedimentũ proviſi, ob vel ſubreptionis &c. quia Concordata ordinariis collatoribus tribuunt jus conferendi abſolutè poſt lapſum trimeſtre; & paria cenſentur, *non providere,* ac *invalidè providere l. quoties 6. ff. qui ſatisdare cog.* Contra hoc ultimum *Objic.* Beneficium, cui Pontifex aliquando manum appoſuit per invalidam collationem, fit *affectum,* & ſic tacitè reſervatum ipſius collationi perpetuò, donec collatio ſortiatur effectum. *Extrav. 14. §. Romani h. t. int.*

comm. ergo invalida collatio Pontifici non tollit vel ſiſtit curſum trimeſtris. ℞. Verum quidem eſt *antec.* generaliter, ſed per ſpecialem diſpoſitionem Concordatorum pro hoc caſu aliter ordinatum eſt: quia in his Pontifex promiſit, quod per *quamcunque aliam diſpoſitionem aut reſervationem* nolit impedire liberam collationem inferiorum: ergo nec per reſervationem *tacitam*, qualis eſt affectio Beneficii; nam & hæc eſſet aliqua reſervatio, vel diſpoſitio, impediens collationem inferiorum, atque præjudicaret Concordatis. Ajunt quidem, Stylum Curiæ Romanæ contrarium eſſe; ſed exinde non evincitur, noſtram ſententiam in puncto Juris non eſſe veriorem.

23. Quœres, quid ſint Annatæ, de quibus mentionem etiam faciunt & reſervant Concordata Germaniæ *in* §. 5.? 2. *à* quibus ſolvendæ? 3. & an licitè exigantur. ℞. ad 1. Sunt penſiones ſeu certæ quantitates pecuniæ, quæ de Epiſcopatuum aliarumque Dignitatum & Beneficiorum vacantium fructibus primi anni exiguntur à Papa pro Camera Apoſtolica: aliæ ſunt integræ, & vocantur *communia ſervitia*, atque denotant omnes fructus primi

anni:

anni: aliæ non integræ, & ſunt dimidia tantum pars fructuum primi anni, ac propriè & ſpecificè dicuntur *Annatæ*.
℞. ad 2. Promoti ad Prælaturas Majores, ſeu *Conſiſtoriales* ut vocant, quas nimirum Papa confert in Conſiſtorio Cardinalium, rogatìs eorum ſuffragîis, quales in Germania ſunt Epiſcopatus, & Prælaturæ Principales, Sæculares aut Regulares, uti Elvacenſis, Campidunenſis, Fuldenſis &c. obligantur per ſe ad integros fructus primi anni pendendos Cameræ Apoſtolicæ, licet taxa ex liberalitate Pontificis in libris Cameræ Apoſtolicæ annotata vix quintam fructuum partem excedat, ac inſuper ad eandem ſolvendam concedantur duo anni, &; ſi contingat unô eôdemque annô plures Epiſcopos vel Præſules in eadem Eccleſia mori, non niſi ſemel ſolvenda ſit, nec illam teneatur ſolvere ſucceſſor, ſi fortè anteceſſor non ſolviſſet. Promoti autem authoritate Papæ ad Dignitates & Beneficia Minora, & non Conſiſtorialia, quorum valor ſeu reditus annui 24. ducatos juxta taxam Cameræ Apoſtolicæ non excedunt, ſolùm ad dimidiam fructuum partem primi anni per ſe obligantur: quamvis & hæc portio

ſoleat valde moderata & mitigata eſſe, imò omnes Canonicatus Germaniæ taxentur in Camera tantùm ad valorem 24. aureorum, licet annui reditus aſcendant reipſa ad mille & ampliùs ducatos, ut adeo ex iis nullæ annatæ ſolvendæ ſint. ℟. ad 3. Exactio annatarum rationabilis & omnino licita eſt, partim quia exiguntur in ſignum ſubjectionis ad Sedem Apoſtolicam, partim ut Papa habeat, unde Cardinales aliosque Officiales, quibûs indiget plurimîs ad regendam univerſalem Eccleſiam, ſuſtentet, bene meritos de Eccleſia præmietur, egentibus ſuccurrat, Eccleſiam contra hoſtes defendat, fidem inter infideles propagare poſſit &c. *Objic.* Exactio & ſolutio annatarum eſt Simoniaca, quia temporale exigitur & ſolvitur pro confirmationibus Electionum, & collationibus Beneficiorum, quæ ſunt aliquid ſpirituali annexum: ergo eſt illicita ℟. *N. aut.* quia ex aliis, & jam inſinuatis cauſis exiguntur, non tanquam pretium pro rebus ſpirituali annexis. Adde, quòd annatæ non exigantur ex pacto, ſed ex lege, jam antecedenter exiſtente; imò ſunt debitæ ex natura rei velut onus reale, h. e.

ipſis

ipſis fructibus primi anni impoſitum, ac ſubrogatæ ſunt decimis, quæ olim ex toto Orbe Chriſtiano debebantur & ſolvebantur Papæ juxta Veteris Eccleſiæ inſtitutum. Leuren. *p. 3. q.* 190. *n.* 2.

Dico 8. Dignitates & Beneficia omnia, quæ Pontificis collationi non ſunt reſervata, de jure Communi conferri poſſunt à quolibet Epiſcopo confirmato in ſua Diœceſi, ut adeo ad hoc habeat intentionem in Jure fundatam, ſive dein ſermo ſit de collatione libera, ſive de neceſſaria, ſupponente electionem, vel præſentationem Clerici prævisam. Text. & DD. *in can.* 10. 11. *cauſ.* 16. *q.* 7. *c.* 10. *de Offic. Ordin. c.* 3. *Inſtit. t.* 12. §. *fin. de hæret.* Ibi: *ad Epiſcopi officium tam inſtitutio, quàm deſtitutio Sacerdotum noſcitur pertinere.* Excipiuntur tamen beneficia, quæ alius ex jure ſpeciali, nempe privilegii, conſuetudinis, præſcriptionis, conventionis &c. conferendi obtinuit. *Canonicatus* Dignitates & Præbendas Cathedralium Eccleſiarum de Jure probabilius conferendi eſſent ab Epiſcopo & Capitulo ſimul, ita ut Epiſcopus unam, & Capitulum alteram vocem conſtituat. per *c.* 15. *conceſſ.* 24.

cess. Præb. Garc. *p. 5. c. 4. n. 17. 28.* Collegiatarum verò Ecclesiarum à Prælato immediato & Capitulo simul, ita tamen, ut institutio ad Episcopum spectet. Garc. *n. 64.* Sed & hic sæpius illud obtinet ex jure singulari, vi cujus subinde Canonicatus conferuntur ab aliis. v. g. à Papa alternativè, ab ipsis Canonicis vel per *turnum*, ut vocant, ita ut unus post alterum, incipiendo à Seniore, conferat Canonicatum in suo mense vacantem, aut à Principibus Sæcularibus per præsentationem, &c. Quid de reliquo in collatione Beneficiorum quorundam possit Capitulum, vel Vicarius Generalis, patebit ex dicendis ad *tit. Ne Sede vac.*

25. Quæres, an Laicis competere possit potestas conferendi Beneficia. R. æquè parum, ac potestas ea consequendi; quia beneficia sunt jus spirituali officio annexum, consequenter eorum collatio requirit potestatem spiritualem, sicut consecutio Ordinem spiritualem: cùm igitur Laici, omni Ordine Clericali destituti (secluso privilegiô Papali) ne quidem capaces sint juris & potestatis spiritualis. *c. 2. & 3. de Judic.* nec conferre, nec adipisci

pisci Beneficia possunt. Unde, si Imperator, Reges, & alii Principes, & Sæculares, dicuntur providere opsse Ecclesiis suarum ditionum, & conferte Præposituras, Canonicatus, imò & Episcopatus, sensus est, quòd habeant jus nominandi, & quodammodo præsentandi Clericos ad beneficia vacantia, vel, ut fit per *Primas Preces*, de quibus *tit. de Jure patron.* vacatura, & sic petant conferri certis personis à potestate Ecclesiastica, non quòd ipsi conferant jus officio spirituali annexum.

Dico 9. Beneficia possunt etiam obtineri per Præscriptionem, modó acquisita sint titulô coloratô collationis, institutionis &c. reipsa invalidæ propter defectum occultum, scilicet intra triennium pacificæ possessionis. Ita communis cum Sanch. *l.* 7. *Moral. c.* 29. *n.* 88. *seqq.* propter clarum textum *Regulæ Cancell.* 36. quæ inscribitur *de trienali possessore.* ibi: *Siquis quæcunque Beneficia Ecclesiastica, absque Simoniaco ingressu, ex quovis titulo, Apostolica vel ordinaria collatione - - aut institutione eorum, ad quos ista pertinent, per triennium pacificè possederit (dummodo - - se non intruserit,* h. e. qui aut nullū ha- 26.

habet titulum, vel non ab eo, cujus eſt conferre Beneficium) *ſuper iiſdem beneficiis taliter poſſeſſis moleſtari nequeat &c.* ergo per triennalem & pacificam poſſeſſionem, titulô & bona fide inſtructam, acquiritur Jus & quaſi dominium Beneficiorum, atque ſtabilis titulus in iiſdem, tanquam per praeſcriptionem, quae tam in poſſeſſorio quam petitorio excludit omnem actionem, atque, ſicut omnis alia legitima Praeſcriptio, in foro conſcientiae quoque procedit, ut habet communior & verior ſententia cum laudato Sanchez. Bonae fidei, ut ego quidem exiſtimo, non obeſt, ſi promotus per titulum coloratum ſciat impedimentum ſuum, modô alias illud occultum ſit, & Juris tantum Eccleſiaſtici: cùm ex nullo Jure probetur obligatio impedimentum tale manifeſtando ſe tam notabili commodo privandi.

Objic 1. Nullum Beneficium obtineri poteſt abſque Canonica inſtitutione, vel collatione *c.* 1. *de R. J.* in 6. Sed Praeſcriptio non eſt Canonica inſtitutio vel collatio, quae debet procedere ab habente poteſtatem, & titulum validum ac verum, non merè coloratum, tribuere, ergo. 2. Nec per lon-

longiſſimam conſuetudinem, quæ in jure reprobatur, acquiri poteſt beneficium abſque Canonica inſtitutione. *c. 3. de Inſtit.* ergo nec per Præſcriptionem. 3. Qui ſcit ſuum impedimentū, vel vitium tituli, & tamen acceptat vel retinet Beneficium, ille peccat contra SS. Canones, qui requirunt titulum verum & validum Canonicæ inſtitutionis: ergo eſt in mala fide: ſi autem 4. ignorat SS. Canones præfatos, laborat ignorantia juris manifeſtâ, quæ iterum obeſt bonæ fidei: ſed ſine bona fide nulla datur Præſcriptio: ergo. ℞. ad 1. *antec.* intelligendum eſt de via & modo ordinario ac immediato conſequendi beneficia, non de extraordinario & mediato præſcriptionis, quam SS. Canones nullibi prohibent, imò in allegata Regula Cancellariæ manifeſtè approbant. Ad 2. *N. Conſ. & parit.* partim quia SS. Canones conſuetudinem reprobant, Præſcriptionem verò approbant; partim quia conſuetudo, in Jure reprobata, erat talis, perquam ſine conſenſu & opera Epiſcopi obtinebant Clerici beneficia à Laicis, vel ſeſe intrudebant adeoque cum manifeſtè vitioſo, aut nullo titulo, etiam apparenter tali;

quod

quod utique illicitum eſt & corruptela morum: fere ſicut res alienas rapere nulla conſuetudo facit licitum, licet Præſcriptio juſto innixo titulo earum tribuat dominium. Ad 3. *N. ant.* nam nec *c. 1. cit.* nec alii SS. Canones clarè obligant ad non acceptandum vel non retinendum pro foro interno beneficium pro caſu, quo quis impedimentum juris merè Humani novit. Vid. *de Electione n. 15.* Ad 4. Negatur, quòd laboret ignorantiâ Juris manifeſti, quia nullum oſtendi poteſt, quod clarè reddat inhabilem ad beneficium, qui ignorat vitium tituli, mediante Poſſeſſione & Præſcriptione obtinendum, imò clarè hoc permittitur ad *Reg. Cancellar.* Dein ignorantia Juris manifeſti non vitiat bonam fidem Theologicam.

27. Occaſione hujus Regulæ *de triennali poſſeſſore* fortè quæres, quid ſtatuatur in *Reg. Cancell.* 19. quæ intitulari ſolet *de infirmis reſignantibus*, vel vocari regula *de viginti?* R. Statuitur, quòd, ſi jufirmus reſignaverit vel dimiſerit beneficium ſuum, & infra 20. dies à die præſtiti reſignante conſenſus coram legitimo Superiore, reſignationem acceptante, numerandos mortuus fuerit, reſignatio

tio habeatur pro nulla, & beneficium censeatur vacare per mortem: quia hujusmodi resignationes, cùm fieri soleant in favorem certarum personarũ, referunt speciem hæreditariæ successionis, quam SS. Canones detestantur. Per *infirmum* rectiùs intelligitur ille, qui laborat non qualicunque infirmitate, sed gravi, ex qua aliquis moriturum se crediderit, ideoque resignaverit, eò quòd regula dicat, *si de ipsa infirmitate decesserit.* Sed Objic. Regula permittit hæc verba: *etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ:* ergo resignatio habetur pro nulla, licet sanus adhuc (à fortiori, si levi infirmitate correptus) resignaverit, modò intra 20. dies postea decesserit. ℞. cum P. Engel. *h. t. n.* 31. hæc verba respicere Stylum Curiæ Romanæ, ubi ante actualem resignationem, & consensum resignantis in Cancellaria ponendum, supplicatur Summo Pontifici pro licentia resignandi, qui supplicationem signat & subscribit, *fiat, ut petitur:* nihil igitur aliud videntur velle Pontifices, qui illa verba hoc tempore addunt Regulæ, quàm quòd dicti 20. dies computandi sint à die supplicationis signatæ, si fiat resignatio Romæ, ne

 scili-

ſcilicet committeretur fraus, aliàs enim ſani adhuc poſſent ſupplicationem porrigere, & ſuum conſenſum differre usque ad tempus periculoſæ infirmitatis.

TITULUS VI.

De Clerico ægrotante vel debilitato.

SUMMARIUM.

1. *Quibus conſtituendus Coadjutor? Quis iſte ſit & quid Coadjutoria?*
2. 3. *A quibus conſtitui poſſit Coadjutor, tam Perpetuus, quàm Temporalis?*
4. *Quod ſit Coadjutoris officium, & quæ poteſtas?*
5 *Unde ſuſtentari debeat?*

1. SI contingat, Epiſcopos, Prælatos, aut alios Curatos, incidere in morbum incurabilem, vel in amẽtiam, aut ob ſenium vel mutilationem &c. reddi inhabiles ad ſua miniſteria obeunda, nequaquam debent amoveri. *c. 1. ſeqq. h. t.* quia afflicto non eſt addenda afflictio *c. 5. eod.* ſed conſtituendus eſt eis Coadjutor vel in Spiritualibus tantum, vel in Temporalibus tantum, vel in utriſque, prout nimirum in-

inhabilis eſt redditus Principalis ad illa vel iſta tantum, vel ad utraque ritè adminiſtranda. Unde hic agitur de *Coadjutoria*, quæ eſt vicina Beneficio, & definitur eſſe *facultas alicui conceſſa adjuvandi Prælatum &c. inhabilem in ſuis miniſteriis.* Alia eſt *Temporalis*, quando Coadjutor ſolùm conſtituitur ad tempus, nimirum vel ad dies vitæ, vel quamdiu durat Coadjuti infirmitas vel inhabilitas; hac enim ceſſante, vel illo convaleſcente, expirat. Alia autem *Perpetua*, ſeu *cum Jure ſucceſſionis*, ita ut moriente vel reſignante coadjuto ſuccedat hoc ipſo Coadjutor in Prælatura &c. Neque Coadjutori etiam perpetuo conceditur jus, titulus, aut poſſeſſio Beneficii & Prælaturæ aut habitus curæ, quamdiu vivit Principalis ſeu coadjutus, ſed ſolùm adminiſtratio illius juris, & exercitium curæ. Coadjutor Temporalis fere coincidit cum *Adminiſtratore*, & à *Vicario* in beneficiis inferioribus curatis fere non differt.

Dico 1. Ad aſſumendum Coadjutorem v. g. Epiſcopi perpetuum, & cum jure ſuccedendi, neceſſarius eſt conſenſus Summi Pontificis. 2. Conſenſus Coadjuti ſeu Epiſcopi regulariter, & 2.

3. in Germania consensus Capituli. Pars 1. patet ex Trid. *s.* 25. *c.* 7. *de ref. item ex. c.* 2. *&* 3. *de concess. præb.* Pars 2. ex *c. un. h. t. in 6.* quia Coadjutum vel maximè concernit Coadjutoria, & hinc invito obtrudi non debet, nisi laboret defectu vel morbo incurabili; tunc enim Capitulum non quidem per se cogere ipsum potest ad assumendum Coadjutorem, bene tamen statum Ecclesiæ fideliter referre ad Pontificem, ut is, si ita visum fuerit, compellat ad Coadjutorem admittendum, vel perpetuum vel temporalem: idem est, si Episcopus consentire non possit lapsus in amentiam. *c. un. cit.* Pars 3. tum ex *d. c. un.* tum ex Concordatis Germaniæ, in quibus Capitulo conceditur libera electio Successoris, cui præjudicaret Coadjutor perpetuus sine consensu Capituli datus; iste autem consensus non necessariò debet esse capitulariter positus, neque, si Coadjutor ob impedimentum esset postulandus, à duabus tertiis (hæc enim in Electione tantum & Postulatione, ubi Sedes jam vacat, necessaria sunt, uti judicatum est Romæ annô 1694. in Coadjutoria Moguntina) sed sufficit consensus majoris partis Capituli

pituli etiam non congregati. Cæterùm si Episcopus consensit quidem in Coadjutorem sibi dandum, non tamen in genere, sed proponendo certum, tunc aliam personam nominare non potest Capitulum. Postquam verò Coadjutus seu Episcopus & Capitulum conspirârunt in certam personam, eam petere debent à Summo Pontifice, non tamen in instrumento Coadjutoriæ petendæ adhibere verba, *se eligere* vel *postulare*, sed *se consentire*, & *petere*, ut Papa dignetur Coadjutorem concedere. Si autem ipse Coadjutor peteret, posset tanquam ambitiosus rejici Romæ.

Dico 2. Coadjutorem temporalem 3. Episcopis & Prælatis exemptis etiam regulariter dat solus Papa 2. Inferioribus autem non exemptis Episcopus aut Superior Ordinarius. Pars 1. sumitur ex *c. un. cit.* dixi, *regulariter;* nam in locis à Sede Apostolica valde remotis, uti in Germania, ipse Episcopus cum Concilio & assensu Capituli sibi unum vel plures Coadjutores temporales assumere potest: vel, si ille sit impos mentis, Capitulum vel duæ ipsius partes. *c. un. cit.* Pars 2. *ex c. 3. & ult. h. t.* & Trid. *s. 21. c. 6. de ref.*

 4. Di-

4. Dico 3. Officium & poteſtas Coadjutoris eſt eadem, quæ Coadjuti. per *c. 5. h. t.* cum aliqua tamen limitatione, vel in literis Coadjutoriæ expreſſa, vel in Jure &c. Sic non poteſt alienare res immobiles Eccleſiæ *c. un. cit*, conferre beneficia Eccleſiaſtica ſine conſenſu Coadjuti &c. per *c. ult. de Off. Vicar. in 6.* conficere negotia ardua. per *c. 81. de* R. *J. in 6.* Tenetur inſuper rationes adminiſtrationis ſuæ reddere Coadjuto, vel. ſi hic mente non valeat, Capitulo, vel ſucceſſori Coadjuti. *c. un. cit.*

5. Dico 4. Coadjutor ſuſtentandus eſt ex proventibus Eccleſiæ, cujus Prælato datus eſt, ſi ſufficiant ad moderatam utriuſque ſuſtentationem. *C. 3. h. t. & c. un. cit.* Si reditus pro utroque non ſufficiant, ex illis debet ali Coadjutus, quia retinet titulum & poſſeſſionem Prælaturæ vel Beneficii. per *c. 1. & 5. h. t.* Coadjutori autem providendum ex reſiduo, ſiquod detur, & aliunde additamentum, v. g. ex collato alio beneficio, aut penſione, eidem procurandum &c. Trid. *ſ. 21. c. 4. & 6. de ref.*

TITU-

TITULUS VII.
De Institutionibus.
SUMMARIUM.

1. *Quid & quotuplex sit institutio?*
2. 3. *A quibus fieri possit, vel debeat?*
3. *Quid ju is conferat?*

INstitutio latè sumpta ac in genere dicit quamcunque Beneficii concessionem Canonicam, & tituli collativam, quâ confertur jus in re proprietatis in beneficio etiam absque traditione vel possessionis consecutione, modò consensus & acceptatio instituti accedat. *c. 17. de Præb. in 6. c. ult. de concess. præb. in 6.* strictè autem & specifice accepta *Institutio collativa juris est concessio Beneficii à Superiore Ecclesiastico facta ad præsentationem Patroni*; & quia hæc præsentato tribuit jus ad rem, est concessio *necessaria*, ac proin differt à collatione *libera* Beneficii, quæ fit ad arbitrium collatoris, & sine ullo jure per præsentationem alicui competente, de qua ad *tit. V.* egimus §. 2. Porro alia Institutio vocatur *authorizabilis*, quæ nihil est aliud quàm commissio Curæ animarum, alioque nomine *Approbatio* dicitur. Alia autem

tem nuncupatur *realis* vel *corporalis*, seu investitura, aut installatio, quæ est actualis inductio in possessionem.

2. Dico 1. Potestas instituendi præsentatos de Jure communi pertinet ad Episcopum Diœcesis primariò. *c. 3. h. t. c. 21. de jur. patr.* Dein ejus loco ad Vicarium Generalem. *c. 3. cit.* per verba, *qui hoc de Jure possunt*, etiam sine speciali mandato. Demum Sede Episcopali vacante ad Capitulum Cathedrale. *c. 1. h. t. in 6.* vel potiùs ad Vicarium Capituli. Ex jure tamen speciali, præscriptionis, aut consuetudinis aliquando spectat ad inferiores quoque Prælatos, vel Collegia. Institutionem *authorizabilem* tribuunt quidem iidem, cùm per concessionem Beneficii Curati, si specialiter non conferatur prævio examine, concedi censeatur Approbatio seu Cura animarū. Trid. *s. 23. c. 15. de ref.* Putant quidē aliqui, hanc potestatem posteriorem non posse per præscriptionem vel consuetudinem acquiri, nisi simul beneficium desinat esse Curatum, vel manere sub jurisdictione Episcopi. per Trid. *s. 7. c. 13. de ref.* & *s. 25. c. 11. de Regular.* ubi derogatur omnibus consuetudinibus etiam immemorabilibus. Accedit

cedit praxis Episcoporum, qui ad curam Parochiarum nullos admittunt sine prævia sua approbatione. Sed meliùs sustinetur contrarium ex generalibus principiis de præscriptione & consuetudine. Ad Trid. respondetur, quòd loquatur de consuetudinibus Tridentinum antegressis præsertim cùm prorsus idem dicat de *privilegiis*; quis autem ex Adversariis neget, privilegio Pontificis deinceps dando posse obtineri ab inferioribus Prælatis institutionem authorizabilem. Si Episcopi nullos admittant sine prævia sua approbatione, id inde proveniet, quia non sufficienter probatur consvetudo vel præscriptio. Institutio *corporalis* ac *investitura* de Jure Scripto pertinet quidem regulariter ad Archidiaconū. *c. 7. de offic. Archidiac.* vi consuetudinis tamen hodie multis in locis etiam hanc Episcopi tribuunt per Commissarios, Decanos rurales, vel alios. Fit variis modis pro diversitate locorum, & beneficiorum, v. g. Abbates & alii Prælati investiuntur per inductionem in Ecclesiam & collationem in Sede Abbatiali, Canonici per assignationem Stalli seu sedis in Choro & Capitulo, Parochi & alii Beneficiati per impositio-

tionem bireti factam à Vicario Generali post editam Professionem Fidei; aut in loco beneficii per inductionem in Ecclesiam, osculum altaris, contactum vel reserationem januæ, per novi Parochi promulgationem in Ecclesia coram populo &c.

3. Quæres, an etiam Laici possint facere Institutionem aliquam? R. 1. Collativam juris, & authorizabilem, non possunt, quia hæ requirunt jurisdictionem spiritualem. R. 2. Investituram in ordine ad administrationem in spiritualibus proprio nomine etiam dare prohibentur; possunt tamen ex commissione Episcopi, si præcessit investitura verbalis una cum traditione biteri &c. actualem introductionem in locum beneficii una cum traditione clavium & jurium facere; quia hæc executio consistit in mero facto, in temporalibus autem, ubi quoad ista solet fieri specialis investitura, etiam absque commissione Episcopi Parochum novum v. g. possunt inducere in domum Parochialem, ibidem tradere claves, & rationum libros, ac reditus assignare.

4. Dico 2. Quamvis per Institutionem juris collativam acquiratur jus in re

&in

& in beneficio per *c. 17. & 40. §. fin. de præb. in 6.* taliter tamen instituto non licet propria auctoritate possessionem beneficii apprehendere. per *c. 7. de off. Archidiac.* nisi accedat consensus Superioris corporalem possessionem tradere valentis. Si tamen propria auctoritate occuparet, probabiliùs non amitteret ipso Jure proprietatem beneficii quia hæc tam gravis pœna non satis probatur. Amitteret tamen, si per violentiam caperet possessionem. *c. 18. §. insuper de præb. in 6. & arg. l. 7. C. Unde vi. Objic.* Præsentatus ad beneficium, si illud occupet absque institutione, hoc ipso privatur omni Jure per præsentationem acquisito. *arg. c. 5. de Elect. in 6.* & ibi DD. ergo etiam institutus in beneficio, si illud occupet ante investituram, hoc ipso privatur omni jure per Institutionem acquisito. ℟. *trans. antec.* quod à multis non malè negatur, quia *cit. c. 5.* loquitur de electo: ergo tanquam odiosum non debet extendi ad præsentatum: *neg. cons. & parit.* quia electus & præsentatus, per acceptationem solũ obtinent jus ad rem, institutus verò Jus in re: difficiliùs autem amittitur jus in re, quam jus ad rem.

TI-

TITULUS VIII.

De Concessione Præbendæ & Ecclesiæ non vacantis.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit libera collatio: quibus modis vacare possit Beneficium vel Ecclesia?*
2. *Quomodo conferri possit vacans* de Jure tantùm.
3. 4. 5. *Beneficii nondum vacantis tam concessio quàm promissio est irrita?*
6. *Debet conferri intra certum tempus.*
7. *Quo elapsô ad quem devolvatur collatio?*

UT beneficium ritè concedatur vel per liberam *collationem*, vel prævia præsentatione per *institutionem*, necesse est, ut priùs debitô modô vacet. Quia verò Collatores & Patroni adstringuntur, ut conferant vel præsentent ad beneficia intra certum tempus, postquam vacare cœperunt, videndum nunc est, quid Juris sit, si beneficia nondum vacantia conferantur vel promittantur, &, si debito tempore à cœpta vacatione non fiat collatio, vel præsentatio.

Vacare autem beneficium potest triplici modo. 1, *de Facto tantùm*, quando habet

habet quidem proprietarium, qui obtinet jūs & titulum in beneficio, non tamen possessorem, quia nempe vel possessionem nondum est adeptus, vel vi ab illa expulsus, vel longo tempore abest à beneficio, & ignoratur, ubi sit. 2. *de jure tantum*, quando habet possessorem, caret tamen proprietariô, ut si quis in beneficium, quod nullus obtinet in titulum, se intrudat, vel propter delictum ipso jure privatus beneficiô illud defacto occupet, & possessionem retineat. 3. *de Facto & Jure simul*, quando nec possessorem nec proprietarium habet, ut communiter contingit per mortem beneficiati, per renuntiationem expressam vel tacitam, per professionem Religiosam, per privationem ipso Jure inductam ob delictum vel omissionis vel commissionis, vel per privationem hominis, seu per sententiam Judicis, propter homicidium simplex, perjurium Judiciale, bestialitatem, sodomiam imperfectam, deflorationem Monialis, adulterium, concubinatum scandalosum &c. beneficiū auferentis. Et hæc vacantia est propriissima, secunda verò propria, prima autem, *de facto tantum*, est impropria, & beneficium censetur proprie non vacare.

Dico 1.

2. Dico 1. Beneficium vacans *de Jure tantum* poteſt quidem conferri & promitti, non tamen poſſeſſio concedi, niſi priùs vocato poſſeſſore (modo ejus poſſeſſio non ſit notoriè injuſta) & prævia cognitione, an huic non competat aliquod jus in beneficio. *c.* 28. *de præb. in* 6. quia contra alium, priùs non auditum, nihil unquam ſtatuendum eſt propter generale periculum, ne quis injuſtè ſuo jure privetur.

3. Dico 2. Conceſſio Beneficii non vacantis [vel *de Facto tantum* vacantis] eſt ipſo Jure nulla. *c.* 1. 7. *h. t.* 4. *de donat.* Nec ſufficit, ſi Beneficium vacet *interpretativè* h. e. Beneficiatus ſolùm ſit excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, ab hoſte captus &c. & ſic impeditus ab adminiſtratione, ſed debet *verè* vacare.

4. Dico 3. Etiam promiſſio Beneficii nondum vacantis, ſive certi, ſive incerti, aut proximè vacaturi, eſt ipſo Jure nulla, etſi juramentô, vel ſcripturâ ſit firmata, ſive à collatore ſive à Patrono facta. Text. in *c.* 2. 3. 11. 13. *h. t. c.* 2. *eod. in* 6. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 19. *de ref.* ubi ſublatæ ſunt omnes *gratiæ Exſpectativæ* in materia Beneficiorum. DD. communiter. Ratio, ut hoc mo-

do

do coerceatur avaritia, ac ambitio, quæ elucet in iis, qui ita præmaturè Beneficiis inhiant, & ne minùs digni per importunas & intempestivas preces dignioribus præripiant beneficia; atque ut evitetur ansa optandi & captandi mortem alienam, nempe actu possidentium beneficia: sicut propter similem causam Jus civile reprobat pacta de futura viventis hæreditate. Nec Juramentum utpote SS. Canonibus repugnans, & in præjudicium boni publici æquè ac privatorum cedens, subsistere, & promissionem firmare potest, minùs scriptura, quam vocant *Signaturam*.

Objic. 1. Valet promissio beneficii sub his generalibus terminis concepta, *conferam tibi Beneficium, cum potero: vel quamprimum se facultas obtulerit. text. in c. 14. h. t.* ergo saltem valet promissio Beneficii incerti, v. g. proximè vacaturi, præsertim cum hæc promissio non præbeat ansam optandi & captandi mortem alienam. 2. Praxis habet, etiam timoratorum, ut passim vel voce, vel per signaturam, promittant Beneficia proximè vacatura, tam in genere quam in specie: ergo hoc fit validè & licitè, saltem vi consuetudinis. 5.

g.

3. Saltem jurata promiſſio tenebit & obligabit; quia omne juramentum debet ſervari, quod poteſt ſervari, ſine peccato & præjudicio tertii: ſed hoc juramentum poteſt ſervari ſine peccato, quia non per ſe, ſed ſolùm per accidens inducit ad optandum & captandum mortem alienam [alias nec ipſe Papa poſſet abſolutè dare gratias exſpectativas] item ſine præjudicio tertii, quia nemini aufert ſuum jus, cùm reſpicat tempus, quò aliunde vacabit Beneficium. Confirmatur 1. valet pactum de futura ſucceſſione in bonis viventis, licet à Jure Civili ſit reprobatum, cui adjicitur juramentū. 2. Idem pactum valet, ſi accedat conſenſus illius, de cujus hæreditate initum eſt, modò ille uſque ad mortem perſeveret in ſuo conſenſu. *l. fin. C. de pact.* ergo & valebit promiſſio beneficii nondum vacantis, ſaltem ſi fiat cum conſenſu poſſeſſoris beneficii.

℞. ad 1. Illud *c.* 14. fuit correctum à *c.* 2. *h. t. in 6.* quod eſt Jus recentius. Et quamvis promiſſio beneficii incerti non det occaſionem proximam optandi & captandi mortem alienam, tamen præbet aliquam, & nutrit avaritiam, &c. quod ſufficere potuit Legiſlatori,

ri, ut etiam tales promiſſiones illimitatè in *d. c. 2.* reprobaret & irritaret propter univerſale periculum *abuſûs*, & ad frænandam, *deteſtandam* hominũ *perverſitatem, nimiam importunitatem, ambitionem improbam*, ut Pontifex loquitur. Ad 2. *diſt. ant.* & per hanc promiſſionem, utpote irritam; conceditur aliqua ſpes. *C. antec.* jus ad beneficium in promiſſario, vel obligatio fidelitatis aut juſtitiæ oritur in apparenter promittente. *N. ant.* & *Conſ.* Ipſemet ſcio, beneficia, ad quæ quibuſdam fuerunt datæ Signaturæ, poſtmodum ſinè ſcrupulo aliis fuiſſe data, præſertim à Patronis: ergo illa praxis non inducit conſuetudinem legalem & veram, ſaltem id necdum eſt ſatis probatum. Ad 3. *Neg. min.* quamvis enim promittere beneficium nondum vacans non ſit peccatum conta Jus naturale, eſt tamen contra Jus Eccleſiaſticum, quod propter bonum publicum Eccleſiarum, & aliquale ſaltem periculum optandi mortem alienam, avaritiæ & ambitionis ſpeciem, non ſolum irritat, ſed etiam *reprobat*, h. e. prohibet hujuſmodi promiſſiones: quo jure licet non adſtringatur Papa, adſtringuntur tamen alii, & ideo promiſſio-

 nes

nes ſunt peccatum, conſequenter & juramentum iis adjectum, quia eſſet vinculum iniquitatis, & ſervari non poſſet ſine præjudicio Juris, & Eccleſiarum periculo, non valet, nec ullam parit obligationem, ſed cadit cum ſuo principali. Ad *Confirmat.* 1. eſt diſparitas hæc, quod Jus Civile pactum futuræ hæreditatis non prohibeat, ſed ſolùm irritet, & quidem ob bonum privatorum, de quorum hæreditate fit pactum, conſequenter juramentum ei adjectum ſtare poteſt per ſe, & obſervari abſque peccato, adeoque obſervandum eſt ſaltem ex virtute Religionis: econtra promiſſio Beneficii non vacantis eſt inſuper prohibita à jure Canonico, & irritata propter bonum publicum Eccleſiarum, & periculum animarum. Ad *Confirm.* 2. iterum eſt diſparitas; quia Jus Canonicum irritat promiſſiones tales abſolutè, Jus Civile autem illa pacta ſolum conditionatè, niſi nempe fiant cum conſenſu illius, de cujus hæreditate agitur *l. fin. cit.*

6. Dico 4. Tempus quoque certum conferendis Beneficiis eſt præfixum: quale autem illud ſit in Electivis in *tit. de Elect.* & quale in Patronatis, in *tit. de Jure patr.* dicitur. Collativa au-

tem,

tem, seú quæ sunt liberæ collationis, conferri debent intra 6. menses, à die cognitæ vacationis computandos, & cessante impedimento *c.* 2. *&* 5. *h. t.* nam legitimè impeditis non currit tempus. Si autem intra hoc semestre non conferunt ordinarii Collatores, devolvitur collatio ad superiorem.

Quæres, ad quem Superiorem 7. fiat devolutio collationis? ℟. 1. Si collator inferior Episcopo, vel Capitulum Cathedrale moram committat, immediatè ad Episcopum *c. 2. h. t.* si Episcopus per alios 6. menses non providerit, ad Archiepiscopum, per *c. cit.* ab hoc autem ad Primatem vel Patriarcham, ac demum ad Papam, & sic gradatim semper ad Superiorem immediatum. Nec impeditur devolutio ad Episcopum, si collator ab ejus jurisdictione sit exemptus, quia tunc Episcopus tanquam delegatus Sedis Apostolicæ confert. *Clem. un. de suppl. neglig.* Aliud foret, si ipsum Beneficium esset exemptum, tunc enim devolutio fieret immediatè ad Papam, per *c. 32. de præb. in 6. inf.* ℟. 2. Si collator sit Episcopus ipse, & quidem jure proprio, fit devolutio immediatè ad Capitulum, & primum ab hoc ad Archi-

 Epi-

Episcopum. *c.* 2. *cit.* ℟. 3. Si vero Episcopus sit collator jure extraordinario, puta privilegii, delegationis, devolutionis, &c. immediate ad Archiepiscopum. Eadem devolutio & eodem modo locum habet in casu, quo ordinarius collator Beneficium confert indigno; quia pro illa vice amittit jus conferendi per *c.* 32. *cit.* cum idem sit, imo pejus, promovere inhabilem ac promovere nullum.

TITULUS IX.
Ne Sede vacante aliquid innovetur.

SUMMARIUM.

1. *Quando dicatur Sedes vacare?*
2. *Quid non possit Capitulum Sede vacante?*
3. *Quid econtra possit?*
4. *Maximè circa Beneficia Ecclesiastica.*

1. PEr *Sedem vacantem* hic intelligitur Ecclesia Cathedralis vel Collegiata & Conventualis, cujus Prælatus vel est mortuus, vel exauthoratus, vel resignatus, vel excommunicatus, suspensus &c. ita ut administrationem non habeat, adeoque intelligitur Sedes vel *verè* vel *interpretativè*

vacans.

vacans. Datur quidem in hac Rubrica generalis regula, quod Sede vacante nihil possit Capitulum, cui tamen adversatur alia, vi cujus juxta. *c. 11. & 14. de Majorit. c. un. eod. in 6. c. 3. & 4. de suppl. neglig. in 6.* & Trid. *s. 24. c. 16. de Ref.* jurisdictio & administratio rerum & jurium Sede vacante ad Capitulum devolvitur. Unde veniunt conciliandæ hæ duæ Regulæ in speciem oppositæ, & dicendum, quid possit & non possit Capitulum Sede vacante, præsertim quoad Beneficia.

Dico 1. Capitulum Sede vacante ge- 2.
neratim nihil potest, per quod censetur aliquid *innovari*, h. e. per quod Status Dioecesis, Monasterii, vel Collegii immutatur, alteratur, vel aliquid fit, quod cedit in præjudicium Ecclesiæ vel successionis Prælati. Text. gl. DD. *in Rubr. c. 1. & ult. h. t.* atque in hoc sensu vera est generalis Regula Rubricæ. Ratio datur in *c. 1. cit.* quia Sede vacante non est qui Episcopale & Ecclesiæ jus tueatur. Sicut igitur gesta in præjudicium pupilli, cui æquiparatur Ecclesia Rectore, velut defensore destituta, ipso jure sint nulla, l. *1. seqq. C. de authorit. præstanda.* ita & gesta in præjudicium Ecclesiæ. Qua-

propter Capitulum in specie non potest de emolumentis Episcopalibus aliquid transferre ad mensam vel cōmodum Capituli. *c. 40. in 6. & Clem. penult. de Elect.* solvere unionem, qua Ecclesiæ vacanti annexa erat alia *c. 1. h. t.* alienare res immobiles, imo & mobiles servando servabiles, inchoare litem vel inchoatam prosequi, super bonis & juribus ad mensam solius Prælati pertinentibus, nempe extra casum inevitabilis necessitatis, &c.

3. Dico 2. Capitulum Sede vacante generaliter potest omnia, quæ potest Episcopus vel Prælatus jure ordinario, vel quæ ad ordinariam ejus jurisdictionem pertinent. per *c. 11. 14. x. & c. un. in 6. de Majorit. c. 3. de suppl. & c. citt.* quia per hoc nihil *innovatur*, sed potius conservatur, & Jure successionis continuatur prior Status Ecclesiæ. Proin in hoc sensu procedit altera Regula generalis, Dixi 1. quæ *ad ordinariam* Episcopi, &c. jurisdictionem pertinent, sive dein ea sit *contentiosa*, quæ spectat causas, in judicio decidendas, etiam Decimales, Beneficiales, Matrimoniales, Criminales &c. sive *necessaria*, quæ respicit actus, per quos tribuitur tertio jus quæsitum, ut

est

eſt inſtituere præſentatos ad beneficia, confirmare electos &c. ſive *voluntaria*, quæ ordinatur ad actus â libera Epiſcopi &c. voluntate dependentes, ut eſt abſolvere à cenſuris & peccatis, ab Epiſcopo per modum legis perpetuæ reſervatis, à cenſuris à Jure latis & non reſervatis Pontifici, vel inflictis ab Epiſcopo defuncto, ferre cenſuras, diſpenſare in votis, juramentis, denuntiationibus Matrimonii, obſervatione feſtorum, in irregularitatibus ex delicto oculto provenientibus &c. approbare & exponere Confeſſarios, exequi ultimas voluntates, viſitare Diœceſim, ſubſidium charitativum in neceſſitate exigere, facere ſtatuta, & ab Epiſcopo facta revocare, ac generali mandato revocare licentias & approbationes ab Epiſcopo datas &c. Notandum autem eſt 1. quòd Capitulum hæc poſſit ac debeat facere per ſuum Vicariū, quem in ſpiritualibus [& per œconomum, quem pro temporalibus, licet non aſſignato tempore] ſpecialem conſtituere vel antiquum confirmare tenetur intra octiduum à morte Epiſcopi juxta Trid. *ſeſſ. 24. c. 16. de ref.* Notandum 2. quòd caſu, quo vacat Eccléſia inferior, Epiſcopo ſubjecta, Capitu-

pitulum in jurisdictione alias spectante ad Episcopum non succedat, sed Episcopus retineat suam ordinariam, qui tamen, si Ecclesia sit Regularis, in ea non se immisceat, quæ pertinent ad disciplinam Religiosam, nisi per Administratorem, si quem constituat, vel nisi Superior claustralis sit in ea curanda negligens. Pirhing. *tit. de Majorat. à n. 58. Dixi* 2. *Quæ potest Episcopus, vel Prælatus, jure ordinario*, seu quà Episcopus &c. nam in iis, quæ potest Episcopus jure extraordinario, nempe privilegii, concessionis specialis, delegationis & commissionis, seu ut delegatus, non succedit Capitulū: sic non potest dispensare vel absolvere in iis casibus, in quibus id specialiter concessit Episcopo Papa, procedere contra exemptos, contra quos Episcopus tantùm ut delegatus Sedis Apostolicæ potest procedere, visitare Monasteria Monialium exempta, eligere Regem Romanorum, si ea potestas competit Archi-Episcopo viventi, &c.

4. Dico 3. Circa Beneficia Ecclesiastica potest Capitulum, generaliter ea, quæ ad ordinariam & necessariam jurisdictionem Episcopi spectant, non

vero

verò illa, quæ ſunt juriſdictionis extraordinariæ & gratioſæ. Sumitur ex *c. 1. de Inſtit. in 6. c. 2. t. 2. h. t. c. un. eod. in 6.* Unde quamvis poſſit conferre Beneficia certis perſonis debita, v. g. Clerico ex certa familia, præſentatis, electis, dando inſtitutionem vel confirmationem, vel vacantia ex cauſa permutationis, jam acceptatæ ab Epiſcopo adhuc vivo; conferre tamen prohibetur Beneficia liberæ collationis ad ſolum Epiſcopum, vel ad ipſũ & Capitulum ſimul ſpectantis, antequam 6. menſes ad collationem conceſſi fluxerint, ſupprimere Beneficia, unionem Beneficiorum & Eccleſiarũ diſſolvere, imo nec Beneficia extra caſum ineluctabilis neceſſitatis unire, demum, quamquam admittere valeat reſignationes Beneficiorum liberè vel ex cauſa permutationis Sede vacante factas, ea tamen, quæ ad liberam collationem Epiſcopi pertinent, non poteſt conferre. Ita communiter DD.

TITULUS X.
De his, quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu Capituli.
SUMMARIUM.

1. Quid ſit Capitulum: ejus conſenſus, & conſilium? 2. Quan-

2. *Quando Prælatus teneatur adhibere?*
3. *Et quando non, consensum vel consilium Capituli?*
4. *An in hac re aliquid possit consuetudo?*

1. Sicut Capitulum Sede Vacante non potest omnia, ita nec Episcopus, vel alius Prælatus Sede plena sine consensu *Capituli*, cujus nomine venit Collegium Capitularium congregatorum, vel Senatus aut Concilium Episcopi aut Prælati, dictum à *capite*, quod non est Prælatus, utpote à Capitulo adæquatè distinctus, sed Decanus vel Præpositus, una cum reliquis Capituli membris unum corpus constituens, Capitulum vero & Prælatus simul constituunt unam Ecclesiam, cujus caput est Prælatus, membra autem Capitulares. *c.* 4. *h. t.* Ad constituendum Capitulum requiritur 1. ut sint plures personæ, & quidem Ecclesiasticæ. 2. ut habeant communem cassam & ærarium. 3. commune sigillum. 4. Actorem & Syndicum communem, per quem causæ Capituli controversæ agantur. Apud Religiosos sæpe vocatur *Conventus*: nec habet bona propria à bonis Prælati sui distincta propter votum paupertatis. Quid-

quid

quid agit Capitulum quà tale, debet agere *capitulariter* h. e. legitimè congregatum per majora suffragia. per *c. 5. de prob. c. 1. & fin. de his, quæ fiunt à majori.* Ubi de Jure requiritur Capituli *consensus*, qui est comprobatio Capitularium, Prælatus tenetur illum sequi: ubi veró *consilium*, quod est sensus tantùm & opinio Capitularium, tenetur quidem audire, at non sequi per se.

3. Dico 1. Episcopus (vel alius Prælatus) tenetur adhibere consensum Capituli non solùm in negotiis, quæ concernunt Capituli onus vel interesse. *arg. c. quod omnes 29. de R. J. in 6.* sed etiam in aliis quibusdam majoris momenti præjudicium vel interesse Ecclesiæ, aut successorum in Prælatura concernentibus, ubi Jura id specialiter requirunt; cujusmodi in specie sunt alienare res immobiles, & mobiles pretiosas Ecclesiæ, unire Ecclesias & Beneficia, supprimere Beneficia, celebrare contractum mutui, vel alium, quô obligatur Ecclesia. *c. 1. 8. 9. h. t. c. 4. de fide jussor.* augere numerum Canonicorum vel minuere. per *c. 8. de constit.* decernere ferias sacras *c. ult. de feriis.* processum criminalem instituere

tuere contra Canonicos Cathedralis aut Collegiatæ Ecclesiæ exemptos; sed in hoc casu solùm tenetur adhibere duos Canonicos, circa initium anni ad id à Capitulo electos. Trid. *s.* 25. *c.* 6. *de ref.* Dixi, *consensum*; nam in aliis negotiis gravioribus, ubi Jura non expresse requirunt consensum, deberet saltem exquirere Capituli *consilium.* per *c.* 4. & 5. *h. t.* uti sunt condere statuta, punire Clericos propter delicta, dare consensum in alienationem rerum ad Ecclesias inferiores pertinentium, admittere erectionem novi Monasterii &c. item quando Jura præcipiunt adhiberi consilium, uti in institutione & destitutione Abbatum, & Clericorum in Beneficiis majoribus. *c.* 4. *cit.* in providenda Lectione S. Scripturæ, Theologiæ, & Grammaticæ Clericos & alios Scholares pauperes docendæ. Trid. *s.* 5. *c.* 1. *de ref.* An verò ejusmodi actus, sine consensu vel consilio Capituli gesti, sint tantum illiciti, vel etiam invalidi, pendet ex eo, an jus requirat tanquam conditionem *sine qua non*, vel addat clausulam irritantem, vel non. *Objic.* Episcopus non tenetur sequi consilium Capituli: ergo frustra requiritur. R.

N.

N. conſ. quia, ſi debeat exquirere conſilium auditis conſulentium rationibus, longè prudentiùs & cautiùs procedit, & ſic magnam habet hæc requiſito utilitatem.

3. Dico 2. In aliis negotiis minoris momenti, vel ubi Capitulum ob tempus belli, contagionis &c. congregari nequit, & quando aliunde manifeſtum eſt, quid ſit agendum, atque in cauſis, quæ pertinent ad Epiſcopum ut delegatum Sedis Apoſtolicæ, vel Jure extraordinario, v.g. devoluto ob negligentiam vel delictum inferioris Prælati, Epiſcopus, vel Prælatus, neque conſenſu neque conſilio Capituli opus habet; cum ad ipſum tota ac libera poteſtas regendi Eccleſiam pertineat. *c.* 1. *de Offic. Ord. in* 6. neque tam inſignis, qua pollet, poteſtas reſtringenda eſt, ubi Jura vel Conſuetudo non ſpecialiter reſtringunt. Huc etiam pertinet conſuetudo non adhibendi conſenſum vel Conſilium Capituli in negotiis, ubi Jura alias requirunt, quæ dicitur in multis locis vigere. Sed hinc.

4. Quæres, an conſuetudine hoc introduci poſſit? ℟. univerſim & totaliter ſine Capituli conſenſu vel conſilio

lio procedendi poteſtas introduci nequit; imo nec in caſibus ſpecialibus, in quibus vertitur periculum gravioris præjudicii Eccleſiæ, uti in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum immobilium. per *c. 1. 3. de conſuet.* & *c. 4. h.t.* bene tamen in aliis negotiis particularibus, ex quibus tantum Eccleſiæ periculum non imminet. per *c. 6. eod.* & *c. 3. de conſuet. in 6.* Quomodo conciliantur *d. c. 4.* & *c. 6.*

TITULUS XI.

De his, quæ fiunt à majori parte Capituli.

SUMMARIUM.

1. *Quænam ſit major pars Capituli?*
2. *Quando cenſeatur Capitulum legitimè congregatum?*
3. *Qualis majoritas Capitularium requiratur?*
4. *Et qualis ſubſcriptio ad valorem actuum Capitularium?*

1\. UT à Capitulo rite aliquid fiat, v.g. præſtetur conſenſus, ubi ſecundùm Jura neceſſarius eſt Prælato; debet legitimè eſſe congregatum; & major Pars Capitularium conſpirare. Pars *major* autem poteſt eſſe vel

abſolu-

absolutè, nimirum respectu habito ad omnes suffragia ferentes, ut si Capitulum constet ex 24. Capitularibus præsentibus, & 13. conspirent: vel *respectivè*, seu respectu habito ad vota dispersa, medietatem Capitularium præsentium non attingentia, ut si ex 24. septem velint hoc, octo illud, & novem iterum aliud, vota novem sunt respectivè majora.

Dico 1. Ut Capitulum legitimè sit congregatum, requiritur, ut omnes in loco præsentes, qui jus suffragii habent, & interesse possunt, convocentur in locum unum ab habente potestatem convocandi. Text. & DD. in *c. 42. de Elect. l. 3. & 4. ff. quod cujuscunque Universit.* Dixi 1. *omnes*; si enim vel unus non sit vocatus, potest agere de contemptu, &, quod à reliquis actum est, irritare. per *c. 28. & 36. de Elect.* Si verò pauciores, quàm duæ tertiæ, si præsentes Capitulares dividerentur in tres partes, tantùm essent vocati, conventus & ejus acta ipso Jure essent nulla. *l. 3. & 4. cit.* Dixi 2. *in loco præsentes*; absentes enim ordinariè non sunt necessariò vocandi. *arg. c. 55. de Elect.* exceptis casibus faciendæ electionis Prælati, vel novi Canonici,

nici, & cessationis à Divinis. *c. 24. cit. c. 8. de off. Ord. in 6.* & quando tractatur negotium summè arduum, v. g. de alienatione rerum & Jurium Ecclesiæ, vel quando aliud habet consuetudo. Dixi 3. *ab habente potestatem convocandi*, qui est Episcopus, vel Prælatus, nisi sit absens, vel nisi proponendum esset negotium concernens vel rem ad Prælati commodū spectantem, vel solum Capitulum tangentem, aut nisi Capitulum sit exemptum; in his enim casibus convocare pertineret ad Præsidem Capituli, v. g. ad Decanum.

3. Dico 2. Ad valorem actus Capitularis regulariter sufficit & requiritur consensus partis absolutè majoris & sanioris præsentium, etsi opponat se pars minor *c. 1. 3. & fin. h. t. c. 48. de Elect.* quia pars major ræpresentat totam communitatem, & quod hæc facit, ab omnibus fieri censetur. *l. 19. ff. ad municipalem.* Dixi 1. *regulariter:* nam duas tertias conspirare in postulandum necesse est, quando Postulatio concurrit cum Electione, & quando eligitur Præfecta Monialium in discordia &c. *c. 40. de Elect. & c. 43. eod. in 6.* omnes autem, quando decernitur electio per viam compromissi, vel quando

do agitur de re singúlos Capitulares concernente, non qua Collegium. per. c. 29. de R. J. in 6. Dixi 2. *absolutè majoris*; licet vi consuetudinis, extra casum electionis Praelati, vel negotii valde ardui, passim sufficere dicantur respectivè majora. Dixi 3. *sanioris:* sed nisi manifeste appareat, majorem partem pravo affectu in transversum agi, major pars semper praesumitur etiam sanior, & hinc multis in locis solet tantùm attendi major suffragiorum numerus. Dixi 4. *praesentium*, inter quos etiam censentur absentes illi, qui debuissent vocari, & non sunt vocati, proin si ex 24. Canonicis tres non essent vocati, absolutè majora non essent 11. sed 13. suffragia. Abb. in *c.* 55. *de elect. n. 11. Objic.* In *c. 29. cit.* dicitur: *quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari.* & in *c. 56. de R. J. in 6. in re communi potior est conditio prohibentis.* ergo, si decretum Capitulare praejudicat minori patri, & haec se opponit, non sufficit consensus majoris partis. ℞. hae regulae solùm procedunt, quando aliquid decernitur de jure singulorum proprio, non quando decernitur de Jure universitatis, vel singulorum quidem, at redundante in

utilitatem Ecclesiæ, vel Collegii.

4. Quæres, an & qualis subscriptio requiratur in Instrumento, quod erigitur super actu Capitulari? R. de Jure scripto necessaria est subscriptio, saltem in gravioribus negotiis, non solum Prælati, sed etiam Capitularium vel omnium, vel saltem majoris patris. *can.* 52. *caus.* 12. *q.* 2. *c.* 1. *de his quæ fiunt à Præl.* Hodierno tamen usu solet se tantùm subscribere Prælatus, & Capituli caput, vel senior, vel uterque, adjecto generali nomine Capituli vel Conventûs, & apposito sigillo tum Prælati tum Capituli. Interim talis subscriptio non reddit Instrumentum satis securum; nam si causa ad Judicium deveniat, & Capitulares diffiteantur, se præbuisse consensum, horum contradictio vel assertio prævalet. *c.* 5. *de probat.* nec patiuntur Jura, ut in Prælati, & alterius, qui sigilla communia custodiunt, potestate sit Ecclesiam obligare, vel ei præjudicare. per *c.* 2. *de solut.*

TITULUS XII.

Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur.

SUMMARIUM.

1. *Quidnam dicatur diminutio Beneficiorum?*

2. *An*

2. *An Collator possit reservare fructus Beneficii?*
3. *An & qualem Beneficio imponere Pensionem possit Episcopus?*
4. *An novum onus personale Beneficiato?*

D*Iminutio* Beneficiorum esse censetur, si uniantur, dismembrentur, dividantur, vel supprimantur, de quibus jam egimus tit. *V.* item si collator sibi vel aliis reservet fructus in collatione, aut novum onus vel *reale*, ut est pensio ex fructibus, alteri à Beneficiato solvenda, vel *personale*, ut est obligatio cantandi in choro, docendi pueros Grammaticam, legendi plures Missas &c. imponitur Beneficiato novo. De hac reservatione fructuum, & novi oneris impositione adhuc tractandum hic restat.

Dico 1. Nullus collator absque consensu Sedis Apostolicae potest aliquos Beneficii, quod confert, fructus sibi, vel suis, vel mensae Capituli &c. reservare, multo minus de iisdem sibi relinquendis cum collatario pacisci. Communis ex *Rubr. & c. un. h. t. c. 4. x. & c. 9. de off. Ord. in 6. c. 32. de V. S.* Ratio, quia per talem reservationem subverterentur piae Fundatorum vo-

 lunta-

luntates, passim grassaretur avaritia, & Beneficiati ob diminutos fructus segnius obirent functiones sacras: si verò prædictum accederet pactum, insuper committeretur Simonia. per *c. 6. & fin. de Pactis.* Regulariter proin servandi sunt fructus Benefici[i] vacantis successori, vel expendend[i] in utilitatem Beneficii aut Ecclesiæ.[i] *c. 4. & 9. citt.* vel, ut habet recepta passim consuetudo, si adhuc pendentes, & ab antecessore Beneficiato, qui aliquo anni tempore jam præstitit servitia, nondum percepti sint, dividendi pro rata temporis inter hæredes defuncti & successorem. Dixi, *sibi vel suis &c.* siquidem ad reparandam Ecclesiæ Cathedralis fabricam, vel ad solvenda Episcopatûs gravia debita, vel ob aliam gravis necessitatis causam permittitur Episcopo (non aliis) partem fructuum Beneficii reservare ad tempus. Innoc, *in d. c. un. n. 6:* & alii; modò id faciat, dum Beneficium adhuc vacat; nam post collationē novus Beneficiatus jam obtinuit jus ad omnes fructus, qui proin eo invito minui non possunt; vel, si duret exactio fructuum etiam post collationem, modò congrua Beneficiati sustentatio-

ma

maneat ſalva. Si tamen per conſuetudinem eſſet introductum, ut Epiſcopus ad commodiorem ſuam ſuſtentationem aliquod percipiat ex fructibus Beneficiorum vacantium, vel ex jam collatorum fructibus primi anni, ea non foret damnanda, propter *c. 9. cit.* & paritatem cum Annatis Pontifici ſolvendis; modò id fiat ſine pacto, quod eſſet Simoniacum, & authoritate Epiſcopi. Neque refragatur Trid. *ſeſſ. 24. c. 14. de Ref.* ubi quidem reprobat conſuetudinem, ſed pravam duntaxat, quæ vel pactionem Simoniacam, vel avaritiam redolet, non verò laudabilem.

Dico 2. Quamvis Epiſcopus (vel 3.
alius inferior Papâ) non poſſit Beneficio ipſi imponere penſionem perpetuam, alteri Clerico tanquam Penſionario ſolvendam, ſeu ut obligatio ſolvendi tranſeat ad ſucceſſores in Beneficio, & duret etiam poſt mortem Beneficiati, cui ſolvenda injungitur. 2. Poteſt tamen ex juſta cauſa penſionem imponere Beneficiato moderatam, ac temporalem, quæ duret etiam ad vitam Beneficiati, & eo extincto exſpiret velut obligatio perſonalis. 3. Imo probabilius etiam ad vitam Penſiona-

sionarii, ut postea exspiret tanquam obligatio personalis. Pars 1. constat ex rubr. & *c. un. h. t. c. 7. de censib.* & Trid. *loc. cit.* Pars 2. ex *c. 21. & 30. de præb.* & communi DD. Justæ autem causæ sunt 1. bonum pacis, ut si duo litigent super eodem Beneficio, unus autem velit alteri colliganti illud relinquere contentus pensione. 2. Subsidium alimentationis; ut si senex, morbidus &c. velit resignare Beneficium suum, si ex eo, quod retinere potuisset, etiam inutilis, assumpto coadjutore, solvatur sibi pensio. 3. Remuneratio insignium in Ecclesiam meritorum &c. Pars 3. desumitur ex *c. 5. de Transact.* ubi prohibetur, ne census seu Pensio, quæ vitam ejus, qui solvit, excedat, & transeat ad successores, donec moriatur Pensionarius, imponatur *absque Episcopali auctoritate:* ergo Episcopo id permittitur ex justa causa. *Objic.* Pensio, quæ transit ad successores Beneficiati, censetur ipsi Beneficio imposita: sed hoc est prohibitum *c. 21. cit.* ibi: *non dignitas Prioratûs, sed persona Prioris maneat onerata: ne forte circa proventus aliqua videatur facta sectio Prioratus.* ℟. hoc est quidem ibi prohibi-

tum,

tum, at non Episcopis & Ordinariis, sed Judicibus delegatis, etiam Papæ, de quibus in *d. c.* est sermo, & ratio pugnat specialis: quia per hoc Delegati præjudicarent juri Episcoporum, qui non possunt conferre Beneficia sine onere pensionis, & non nisi diminuta quoad fructus.

Dico 3. Novum onus personale, quod vi fundationis Beneficium non habet sibi annexum, absque consensu Papæ imponi non potest Beneficiato, consequenter sine conditione, modo, pacto, quo oneretur Beneficiatus, conferri Beneficia debent. per *rubr. & text. h. t. & c. fin. de Pact.* Aliqui DD. cum *gl. in c. 11. v. ita quod de Præb.* volunt ab Ordinario cum consensu Capituli fieri posse, quando Beneficium adhuc vacat, & non actu confertur, propter *Summarium. c. 11. cit.* Sed ℞. ibi licentia ad id petita ac obtenta est à Pontifice; quod est signum, absque illa fieri non potuisse, 4.

TITULUS XIII.
De Rebus Ecclesiæ alienandis, vel non.
SUMMARIUM.

1. *Quid intelligatur per Ecclesiam: Alienationem, & Res?*

 2.

2. *Res Ecclesiarum immobiles, & mobiles pretiosæ, alienari sine justa causa & solennitatibus nequeunt.*
3. *Quænam sint illæ Solennitates?*
4. *An etiam necessariæ, si fiat alienatio in aliam Ecclesiam?*
5. *Et an in repudiatione hæreditatis, donationis &c.*
6. *An alienatio sine justa causa & solennitatibus sit invalida. etiam pro foro interno?*
7. *Quod remedii competat Ecclesiæ in casu alienationis invalidæ?*
8. *Quæ sint pœnæ male alienantium, & res alienatas accipientium?*
9. *Quænam res Ecclesiarum alienari possint licite, vel saltem validè sine solennitatibus?*

1. NE Beneficia propter defectum redituum vel deficiant vel imminuantur, ac Ministris Ecclesiæ necessaria ad sustentationem, providè cavetur, ne res Ecclesiæ, seu ad Ecclesiam pertinentes, facile & liberè à Prælatis & Administratoribus alienentur. Per *Ecclesiam* hic intelligitur omnis locus pius auctoritate Episcopi constitutus, videlicet non modo templa, oratoria, altaria, sed etiam

etiam Collegia Clericorum, Monasteria, & domus Religiosorum, hospitalia pauperum, & piæ laicorum congregationes *l. 14. junct. Auth. hoc jus porrectum C. de SS. Eccl.* Per *alienationem* verò non solum illi actus vel contractus, per quos dominium vel plenum, vel utile tantum, mediante traditione transfertur in alium mediatè, vel immediatè, sed etiam per quos privatur aliquo jure, aut onere gravatur Ecclesia, ut est donatio, venditio, permutatio, datio in solutum, transactio secum ferens traditionem, & omnis alia conventio, quam indicat teste Abb. vox *conditionem* in *c. 5. h. t.* posita, concessio in feudum, emphyteusim, hypotheca specialis, constitutio ususfructus, vel servitutis realis, locatio in tempus longum, & ultra tres annos, sed recte de ultima notat Covarruv. si res non ferat fructus nisi tertio primum anno, omnes tres annos computari pro uno. Sumuntur hæc ex *c. 5. h. t. Extrav. Ambitiosæ eod. int. Comm. & l. fin. C. de reb. alien. non alienand.* Ratio, cur nomen *Ecclesiæ* & vox *alienationis* in hac materia ita late & ample summantur, est, quia prohibitio alienationi rerum Ecclesiasticarū Ecclesiis est valde favorabilis. Por-

Porro *Res* Ecclesiarum vel sunt *immobiles*, uti fundi, agri, prædia, horti, vineæ, domus, templa, item jura incorporalia immobilibus vel adhærentia, uti jus piscandi, venandi, servitutes, vel æquivalentia, uti census annui, ususfructus, nomina debitorũ, & actiones, non tamen pecuniæ, licet ad rem immobilem comparandam sint destinatæ. Vel sunt *mobiles*, quæ vel se ipsas movere possunt, ut animalia, vel ab aliis moveri, quin destruantur. Ex his aliquæ dicuntur *pretiosæ*, quæ nimirum vel ob excellentiam, artem, pretium suum reputantur in thesauro Ecclesiæ, uti Reliquiæ sacræ *insignes*, gemmæ, monilia, vasa & ornamenta magni valoris, aurum & argentum *magnæ* quantitatis, vel quæ magnam Ecclesiæ præstant utilitatem per annuos & diuturnos reditus, uti grex ovium &c. Huc revoca pecunias, quæ vel à donante, vel à Prælato destinatæ sunt ex voto aut juramento ad comparandam rem immobilem, vel instar thesauri, non fructuum, habentur, ut notat Tambur. *de Jure Abb.* & Palao. Aliæ ex mobilibus sunt *servando servabiles*, uti bibliotheca, libri, vasa aurea &c. aliæ non item, quæ nimi-

rum

rum ultra 3. annos asservatæ deteriorantur, uti oleum, frumentum, vestes, pecudes in specie &c.

Dico 1. Res immobiles magni momenti Ecclesiarum, & mobiles pretiosæ, servando servabiles, alienari non possunt sine justa causa, & solennitatibus à jure præscriptis nimirum alienatione voluntaria. Communis & certa ex *can.* 15. 16. 20. 50. *seqq. caus.* 12. *q.* 2. *c.* 1. 3. 7. 8. *de his, quæ fiunt à Præl. c.* 1. & 2. *h. t. in* 6. *Clem.* 1. *eod. Extrav.* & *l.* 14. *citt. Nov.* 120. *c.* 10. Dixi 1. *magni momenti*; nam, quæ sunt exigui valoris, aut parum utiles, aut etiam noxiæ, uti sunt subinde domus, ex quibus plus in steuram & reparationem expendi debet, quàm utilitatis capitur, sine solennitatibus alienare licet. *can.* 20. 52. 53. *caus.* 12. *q.* 2. Dixi 2. *pretiosæ*, quænam autem in particulari pro talibus habendæ, uti & quæ pro exigui valoris, Judicis arbitrio relinquitur pensantis statum Ecclesiæ vel Prælati, aliasque circumstantias. Dixi 3. *alienari*. Excipitur tamen concessio in emphytevsim rei sterilis, ut ad culturam redigatur, item emphytevticatio vel infeudatio rei ab antiquo in emphytevsim.

vsim vel feudum dari solitæ. *c. 7. h. t. Extrav. cit.* Dixi 4. *sine justa causa*, cujusmodi semper requiritur, licet forte aliquando solennitates non requirantur, ut si fiat alienatio cum consensu Pontificis, &c. Causæ autem sunt tres. 1. *Necessitas* urgens, cui alio modo obviari nequit, v. g. si necesse sit solvi debita, reparari ruinosum ædificium Ecclesiæ. &c. 2. Evidens *utilitas*, & quidem major, quæ speratur ex alienatione, ut si res vicinior Ecclesiæ, vel majorum redituum, ematur pro alia divendita. *d. can. 52. c. 7. 8. de his, quæ fiunt à Prælato. 3. Pietas*, ut si ex alienatione redimi possint captivi, vel Reipublicæ, aut aliis, in gravi necessitate constitutis succurri. Siquis impugnet, & neget adfuisse justam causam alienandi ea probari debet ab alienante, per *c. 1. h. t. in 6.* Dixi 5. *sine solennitatibus*, de quibus statim. Dixi 6. *alienatione voluntaria*; necessaria enim quam nempe vel jus præcipit, aut sententia Judicis, vel expressa donantis aut fundatoris voluntas, vel quam exigit incapacitas possidendi bona immobilia, qualis est apud Franciscanos de observantia, & Domos Professas Societatis JESU, vel ubi aliud remedium

dium

dium ab inſtanti modo Eccleſiam liberandi non ſuppetit, & conſenſus eorũ, quem Jura requirunt, tam citò haberi nequit, permittitur abſque ſolennitatibus juris; nam *quod non eſt licitum in lege, neceſſitas facit licitum. c. 4. de R. J.* ne aliàs, quod in favorem Eccleſiæ eſt introductum, in ejus diſpendium redundet.

3. Quæres, quænam ſint ſolennitates à Jure ad dictarum rerum alienationem requiſitæ? ℞. 1. Si Eccleſia præter Prælatum aut Rectorem habeat Capitulum, requiritur 1. *Tractatus* cum Capitulo capitulariter congregato, in quo diſcutiendum, an adſit certo juſta alienandi cauſa, & quænam res ſit alienanda. 2. *Conſenſus* Capituli, ſaltem majoris partis, & quidem expreſſus. 3. *Subſcriptio* Capituli. Colliguntur hæc ex *can.* 52. *c.* 1. 3. 8. *de his quæ fiunt. à Præl. c.* 1. *h. t. in* 6. & *Extrav. citt.* Sicut autem conſenſus Capituli, ita & à fortiori conſenſus Prælati eſt neceſſarius, ut communiter docent, 4. *Authoritas* ſeu conſenſus *Superioris* expreſſus, & quidem immediati, qui apud non exemptos ordinarie eſt Epiſcopus, apud Religioſos exemptos Provincialis vel Generalis. 5. Spectato

Jure

Jure Scripto *authoritas Summi Pontificis*, excepta locatione ad triennium, emphytevticatione & infeudatione rei ab antiquo in feudum & emphytevsin dari solitæ. Statuuntur hæc in *can. 41. cauſ. 12. q. 2. c. 2. h. t. in 6. & Extrav. cit.* Volunt tamen multi DD. neceſſitatem conſenſûs Sedis Apoſtolicæ vi conſuetudinis non eſſe neceſſarium in Germania, ſaltem in Eccleſiis non Exemptis, & in Exemptis, quando agitur de alienatione prædiorum minoris momenti. Engel *h. t. n. 15. 24.* König *n. 25.* De Regularibus extat ſpeciale decretum S. Congreg. ab Urbano VIII. approbatum anno 1624. urgens obſervationem *Extrav. Ambitioſæ h. t. in comm. cit.* ut nempe exigatur conſenſus S. Congregat. qui cenſetur eſſe Pontificis. Econtra quibuſdam in locis vel vi conſuetudinis, vel vi privilegii Apoſtolici, vel vi juris in fundatione reſervati neceſſarius quoque eſt *conſenſus Principis ſæcularis* territorialis, ut in Bohemia, Auſtria &c. D. Greneck *h. t. n. 10.* Idem obtinet in Bavaria apud Eccleſias & Monaſteria propter ſpecialia Concordata. König *loc. cit.* Nunc ℟. 2. Si vero Eccleſia Capitu-
lum

lum vel Conventum non habeat, sufficit consensus Rectoris vel Administratoris, ac simul Superioris, prævio examine super justitia causæ. *Clem. 1. h. t.* Reiffenstuel *eod. à n.* 23.

Notandum vero est, quod alienatio sanetur, si dictæ solennitates, v. g. consensus & subscriptio Capituli, vel authoritas Superioris, ex post superveniant, quia ratihabitio subsequens retrotrahitur ad tempus factæ in Ecclesiæ utilitatem alienationis *c. 10. de R. J. in 6.* Communis *Objic. Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere. l. 29. ff. eod.* &: *non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non subsistit. c. 18. eod. in 6.* sed alienatio rerum Ecclesiasticarum facta sine solemnitatibus vitiosa est, & non subsistit: ergo. ℞. Non est necesse, ut tractu temporis convalescat, quia talis alienatio, cui supervenit solennitas prius omissa, ex dispositione & fictione Juris habetur pro valida non solum *pro nunc*, sed etiam pro tunc, seu tempore, quo facta est; nam fingit Jus, jam tum intervenisse solennitatem requisitam, nempe in favorem Ecclesiæ.

Dubitabis, an dictæ solennitates 4. sint

sint etiam necessariæ, quando res unius Ecclesiæ alienatur in aliam Ecclesiam, vel locum Pium? ℟. Cum Card. de Luca, Pyrrho Corrado, & aliis, stylum Curiæ Romanæ, & inferiorum tribunalium praxim allegantibus, & cum aliorum communi affirmativè contra Barbos. P. Fr, Schmier, & Begnudellium &c. Desumitur tum ex *c. 1. eod. in 6.* ubi alienatio decimarum ab una in aliam Ecclesiam facta sine tractatu & consensu Capituli decernitur esse nulla, tum ex *c. 2. eod. in 6. can. 41. Clem.* 1. *& Extrav. Ambitiosæ citt.* ubi generaliter & sine distinctione, an in Laicos vel Ecclesias fiat alienatio, requiritur consensus Capituli & Superioris. Ac insuper ratio, ne res semel Ecclesiis acquisitæ contra intentionem Fundatorum ab Ecclesiis particularibus, ne ibi cultus Divinus & Ministrorum sustentatio detrimentum capiat, facile distrahantur, pugnat æque in casu, quo fit alienatio in alias Eclesias. Objic. In *c. 1. h. t.* plus non requiritur, quam consensus ambarum Ecclesiarum. 2. In *c. 2. cit.* necessitas consensus Summi Pontificis diserte restringitur ad alienationem *in Laicos* faciendam. 3.

idem

Idem fere dicit *Extrav. cit.* quæ in principio solùm agit contra illos, *qui immobilia & mobilia pretiosa, DEO dicata, profanis usibus applicare præsumunt:* sed usibus profanis non applicantur, si alienantur in Ecclesias: ergo. ℞. ad 1. jura non dicunt omnia in omnibus locis; hic igitur consensum Ecclesiarum, alibi consensum Capituli, & Superioris, alibi justam causam requirunt. Certe dictum *c. 1.* nec facit mentionem causæ; quis autem inde inferat, eam non esse necessariam? Ad 2. ibi solùm occasione facti, non per modum dispositionis restrictivæ & taxativæ, fit mentio Laicorum. Ad 3. Ex illo textu non satis fideliter emittitur particula implicativa *præcipue* illorum, qui profanis usibus &c. quâ denotatur, majorem quidem dari rationem in uno casu, sed alter non excluditur, sed potius tacitè involvitur Barb. *de Dictionibus v. Præcipue.*

Hærebis adhuc, an prædictæ solennitates requirantur etiam in repudiatione juris Ecclesiæ delati, v. g. hæreditatis, vel legati, aut donationis factæ; an nimirum Prælatus possit repudiare vel non acceptare sine solennitatibus talem hæreditatem, lega- 5.

 tum,

tum, donationem? R. cum Azor. Mol. Engel &c. contra Barb. & Sanch. probabilius necessarias esse solennitates etiam ad valorem, non tantùm ad licentiam. Prob. 1. Repudiatio juris delati saltem in latiori sensu habetur pro alienatione. *l. 5. ff. 8. ff. de reb. eor. qui sub tutela.* ibi: *fundum autem legatum repudiare pupillus sine Prætoris authoritate non potest; esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat:* ergo repudiatio pro alienatione est habenda, ubi alienatio est prohibita in favorem: sed alienatio rerum Ecclesiasticarum sine solennitate est prohibita in Jure, & quidem in favorem Ecclesiarum, sicut alienatio rerum immobilium pupilli sine auctoritate Prætoris: ergo. Prob. 2. Hujusmodi hæreditas, vel legatum est relictum, aut res donata, non Prælato, sed Ecclesiæ: sed nemo repudiare potest, nisi cui aliquid relictum vel donatum est *l. 23. ff. de acquir. vel omitt. hæred.* ubi dicitur, quòd, qui repudiat, *de suo jure* certus esse debeat. Prob. 3. Per delatam, hæreditatem, legatum, vel donationem factam Ecclesiæ acquisitum est jus proximum acceptandi; ergo Prælatus non potest non acceptare;
alias

alias enim transgrederetur limites potestatis suæ, & privaret Ecclesiam jure jam quæsito; quod Prælato non est concessum, quia tantùm est Administrator in favorem & utilitatem Ecclesiæ, non in detrimentum & sub jure administrandi non comprehenditur jus repudiandi. Prob. 4. Qui actionē habet ad rem immobilem, rem ipsam habere censetur *l. 143. ff. de V. S.* ergo multo magis, qui sola voluntatis declaratione, citra molestiam actionis, dominium rei acquirere potest: ergo Prælatus nequit hanc declarationem omittere citra læsionem Ecclesiæ.

Objic. Qui non acquirit, non censetur alienare, ut qui hæreditatem omittit. *l. 28. ff. de V. S.* Et hinc licet conjux donare non possit conjugi, in favorem tamen conjugis repudiare permittitur legatum. *l. 5. §. 13. ff. de donat. int. vir. & ux.* 2. Per delationem hæreditatis, legatum, vel donationem factam, non acquiritur Ecclesiæ jus absolutum & perfectum, sed solùm conditionatum, si adeat vel acceptet: ergo per non aditionem vel non acceptationem Ecclesia non privatur jure absoluto, nec ante acceptationem oritur Ecclesiæ actio. R. ad 1. *dist.*

non censetur alienare in sensu rigido. *trans.* in sensu latiori, in quo hic ly *alienare* sumi debet. *negatur.* Dein talis Prælatus non præcise non acquirit, sed repudiat, & dimittit jus adeundi vel acceptandi jam absolutè quæsitum. Ad 2. *N. Ant.* dein nec jus conditionatum repudiari potest ab eo, cui delatum non est: neque impediri actio per non acceptationem, vel per repudiationem. Dein, quod Ecclesiæ relinquitur vel donatur, hoc ipso jam censetur acceptatum à DEO, ut habet receptior apud Engel *tit. de Pact. n. 4. & tit. de donat. n. 2.* vel ab Ecclesia *arg. l. 1. pr. l. 3. l. 9. de pollicit.*

6. Dico 2. Alienatio rerum Ecclesiæ immobilium, & mobilium pretiosarum, sine justa causa, vel solennitatibus (nam & hæ & illa copulative requiruntur) non solùm illicita, sed etiam invalida est. 2. Probabilius tamen valida est pro foro interno, si tantùm solemnitates desint, ut adeo talem rem sibi alienatam recipiens bona conscientia retineat, donec nullitas alienationis per sententiam declarata, & res Ecclesiæ adjudicata fuerit. Pars 1. manifestè patet ex *c. 6. h. t. c. 1. & 2. in c. Clem. 1. & Extrav. Ambitiosæ int. comm.*

comm. eod. Notandum tamen, quod hæc nullitas non detur reſpectu Eccleſiæ, ſi alienatio revera fuiſſet ei utilis, proin poſſet Eccleſia, invito eo, in quem facta eſt, convalidare alienationem ſuppleri curando ſolennitates omiſſas, ut DD. communiter tradunt cum deciſionibus Rotæ & Fagnano *in c. nulli h. t. n. 46.* ex paritate cum contractibus cum Pupillo vel Minore initis, qui ſuſtinentur ex illorum parte, ſi ipſis ſunt utiles. *pr. Inſt. de auct. tutor.* Pars II. probatur negative, quia non ſufficienter probatur nullitas pro foro interno, & receſſus â Jure Naturali, quo ſolo ſpectato alienatio ex juſta cauſa & mutuo conſenſu facta ſubſiſtit, imo & licita eſſe poſſet.

Objic. 1. Eccleſia per alienationem læſa reſtituitur in integrum. *c. 1. & 3. de in integr. reſtit.* ſed hæc reſtitutio ſupponit valorem actûs. 2. Finis, propter quem requiruntur ſolennitates, eſt, ne damnificentur Eccleſiæ per alienationes: ergo, quia non damnificantur Eccleſiæ, quando conſtat de juſtitia cauſæ, v. g. de utilitate, & tantùm deſunt ſolennitates, valet alienatio etiam pro foro externo. 3. Jura abſolutè irritant alienationes ſine

ſolennitatibus factas, ita ut *nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam parent. c. 1. Clem. 1. h. t. c. 2. eod. in 6.* atque *nullius omnino eſſe roboris vel momenti* pronuntiantur *Extrav. cit.* ergo etiam pro foro interno ſunt invalidæ. 4. In *d. Extrav.* excommunicatur tam alienans, quam recipiens rem alienam; ergo & recipiens peccat in conſcientia: ergo in conſcientia non poteſt retinere, ſed debet reſtituere ante omnem ſententiam. 5. Solennitas pertinet ad formam ſubſtantialem alienationis; ſed actus ſine ſua forma omni modo eſt nullus, adeoque & pro foro interno. ℞. ad 1. *diſt. ma.* reſtituitur in integrum, quando ſolùm eſt læſa in pretio. *C. ma.* quando defecit juſta cauſa, vel ſolennitates Juris. *N. Ma.* Sumitur hæc diſtinctio ex *c. 3. de Empt. & Vendit.* Ad 2. *N. Ant.* Finis enim non eſt damnificatio actualis in caſu particulari evitanda, ſed ſecuritas Eccleſiarum contra univerſale periculum damnificationum, quod generaliter & antecedenter ad omnes caſus particulares dari præſumitur à Jure, licet in caſu particulari forte per accidens non detur, vel Eccleſia non damnificetur. Ad 3. *diſt. ant.*

nul-

nullum jus tribuunt recipienti, & nullius omnino ſunt roboris, in- & pro foro externo. *C. Ant.* in- & pro foro etiam interno. *N. Ant. & Conſ.* Ad 4. *tranſm. Enthym.* quando nempe recipiens ſcivit prohibitionem alienationis ſub cenſura excommunicationis. *N. illatum:* aliud enim eſt contrahere, & recipere rem, & aliud retinere: illud prohibuit Jus, iſtud non, ſaltem clare ſatis, & ante ſententiam. Ad 5. eſt eadem reſponſio; quia ſolemnitas pertinet quidem ad formam ſubſtantialem alienationis pro foro externo, non pro interno.

Quæres, quid remedii competat 7.
Eccleſiæ, ſi alienatio pro foro externo eſt invalida? ℞. Competunt ipſi duæ actiones, una *perſonalis* adverſus Prælatum Adminiſtratorem, ut damnum, ſi habeat propria bona, ex ſuo reſarciat. *can. 18. cau. 12. q. 2. & c. 3. de pignor.* altera *realis* adverſus poſſeſſorem rei male alienatæ ad eam recuperandam: *can. 39. q. cit. c. 4. & 6. h. t.* Si vero per unam ex his ſatisfactionem obtinuiſſet Eccleſia, altera non amplius haberet locum, per *l. 57. ff. de R. J.* Si vero Eccleſia conſtituat rem ipſam repetere, conſultius facit, ſi in-

tentet remedium possessorium possessionis recuperandæ, quam vindicationem; quia dominii probatio difficilior semper est, quàm possessionis habitæ. Revocare autem rem male alienatam unà cum fructibus ab altero ex ea perceptis, & (si malæ fidei fuerit) etiam percipiendis, & consumptis non solùm potest ac debet successor alienantis, & Capitulum, sed etiam ipse alienans. *c. 6. cit.* Imo & quilibet Clericus talis Ecclesiæ in defectu priorum *c. 6. cit.* Imo & Patronus id potest, per *can. 31. 32. caus. 16. q. 7.* Quin & Princeps territorialis, ut notant.

8\. Dico 3. pœnæ, à moderno Jure *Extrav. cit.* in male alienantes & recipientes statutæ, sunt hæ. 1. Si alienans est Episcopus vel Abbas, incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ ipso Jure. 2. Si est inferior, excommunicationem ipso facto, & simul ipso Jure privatur beneficio, dignitate, Officio, cujus bona alienavit. 3. Recipiens mala fide pariter est excommunicatus, & simul perdit pretium applicandum Ecclesiæ [post sententiam tamen] *l. 14. §. 1. C. de SS. Eccl. c. 5. h. t.* Si bona fide egit, poterit repetere pre-

tium

tium ab Ecclesia, si illud extet, vel versum sit in utilitatem Ecclesiæ. A dictis pœnis excusat ignorantia probabilis, & si alienatio effectum non sit sortita. Imo satis multi existimant, has poenas à *d. Extrav.* statutas per desuetudinem abrogatas esse.

9. Ex hucusque dictis consectarium est, sine solennitatibus valide alienari [imo & licite ex justa causa: hæc enim in omni alienatione requiritur Jure Naturali, cum Administratoribus rerum Ecclesiasticarum non sit concessum eas prodigere, & temere erogare] 1. Res mobiles non pretiosas [quas inter etiam reputatur pecunia] maxime servando non servabiles. 2. Res immobiles modici valoris, vel inutiles, aut noxias. 3. Locari ad triennium, vel de consuetudine ad novennium. 4. Renovari infeudationem & emphyteuticationem. 5. Alias res immobiles distrahi, si exigat inevitabilis necessitas Juris vel Facti. 6. Vasa, etiam argentea, ut calices, pocula ordinaria, item ornamenta, ob vetustatem vel incommoda vel deturbata, aut fracta &c. permutari cum novis & melioribus, vel conflari, ut recentia & commodiora inde efficiantur,

tur, ſaltem vi conſuetudinis; non verò illa, quæ vel ratione artis, vel materiæ. vel alterius qualitatis reputantur eſſe pretioſa, & inſtar theſauri à prædeceſſoribus habita vel aſſervata ſunt.

TITULUS XIV.
De Precariis.
SUMMARIUM.

1. *Quid ſint Precariæ, & quid Precariū?*
2. *Quomodo differant inter ſe?*
3. *An ad Precarias requirantur ſolemnitates?*

1. NUnc ſequuntur varii Contractus, per quos alienationes fieri contingit, & quorum generalia principia jam tradidimus ad *tit. de Pactis in lib. 1.* Primus, qui occurrit, eſt *Precaria*, ſeu *Precariæ*, ac definitur eſſe contractus à Jure Canonico inventus, quo alicui ad Preces conceditur res Eccleſiaſtica, in uſum fructum ad dies vitæ vel ad certum tempus, ea lege, ut ſingulis annis petatur renovatio hujus conceſſionis. Communis ex *can. 3. 5. cauſ. 10. q. 2. c. 1. h. t.* Econtra *Precarium* dicitur eſſe contractus [juxta alios pactum gra-

gratuitum & legitimum] à Jure Civili inventus, quo alicui ad preces gratis conceditur aliqua res in usum, ita tamen, ut pro libitu semper revocari possit. *c. fin. eod. l. 1. 4. & 6. ff. de Precario.*

Dico 1. Precariæ & Precarium dif- 2.
ferunt in multis. 1. Precariæ non possunt pro libitu concedentis revocari, *c. fin. cit.* bene tamen Precarium, licet res sit concessa ad certum tempus, vel adjectum pactum de non revocando ante lapsum certi temporis; quia revocabilitas est de essentia Precarii. per *Jura citt.* & hinc differt à Donatione. 2. Precarias accipiens tenetur præstare culpam levissimam, per quam Ecclesiæ intulit damnum in re sibi concessa, & ad hoc resarciendum Ecclesia habet *actionem Precariùm.* per *can. 72. caus. 12. q. 2. & l. 5. §. 2. ff. Commodati.* Econtra Precarium accipiens solùm tenetur præstare culpam latam. *l. 2. 8. §. 3. ff. de precario.* Unde concedenti parit *interdictum de Precario,* vel *condictionem incerti* ad damnum per culpam latam sibi illatum resarciendum. 3. In Precario nulla merces intervenire potest, nec renovatione opus est, bene tamen in Precariis, licet plerumque gratis constituatur. 3. Di-

3. Dico 2. In primæva constitutione [non autem in renovatione] Precariarum præter justam causam necessariæ sunt solemnitates, alias ad alienationem rerum Ecclesiasticarum requisitæ. per *Extrav. Ambitiosæ. de reb. Eccles. alien. int. comm.* Quia talis constitutio in effectu est alienatio rei frugiferæ immobilis, vel saltem locatio ultra triennium.

TITULUS XV.

De Commodato.

SUMMARIUM.

1. *Quid & qualis contractus sit Commodatum?*
2. *Ad quid inde obligatur Commodans?*
3. *Et ad quid Commodatarius?*
4. *Et qualis utrique nascatur Actio?*

1. Commodatum est contractus *realis*, sicut *Depositum, Pignus, & Mutuum*, quia non solo consensu perficiuntur, sed actuali rei traditione. Qui dat commodato, vo-

ca-

catur *Commodans*, qui accipit, *Commodatarius*; ficut ordinarie vox, quæ terminatur in *arius*, denotat accipientem, uti depofitarius, mutuatarius, donatarius, ufufructuarius, penfionarius &c.

Dico 1. Commodatum eft contractus realis, quo res alicui gratis conceditur ad certum ufum & certum tempus, ea lege, ut finito ufu eadem in fpecie reftituatur. Communis ex §. 2. *Inft. quib. mod. re contrah. obl.* & *c. un. h. t.* Unde ad Commodatum requiritur 1. ut res tradatur: per quod differt à *contractibus confefualibus*. 2. Ut detur ad ufum: per quod differt à *Mutuo*, in quo infuper dominium transfertur in mutuatarium, item à *Depofito*, quia in hoc res datur cuftodiæ caufâ, & à *Pignore*, in quo datur in fecuritatem crediti, non *ad ufum*. 3. Ut ufus concedatur gratis: per quod differt à *Locatione*, in qua res conceditur ad ufum pro certa mercede; & hinc, quia homines ordinariè non folent gratis res fuas alteri ad ufum concedere, in dubio præfumitur potius Locatio, quam Commodatum. 4. Ut detur ad certum ufum, & certum tempus, quod, fi explicitè non determine-

netur, tacite determinatum esse censetur, nempe post usum finitum: per quæ differt à *Precario*, in quo res ad usum & tempus indeterminatum datur, & simul possessio naturalis. 5. Ut res sit talis, quæ finito usu in specie (h. e. ut Philosophi loquuntur, in individuo) reddi possit, adeoque non debet esse fungibilis, quæ ipso usu consumitur, ut est panis, vinum, pecunia &c. tunc enim potius foret Mutuum. Porro, sicut omnis res, quæ usu ipso non consumitur, mobilis vel immobilis, corporalis vel incorporalis [etiam aliena. *l. 15. 16. ff. Commodati*] commodato dari potest: ita omnes [& soli] commodare possunt, qui liberam habent rerum suarum administrationem. per *l. 1. §. 2. l. 2. ff. eodem.* Sed *Objic.* qui rem sibi commodatam alteri commodat, censetur furtum committere. *l. 54. §. 1. ff. de furt.* ergo saltem res aliena non cadit in Commodatum. ℞. *N. conf.* non enim repugnat, ut committatur furtum, & simul actio Commodati nascatur.

3. Dico 2. Commodans vi hujus contractus obligatur I. rem commodatam ante usum finitum [nisi ipsemet ob casum ante non prævisum indigeat

usu

usu rei suæ, vel nisi comodatarius intra tempus ipsi præfixum uti non potuerit, aut noluerit) non revocare. *l.* 17. §. 3. *ff.* & *c. un. h. t.* 2. resarcire expensas necessarias, quas in rem ipsã [non vero, quas in usum rei, v. g. si equus perdidit soleam] facere debuit commodatarius. *l.* 18. §. 2. *ff. eod.* 3. reparare damna per dolum vel culpam latam illata commodatario, ut si commodâsset rem vitiosam vel sciens, vel si vitium facile potuisset scire. *l.* 17. & 18. *citt. l. penult. ff. eod. l.* 23. *ff. de R. J.* nam in contractibus dolo æquiparatur culpa lata, & ubi dolus jubetur præstari, intelligendum est etiam de culpa lata. *l.* 226. *ff. de V. S. l.* 23. *cit.*

Dico 3. Commodatarius vicissim obligatur rem commodatam exactissimâ diligentiâ custodire, ac proin regulariter præstare non solum dolum & culpam latam, sed etiam levem, imo levissimam [saltem pro foro externo] per quam res deteriorata, destructa, vel deperdita fuit, §. 2. *Inst. cit. l.* 5. §. 2. & 8. *l.* 18. *ff. commodati. l.* 1. §. 4. *ff. de O. & A. c. un. h. t.* non tamen per se casum, fortuitum, nisi neque specialiter ad eum se obligaverit, vel 4.

per

per usum sibi non concessum, aut per moram, causa fuerit casus fortuiti. 2. re commodata non aliter, & non diutius, quam ipsi concessum est, uti *l. 17. §. 3. ff. commod.* 3. eandem finito tempore & usu restituere in specie. *d. c. un l. 17. §. fin. ff. eod.* Si tamen non amplius exstaret, vel deterior facta est, sufficit dare æquivalens. *l. 18. §. 1. ff. eod.* quo casu etiam compensatio haberet locum, ut docui *in meis decisionibus h. t.* ex *l. & fin. C. de Compensat.* & aliis fundamentis.

Objic. 1. Sufficit, si commodatarius eandem præstet culpam, ad quam tenetur venditor. *l. 3. ff. de perit. & comm. rei vend.* sed venditor solùm tenetur ad culpam levem; non levissimam. 2. Non est ratio, cur commodatarius teneatur ad culpam etiam levissimam, commodans verò ad culpam duntaxat latam; ergo. ℞. ad 1. Ibi est sermo de venditione nondum completa, ut si vinum, ad mensuram venditum, nondum sit admensum: quo casu etiam venditor præstat culpam levissimam. *l. 3. cit.* duabus *præced.* Harpprecht ad *d. §. 2. Inst. n. 29.* Ad 2. *N. Ant.* Ratio disparitatis petitur ex *cit. l. §. 2.* ubi datur hæc regula

ge-

generalis: ſi contractus cedit in utilitatem utriuſque contrahentis, uti emptio-venditio, locatio-conductio &c. præſtatur culpa levis & lata. *l. 18. ff. eod.* ſi cedat in utilitatem & favorem ſolius dantis, accipiens tenetur ſolùm ad culpam latam, ut in depoſito. *§. præterea. Inſt. quib. mod. re contr. obl.* Si autem in gratiam ſolius accipientis, etiam leviſſima erit ab accipiente præſtanda, uti in commodato. *l. 5. cit.* DD. communiter. Unde quia per accidens etiam commodatum cedere poteſt in utilitatem utriuſque contrahentis, vel etiam in utilitatem ſolius commodantis, quamvis raró, commodatarius vel ad latam tantùm culpam adſtringetur, *cit. l. 18. pr. & l. 5. §. 10.* A dicta regula excipe *tutelam*, quæ eſt quaſi-contractus cedens in ſolius pupilli utilitatem, & tamen præſtatur non ſolùm lata, ſed etiam levis culpa; quia in favorem pupilli ſpeciale & ſingulare hoc eſt.

Dico 4. Ex his mutuis obligationibus oritur duplex *actio commodati*, una, nempe *directa*, commodanti adverſus commodatarium, ut præſtet ea, ad quæ ipſum obligari ex commodato diximus; altera, nimirum *contraria*,

commodatario adversus commodantem in ordine ad ea præstanda, ad quæ ipsum teneri docuimus. Commodanti insuper competere potest *Actio Legis Aquiliæ*. si commodans rem deterioravit. *l. 18. cit.* §. 1. vel rei vindicatio, si alius, quàm commodatarius, rem commodatam detineat. *L. 9. ff. de R.V.*

TITULUS XVI.

De Deposito.

SUMMARIUM.

1. *Quid & quotuplex sit Depositum?*
2. *Ad quid obligetur Deponens, & Depositarius?*
3. *An in Deposito locum habeat Compensatio?*
4. *Actio Depositi directa, & contraria.*

1. DEpositum (idem tene de Commodato, & Precariis ac Precario) sumi potest vel *objectivè* pro ipsa re deposita, vel *formaliter* pro contractu Depositi.

Dico 1. Depositum formaliter acceptum est contractus realis, quô res alicui gratis custodienda traditur, ea lege, ut eadem in specie, quandocunque deponenti libuerit, restituatur.

Com-

Communis ex *l. 1. ff. depositi & c. 2. h. t.* Unde apparet, quomodo differat ab aliis contractibus, Mutuo, Pignore, Commodato &c. nec enim usus rei depositæ regulariter conceditur; si enim conceditur usus rei fungibilis, in Mutuum, si non fungibilis, in Commodatum aliquo modo degenerat, & fit depositum *irregulare*, si autem merces acciperetur, participaret de Locatione. Aliud depositum est *Conventionale*, vel in specie, quod fit ex conventione libera deponentis & depositarii: aliud *Judiciale*, quando res litigiosa traditur, Judici, vel sequestro [& tunc *sequestrarium* appellatur] ut eam retineat tamdiu, donec ex causæ decisione liqueat, cui debeatur. Huc refertur, quod vocatur *sistendarum usurarum*, quando nimirum debitor solutionem, quam creditor non vult acceptare, deponit apud Judicem, ut se se liberet ab usuris. *l. 19. C. de usuris.* Porro deponere, & depositum recipere, potest quilibet qui contrahere, & contrahendo se obligare: Item res quælibet deponi, quæ custodiam recipit, & alterius custodiæ commendari potest (unde Depositum etiam vocatur *Commendatum*) qualis est etiam

res immobilis, ut habet communior ex *l. 1. pr. ff. depositi. c. 2. de dolo.* item aliena. *l. 1. cit. §. 39.* licet deponens rem alienam secundùm Jus Civile dicatur furtum committere, ut de Commodato dictum.

2. Dico 2. Deponens vi hujus contractus obligatur indemnem servare depositarium, scilicet refundendo expensas in rem depositam factas, & reparando damna per dolum vel culpam, etiam levissimam, illata depositario *L. 5. 12. 32. ff. h. t. & arg. l. 5. §. 2. ff. commod.* vi cujus debet præstari culpa etiam levissima ab illo, in cujus solius utilitatem cedit contractus: sed depositum cedit in utilitatem & gratiam solius deponentis: ergo. Econtra Depositarius obligatur 1. rem depositam custodire deligentia communi, licet ipse aliàs soleat res proprias custodire diligentissimè, proin regulariter solùm tenetur præstare dolum, & culpam latam. *§. 3. Inst. quib. mod. re contrah. obl. l. 1. §. ult. l. 20. ff. l. 1. C. h. t. & arg. §. 2. l. 5. cit.* Nec obstat. *§. 17. Inst. de oblig. quæ ex del.* ubi dicitur: *is, apud quem res deposita est, custodiam non præstat;* quia juxta communem interpretationem per to *custodiam* intel-

telligitur culpa levis, quo modo etiam alibi accipitur in jure, uti l. 28. c. de locato. Excipe 1. nautas, caupones, & alios qui ex officio ſuſcipiunt depoſita; hi enim tenentur ad omnem culpam, etiam leviſſimam, ſaltem ſi moniti ſint de cuſtodia. l. 3. §. 1. ff. Nautæ, caupones. 2. Religioſos, vel etiam Prælatum, ſine conſenſu Superioris, vel Capituli, depoſita ſuſcipientes: hi enim neque culpam latam, neque dolum præſtant, niſi inde ſint facti ditiores. c. 1. h. t. &. c. 76. de R. l. in 6. Cæterum quæ tempore belli inferuntur in Monaſteria tanquam in aſylum, ne quidem depoſita cenſentur propriè, quia Monaſteria obligare ſe non ſolent ad cuſtodiam. Obligatur 2. re depoſita non uti ſine expreſſo deponentis conſenſu, vel ſaltem tacito [qui cenſetur eſſe datus, ſi pecunia numerata, non tamen clauſa vel obſignata, daretur in depoſitum] quin furtum committat. §. 6. *Inſt. de oblig. quæ ex del. l.* 29. *ff. depoſiti.* 3. rem depoſitam in ſpecie [ſeu in individuo] reddere cum omni cauſa & ſtatim, quando repetit deponens, niſi quid excuſet. *l. 1. §. 16. & 22. ff. eod.*

Quæres, an depoſitarius teneatur 3. rem

rem depositam restituere petenti etiā tunc, quando deponens aliquid vicissim debet depositario? seu an in deposito locum habeat compensatio, vel retentio in compensationem debiti? An depositarius in periculo incendii, hostilis incursionis &c. teneatur res depositas servare præ suis, & propriis, si utrasque servare nequeat? ℞. ad 1. Non habet locum compensatio, vel etiam retentio tantùm, saltem pro foro externo. *c. 2. l. 11. C. h. t.* nempe propter exuberantiam bonæ fidei, in deposito requisitæ, quod non permittit, ut depositarius contra datam fidem retineat rem depositam in compensationem alterius debiti. Excipe casum quô depositarius ratione ipsius rei depositæ possit aliquid prætendere, ut si expensas in eam facere debuit; tunc enim illam retinere potest, donec expensæ resarciantur. per *l. 18. §. 4. ff. Commod.* ℞. ad 2. Cum distinctione: vel res propriæ sunt pretiosiores, quàm depositæ, vel saltem æque pretiosæ? & potest præferre proprias; tum quia charitas incipit à se ipso, & *potior habetur propria quàm aliena causa. l. 97. ff. de solut.* tum quia prudentis est magis pretiosa præferre mi-

minus pretiosis, & ex æqualibus propria. Vel res depositæ sunt preciosiores & tenetur has servare præ suis. *c. 2. cit.* Quia æquitas hoc suadet: potest tamen petere compensationem damni, quod passus est præferendo res depositas, & si hanc non sperare potest, non damnarem, si res suas, etiam viliores præferret.

Objic. 1. In *d. c. 2.* sic dicitur. bona fides abesse præsumitur (adeoque dolus committi) si salvis rebus propriis omittantur depositæ: ergo. 2. Commodatarius non potest res proprias æquè pretiosas præferre commodatis. *l. 5. §. 4. ff. commodati:* ergo nec depositarius. ℞. ad 1. Ille textus debet intelligi de rebus depositis magis pretiosis, quàm sint propriæ, non vicissim, vel forte etiam de æqualiter pretiosis. Ad 2. *Antec:* verum est tunc, quando commodatarius relictis rebus commodatis omnibus, solas servat suas, & quasi studiosè seligere videtur; non verò, si æque commodatas ac proprias, ut in confusione occurrunt, & ad manum sunt, servare studeat; tunc enim nullius culpæ argui potest. P. Böckhn ad *h. t. n. 1.* Dein *N. Cons. & parit:* quia commodatarius omnem

utilitatem habet ex commodato, depositarius ex deposito nullam: unde ille majorem rerum commodatarum curam habere tenetur, quàm iste depositarum.

4. Dico 3. Ex his mutuis obligationibus oritur duplex *actio depositi*, una deponenti, & quidem directa, contra depositarium, altera, nempe *contraria*, depositario adversus deponentem, in ordine ad ea, ad quæ vi contractûs sibi obligatos esse diximus. *l. 1. §. 23. ff. h. t.* Actio depositi directa habet hoc speciale, quod depositarium si dolosè neget, vel restituere recuset rem depositam, atque de dolo convincatur & condemnetur, faciat infamem l. *10. C. eod.* & quòd dupli eundem faciat reum, si perfidè inficietur depositum; *necessarium*, seu *miserabile* [sic vocatur, quando in 4. casibus, incendii, naufragii, hostilis incursionis, & ruinæ, res deponuntur] *l. 1. cit. §. 1.*

TITULUS XVII.

De Emptione & Venditione.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid & quotuplex sit Emptio Venditio?*

3. *Eidem potest adjici arrha, pactum Legis Commissoriæ addictio in diem, & pactum de retrovendendo.*
4. *Quinam emere ac vendere possint, & an aliqui teneantur?*
5. *Quæ res emi ac vendi valeant?*
6. *An quoque res aliena, & furtiva?*
7. *Quomodo venditor rei alienæ teneatur ad Evictionem?*
8. *Quale debeat esse pretium in Emptione-Venditione?*
9. *Corollaria inde deducta.*
10. 11. 12. *Ad quid obligetur Venditor?*
13. *Quid Juris, si eandem rem vendat duobus?*
14. *Ad quid obligetur Emptor?*
15. *Penes quem sit periculum rei venditæ?*
16. 17. 18. *Actiones ex Emptione-Venditione.*
19. *Jus Retractus.*

FRequentissimus & celeberrimus inter contractus est Emptio-Venditio, quæ, licet sit unus contractus, duos tame actus inseparabiliter connexos involvit, emptionem ex unius & venditionem ex alterius parte, ac eum, qui offert rem pro pretio; *venditorem*, & eum qui pretium offert pro re, *emptorem* denominat In- 1.

da-

daganda initio eſt ejus eſſentia & requiſita, dein effectus, ſeu obligationes & actiones, quas producit, demum contraria, ſeu modi, quibus diſſolvitur.

Dico 1. Emptio-Venditio eſt *contractus ſolo conſenſu initus, quô de re pro certo pretio tradenda convenitur, & viciſſim de pretio pro re dando.* Sumitur *§. 1. Inſt. h. t. l. 1. 2. 8. 9. ff. de contrah. empt.* Eſt igitur contractus conſenſualis, qui, ſi purè & ſine conditione nec in diem ſit initus, ſtatim perficitur & obligat, licet nec pretium datum, nec res tradita ſit, ſtatimque producit actionem quoad ſubſtantiam, licet non quoad executionem, ita ut efficaciter actio intentari nequeat, niſi alteruter, efferendo pretium vel rem, ex ſua parte contractum prius impleat, aut implere paratus ſit. Tria proin ad ejus ſubſtantiam requiruntur. *1. res certa,* quæ venditur, & *merx* appellatur. 2. pretium certum, & quidem pecuniarium. 3. *conſenſus* verus tam emptoris in pretium dandum, quàm venditoris in mercem tradendam. *l. 8. & 9. & §. 1. Inſt: citt.*

2. Inter alias emptionis-venditionis diviſiones, quæ difficultatem non habent, ſingulariter notanda venit ea,

quæ

quæ alia dicitur *ad corpus*, quādo plura vel individua, vel ſpecies, vel genera, per modum unius rei venduntur ſine expreſſione numeri, ponderis, menſuræ, pro uno pretio, v. g. acervus tritici pro 800. florenis, vel integra bibliotheca pro 1000. thaleris: alia *ad quantitatem*, quando plura ut plura venduntur habito reſpectu ad certam quantitatem, ſcilicet expreſſo certo numero pondere, vel menſura; quòd dupliciter fieri poteſt, vel *taxativè*, ita ut pro ſingulis partibus ſingula ſtatuantur pretia, v. g. dicendo: vendo tibi hoc dolium vini, quod complectitur decem amphoras, & quamlibet amphoram pro 10. florenis: vel *demonſtrativè*, ita ut quidem certa quantitas, v. g. numerus exprimatur, at non certo pretio in ſingulas partes ſtatuto, ſed unico in totum, v. g. ſi dicas: vendo tibi hunc acervum tritici [ſunt 100. ſcaphæ, vel circiter] pro 800. florenis. Inter hos modos notabile in effectu diſcrimen eſt; nam emptio-venditio *ad corpus*, uti & *quantitatem*, ubi pro ſingulis partibus non taxatur certum pretium, ſed numerus, menſura, pondus ſolùm *demonſtrativè* exprimitur, emptio,-venditio, quampri-

mum

rum contrahentes consenserunt de pretio & merce, est pura & statim perfecta, atque periculum rei venditæ transfert in emptorem. §. 3. *Inst.*, *h. t.* DD. communiter: altera verò *ad quantitatem*, ubi hæc taxativè est expressa, & pro qualibet parte determinatum pretium statutum, est conditionata, & habet hanc tacitam conditionem. *si facta fuerit admensio, numeratio, ponderatio* [quæ etiam sunt loco traditionis] *l. 35. §. 5. & 6. ff. de contrah. empt.* adeoque adhuc est imperfecta, non quidem ratione consensûs, & cum effectu, ut detur locus pœnitentiæ, vel facultas resiliendi, sed ut periculum rei venditæ maneat penes venditorem. *l. cit. §. 7.* ac insuper, si postea deprehendatur major numerus scapharum. v. g. in acervo, quam fuerit expressus, iste excèssus non censetur venditus, & vicissim si minor inveniatur numerus, emptor tantundem detrahere potest de pretio. *arg. l. 40.*

3. Quæres, quid soleat & possit adjici emptioni venditioni? R. 1. *arrha*, consistens in pecunia vel alia re, quæ datur [regulariter ab emptore] in signum & confirmationem contractus

initi,

initi, vel in securitatem ineundi, & subinde etiam datur per modum arrhæ pars pretii, in solutione postmodum detrahenda. Etsi autem dans vellet amittere arrham, tamen probabilius resilire à contractu non potest, altera parte invita, jam inito, *per l. 6. C. de rescind. vend.* quia absurdum foret contractum reddi minus firmum per id, quòd adjicitur in ejus confirmationē: ergo per arrham magis confirmatur, sicut per pænam adjectam. per *l. 28. ff. de act. empt.* Rꝭ. 2. Adjici possunt & solent varia pacta, uti pactum *legis commissoriæ*, quo emptor & venditor, ita inter se conveniunt, ut pretio intra certum tempus non soluto res sit, vel fiat inempta, seu quô *committitur* contractus arbitrio venditoris, ita ut merx cedat in *commissum*, atque revertatur ad venditorem, si is velit. *l. 1. seqq. ff. de Lege Commissor.* Ut autem hoc liceat venditori, requiritur, ut emptor culpabiliter non solverit pretium, & ut venditor statim post moram solutionis decernat, an rem velit inemptam, vel stare contractui & pretium adhuc exigere. Rꝭ. 3. Potest quoque adjici *addictio in diem*, quæ est pactum, vi cujus liceat venditori rem ven-

venditam *addicere*, h. e. alteri vendere, qui meliorem intra certum tempus conditionem obtulerit, v. g. majus pretium, vel celeriorem solutionem, aut onera à primo emptore imposita remiserit. *l. 1. 2. 4. 5. 14. ff. de in diem addict.* si proin alius meliorem conditionem absque dolo offerat, res sit inempta, & dominium redit ad venditorem. Sed ut hoc liceat, requiritur, ut emptor primus nolit conditionem facere meliorem, & ut venditor meliorem à secundo oblatam re ipsa acceptet. R. 4. Solet quoque sæpe adjici pactum *de retrovendendo*, quo id agitur, ut vel emptori (aut ejus hæredibus) liceat post aliquot tempus, certum vel incertum rem emptam revendere venditori, vel ut liceat venditori (aut ejus hæredibus) rem venditam redimere, vel ut liceat utrique; nimirum tam venditori redimere, quàm emptori revendere. Text. & DD. *in l. 2. C. de pactis int. empt.* Licitum autem est tale pactum. *l. 2. cit. Extrav. 1. & 2. in com. h. t.* modò pretium, quod exigitur in retrovenditione, sit justum & in prima emptione- venditione, si pactum retrovendendi cedat in utilitatem solius vendito-

ditoris, seu ut hic solus possit prolibitu redimere, pretium minuatur; si verò cedat in utilitatem solius emptoris, ut hic solus possit revendere, pretium augeatur, juxta prudentem æstimationem oneris alterutri impositi, quod est pretio æstimabile. Si tempus retrovenditionis certum non sit determinatum, probabilius illud ultra 30. annos se non extendit, per *l. 3. C. de præscript: 30. vel 40. annor.*

Dico 2. *Consensum* ponere, seu emere & vendere possunt omnes, qui contrahendo se obligare, nec specialiter prohibentur. 2. nemo tamen regulariter, & extra casum, quod id exigit publicum bonum, tenetur vel cogi potest ad vendendum, vel emendum. Pars 1. sumitur ex. *14. C. de contrah. empt.* Specialiter autem prohibentur tutores, & alii, qui ex officio res alienas administrant, emere de rebus pupilli, aut ejus, cujus res & negotia tractant, ob præsumptionem & periculum fraudis. *l. 34. §. ult. l. 64. ff. eod:* *nisi* nempe palam faciat, h.e. vel cum consensu contutoris. vel cum authoritate judicis, aut nisi res vendantur publicè sub hasta. Quid possint Prælati & Administratores rerum Ecclesiasti- 4.

ſiaſticarum quoad harum alienationē, patet ex *tit.* XIII. *de reb. Eccl. alien.* Pars 2. *ex l. 14. cit. & l. 11. præced.* Excipitur adhuc caſus, etiam privatæ neceſſitatis, v. g. ſi habeas fundum, ad quem non patet acceſſus, nisi per fundum alterius, modicam vel fere nullam utilitatem ex eo capientis, iſte alter cogi poſſet ad vendendum tibi fundum juſto pretio. *Arg. l. 12. pr. ff. de Relig. & ſumpt. & c. fin. ff. de ſervit. præd. urban.*

5. Dico 3. Merx, ſeu res, quæ vendi & emi poſſunt, ſunt omnes pretio æſtimabiles, & non exemptæ à commercio humano per jus Naturale, Gentium, aut poſitivum, ac ſpecialiter nō prohibitæ alienari. *l. 34. §. 1. ff. de contr. empt.* & ibi DD. Unde emi & vendi nequeunt amuleta Magica, proſtitutio corporis, res ſpirituales vel ſpirituali annexæ, &c. quia jus naturale repugnat: viæ, thermæ, & aliæ res publicæ, ſeu publicis uſibus deſtinatæ, & liber homo, quia hujusmodi à jure Gentium ſubtrahuntur commercio humano: venena, nisi per mixturam medicam ſalubria evadant, res litigioſæ, res dotales, (exceptis certis caſibus) etiam conſentiente uxore,

xore, res ſpecialiter in provinciam invehi prohibitæ, quas vocant *contrabando*, quia Jus Poſitivum reſiſtit: demum res feudales & emphytevticæ ſine conſenſu domini directi, utpote ſine hoc alienari prohibitæ. Econtra emi & vendi apta ſunt alia omnia, tam immobilia quàm mobilia, etiam non exiſtentia, modò exſpectentur ex ordine & cauſa naturali exitura, uti fructus agrorum, fœtus animalium; vel ſperentur per accidens aut fortunæ caſum, uti captus piſcium ex jactu retis &c. quia emitur jus ad rem exſpectatam, vel ſperatam: item nomina, debita, chirographa, & inde reſultantes actiones ac jura: item hæreditas jam delata: item officia publica, ſæcularia tamen &c. Sumuntur hæc ex *l. 8. & 39. ff. de contr. empt. l. 2. 17. & t. fere. t. ff. de hæred. vel act. vendita.* item ex praxi.

Quæres, an res aliena & furtiva vendi poſſit? R. cum diſtinctione; ſi & emptor & venditor ſcivit, rem eſſe alienam, aut furtivam, emptio-venditio non valet, adeoque nec emptor nec venditor obligatur. *l. 34. §. 3. ff. de contr. empt.* Aliqui id ſolùm de re furtiva intelligunt propter *l. cit.* alii au- 6.

 tem

tem melius etiam de non furtiva, aliena tamen propter *l. 27. C. de Evict.* Si ſolus emptor ſcivit, non venditor, contractus pariter eſt nullus, nec poterit emptor rem accipere, vel ad eam ſibi tradendam agere, aut, ſi tradita ſit, agere pro caſu evictionis, neque pretium, ſi jam ſolvit, poterit repetere. *l. 34. cit.* Si denique ſolus venditor ſcivit, non emptor, valet quidem contractus & utrinque oritur obligatio, ac venditor acquirit dominium pretii, emptor verò incipit rem ſibi traditam poſſidere, conſequenter præſcribere, imo licite & valide de novo diſtrahit. *l. 25. 28. 34. §. 3. ff. eod: l. 11. §. 2. l. 30. §. 1. ff. de act. empt.* Traditio tamen rei alienæ venditæ non eſt immediatè translativa dominii, & emptor tenetur [etiam non receptô pretiô] domino, ſi comparuerit, rem reſtituere, relicta tamen ipſi actione de evictione adverſus venditorem, ad quam evictionem iſte obligatur, nec poteſt retinere pretium acceptum, ſed debet per hoc, vel per rem recuperatam, domino ſatisfacere.

Objic. Si in hoc ultimo caſu valet venditio rei alienæ, tunc venditor tenetur eam tradere emptori: ſed hoc

non

non poteſt admitti: quia res clamat ad dominum, & Juſtitia exigit, ut cuique tribuatur jus ſuum. *pr. Inſt:* & *l. 10. ff. de Inſt: & Jur.* & quidem illi, qui fortius habet jus. *l. 31. §. un. ff. Depoſiti.* Sed dominus utique habet jus fortius, utpote in re, emptor autem ſolummodo jus ad rem: ergo. ℞. quamvis in meo *Candidato h. t. n. 25.* conceſſâ *Ma:* negaverim *Min:* cum Haunoldo & multis aliis propter *l. 30. cit:* nunc autem re melius conſiderata *N. Ma:* conceſſa *Min:* & dico, venditorem in foro interno obligari ad rem tradendam domino, ſi hunc ſciat, vel, ſi ignoret, ad hunc inquirendum, ut tradat, ſatisfaciendo autem alia via emptori. *arg. can: cauſ. 14. q. 1. & c. 4. de R. J. in 6.* Pro foro autem externo, quamdiu aliis aut Judici non conſtiterit, rem eſſe alienam, cogendus quidem eſt venditor ad rem emptori tradendam, de quo caſu intellige. *l. 30. cit.* non verò, ſi ante traditionem pateſiat dominus rei; tunc enim ſolùm ad intereſſe emptori præſtandum erit compellendus. *arg. §. fin: Inſt: h. t. & l. 62. §. 1. ff. de contrah. empt.*

Petes, quid ſit Evictio, & quando venditor ad hanc obligetur? ℞. ad 1.

Evictio, formaliter spectata, est rei emptæ [vel alio justo titulo acceptæ] per justam Judicis sententiam ablatio, seu avocatio; nam *evincere* est rem ab aliquo auferre per vindicationis Judicium; quando nempe dominus rem suam alteri datam repetit instituta vindicatione in Judicio, & obtinet. Quo ad effectum autem & obligationem venditoris, qua venditor emptori tenetur actione empti, spectata evictio, seu potius præstatio evictionis, est *resarcitio damni omnis, quod emptor sustinuit ob rem ex suis bonis evictam & ablatam.* Unde emptor à venditore, qui sibi rem alienam scienter vel ignoranter, vendidit, postea evictam, prætendere potest non solum refusionem pretii, quod tempore contractûs statum est, sed etiam totum interesse, quanti nimirum emptoris interest rem evictam non fuisse, h. e. damnum emergens, lucrum cessans, & expensas, quas facere debuit in rem emptam, & in litem, modò hoc interesse non excedat duplum pretii. *l. 13. 60. 70. ff. de Evict. l. 11. §. 17. l. 43. ff. de act. empti.* Dixi supra *vel alio justo titulo acceptæ*; quamvis enim de Jure Antiquo evictio solùm in venditione locum habuerit,

erit, ſucceſſu tamen temporis etiam in aliis actibus & contractibus ob paritatem cum venditione ſaltem utilis actio de evictione dari cœpit, *l. 4. C. de Evict.*

℞. Ad 2. Venditor rei alienæ aut alteri obligatæ, & propterea evictæ, tenetur quidem emptori de evictione, licet de hac non fuerit conventum à contrahentibus. *l. 1. ff. l. 6. C. de Evict:* ab ea tamen excuſatur ſæpius, uti 1. *propter culpam emptoris:* puta, ſi non laudavit venditorem, h. e. ſi de mota ſibi lite non monuit venditorem, ſaltem ante concluſionem in cauſa, requirendo, ut liti aſſiſtat, & rem venditam defendat. *l. 29. §. 2. ff. l. 8. & 9. C. eod.* ad quam denuntiationem tenetur emptor, licet venditor aliunde ſciverit, litem eſſe motam, per Jura *citt. & c. fin. h. t.* dein ſi emptor ſciens rem alienam emit, de evictione ſpecialiter ſibi non cavit. *l. 27. C. de Evict.* ſi exceptiones ſibi competentes non compoſuit, vel ſi conſtituit imperitum Advocatum aut Procuratorem, vel contumaciter non comparuit in judicio, vel condemnatus non appellavit &c. & propterea rem amiſit per *l. 56. §. 1. & 3. ff. & l. 19. C. eod.*

 tunc

tunc enim sibi imputare debet. 2. *propter defectum Judicis*, ut si emptor sponte rem reddidit domino, aut cum eo transegit, aut coram Arbitro rem amisit, quia Judicis sententiâ debet res evinci: idem est, si emptor rem amisit casu, vi aut metu per dominum illata. Hic revoca casum, quô res est evicta ex privilegio, v. g. retractus de Jure vel Consuetudine competentis, restitutionis in integrum, &c. in hoc tamen casu venditor obligaretur ad refundendum pretium, licet non ad interesse [modò scienter non vendiderit rem alienam] *l. 11. §. 15. & 18. ff. de act. empt.* quia proprium evictionis est id tantùm, *quod interest*; nam effusionem pretii videtur exigere Jus naturale. 3. *propter defectum justitiæ*; ut si propter errorem, imprudentiam, vel iniquitatem Judicis res fuisset evicta. *l. 51. ff. de Evict. c. fin. h. t.* Demum 4. *propter pactum venditoris*, immunitatem ab evictionis obligatione sibi expresse in contractu servantis, quod ipsi licet, si ignoranter vendidit rem alienam, aut alteri obligatam.

8. Dico 4. *Pretium*, in emptione venditione interveniens essentialiter debet esse 1. verum, non simulatum. 2. pecu-

cu-

cuniarium, seu pecunia numerata. 3. certum & determinatum. 4. proprium ementis, 5. justum & proportionatum: sed ultima duo non tam ad essentiam, quàm ad justitiam contractûs sunt necessaria. Pars 1. sumitur ex *l. 36. ff. de contr. empt.* Unde si pro domo v. g. vel alia re magni valoris pomitteretur pretium nimis modicum, v. g. tantùm unicus nummus, emptio-venditio non esset vera, sed fictitia vel imaginaria, imo donatio foret. per *d. l. 36. & l. 46. ff. locati.* Pars 2. patet ex §. 2. *Inst. h. t.* si enim merx pro merce, seu res alia, quàm pecunia, tempore contractus daretur pro re, vel promitteretur, permutatio foret, vel contractus innominatus: si autem conventum fuit, ut daretur pecunia pro merce, licet postea res alia in solutum detur, manet emptio-venditio, *l. 9. C. de rescind. vend.* Si autem conventū; ut partim pecunia partim res alia pro merce detur, refert, an pecunia excedat rem alteram; & erit emptio-venditio: vel an res altera excedat, & erit permutatio. *arg. l. 6. §. 1. de act. empt. & l. 6. C. de pact. int. emp.* vel an æqualiter se habeant, & juxta aliquos est contractus innominatus, ju-

xta alios autem melius autem censetur esse emptio-venditio, vel talis erit contractus, qualem expresserunt contrahentes, cum contractus ex conventione legem accipiant. *c. 85. de R. J. in 6.* Pars 3. ex *§. 1. Inst. h. t.* Unde venditio non erit, si venditor dicat, vendo tibi hanc rem tanti, quanti valet, vel pro pretio, quale dare volueris &c. determinari autem pretium potest non tantùm verbis expressis & absolutè, sed etiam per relationem, v. g. ad tempus, vendo tibi hanc rem pro pretio, quo cras vendetur in foro: vel ad taxationem aliorum, v. g. vendo tibi rem tanti, quanti Judex, vel Cajus aestimaverit aut taxaverit, modò postea taxatio secuta fuerit. *l. 7. ff. de contr. empt:* Pars 4. ex *l. 11. §. 1. ff. de act. empt.* ubi habetur, quòd emptor debeat transferre dominium pecuniae in venditorem; quod non fieret, si dominus pecuniae non esset: secus est in merce, cujus dominium non immediate transferri debet per traditionem in emptorem, & hinc aliena esse potest. Interim tamen res, alienis nummis empta, fit emptoris. *l. 1. & penult: C. si quis alteri.* nisi sit res Ecclesiastica. *can. 1. caus. 12. q. 3.* & ibi *gl:* Pars

5. ex

5. ex natura Justitiæ Commutativæ. Pretium justum erit, si sit vel secundùm taxationem legis, statuti, aut consuetudinis; & hoc vocatur *legale*, seu *legitimum*, atque consistit in indivisibili: vel si sit secundùm proportionem mercis juxta comunem hominum æstimationem & judicium, consideratis circumstantiis, nimirum rerum utilitate vel necessitate, penuriâ vel abundantiâ, expensis in illas advehendas factis &c. per. *L. 63. ff. L. Falcid.* ibi: *pretia rerum non ex affectu, nec utilitate singulorum, sed* NB. *communiter funguntur*, h. e. ex communi populi sensu taxantur: & hoc appellatur *naturale* aut *vulgare*, neque consistit in indivisibili, sed habet latitudinem; cum hominum judicia non soleant convenire, & hinc tres illius gradus à DD. statuuntur, qui aliud vocant *Infimum*, seu *Pium*, aliud *Medi-ocrem*, seu *Moderatum*, & aliud *Summum* seu *Rigorosum*, Quanta inter hos gradus justi pretii debeat esse distantia, ex variis circumstantiis metiendum est, nec una certa regula statui potest: illud certum, quòd tanto major sit hæc latitudo, quanto merx est pretiosior: sic si merx esset talis, cujus pretium summum reputantur esse 105.
me-

medium forent 100. & infimum 95. ut exemplificat Palao *tract: 32. d. 5: pu. 2. n. 2.* Econtra si pretium mediū rei censeretur esse 10. floreni, supremum forent 11. & infimum forent 9. P. Engel *h. t. n.* 11. cum Laym.

9. Ex quibus infertur 1. justitiam pretii non dependere à libera contrahentium taxatione, ita ut pro libitu vendere aut emere possint pro pretio, pro quo volunt aut possunt. per *l. 63. cit. l. 33. ff. ad L. Aquil: l. 6. §. 2. ff. de Jur; dot: &c. 1. 3. h.t.* ne ob avaritiā venditoris, vel indigentiam aut aviditatem emptoris, exigatur vel detur excessivum, vel vicissim ob sorditiem emptoris, & venditoris necessitatem, detur nimis modicum. 2. pretia rerum tam legitima, quàm vulgaria, pro varietate circumstanstiarum & certis de causis variari posse, crescere & decrescere, prout nempe fuerit major vel minor copia mercium, vel emptorum, major vel minor labor, periculū, expensæ in asportandis vel asservandis mercibus; item major vel minor affectio in mercem [damnum emergens aut lucrum cessans] ex parte venditoris, non autem ex parte emptoris &c. 3. licitè vendi rem curren-

te

te precio ab eo, qui ſcit, pretium mercis brevi minuendum, v. g. propter copiam frumenti aliunde advehendi; quia hic & nunc res adhuc tanti valet; nec venditoris ſcientia immutat pretium communi judicio vel uſu taxatū: ſicut vice verſa emptor poteſt pecuniam ſeu monetam expendere juxta præſentem valorem, qui ſcit ejus valorem brevi minuendum.

Objic. 1. *In emendo & vendendo naturaliter conceſſum eſt ſe invicem circumſcribere: & licet ſe circumvenire. l. 22. §. 3. ff. Locati. l. 16. §. 4. ff. de Minor.* ergo licitum eſt etiam quodcunque pretiū exigere vel dare, prout poſſunt venditores & emptores. 2. Si quis ſciat, pretium mercis brevi minuendum, & tamen eam vendat pretio currēte non monito prius emptore, hunc decipit: ergo ipſi facit injuriam, vel ſaltem læedit charitatem; cum is non emeret tanti, ſi ſciret imminutionem pretii brevi futuram. ℞. ad 1. Vel illæ leges errarunt, ſicut leges permittentes præſcriptionem cum mala fide: vel tô *conceſſum eſt & licet*, idem ſonat, ac *permittitur*, ut à Gentium Jure (hoc enim intelligitur pro tò *naturaliter*) non puniatur, aut ſecundùm Leges Civiles con-

conveniri nequeant, qui pretium justo majus acceperunt, vel minus justo dederunt, si læsio non sit ultra dimidium: vel per illam *circumscriptionem*, & *circumventionem* innuitur tantùm solertia & dexteritas ementium vel vendentium cum suo lucro, intra latitudinem tamen justi adhuc pretii. Imo non desunt DD. qui cum Scoto & Laym. putent, non dari obligationem restitutionis faciendæ, si excessus vel defectus ultra latitudinem justi pretii fuerit modicum tantùm, eò quod nimis durum videatur esse, & vix possibile exactissimam in contractibus justitiam & æqualitatem servare, & sic ratione communis persuasionis non judicent homines se obligari ad faciendam restitutionem. Ad 2. Decipitur quidem, vel potius permittitur emptoris deceptio, at non injustè, neque circa substantiam mercis. Nec ille, qui utitur jure suo, lædit charitatem. Aliud foret, si per fraudem induceret alterum ad emendum currente pretio, mendaciter pesuadendo, nihil metuendum de pretio mercium minuendo.

10\. Dico 5. venditor obligatur 1. in ipso hoc contractu aperire vitium rei, si illud

illud ſit occultum, vel non facile ad- verti à quolibet poſſit. *l. 1. ſeqq. l. 10. &c. ff. de Ædilit. Edict.* Si vitium ſit circa ſubſtantiam rei, ut ſi vitrum daretur pro gemma, vel ſi emptor conſenſum ſuum expreſſè alliget exiſtentiæ aut abſentiæ certæ qualitatis, aut tacitè, ut ſi res vitioſa ad ejus finem parum vel omnino non eſſet utilis, aut etiam noxia, emptio venditio eſſet nulla: ſi verò vitium ſit ſolùm circa qualitatem, ut ſi vendas equum ignavum pro generoſo, vel circa quantitatem, ut ſi vendas vinum aquà dilutum (quia revera minus das) debet vel aperiri, vel tantum demi de pretio, quanto minus valet res ob tale vitium. *Objic.* emptor ſemper ſic eſt conſtitutus, ut emeret rem, ſi ſciret, eam laborare vitio, etiam accidentali tantùm: ergo etiam accidentale vitium ſemper neceſſariò eſt aperiendum. ℞. *diſt: ant:* eſt ita conſtitutus habitualiter. *Tranſeat. ant.* ſemper actualiter, expreſſe vel tacite alligando ſuum conſenſum ad talem qualitatem, ex ſtentem vel abſentem. *Neg. Ant. & Conſ.*

Obligatur 2. poſt initum contractū rem venditam tradere, & quidem probabilius præciſe; ita ut non ſatisfaciat 11.

præ-

præſtando emptori intereſſe. 2. tradere rem vacuam, ſeu ab alio non poſſeſſam. 3. & liberam à ſervitutibus penſionibus, ac oneribus, de quibus in' contractu mentio non eſt facta. 4. unà cum fructibus, acceſſionibus, & pertinentiis. 5. non tamen cum effectù dominii ſemper. Pars 1. conſtat ex §. 2. *Inſt: de donat.* & *l. 80. ff. de contr. empt.* quamvis enim traditio rei non ſit de eſſentia emptionis, venditionis; intentio tamen tradendi, ſeu conſenſus in traditionem eſt de ejus eſſentia. Quòd verò non ſufficiat præſtare intereſſe, colligitur ex §. 1. *Inſt: h. t.* & *l. 11. §. 2. ff. de act: empt:* ibi *ipſam rem præſtare venditorem oportet, id eſt, tradere.* Pars 2. habetur *l. 2.* & *3. ff. eod.* Pars 3. *l. 1. §. 1. l. 21. §. 1. ff. de act. Empt.* Pars 4. *l. 13.* & *penult. C. eod.* & *§. 3. Inſt. h. t. l. 11. cit. §. 17.* Nomine autem *pertinentiarium* venit, quidquid ad rei venditæ uſum perpetuo deſtinatum eſt, vel quod habetur pro parte, vel quod terræ aut corpori infixum eſt, *l. 13. §. 14. l. 17. ff. eod.* Pars 5. *l. 25. ff. de contrah. empt.* ibi *qui Vendidit, neceſſe non habet fundum emptoris facere,* ſi nempe res ſit aliena, quæ fuit vendita. Item ſi emptor poſt traditi-

ditionem rei actualiter non solverit pretium, nec de eo venditor fidem habuerit, vel id exprimendo & solvendi dilationem indulgendo [quôd est vendere *credito,*] vel cautionem per pignora, aut fidejussores admittendo, vel usuras pretii exigendo; nam venditor rem censetur non absolutè tradere, sed sub conditione, si pretium sit solutum, aut de eo fides habita, consequenter per traditionem solam non transfertur dominium rei venditæ. §. 41. *Inst: de R. D. l.* 19. *ff. de contr. empt: l.* 11. §. 2. *cit.*

Contra 1. partem *objic.* 1. In *l.* 1. *ff. de act. empt.* dicitur: *si res vendita non tradatur, in id, quod interest, agitur:* ergo non est necesse, ut venditor determinatè & præcisè tradat rem ipsam. 2. in obligationibus facti, seu faciendi, sufficit præstare, quod interest. *l.* 72. *& 81. ff. de V. O.* sed venditor habet obligationem facti, cum traditio pertineat ad factum, non ad jus per *l.* 82. *ff. eod.* ℞. ad 1. Illa lex, & aliæ plures, quæ adduci possent in contrarium, intelligendæ sunt de casu, quo res ipsa non amplius tradi potest, quia v. g. est evicta, destructa, notabiliter deteriorata &c. Ad 2. *Dist. Maj.* in obligationi-

tionibus facti nudi & ſimplicis, uti v. g. eſt ire Romam, pingere tabulam &c. *tranſ.* quia & in his probabiliter negatur, præſertim de Jure Canonico. per *c. 1. de pactis.* in obligationibus facti *prægnantis*, & *cauſam habentis*, ſeu quando per factum transfertur dominium, vel ſaltem poſſeſſio, quale factum eſt traditio rei venditæ. *N. Maj.*

12. Quæres, quid Juris, ſi venditor eandem rem ſucceſſivè vendidit duobus, & cui obligetur eam tradere? R. 1. Tenetur traderè emptori primo. *c. 54. in 6. & l. 98. ff. de R. J.* 2. Si autem tradidit emptori ſecundo, traditio quidem tenet, & venditio poſterior ſuſtinetur regulariter, primus tamen emptor, cui illata eſt injuria, habet actionem perſonalem adverſus venditorem ad conſequendum intereſſe, ſeu ad id, quanti ſua intereſt, rem alteri venditam & traditam non fuiſſe. Dixi, *regulariter*; nam in quibusdam caſibus præfertur primus emptor, licet res tradita ſit ſecundo, videlicet 1. ſi primus emptor fuit Eccleſia, Civitas &c. quia his abſque traditione acquiritur jus reale, ac dominium. 2. ſi primo emptori tanquam creditori fuit

res

res in ſpecie antecedenter jam hypothecata, quia per hypothecationē citius acquiſivit jus reale. 3. ſi ſecundus emptor fuit malæ fidei, & ſcivit, rem fuiſſe jam alteri venditā, ſaltē ſpectato Jure Bavar. *tit. 7. art. ult.* 4. ſi emptor cōcurrat cū donatario, vel alio, ad quem res prius empta pervenit titulo mere lucrativo, ut notant DD. ex æquitate.

Obligatur venditor 3. reſarcire 13. damna, quæ occaſione rei venditæ ex ipſius non ſolùm dolo & culpa lata, ſed etiam ex culpa levi paſſus eſt emptor. *arg. l. 5. §. 2. ff. Commod.* quia emptio-venditio eſt contractus, utriusque contrahentis utilitatem ex æquo reſpiciens. Demum obligatur 4. præſtare evictionem, juxta ſuperius dicta, de Jure communi. Interim in quibusdam locis praxis habet, ut venditor de evictione non teneatnr, niſi de ea expreſſè conventum ſit. Cujusmodi praxin vigere in Auſtria, cum Sutting. teſtatur D. Greneck. *h. t. n. 9.*

Dico 6. Emptor econtra obligatur 14. venditori 1. dare pretium juſtum, ſaltem infimum, de quo conventum eſt, & quidem ſtatim poſt mercedem acceptam, ſi venditor exigat, ita ut pretium fiat venditoris. §. 2. *Inſtit: h. t.*

& l. 41. ff. de V. O. l. 11. §. 2. ff. de act. emptor. unde debet aperire vitium monetæ, ſi forte eſſet adulterina, aut minus valet, quàm putaret venditor: aperire bonitatem mercis, ſi meliorem pro viliore emptam ex errore offerret venditor: ſi autem hæc non aperuit, debet eouſque augere pretium, ut evadat juſtum. Obligatur 2. ad uſuras, ſi in mora ſolvendi ex culpa etiam levi tantùm fuerit, niſi venditor conſentiat in dilationem. *l. 13. §. 20. ff. eod.* ſi autem dilationem concedat, ut de uſuris expreſſe non paciſcatur, non tenetur ad illas emptor. 3. compenſare expenſas à venditore in rem factas, non tantùm neceſſarias, ſed etiam utiles, quas ipſe emptor veriſimiliter fuiſſet facturus. *l. cit. §. 22.* 4. reſarcire damna, etiam culpa levi venditori illata propter non ſolutum pretium in debita quantitate, qualitate, loco, tempore. *arg. l. 5. §. 2. ff. commod. l. 1. §. 3. ff. de peric. & commod. rei vend.*

15. Quæres, penes quem ſit periculum rei venditæ, nondum tamen traditæ, ſeu quis ferre debeat damnum, ſi res vendita poſt contractum pereat vel deterioretur, ut ſubinde contingit? ℞.

Si

Si res in ſpecie, perfecte, & abſolute ſit vendita, regulariter eſt penes emptorem, ut iſte debeat ferre damnum. Communis contra Vult. & Giac. ex apertis textibus in *l. 7. 8. 16. ff. l. 1. 4. ſeqq. C. eod. & §. 3. Inſt: cit.* Aliud foret, ſi non res determinata ac in ſpecie, ſed in genere v. g. aliquis equus ex ſtabulo, 20. menſuræ vini &c. tunc ſi periret unus equus, deberet venditor alium tradere quamdiu ſupereſt ipſi equus, ac in poſteriori caſu, ubi neque dolium, ex quo vinum tradi deberet, fuit determinatum, deberet aliunde procurare 20. menſuras vini; quia genus non perit, ut ajunt Juriſtæ. Aliud quoque eſſet, ſi venditio fuiſſet facta ſub conditione, & hæc nondum eveniſſet, item ſi venditio nondum eſſet perfecta, ut ſi vendita eſt quantitas, v. g. frumentum, ac in ſingulas menſuras vel modios certum pretium taxatum, & menſuratio nondum contigit. Sicut autem periculum, ita & commodum rei venditæ, nondum traditæ, debet eſſe penes emptorem. *§. 3. & l. 7. cit. l. 13. 16. C. de act. empt.* cum æquitas naturalis dictet, ut ad eum pertineant commoda rei, ad quē ſpectat periculum, & damna. Dixi,

regulariter; nam periculum est penes venditorem, si ita expresse fuerit conventum: si res pereat vel deterioretur dolô aut culpa, etiam levi, venditoris: si venditor in tradendo commisit moram culpabilem, ac interea res apud ipsum, casu etiam fortuito, periit: si res pereat ex vitio contractum præcedente: si res ante traditionem addicatur fisco: tunc enim venditor debet refundere pretium emptori. *l. 33. ff. locati.* DD. passim.

Objic. 1. Quælibet res perit, & fructificat domino suo: ut habet commune brocardicum ex *l. 9. C. de pignorat. act.* sed venditor ante traditionem rei manet dominus. 2. pecunia si pereat ante solutionem, perit emptori; ergo & res, si pereat ante traditionem, perit venditori. 3. æquitas postulat, ut emptor non solùm percipiat fructus rei venditæ, & simul fructus pretii, si istud nondum solvit: ergo saltem in casu, quo emptor nondum solvit pretium, non ad ipsum pertinet commodum rei. ℞. ad 1. Pro hoc casu aliter disposuerunt Leges, quia dominus, quamprimum emptor offert pretium, & petit, rem sibi tradi, tenetur tradere, & sic transferre dominium. Ad 2.

Dist:

Dist: Ant: si pecunia in genere ac indeterminata, ut ordinatè fit *C. Ant.* & tunc *N. Conf. & parit.* nam venditor est debitor certæ speciei, qui hoc ipso, quod res pereat, liberatur à traditione & præstatione illius. *l. 23. ff. de V. O.* econtra emptor est debitor generis; genus autem non perit, per *l. 11. C. si certum pet.* Ad 3. si venditor non exigat pretium [uti posset, si traderet rem] censetur illud & ejus commoda gratis relinquere emptori unà cum fructibus rei venditæ. Si autem rem traderet & emptor ex culpa non solveret pretium, posset ab emptore exigere fructus pretii seu usuras consuetas, &, donec has unà cum pretio consequeretur, fructus rei, ante illius traditionem perceptos, retinere tanquam pignus; iis autem receptis debet restituere emptori fructus rei. per *l. 13. §. 8. l. 25. ff. de act. empt.*

Dico 7. Ex his mutuis obligatio- 16.
nibus nascitur *actio empti & venditi*, seu *ex empto & vendito.* Actio empti competit emptori contra venditorem ad rem sibi tradendam, & ad præstandū, quidquid ex natura contractùs, & æquitate, vel pactis adjectis debet præstare venditor. *l. 1. pr. & §. 1. l.*

 11.

11. ff. eod. Actio venditi econtra competit venditori ad ſolvendum ſibi pretium, & ad præſtandum, ad quod emptorem vi contractûs obligatum eſſe diximus. *l. 13. §. 19. ff. & l. 1. C. eod.* Sed iſtæ actiones in effectu intentari non poſſunt, niſi alterutra pars prius impleat contractum, nempe emptor pretium ſolvendo, venditor autem actualiter rem tradendo, aut niſi habeatur pro tradita, ut ſi ante traditionem caſu periiſſet. *l. 13. §. 8. l. 25. ff. citt.* Niſi enim hæc fiant, ſemper per exceptionem repelli poteſt agere volens. *l. 13. & 25. citt.* Sed quis prius tenetur implere contractum? ℟. qui prius exigit, ut alter impleat.

17. Dico 8. In ordine ad diſſolvendam emptionem-venditionem dantur adhuc ex empto & vendito duæ aliæ actiones. Prima eſt ex *Ædilitio Edicto*, altera ex *l. 2. C. de reſcind. vendit.* Ex *Ædilitio Edicto* datur emptori adverſus Venditorem, qui rem notabiliter vitioſam vendidit, & vitium non aperuit, duplex actio, una vocatur *Redhibitoria*, ut nempe venditor rem redhiat, ſeu iterum habeat ſive recipiat, & reſciſſo contractu pretium cum uſuris, & cuncta alia reſtituat in integrū,

com-

compensando damna & interesse, *l. 21. 23. 27. 29. 44. 58. ff. de Ædilit. Ed. l. 13. pr. ff. de act. empt.* Excipe, nisi & ipse venditor ignorâsset vitium; tunc enim non ad damna & interesse, sed ad solum pretium compensandum foret obligatus. *l. 13. cit.* Durat hæc actio de Jure communi solùm per semestre, seu 6. menses. *l. 19. §. ult. ff. de Ædil. Ed.* Imo si ob solas res accessorias agatur, durat tantum 60. diebus. *l. 38. ff. eod. pr.* Altera vocatur *æstimatoria*, seu *quanti minoris*, qua convenitur venditor non ad evertendum contractum, sed ut remittat vel refundat tantum de pretio, quanto minoris emisset emptor, si vitium scivisset. *l. 61. ff. eod.* licet absolutè emisset, si vitium scivisset. Et hæc actio durat per annum utilem duntaxat. *l. 19. §. ult. cit.* non obstante, quod reliquæ actiones empti & venditi, utpote personales, rei persecutoriæ, & utrinque in hæredes transitoriæ, durent 30. annis, & perpetuæ sint. Porro, si vitiũ fuerit tale, ut res empta omnino non fuisset eo cognito, vel ut emptori vix usui sit, in arbitrio emptoris est, actionem redhibitoriam vel æstimatoriam intentare. *l. 25. §. 1. ff. de except. rei*

Jud. quod quidem ſatis multi etiam affirmant de caſu, quô vitium fuit tale, quo cognito nihilominus res empta fuiſſet, at non tanti: ſed melius hoc negat Huberus *tit. Ædil: Ed: n. 3.* & ſolùm concedit æſtimatoriam; partim quia *l. 25. cit.* loquitur de vitio, *quod actor empturus non fuerit*, partim quia redhibitoria requirit vitium, quod uſum impediat. *l. 1. §. 8. ff. Ædil: Ed.* partim quia iniquè videtur petere reſciſſionem contractûs, quia alias, licet minoris, emiſſet. Indulgent tamen aliqui tum venditori, tum Judici, ut redhibita re contractus reſcindatur, licet emptor æſtimatoria egerit, ſi velint, vel judici viſum fuerit. *per l. 43. §. 6. eod.* Unum adhuc adverto, has actiones non ſolùm dari ob vitium rei venditæ, ſed etiam ob defectum determinatæ qualitatis, quam venditor aſſeverato dixit, vel promiſit *l. 1. §. 1. l. 18. ff. eod.* non verô, ſi ſolum generaliter per modum commendationis aliquid dixit.

18. Dico 9. Actio *legis 2. C. de reſcind: vend:* in contractu emptionis-venditionis [idem ex æquitate & paritate rationis communiter afferunt de aliis contractibus oneroſis, locationis, con-

du-

ductionis, permutationis, cambii, &c. excepta tamen transactione] datur læsio ultra dimidium justi pretii, vi cujus regulariter petere potest disjunctive vel rescisionem contractûs, vel ut addatur aut dematur de pretio, donec evadat justum, ita tamen ut in arbitrio lædentis sit, utrum malit rescindere contractum, vel pretium augere, aut de eo, usque ad justitiæ limites, remittere: si tamen lædens sit emptor, & eligat rescissionem contractûs, non tenetur fructus interea ex re perceptos unà cum re restituere, si ignoranter læsit, & sine culpa aut dolo. text. & DD. *in d. l. 2. l. 8. C. eod.* & *c. 3.* & *6. h. t.* Dixi 1. *regulariter*; nam hæc actio competit, si læsus expresse & specialiter renuntiavit huic remedio. per *l. 2. cit.* si venditor donet defectum pretii: si res, casu fortuito perit, vel devenit ad tertium possessorem bona fide, & titulo oneroso; quia in hoc casu non amplius datur optio, vel potestas reddendi rem venditam, quamvis detur potestas & obligatio reducendi pretium ad justitiam. Dixi 2. *si tamen lædens sit emptor* &c. propter *c. 11. de reb. Eccl: alien.* & hanc rationem, quia penes emptorem sicut

est

eſt periculum, ita & commodum rei venditæ, adeoque & fructus eſſe debet, ſi ſit bonæ fidei. Dixi 3. *ultra dimidium justi pretii*; ſi enim læſio contingat in dimidio, vel infra dimidium, in foro externo non datur actio. *l.* 2. *cit.* ne quidem de Jure Canonico, *c.* 3. & 6. *citt.* ne tribunalia obruantur nimis multiplici lite. quamvis pro foro interno lædens, etiam ignoranter, teneatur cognitâ juſtitiâ pretii defectum ſupplere, vel exceſſum reſtituere, niſi tam modica eſſet læſio, ut ex communi perſuaſione fidelium nec in foro interno attendatur, vel niſi lædens præſcripſiſſet.

Sed quando cenſetur eſſe læſio *ultra dimidium?* R. Si *læſio* contingat ex parte venditoris, facile convenit inter Auctores, tunc eſſe ultra dimidium, quando nec dimidiam juſti pretii infimi partem accepit pro re vendita, v. g. ſi rem infimo pretio valentem 100. florenis vendidit pro 49. Si verò contingat lædi emptorem, in diverſa abeunt; aliqui attendunt datum & acceptum, ſeu pecuniam datam & mercedem acceptam, atque dicunt; tunc emptorem lædi ultra dimidium, quando merx non attingit medietatem valoris

loris

loris pretii, & emptor duplô plus dedit, quam accepit, v. g. ſi pro re valente 100. florenis plus quam 200. v. g. 201. dedit. Sic ſentiunt multi cum Fachin. & Haun. oſervat Camera Imperialis teſte Mynſ. *cent.* 4. *obſ.* 73. *n.* 3. 4. & ordinat. Jus Bavaricum, *tit.* 7. *art.* 2. Alii econtra cum Molin. P. Friderich, & communiori putant Juri Communi & æquitati conformius eſſe, ſi ſolum pretium attendatur, & tunc emptorem lædi ultra dimidium *juſti pretii*, ſi rem 100. florenis in ſummo pretio valentem emit pro 151. quia dimidium pretii reſpectu 100. ſunt 50. atque notant, ſi emptor duplô plus daret, eum potius in altero tanto, ſeu in toto pretio lædi, quàm præciſe ultra dimidium. Utraque ſententia eſt probabilis. Attendenda igitur Statuta locorum, & Praxis Curiarum.

Dico 10. In ordine ad diſſolvendam emptionem-venditionem, datur adhuc alia ſpecialis actio orta ex Jure *Retractûs* ſeu *Protimiſeos*, vi cujus aliqui poſſunt rem immobilem alteri venditam ad ſe retrahere, à quocunque poſſeſſore, ſeu reſciſſa priori venditione pro ſe emere, oblato tamen eodem pretio, & refuſis expenſis, quas 19.
fecit

fecit primus emptor. Ita DD. communiter, qui obſervant, hanc actionem eſſe *perſonalem*, quæ dicitur *in rem ſcripta:* intentandam proprio nomine: & durare tantùm per annum utilem à cognita alienatione, computandum. 2. *feud: 9. §. 1. & c. 8. de in integr. reſtit.* &, licet Jus Retractûs [ſaltem Gentilitium] abrogatum ſit in *l. 14. C. de contr: empt:* illud tamen rurſus reſtauratum eſſe putant tum à Jure Canonico. *c. 8. cit.* tum ab Imperatore Friderico 5. *feud: 13.* tum univerſali conſuetudine: quæ proin, uti & ſtatuta, attendi debet fere unice. Dividunt in *Legale*, quod competit vi legis, ſtatuti, conſuetudinis: ſic dominus directus in venditione rei emphytevticæ, & in venditione rerum ſub haſta ille, cui plus debetur, aliis emptoribus præfertur. *l. ult. C. de Jur: emphyt. l. 1. ff. de privileg. creditorum*, vel potius *l. 16. ff. de reb: auth: Jud: poſſid:* quæ lex eſt prima *privileg. creditorũ.* quæ rubrica in Corpore Juris non extat ſub his verbis, quamvis ſub illis citari ſoleat, & incipiat à *d. l. 16.* In *Gentilitium*, quod competit proximis conſanguineis alicujus familiæ quoad bona avita, extraneo vendita. Et in *Conventionale.*

le, quod competit ratione pacti speciali, vi cujus res, si vendatur, certæ personæ vendi debet. per *l. 75. ff. contr: emqtor.* Differt hoc ultimum à pacto de retrovendendo, quòd vi hujus inducatur obligatio præcisa revendendi, vel reluendi: in illo autem solum ex supposito, quod quis aliunde velit rem vendere. Hoc Jus Retractus Conventionale differt à reliquis duobus, quod transeat ad hæredes, ac aliis cedi possit, & quod non pariat actionem in rem scriptam, consequenter non detur contra tertium possessorem, in quem res à p[illegible]no emptore fuit translata. Plura de Jure Retractûs videri possunt apud Tiraq. Berlich. & Cancellarium Schmid. *ad Statuta Bavar: tit. 10.* ubi aliqua singularia occurrent.

TITULUS XVIII.

De Locato & Conducto.

SUMMARIUM.

1. *Quid & quotuplex sit Locatio-Conductio?*
2. *Quinam locare, & conducere possint?*
3. *Quæ res locari, & conduci?*

4.

4. *Qualis esse debeat pensio locationis?*
5. *Ad quid obligetur locator tam rerum, quàm operarum?*
6. *An successor teneatur stare locationi antecessoris?*
7. *Ad quid teneatur Conductor tam rerum quàm operarum?*
8. *Actio Locati & Conducti.*
9. 10. 11. *Quid & quotuplex sit Emphyteusis?*
12. *Præsertim alterata, Bavaris propria?*
13. *Ad quid obligetur Dominus emphyteusim concedens?*
14. *Ad quid Emphyteuta?*
15. *Quæ Actio oriatur ex contractu Emphyteutico?*
16. 17. *Quibus modis finiatur Emphyteusis, & fiat caduca?*
18. *Quid requiratur ad incurrendam caducitatem?*

1. LOcare, hoc loco est vel concedere rem ad usum, vel addicere operam pro mercede. Qui dat mercedem, *conductor* dicitur; qui accipit mercedem, *locator* appellatur universaliter; nec enim locatio sine conductione, nec ista sine illa consistere potest, sicut nulla emptio sine venditione & vicissim. Definitur locatio-

con-

conductio esse *contractum consensualem*, *quô usus rei, vel opera personæ conceditur alteri pro certa mercede. pr. Inst: h. t. l.* 2. *ff. locati.* Unde tria essentialiter involvit. 1. Consensum mutuum, non verò traditionem. 2. Rem utendam, vel aliquam ab altero operam præstādam, 3. Locarium, seu certam mercedem & pensionem. Quare differt ab *Emptione-venditione*, cum qua alias magnam habet affinitatem, uti & à *Mutuo*, quia rei usus tantum, non dominium, conceditur in locatione-conductione: item à *Commodato* quia pro usu concesso mercedem accipit locator. Quomodo differat ab *Emphyteusi*, ex infra dicendis apparebit. Ab *Adodiatione* vix differt, aliter, quam quod in hac integræ alicujus provinciæ, vel districtûs, vel alterius rei reditus & fructus alteri concedantur percipiendi pro certa pensione. Dividitur locatio-conductio 1. in *perpetuam*, & *temporalem*, seu ad certum tempus. 2. In *Regularem*, in qua res ad usum concessa restitui debet in specie finito usu: & in *Irregularem*, in qua convenitur de re solùm in genere restituenda, seu ut restituatur tantundem, quantum est acceptum. & sic, quia videtur trans-

transferri dominium rei, degenerat in Mutuum, vel contractum innominatum. 3. Et principaliter in locationem *rerum*, v. g. domus, equi, prædii &c. & in locationem operarum vel operæ, quam quia alteri promittit vel præſtat pro mercede, uti famuli, Officiales &c. Huic vicina eſt locatio *operis*, nempe faciendi, quæ etiam dicitur locatio *facti*, ut ſi petas ab opifice, vel artifice opus, vel artefactum, v. g. horologium faciendum, tabulam pingendam, vel ut auriga te vehat Auguſtam &c. pro certa mercede. Et in hoc caſu locator operæ, qui accipit mercedem, eſt conductor operis, & viciſſim conductor operæ, qui dat mercedem, eſt locator operis. *l.* 22. *§.* 2. *ff. locati.*

2. Dico 1. Locare & conducere poſſunt omnes, ſeu conſenſum ponere, qui contrahere & contrahendo obligari, nec ſpecialiter prohibentur. Communis. Conducere autem prohibentur milites prædia ruſtica ad colendum, perſonæ Eccleſiaſticæ ex cauſa quæſtus & negotiationis, opifices artem ſtreperam exercentes vicinas ſcholis publicis ædes. Conſenſus autem poteſt etiam eſſe tacitus; uti ſi

ſcien-

ſciente & patiente locatore conductor finito conductionis tempore remaneat in re conducta; quia cenſetur eſſe tacita relocatio vel reconductio. *l. 13. §. fin: ff. Locati. l. 16. C. de Locato.* ſi locatum ſit prædium Ruſticum, reconductio tali caſu cenſetur eſſe facta ad integrum annum; ſi Urbanum, v. g. ædes ad habitandum, ad tantum tempus, quantum prius fuit expreſſe determinatum, vel ordinariè determinari ſolet.

Dico 2. Locari & conduci poſſunt res omnes, tam mobiles quam immobiles, incorporales æque ac corporales, etiam alienæ [obligatur tamen locator præſtare evictionem] modò res non ſint fungibiles, ſeu quæ ipſo uſu conſumuntur, aut poſitæ ſunt extra commercium humanum: item quælibet operæ, modò ſint honeſtæ, & non liberales, v. g. Profeſſorum, Advocatorum &c. hæ enim ultimæ non mercedem, ſed ſalarium vel honorarium admittunt. Communis ex *l. 1. ſeqq. ff. l. 6. C. eod.* Excipe ſervitutes reales, v. g. actus, viæ, juris paſcendi &c. quæ ſine prædiis, quibus cohærent: & res immobiles Eccleſiæ, quæ ſine ſolennitatibus juris ultra trienni- 3.

um (vel vi consuetudinis ultra novennium] locari nequeunt. *l. 44. ff. h. t. Clem: 1. & Extrav: Ambitiosæ. int. Clem. h. t.*

4. Dico 3. Merces seu pensio locationis debet esse *certa* & determinata. *§.1. Inst: l. 25. ff. h. t. pr.* Item *justa*, & proportionata usui, vel operæ, saltem intra latitudinem infimi & summi gradus; quia sic exigit justitia Commutativa. Demum *pecuniaria*, saltem in locatione operarum, & rerum fruges non ferentium. *pr. Inst. h. t. l. 5. §. 2. ff. de præscriptis verbis.* Si verò res frugifera, fundus, prædium &c. locetur, potest pro mercede constitui pars fructuum. *l. 35. ff. in fine l. 8. l. 21. C. h. t.* vel alia res fungibilis. Quodsi non de certa quantitate fructuum conventum esset pro pensione, sed de incerta, v. g. de dimidia, vel quarta parte, vel alia quota fructuum, quæ pro majori vel minori fertilitate anni major vel minor esse solet, non tam locatio, quàm species societatis, vel contractus innominatus est, quia certa ac definita pensio non est, vocaturque *afflictus*, colonus verò *partiarius*, vel *dimidiarius*, penes quem etiam est periculum ac impensæ.

Dico

Dico 4. Locator *rerum* obligatur 5. conductori 1. uſum rei locatæ concedere modo & tempore per conventionem determinato. *l. 15. ff. eod.* proinde 2. ante tempus conventum non revocare rem locatam, & conductorem non expellere. *c. 1. l. 3. & 21. C. eod.* niſi improviſa ſupervenerit juſta revocandi cauſa, ut ſi ipſe locator re ſua ex improviſò indigere incipiat, vel ſi hæc opus habent reparatione, modo in his caſibus remittat de penſione pro rata temporis: ſi conductor illâ abutatur, deſtruat, deterioret, meretrices, fures, &c. in domum conductam introducat. *l. 3. cit. c. 3. h. t.* & in hoc caſu nihil tenetur remittere de penſione, licet ante tempus finitum expellat conductorem vel inquilinum. *Auth: qui rem. C. de SS. Eccl:* ſi conductor per biennium non ſolverit mercedem. *l. 54. 56. ff. h. t.* ſi locator rem locatam vendat, donet alteri &c, & talis ſucceſſor particularis nolit ſtare locutioni priori. *l. 9. C. eod.* At in hoc caſu locator tenetur conductori ad intereſſe, quanti nempe ipſius intereſt, rem ante finitum uſum ſibi eſſe ademptam. Sed de hoc caſu plus infra. 3. Reparare in re locata, quæ

ſunt neceſſaria ad uſum, *l. 15. cit.* §. *1.* 2. 4. Reſarcire damna conductori illata ex vitio rei locatæ non manifeſtato. *l. 19.* §. *1. ff. eod.* item 5. damna dolo, culpa lata, & levi cauſata conductori. 6. Refundere expenſas, forſan à conductore factas in ipſam rem locatam, non modo neceſſarias, ſed etiam utiles, quas cum præſcitu & conſenſu locatoris, & modicas, quas etiam ſine ejus præſcitu fecit. *l. 55. l. penult: ff. eod.* ut ſi refecit fornaces, januas &c. ſi ſoleis ferreis armavit equum ſibi locatum; quia hæ expenſæ etiam poſt tempus locationis durant pro commodo locatoris: expenſas vero, quas conductor facere debuit non in rem, ſed in ea, quæ præciſe ad uſum ſerviunt, v. g. inſtrumenta ad arandum, metendum &c. non tenetur refundere locator. 7. Demum remittere proportionaliter de penſione, ſi conductor ſine ſua culpa uti non potuit re ſibi locata, vel non ſemper, aut, ſi ea frugifera ſit, per accidens nullos exinde vel modicos tantùm fructus percipere, niſi damnum eſſet valde modicum. *c. 3. l. 15. citt. l. 25.* §. *6. ff. eod.* Si vero locator ipſe per ſuam culpam aut iniquitatem impediret

con-

conductorem ab uſu, vel perceptione fructuum, huic teneretur etiam ad intereſſe. *Objic.* In emptione-venditione, quamprimum conſenſu perfecta eſt, omne periculum rei venditæ tranſit in emptorem: ergo etiam in locatione-conductione, per conſenſum perfecta, mox omne periculum & damnũ pertinet ad conductorem: quia hi duo contractus iiſdem fere regulis innituntur. *pr. Inſt. & l. 2. ff. h. t.* ℞. *N. Conſ:* Non enim in omnibus eodem modo regulantur hi duo contractus, præſertim quoad periculum rei venditæ & locatæ, quia per venditionem completam transfertur dominium, & licet res necdum ſit tradita, emptor tamen fictione Juris jam habetur pro domino quoad periculum; in locatione autem ſolus conceditur uſus rei.

Dixi, *locator rerum*; nam locator *operarum* tenetur 1. exhibere operam & laborem fideliter per totum tempus conventum. *l. 15. cit. §. 6. l. fin. C. de condict: ob cauſam.* proin, ſi ex negligentia vel imperitia non præſtitit, quod promiſit, tenetur pro rata mercedem remittere, vel acceptam reſtituere, imo per *§. ult. Inſt: de V. O.* Etiam ad intereſſe. Aliud eſt, ſi ex

 pater

parte conductoris fuit culpa, & impedimentum positum, ut si dominus famulum ante tempus expellat; tunc enim per *l. 38. pr. ff. h. t.* locatori, seu famulo, debetur tota merces, saltem si operas suas pro reliquo tempore alteri non locavit, vel locare non potuit pro congrua mercede. Sicut vicissim, si locator, v. g. famulus, ex malitia, culpa sua, aut absque justa causa recedat ante tempus finitum, amittit pro foro externo saltem, totam mercedem, & obligatur domino ad damna inde secuta. per *l. 15. §. 6. cit. & l. 55. §. fin. ff. eod.* Nisi nempe dominus statim habere possit alium famulum æque idoneum; tunc enim cessat obligatio ad damna, imo pro foro interno debetur ipsi merces pro rata temporis & operæ præstitæ, sicut etiam pro foro externo, si discedat ex rationabili causa. Sed quid Juris, si operæ fuerunt impeditæ casu fortuito, & ex neutrius culpa? ℟. Circa hoc d. Jura & DD. perplexe ac intricate loquuntur. Aliqui absolute obligant locatorem ad remittendam mercedem, si nihil præstitit, vel saltem ad partem pro ratione non præstitæ operæ. Alii tribuunt eidem to-
tam

tam mercedem. Alii permittunt ipsi retinere acceptam, non verò promissam petere. Alii jubent abstinere á petitione vel retentione mercedis, si casus fortuitus evenit ex parte locatoris: econtra permittunt eandem, si ex parte conductoris. Alii demum attendunt, an locatori natum sit damnū, vel lucrum cessans, ex eo, quod uni suam operam addixerit, ac propterea amiserit occasionem alteri eam locandi, vel non? in priori casu tribuunt ipsi mercedem, in posteriori negant. Unde nihil absolutè decerni potest, sed spectatis casuum particularium circumstantiis ex æquitate, & judicio viri prudentis vel Judicis rem oportet decidere. Primi & ultimi Doctores magnam pro se rationem, imo & praxin habere videntur. Textus autem Juris, quos singuli ex quintuplici classe prædicta afferunt, apparentiam habent & difficultatem suam, ut videre est apud P. Kökn *h. t. num: 13. & seqq.* Tenetur 2. ad interesse & damna, quæ conductori infert etiam per culpam levem, quia iste contractus in utriusque contrahentis utilitatem cedit. *arg. l. 5. §. 2. ff. Commod.* Sic pastores gregum, si eorum culpa, etiam

etiam levi, pereat pecus, tenentur ad restitutionem.

6. Quæres, an locatoris rerum successor teneatur, stare locationi à prædecessore factæ? ℞. 1. Si est successor universalis, nempe hæres, tenetur. §. *fin. Instit. & l. 10. C.h. t.* si est particularis ex titulo emptionis, donationis &c. non tenetur. *l. 9. C. eod.* ℞. 2. Si res ad Ecclesiam pertinentes valide elocavit Prælatus vel rector Ecclesiæ, obligatur & successor usque ad præfinitum tempus. *arg. l. 8. ff. de administr: tutor.* Si verò res proprias, vel ad suam mensam pertinentes, vel Parochus suos reditus Beneficiales, non obligatur successor, gl. & DD. *in c. fin. Ne prælati vices suas.* cum antecessor non possit præjudicare successori quoad reditus, qui post obitum illius statim pertinent ad hunc. *c. fin. de Off. Ord. in 6.* Trid. *s. 25. c. 11. de ref.* Unde successor Parochus nec tenetur stare emphytevticationi Mansi vel prædii Parochialis, si ad Parochum, & non ad Ecclesiam pertineat. D. Collega Herman. Anton. de Chlingensperg *in differentiis inter Jus Bavar. & Commune ad tit. 21. art. 7.*

7. Dico 5. Conductor *rerum* econtra obli-

bligatur locatori 1. re conducta uti ut bonus pater familias, nec ad alium adhibere usum, quàm qui conventus est; id enim natura negotii exigit. 2. Rem conductam non deserere ante finitum conductionis tempus, nisi justa subsit causa v. g. periculum ruiturae domus conductae, si ingruat bellum, vel pestis &c. Et, si sine justa causa recedit, tenetur ad totam pensionem. *l. 15. §. ult. l. 27. l. 55. ff. h. t.* 3. Rem conductam convento tempore in specie restituere. *l. 25. C. h. t.* Item 4. damna locatori illata per suam culpam, etiam levem, resarcire. *l. 9. §. 4. 5. l. 11. §. 3. ff. eod. arg. l. 5. cit.* ut si domus per culpam inquilini, seu conductoris, aut domesticorum, conflagret, confringantur fornaces, fenestrae &c. Notant tamen DD. ex *l. 27. §. 9 ff. ad L. Aquil.* conductorem ex culpa domesticorum non teneri, si alias sedulos & bonos domesticos induxit vel selegit, aut, ut notat Gail. 2. *observ. 21. n. 6.* nisi famulus delinquat aut culpam committat circa officium sibi commissum, ut si stabularius in stabulo negligenter custodiat ignem. & inde comburatur domus. 5. Integram mercedem solvere, & quidem tempore

per

per conventionem, aut loci consuetudinem determinato, vel saltem post finitum usum, ita ut, si in culpabili sit mora, etiam teneatur ad usuras. *l. 17. C. h. t. l. 32. §. 2. ff. de usur.* Excipe, nisi ob causam extrinsecam vel casualem, anni sterilitatem, ex re frugifera sibi locata nihil vel parum de fructibus percipere, vel alia re competenter uti non potuerit; tunc enim juxta proportionem poterit de mercede conventa detrahere, non obstante, quòd augere mercedem non teneatur ob immodicam anni fæcunditatem vel lucrum. *l. 25. §. 6. ff. h. t.* Ratio disparitatis est, quòd conductor certet de damno, locator autem de lucro, ac ideo ob fertilitatem majorem isti non permittitur augere mercedem. Si una merces fuit constituta pro integra locatione ad plures v. g. annos, demum ea integra finita statuetur, utrum remissio mercedis facienda sit. Dixi, *conductor rerum*; conductor autem *operarum* tenetur pariter ad solvendam integram mercedem debito tempore, v. g. post operam præstitam, vel opus confectum, & in casu moræ ad usuras, item non recedere à contractu, v. g. famulum non dimit-
tere

tere &c. abſque juſta cauſa, ante finitum locationis tempus; fere ſicut de conductore rerum eſt dictum.

8. Dico 6. Ex his mutuis obligationibus naſcitur *actio locati*, & *conducti*, ſeu *ex locato* & *conducto*; actio locati datur locatori adverſus conductorem in ordine ad mercedem & alia præſtanda, ad quæ diximus obligari conductorem: actio conducti autem conductori adverſus locatorem, ut ſibi rem tradat ad liberum uſum, exhibeat operas, & alia præſtet, ad quæ locatorem obligari vidimus. Communis ex *pr. Inſt. l.* 10. 17. 34. *&c. C. h. t.* Utraque eſt perſonalis, rei perſecutoria, directa, perpetua, & niſi ſit locatio-conductio operarum, utrinque tranſitoria ad hæredes utriuſque. Reſtat, ut aliqua dicamus adhuc de contractu locationi ſimul & venditioni, ex qua utraque videtur eſſe conflata, valde affini, eoque uſitatiſſimo, nimirum,

De Emphytevſi.

9. *Emphytevſis* ſumitur 1. *formaliter*, ſeu pro ipſo contractu emphytevtico, quo ſub certis conditionibus alteri conceditur vel fundus colendus, nimirum ut vel ex ſterili reddatur fertilis,

vel

vel ut melioretur, aut in sua fertilitate conservetur. 2. *Effectivè* seu pro Jure emphytevtico, h. e. dominio utili, quod transfertur in colonum, dominio directo seu proprietate penes concedentem remanente: concedens appellatur *dominus directus*, colonus autem accipiens dicitur *emphytevta*, 3. *Objectivè*, seu pro re ipsa in emphytevsim concessa.

10. Dico 1. Emphytevsis est contractus, quo res immobilis cum translatione dominii utilis, retentô dominiô directô seu proprietate, alteri colenda & fruenda conceditur vel in perpetuum, vel ad certum tempus, vel ad vitam unius aut plurium, sub onere laudemii pro investitura seu admissione, & certæ pensionis realis, domino directo, tum in recognitionem dominii directi, tum in compensationem fructuum, certis temporibus persolvendæ. Ita communis quoad rem ipsam. Dixi 1. *contractus*, nempe consensualis, nec traditionem, nec scripturam essentialiter & per se requirens, item bonæ fidei, non stricti Juris, ut habet verior. Originem suam debet Juri Gentium, modernam for-

mam

mam Imperatori Zenoni, adeoque Juri Civili §. 3. *Inst. de Locatione.* Dixi 2. *res immobilis*, vel jus æquivalens *h. t. C. de Jure Emphyt.* nam res mobiles culturam non recipiunt in ordine ad fertilitatem, sed usu pereunt, vel deteriorantur. 3. *Conceditur*, nimirum à tali, qui plenum rei immobilis dominium habet cum libera administratione, ac alienandi facultate: alius proin constituere emphytevsim non potest, per *l. ult. C. de reb. alien. non alien.* tum juxta *Extrav. Ambitiosæ de reb. Eccl. alien. int. Comm.* emphytevticatio sit species alienationis. 4. *Alteri*, qui nempe contrahere, & contrahendo obligari potest, sive sit privatus, sive communitas, mas aut fœmina. 5. *Sub onere laudemii*, dicti à laudatione seu approbatione vel consensu domini aliquem pro emphytevta acceptantis, quod est certa pecunia, & quidem de Jure Communi. *l. ult. C. de Jure Emphyt.* quinquagesima pars pretii, quô aliàs æstimatur res emphytevtica tempore concessionis, vel mutationis, adeoque duo floreni pro centum, & exigitur vel pro prima investitura, vel pro veteris renovatione, quando mutatur emphytevta. De Jure Bavarico &

poti-

potioris Germaniæ praxi solet peti pars vigesima, adeoque 5. floreni pro 100. 6. & *certæ pensionis &c.* consistentis vel in certa pecunia, vel in frumento aut aliis rebus fungibilibus, ordinariè singulis annis solvendæ domino directo, ferè consuevit esse duplex saltem intra Bavariæ limites, una, quæ solvitur in recognitionem dominii directi principaliter, & plerūque est modica quantitas consistens in paucis nummis, altera, quæ hodie præstatur pro fructibus & utilitate concessa principaliter, consistit in majori quantitate vel pecuniæ, vel frumenti &c. juxta proportionē fructuū, & dicitur propriè *Canon annuus. Objic.* In *l.* 1. & 2. *C. de Jur. Emphyt.* fit mentio *Scripturæ & Instrumentorum:* ergo ad contractum Emphytevticum juxta præsentem formam substantialem requiritur scriptura. ℞. *Dist. Ant.* Fit mentio scripturæ ex occasione facti. *C. Antec.* per modū dispositionnis. *N. Ant. & Conf.* Nam in §. 3. *Inst. de locat.* ubi exprimit Imperator formam emphytevseos, omittit mentionem scripturæ. Unde hæc non ad formam, sed ad probationem meliorem requiritur, nisi statuta particularia, uti in Bavaria aliud ordinent. Dico 2.

Dico 2. Emphytevsis dividitur 1. II. in *Ecclesiasticam*, quando res ad Ecclesiam pertinens conceditur alteri, sive Clerico sive Laico, colenda. fruenda: & in *Laicalem*, quando res ad Laicos, non ad locum vel causam piam, pertinens sic conceditur. 2. In *Perpetuam* vel *Hæreditariam*, quando res conceditur sine præfixione certi temporis, & ita, ut ad quosvis hæredes emphytevtæ, transferatur Jus emphytevticum: in *Hæreditariam ex pacto & providentia*, quæ etiam *Familiaris*, vel *Gentilitia* dicitur, quæ nimirum non transit simpliciter ad omnes hæredes, etiā extraneos, sed solùm ad liberos, descendentes, licet forte reliquam hæreditatem repudiarent: & in *Temporalem*, quæ solùm ad certum tempus conceditur, v. g. ad duas, tres &c. generationes: si conceditur ad dies vitæ, unius vel plurium, vocatur *Vitalitia*, vel *Vitalitium*. De emphytevsi *Perpetua* & *simpliciter Hæreditaria* adhuc observa, quod in ea succedant hæredes tam ab intestato quam ex testamento, & quidem eo modo, quo in aliis bonis, sine discrimine inter mares & fœminas, nisi statutum vel consuetudo excludat fœminas, quamdiu

diu adſunt maſculi: neque à ſucceſſione excluditur Monaſterium vel Religio, ſucceſſionis in bonis temporalibus aliàs capax. per *Auth. Ingreſſi C. de SS. Eccleſ.* tenetur tamen Monaſterium poſt obitum Religioſi eam vendere, ne domino directo præcidatur omnis ſpes accipiendi deinceps omnis laudemii, cum Monaſterium nunquam moriatur [ſicut aliæ communitates] niſi per pactum, uti ſubinde fit, ſtatuatur certum tempus pro ſolutione novi laudemii, v. g. quilibet annus vigeſimus. Si tamen plures ſint hæredes, v. g. filii, & filiæ, omnes quidem æquale ſuccedendi jus habent, plerumque tamen ſolent, vel etiam debent, uni relinquere totam emphytevſim, accepta ſuæ portionis æſtimatione. Poteſt quoque pater uni ex liberis eandem prælegare, vel dare in dotem, modo reliquis relinquat legitimam. De *Temporali* autem adverte, quod exacto tempore præfinito, vel vita aut generationibus, ad quas fuit reſtricta, finitis, redeat ad dominum, conſolidato iterum dominio utili cum directo. Id quod etiam evenit in *Hæreditaria*, ſi nullus defuncto emphytevta ſupereſt hæres, & in *Gentilitia*,

litia, quando nullus amplius ex liberis vel descendentibus, atque iis, qui in prima, concessione vocati sunt ad successionem, est superstes. Casu quo autem redierit ad Dominum, non tenetur iste aliis emphytevtæ defuncti consanguineis, quibus non debetur vi primæ concessionis emphytevsim concedere præ extraneis, quamvis dictante æquitate id fieri soleat, si adsint idonei ex consanguineis.

De Jure Bavarico *tit. 21. art.* 4. & 5. 12. datur adhuc alia species emphytevseos, Bavaris propria, & valde usitata, quam vocant *emphytevsim alteratam*, seu *modificatam*, vel, ut D. Arn. Rath. *Precarium alteratum*, & subinde, sed abusive, precariũ simpliciter; nam verbum precariũ propriè denotat locationem puram, *Jus Bav. tit. cit. art.* 6. Distinguitur ab alia emphytevsi præcipue per hoc, quòd dominus directus colonum seu emphytevtã singulis annis expellere possit, sed sub his conditionibus. 1. Ut tempore quo præstatio emphytevtica, (nam in hac emphytevsi maximè locum habet duplex illa præstatio annua,) penditur, quod ordinariè contingit circa festum S. Michaelis, octo diebus citius vel tardius, de-

O nun-

nuntiet dimiſſionem, eamque ante lapſum 2. menſium non exequatur. 2. Ut permittat colono emphytevſim alteri idoneo vendere, vel, ſi hoc noliit, ipſemet emat reddendo pretium, quo illam comparavit colonus, & ſimul melioramenta *inſignia*, v. g. prædium, quod prius per magnam partem erat incultum & ſterile, reddendo fertile, lapidea pro ligneis ædificia exſtruendo, aquæ-ductus ad irrigandum fundum faciendo, compenſet, ac 3. ut reſtituat laudemiũ ſibi ſolutum ad ingreſſum: quo pacto ruſtici continentur in officio, ac ſimul occurritur avaritiæ dominorum. Cum igitur facultas dominorum dimittendi colonos ſit reſtricta ad dictas conditiones non admodum impletu faciles, coloni non habent magnum periculũ dimiſſionis, atque ideo hujuſmodi emphytevſes multum præferunt Vitalitiis, in quibus quidem tolerari debent ad dies vitæ, ſed eveniente morte prædium pleno jure cum inſtructione Ruſtica quo nomine tantùm fere veniunt ſtramenta & ſterquilinia teſte Cancellar. Schmid *ad d. tit.* 21. *art.* 1. *n.* 3. redit ad dominum directum, nec habet uxor & liberi aut conſanguinei,

quod

quod prætendant præter ſuppellecti-
lem, equos, vaccas &c. & jus emphy-
tevticum, ſi habere velint, de novo
emere debent.

Dico 3. Ex contractu emphytevti- 13.
co obligatur Dominus directus 1.
poſſeſſionem rei emphytevticæ cum
dominio utili per inveſtituram trans-
ferre in accipientem. 2. Poſt tran-
slationem, liberum illius uſum con-
cedere. 3. Damna, quæ ex vitio
rei non manifeſtato paſſus eſt emphy-
tevta, compenſare. 4. Non augere
laudemium in emphytevſi hæredita-
ria, quando ſit mutatio emphytevtæ,
niſi æſtimatio rei interea ſit aucta. 5.
Non augere canonem & præſtationes
annuas, etſi bonum emphytevticum
ſit notabiliter melioratum, etiam in
emphytevſi alterata; nec enim licet
ipſi dicere ad colonum, *vel præbe ma-
jorem canonem, vel diſcede*, niſi obſerva-
tis ſupra dictis conditionibus actu ex-
pellere velit. Si tamen emphytevſis
redierit ad dominum & alteri de no-
vo concedatur, ut loquuntur, poteſt
exigi major canon, & majus laude-
mium juxta proportionem fructuum,
quos profert prædium; ſumuntur hæc
ex §. 3. *Inſt: de locat. l. 25. §. 6. ff.*

eod. l. 2. C. de Jur. emphyt: Jure Bavar: *art.* 5. obligatur 6. remittere proportionaliter de canone annuo, ſi ille ſit magnus, & in compenſationem fructuum conſtitutus, ut fere contingit in Germania, ſi colonus pro aliquo anno ex caſu fortuito nullos, vel tantùm modicos percipere potuit fructus *arg. l. 15. l. 25. ff. & c. 3. de locat.* quia ceſſante cauſa obligationis, nempe fructibus, quorum intuitu canon eſt conventus, ceſſare debet & obligatio. per *c. 60. de appellat.* Excipe, niſi emphytevta expreſſe ſe obligaſſet ad præſtandos caſus fortuitos, ut fieri ſolet in Bavaria, ubi Inſtrumentis emphytevticis inſeri ſolet, quòd caſus ſterilitatis, hoſtilitatis, pruinæ &c. non relevent à præſtatione integri canonis: quod tamen mitiores & humaniores domini non ita rigidè exequuntur, & ſalva æquitate vix poſſe videntur.

14. Dico 4. Emphytevta obligatur 1. in ſui admiſſione & ingreſſu ſolvere laudemium, ſed de Jure communi ſolum tunc, quando mutatio fit per actum inter vivos, v. g. permutationis, donationis, venditionis &c. vel quando extraneus ſuccedit ex teſtamento, &

qui-

quidem à ſolo accipiente unicum debetur. *text. gl. & DD. in l. fin. C. de Jur. emphyt.* De Jure Bavarico autē *tit. 21. art. 21.* ſolvitur laudemium toties, quoties mutatur emphytevta, ſive per actum inter vivos, ſive per ſucceſſionem hæredis ab inteſtato, ſive extranei ex teſtamento; quod & alibi forſan receptum eſt. Dein idem *Articulus*, permittit, ut aliquid accipi poſſit titulô diſceſſûs, ab emigrante emphytevta per actum inter vivos, ut ſi vendat, permutet prædium emphytevticum, filio aut filiæ tradat, at in iis tantum locis, ubi ante publicatum Jus Provinciale id notoria praxi fuit obſervatum. Vi conſuetudinis hoc duplex laudemium viget quoque in ſat multis locis, nunc etiam in caſu, quo mutatio fit per obitum, ut nempe unum exigatur titulô diſceſſûs, & quaſi mortuarii, alterum titulô acceſſûs. Quo tamen aliqui Domini necdū ſunt contenti, ſed inſuper, poſtquam exegerunt alterum titulo acceſſus ab hæredibus defuncti, ſi plures ſint, conjunctim, aliud, adeoque tertium, exigunt rurſus titulo diſceſſus ab iiſdem, qui uni ex medio ſuo relinquunt prædium, cum non omnes collective inveſti-

vestiantur, imo & quartum rursus titulo accessus ab illo, cui relictum est, qui investitur, licet non totum, sed solùm ex illis portionibus, quæ per concessionem in illum unum à reliquis hæredibus translatæ sunt, nam pro sua portione jam solvit in collectione cum reliquis. Quæ ratio emungendi pauperculam gentem rusticam mihi plane periniqua videtur, difficilem aliquando rationem coram justo DEI tribunali paritura. 2. Singulis annis pendere canonem annuū, & quidem tam rigorosè, ut, si habens emphytevsim Ecclesiasticam per biennium, aut habens Laicalem per triennium continuum non solverit, etiam non monitus, ea amittatur, & redeat ad dominum. *l.* 2. *C. eod. Auth. qui rem C. de SS. Eccl. & c. fin. de locat.* Nisi emphytevta *celeri satisfactione purgaverit moram*, h. e. intra breve tempus vel paucos dies post lapsum tempus omissas pensiones exhibuerit: quod quidem in Ecclesiastica permissum *c. fin. cit.* non tamen in Laicali, licet etiam in hac ex æquitate videatur admittenda hæc purgatio moræ. 3. Fundum vel rem sibi concessam meliorare, vel saltem in priori statu conser-

vare,

vare, eâque uti ac frui, ſicut decet bonum virum. 4. Damna per culpam, etiam levem Domino illata reſarcire. 5. Rem emphytevticam, ut & melioramenta ordinaria, quæ vi contractûs facere debuit & fecit, v. g. in reparandis horreis, ſtabulis ſtercoratione agrorum, item acceſſiones, quando emphytevſis exſpirat vel revertitur ad Dominum, huic reſtituere ſine expenſarum refuſione, ut habet communis. Si tamen meliorationes fuiſſent extraordinariæ, ad quas vi contractus emphytevta non obligabatur, ac inſuper notabiles, has vel earum æſtimationem repetere poſſet. Vid. Cancell. Schmid *ad tit. 21. Jur. Bavar. art. 5.* Id enim fundatur in æquitate naturali. 6. Eandem rem, & meliorationes, aut jus emphytevticum alienare irrequiſito Domino, & non conſentiente, in novum emphytevtam. *l. fin. de Jure Emphytevt.* præſertim non vendere; ſi enim vendere vellet, deberet non tantùm Domino id ſignificare, ſed etiam, ſi cum alio jam prius tractavit de pretio, iſtud fideliter aperire, atque poſt hanc denuntiationem per duos menſes exſpectare Domini reſponſum & reſolutionem, an

non ipſe velit emere; ſi citius abſolutè aſſereret Dominus, ſe nolle emere, ſaltem pro tanto pretio, ſtatim alteri poteſt vendere. *l. fin.* & *c. fin. citt.* de Jure tamen Bavarico *tit. 10. art. 1.* & *15.* Etiam poſt venditionem alteri factam datur Domino jus retractus, & quidem ante conſanguineos emphytevtæ; item prohibetur (non tamen de Jure Communi) alienatio non proprie & ſtricte talis, nempe oppignoratio ſeu hypothecatio abſque cõſenſu Domini ſub pœna caducitatis; quamvis de Jure Communi etiam cõſtitutio cenſûs, uſusfructus, vel alterius ſervitutis, elocatio ad modicum tempus, ita ut finita emphytevſi duret ſervitus &c. ſine conſenſu Domini facta prohibeatur, at non ſub pœna caducitatis. Cæterum licet emphytevta ad omnem alienationem proprie dictam requirere debeat conſenſum Domini, hunc tamen Dominus negare nequit, niſi novus emphytevta eſſet inidoneus, valde potens, valde pauper, luridus œconomus, perſona privilegiata quoad forum &c.

15. Dico 5. Ex his mutuis obligationibus naſcitur *actio emphytevticaria* perſonalis, & quidem domino contra em-

phy-

phytevtam, ut præſtet ea, ad quæ ipſum obligatum eſſe vidimus: & emphytevtæ contra dominum ad ea præſtanda, ad quæ hunc diximus ex hoc contractu obligari. Præter hanc actionem datur utrique etiam actio realis adverſus quemcunque, & quidem domino *rei vindicatio directa*, emphytevtæ autem *rei vindicatio utilis*, ratione dominii, quod quilibet habet in re emphytevtica. Atque in ordine ad poſſeſſionem illius conceſſa ſunt utrique *remedia poſſeſſoria*.

Dico. 6. Emphytevſis finitur tri- 16
bus modis, 1. rei emphytevticæ interitu: ſi res perit tota, finitur totaliter, ſi ex parte, partialiter. 2. Lapſu temporis, vel extincta generatione, vita, aut hæredibus deficientibus, ad quos eſt reſtricta. 3. Ex culpa emphytevtæ, & tunc dicitur *committi*, vel *cadere in commiſſum*, ſeu *fieri caduca*, ita ut redeat plene ad dominum directum. Igitur.

Dico 7. Emphytevſis fit caduca 1. 17.
ſi emphytevta per biennium, ſi ſit Eccleſiaſtica, & per triennium continuum, ſi ſit Laica, non ſolvat annuũ canonem integrum culpabiliter, etiam non monitus. *l. 2. auth. qui rem. & c. ſin.*

fin. de locat. citt. Nov. 7. c. 3. §. 2. Nisi nimirum emphytevtam justa causa excuset, vel dominus expressè remittat caducitatem, aut tacitè, si nempe sciens omissionem solutionis vel non declaret, se rem velle pro commissâ habere, vel post declarationem caducitatis recipiat canonem præteriti, aut futuri temporis, quod quidem probabilius verum est non obstante, quòd protestetur, se per receptionem canonis nolle caducitatem remittere; quia recipiens canonem, etiam sub tali protestatione, facit actum contrarium suo juri quæsito ad colonum expellendũ, & sibi per protestationem plus videtur arrogare, quam Jus ipsi concedit; quia *l. 2. cit.* dat quidem potestatem expellendi emphytevtam propter non solutos canones, non verò simul recipiendi pensionem, propter cujus omissionem potest expellere: sola enim privatio est pæna sufficiens & gravissima. Proin hujusmodi protestatio est vel facto proprio, vel Juri contraria, quæ nihil operatur. 2. Si per dolum, culpam latam, & probabiliter etiam per levem notabiliter deterioret rem emphytevticam in substantia, ita ut fundus ipse notabiliter infructo-

sior

ſior fiat, & minoris valoris. Commu-nis ex *l. fin.* & *Auth. cit.* modo domi-nus declaret caducitatem, nec eam rurſus remittat acceptando canonem &c. Pro notabili deterioratione de Jure Bavar. *tit. 21. art. 18.* etiam ha-betur, ſi colonus immodicis lignationi-bus extirpet ſylvas cæduas irrequiſi-to domino; item ſi multis annis non ſtercoret agros &c. 3. Si rem em-phytevticam ſine conſenſu domini vē-dat, vel aliter alienet, ut ſupra expli-cavimus, alienatione cæteroquin [& abſtrahendo à requiſitione prævia do-mini] valida, & ſecuta traditione. *l. fin. cit. & l. 67. ff. de V. S.* Sufficit ta-men conſenſus domini rationabiliter præſumptus; quia tunc non committi-tur culpa injuſtitiæ, conſequenter lo-cus non eſt tantæ pœnæ. 4. Saltem de Jure Bavar. ſi tranſgrediatur pacta in conceſſione emphytevſis inita: ſi plus Juris alienet, quàm ipſe habue-rit: ſi ſine voluntate domini clam di-ſcedat à prædio &c. de quibus vid. Cancellar. Schmid. ad *tit. 21.* per plu-res *articulos*, præſertim *14. & 20.*

Quæres, an caducitas incurratur 18. ipſo Jure, vel opus ſit ſententia priva-tionis? R. Quamprimum dominus de-

clarat,

clarat, se rem habere pro caduca, incurritur ipso Jure. *l. 2. C. de Jur. Emphyt. Nov. 7. c. 3.* §. 2. Si tamen emphytevta negaret culpam vel delictū, cui annexa est caducitas, adeundus foret Judex, ut ferret sententiam declaratoriam culpæ vel delicti. Et, si emphytevta re satis cognita vel liquida renueret cedere prædio & possessione, non auctoritate Domini, sed decreto & ministerio Judicis expellendus foret. Fachin. *l. 1. Controv. c. 91.* In Bavaria in casu negatæ culpæ opus est formali Processu Judiciario, nec sufficit nuda Judicis accessio. *arg. tit. 12. art 6. Jur. Bavar.*

TITULUS XIX.

De Rerum Permutatione.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit permutatio. & quam producat Actionem?*
2. *Quæ res permutari possint?*
3. *An, & quomodo Beneficia Ecclesiastica?*

1. PErmutatio *latissimè* accepta dicit omnem commutationem, & contractum, in quo res quæcunque datur pro alia; in quo sensu comprehendit

hendit etiam emptionem-venditionem, & mutuum, & plerosque contractus; ſed in hoc ſenſu non eſt hujus loci: *generaliter* accepta: eſt *contractus realis; quo res aliqua datur ea lege, ut viciſſim detur res alia.* Si res in ſpecie & determinata, non fungibilis, detur pro alia re certa in ſpecie non fungibili, ſeu *corpus* pro *corpore*, v.g. equus A. pro equo B. hæc domus pro hoc agro, vocatur à quibusdam cum Weſenbec. Vultejo P. Pirhing *ſtricte permutatio:* ſi verò ſpecies pro genere, vel viciſſim; aut ſi res fungibilis pro non fungibili, vel viciſſim; aut ſi fungibilis pro fungibili, ſeu *quantitas* pro *quantitate* detur, quæ frequentius contingunt, ut ſi equus A. detur pro aliquo equo, vel pro frumento, aut frumentum pro vino &c. eſt *late permutatio.* Adeoque generaliter accepta permutatio comprehendit ſtricte & late talem: prior videtur recte dici contractus *nominatus*, poſterior *innominatus*, & vix differt, ſaltem in effectu, ab illo contractu innominato, quem vocant, *do, ut des*, ratio, quia ipſum Jus inter permutationem & contractus innominatos facit diſcrimen, dum in *ff. lib. 19.* ponit de utriſque diverſos titulos, quartum

de

de Rerum permutatione, & quintum *de Præscriptis verbis*, quæ actio per se competit contractibus innominatis. Consequenter indicat, aliquam permutationem (utique stricte sumptã) non esse contractum innominatum: quamvis DD. plerique utique attendentes præcise, quod communius & frequentius evenire solet, Permutationem indiscriminatim vocare solent contractum innominatum. Id certũ, quod in utraque, stricte & late accepta, debeat saltem ex una parte intervenire traditio, ut detur actio vel *ex permutato*. vel *præscriptis verbis* qua & altera pars cogatur ad realiter implendum; cum permutatio non perficiatur solo consensu, sed reali præstatione, atque ideo contractus realis sit. *l. 1.* §. 2. *l. 3. h. t.* Si utraque pars rem actualiter tradat, demũ evadit perfecta permutatio. Quamdiu ex neutra parte secuta est traditio negotium consistit in nudo pacto de permutando. Præterea notandum, quod res, quæ datur pro alia, non debet esse pecunia, alias foret emptio-venditio, aut locatio-conductio. *A mutuo*, cum quo permutatio rerum fungibilium valde convenit, tamen adhuc

huc differt, quod in hoc contractu reddenda sit alia res similis, v. g. pecunia pro pecunia, frumentum pro frumento &c. neque intenditur principaliter acquisitio alterius rei, sicut in permutatione, sed principaliter spectatur utilitas mutuatarii.

Dico 1. Permutari possunt omnes & solae res, quae emi & vendi. 2. Etiam Ecclesiasticae immobiles & mobiles pretiosae, ex justa tamen causa, & cum debitis solemnitatibus. 3. Quae sunt necessariae, licet permutatio fiat inter duas Ecclesias. 4. Possunt tamen permutari res sacrae & spirituales inter se, licet vendi nequeant. 5. Et vicissim res alienae, licet vendi possint, sub permutationem non cadunt. Pars 1. constat ex *l.* 1. *ff. h. t.* & *l.* 1. *ff. de contr. empt.* Pars 2. ex *c.* 1. 5. & *Extrav. Ambitiosae int. com. de rebus Eccl. alien. c.* 6. *h. t.* Pars 3. ex *cit. Extrav.* & iis, quae ad *tit. XIII. de reb. Eccl. alien. n.* 4. dicta sunt. Pars 4. ex eo, quia id nullibi prohibetur in Jure, neque continent Simoniam, modo temporale pro spirituali non interveniat per modum pretii: & hinc res sacra & spiritualis pro temporali juxta *c. fin. h. t.* permutari nequit, sicut ven-

vendi; cum id foret Simoniacum. Pars 5. ex *l. 1. §. 3. & 4. ff. h. t.* Unde, qui rem alienam permutat, & tradit alteri, non habet actionem *præscriptis* etiam *verbis* ad hoc, ut & alter tradat rem; quia actus fuit nullus; agere tamen permittitur *condictione causa data causa non secuta. §. 4. cit.* Sed contra hoc.

Objic. 1. in *d. l. 1. §. 1.* conceditur *actio in factum* ad interesse, si res aliena fuit permutata, & post modum à domino evicta 2. Permutatio numeratur inter titulos ad præscribendum habiles, si res aliena ignoranti per viam permutationis data est *l. 4. §. 17. 18. ff. de Usurp.* ergo permutatio rei alienæ parit actionem Publicianam *l. 7. §. 5. ff. de Publ. in rem act.* ℞. Ad utrumque: illud procedere, quando jam ex utraque parte facta est traditio qui enim rem propriam dedit, & alienam accepit bona fide, utique alterum sibi habet obstrictum ad præstandam evictionem, & inchoat, domino non comparente, præscriptionem, proin rectè utitur actione Publiciana, & gaudet evictionis jure.

3. Dico 2. Etiam beneficia Ecclesiastica inter se permutari possunt obser-

vatis

vatis tamen ſequentibus. 1. Si per-
mutatio fiat juſta de cauſa *c. 5. h. t.* 2.
In manibus legitimi Superioris, ad quē
ſpectat Inſtitutio, & ejus authoritate.
c. un. eod. in 6. c. 5. cit. c. 7. ſeq. aliàs e-
nim committeretur Simonia Juris Ec-
cleſiaſtici, permutatio foret nulla, &
permutantes incurrerent excommu-
nicationem *d. c. 5. & Extrav. 2. de Si-
mon. int. Comm.* licitum tamen eſt per-
mutare volentibus præviè inter ſe
convenire, at cum relatione ad futu-
rum Superioris conſenſum. Si autem
Superior reſignationes permutantium
acceptet, facultatem non habet bene-
ficia reſignata conferendi aliis, niſi
permutantibus; cum non reſignent
abſolutè, ſed conditionatè. *c. un. cit.
Clem. un. eod.* Quare ſi permutatio e-
tiam ex alia cauſa non ſortiretur effe-
ctum, liber eſt reditus ad beneficia
præhabita. *c. 8. h. t.* 3. Cum con-
ſenſu habentium jus præſentandi, eli-
gendi, conferendi, prout nempe fue-
rint beneficia patronata, electiva, col-
lativa; cum fieri nequeat permutatio
cum præjudicio aliorum. 4. Si per-
mutantes habeant in beneficiis jus vel
in re, vel ſaltem ad rem. *c. 6. de Ex-
cept.* cum res aliena permutari neque-
P at.

at. 5. Prohibitum quoque eſt permutare beneficium cum alia re etiam ſpirituali vel ſacra abſque authoritate Pontificis. per *c. 5. cit. & c. fin. de Pact.* ubi generaliter prohibetur omne pactum circa beneficia, uti & 6. interveniente quacunque pactione Simoniaca, qualis etiam probabiliùs eſſet, ſi conveniretur de compenſatione pecuniaria, vel penſione, pro dimiſſo beneficio pinguiore, vel reditus ampliores ferente. per *c. fin. cit. t. t. ut benefic. Eccl. ſine diminut.* quia id foret Simoniacum.

Objic. 1. contra ultimum membrum. Compenſatio pecuniaria ſolùm ſtatuitur pro fructibus majoribus: ergo ſolùm fit pro re temporali: ergo non committitur Simonia. 2. In *c. 6. h. t.* approbatur permutatio duarum Eccleſiarum, in qua exceſſus redituum, quos una Eccleſia præbebat majores, per pecuniam fuit compenſatus: ergo. 3. Talis compenſatio fieri poteſt authoritate Summi Pontificis: ergo non eſt Simoniaca, ſaltem de Jure Divino & Naturali. ℟. ad 1. *N. Ant.* Nam beneficiati permutantes non ſunt domini fundorum beneficialium, ex quibus percipiunt reditus, neque reditu-

um futurorum, quos nondum perceperunt, ſed solùm beneficiorum, ſeu tituli & juris percipiendi reditus, quod jus eſt ſpirituali officio annexum, nec iſta annexio ab Epiſcopo, minùs ab ipſis permutantibus, tolli poteſt; & quia aliud non habent, hoc jus ſpirituali annexum dant, vel promittunt pro pecunia, atque ideò committunt Simoniam Juris Divini. *arg. can. 7. cauſ. 1. q. 3.* Certè hoc modo etiam vendibilia redderentur omnia beneficia ſine Simonia, quia venditor proteſtari poſſet ac dicere, quod ſolos reditus annuos à titulo abſtractos vel jus ad illos vendat, jus verò & titulum beneficii donet: quod nemo facile admiſerit. Ad 2. *C. Ant. N. Conſ.* quia Eccleſiarum illarum Parochialium, quæ pleno jure fuerunt incorporatæ duobus Conventibus, fundi, ex quibus aliqui, ad unam Eccleſiam pertinentes, ferebant ampliores reditus, fuerunt aliquid mere temporale, ac insuper in Conventuum dominio, atque ideo facilè oſtenditur, quòd mere temporale, nimirùm ipsi fundi meliores, pecuniâ compenſatum fuerit: econtra beneficiati nullius rei, quàm juris ac tituli beneficialis dominium habent, & ideò, ſi

pro hoc paciſcuntur de compenſatione pecuniaria, conveniunt de temporali dando pro ſpirituali. Ad 3. *diſt. Conſ.* non eſt Simoniaca, ſi fiat authoritate Pontificis, ius ad fructus futuros, vel exceſſum fructuum ſeparantis à titulo ſpirituali, qui ſolus id poteſt. *C. Conſ.* ſi fiat ab inferiore quocunque. *N. Conſ.*

TITULUS XX.

De Feudis.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. 4. *Quid & quotuplex ſit Feudum?*
5. *Quibus modis acquiratur?*
6. 7. *Quinam in illo ſuccedant?*
8. *Ad quid obligetur Dominus directus?*
9. *Ad quid Vaſallus, ſeu Feudatarius?*
10. *Actio Feudalis.*
11. 12. *Quibus modis amittatur Feudum?*

1. FEudum, ſicut de Emphytevſi, cui valde vicinum eſt, diximus, ſumitur 1. *objectivè* pro ipſa re in feudum conceſſa, & ſic opponitur *allodio*, ſeu bonis *allodialibus*. 2. *Effectivè* pro jure, quod ex conceſſione feudi tam *Domino directo*, à quo conceditur, quã

Vaſal-

Vasallo seu *Feudatario*, aut *Beneficiato*, à quo accipitur, circa rem feudalem resultat. 3. *Formaliter* pro contractu ipso, quo res conceditur in feudum. In hoc contractu *essentialia*, sine quibus non consistit, sunt 1. mutua conventio & consensus. 2. Translatio dominii utilis [quod nihil est aliud, quam jus utendi, fruendi tanquam re propria, seu ususfructus causalis] 3. Et quidem rei immobilis, seu immobili æquivalentis. 4. Retento tamen dominio directo, seu proprietate. 5. Promissio fidelitatis ex parte accipientis. *Naturalia* verò, quæ quidem per se & ex natura hujus negotii insunt, excludi tamen per conventionem possunt, qualia sunt 1. Ut benevolè & gratis, sine pretio, concedatur rei utilitas. 2. Perpetuo, & cum jure succedendi hæredibus indulto. 3. Et quidem solis agnatis, seu masculis, ab intestato venientibus. 4. Sub nova tamen investitura. 5. Et sine potestate alienandi absque consensu Domini. 6. Ut accipiens sub juramento promittat fidelitatem. 7. Et se obliget ad servitia personalia.

Dico 1. Feudum *formaliter & essen-* 2.
tialiter spectatum est contractus con-

ſenſualis bonæ fidei, quô alicui conceditur res immobilis, aut immobili æquivalens, cum translatione dominii utilis, & ſub onere fidelitatis ſpecialis. Communis quoad rem ex 2. *feud. tit. l. 3. & 23.* Prout verò involvit quoque *naturalia*, dicitur eſſe benevola ac perpetua conceſſio rei immobilis vel immobili æquivalentis, translato dominio utili retenta proprietate, in alterum ſub onere ſpecialis fidelitatis juratæ, ſervitii perſonalis, & inalienaliter in non hæredes agnatos ſine conſenſu Domini. Communis Feudiſtarum quoad rem. Differt ab *Emphyteusi*, quod in hac promittatur canon annuus & realis, non fidelitas, aut ſervitia perſonalia. A *Locatione*, quòd in hac non concedatur dominium utile, ſed folùm uſus rei. Ab *Uſufructu formali*, quod in hoc non dominium utile, ſed ſolum jus reale utendi fruendi alienis rebus certæ perſonæ tribuatur. A *Cauſali* verò, quod in hoc non promittatur fidelitas aut obſequium perſonale, A *Contractu Cenſuali*, quod in hoc transferatur etiam dominium directum reſervata penſione annua. A *Mutuo*, quod in hoc detur res fungibilis cum omni dominio. A *Contractu*
Libel-

Libellario, quod in hoc statis temporibus res concessa revocetur datâ certâ pecuniâ. *Objic.* 1. Feudum non perficitur, nisi fiat traditio rei in feudum concessæ per investituram: ergo non perficitur solo consensu: ergo non est contractus consensualis. 2. Feudum est contractus per consuetudinem introductus, quia Jus Feudale est & dicitur *Consuetudinarium:* sed hoc est stricti Juris: ergo & contractus feudalis, non bonæ fidei. ℟. ad 1. Traditio per investituram est solum complementum accidentale & integrale ad transferendum jus in re, sicut traditio in emptione venditione, non substantiale. Ad 2, Licet sit contractus per consuetudinem primitus introductus, regulatur tamen præcipue secundùm Jus Commune scriptum 2. *feud.* 1. *t.* 1. *pr.*

Dico 2. Feudum præsertim *objecti-* 3.
vè spectatum, dividitur in *Proprium*, seu
Rectum, in quo nempe reperiuntur non
solùm essentialia, sed etiam omnia na-
turalia feudi, quale in dubio esse præ-
sumitur. Et in *Improprium* seu *non
Rectum*, in quo solùm essentialia, non
verò omnia feudi naturalia concur-
runt, seu quòd in aliquo à natura feu-

di

di declinant. Species Feudi *propria* sunt 1. feudum *Nobile*, quod illum, cui confertur, vel ſupponit eſſe Nobilem, & facit ex voluntate Domini concedentis, poteſtatem nobilitandi habentis: & *Ignobile*, quod Nobilem non ſupponit, nec nobilitatem confert. Si priùs concedatur cum quadam poteſtate Regali, vel cum jure exercendi Regalia, ut ſi concedatur Regnum, Principatus, Comitatus, vel, qui in Germania quoad hoc æquiparatur, Baronatus, vocatur *Regale*, quia per vexillum, ſi Laico, & per ſceptrum, ſi conferatur Eccleſiaſtico, fieri ſolet inveſtitura. 2. *Novum*, quod quis acquirit primus, & non per ſucceſſionem in jam acquiſito ab uno ex Majoribus: ac *Antiquum* ſeu *Vetus*, quod etiam vocari ſolet *Paternum*, vel *Avitum*, quod quis acquirit per ſucceſſionem ab aliquo ex Aſcendentibus, vel progenitoribus. 3. *Hæreditarium ex pacto & providentia*, h. e. in quo ex pacto primi acquirentis & proviſione Juris Feudalis proſpectum eſt ſolis agnatis deſcendentibus, ut feudum conſervetur in familia, vel certa gente; quapropter & *Familiare*, aut *Gentilitium* dicitur, vel *Feudum Familiæ*, ſi-

ve dein defcendentes agnati quoad alia defuncti vafalli bona hæredes fint, five non. 4. *Ecclefiafticum*, quod conceditur à Prælato Ecclefiaftico in bonis ad Ecclefiam pertinentibus; vel, ut eft probabile, quod Prælato aut Communitati Ecclefiafticæ etiam à Laico, v. g. ab Imperatorē, conceffum eft: & *Sæculare*, quod à Laico in bonis ad Ecclefiam non pertinentibus conftituitur, & datur Laico. 5. *Ligium* à ligando antonomafticè dictū, quia ita arcte ligat vafallum, ut Domino præftet fidelitatem adverfus quoscunque (excepto tamen femper Summo Pontifice. *arg. c. 19. de Jurejur.*) & hinc à nemine, nisi à Superiorem non recognofcente, concedi, nec à duobus Dominis recipi poteft: & *non Ligium*, in quo vafallus ita fe obligat Domino ad fidelitatem, ut fimul maneat obligatus antiquiori Domino, à quo aliud habet feudum, item Summo Principi, nempe Imperatori, vel Regi: & tale cenfetur ordinariè effe feudū. 6. *Datum*, & *Oblatum*: illud fumit initium à conceffione Domini: iftud à Vafallo, qui rem propriam Domino obtulit in titulum & nexum feudalē. Sed oblatum potiùs ad feuda impro-

pria

pria referendum eſt, quia in eo potiùs Vaſallus præſtat beneficium Domino, quam accipiat.

4. Species Feudi *Improprii* ſunt 1. *Hæreditarium*, vel *ſimpliciter* tale, in quo ſuccedunt omnes hæredes, etiam extranei, per teſtamentum vocati, proin multum habet de natura allodii, vel *ſecundùm quid*, in quo ſuccedunt quidem ſoli deſcendentes, at non ſolùm maſculi, ſed etiam fœminæ, ſaltem deficientibus maſculis, aut ubi ſucceſſor feudalis adſtringitur ad facta defuncti præſtanda; aut alio modo ſucceditur, quàm recepta feudorum natura exigit. 2. *Fœmineum*, quòd vel primitus à fœmina fuit acquiſitum, vel cui adjectum eſt pactum, ut & fœminæ ſuccederent, licet primus acquirens fuerit maſculus: huic opponitur *Maſculinum*, cum enim feuda originaliter concedi conſueverint ob ſervitia militaria, & ad propagandas familias ſub eodem ſtemmate & nomine, ad quod utrumque non quadrant fœminæ, feudum fœmineum rectè inter impropria refertur. 3. *Francum* ſeu *Liberum*, in quo Vaſallus vel ad nulla ſervitia, & onerosas præſtationes obligatur, vel ad certa tantùm, non autem

tem ad omnia, v. g. non ad militaria, licet per ſe illa exigeret natura feudi. 4. *Emptitium*, quod non gratis, ſed pro pecunia datur. 5. *Pignoratitium*, quòd à Domino debitore conſtituitur pignoris loco, ita ut à Domino poſſit redimi ſolutô debitô, & non ſimpliciter tranſeat ad deſcendentes maſculos Vaſalli. 6. *Burſaticum*, quod nimirùm ſervit burſæ Domini, cui *relevium*, quod eſt vigeſima pars pretii, quo æſtimatur bonum feudale, proin 5. pro 100. ſolvi debet toties, quoties ſive in perſona Domini, ſive in perſona Vaſalli contingit mutatio: & talia ſunt valdè frequentia, & in Bavaria ferè omnia plebeja & ruſtica, ac plerumque ſunt Emptitia. In his ultimis per ſe non eſt obligatio præſtandi ſervitia perſonalia, aut canonem annuum. Succedunt hæredes ab inteſtato, etiam fœminæ, licet petere debeant admiſſionem intra annum & diem. Si Vaſallus non habet hæredes ab inteſtato ſucceſſuros, poteſt per actum inter vivos alienare feudum requiſito conſenſu Domini, quem tamen iſte ſine ſuâ causâ negare nequit. Si verò habeat hæredes ab inteſtato, validè non alienat in extraneum ſine conſenſu Domini,

ni, licet consensus hæredum non requiratur. Sed de his Jus Bavar. *tit.* *11. art. 3. & 4.* consulatur. 7. *Feuda Personalia* vel *Temporalia*, quæ nimirum ad dies vitæ, vel ad tempus alicui conceduntur, uti feudum *de Camera*, quando ex ærario Principis alicui assignatur certa pecuniæ summa: feudum *de Cavena*, quando ex cella Principis vel horreo certa vini vel frumenti quantitas: feudum *Quardiæ*, quando dicti proventus annui ob onus custodiendi arcem vel alias res conceduntur: feudum *Castaldiæ*, quando ob onus administrandi œconomiam: feudum *Advocatiæ*, quando ob alia negotia: & feudum *Aulicum*, quando ob officium Aulicum alicui ad certum tempus constituuntur: *feudum Soldatæ* verò, quando sine omni onere. Sed hæc impropriissima feuda ferè in desuetudinem abierunt; exceptis in Germania quatuor officiis *Pincernæ*, *Dapiferi*, *Camerarii*, & *Mareschalli*, quæ in Principatibus & Episcopatibus hodiedum durant, & cum feudis, quibus annexa sunt, ad hæredes masculos perpetuo transeunt. Reliquis successerunt Stipendia, Salaria, & Pensiones gratuitæ.

Dico

Dico 3. Feudum *effectivè* præcipue sumptum acquiritur tribus modis. 1. Contractu seu convētione feudali, quæ completur per investituram, ut acquiratur jus in re. 2. Præscriptione. 3. Successione. Sed de singulis aliqua sunt notanda, & quidem de *primo modo*, Investituram, esse actum, quo Dominus Vasallo fidelitatem promittenti possessionem feudi concedit: si realiter eum introducat, vocatur Investitura *propria*, si solùm tradatur signum cum verbis investituram significantibus, *abusiva*: hanc aliqui negant sufficere, sed melius affirmant alii propter textum. 2. *feud. tit. 33.* præsertim cum in allodialibus traditio ficta, & per signum fieri possit, & Jus Feudale aliter non probetur disponere; saltem sufficiet ad hoc, ut facta traditione signi facultatem acquirat Vasallus propria auctoritate capiendi possessionem actualem. Aliqua Investitura omnino necessaria esse dicitur *1. F. 25.* cum dominia rerum non nisi traditionibus transferantur, non pactis *l. 2. C. de Pactis.* Dein observa, Vasallum posse feudum, vel partem feudi, rursus alteri subinfeudare, & alterum investire, etiam sine consensu Domini, 5.

modo

modo huic quoad servitia, aut alia, nihil damni emergat. 2. *Feud. 34.* §. 2. Et non ultra tempus, quo subinfeudans retinet jus in feudo; nam *resoluto jure dantis resolvitur & jus accipientis*, ut habet Brocardium, item observa, etiam Communitatem esse capacem accipiendi feudum, licet constituere debeat *quasi-Vasallum*, qui accipiat Investituram, & quo mortuo Communitas, utpote quæ nunquam moritur, petat renovationem Investituræ.

De *secundo modo* animadverte, eodem tempore per Præscriptionem, acquiri feuda, quo allodia immobilia, vel immobilibus æquivalentia, uti sunt iura incorporalia, v. g. venandi &c. quia jus Feudale nihil videtur immutasse circa tempus Præscriptionis: unde absente titulo, nimirum Investitura, requiritur tempus longissimum 30. vel 40. annorum, ut quando quis 30. annis possedit rem allodialem alicujus tanquam feudalem, ipsi fidelitatem & servitia præstando, atque sic velut Dominum agnoscendo: aut vicissim, quando rem propriam & allodialem tenuit tanquam feudalem, ac alteri tanquam Domino directo, qui

vero

vero talis non erat, fidem & servitia exhibuit 30. annis: his casibus præscribitur jus feudale, à Vasallo in priori, à Domino autem in posteriori casu. 2. *F.* 26. §. 4. Econtra interveniente titulo sufficit tempus longum, nempe 10. anni inter præsentes, & 20. inter absentes: v. g. siquis per Investituram accipit rem in feudum ab eo, qui dominus rei non erat: vel siquis fuit investitus in re feudali, sed ad alium vasallum spectante, eamque possedit longo tempore, dominium utile acquirit, text. in 4. *F.* 87. Nec enim apparet, cur plùs temporis requiratur ad acquirendum dominium utile, quàm ad acquirendum per viam Præscriptionis dominium plenum, ex directo & utili conflatum.

De *tertio modo* nota, successorem ex Testamento non dari regulariter in feudo. 1. 6. 8. *pr.* nisi nempe vel *simpliciter Hæreditarium* sit, vel *Novum*, in quo descendentes necdum habent jus quæsitum, vel *Bursaticum*, juxta jus Bavar. *art.* 4. *cit.* vel denique nisi in feudo proprio accedat consensus tam Domini directi quam Agnatorum. Proin in feudo *Gentilitio* seu *Hæreditario ex pacto & providentia*, sola successio

ab

ab intestato locum obtinet, & quidem eo modo & ordine, quo succeditur in allodialibus. 2. *F.* 37. *pr.* ubi nempe Jus Feudale non disponit aliter, uti in quibusdam facit. Unde

6. Quæres, quinam succedant in *Feudo Familiæ*, & Proprio? ℟. Nisi aliud per Pacta conventum sit, soli descendentes masculi, naturales & legitimi simul, non laborantes vitiô corporis aut mentis, & quidem primo filii, dein nepotes in infinitum, ac, si plures sint in eodem gradu, in capita, nisi feudum sit individuum. Communis ex Jure Feudali, nimirum 1. *F.* 1. 6. & 8. item 2. *F.* 11. 13. 26. 36. 50. Ubi deficiunt Descendentes, in Feudo Antiquo [non in Novo. 1. *F.* 1. §. 2. & 2. *F.* 11. 12.] vocantur Collatores agnati, nempe fratres defuncti vasalli, eorumque filii, modò sanguinem ducant à primo acquirente [& sic etiam isti vocari possunt Descendentes respectu primi acquirentis] sine distinctione intra fratres germanos, & consanguineos, iterum in capita, liberi tamen unius fratris jam defuncti jure repræsentationis ac in stirpem; quod tamen Jus repræsentationis cessat, ubi fratres, & eorum liberi desierunt: &

tunc

tunc succedunt semper agnati gradu proximiores ultimo possessori, non primo acquirenti, atque ita, ut, ut si feudum semel ad aliquam lineam collateralem pervenit, non ante ad aliam transeat, quàm si illa penitus defecerit. Rursus communis ex 1. *F.* 8. 2. *F.* 11. 31. 50. Unde à successione excluduntur 1. Ascendentes, pater vel avus Vasalli defuncti. 2. Filii naturales tantùm, consequenter & spurii, & legitimi tantum, seu adoptivi atque etiam legitimati, nisi legitimati sint per subsequens Matrimonium. 3. Filii Clerici, aut Religiosi effecti, muti, surdi, coeci, claudi, furiosi, mente capti (licet hi vi consuetudinis dicantur hodie admitti praestitis per Vicarios servitiis) filiae, neptes, & omnes foeminae; tum quia hae personae ad servitia militaria, & pleraeque etiam ad propagandam in flore, familiam, quae sunt propria & naturalia hujus feudi, non sunt idoneae. 4. Cognati tantùm, seu ex foeminis, filia vel sorore Vasalli, descendentes consanguinei, item fratres uterini tantum: *ad cognatos beneficium* enim (feudum) *non pertinet*, *neque beneficii successio.* 2. *F.* 11. *cit.*

Circa successionem Descendentium

adhunc adverte 1. eos in feudo succedere, licet à patre fuissent exhæredati quoad reliquam hæreditatem; quia fæudum ipsis debetur & quæsitum est à primo acquirente, & nulla ordinatio defuncti locum habet in feudo. 1. *F.* 8. Econtra 2. Filium nec in feudo succedere, si reliquam patris hæreditatem repudiet. 2.*F.* 45. 51. §. 4. Quod tamen ad alios agnotos non extenditur. 3. Filium, si succedat in feudo obligari ad solvenda debita à patre contracta, regulariter tamen non agnati collaterales; quia filius solus non potest repudiare reliquam patris hæreditatem, si velit succedere in feudo.

7. Dubitabis, an ergo Clerici & Religiosi, item fœminæ, nunquam sint capaces succedendi in feudo? ℟. 1. In feudo familiæ & proprio nunquam, juxta dicta. ℟. tamen 2. Clerici & Religiosi ad dies vitæ præ agnatis remotioribus capaces sunt succedendi in feudo improprio, & non strictè Gentilitio, nempe si feudum sit hæreditarium, fœmineum, emptitium, francum, quod nulla requirit servitia personalia, vel ita, ut per alium præstari possint, vel talia, quæ sine indecentia

à

à Clericis & Religiosis personaliter obiri possunt, uti esset benedicere Mensæ, concionari in Aula &c. Ita enim supponitur 2. *F. 40. ff. fin. in c. 6. &* 7. *de for. comp.* Et confirmatur ex consuetudine, utique vel maximè attendenda in hac materia, vi cujus in Germania Episcopi, Abbates & alii Prælati Ecclesiastici feuda ab Imperio & Imperatore obtinent, imò & Canonici ad successionem in feudis admittuntur, uti testantur præstantissimi Feudistæ apud & cum D. Christoph. de Chlingensperg *de Feudis c. 6. q, 18.*
℞. 3. Fœminæ pariter succedunt in feudo fœmineo, hæreditario, emptitio &c. sed ita, ut non admittantur, quamdiu Masculus superest, etiam alteriùs lineæ, originem tamen habentis à primo acquirente; imò masculus ex fœmina etiam descendens præfertur fœminæ. 2. *F.* 17. 18. 30. Nisi feudum sit simpliciter hæreditarium, aut fœmineum cum jure primogenituræ.

Id quæstionis est ventilatæ, an fœmina, alias feudi capax, semel à successione per masculum exclusa, maneat deinceps perpetuo exclusa, etiam si postea omnes masculi deficiant? Ad

quod ℞. 4. Probabilius non manet perpetuò exclusa, sed, ubi nullus superest amplius masculus à primo acquirente descendens, ad successionem admitti debet, Text. clarus in 2. *F.* *c. 17. cit.* ibi: *non patet locus fœminæ in feudi successione, donec masculus supereſt ex eo, qui primus de hoc feudo fuerit investitus:* ergo fœminæ solùm sub conditione, *si* & *quamdiu* masculus superest, excluditur, consequenter masculis deficientibus feudum aperitur fœminæ, non Domino. Cæterum communis DD. ex æquitate & longissima praxi observat, fœminis à feudo exclusis, & aliunde ex hæreditate non habentibus alimenta, & dotem competentem, ea præstari & constituti debere in feudo non solùm à fratre, sed etiam à quovis agnato, ad quem devolvitur, imo & à Domino, si ad hunc fuerit reversum feudum.

Objic. 1. Vasallus, si Clericus fiat aut Religiosus, amittit feudum jam habitum. 2. *F.* 26. §. 4. quia *desiit esse miles sæculi, qui factus est miles Christi: nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.* 2. *F.* 21. ergo multo minùs admitti debet ad successionem in feudo nondum habito, ut in

ter-

terminis habet textus in 2. *F.* 30. *in fin.* 2. In 1. *F.* 6. §. 1. ſic habetur: *ſiquis eo tenore feudum acceperit: ut ejus deſcendentes maſculi & fœminæ illud habere poſſint: relicto maſculo, ulterius fœminæ non admiituntur.* Et in ſubſequente §. 2. dicitur: *mutus feudum retinere non poteſt,* ac demum ſubjungitur: *& his omnibus caſibus feudum amittitur, & ad dominum revertitur:* ergo fœmina ſemel excluſa deinceps non ampliùs admittitur, & feudum aperitur Domino, ſicut quando Vaſallus eſt mutus, qui ſuccedendi eſt incapax. ℞. ad 1. Illi textus exaudiendi ſunt de feudis ſtrictè Gentilitiis, in quibus ſervitia perſonalia, ſtatui Eccleſiaſtico indecora, ac indiſpenſabiliter per ipſum Vaſallum præſtanda, exiguntur, non de aliis, in quibus Jus Feudale non ſtringit, ut fatentur optimi Feudaliſtæ, Roſent. Vultejus, Schrader &c. licet heterodoxi; vel correctum eſt à Jure Canonico. *c. 6. & 7. citt.* utpote in præjudicium perſonarum Eccleſiaſticarum diſponere præſumens, easque à ſucceſſione absque cauſa excludere. Ad 2.tò *ulterius* vel facit ſenſum, quòd *ultra* h. e. juxta maſculum non ſuccedat fæmina, vel quamdiu maſculus ſu-

pereſt, etiam ulterior ſeu remotior gradu. Verba finalia textûs ſolùm referenda ſunt ad mutum, de quo in §. 2. diſponitur, ita ut ſenſus ſit, *his omnibus caſibus*, ubi Vaſallus eſt mutus, *feudum ad Dominum revertitur*. Ratio ſic interpretandi inter alias eſt hæc, ut evitetur contradictio Juris Feudalis, & textus minus clarus conformetur cum textu longè clariori *in 2. F. 17. cit.*

8. Dico 4. Dominus directus ex contractu feudali obligatur 1. Vaſallo præſtita fidelitatis promiſſione feudum tradere, eumque in vacuam poſſeſſionem mittere, conceſſo dominio utili. 2. Præſtare evictionem, ſi rem alienam, ignorante id Vaſallo, tradidit. 3. Servare viciſſim fidelitatem Vaſallo, nimirum cavere, ne Vaſallo, vel ejus rebus, aut familiæ vis inferatur aut periculum ſtruatur, ne injuria inferatur &c. 4. Præſtare culpam etiam levem, per quam ipſi nocuit. Sumuntur hæc ex *2. F. 6. 7. 25. & ex l. 5. ff. 2. ff. comm.*

9. Dico 5. Vaſallus obligatur 1. Domino promittere, vel, ſi is exigat, etiam jurare fidelitatem, quæ conſiſtit in eo, ut avertat damna in vita, honore, &

bon:s

bonis domino, aut perſonis ei proximè conjunctis impendentia, conſiliô & auxiliô adjuvet, ac poſitivè defendat in vita, honore & bonis, ſecreta non propalet, ac nihil adverſus eum machinetur. 2. Præſtare ſervitia ſecundùm tenorem conventionis & Inveſtituræ, vel ſecundùm conſuetudinem, modò à Domino requiſitus fuerit, imo, ubi gravius eſt periculum, etiam ultro. 3. Dominum tanquam Superiorem agnoſcere, & coram ipſo tanquam Judice & Paribus Curiæ, ſeu Convaſallis, in cauſa feudali reſpondere. 4. Re feudali, prout decet diligentem patremfamilias, & juxta inita pacta, uti, ac frui, atque damna, quæ per culpam etiam levem intulit, compenſare. 5. Non alienare feudum [nisi ſit hæreditarium] irrequiſitô Dominô. 6. Petere renovationem Inveſtituræ intra annum & diem, quoties contingit mutari Dominum, vel Vaſallum, ſoluto, prout hodierna habet praxis, relevio. Deſumuntur hæc ex 2. *F.* 3. 6. 7. 23. 24. 44. 52. 55.

Dico 6. Ex his mutuis obligationi- 10
bus utrique oritur *actio Feudalis* [quia eſt contractus bilateralis, & propterea bonæ fidei] Domino quidem adver-

ſus

ſus Vaſallum ad ea præſtanda, ad quæ hunc, Vaſallo autem adverſus Dominum ad ea præſtanda, ad quæ iſtum, obligari diximus. Quæ actio eſt perſonalis, rei perſecutoria. Utrinque tranſiens ad hæredes. Competunt inſuper utrique interdicta poſſeſſoria, & Vaſallo rei vindicatio utilis, Domino autem directa, adverſus quoscunque, uti de Emphytevsi dictum eſt.

11. Dico 7. Feudum effectivè & objevè ſumptum, amittitur ex triplici capite. 1. *Ex parte rei feudalis*, ut ſi intereat. 2. *Ex parte Domini*, ut ſi contra Vaſallum committat tale delictum, propter quod Vaſallus contra Dominum delinquens amittit dominium utile. *2. F. tit. 26. V. Domino committente. & tit. 47.* Aut ſi ſine conſenſu Vaſalli alienet proprietatem, accepto caſu, quo alienat univerſitatem bonorum, cui feudum eſt annexum. per *tit. 6. & 26. Feud. 2.* Aut ſi decedat ſine hærede; in his enim caſibus dominium directum cum utili conſolidatur, & ad Vaſallum devolvitur, qui & ſuccedit excluſô Filiô, ut tenent Feudiſtæ communiter propter mutuam correlationem, & mutuum fidelitatis nexum, qui datur inter Dominum & Vaſallum,

&

& ideo ad imparia judicari non debent. 3. *Ex parte Vaſalli*, quod dupliciter fieri poteſt. 1. Sine culpa ſeu delicto, ut ſi moritur ſine hærede ad feudum qualificato: ſi feudum refutat, h. e. renuntiat feudo, aut illius retinendi ſit incapax, v. g. propter cœcitatem, & alius, ad quem agnationis jure devolvatur, non adeſt. Et in his caſibus feudum dicitur *aperiri Domino*. 2. Ex culpa ſeu delicto, quod in hac materia vocatur *Felonia*, propter quam feudum dicitur *committi, cadere in commiſſum, fieri caducum*.

Talia delicta vel ſunt *omiſſionis*, ut ſi intra annum & diem è cœpta poſſeſſione feudi negligenter Inveſtituram non petit: ſi ſervitia, cum poſſet & deberet, præſtare renuit: ſi Domini vitam vel bona in periculo poſita eripere, machinationes noxias avertere, in prælio direlictum tueri, vel vulnerato aſſiſtere neglexit. 1. *F.* 22. 2. *F.* 24. 52. *&c.* Vel ſunt *commiſſionis*, ut ſi directè offendit perſonam Domini, vel ejus honorem, aut bona invaſit: ejus ſecreta revelavit: fœdus & amicitiam cum Domini hoſtibus contraxit: ſi eum criminaliter accuſavit, vel ſponte teſtem aut Advocatum contra ipſum

ſaltem

falrem in causa criminali agit; aut si indirectè offendit Dominum, lædendo personas valde conjunctas aut ad illius familiam pertinentes, v. g. rem turpem habendo cum uxore, filia, sorore Domini, vel cum uxore filii, aut cum nepte ex filio: item si proprium parentem, nepotem &c. occidit, crimen læsæ Majestatis, vel aliud [licet nec directe nec indirecte in Dominum directum] valde atrox commisit, ex quo redditus infamis honestè in Curia Domini stare non amplius potest. 1. *F.* 5. 17. 21. & 2. *F.* 6. 7. 24. 33. 51. 57. Denique si rem feudalem notabiliter fecit deteriorem: si illam effectu secuto alienare attentavit alienatione cæteroquin (præcisivè consensu Domini non adhibito) valida, & propriè dicta, per quam transfertur in alium utile dominium. 2. *F.* 6. 9. 38. 42. 44. 52. 55. Ad quam etiam refertur oppignoratio vera, per quam feudum oppignoratum simul traditur; non vero hypothecatio, licet & hæc invalida sit, si fiat sine consensu Domini, & Agnatorum, ut isti inde non teneantur: sicut & transactio, quæ fit bona fide, & ita, ut res maneat feudalis, licet in collitigantem transferatur, est permis-
sa,

ſa, etiam ſine conſenſu Domini. 2. *F.* 26. *v. ſi Vaſallus de beneficio. &* 2. *F.* 43. Et in his caſibus, ſi feudum ſit novum, ſimpliciter revertitur ad Dominum. per *tit.* 24. *in fine* v. *ſi tamen F.* 2. Si antiquum, facienda eſt diſtinctio: vel enim delictum eſt commiſſum in ipſum Dominum directe vel indirecte. vel facta injuſta alienatio? & feudum revertitur quidem immediatè ad Dominum, at ſolùm quamdiu delinquens, aut ejus filii, aut deſcendentes [ſaltem ſi ſint hæredes delinquentis in aliis bonis, uti ordinariè debeat eſſe, ſi velint ſuccedere in feudo] vivunt, poſtea verò redit ad Agnatos. 2. *F.* 26. §. 5. *&* 2. *F.* 32. 38. 44. 55. *&* 4. *F.* 78. Vel delictum fuit commiſſum in extraneum, & tunc nullatenus ad Dominum, ſed ad agnatos feudum pervenire debet. 2. *F.* 24. v. *denique. & cit.* 37. Sicut etiam, ſi Prælatus Eccleſiæ feloniam committat, ſolùm tamdiu feudum revertitur ad Dominum, quamdiu Prælatus vivit, aut non amovetur: dein verò redit ad ſucceſſorem. 2. *F.* 40. *per c.* 76. *de R. J. in* 6. ibi: *delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare.*

Dico

12. Dico 8. Ut feudum amittatur in casu tam *aperturæ*, quam *Feloniæ*, opus est voluntate Domini declarantis se feudum velle pro *aperto* vel *commisso* habere. 2. *F.* 21. 22. Item sententiâ vel condemnatoriâ, si caducitas est dubia; vel declaratoriâ, si caducitas est notoria. *1. F. 21. 22. 2. F. 21. & 22. citt. Jus Bavar. tit. 12. art. 6.*

TITULUS XXI.
De Pignoribus, & aliis Cautionibus.

SUMMARIUM.

1. *Quid & quotuplex sit Cautio?*
2. *Quid & quotuplex sit Pignus & Hypotheca?*
3. *Quinam oppignorare possint?*
4. 5. *Et quæ res oppignorari.*
6. *Quo modo constituatur Pignus, vel Hypotheca?*
7. *Quis sit effectus Pignoris, & Hypothecæ.*
8. *Quid & quotuplex sit Actio Pignoratitia & Hypothecaria?*
9. *Quo tempore præscribatur actioni Pignoratitiæ.*

C*Autio* in genere est securitas, quæ alteri præstatur de solutione debiti,

biti, vel alia ſatisfactione. Si hæc ſecuritas fiat ſola promiſſione, vocatur *Simplex*: ſi promittatur ſub juramento, *Juratoria*: ſi conſtituantur fidejuſſores, *Fidejuſſoria*, vel *Satisdatio*, de qua in *tit. ſeq.* ſi denique detur pignus *Pignoratitia* dicitur, de qua ultima in hoc *titulo*. Fidejuſſoria & Pignoratitia in Jure veniunt nomine *cautionis idoneæ*.

Pignus ſumitur vel *objectivè* pro ipſa 2.
re, quæ datur vel obligatur alteri pro ſecuritate: vel *formaliter* pro conventione vel contractu ipſo, quo conſtituitur pignus, ſeu res obligatur creditori, qui contractus dicitur eſſe Juris Gentium & bonæ fidei; vel *effectivè* pro jure reali, quod ex dicto contractu oritur creditori in re oppignorata. *Hypotheca* ſubin confunditur cum Pignore, licet preſsè loquendo diſtinguantur; nam *Pignus* exigit actualem traditionem rei oppignoratæ: *Hypotheca* autem perficitur nuda conventione, & res ſolùm obligatur, creditori ſine actuali traditione rei, & poſſeſſionis translatione. §. 7. *Inſt. de act.* Nihilominus tamen etiam per hypothecam acquiritur jus reale ex Jure Prætorio, à quo originem habet, ſicut pignus à

Jure

Jure Civili regulatur. Pignus uti & Hypotheca alia dicitur *Expreſſa*, quæ expreſſo contrahentium conſenſu conſtituitur: alia autem *Tacita*, quæ conſtituitur ex diſpoſitione Legis absque ullo alio partium pacto vel contractu: ſic Fiſcus Principis habet hypothecam tacitam in bonis ſubditorum in ordine a tributa: civitas in bonis adminiſtratoris: uxor in bonis mariti pro aſſecuranda dote, & bonis paraphernis: pupilli & minores in bonis tutorum & curatorum: venditor in re vendita reſpectu emptoris, donec iſte de pretio ſatisfecerit &c. Tam Expreſſa quam Tacita vel eſt *Generalis*, qua vel omnia bona nullo excepto, creditori obligantur, conſequenter etiam futura, uti & actiones ac jura (nisi quæ Jus ſpecialiter excipit) cenſentur oppignorata; aut quoddam genus bonorum, v. g. omnium immobilium, omnium mobilium, totus grex ovium &c. vel eſt *Specialis*, quomodo aliqua res oppignoratur in ſpecie, ſingularis, & determinata, v. g. hæc domus, hic ſcyphus aureus. In hypotheca generali afficiuntur etiam res ſingulæ, ita ut cum onere pignoris tranſeant ad quemcunque poſſeſſorem: at merces

vena-

venales, & pecuniæ folùm includuntur in genere, non in fpecie, ne fcilicet turbetur commercium humanum, fi tales merces vel pecuniæ diftraherentur cum onere pignoris, feu jure reali creditoribus competente.

Dico 1. Oppignorare poffunt omnes 3.
& foli, qui libera rerum adminiftratione præditi alienare: pignus verò accipere, qui contrahere & contrahendo obligari poffunt. Pars 1. fumitur ex *l. 11. & 18. §. ult. ff. de Pignorat. act.* quia oppignorare eft quoddam alienationis genus, & via ad illam. Pars 2. conftat inde, quod, qui pignus accipiunt, fe obligent ad illud cuftodiendum.

Dico 2. Oppignorari poffunt omnes 4.
& folæ res, quæ funt in commercio humano, & alienari non prohibitæ, five fint mobiles five immobiles, corporales vel incorporales. Sumitur ex *l. 18. cit. & l. 9. §. 1. ff. h. t.* Unde oppignorari nequeunt res pupillares, litigiofæ, fundi dotales, res fidei commiffo fubjectæ, & feudales fine confenfu domini directi, res alienæ fine confenfu domini, & ita, ut jus reale transferatur in creditorem, quamvis ei oriatur jus ad rem, & actio perfonalis:

lis: item res jam uni oppignorata, nisi secundus creditor moneatur, quod res jam alteri sit obligata. *l. 15. ff. h. t.*

5. Quæres, an Prælatus validè oppignoret, vel hypothecet res Ecclesiæ immobiles, aut mobiles pretiosas, sine solennitatibus Juris? ℞. affirmativè, si constituat pignus vel hypothecam *generalem*: negativè, si *specialem*. Ita distinguit verior sententia cum Abb. & Molin. contra Barb. id desumens ex *c. 5. de reb. Eccl. alien.* ubi Prælatus prohibetur res Ecclesiasticas obligare *titulô specialis hypothecæ*: ergo tacite videtur Jus concedere hypothecam generalem præsertim cum per hanc nihil novi damni in effectu immineat Ecclesiæ, eo quod independenter ab omni hypotheca jam omnia Ecclesiæ bona obligentur ad solvenda debita creditori, & per hypothecam generalem Prælato necdum concedatur potestas alienandi rem Ecclèsiæ determinatam, sed determinari primùm debeat cum consensu Capituli & Superioris; quæ determinatio tamen jam fieret per hypthecam specialem, sine consensu Superioris & Capituli constitutam.

Objic. 1. In *Extrav. Ambitiosa. inter Comm.*

Comm. eod. prohibetur omnis alienatio rerum immobilium Ecclesiæ sine solennitatibus, & quidem in specie etiam *hypotheca* absque distinctione inter generalem & specialem. 2. Res immobiles pupilli & minoris nec per hypothecam generalem possunt obligari absque decreto Judicis. per *l.* 5. §. 7. *ff. de reb. eor. qui sub tut. l.* 4. 5. *C. de præd. min.* Sed Ecclesia gaudet jure pupilli & minoris: ergo. ℞. ad 1. prohibetur quidem omnis alienatio, ac hypotheca in specie, at non omnis, sed solùm, quæ alibi in Jure non obscurè fuit permissa: sed in *d. c.* 5. haud obscurè fuit permissa hypotheca generalis: igitur, ut evitetur correctio & discrepantia Juris *cit. Extrav.* intelligi debet de hypotheca speciali. Ad 2. *trans. ma. dist. min.* Ecclesia gaudet jure pupilli &c. ubi Jus speciale quid non disponit. *C. Min.* ubi aliud disponit, sicut aliud disponit in *d. c.* 5. ubi videtur satis clarè permittere hypothecam generalem. *N. min.*

Dico 3. Pignus constituitur non solùm per actualem traditionem, aut 6.
contractum, sed etiam per nudam conventionem. 2. Non tamen ipsi adjici potest pactum Legis commissoriæ, quô

id agitur, ut debitô intra certum tempus non ſolutò pignus committatur, ſeu amiſſum acquiratur creditori. 3. Neque pactum antichreſeos, quo id agitur, ut creditori liceat uti pignore, ſeu fructus pignoris percipere (ſaltem valorem communis & liciti intereſſe excedentes) donec ſolvatur debitum. Pars 1. ſumitur ex *l.* 1. *ff. de pignorat. act.* & *l.* 4. *h. t.* Pars 2. ex *c.* 7. *h. t.* & *l.* 1. *C. de pactis pignorum.* Pars 3. ex *c.* 4. & 6. *h. t. c.* 1. 2. 8. *de uſuris.* quia debitor manet dominus pignoris, conſequenter ipsi fructificare debet.

Objic. 1. de Jure Bavar. *tit.* 15. *art.* 6. ad conſtituendam hypothecam [licet non ad pignus] requiritur Scriptura. Et in aliis locis paſſim opus eſt Scripturâ, vel confirmatione Magiſtratûs, ſi res immobilis ſupponatur pignori. 2. Per pignus & hypothecam acquiritur jus in re: ſed per conventionem & pactum nudum non acquiritur jus in re: ergo. 3. In *c.* 1. *de feudis* & *c.* 16. *de Uſur.* permittitur domino directo, ut fructus percipiat ex re feudali ſibi oppignorata, ſi ſervitia remittat vaſallo. Item marito ex bonis ſibi pro dote oppignoratis:

ergo

ergo pactum Antichresticum non est prohibitum in pignore. R. ad 1. Id procedit, ubi Statutum speciale, aut consuetudo loci ita exigit, non de Jure communi. Ad 2. In constitutione pignoris etiam per nudam conventionem facta, Jus Prætorium specialiter tribuit jus reale. Ad 3. Illi duo casus ex justa causa excipiuntur à communi regula.

Dico 4. Effectus pignoris (& hypothecæ) sunt jura & obligationes, atque actiones, quæ oriuntur creditori accipienti, & debitori pignus danti. 7.
Igitur creditor consequitur 1. jus in re, sibi oppignorata vel hypothecata, vi cujus illam actione reali persequi potest, ad quemcunque possessorem devenerit, remediis tam petitoriis quàm possessoriis; quia talis res transit cum onere pignoris. *c. 5. h. t.* Licet à debitore, etiam auctoritate Judicis, fuisset vendita. 2. Jus retinendi pignus, donec solvatur debitum totum' & ex integro satisfiat. *l. 9. §. 3. ff. de pign. act. l. 6. C. de distract. pign.* Cum jus pignoris sit individuum pro totô debitô: quòd ex æquitate etiam procedit propter aliud debitum, pro quo res illa obligata non fuit. *l. un. C. Eti-*

am ob chirogr. pecun. 3. Jus prælationis in concurſu creditorum pignus vel hypothecam non habentium, de quo ad *tit. de Solut.* 3. Jus diſtrahendi, ſeu vendendi pignus alteri, plùs offerenti, ut ex pretio ſibi ſatisfiat, & reſtituatur debitori. *t. t. ff. & C. de diſtr. pign.* Si nempe conventum ſit, ut debitô intra certum tempus non ſolutô liceat pignus vendere: ſi vero non ſit conventum de diſtractione pignoris, debet prius moneri debitor, & poſt monitionem adhuc exſpectari per biennium. *l. 5. §. 1. C. de jure dominii:* quod tamen biennium non obſervari ajunt, nisi in caſu, quo creditor ipſe vult emere. Si res fructifera ſit data in pignus, à fortiori licebit creditori vendere fructus, computandos tamen in partem ſolutionis. Quid circa hoc de Jure Bavarico ſit ſtatutum, videre eſt *tit. 15. art. 7.* & *tit. 4. art. ult.* Idem creditor contrahit econtra obligationem 1. Rem oppignoratam exactâ diligentiâ cuſtodiendi, ita ut teneatur præſtare culpam etiam levem, ſi per hanc pignus periit, vel deterioratum eſt. §. 4. *Inſt. quib. mod. re contrah. obl.* 2. Abſtinendi ab uſu pignoris, nisi expreſſè vel tacitè conſen-

sentiat debitor: secus si facit, furtum committit. §. 6. *Inst. de obl. quæ ex del.* 3. Restituendi pignus cum fructibus & meliorationibus, quamprimum fuerit debitum ex integro solutum §. 4. *cit.* demere tamen potest expensas in custodiendo vel meliorando pignore factas.

8. Actio ex pignore resultans est duplex, *Pignoratitia* & *Hypothecaria.* Illa est *Civilis* & *Personalis*, oriturque ex pignore, quatenus est contractus: Ista autem *Prætoria* & *Realis*, oriturque ex pignore, quatenus producit jus in re. Illa datur & debitori ejusque hæredibus, atque vocatur *Pignoratitia directa*, ad repetendam à creditore rem oppignoratam cum tota causa, nempe fructibus &c. post solutum vel aliàs extinctum debitum: & creditori ejusque hæredibus, atque vocatur *Pignoratitia contraria*, ad præstandam sibi indemnitatem, & ad consequendum à debitore id, quod pignoris nomine sibi abest. *Hypothecaria* autem datur soli creditori, ejusque hæredibus, neque statim competit, sed primum, quando debitor est in mora, & tum, si alius, quam debitor, hypothecam possideat, non nisi excusso priùs debitore

principali, qui dedit hypothecam vel pignus, de Jure Recentiori *Nov. 4. c. 1. l. 24. cum Auth. sub. C. h. t.* Hæc actio hypothecaria vel est *Serviana*, sic dicta à Servio Prætore, & datur locatori ad persequendas res ab inquilino vel colono illatas in domum vel fundum locatum, tanquam oppignoratas pro securitate mercedis: Vel *quasi-Serviana*, quæ datur aliis creditoribus ad prosequendas res quascunque sibi oppignoratas: in ordine autem ad cōsequendam possessionem pignoris utrobique conceditur *Interdictum Salvianum*, vel *quasi*. Cæterum tam Pignoratitia, quam Hypothecaria actio est perpetua, & utrinque ad hæredes transitoria, donec nimirùm solvatur pignus vel per debiti solutionem, remissionem, aut quamcunque satisfactionem, vel per præscriptionem. Sed hinc

9. Quæres, quantum temporis requiratur, ut per viam præscriptionis solvatur pignus, seu actio inde nata extinguatur? ℞. Cum distinctione: si pignus vel hypothecam possidet debitor vel ejus hæres, requiruntur 40. anni. *l. 7. §. 1. C. de præscr. 30. vel 40. ann.* Si possidet extraneus, cum titu-
lo

lo ipsi ſufficiunt 10. anni inter præſentes, at ſine titulo requiruntur 30. anni, *l. 7. cit. pr.* quod procedit, etsi pignus conſiſtat in re mobili. Si autem poſſidet ipſe creditor, probabiliûs etiam ſufficiunt 30. anni ad præſcribendum actioni pignoratitiæ directæ contra debitorem, intra hoc tempus reluere pignus negligentem, ut docet valde communis cum Imola contra Gail, Mynſ. Rath. Pirhing. eo quod juxta *l. 1. C. de ann. except.* & *l. 3. C. de præſcr. 30. vel 40. ann.* omnes actiones perſonales 30. annis extinguantur, & nullibi reperiatur clarè excepta actio pignoratitia directa.

Objic. 1. Non valenti agere non currit præſcriptio. per *l. 7. §. 4. eod.* Sed debitor ante ſolutionem non poteſt agere ad reluendum vel repetendum pignus. *l. 9. §. 3. ff. de ping. act.* ergo. 2. Actio nondum nata non poteſt extingui per præſcriptionem: ſed actio pignoratitia directa ante expunctum debitum non eſt nata. *l. 9. cit.* ergo. 3. Creditor non poſſidet pignus nomine ſuo, ſed debitoris nomine detinet: ſed ſine poſſeſſione non currit præſcriptio: ergo nunquam præſcribit pignus. ℞. ad 1. *diſt. ma.* Non valenti

valenti agere propter impedimentum Juris *C. ma.* propter impedimentum facti, quia debitor v. g. non est solvendo, vel non vult solvere. *N. ma.* Ad 2. *dist. min.* ante expunctum debitum actio nondum est nata quoad executionem. *C. min.* nondum est nata in se. *N. min.* Ad 3. *C. totum*; non enim dicimus, ipsum pignus præscribi, ut creditor fiat ejus dominus, sed actioni pignoratitiæ præscriptione privativa præscribi asserimus, ut cesset ex parte debitoris jus luendi pignus: per quod satis multum perdit; si enim posset agere actione pignoratitia, nihil aliud probare teneretur, quàm oppignorationem, illa autem amissa debet probare dominium pignoris, quòd est difficiliùs. Ad præscriptionem privativam actionis sufficit possessio negativa, consistens in hoc, quod omissa sit repetitio pignoris.

TITULUS XXII.
De Fidejussoribus.
SUMMARIUM.

1. *Quid sit Fidejussio, & Fidejussor?*
2. *Quinam fidejubere possint?*
3. *Super quæ obligatione, vel debito?*

4. *Fide-*

4. *Fidejussionis effectus.*
5. *Quæ remedia competant Fidejussoribus?*

Fidejubere est *fide* interposita creditorem *jubere* securum esse de satisfactione. Unde *Fidejussor*, alio nomine *Intercessor*, dicitur esse, qui pro alieno debito fidem suam interponit, seu promittit, quòd debitore principali non solvente (qui nihilominus manet obligatus) ipse velit solvere. Adeoque *Fidejussio* seu *Intercessio*, est obligatio succedanea & accessoria, quā quis ad solvendum alienum debitum, si debitor principalis ob inopiam vel aliam causam non solvit, in se suscipit sive per stipulationem (nempe ad interrogationem unius & responsionem alterius, uti de Jure Civili Romano fieri deberet, & ideo fidejussio est contractus Juris Civilis, verbalis, unilateralis, & stricti Juris) sive per nudum pactum, scripto vel oretenus, inter absentes vel præsentes initum, uti habet recepta consuetudo, vi cujus jura stipulationum & pactorum confusa sunt. Differt Fidejussor ab *Expromissore*; quia hic ita se obligat pro alieno debito, ut prior & principalis debitor omnino liberetur: à *Constitutore*; quia hic per nudum pactum spondet se solu- 1.

turum,

turum, quod ipſe vel alius debet, adeoque etiam pro debito proprio ſolutionem promittere poteſt. à *Mandatore*; quia hic ſuo nomine ſe obligat, & ante obligationem principalem alterius: à *correo debendi*, quia & iſte ſuo nomine, & principaliter promittit ſolutionem. Siquis tertius ſe obligat pro ipſo fidejuſſore, vocatur fidejuſſor fidejuſſoris, & talis fidejuſſio dicitur *ſuccedanea*. Si fidejuſſio fiat in Judicio, dicitur *Satisdatio*, & qui cavet de judicio ſiſti, *Vas*, qui autem dejudicatum ſolvi, *Præs* appellatur.

2. Dico 1. Fidejubere poſſunt omnes, qui contrahere, & contrahendo ſe ac ſua obligare, niſi ſpecialiter prohibeantur. Text. & DD. *in l. 3. ff. h. t.* Prohibentur autem Milites in actuali expeditione conſtituti. *l. 31. C. de locato.* Minores & Pupilli. §. 1. *Inſt. de auth. tut.* & ibi DD. Clerici obligando reditus ad ſuam ſuſtentationem pertinentes, imo & patrimonialia, ſi id frequenter faciant, & non pro cauſa pia. *c. 1. & 2. h. t.* Religiosi ſine conſenſu Prælati & majoris partis Capituli. *c. 4. eod.* Ipsi Prælati Eccleſiaſtici obligando bona Eccleſiæ in notabili quantitate ſine conſenſu Capituli.

c. 2.

c. 2. de ſolut. Denique mulieres *t. t. ff. & C. ad S. C. Vellejanum.* Nisi nempe fidejubeant in utilitatem propriam, aut pro dote alterius mulieris, vel pretium competens accipiant pro fidejuſſione, vel nisi inſtrumentum publicum & tres teſtes, aut juramentum, quod juxta *c. 9. & 28. de Jurejur.* obſervari debet, aut dolus ipſius intervenerit, vel nisi poſt biennium repetat fidejuſſionem; per varias Leges *cit. tit. ad S. C. Vell.* Vel denique, prout in praxi, & de jure Bavar. obtinet, nisi mulier de beneficio S. C. Vell. certiorata renuntiaverit eidem; quia cuilibet permiſſum eſt renuntiare favori principaliter propter ſe introducto, *l. penult. C. de pact. c. 12. de for. comp.* Extende hoc, ut fœminæ etiam pro foro interno conſcientiæ non obligentur fidejuſſione in illis caſibus, in quibus hoc privilegio uti poſſunt pro foro externo, partim quia parum iſtis prodeſſet hoc privilegium, ſi leges reliquiſſent obligationem naturalem in conſcientia; partim quia in *l. 40. ff. de condict. indebit.* mulieri fidejubenti conceditur *exceptio perpetua*, imo & *condictio ſoluti*, ſeu repetitio illius, quod ex fidejuſſione ſolvit: atqui poſſe ſolutū

repe-

repetere signum est non existentis obligationis naturalis, seu in conscientia. *l. 10. ff. de O. & A.*

3. Dico 2. Super omni obligatione aliena, sive naturali sive civili, & super quovis debito, sive descendat ex contractu sive ex delicto, fidejuberi potest. *§. 1. 3. Inst. l. 1. 4. 8. 16. ff. h. t.* Excipe, nisi agatur criminaliter ex delicto ad pœnam corporis afflictivam, & non merè pecuniariam. *l. 56. l. 70. ff. eod.* Quia pœnæ corporales suos tenere debent auctores. Dein nec uxori regulariter permittitur, ut stante Matrimonio exigat à marito fidejussionem pro illata dote conservanda vel restituenda. *l. 1. 2. C. Ne fidejuss. dotium dentur.* Nisi nempe maritus fiat decoctor, & ad inopiam vergat.

4. Dico 3. Effectus fidejussionis proximus est obligatio solvendi debitum alienum, quod existebat tempore fidejussionis. *§. 5. Inst. l. 68. §. 1. ff. h. t.* & quidem obligatur in solidum fidejussor, ita ut, si plures essent fidejussores, quilibet in totum id, pro quo fidejussit, conveniri possit à creditore, quem hic voluerit, etiam omisso debitore principali. *§. 4. & ibi DD. Inst. eod. l. 3. & 5. C. eod.* In duriorem tamen

cau-

causam obligare se fidejussor nequit, h. e. ad majorem summam, quàm debeat principalis. §. 5. *cit. l. 8. §. 7. ff. eod.* licet intensivè magis valeat se obligare & arctius v. g. adjecto juramento. Si tamen per errorem forte ad majorem summam & extensivè magis se obligasset, teneret fidejussio quoad summam concurrentem, verè debitam, nec corrueret tota, ut habet probabilior ex *c. 37. de R. J. in 6.* ibi: *utile per inutile non debet vitiari.* Effectus remotus est *actio* adversus fidejussorē & ejus hæredes, & quidem *ex stipulatu*, si per stipulationem, *condictio ex moribus* autem, si per nudum pactum celebrata sit fidejussio.

Dico 4. Fidejussoribus, ne nimis graventur, à Jure concessa sunt quatuor remedia. 1. Beneficium *Ordinis*, vel *Excussionis*, vi cujus, si conveniantur ante debitorem principalem, petere possunt, ut debitor principalis conveniatur prius, & excutiatur, h. e. ejus facultates & bona lustrentur usque ad saccum & peram, ut loquuntur, & tum demum, si deprehendatur non esse solvendo, contra se instituatur actio. *Auth. Præsente C. h. t. Nov. 4. c. 1.* Dein 2. beneficium *Divisionis*, 5.
vi

vi cujus, si plures sint confidejussores pro eodem debito, & unus tantùm conveniatur in solidum, excipere, ac petere is potest, ut actio dividatur, & contra singulos confidejussores moveatur pro rata *§. 4. Inst. l. 10. C. h. t.* Si his beneficiis uti nequeat vel nolit fidejussor, superest ipsi 3. Beneficium *Cedendarum actionum*, vi cujus exigere à creditore potest, & ante solutionem debet, ut sibi cedat omnes actiones, personales & reales, quas forte habet adversus debitorem principalem, & confidejussores, vel etiam pignorum possessores, *l. 13. 27. 36. ff. l. 21. C. eod. l. 76. ff. de Solut.* Quodsi solvisset absque petita vel reservata hac cessione, haberet adversus debitorem principalem, [si eo rogante vel consentiente solvisset] actionem *mandati*, si eo absente vel ignorante actionem *negotiorum gestorum*. Denique 4. beneficium *Liberationis*, vi cujus liberationem à fidejussione petere potest instituta querela non adversus creditorem, sed adversus debitorem principalem, si iste diu distulit solutionem ex culpabili mora: si incipit dissipare bona, & vergere ad inopiam, ac impotentiam solvendi: si ipse fidejussor prætermissô

ordi-

ordinis remediô conventus & jam condemnatus eſt, vel propediem condemnandus. *l. 38. §. 1. ff. Mandati c. fin. h. t.* His addunt DD. caſum, quô fidejuſſor ex rationabili cauſa vult proficiſci in remotas terras, diu non reverſurus &c.

TITULUS XXIII.
De Solutionibus.
SUMMARIUM.

1. *Quid ſit Solutio, & quæ illius ſpecies?*
2. *Quinam ſolvere poſſint?*
3. *Et quinam teneantur?*
4. *An Succeſſor in Prælatura anteceſſoris debita.*
5. *Cui ſolvi debeat?*
6. 7. *Et cui priùs in concurſu creditorum?*
8. *An jus prælationis ſe extendat ad uſuras?*
9. *Quid ſolvi debeat?*
10. *Si ſolvatur indebitum, datur* condictio indebiti.
11. *Quo tempore, & loco, facienda ſolutio?*
12. *Effectus Solutionis.*

His demum tollitur, quæ per con- 1.
tractus hucuſque explicatos naſcitur obligatio. *Solutio* autem preſſè ac-

cepta

cepta definitur esse *physica præstatio seu redditio rei debitæ, debito loco & tempore facta creditori.* Communis ex *l.* 46. 49. 85. *ff. h. t.* Hic autem sumitur latius pro omni liberatione à debito vel obligatione, quocunque modo facta, adeoque comprehendit. 1. *Gratuitam remissionem* debiti, aut redditionem chirographi. 2. *Acceptilationem,* quæ est solutio imaginaria, dum nimirum creditor ad interrogationem debitoris, num debitum habeat pro accepto, respondet affirmativè, adeoque opponitur stipulationi, & est contractus Juris Civilis. 3. *Confusionem,* quando nempe creditor fit hæres debitoris, vel vicissim, quo pacto confunduntur jura defuncti & hæredis. 4. *Transactionem.* 5. *Sententiam absolutoriam.* 6. *Dationem in solutum,* quando debitor nomen, seu debitum activum, cedit creditori, ut illud loco solutionis accipiat. 7. *Compensationem,* quæ est debiti reciproci inter se contributio, v. g. debes mihi 100. ego autem tibi 70. In hoc casu censetur debitũ esse per compensationem extinctum quoad 70. Si fiat in Judicio, *publica,* si clam servatis debitis conditionibus? *privata* dicitur: compensationi vicina

eſt *Retentio*, & eſt compenſatio indirecta, eò quòd tribuat facultatem retinendi rem alienam jure pignoris, donec ratione debiti integrè fuerit ſatisfactum, 8. *Novationem*, qua vetus obligatio transfunditur in aliam manente eodem creditore & debitore, ut ſi locô pretii ſubſtituatur merx reddenda, vel ſi pecunia debita ex emptione convertatur in mutuum. 9. *Delegationem*: quô tollitur prior obligatio interventu novi debitoris, ac eſt ſpecies novationis, & ab hac differt fere per hoc tantùm, quod in novatione maneat idem debitor, in delegatione autem conſtituatur novus debitor conſentiente creditore. Vicina delegationi eſt *aſſignatio nominis*, quâ creditori indicat debitor, ſummam pecuniæ à tertio quodam ſibi deberi, atque ab hoc illam exigi mandat, & retineri loco ſolutionis. 10. *Oblationem rei debitæ* quando nempe debitor pecuniam, quã creditor ſibi pro ſolutione oblatam acceptare recuſat, obſignatam deponit apud Judicem. Denique 11. *Pactum de non petendo*. Sed per hunc ultimum modum non inducitur liberatio ipſo Jure, ſicut per præcedentes, ſed ſolùm ope exceptionis.

2. Dico 1. Solvere poteſt omnis debitor, modò liberam habeat rerum adminiſtrationem. 2. Imo & alius loco ipſius vel mandantis, vel etiam ignorantis, aut prohibentis. Pars 1. ſumitur ex *l. 14. §. fin. ff. h. t.* Unde pupilli & minores, ac alii ſub curatela conſtituti propria auctoritate nequeunt ſolvere: ſi tamen ſolverent, ſolutum vindicari & repeti poſſet, ſi adhuc exſtaret. *l. 14. cit. §. 2. Inſt. quib. alien. licet.* Si non exſtaret amplius, ſolutio teneret. Pars 2. ex *l. 23. 58. 87. ff. h. t. §. 1. Inſt. quib. mod. toll. oblig.* cum creditoris nihil interſit, an à debitore, vel ab alio ſolutionem conſequatur. Si tamen quis ſolvat pro altero invito, cenſeatur donaſſe, & regreſſum contra ipſum non habet.

3. Dico 2. Solvere tenetur regulariter omnis debitor per ſe vel per alium, & quidem integre. *§. 1. cit.* Ratio, quia Juſtitiæ Commutativæ natura exigit cuilibet reddi ſuum uſque ad æquitatem, & quantum alteri debetur. Si id ſponte non faciat debitor, facienda eſt per Judicem executio juxta cujuslibet loci conſuetudinem & Praxin forenſem, vel per captionem pignorum, vel rerum debitoris diſtractio-

ctionem, ejus incarcerationem &c. Dixi 1. *Regulariter,* nisi nempe debitor, qui non eſt ſolvendo, vel cedat bonis, vel habeat beneficium competentiæ. *Ceſſio bonorum* eſt abdicatio Juridica omnium bonorum & jurium, ut à Judice fiat ſolutio ſecundùm vires ſe abdicantis: & per hoc beneficium, quod appellatur *flebile,* cedens bonis liberatur ab incarceratione, & importunis creditorum exactionibus; licet ſi poſtea ad pinguiorem veniret fortunam, ſolvere teneretur, quantum poſſet deducta ſui & familiæ ſuſtentatione. *l. 6. ff. de ceſſ. bon. l. fin. C. qui bonis ced. poſ.* Hoc tamen beneficio non gaudent, qui doloſè, & in fraudem creditorum contraxerunt debita, vel ex furto, rapina &c. vel prodigendo aut luxorioſè vivendo, atque de Jure Bavar. *tit. 13. art. 5.* gaudet nullus, niſi de quo conſtat, quòd absque ſua culpa ad impotentiam ſolvendi redactus ſit. *Beneficium competentiæ* eſt privilegium certis debitoribus competens, vi cujus nec cedere bonis debent, nec incarcerari poſſunt, nec ultra id, quod ſalva ſuſtentatione congrua ſolvere poſſunt, conveniri. Competit parentibus contra liberos, & vi-

cissim: fratribus contra se mutuo: marito contra uxorem in restitutione dotis: socio omnium bonorum contra socium: donanti ex donatione convento: militibus: mulieribus honestè viventibus: & probabiliter etiam Illustribus, Doctoribus, Advocatis, & Professoribus. Præcipuè autem Clericis, ut habet communior DD. ex *c. Odoardus 3. h. t.* quia mendicitas & defectus congruæ sustentationis dedecet Statum Clericalem. Ut tamen Clericis competat hoc beneficium, debitum debet esse Civile, non ortum ex delicto, vel ex dolo: dein non debent esse suspecti de fuga, non conveniri actione reali, non malitiosè negare debitum in Judicio, debent saltem præsumptivè & summariè impotentiam solvendi probare, item cautionem juratoriam præstare de solvendo, ubi ad pinguiorem fortunam pervenerint. Si hæc non concurrant, carcerem non evitabunt.

4. Quæres, an Successor in Prælatura, vel Beneficio Ecclesiastico, solvere teneatur debita ab Antecessoribus contracta? ℞. 1. Si debita sint contracta in utilitatem Ecclesiæ, item in necessariam Antecessorum, quam Ec-

cle-

clesia tenebatur præstare Prælato vel Beneficiato, obligatur successor ex bonis vel reditibus Ecclesiæ, salva tamen congrua sua sustentatione, vel ex patrimonialib9 aut beneficialibus bonis, siqua reliquit antecessor, debita solvere. per *can. 70. caus. 12. q. 2. c. 1. de Ping. & c. 1. h. t.* Tenetur tamen creditor probare, credita in utilitatem vel necessitatem Ecclesiæ, aut in necessariam sustentationem Rectoris, fuisse conversa. per *c. 1. de depos. c. penult. de fidejuss.* Nisi Prælatus Antecessor cum consensu legitimi Superioris, debita contraxisset. ℟. 2. Si Antecessor in utilitatẽ propriam contraxit debita, & Ecclesia non fuit obligata ipsi succurrere, ut si propter luxum, aut usus inutiles, contraxit debita, Successor ad nihil tenetur etiam ex bonis Ecclesiæ, sed nisi Antecessor reliquerit bona propria, creditor damnum ferre debet, uti & si beneficium fuit tam tenue, ut sufficientes ad sustentationem reditus non præbuerit, idque scivit defunctus. Vid. P. Pirhing. *h. t. à n. 17.*

Dico 3. Solvi debet creditori, cui aliquid debetur, vel alteri, cui data est potestas à creditore recipiendi solutionem. DD. passim ex *l. 3. 12. 14. 34.* 5.

49. *ff. h. t.* Creditori autem creditoris tui, si iste foret invitus, perperam solveres, per *l. 108. §. 1. ff. de Legat 1.* Dein securè non solvis pupillo, minori, vel alteri Curatorem habenti, & libera rerum administratione destituto, sine authoritate eorum, quibus subsunt; si enim ab his perdatur, vel male consumatur soluta pecunia, iterum conveniri & ad solvendum adigi potes. *l. 15. ff. h. t.* Imo, licet cum dicta authoritate solveres præfatis personis, & pecunia perderetur, haberent restitutionem in integrum, nisi solutio facta fuisset interveniente Judicis decreto. *§. fin. Inst. quib. alien. licet.*

6. Quæres, quibus in concursu creditorum, casu quo omnibus solvendo non est debitor, ut si cedat bonis, vel decernatur subhastatio bonorum, & instituatur Processus edictalis, ante cæteros solvi debeat? ℞. hoc ordine 1. Omnibus præferendi sunt, qui res proprias jure dominii habent apud debitorem existentes, uti sunt res depositæ, commodatæ, locatæ, bona dotalia & parapherna uxoris adhuc exstantia, item res piis locis venditæ, donatæ, legatæ &c. 2. Veniunt creditores specialiter privilegiati, quales

sunt

ſunt Judices, quibus aliquid debetur ratione Proceſſûs edictalis, Inventarii &c. vel ratione impenſarum funerali-um & ſepulturæ, pharmacorum pro defuncto ordinatorum in ultimo morbo, ratione mercedis vel ſalarii. 3. Creditores hypothecarii, quorum aliqui gaudent ſpeciali privilegio, uti quibus res aliqua in ſpecie eſt hypothecata, antequam perveniret ad debitorem: Fiſcus ſeu Camera Principis &c. in ordine ad tributa & collectas, quo etiam de Jure Bavar. refertur dominus fundi, ſeu directus, quoad annuos canones pro tribus retro annis, & dominus Vogteiæ quoad penſitationes jurisdictionales: uxor & ejus deſcendentes ratione dotis non amplius exſtantis in ſe: qui mutuum dederunt ad domum, vel aliam rem emendam aut reficiendam, & ſimul expreſſam conſtituerunt hypothecam: qui habent hypothecam publicô inſtrumentô conſtitutam, vel tribus teſtibus ſaltem ſubſcriptam. Ex collocatis in hac claſſe præferuntur antiquiori hypotheca muniti. 4. Creditores hypothecarii ſimplices, ſive habeant hypothecã ſpecialem ſive generalem &c. & ſemper primatus debetur anteriori hypothecæ.

thecæ. 5*to*. Creditores chirographarii, perſonali quodam privilegio inſtructi, uti qui apud debitorem depoſuerunt rem, quæ tamen non amplius exſtat, dantes mutuum ad emendam vel reparandam domum &c. at ſine conſtitutione hypothecæ expreſſa, Respublica, Civitas, Communitas, Eccleſia, Monaſteria, Cauſæ piæ, Pupilli &c. omni hypotheca deſtituti. 6. Creditores chirographarii ſimplices, nullo, etiam perſonali tantùm, privilegio muniti. Et in hac duplici claſſe ultima conſtituti parificantur, non attenta prioritate temporis, quô debitū eſt contractum. Atque juxta hunc ordinem fit ſecundùm Jus Commune, & communem DD. ſententiam, ſolutio debitorum, & ſemper præferuntur, qui in claſſe anteriori hic ſunt recenſiti, &, ubi prioribus fuit ſatisfactum, & nihil amplius ſupereſt de bonis debitoris, ceſſatur: ſi verò, ubi ad chirographarios ſimplices perventum eſt, aliquid quidem adhuc reliquum reperitur, ex reſiduo ſolutionum pro rata conſequuntur debitum ſuum juxta proportionem Geometricam. *l. 6. C. de bonis Auth. jud. poſſid.* v. g. ſuperſunt adhuc ex bonis ſubhaſtati 200. flore-

floreni, at à quatuor creditoribus chirographariis prætenduntur 400. floreni adhuc debiti, cuilibet pro uno floreno cedit dimidius, adeoq; ad singulos florenos, non ad creditores, respicitur. Ita quoad omnia communis.

De jure Bavarico in processu Edictali, *tit:* 2. *art:* 1. *seqq:* iste ordo est proditus. 1. Ponuntur sumptus judiciales in Processu Edictali. 2. Impensæ funerales in sepulturam, Medicos, Pharmacopæos factæ. 3. Mercedes famulitii domestici & operariorum, sed tantùm unius anni. 4. Qui ad emendam, reparandam domum &c. materialia vel pecunias dederunt mutuas, cum suis tamen limitationibus; item dominus fundi quoad canonem annuum &c. 5. Uxor ratione dotis. 6. Pupilli, Minores, Ecclesiæ, & causæ piæ. 7. Fiscus. 8. Creditores hypothecarii. 9. Chirographarii habentes instrumenta coram Notario & testibus confecta. 10. Chirographarii privilegio personali muniti. 11. Chirographarii simplices. Vid: ad *d.* Cancellar: Schmid. 7.

Petes, utrum Usuræ, à debitore non solutæ, reducantur ad summam debiti in concursu creditorum, ità ut credito- 8.

ditores juxta prælationis ordinem eas consequantur secundùm proportionem cum suo debito principali, & cæteri posteriores creditores nihil consequantur, donec prioribus etiam usuræ sint solutæ? ℞. Affirmativè spectato Jure Communi, quia accessorium sequitur principale, & prior tempore est etiam prior jure. In multis tamen locis, uti & in Bavaria nostra, ex æquitate aliquid immutatum est, ita ut non aliæ usuræ, quàm quæ singulis annis judicialiter exactæ sunt, non tamen solutæ, in debitum principale computentur, eodemq; privilegio gaudeant, item illæ, quæ Processu Edictali durante cedunt. Postquam verò creditoribus quoad debitum principale, & usuras judicialiter exactas, fuit satisfactum, iterum servandus inter creditores erit ordo circa usuras alias, quem circa sortem principalem debiti observandum esse dixi.

9. Dico 4. Solvi debet idipsum quod debetur. 2. Regulariter totum debitum simul & semel; nisi nempe aliter sit conventum, vel debitum per partes contractum, vel ex diversis causis, v.g. 100. ex mutuo, 50. ex empto &c.

Pars prior conſtat ex *l.2. § 1. ff. de R. C.* ibi: *aliud pro alio invito creditori ſolvi non poteſt*, ut adeo non teneatur creditor aliquid aliud, & æquivalens, v.g. frumentum pro pecunia, accipere. Excipitur caſus, quô res debita præſtari nequit, quia v.g. periit. Pars poſterior ex *l.99. h. t. l.41. § 1. ff: de Uſur. & l.122. pr: ff. de V.O.* quia una obligatio tolli debet una ſolutione, & ſolutio per partes habet ſua incommoda; cum pecunia minutè ſoluta facile conſumatur, & applicari nequeat ad magnum quid & utile, v.g. ad emendos cenſus annuos, rem frugiferam &c. *Ojic:* in *§. 1. Inſt: quib: mod: toll: oblig:* dicitur: *quod debetur, pro-parte rectè ſolvitur.* R. Hoc procedit, quando creditor ultro admittit ſolutionem per partes, vel quando ſic eſt conventum &c.

Quæres, quid ſit juris, ſiquis ſolvit indebitum, ſeu quod non erat debitum? R. 1. Si per errorem aut ignorantiam facti ſolvit, quod nec naturaliter, nec civiliter debebat, *condicere* poteſt, ſeu repetere ſolutum per *conditionem indebiti*, quæ eſt actio civilis, perſonalis, ſtricti Juris, & perpetua; modò probet errorem, & indebitum. *l. 1. ſeqq: l.41. de cond: ind.* Talis enim ſolutio 10.

lutio cenſetur eſſe conditionata, *ſi non apparuerit indebitum.* Uſuras tamen, & fructus civiles, ac merè induſtriales, quos ex re indebitè ſoluta percepit alter, non licet repetere. *l.1. C.eod:* Dixi. *modò probet errorem, & indebitum;* quod incumbit repetenti, niſi ſit talis perſona, quæ propter præſumptam juris imperitiam ex ſpeciali privilegio relevatur ab onere probandi, uti pupillus, minor, fœmina, miles, agricola, *l. 25. § 1. ff. de prob:* Tunc enim accipiens debet probare debitum; uti & in caſu, quo accipiens negavit, aliquid ſibi eſſe ſolutum, poſtea-verò actor repetens probavit fuiſſe ſolutum, *c. fin: h.t.* Quia contra ipſum mendaciter negantem militat præſumptio juris. R. 2. Probabiliter etiam condici poteſt, ſi indebitum ſit ſolutum per errorem *Juris*, ut ſi ſolviſti aliquid ultra ſortem in mutuo, putans id debitum fuiſſe. Ita æquior ſententia Abb: Molin: Stryck. contra Duaren. Perez, Harpprecht. Quia generaliter error & ignorantia juris non nocet illi, qui certat de damno vitando, *l.7. & 8. ff. de J. & f. I.* Nec æquitas videtur pati, ut ſine cauſa ſolutum maneat penes accipientem. Adde, quod in *l.22. § 2. ff. de cond:*
ind:

ind; dicatur repeti poſſe, quod datum eſt ex tranſactione ipſo jure invalida: ergo error circa Jus non obſtat repetitioni. *Objic*: In *l.10. C. de J. & F.J.* Exſtat iſte textus planè clariſſimus in contrarium: *cum quis Jus ignorans indebitam pecuniam ſolverit, ceſſat repetitio: per ignorantiam enim facti tantum repetionem indebiti ſoluti competere, tibi notum eſt.* ℞. Hanc legem intelligendam eſſe de ignorantia Juris craſſa & ſupina, quam neque ego prodeſſe cenſeo; ut evitetur contrarietas jurium, & obtineatur finis legum condictionem indebiti concedentium, qui fuit æquitas naturalis. Cœterùm acceptio indebiti eſt *quaſi contractus*, quia per conſenſum Legibus inductum accipiens cenſetur ſe obligare ad reddendum quòd indebitè recipit.

Dico 5. Solvi debet tempore, & locô debitô. Ratio, quia ſæpe multum intereſt creditoris aut debitoris, quo tempore & loco fiat ſolutio; nam *ſolidum non ſolvitur, non minùs quantitate, quam die. l.85. ff. h. t.* Et planè non raro debitores moroſi, ſi diu differant ſolutionem, creditori graviter nocent, adeoque peccant mortaliter, & tenentur damna ex dilata ſolutione creditoribus 11.

ribus secuta resarcire. Sed quo tempore & lóco facienda est solutio? Rº. ad 1. Si tempus est per conventionem determinatum, observari debet, quia dies interpellat pro creditore, *c. fin: de locato, & l. 12. c. de contr: & commit: stipul.* Si non est determinatum? differri regulariter potest solutio, donec creditor exigat, ut docet communis ex *l. 10. C. de Pignor:* Nec obstat, quod in *l. 14. ff. de R. J.* dicatur: *in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur*; nam debetur quidem statim & in præsenti, sed non pro præsenti, ita ut urgeat statim obligatio solvendi non exigenti. Rº. ad 2. Si locus est conventus, sine consensu utriusq; partis in alio loco nec peti, nec fieri potest solutio, *l. 9. C. h. t. l. 1. 2. 9. ff. de eo, quod certo loco.* Si non est conventus? tunc fieri debet vel in loco rei acceptæ, uti si quid debeatur ex contractu in utriusq; utilitatem cadente, aut in utilitatem solius debitoris, ut in commodato, aut in utilitatem solius creditoris, uti in deposito: vel in loco, ubi res, quæ per actum gratuitum alteri est donata, promissa, legata, tempore donationis exstitit; vel in loco, ubi moratur creditor, uti in de-
bitis

bitis ex delictis ortis, & quidem sumptibus debitoris eo transferri debet, quod debetur ex delicto.

Dico 6. Effectus solutionis proximus respectu debitoris est liberatio ab obligatione, *l.* 43. *ff. h. t.* respectu creditoris acquisitio dominii rei solutae, si solvens habuit ejus dominium. Effectus remotus respectu debitoris est exceptio solutionis factae, jus petendi apocham à creditore subscriptam tanquam testimonium factae solutionis, & jus repetendi chirographum, creditori datum, *per condictionem sine causa. l. fin: C. h. t. l.2. C. de condict: ex lege.* 12.

TITULUS XXIV.
De Donationibus.
SUMMARIUM.

1. 2. Quid, & quotuplex sit Donatio?
3. Quinam donare, &
4. Quae res donari valeant, & quantum?
5. An & quando revocari possit Donatio inter vivos?
6. Effectus Donationis.

Donatio strictè & propriè dicta est *liberalis propriorum bonorum alter facta concessio.* Sumitur ex *l.29. ff. h. t.* ibi: *donari videtur, quod nullo jure cogente con-* 1.

te conceditur, h. e. quòd nec ex justitia, nec ex gratitudine vel aliunde sit debitum. Si accedat traditio rei donatæ, quam per se saltem de Jure recentiori non requirit, est donatio *realis* & *perfecta*, estque probabiliùs contractus, cum *causam* habeat, per quam à nudo pacto distingvitur contractus: si fiat sine traditione vel per stipulationem, quæ est contractus Civilis & verbalis, vel per nudum pactum, vel per meram pollicitationem, quando nempe quis proprio motu se alteri aliquid daturum promittit (quam tamen pollicitationem alter acceptare debet, aliàs est ad nutum revocabilis) dicitur *verbalis* vel *imperfecta*. Dixi, *strictè & propriè dicta*, quæ nimirum fit ex mera liberalitate donantis & vocatur *gratuita*; nam si fiat ex alia causa, v.g. renumerationis aut gratitudinis, *renumeratoria* vocatur aut *antidoralis*, & est impropria, uti & si fiat propter nuptias: si sub conditione: sub modo seu onere, v.g. ut donatarius. cui donatur, fiat Doctor, sequatur militiam &c.

2. Præcipua divisio donationis est in donationem *inter vivos*, & in donationem *mortis causâ*. Ista fit intuitu mortis futuræ, & sub expressa mentione mortis, li-

tis, licet donans fortè adhuc valens ſit & ſanus: illa autem ſit ſine ulla mentione mortis, licet forſan fiat ab ægro vel moriente, *l.24.ff. de mort: cauſ: donat.* In dubio potius præſumitur donatio inter vivos, ut notant communiter ex *l. 27. ff. eod. & l. 42. cit: § 1.* quia eſt magìs propriè dicta donatio, quàm quæ fit ex mortis, vel alia cauſa, & ſic non ex mera liberalitate. Inter utramq́; ſunt notabiles differentiæ; nam donatio mortis cauſâ ſemper & pro libitu eſt revocabilis, etſi res jam ſit tradita, & facta donatarii, imò propter ſolam convaleſcentiam revocatur, ſi intuitu certi vitæ periculi facta ſit: dein non transmittit jus ad rem donatam, ſi nondum facta eſt traditio, ad hæredem donatarii, ſi iſte moriatur ante donantem &c. Aliter ſe res habet in donatione inter vivos.

Dico 1. Donare inter vivos poſſunt, 3.
qui rerum dominium, & liberam adminiſtrationem habent, nec ſpecialiter prohibentur. Ratio, *quia ſuæ quiſque rei moderator atque arbiter eſt. L.21. C. mandati.* Hinc etiam filiusfamilias majorennis ſine conſenſu Patris de bonis adventitiis, pleno jure poſſeſſis, rectè donat. *Nov: 117. c. 1.* Econtra do-

nare nequeunt pupilli, & prodigi declarati, item minores (exceptis iis donationibus, quas alii ſimilis conditionis facere ſolent) ſine conſenſu eorum, quibus ſubſunt: Procuratores, Tutores, & Curatores de rebus ſuorum clientum, exceptis donationibus remuneratoriis, quæ non excedunt merita in ſuos principales colláta, & iis quas conſuetudo permittit: Religioſi' ſine conſenſu Superioris: Prælati Eccleſiaſtici de rebus Eccleſiæ immobilibus & mobilibus pretioſis ſine conſenſu Capituli & Superioris, de mobilibus autem aliis non niſi moderatè, vel remuneratoriè, vel ex cauſa pietatis, eleemoſynæ, miſericordiæ &c. quia id probat conſvetudo, exigit honeſtas, ut vitetur ſuſpicio avaritiæ, & ſuadet virtutis ſtudium. Si Epiſcopus in ſua Diœceſi exſtruat Monaſterium, uſque ad quinquageſimam partem de reditibus Epiſcopatûs, ſi aliam Eccleſiam, uſque ad centeſimam partem dotare permittitur. *Can.74. cauſ. 12. q. 2. c. Apoſtolicæ 9. h. t*, Denique Pater invalidè donat filio in Patris poteſtate conſtituto. *l. 11. & 17. C. h. t.* Quia reputantur pro una eademq; perſona, ſi tamen talem donationem non revo-

cet ante

cet ante mortem, vel emancipationem, per eas convalescit donatio. Si Pater donaret filio nondum emancipato ex causa, v.g. studiorum, honesti opificii, ad gradum Litterarium, propter nuptias &c. teneret donatio. Quid sit de donationibus conjugum? dicetur in *Lib: IV. tit: 20.* dixi: *donare inter vivos*; nam mortis causâ donare valet, quisquis testamentum facere. *l. 15. ff. de mort: caus: donat.* Imò & filiusfamilias de bonis adventitiis, regularibus quoque, cum consensu Patris.

Dico 2. Donari potest res in humano commercio existens. 2. Si tamen ultra 500. solidos (h. e. aureos, seu ducatos, quorum unus defacto valet 4. florenos & ultra) quis uni eodem moraliter tempore donaret merè liberaliter sine insinuatione apud Judicem, donatio non valeret quoad excessum, licet, si nec donans, nec ejus hæredes revocant, donatum retineri in foro conscientiæ interno possit. Molin: *d. 278. num:* 27. König: *h. t. n. 23.* Pars 1. sustinetur communiter ex *t. t. ff. & C. de donat.* Si tamen res aliena donaretur, valeret quidem donatio in tantum, ut transferatur conditio usucapiendi, seu potestas illam præscribendi, 4.

bendi, non ut dominium immediatè transferatur per traditionem. per *C. 79. de R. J. in 6.* Pars 2. à communi traditur, & fundatur in §. 2. *Inst: l. 34. & 36. §. ult. C. h.t.* Porro per *insinuationem* intelligitur declaratio mentis & voluntatis donandi apud Judicem in vel extra judicium, cum petitione, ut donatio in acta redigatur, ac super ea conficiatur Scriptura: vel intelligitur denuntiatio donationis in scriptis facta Judici, quod ajunt sufficere ex recepta consuetudine: Judex autem non necessariò debet esse proprius, & aliàs competens, per *l. 27. & 30. C. eod:* De Jure Bavarico ad 1000. florenos redacta est hæc summa 500. solidorum, & locô insinuationis sufficiunt quoque 5. testes. *tit: 1. art: 1.* & ibi docet Cancell. Schmid. *n. 141.*

5. Dico 3. Donatio inter vivos, tam verbalis, quàm realis per se revocari nequit. *l. 5. & fin: C. de revoc: donat.* Quia per eam alteri jus, personale vel reale, acquiritur: sed jus absolutè quæsitum invito auferri regulariter non potest etiam à Principe, nisi ob causam publicæ utilitatis vel necessitatis. Excipiuntur tamen tres casus. 1. Si sit inofficiosa, seu tam immodica, ut ce-
dat

dat in aliorum præjudicium, præſertim liberorum aut parentum in *legitima*; tunc enim, ſaltem quoad exceſſum, reſcindibilis & revocabilis eſt. *l.1.2.4. 7. C. de inofficioſ: donationib.* & ibi DD. 2. Si donanti omnia bona, vel notabilem eorum partem, priùs nullos liberos habenti, poſtea naſcatur proles una, vel plures ex legitimo matrimonio *l:8. C. de revoc: donat.* & ibi DD. Et hoc caſu donatio [intellige de merè liberali] cenſetur revocata ipſo jure: ſi tamen facta fuiſſet Eccleſiæ vel cauſæ piæ, vel cum juramento de non revocando, tunc non revocatur tota, ſed ſolùm quoad *legitimam*, quæ liberis debet ſalva manere. Lugo *d.23. ſect: 11. n.194.* Molin: *diſp: 282.* & pleriq; alii. Demum 3. ſi donatarius incipiat eſſe ingratus erga donantem, nempe violentas in donantem manus injiciendo: atroces injurias inferendo reales: aut grave damnum in bonis fortunæ: ſtruendo inſidias vel periculum vitæ: tunc enim donatio (iterum intellige de merè liberali, non facta cauſæ piæ, & cui juramentum de non revocando adjectum non eſt) propter unam ex recitatis ingratitudinis ſpeciebus [probabiliter non propter aliam, etiam majo-

rem] revocabilis est à donante institu-ta actione. text: & DD. in *l.fin: C. eod:* & *c.fin: h.t.* Si tamen donans ipse, ingratitudinem sciens, non revocaret, ab ejus hæredibus revocabilis non amplius esset, & donatarius maneret securus in conscientia, ejusq; hæredes; quia hæc actio revocatoria oritur ex delicto donatarii, proin est personalissima, nec ad, nec in hæredes transitoria. *Objic:* Juramentum actui adjectum sequitur naturam ipsius actus tanquam accessorium: ergo, si donatio ipsa propter ingratitudinem est revocabilis, velut facta sub conditione non secuturæ ingratitudinis, etiam erit revocabilis licet ipsi adjectum sit juramentum; cum pariter involvat dictam conditionem. ℞. *dist: ant:* Juramentum *assertorium*, quod adjicitur in confirmationem actûs, sequitur hujus naturam velut accessorium. *C. ant:* Juramentum *promissorium* de non revocando donationem, aliàs revocabilem. *N. ant:* & *cons.* Quia tale juramentū stat per se, & parit obligationem saltem Religionis; cum omne juramentū sit servandum, quod sine peccato servari potest, *c.8.* & 28. *de Jurejur.*

6. Dico 4. Effectus immediatus donatio-

tionis inter vivos *verbalis*, eſt obligatio tradendi rem donatam, licet pactô nudô ſit facta, *c.1.& 3. de Pact. §. 2. Inſt: h.t.* Mediatus verò *condictio ex lege*, donatario conceſſa, *§. 2. Iuſt: l.35. C.h. t.* Sic enim appellatur actio, quæ ex natura negotii non competit, ſed ex ſpeciali aſſiſtentia Legis, *t. t. ff. de condict. ex lege.* Quamvis autem donatarius habeat hanc condictionē ad compellendum donatorem, ut rem tradat; per eam tamen petere fructus à donante interea perceptos non poteſt, minus uſuras propter moram. *l. 9. 22. ff. h. t.* Effectus autem donationis *realis*, eſt translatio dominii in donatarium, vel ſi res aliena donata ſit, conditio uſucapiendi, *L. 9. cit: §. ult. & t. t. pro donato.* Donans tamen liberaliter rem alienam non tenetur de evictione. *l.18. § ult: ff.h.t.*

TITULUS XXV.
De Peculio Clericorum.
SUMMARIUM.

1. *Quid ſit Peculium Clericorum, & quæ eorum bona?*
2. *Quæ ſint Beneficialia eorum ſuperflua?*
3. *Quorum bonorum domini ſint Clerici?*

4. *An*

4. *An etiam redituum Beneficialium?*
5. 6. *Maximè superfluorum.*
7. 8. *An, & quo Jure teneantur hos erogare in pias causas?*

1. PEculium, quasi pusilla pecunia, in jure dicitur illa portio bonorum, quā servus, vel filiusfamilias, qui sui juris non sunt, à bonis domini sui, vel Patris, separatam habent & quasi propriam, *l.5. ff. de peculio.* Hôc locô sumitur pro bonis quibuscunq; Clericorum, licet sint sui juris. Hæc bona sunt in quadruplici classe. 1. *Patrimonialia,* quæ Clericis obvenerunt vel obveniunt ex causa & titulo merè profano, v. g. hæreditate, legato, donatione, contractibus, labore manuū, industriâ, arte &c. 2. *Quasi Patrimonialia,* quæ ipsis obveniunt tanquam merces vel stipendium ex functione sacra, vel ministerio Ecclesiastico, uti sunt concionari, canere in Ecclesia, legere Missas, exequi funeralia, administrare Sacramenta &c. quo etiam referuntur omnes *reditus Stolæ* ut vocant, & probabiliùs etiam *distributiones quotidianæ,* quæ Canonicis dari solent ob singulas præsentias in Choro; quia dantur tanquam denarius diurnus propter specialem industriam in Officiis

Divi-

Divinis, nec veniunt nomine fructuū Canonicatûs. Et hæc bona imitantur peculium quasi Castrense, non adventitium, filiifamilias. 3. *Beneficialia*, seu *prospectu Ecclesiæ acquisita*, quæ ipsis obveniunt ex Beneficio Ecclesiastico in titulum collato, uti Decimæ, fructus, & reditus annui, seu fixi. 4. *Parsimonialia*, quæ Clerici de congrua sustentatione; etiam ex beneficialibus sibi debita, parcius vivendo sibi subtrahunt. Hæc omnia bona in aliquo sensu latiori, saltem ratione personæ Clericalis, subinde vocantur *Ecclesiastica*; quamvis propriè *Ecclesiastica* ac in specie, quæ à quibusdam vocantur Ecclesiastica *quarti generis*, sint illa bona mobilia, vel immobilia, quæ ad Ecclesiam ipsam pertinent, uti paramenta sacra, fundi, prædia ad sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, ornatum ejusdem, vel fabricam, ordinata, non verò ad ipsos Clericos spectant, & ideo neque peculium Clericorum constituunt.

Ex bonis *Beneficialibus* aliqua possunt esse *necessaria* ad congruam Beneficiatorum sustentationem, aliqua autem *superflua*, quæ nempe redundant ultra competentem eorum sustentati- 2.

onem

onem. *Congrua sustentatio* autem dicitur illa, quâ viri timorati ejusdem conditionis & loci solent communiter esse contenti, & quæ requiritur ad eorum; ac familiæ victum, vestitum, habitationem, convenientem recreationem, hospitalitatem erga peregrinos, & consangvineos exercendam, ad moderata convivia & donationes, præsertim eleemosynas, & ad occurrendū fortuitis casibus morbi, sterilitatis &c. Quantum verò in particulari ad hanc congruam necessarium sit? una regula universalis dari nequit ob diversitatē loci, temporis; imò & ob personarum diversas qualitates: sic utique plùs cōcedendum est Episcopo, quàm Prælato inferiori, plus huic, quàm Decano, vel Parocho, plus Canonico, quàm simplici Beneficiato, plus nobili quàm ignobili, plus Doctori, Graduato, aut insigniter docto, aut plus laboranti, quā aliis. Notant præterea DD. quod sicut pretium rerum non est indivisibile, sed datur infimum, medium, & summum, ita etiam congrua sustentatio habeat suos gradus respectu ejusdem personæ, v.g. si infimum congruæ essent 500. medium forent 600. & summum 700. floreni annuatim. Sicut
autem

autem cuilibet eſt permiſſum rem ſuã ſummo vendere pretio, ita & Clericis fas erit ſummum congruæ ſibi attribuere. Jam quæſtio eſt, an & quorũ bonorum dominium, & liberam adminiſtrationem habeant Clerici maximè Beneficiati?

Dico 1. Clerici omnes ſunt abſoluti domini bonorum patrimonialium. 2. Quaſi-patrimonialium. 3. Et parſimonialium. 4. Conſequenter de iis liberè poſſunt diſponere ad cauſas æquè profanas ac pias. Ita plerique omnes. De *Patrimonialibus* conſtat inde, quod per Clericatum ea non amittant, vel incapaces dominii reddantur. De *quaſi Patrimonialibus* exinde, quod ea recipiant inſtar mercedis & ſtipendii: atqui de ratione mercedis & ſtipendii eſt, ut tranſeat in dominium operarii, ut conſtat ab inductione Officialium, Opificum &c. De *Parſimonialibus* ex eo, quòd debeantur propriæ induſtriæ, & ſint fructus quaſi-induſtriales, qui omni jure debentur parcè viventibus quaſi lucrum ex induſtria & parſimonia obveniens. *Libera diſpoſitio* ſequitur ex natura abſoluti & pleni dominii, nec à Jure, nec à Fidelium ullo ligati, vel onerati. Re- 3.

ſtat

ſtat igitur ſolùm quæſtio de *Beneficialibus*. De quibus

4. Dico 2. Clerici Beneficiati ſunt verè domini bonorum, ſeu redituum beneficialium, ad congruam ſuſtentationem neceſſariorum. Communis contra quoſdam Canoniſtas antiquos, & probatur ex Trid: *ſeſſ: 23. C.1. §. ſiquis autem*, ubi ſtatuit, eos Beneficiatos, qui non reſident, *pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non facere*. Idem ſtatuit *ſeſſ.24. C. 12. de Ref:* de proviſis ad beneficia Curata, Canonicatus, & Dignitates Eccleſiæ Cathedralis, intra bimeſtre Profeſſionem Fidei non emittentibus, quòd ſcilicet *fructus non faciant ſuos*. Ergo à contrario, qui reſident, & Profeſſionem emiſerunt, fructus faciunt ſuos, ſaltem aliquos, conſequenter illos ſaltem, qui ad congruam ſunt neceſſarii. Atqui fructus facere ſuos idem eſt, ac eorum conſequi dominium. *arg: l.2. § 2. ff. de R.C. & c. un: de Cler: non reſid: in 6.* atque communis Juriſtarum loquendi modus ſatis ſuperq; id evincit. Unde apparet, quod Beneficiati etiam de his bonis liberè valeant diſponere.

5. Dico 3. Clerici Beneficiati ſunt quoque verè domini beneficialium ſuperfluorum. Ita hodie communiſſima

Scri-

Scriptorum Societatis JESU, imò cõmunis quoque aliarum Scholarum, ut ex Thomiſtica teſtatur P. Mezger, ex Scotiſtica P. Sporer, imò teſte Pallavicino Patres Concilii Trident: jam vocabant *valde communem ſententiam*, quo tempore floruit Dominicus Sotus, qui *l. 10. de J. & J. q. 4. art: 3.* ait, hanc ſententiam ſibi ita eſſe perſuaſam, ut, quamdiu Eccleſia contrarium non definierit, neſciret, an eam poſſet deſerere, eo potiſſimum, *cum S. Thomas eam teneat, neque ullus ejuſdem Ordinis Pater contrarium expreſſè dicat.* Interim tamen dicunt, antiquos fere omnes (qui utique Soto & S. Thoma antiquiores fuerint) contrarium tenere, quos ex recentioribus ſecuti ſunt: Sfondrati, Van-Eſpen, Sannig, favente P. Reiffenſtuel, *h. n. 50.* ac nuper quidam Oeniponti, quem in ſuis Theſibus magiſterialiter refutavit Dilingæ ann: 1729. P. Auguſtinus Diesbach. Aſſertio probatur 1. eodem argumento, quô prior; quia Trident: *loc: cit.* non diſtinxit inter fructus ad ſuſtentationem neceſſarios, & ſuperfluos ergo utroſq; faciunt ſuos, qui reſident, & Profeſſionem faciunt, Beneficiati: ſicut non reſidentes & Profeſſionem non facientes

Tri-

Tridentinum, utrisq; privavit in pœnam indiſtinctè. Confirmatur utraq; aſſertio: Beneficiatis aſſignati ſunt omnes reditus beneficiales indiſtinctè per modum mercedis & ſtipendii propter miniſteria ſacra: ergo omnes (tã neceſſarii quàm ſuperflui) indiſtinctè tranſeunt in dominium plenum Beneficiatorum; non minùs ac reditus ſtolæ, & bona quaſi-patrimonialia; id quod adverſarii admittunt. Prob: 2. Per diviſionem rerum acquiritur dominium. §. 5. *& fin: Inſt: de Off: Jud: l. 1. 2. C. communia utriuſque Judicii.* Sed Clericis in diviſione bonorum & redituũ Eccleſiaſticorum, prius communium, certi reditus ſunt aſſignati ſine differentia inter neceſſarios & ſuperfluos, ut patet ex *Can: 23. 25. 27. 28. cauſ: 12. q.2.* in quo *can. 27.* Gelaſius Papa decernit, bona Eccleſiaſtica in quatuor partes eſſe dividenda: *quarum una ſit Pontificis ſeu Epiſcopi, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda.* Vel ergo pauperibus ſurripiendũ erit plenum ſuæ partis dominium, quod nemo dixerit, vel etiam Epiſcopo & Clericis relinquendum eſt ſuæ portionis. Prob: 3. Ex communi perſuaſione, & praxi, cum nullus Pontificum

vel

vel Episcoporum urgeat restitutionē eorum, quæ Clerici de superfluis in profanos usus expendunt, aut hanc praxim damnet; quod utique fieri debuisset aut deberet, ne pauperes & Ecclesiæ rebus suis defraudarentur. Prob: 4. ex Bulla: *Cum sicut*, Julii III. edita anno 1550. ubi Papa ait: *Pecunias & alias res, occasione Ecclesiarum. Monasteriorum, ac Beneficiorum Ecclesiasticorum provenientes, postquam ad manus Beneficiatorum pervenerunt, & cum aliis ipsorum Beneficiatorum fructibus commixti sunt &c. non ulterius in Ecclesiasticis, sed potius in ipsorum Beneficiatorum propriis, & ab eis acquisitis bonis judicari, & propterea quodammodo pro sæcularibus & profanis haberi.*

Objic: 1. Clerici in *Can:19. caus:12.q. 6.* 2. vocantur Dispensatores suorum redituum: ergo non sunt domini. 2. Dicuntur comittere sacrilegium, imò furtum, si bona Ecclesiastica sibi attribuant, vel male expendant. *Can: 6. caus: 1. q.2. c.4. h.t.* &c. ergo non sunt domini. 3. Bona Beneficialia à SS. Canonibus & SS. PP. appellantur: *Res Dei. Patrimonium Christi, bona Pauperum:* ergo eorum domini non sunt Clerici. 4. S. Bernardus *in ep: 2.* ad Fulconem

ait:

ait: *quidquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum, de Altari retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.* ergo.
5. Si bona superflua cedunt Clericis per modum mercedis, committitur Simonia, quam utiq; horrebimus admittere. ℟. ad 1. *N. ant:* Nam non redituum suorum, sed bonorum ad ipsas Ecclesias pertinentium, vocantur Dispensatores, non quidem in *de can: 19.* sed alibi: quoad suos reditus sunt quidem Dispensatores, at non meri, sed simul domini, quod minimè repugnat. Ad 2. iterum est sermo de bonis ad Ecclesias pertinentibus, atque de illo tempore, quô nondum fuit facta divisio horum bonorum, & una pars per erectionem Beneficiorum necdum assignata Clericis Ecclesiarum ministris. In *c.4. cit:* agitur de Prælato ex obligationibus & reditibus ipsius Ecclesiæ emente, & male expendente. Ad 3. vocantur: *res DEI & Christi,* non quod eorum particulare dominiū pertineat ad Deum, vel Christum, sed quod ad colendum Deum, & amore Christi, sint à fidelibus oblata Ecclesiis, & hujus Ministris deputata: quæ quidem ante dictam divisionem, & erectionem Beneficiorum, pertinebant
ad par-

ad particulare dominium Ecclesiæ tanquam personæ fictæ, uti & omnes reditus Ecclesiastici, post divisionem verò & erectionem Beneficiorum pars redituum assignata est Clericis. *Bona pauperum* appellabantur, quia Clerici olim vivebant in communi, carentes omni dominio, uti nunc Religiosi; de quibus temporibus intelligendi sunt SS. Patres & antiqui Canones; qui insuper sæpe loquebantur exaggerativè, & impropriè: sic S.Hieron: relatus in *can: hospitalem d.42.* universim, etiam de laicis, pronuntiat, *aliena rapere, qui ultra necessaria sibi retinere probatur.* Et S. Aug: *in Ps: 147.* ait: *res alienæ possidentur, dum possidentur superflua.* Quis talia accipiat in sensu proprio? Si reditus post divisionem supra relatam & erectionem Beneficiorum, à quibusdã vocantur: *bona pauperum*, vel *Dei*, inde fit, quòd Clerici habeant obligationem, personalem saltem, ex præcepto Ecclesiæ, superflua erogandi in pauperes, vel in causas pias; quàm nec ego abnuo. Ad 4. S.Bernardus, qui scripsit post divisionem, usus est exaggeratione & auxesi Oratoria, & communiter à DD. intelligitur in sensu latiori [aliàs etiam committerent Clerici ra-

 pinam

pinam, si de quasi-patrimonialibus aliquid sibi retinerent, vel si ultra victū & vestitum simplicem, aliquid expenderent in largitionem moderatam, honestam recreationem &c. quod nec adversarii concedunt] non in eo rigore, quem verba præseferunt, sed in hoc, quod superflua debeant expendere piè quocunqne ex titulo, aut Jure. Ad 5. Hoc pactô nec quasi-patrimonialia, nec ad sustentationem necessaria, à Clericis accipiuntur sine Symonia, quia per modum mercedis accipiuntur; quòd plerisque Adversariis dicere non lubet. Dico ergo, etiam superflua accipi per modum mercedis non rigorosæ, sed potiùs per modum stipendii ad sustentationem, ut illud liberale sit: vel, si velis vocare mercedem propriè dictā, dic illam non considerari ut proportionatam ministeriis sacris, quod foret Symoniacum, sed proportionatam personæ, & ex justitia debitam pro sustentatione, juxta illud Christi: *dignus operarius mercede sua.*

7. Dico 4. Clerici Beneficiati, non obstante, quòd sint suorum redituum omnium veri domini, superfluos tamen tenentur erogare in causas pias. 2. Non quidem ex justitia, uti Laym. & Pir-

Pirhing &c. volebant. 3. Neque ex virtute Charitatis, uti putabant Molina & Palao. 4. Neque ex virtute Religionis, uti contendebant Lugo & P. Franc: Schmier. 5. Sed ex ſolo præcepto Eccleſiæ. 6. Eoque partim ſcripto, partim tradito; adeoq́, ex virtute obedientiæ tantùm. Pars 1. Videtur eſſe omnium, licet in radice hujus obligationis non conveniant. Pars 2. 3, & 4. Probatur negativè, quia non ſatis probatur obligatio Juris Naturalis aut Divini, deſcendens ex virtute vel juſtitiæ, vel charitatis, vel Religionis; imò probatur oppoſitum ex variorum Pontificum Bullis, qui Clericis in urbe, & diſtrictu Romano uſque ad 10. milliaria exiſtentibus, dederunt licentiam etiam de ſuperfluis liberè diſponendi per actus inter vivos vel ultimæ voluntatis ad cauſas quoq́; profanas, ut ex Bulla: *Etſi univerſis*. Sixt IV. ex Bulla: *Cupientes*. Julii III. ex Bulla: *In Eminenti*. Pauli V. & ex Bulla Innoc: XII, qui non ita pridem ſimile privilegium conceſſit Jodoco Edmundo, Epiſcopo Hildeſienſi, quæ extat apud Stryckium *in appendic: ad tract: de Cautelis Teſtament*. Pars 5. & 6. Quam tenent Dom: Sotus, Covar-

ruv: Garc: Leff: Sanch: Haun. & longè communior modernorum Theologorum, & Canoniſtarum, deſumitur ex *cauſ: 1. q.3. can:13. & cauſ:12. q.2.can: 13. &c*, item ex Trident: *ſeſſ: 25. c.1. de Ref.* ubi Clericis *omnino interdicit, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiaresve ſuos augere ſtudeant; cum & Apoſtolorum canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent.* Ergo Eccleſia prohibet ſuperflua expendi in cauſas profanas. Quia verò dicta jura videntur loqui de rebus & reditibus Eccleſiarum, ſeu ad Eccleſias pertinentibus, vel de temporibus diviſionem rerum Eccleſiaſticarum & beneficiorum erectionem antegreſſis, non ſufficienter probarent noſtram aſſertionem, niſi communis DD. interpretatio, aliquam obligationem piè expendendi Clericis imponentium ex una parte accederet; ex altera verò nulla ratio ſatis probat obligationem Juris Naturalis & Divini; inde deducitur, quod hæc obligatio oriatur ex Jure Eccleſiaſtico, non merè *ſcripto*, ſed ſimul etiam *tradito*, quod nobis explicat communis DD. ſenſus.

8. *Objic*: 1. Card: Sfondrati *in Nepotiſ: §. 2. num: 1.* ait: Clericos ex Jure Divino

vino & Humano tam certo obligari ad reditus ſuperfluos piè erogandos, *ut probatione non indigeat; cum omnes Patres, omnes Canones, omnes Leges, Divinæ, Humanæq; ac denique omnes Theologi hoc ipſum uno ore profiteantur.* 2. Quamvis Clericis adſtruatur dominium in reditus ſuperfluos, illud tamen eſt ligatum vinculô juſtitiæ ad eos piè expendendos, eo quòd fundatores Beneficiorum ſub hoc onere, ex pactô ſaltem tacitô, tam amplos ipſis reditus conſignarunt, utique nolentes ipſis dare anſam ſuperbiæ & luxûs, ſed potius Dei cultum & ſubſidium pauperum intendentes. 3. Clerici ratione ſtatûs debent eſſe Patres pauperum: ergo ex virtute charitatis ſuperflua tenentur dare pauperibus. 4. Ratio, cur Eccleſia præcipiat ſuperflua expendi in cauſas pias, eſt, quod ſint *bona Dei, & patrimonium pauperum*: ergo ſupponit, hāc obligationem jam dari antecedenter ex virtute Religionis, vel Charitatis. ℞. ad 1. Cardin: Sfondrati nimium dixiſſe & falſum, tam certo conſtat ex dictis, ut nec probatione indigeat ulteriori. Ad 2. Quamvis fundatores tacitô pactô obligârint Prælatos & Adminiſtratores, ut bona à ſe donata &

applicata Ecclesiis applicent ad illos usus, ad quos applicari voluerunt, cõsequenter etiam obligarint ad reditus beneficiales beneficiatis consignandos: Negatur tamen, quòd ipsos Beneficiatos, quibus assignati reditus tradi debent, obligare intenderint, ut expendant piè, sicut nec Musicos, Æditυos, & Officiales Laicos, quibus voluerunt dari certos reditus de bonis Ecclesiarum, ad id obligarunt. Id concedo, quòd desideraverint & speraverint, à Clericis piè expensum iri superflua juxta præceptum Ecclesiæ, quo contenti fuisse præsumendi sunt, cum novam obligationem justitiæ, vel ex pacto, à seipsis impositam esse, non satis probetur, præsertim cum tam gravis obligatio justitiæ posset causare plurimos scrupulos, & pericula salutis. Propter dictum desiderium bona Ecclesiis & Clericis donata rectè dicuntur: *vota fidelium*, & quia fundatores obtulerunt ad obtinendam peccatorum veniam, *pretia peccatorum*. Ad 3. Quamvis deceat, ut Clerici ratione statûs curam habeant pauperum, eosque ex superfluis juvent, imò ad hoc etiam obligẽtur [saltem disjunctivè] ex præcepto Ecclesiæ (quâ de causâ non male hæc

bona

bona dicuntur: *patrimonia pauperum*) specialis tamen obligatio extra casum gravis, vel extremæ necessitatis pauperum [quo casu etiam Laici de patrimonialibus succurrere tenentur pauperibus] non sufficienter probatur. Dein hoc argumentum probaret, quòd Clerici nequeant superflua expendere in alias causas pias, v. g. in ornamentum Ecclesiæ. Ad 4. Illa ratio dicit quidem convenientiam, non verò obligationem à jure naturali introductam: nec obligationem Religionis inducit illa ordinatio ad Dei cultum; quia per illam illi reditus nec fiunt sacri in se, uti calices per consecrationē, ut patet; nec fiunt sacri, quia personis sacris cedunt, aliàs patrimonialia, & quasi-patrimonialia, Clericorum fierent sacra. Unde ergo obligatio Religionis? Certè, si propter hoc, quòd fundatores, offerendo Ecclesiis sua bona, spectarint cultum Dei, exinde apud Clericos nasceretur obligatio Religionis, etiam Officiales Ecclesiarum Laici suos reditus ab Ecclesiis acceptos tenerentur piè expendere. quis autem hoc somniat? Satis suum finē cultus Divini obtinent fundatores, si Clerici, quibus liberaliter & ad superfluita-

fluitatem usque consuluerunt, sacra ministeria obeant, Quamprimum Clericis, uti & Officialibus Laicis, applicantur sui reditus, extrahuntur ex ærario & dominio Ecclesiæ, vel Dei, atque in illorum transeunt dominium, licet cum obligatione superflua piè expendendi, imposita solo præcepto Ecclesiastico.

TITULUS XXVI.
De Testamentis, & ultimis Voluntatibus.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit ultima Voluntas, & quæ ejus species?*
2. 3. *Quid, & quotuplex sit Testamentum?*
4. *Quæ sint solennitates Testamenti scripti?*
5. *Et quæ nuncupativi, de Jure Civili?*
6. *Et quæ de Jure Canonico, an hoc correxexit Civile?*
7. *An duo testes de Jure Canonico requirantur ad valorem, vel solùm ad probationem?*
8. *Testamentum ex parte voluntatis imperfectum est nullum.*
9. 10. 11. *Uti & imperfectum ex parte solennitatis, at non pro foro interno conscientiæ.*

12. *An*

12. *An corruente Testamento ruant & Legata?*
13. *Testamentum pium valet sine omni solennitate.*
14. *Uti & Testamentum nuncupativum inter liberos.*
15. *An, & quam solennitatem requirat Testamentum militis?*
16. 17. *Et rusticorum, ac tempore pestis conditum.*
18. *Testamentum publicum, item Judiciale, seu* apud Acta, *vel ad* Acta, *non opus habet solennitate, modò ritè fiat.*
19. *Quid sit Codicillus, quid ad eum requiratur, & quid operetur?*
20. *Quid sit substitutio directa, & quotuplex?*
21. *Quid indirecta seu fidei commissaria. Quid & quotuplex fidei commissum, an alienabil.?*
22. *Quid Juris, si in casu substitutionis institutus ingrediatur Religionem?*
23. *Quid sit Legatum?*
24. *Quid Donatio mortis causâ?*
25. *Ad omnem ultimam voluntatem, exceptô testamentô, requiruntur & sufficiunt 5. testes.*
26. *Quinam facere possint Testamentum?*
27. *An etiam Clerici Beneficiati vi consuetudinis?*
28. *Essentiale Testamenti punctum est Institutio Hæredis.*

29.

29. *Quid, & quotuplex sit Hæres?*
30. *Quinam hæredes institüi possint?*
31. *Et quinam debeant, saltem in legitima.*
32. *Quid sit legitima, & quæ partes Hæreditatis?*
33. *An & quando locum habeat exhæredatio?*
34. *Quô modô instituendus sit Hæres?*
35. *An censeatur institutus in omnibus bonis?*
36. *An institui possit in re aliena?*
37. *Quibus remediis consequatur hæreditatē?*
38. *Quid sit hæreditas?*
39. *Ad quid obligetur hæres illam adiens, & quibus gaudeat privilegiis, si conficiat Inventarium?*
40. *Quid sit Falcidia, & Trebellianica, quando utraque competat?*
41. *Adire, vel repudiare Hæreditatem qui possint?*
42. *Quibus modis resolvatur Testamentum?*
43. *An rumpatur per ingressum Religionis?*
44. 45. 46. 47. *Executio, & Executor Testamenti,*

§. I.

Quid, & quotuplex sit ultima voluntas, maximè Testamentum? Ubi etiam de requisitis ad hujus valorem.

1. *ULtima Voluntas* in genere dicitur esse gratuita dispositio de bonis in tempus

pus mortis, ſeu poſt mortem. Firmatur, & vim ſuam obtinet poſt mortem, per quam aufertur *ultima* voluntas; in vita enim ſemper eſt revocabilis pro libitu. *l.4. ff. de adim: leg.* ibi: *ambulatoria enim eſt voluntas defuncti uſque ad vitæ ſupremum exitum.* Ejus ſpecies ſunt: *Teſtamentum, Codicillus, Subſtitutio directa & indirecta, Legatum, Donatio mortis causâ.*

Dico 1. *Teſtamentum* definitur quidem *l. 1. ff. qui teſtament: fac: poſſ:* ſic, *eſt voluntatis noſtræ juſta ſententia de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri velit*; quia tamen hæc definitio non ſatis exprimit differentiam à reliquis ultimis voluntatibus, niſi per tò *juſta* diem ſignificet, ac *legitima*, ſeu *directam hæredis inſtitutionem continens*, cum juxta *l.3.ff: de his, quæ in Teſtament: delentur.* Nullum Teſtamentum valere poſſit, *quod hæredem non habet*, & quidem directè inſtitutum: *§.2. Inſt: de fideicommiſſ: hæredit:* ibi: *opus eſt, ut aliquis recto jure teſtamentô hæres inſtituatur*; ideo clarius & rectius definitur eſſe *ultima voluntas, directam hæredis inſtitutionem continens.* Hæredis autem *inſtitutio* eſt ſubrogatio hæredis in univerſum jus, quod tempore mortis habuit teſtator: *directa* 2.

autem

autem erit, quando hæres ita eſt inſtitutus, ut hæreditatem immediatè ab ipſo teſtatore conſequatur, non mediante alio, ſeu ſine interventu & miniſterio alterius, jus ſuum transmittentis, ut ſi teſtator dicat: *Cajus ſit hæres meus.*

3. Dico 2. Teſtamentum dividitur in *Scriptum*, quòd ab ipſo teſtatore, vel ejus juſſu & nomine ab alio in ſcriptis factum, vel ſaltem ſubſcriptum eſt, vocatur etiam *Clauſum*, quia in eo neceſſe non eſt illius tenorem, vel inſtitutum hæredem manifeſtare teſtibus, ſed ſufficit, ſi teſtator iiſdem dicat, in hac ſcriptura contineri ſuam ultimam voluntatem. Et in *nuncupativum*, quod ſine ſcriptura & ſubſcriptione fit, oretenus tantùm nominato coram teſtibus hærede; ſive dein Notarius hanc ultimam voluntatem in ſcripturam redigat pro memoria & faciliori probatione, ſive non. Dividitur utrumque 2. in *Solenne*, ſeu *Perfectum*, quod habet omnes ſolennitates à Jure requiſitas: & in *inſolenne*, *non ſolenne*, ſeu *imperfectum*, aut *Privilegiatum*, quod nullas, vel non omnes habet ſolennitates Juris, nihilominus tamen ex ſpeciali juris privilegio ſuſtinetur & valet: cu-

jusmo-

juſmodi ſunt ſex. 1. *Teſtamentum pium*, ſeu ad cauſas pias conditum, 2. *Teſtamentum inter liberos*, factum à parentibus. 3. *Teſtamentum militis* in expeditione bellica. 4. *Teſtamentum ruſtici.* 5. *Teſtamentum tempore peſtis.* 6. *T ſtamentum publicum*, quod nempe fit coram Principe, aut ejus deputato, vel eidem offertur: item Teſtamentum *Judiciale*, quod etiam ſubinde publicū appellatur, & fit vel coram Judice, & vocatur *apud Acta*, vel ſaltem judici offertur, & dicitur *ad Acta* datum.

Quæres, quænam de jure ſolemnitates requirantur ad Teſtamentum ſolemne? ℞. 1. Ad Teſtamentum *ſcriptum* de Jure Civili ſequentes. 1. Debet eſſe redactum in Scripturam vel ab ipſo teſtatore, vel ejus juſſu ab alio nominatim expreſſo, &, ſi ipſe non ſcripſit teſtator, debet poſtea coram teſtibus ſubſcribere, aut vocare teſtem octavum, qui ejus locô ſubſcribat. 2. Debet teſtator per ſe, vel alium, ſpecialiter rogare teſtes ſeptem, ſeu convocare ad teſtificandum, vel, ſi aliàs jam ſunt præſentes, rogare, ſeu monere, ut velint eſſe teſtes ſui teſtamenti, 3. Et quidem teſtes idoneos, quales aliqui de Jure non ſunt, uti ſervi pro- 4.

vi propriè dicti: mulieres, impuberes, furiosi, & prodigi declarati, muti, surdi, cœci, infames infamiâ Juris, inviti, & coacti, in potestate testatoris, vel alicujus testis, constituti, uti filiusfamilias in testamento Patris, cum reputentur pro uno corpore familiæ: hæres ipse: & generaliter omnes intestabiles, qui nempe ob improbitatē morum testes agere nequeunt in aliis negotiis, intestabiles activè, qui propter delictum facere Testamentum, & intestabiles passivè, qui hæredes institui non possunt. 4. Et testes ita debent esse præsentes, ut testatorem audiant atque videant. 5. Coram his testibus testator per se, vel per alium, affirmare debet, in charta, quàm exhibet, contineri suum Testamentum, & ultimam voluntatem suam, 6. Cui chartæ debent omnes testes sua nomina subscribere manu, v.g. hôc modô: *Ego Titius testis rogatus Testamentum Sempronii propria manu subscripsi*; vel: *testor, quod à Sempronio testatore audiverim, in præsenti charta contineri suam ultimam voluntatem, &c.* Videtur autem sufficere (saltem de Jure Bavar:) si primi duo vel tres dictô modô subscribant, reliqui autem hoc modo: *idem testor &*

ego Cajus, vel *ego Titius teſtor, ut primi duo &c.* Siqui ex teſtibus neſciant ſcribere, conceditur ipſis, ut alii conteſtes eorum locô ſubſcribant, expreſſè addendo, ſe rogatos aliorum locô ſubſcribere. 7. Iidem teſtes debent apponere ſinguli ſuâ ſigillâ: ſi aliqui non habeant propria ſigilla, alius vel alii conteſtes ſuâ pro illis apponere valent, & ſic bis vel ter exprimere, imò carens ſigillô permittitur apponere ſigillum extranei; oportet tamen exprimere & fateri, ſe alienô ſignaculô ſubſignaſſe. 8. Atque totum hoc negotium abſolvi neceſſe eſt in unò contextu, h.e. nullo actu, qui ad Teſtamenti factionem non pertineat, interpoſitô, & coram teſtibus omnibus ſimul congregatis; ſi tamen actus brevis impertinens, quem urgens natura, vel corporalis neceſſitas, aut ratio ſanitatis in teſtatore vel teſte exigit, interveniret, nihil obeſſet. Denique conſuetum, imò & conſultum eſt adhibere Notarium publicum, ſpecialiter requiſitum, ut nempe ſecurior ſit teſtator de ſolennitatibus ritè adhibitis, & Teſtamentum, ſi Notarius ſuper illo conficiat Inſtrumentum Authenticum, vel ſua ſubſcriptione &

ſigil-

ſigillô authenticam fidem faciat Teſtamento Inſtrumenti publici inſtar, minus habeat periculi, ne corruat, quod ſubiret, ſi contingeret unum vel plures teſtes emori ante teſtatorem. Sumũtur hæ ſolennitates ex § 3. *ſeq. Inſt: de Teſtam: ordin: l. 18.20.21. ff. qui Teſtam: fac: poſſ: l.9.21. &c. C.h.t.* Receſſ: Spir: *de anno* 1512. Jure Bavar: *tit.34.*

5. ℞. 2. Solennitates Teſtamenti *Nuncupativi* de Jure Civili ſunt hæ. 1. Etiam in hoc adhibendi ſunt 7. teſtes idonei, rogati, ſeu ad teſtificandum requiſiti. 2. Debet teſtator eoſdem jam præſentes per ſe vel per alium monere, quòd intendat facere Teſtamentũ, & quidem nuncupativum. 3, Tum coram iiſdem ſimul præſentibus voluntatem ſuam circa hæredem, & legatá, ſiquæ facere velit, oretenus per ſe, vel per alium, manifeſtare, aut ex charta prælegere, conſequenter in hoc Teſtamento celari hæres non poteſt, adeoque non ſufficit, ſi teſtator ſe referat ad ſchedam, in quâ deſcriptum ait eſſe hæredem; quamvis id procedat in Teſtamento ſcripto; cum talis ſcheda cenſeatur eſſe pars Teſtamenti ſcripti. 4. Totum rurſus negotium in unò contextu, & eodem moraliter tempo-

tempore & loco peragendum eſt. Proin eædem fere ſolennitates neceſſariæ ſunt, quæ ad Teſtamentum ſcriptum, excepta ſubſcriptione, & ſubrò atione teſtatoris & teſtium, atque ſpecificantur in *l.21. ff. l. hac conſultiſſima, 8. C. qui teſtam. fac. poſſ: l. hac conſultiſſima, 21. §. 2. & l. 20. 29. C. h.t.* Notarius etiam in hoc Teſtamento propter dictas ſuperiùs rationes conſultò (non neceſſariò) adhibetur.

℞. 3. Jus Canonicum diſcrepat à jure civili, & duos tantum vel tres teſtes ad Teſtamentum requirit in *C.cum eſſet 10. h.t.* ibi; *quia verò à Divina lege, & SS.PP. inſtitutis, & à generali Eccleſiæ conſuetudine id* (nempe ſubſcriptio vel præſentia ſeptem vel quinque teſtium in Teſtamento & ultima voluntate) *noſcitur eſſe alienum, cum ſcriptum ſit, quòd in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum, præſcriptam conſuetudinem improbamus: & Teſtamenta, quæ Parochiani coram Presbytero ſuo* (nempe Parocho) *& tribus vel duabus aliis perſonis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere.* Ex quo textu aliqui inferre volebant, quòd Jus Canonicum correxerit Jus Civile quoad numerum teſtium, itaut nequè 9.

in foro Civili & in terris Imperii requirantur, ad valorem Teftamenti feptem teftes, fed fufficiant duo vel tres cum & fine Parocho [hunc enim non determinatè requirit Jus Canonicum, fed folùm occafione facti, quod Pontifici propofitum erat, mentionem Parochi facit, non per modum decifionis] quafi nempe Jus Civile plures requirendo teftes foveat peccatum, cum textus dicat, *id à Divina Lege*, duos tantùm vel tres teftes exigente pro omni negotio, *alienum effe*. Sed contraria fententia eft communis & vera; cum per tò *alienum à Divina lege* nihil aliud voluerit Jus Canonicum dicere, quàm quod fit *præter*, non *contra* legem Divinam, juxta quam quidē fufficiunt in quolibet negotio duo vel tres teftes, non tamen prohibetur ex juftis caufis plures requirere; aliàs Tridentinum, requirendo ad valorem Matrimonii præter duos vel tres teftes infuper Parochum, egiffet contra Jus Divinum. Pontifex in *d. c. 10.* refcripfit ad Epifcopum Hoftienfem, qui exiftit in territorio temporali Papæ, atque ideò ejus difpofitio præcifè territorium temporale Pontificis, uti & forum Canonicum, refpicit, ad quod perti-

pertinent Teſtamenta pia, & Teſta-menta Clericorum, etiam ad cauſas profanas teſtantium; niſi in his aliud obtineat conſvetudo, non verò afficit terras Imperii & forum Civile, imò nec potuit eò uſque ſe extendere; cum in Pontificis poteſtate non ſit leges Civiles in cauſa merè profana, & peccatum non concernente, pro foro Civili immutare. Igitur juxta communem Regulam ſtatuendum: ubi Jus Civile & Canonicum in materia profana & peccatum non involvente inter ſe diſcrepant, quodlibet eſt obſervandum in ſuo foro & territorio, conſequenter quoad teſtamenta Jus Civile in terris Imperii & foro Sæculari: Jus Canonicum in territorio temporali Papæ, atque in foro Eccleſiaſtico, ad quod utique etiam pertinent Clerici. Quæſtionis tamen eſt, an duo vel tres teſtes, quos requirit Jus Canonicum requirantur per modum ſolennitatis ac ad valorem teſtamenti, an verò ad probationem duntaxat? Ego cenſeo, &

Dico 3. Duo vel tres teſtes, quos 7.
requirit Jus Canonicum in *cit: c. 10.* probabiliùs pertinent ad ſolemnitatem ſubſtantialem, ac ad valorem teſta-

 menti,

menti, & non præcisè ad hoc, ut per eos probetur ultima voluntas. Proin, licet de hac voluntate testatoris aliunde, v.g. per manum testatoris agnitam, satis constaret, si tamen duo vel tres testes, & quidem idonei, ac specialiter rogati, non intervenissent, aut negotium non in uno contextu fuisset absolutum, testamentum (exceptô piô) non valeret. Abb. Covarruv: & teste P. Schmier, licet adversario, *de succeſſ: hæred. c.2. n. 28.* major DD. numerus. Probatur: Jus Canonicum in materia adiaphora seu indifferenti, ubi diversum à Jure Civili nihil statuit, sequitur leges Civiles *c. 1. de N. O. N.* Sed Jus Canonicum quoad testamenta nihil diversi à Jure Civili statuit præter numerum testiũ, pauciores requirendo: ergo in materia testamenti quoad alia sequitur Leges Civiles, quæ proin etiam in foro Ecclesiastico, & in territorio Papæ, sũt observandæ, exceptô solô testium numerô: atqui Jus Civile 7. testes idoneos & rogatos requirit ad valorem & substantiam testamenti ac per modum solennitatis substantialis: ergo & Jus Canonicum ad substantiam & valorem Testamenti requirit duos vel

tres

tres teſtes, eoſq; idoneos, & ſpecialiter rogatos &c. *Objic:* Pontifex in *c. 10. cit:* voluit reprobare ſolemnitatem Juris Civilis ad valorem Teſtamenti requiſitam: ergo credibile non eſt, quod ipſe voluerit præſcribere novam ſolemnitatem ſubſtantialem 2. vel 3. teſtium; præſertim cum ſe fundet in Lege Divina, vi cujus *in ore duorum vel trium ſtat omne verbum:* ſed de jure Divino hic numerus teſtium utique non requiritur ad valorem per modum ſolennitatis ſubſtantialis, ſed ſolùm ad probationem actûs. ℞. *diſt: antec:* Voluit reprobare ſolemnitatem Juris Civilis aliquam, videlicet quam expreſſit, conſiſtentem in majori numero teſtium. *C. antec:* Aliam quoque, quam non expreſſit, & omnem ſolemnitatem. *N. antec: & conſ:* Omne jus correctorium eſt odioſum & ſtrictæ interpretationis, atque ideò non cenſetur plus correctum, quàm ſit expreſſum. Pontifex allegavit quidem jus Divinum, duos vel tres teſtes nõ requirens per modum ſolemnitatis ſubſtantialis, exinde tamen non ſequitur, quòd Pontifex illos non requiſiverit per modum ſolemnitatis, quia non expreſſit, quòd velit recedere à

jure Civili, testes [quos quidem exigit plures, quam jus Canonicum, & quidem idoneos, ac specialiter rogatos] requirente per modum solemnitatis substantialis.

8. Dico 4. Testamentum imperfectum ex parte actus seu voluntatis (id quod intellige de quacunq; alia ultima voluntate) seu quod quidem aliquis facere decrevit, vel jam inchoavit, vel sæpiùs dixit, se velle hunc aut illum instituere hæredem, hoc vel illud legare certis personis &c. morte tamen præventus, vel aliter impeditus, non perfecit, est nullum in utroque foro, ex & interno, etiamsi aliàs esset privilegiatum, nullas requirens solemnitates, uti Testamentum ad causas pias, inter liberos &c. Ita communis cum Covar: contra Abb: quia tali casu solum datur propositum testandi vel per ultimam voluntatem dispo-nendi, non ipsum testamentum, vel voluntas de præsenti, aut actualis dispositio.

9. Dico 5. Testamentum imperfectum ex parte solemnitatis, seu dificiens in aliqua solemnitate ex hucusq; recensitis, regulariter est nullum & irritum, saltem pro forô externô, si nempè non

sit

fit privilegiatum. Communis contra Bartol: & quosdam alios, propter claros textus in *l.9. 12. & 21. C. h.*: Dixi: *Regulariter*; excipitur enim casus, quo hæres ab inteſtato ipſe percepit, ac fatetur voluntatem defuncti, alium pro hærede in tali teſtamento inſtituentis *l. fin: C. de fideicom:* Id quod etiam procedit de legato, vel fideicommiſſo, quod teſtator fecit in tali teſtamento imperfecto, & hæres ab inteſtato ſcit, & fatetur. *§. fin: Inſt; de fideicomiſſ: hæred: & l. 16. C.h.t.* item *l. fin: cit:* ubi non tantùm de Legatis & Fideicommiſſis, ſed etiam de Teſtamentis, per verba: *ne quid falſitatis incurrat per duos fortè teſtes compoſitum teſtamentum.* ſic diſponitur. Quodſi hæres ab inteſtato id non fateretur, hæres tamen inſtitutus, aut legatarius, ſciret eum præſentem fuiſſe, quando teſtamentum, vel legatum fiebat, & audiviſſe, aut aliàs certò cognoviſſe voluntatem defuncti, alium hæredem volentis, aut legatum relinquentis alteri, poſſet hæredi ab inteſtato, ſi priùs ipſe juret de calumnia, deferre juramentum, quo juret ſe nihil ſcire: quodſi recuſaret, hæreditas devolveretur ad hæredem inſtitutum, vel legatum ad legatorium. *l. fin. &*

fin: & §. *fin: citt:* Addidi, *si non sit privilegiatum*, de quo paulò post.

10. Quæres, an corruente propter defectum solemnitatis testamento etiam legata, & fideicommissa particularia, corruant? R. Si sint profana, corruunt, *l.29. C. de fideicommiss.* Quia accessorium sequitur principale. Nec obstat, quòd in testamento adhibiti sint 5. testes, qui alias ad Legatum extra testamentum sufficiunt. Excipe 1. nisi testamento apposita fuerit clausula codicillaris, de qua infra, per *l. 1. ff. de Jure Codicill:* Excipe 2. casum, quo hæres ab intestato jam solvit legatum in testamento insolenni relictum, *l.2. C. de fideicommiss: l.16. cit:* Dixi: *profana*; nam pia legata subsistunt, quia hæc sunt specialiter privilegiata, & ideo per se stant, nec sequuntur suum principale, utpote quod non est æqualiter privilegiatum. *Objic:* Legata profana testamento pio insolenni inserta sustinentur, licet neque testes 5. fuerint adhibiti: ergo vice versâ etiã subsistunt legata profana testamento profano insolenni & invalido inserta. R. *N. Cons:* Quia utrobiq; legata sequuntur principale, & valent, si istud subsistat, ac vicissim corruunt eodem corruente.

11. Di-

Dico 6. Teſtamentum imperfectũ ob defectum ſolemnitatis probabiliùs valet pro foro interno, & in conſcientia vim habet tam quoad inſtitutionẽ hæredis, quàm quoad legata in eo relicta. Ita cum antiquis Theologis & Juriſtis pleriſq; Sotus, Molin. Saa, Fachin. *l.* 4. *Controv: c.* 5. Reiffenſtuel *h. t, n.* 106. & alii contra Covar. Ferd Vaſq. Lug: Haun. Arnold: Rath: P. Wieſtner & alios recentiores non paucos. Prob: 1. Ex una parte valet tale Teſtamentum ſpectato jure Naturali, ex altera non probatur ſufficienter irritatio à jure poſitivo ſtatuta pro foro interno: ergo pro hoc foro valet. 2. Leges irritantes ſunt odioſæ: ergo ſunt reſtringendæ, *c.* 15. *de R. J. in* 6. Ergo Leges Teſtamentum imperfectum irritantes ſunt reſtringendæ ad forum externum, præſertim cum in ſenſu propriô intelligi adhuc poſſint etiam taliter reſtrictæ, & inſuper Reipublicæ adhuc ſatis ſit conſultum, ſi Judices teneantur tale Teſtamentum pronuntiare irritum, quod legibus humanis, regimen politicum externum principaliter ſpectantibus, conforme non eſt. 3. Huc applicari poſſunt argumenta, quibus ad *tit: de Conſtit: num:* 23. pro-

23. probavimus, leges ſimpliciter irritantes, & nullam mentionem facientes de foro interno, non irritare actus pro foro interno, v.g. electionem Prælati Eccleſiaſtici, & alienationem rerum Eccleſiaſticarum, ſine ſolennitatibus Juris factam. Unde meô judiciô multi graves DD. qui in his caſibus nobiſcum ſenſerunt, hic autem diſcrepant, non ſatis conſequenter loquuntur. Excipe tamen caſum, quo res ad Judicem deducta eſt, & iſte contra valorem Teſtamenti ſententiam tulit, cui utique in conſcientia parere tenetur hæres in tali Teſtamento inſtitutus, & condemnatus, utpote juſtè & ſecundùm leges pronuntianti, & jus tribuenti hærēdibus ab inteſtato.

12. *Objic:* 1. In §. 7. *Inſt: quib. mod. teſtam: infirm:* Teſtamentum *imperfectum* abſolutè dicitur *nullum*, infectum &c. ergo pro utroque foro eſt nullum. 2. In *l. hac conſultiſſima* 21. §. 1. *C. h.t.* ſic habetur: *ex imperfecto Teſtamento voluntatem defuncti tenere non volumus.* Similia reperiuntur quoque in aliis textibus: ſed, ubi ipſa voluntas redditur inefficax, nec obligatio naturalis & in conſcientia oritur, ut patet in Religi-

oſis,

osis, quorum voluntas & dispositio circa res temporales sine consensu Superiorum nullarum est virium, etiã in forô internô. 3, Non-voluntas nullam omninò producit obligationem, nec ullum tribuit jus: sed voluntas, absolutè irritata, est non-voluntas: ergo. 4. Lex justa pro forô externô est etiam justa pro foro interno, ut habet commune axioma: ergo etiam lex pro foro externo testamenta insolennia irritans, procedit quoque in foro interno. ꝶ. ad 1. In *d.* § est sermo de testamento ex parte actus & voluntatis imperfecto, quod nempe testator non perfecit, præventus morte, vel aliter impeditus: quòd omnino nihil valere, jam supra nos ipsi docuimus. Sed huc non quadrat, quia loquimur de testamento debitis solennitatibus destituto, & propter hunc defectum imperfecto. Ad 2. dicitur quidem ibi *voluntas non tenere*, at quia nihil additur de foro interno, rectè intelligitur solùm de forô externô. Paritas cum Religiosis nulla est; quia horum voluntas, & dispositio, sine consensu Superioris facta, satis etiam pro foro interno intelligitur esse irritata per abdicationem omnis dominii, quô

se

se exuunt, & ejus incapaces se faciunt ex dispositione Ecclesiæ per votum Paupertatis: sed disponens de re, cujus dominium non habet, utq; nulliter agit pro omni foro: Testator autem disponit de rebus propriis, & suis. Ad 3. *dist: min.* voluntas, absolutè irritata, est non voluntas pro foro externo. *C. Min.* Pro foro etiam interno, si id lex irritans non exprimat saltem virtualiter. *N. min:* Ad 4. *N. cons:* Et explico axioma: lex justa pro foro externo est etiam justa pro interno, h. e. obligat in foro interno saltem ad aliquid, quia de essentia legis justæ est obligatio saltem ad aliquid, nempe ad quod Legislator intendit obligare; adeoq; lex justa pro foro externo essentialiter obligat: at lex *irritans* simpliciter non essentialiter, irritat etiam pro foro interno; nam irritatio pro foro externo tantū; absolutè est possibilis, & separabilis ab irritatione pro foro interno simul: ergo lex simpliciter irritans non est extendenda ad forum internum, utpote odiosa & strictæ interpretationis. Dices: nihil interest in effectu, an testamentum dicatur valere vel non valere in foro interno: ergo. R. *N. au-*
tec:

tec: Si enim non valeret, non possent hæredes, vel legatarii, quidquam accipere, aut acceptum retinere ex imperfecto testamento, licet ipsis probè constaret de voluntate testatoris, sed sed tenerentur omnia reddere hæredibus ab intestato: econtra, si valeat pro foro interno, hæredes instituti, & legatarii, licitè accipiunt, vel retinent hæreditatem vel legatum, licet sciant, Testamentum pro foro externo esse nullum; hæredes verò ab intestato, si sciant voluntatem defuncti, obligatione naturali tenentur ipsis relinquere, nisi velint impugnare Testamentum, & eo expugnato per sententiam Judicis relicta obtineant, quàm actionem & remedium nullitatis ipsis Jura concedunt, nec nos denegamus; licet denegare videantur Abb: Molin: Less: Fagnan. Hucusq; de Testamentis *solennibus*, nunc de *insolennibus*, seu de *Privilegiatis*.

Dico 7. Testamentum *Pium*, seu 13. ad causas pias (h. e. in quo instituitur pro hærede vel locus pius, ut Ecclesia, Monasterium, Hospitale &c. vel pauperes, etiam consangvinei non quâ consanguinei, sed ex pio motu misericordiæ &c. vel aliqua communitas,

nitas,

nitas, aut perſona, aut locus ex motivo ſpectante Dei cultum, vel animarum ſalutem, aut, ut vult Menochius, utilitatem publicam Reipublicæ politicæ) valet in utroq; foro, licet omni careat ſolemnitate, modò ſufficienter conſtet de voluntate teſtatoris quocunq; modò. Communis & certa, hodie quoque apud pleroſq; Legiſtas, diſſentiente tamen Fachin. Ratio, quia Jus Canonicum (non Jus Civile, cui nulla in cauſas pias eſt poteſtas) obſervandum eſt in toto Orbe Chriſtiano, etiam â Laicis in foro Civili, qooad has cauſas, per *c. 7. & 10. de conſtit: c. 11. h.t.* Sed Jus Canonicū in *d. c. 11.* reprobat ſolennitates in teſtamento pio, ſe fundans in Lege Divina: *in ore duorum vel trium, ſtat omne verbum.* Neque dicas, in *d. c. 11.* à Pōtifice requiri *duos vel tres teſtes legitimos:* quia hos requirit non tanquam ſolemnitatem, ſed præcisè ad probationem, ſi aliunde non ſatis conſtare poſſet de voluntate teſtatoris. Siquidem Jus Canonicum nullibi ad valorem Teſtamenti requirit aliquam ſolemnitatem, ubi Jus Civile non requirit: atqui Jus Civile pro Teſtamento Pio nullibi requirit ſolemnitatem, imò
nec

nec requirere poteſt; cum cauſæ piæ ſint extra vel ſupra ejus ſphæram ac poteſtatem. Proin Teſtamenta pia præcisè regulantur ſecundùm jus naturale, quod in teſtatore exigit uſum rationis, actualem voluntatem, & poteſtatem diſponendi, item ſecundùm Jus Divinum, Gentium & Canonicũ, quæ plus non exigunt, quàm ut conſtet, ſivè ex ſcheda per manum teſtatoris, ſatis agnitam, ſcripta, ſive per duos teſtes (uni enim teſti non tenetur credere hæres ab inteſtato) ſive per nutum ad interrogationem alterius ſufficienter probatum, &c. Nec tibi ſcrupulum moveat, quòd Jus Canonicum requirat teſtes *legitimos*, caſu quo per teſtes probari debet voluntas teſtatoris; quia per id ſolùm indicatur, quòd debeant eſſe teſtes, qui in aliis negotiis de Jure Canonico ad probandum ſunt habiles, & hoc jus propterea repellere velit ſervos, infames infamiâ juris, excommunicatos vitandos &c. licet non reprobet teſtes, qui ſolùm de jure Civili ſunt inhabiles. Sic etiam Teſtamento pio non obeſt, ſi hæreditas alterius arbitrio relinquatur; ſi inſtituatur hæres incertus, ut ſi dicat teſtator, pro

hære-

hærede inſtituo Deum, cauſas pias, pauperes in genere, vel quos elegerit Titius &c. quæ omnia ſecundùm jus Civile Teſtamento profano officiunt, & valorem adimunt. Cæterùm aſſertio non ſolùm procedit de inſtitutione hæredis, ſed etiam de legatîs piis, ſive fiant extra Teſtamentum, ſive in Teſtamento pio [quod tamen non procedit quoad inſtitutionem hæredis, ſi Teſtamentum præcisè inchoatum, at non perfectum fuit ex parte voluntatis] ſive in Teſtamento profano, nulliter condito, vel non adito ab hærede. Porro adverte, quòd ſi Teſtamentum partim ſit pium, partim profanum, debeant, omnes ſolemnitates juris adhiberi; aliàs enim quoad cauſam profanam illud non valeret, & pars cauſæ profanæ aſſignata cederet jure accreſcendi cauſæ piæ. *arg: § 5. Inſt: de hæred: inſtit.* cum nemo paganus, h. e. non miles, cedere poſſit ſecundùm unam partem teſtatus, & ſecundùm partem inteſtatus.

14. Dico 8. Teſtamentum patris vel matris, [vel aliorum aſcendentium] *inter liberos* in utroq; foro valet ſine omni ſolemnitate, ſi eſt nuncupativũ modò de voluntate parentis cônſtet

per te-

per testes, vel aliò modò. 2. Si verò est Scriptum, requirit solemnitates sequentes: ipse parens debet scribere, vel saltem subscribere Testamentum: exprimere tempus conditi Testamenti: & liberorum omnium nomina, atque uncias, seu id, quòd cuivis relinquere intendit [quæ partes possunt esse inæquales, salvâ tamen singulis legitimâ] tam tempus autem, quàm uncias, exprimere necesse per litteras & verba integra, non per cifras. Jus Bavar: *tit: 34. art: 8.* exigit, ut, si parens ipse non scripsit vel subscripsit Testamentum, sed alius, subscribant duo testes, vel ut omnes liberi subscribant. 3. In utroque, tam nuncupativo quàm scripto, singulis liberis sua saltem portio, quam vocant *legitimam*, relinquatur oportet titulo *institutionis* (non legati) seu sub honorabili nomine *hæredis*. Pars 1. sumitur ex *l. 26. C. famil: hercisc:* Pars 2. ex *Nov: 107. c. 1. & Auth. quod sine C. h. t.* Pars 3. ex *Nov: 115. c. 3.* ubi derogatum est *Nov: 18. c. 1. & Auth: Novissima. C. de in off: test:* Permittentibus quoquo modo liberis suam relinquere legitimam. Si verò in Testamento inter liberos relinquatur aliquid per-

ſonæ extraneæ tanquam *hæredi* [aliud eſt de legato] quoad hoc punctum non valet diſpoſitio, *lib: 26. cit:* & *l. 21. §. 1. c. h. t.* Cæterùm juxta communiorem DD. ſententiam Teſtamentum inter liberos, ſi non valet ut Teſtamentum, valet tamen ut Codicillus, etſi clauſulam codicillarem non habeat expreſſam. cum dicta clauſula præſumatur à parente ſubintellecta. Quod licet de jure communi aliqui negent, de Jure tamen Bavarico *loc: cit.* certum eſt.

15. Dico 9. Teſtamentum *Militis*, Ducis, & eorum, qui caſtra ſequuntur militum cauſâ, uti Medici, Chirurgi, Mercatores &c. ſi fiat in actuali conflictu, nullas omnino requirit ſolemnitates. 2. Factum verò in caſtris, ſed extra conflictum actualem, duos hodie teſtes. 3. Conditum autem extra caſtra & actualem expeditionem, puta in hybernis &c. omnes ſolemnitates juris Communis exigit. 4. Et illud, quòd in actuali prælio, vel in Caſtris factum eſt, poſt obtentam Miſſionem non durat ultra annum. Pars 1. liquet ex *pr: Inſt: de Militari teſtam: l. 1. ff. l. 15. C. de Teſtam. militis.* Pars 2. ex *Receſſ: Imper: de ann: 1512. tit: h. n. 2.*

Pars 3.

Pars 3. ex *cit: pr. & Recess: Imper: & l. 16. C. de Testam. milit:* Pars 4. sumitur ex *l. 38. pr: ff. eod.*

Dico 10. Testamentum *Rusticorum* 16.
valet cum 5. testibus rogatis, si 7. testes commodè haberi nequeunt, nec opus est, ut testes subscribant, vel sigilla apponant, si scribere nesciant, & sigillis careant: si tamen unus vel plures scribendi forent periti, isti deberent subscribere, & possent simul pro aliis imperitis, præsentibus tamen. *l. fin: C. h. t. Recess: Imper: cit.* Nomine *Rusticorum* juxta multos veniunt hic etiam alii ruri degentes propter paritatem rationis, imò juxta quosdam etiam Nobiles ruri degentes.

Dico 11. Testamentum *tempore pestis* 17
factum valet, licet testes 7. non sint specialiter convocati ad hunc actum, vel simul & semel præsentes non sint *l. 8. c. h. t.* Imò, si pestis valde atrociter sæviat, 7. testes difficillimè haberi possint, sufficiunt 5. vel etiam 2. testes, ut DD. & consuetudo explicant *d. l. 8.* Et Gail. *l. 8. Observat: 118. n. 18.* testatur, in Camera Imperiali Testamenta tempore pestis coram duobus tantùm testibus facta sustineri.

Dico 12. Testamentum publicum, 1

ſeu quod vel ſit oretenus coram aliquo Principe Romani Imperii, aut ejus deputato, vel in ſcripturam redactum & â teſtatore ſubſcriptum offertur tali Principi, aut ejus deputato, cum precibus, ut Principis authoritate ſuſtineatur: Item Teſtamentum *judiciale*, ſeu quod vel ſit *apud Acta*, h. e. oretenus coram Judice, aut coram ejus deputatis, vel *ad Acta*, h.e. quòd in ſcripturam redactum, & à teſtatore ſaltem ſubſcriptum offertur judici, aut ejus deputato, valet abſq; omni ſolemnitate, modò ſufficienter conſtet, vel probetur, coram Principe aut Judice fuiſſe factum, vel eidem, aut deputatis, eſſe oblatum. Text: & DD. *in l. 19. c. h. t.* quia authoritas Principis vel Judicis ſupplet omnem ſolemnitatem, omnemq; fraudis ſuſpicionem removet. Unde, cum hæc ratio teſtandi facillima ſit, eò quòd Judex vel Magiſtratus, utpote qui non neceſſariò eſt proprius, ſed quilibet eſſe poteſt, etiam inferior, vel teſtatori ſubordinatus, aut aliàs ſubjectus, neque neceſſariò pro tribunali ſedens, fere ubiq; ad manum ſit, & cum ſimul ſit ſecuriſſima, utpote nullas requirens ſolemnitates, præ cæteris teſtandi modîs ſuadenda eſt.

Ut autem in praxi ritè et ſine periculo aliquis teſtetur *ad Acta*, obſervare debet iſta, 1. Ipſe teſtator perſonaliter per ſe [non per alium, id enim ſufficere negant Berlich. Carpzov. & alii] offerat Teſtamentum ſigillô clauſum judici, rogando, quatenus id ſua authoritate ſuſtinere velit. 2. Si teſtator, fortè ab ægritudinem, adire nequeat judicem vel Conſulem, eundem rogari curet, ut vel ipſemet ad ſe venire dignetur, vel ſaltem alios ſuo nomine deputare, qui ſuum Teſtamẽtum ad Acta recipiant, quibus illud offerat dicendo, quod in hac charta contineatur ſua ultima voluntas, & rogando, ut ad Acta recipiant. 3. Ut de oblato Teſtamento ſatis conſtet, oportet illud offerre Judici, vel ejus deputato [ſi ſolus ſit, nec Aſſeſſoribus ſtipatus, nec perſona publica, uti eſt Notarius, vel Actuarius juratus] coram duobus teſtibus: vel eorum loco petere *recepiſſe*, ſeu atteſtationem de recepto Teſtamento; vel procurare, ut vel Judex ipſe, vel per Notarium, aliumve deputatum, in exteriori facie Teſtamenti annotet annum, diem, & locum, quô Teſtamentum à ſe ſit receptum, adjectis ſubſcriptione & ſigillô

gillô propriô; ſic enim Judex ſufficientem præſtat auctoritatem, & teſtes ſupplet. Sed ex his nihil eſt neceſſarium, ſi Judex conſtet ex aliqua Communitate, uti eſt Senatus, Regimen, Magiſtratus &c. eique offeratur Teſtamentum coram Conſiliariis Con-Judicibus, quia hi eminenter ſunt teſtes. 4. Conſultum eſt, ut teſtator domi ſuæ in pulpito reponat ſchedam, oblationis & receptionis teſtem, ut hæredibus & iis, qui ejus res poſt mortem ſcrutabuntur, conſtet de Teſtamento facto, & ad Acta repoſito. 5. Non verò neceſſe eſt, ut teſtator Teſtamentum, Judici ſemel oblatum, non amplius repetat in vivis, ſed perpetuo in ejus Archivo relinquat; quia non Archivi, ſed Judicis authoritate nititur. Quodſi teſtator vellet *apud Acta* Nuncupativum Teſtamentum facere domi ſuæ, iterum non ſufficeret, ſi Judex ſolus, vel ejus deputatus foret præſens, ſed opus eſſet, ut præter Judicem (ejus deputatum) adeſſet vel perſona publica nempè Notarius, vel duo teſtes, vel, ſi Judex eſſet Magiſtratus vel Senatus, duo ſaltem ejus membra, quibus rectè pro majori ſecuritate adderetur Notarius, non per

modum

modum solemnitatis, sed ad legitimam probationem. Hactenus de Testamentis, nunc de reliquis ultimae volũtatis speciebus.

Dicto 13. *Codicillus* est minùs solen- 19.
nis ultima voluntas, absque directa haeredis institutione. Ex quo apparet differentia à Testamento duplex; quòd nempe sufficiat minor solennitas, videlicet 5. testes, etiam non rogati, non mares &c. *l. fin:* §. 3. *C. de Codicill.* licet testes simul debeant esse praesentes, & totum negotium confici in uno contextu: dein quòd directa haeredis institutio in eo locum non habeat. §. 2. *Inst: eod:* ibi: *directo autem haereditas Codicillis neque dari, neque adimi potest: ne confundatur jus Testamentorum & Codicillorum.* Si igitur in Codicillis directè institueretur haeres, talis dispositio non haberet vim directae Institutionis, sed tantùm substitutionis indirectae & fideicommissariae. §. 2. *cit:* & *l. 2. C. eod.* idemque foret, ac si haeres ab intestato fuisset rogatus [id est jussus] à defuncto, ut haereditatem daret vel restitueret illi, qui in Codicillo nominatus est. *l. 3. ff. de Jure Codicill:* atque ut solveret legata. per *l. si jure C. de testament: manumissione.* Interim

rim tamen hæredi huic ab inteſtato permittitur detrahere Trebellianicam, ſeu quartam partem hæreditatis, ſeu omnium bonorum teſtatoris, tempore reſtitutionis faciendæ repertorum deductis funeralibus & ære alieno. §. 7. *Inſt: de fideicommiſſ: hæred:* & ſi ſit filiusfamilias, etiam legitimam, ut habet communis ex *C. Raynutius*, & *C. Raynaldus h. t.* praxi confirmatis. v. g. ſi hæreditas in Codicillo relicta ſint 12. millia, filiusfamilias detrahere & retinere poteſt 4. millia pro *legitima*, & ex reſiduis 8. millibus iterum quartam partem, nempe 2. millia, pro Trebellianica, atque reliqua 6. millia reſtituere hæredi Codicillari. Idem obtinet in caſu, quô corruit teſtamentũ, cui adjecta eſt *clauſula Codicillaris* à teſtatore, volente, ut, *ſi ſuum Teſtamentum forte non valeret in vim Teſtamenti, valeat ſaltem in vim Codicilli*, vel *meliori, quo poteſt, modo.* per *l. 1. C. de Jur: Codicill.* & *l. 76. ff. ad S. C. Trebell.* Interim tamen datur caſus, quô per Codicillum directè dari, & adimi poteſt hæreditas, nimirum ſi Codicillus ſequatur vel præat Teſtamentum, & in hoc teſtator ſe referat ad Codicillum, dicendo, *quem Codicillis hæredem*

fecero

fecero, vel feci, hæres eſto. text: clarus in *l.* 77. *ff. de hæred: inſtit: & l.* 10. *ff. de condit. Inſtitut.* quia in hoc caſu Codicillus cenſetur eſſe pars Teſtamenti: licitum autem eſt in quacunque Teſtamenti parte hæredem ſcribere: conſequenter ſcriptus in tali Codicillo cenſetur eſſe ſcriptus in ipſo teſtamento. Fieri autem Codicillus poteſt *cum* vel *ſine teſtamento.* Si fiat cum teſtamento, eive adjiciatur, ſervit ad illud magis explicandum, vel ad mutandum per additionem aut detractionem, vel ad aſſignandum legatum aut fideicomiſſum, ac de Jure Bavar: *tit:* 37. *art:* 2. non valet, niſi teſtator ipſe ſcripſerit vel ſubſcripſerit, ac ſimul diem & annum addiderit. Si *ſine teſtamento,* tunc opus habet 5. teſtibus, ut dictum; & trahitur ad ſubſtitutionem fideicommiſſariam, ut pariter dictum, & explicatum, ſervitq; ad hoc, ut deſignentur legata, ab hærede qui venit ab inteſtato, præſtanda. Cœterùm Codicillus, à *parvo codice* appellatus, licet ordinariè fiat in ſcripto, & ſit charta ultimam voluntatem explicans; poteſt tamen etiam dari nuncupativus, ſeu clauſula quædam vel diſpoſitio oretenus prolata.

Dico

20. Dico 14. *Substitutio* est secunda hæredis institutio, seu *unius* (vel plurium) *in alterius locum in ultima voluntate vocatio*. Primò igitur vocatus vocatur hæres *institutus*, secundô autem, tertiô &c. locô vocatus dicitur hæres *substitutus*. Dividitur in directam & indirectam. *Directa* est, quæ fit verbis directis ita, ut substitutus consequatur hæreditatem [vel legatum] immediatè ab ipso testatore sine alterius ministerio suum jus transmittentis, ut si testator dicat, *Cajum instituo hæredem, si verò hæres non erit?* (quia fortè non volet, vel non poterit morte præventus, aut lege impeditus:) *Titius sit hæres meus*: vel brevius, *Cajus sit hæres meus, cui Titium substituo*. Subdividitur in *Vulgarem*, quâ quilibet à quolibet substitui potest, & exspirát adita hæreditate ab instituto, vel moriente substituto ante institutũ: in *Pupillarem*, quâ Pater filio impuberi, in patria adhuc potestate constituto, si forte ante annos pubertatis moreretur, substituit v.g. Cajum, ac finitur, si filius vivo adhuc patre egrediatur annos pubertatis, vel patriam potestatem: atque in *Exemplarem*, quâ pater vel mater liberis mente captis,

vel

vel à jure prohibitis Teſtamentum facere, ſubſtituit alium hæredem in eventum, quô in tali ſtatu morerentur. Quando teſtator inſtituit plures hæredes, eoſque ſibi invicem ac mutuò ſubſtituit, ut, ſi unus eorum non ſit hæres, ejus portio accreſcat alteri, vel aliis, appellatur ſubſtitutio *Reciproca.*

Subſtitutio *indirecta*, vel *Obliqua*, aut 21.
Fideicommiſſaria, ut paſſim vocatur, quã hodie frequentiſſimè fieri videmus, eſt quæ fit verbis indirectis, quibus hæres immediatè inſtitutus, vel ab inteſtato ſuccedens, gravatur ſeu obligatur hæreditatem, vel totam, vel partem, vel rem certam alteri ſuo tempore reſtituere vel relinquere, ut ſi teſtator ſic dicat: *Cajus eſt hæres meus, rogo tamen* (id eſt, mando) *ut moriturus hæreditatem meam* [*vel partem*] *relinquat Titio*: vel, *ut cedat Sempronio.* Proin in hac ſubſtitutione hæres ſubſtitutus non immediatè ab ipſo teſtatore conſequitur hæreditatem [vel legatum] ſed mediante primo inſtituto, jus ſuum transferente in ipſum, ſeu primũ conſequitur ab hærede gravato, vel obligato ſibi relinquere, qui vocatur *fiduciarius*, vel *hæres fideicommiſſarius*, quia ejus fidei committitur hæreditas alteri

teri ſuo tempore reſtituenda, ſcilicet *fideicommiſſario*, ut appellatur ſubſtitutus, ſine addito *hæres* fideicommiſſarius. Unde, ſi hæres directè & primò inſtitutus, à quo jus transmitti deberet in ſubſtitutum, hæreditatem non adeat, regulariter evaneſcit hæc ſubſtitutio indirecta, quæ etiam vocatur *fideicommiſſum*, & quidem *univerſale*, quãdo fiduciarius jubetur, vel totam hæreditatem alteri reſtituere, vel certam illius quotam, v.g. tertiam, quartam partem: *particulare* verò, vel *ſingulare*, quando rem certam in particulari, vel in ſingulari. Particulare hodie non differt à Legato. § 3. *Inſt: de Legat: l.* 1. *ff. de Legat. l.* ibi, *per omnia exæquata ſunt legata fideicommiſſis*: licet differant quoadmodum relinquendi, nam legata directè, fideicommiſſa indirectè relinquuntur. Quando ſubſtituitur tota familia, ut frequentiſſimè fit apud Illuſtres ad familiam in ſplendore conſervandam, fideicommiſſum dicitur *Familiare* vel *Gentilitium*, & quidem *Primogenituræ*, ſi primogenitus alicujus lineæ, & cum tota ſua linea deſcendentium, iſta autem extincta ſecundò genitus cum ſua linea &c. vocatus ſeu ſubſtitutus ſit: *Majoratus* verò, ſi teſtator

ſtator ordinavit, ut ſemper ſuccedat natu maximus de familia, ſive is deſcendat ex linea ultimi poſeſſoris, ſive ſit ex alia linea, ejuſdem tamen familiæ. De reliquo *fideicommiſſum* ſæpè ſumitur *objectivè* pro ipſa re fideicommiſſi vinculô ligata, ſic enim dicimus: hoc caſtrum, hæc Hoffmarchia, hoc prædium, hæc domus &c. et *fideicommiſſum* ſæpe ſumitur *objectivè* pro ipſa re fideicommiſſi vinculô ligata, ſic enim dicimus: hoc caſtrum, hæc Hoffmarchia, hoc prædjum, hæc domus &c. eſt *fideicommiſſum*, ſeu bonum ex voluntate conſtituentis neceſſariò relinquendum aliis, nempe ſubſtitutis qui omnes a primo fidei committente jam ſunt jus reale conſecuti; quod proin ipſis interverti aut gravari ab hærede, vel poſſeſſore actuali, nequit per alienationem, hypothecationem &c. exceptis quibusdam caſibus, qui ſunt 1. ſi ſolvenda ſint debita ipſius teſtatoris fideicommittentis. 2. Si res ſervando ſervari nequeant, 3. Si alienatio ſit neceſſaria pro competenti dote 4 Si alienatio ſit utilis, ut ſi permutetur res cum utiliori. 5. Si omnes ſubſtituti, jus aliquod in fideicommſſo habentes, conſentiant. 6. Si fideicom-

miſſum

missum sit conditionatum, & conditio necdum evenit, licet in hoc ultimo casu alienatio post eventum conditionis retro annuletur tota Vid. Knipschild *de fideicomm. famil.*

22. Unum adhuc observa, quòd in casu substitutionis directæ vulgaris, si hæres institutus, non habens liberos, ingrediatur Religionem, ista succedat, non substitutus: item quod in casu substitutionis indirectæ, si hæres fideicommisso universali gravatus non habens liberos (saltem si sub conditione, *si sine liberis decesserit*, fuit vocatus) ingrediatur Religionem, ista rursus succedat in perpetuum substituto, Utrumque sumitur ex *c. 8. de probat. Auth. Ingressi. C. de SS. Eccles: Auth. Nisi rogati C. ad S. C. Trebel.* ubi favore Religionis sublata sunt omnia substitutionum genera, Si tamen fideicommissum fuisset purum, & absque dicta conditione erectum, Religio excluderet substitutum, solùm tamdiu, quamdiu, naturali vita fruitur ingressus Religionem, ut communior cum Molina limitat. Ulterius nota 1. quòd in casu substitutionis fideicommissariæ, si directè & primò institutus non adeat hæreditatem, substitutus non acquirat jus succedendi, ni-

di, niſi ſubſtituta ſit cauſa pia, quæ ſuccedit, ut habet communis. 2. Quod hæreditas non adita non transmittatur ad hæredes. *l. un.* §. 5. *C. de caduc. toll.* Excipe, niſi fideicommiſſum ſit purum, & inſuper alii expreſſè non ſubſtituti; tunc enim transmittitur ad hæredes fideicommiſſarii, licet iſte moriatur ante hæredem, vel aditam ab ipſo hæreditatem.

Dico 15. *Legatum* eſt quædam dona- 23.
tio à defuncto relicta, & ab hærede præſtanda. §. 1. *Inſt. de legat.* Per tò *quædam* inſinuatur, quòd Legata reſpiciant res particulares in ſpecie, vel, Philoſophicè loquendo, in individuo, fierique non poſſint, niſi circa rem certam ac determinatam: ſic domus, vel pecuniæ quantitas, quæ legatur, debet eſſe certa. Per tò *à defuncto relicta* innuitur, quòd legata robur non habeant, niſi poſt mortem legantis, qua eveniente & hæreditate adita, ſtatim ipſo Jure & absque prævia acceptatione tranſeunt in legatarium quoad dominium. *l. 32. ff. de Leg. II. l. 5. §. 1. ff. quando dies legator.* ſub conditione tamen niſi â Legatario poſtea repudientur: ſi autem repudiarentur, retro non fuiſſent illius. *l. 1. §. 6. ff. ſi-*

quid

quid in fraudem patroni. Denique per tò *ab hærede præstanda* indicatur quòd Legatarius sub pæna amissionis nequeat propria auctoritate occupare legatum, sed expectare debeat, donec ipsi tradatur ab hærede, *l. 5. C. de Legat.*

24. Dico 16. donatio *mortis causâ* est, quâ quis intuitu mortis(cujus expressa fieri mentio debet) aliquid revocabiliter donat, habendum irrevocabiliter post mortem donantis, & prius non revocantis; Communis quoad rem ex §. 1. *Inst. de donat.* Differt à Legató, cum quo fere coincidit, per hoc, quòd requirat acceptationem donatarii vivente adhuc donatore. *arg. l. 10. ff. e. d.* Unde. si quis donet intuitu mortis, & moriatur ante acceptationem donatarii, legatum erit, non donatio mortis cousâ. De hac jam diximus plura ad *tit. de donat,*

25. Dico 17. Ad valorem Donationis mortis causâ, Legati, Fideicommissi particularis, & Codicilli, si iste fiat sine Testamento, requiruntur 5. testes simul præsentes, & quidem per modum solemnitatis, non præcisè ad probationem. Ita verior contra Harpprecht & P. Pirhing. Prob. ex *l. fin.* §. *C. de Codicill.* ibi: *in omni ultima voluntate.*

tate, excepto teſtamento, quinque teſtes in uno eodemque tempore debent adhiberi. Sed ad probationem præciſè ſufficerent duo vel tres teſtes: ergo, cum Jus requirat 5. teſtes, eos requirit ad valorem & per modum ſolemnitatis ſubſtantialis, ſicut taliter requirit 7. teſtes in Teſtamento. Unde & *Pacta Dotalia,* quæ fiunt in vim ultimæ voluntatis [quòd colligitur, ſi ſponſus & ſponſa ea in euntes ſibi bona vel partem eorum relinquunt tanquam *hæredibus,* vel utantur verbô *ſucceſſionis;* &c.] ad ſui valorem opus habent 5. teſtibus, & validè, ſaltem à contrahentibus, altera parte etiam inſcia, per ſe revocari poſſunt. Stryck: *de cautel: Teſtam: c.* 24. *à* §. 28. & alii communiter. *arg. l.* 7. *C. de pact: conv: & l.* 32. §. 3. *ff. de donat: int. vir. & uxor.* Quia nempe, ſi dictô modô ineantur, ſunt verè aliqua ultima voluntas. *Objic:* In *c.* 4. *h. t.* approbatur legatum, quod nudîs verbîs eſt relictum: ergo, ſi aliunde conſtat de legato, teſtibus non eſt opus, & ſi aliunde non conſtat, non niſi ad probationem requiruntur teſtes. Rſ. ibi eſt ſermo de legato pio, ad cujus valorem nec nos requirimus teſtes, ſed ſolùm ad probationem. Si

verò evinceretur, quod ibi agatur de legato partim profano, tamen plus non dicitur, quàm quod legatum fieri valeat oretenus & per verba. quod iterum non negamus; & quia de numero testium ibi nihil disponitur, rectè quoad legata profana dicitur Jus Canonicum non dissentire à Jure Civili, 5. testes requirente ad valorem. Cœterum, si hæres ab intestato ipse audivisset, ultimam voluntatem legantis, utique testes nulli, etiam ad probationem duntaxat, opus forent. §. *fin: Inst: de fideicommiss: hæred. l. fin: C. fideicommiss:* Pariter si hæres jam solvit legatum sine 5. testibus relictum, revocare nequit, per *l. 2. C. eod: & l. 16. C. h. t.*

§. II.

Reliqua de Testamentis.

Ubi etiam de Hærede, Hæreditate, Legitima &c.

26 Dico 18. Testari, seu Testamentum facere, possunt generaliter omnes, qui nullo Jure prohibentur, *l. 1. C. de SS. Eccles:* ibi: *nihil enim est, quod magis hominibus debetur, quàm ut supremæ voluntа-*

luntatis -- liber ſit ſtylus, & licitum, quod iterum non redit, arbitrium, Prohibentur autem aliqui *Jure Naturali*, uti mente deſtituti, item muti & ſurdi ſimul, qui nec loqui, nec auditu percipere quidquam poſſunt, adeoque nec voluntatem ſuam ſatis exprimere: præterea nihil habentes, quò referre potes à jure humano rerum ſuarum dominiò exutos, quales ſunt rei criminis læſæ Majeſtatis, contrahentes inceſtuoſum matrimonium quoad certos hæredes: Religioſos, item filios familias quoad bona profectitia. Alii *Jure Canonico*, uti uſurarii manifeſti, excommunicati propter hæreſim, ubi hæreſis non eſt tolerata (quamvis alii excommunicati, etiam vitandi, ſint capaces teſtandi) percuſſor Cardinalis, & Clerici de bonis Beneficialibus ſuperfluis, etiam ad cauſas pias. Demum alii *Jure Civili*, uti prodigi declarati, impuberes [licet habeant ſufficientem uſum rationis] ne quidem cum conſenſu tutoris, quia Jus non permittit teſtamentum pendere ab alieno arbitrio, conſequenter nec tutoris; quamquam puberes ſine conſenſu curatoris teſtari valeant; filiusfamilias quoad bona adventitia regula-

ria, & irregularia, rurſus ne quidem cum conſenſu Patris, quia juxta *Legem* 12. *tabularum* factio teſtamenti ad patremfamilias, pertinet, licet aliud ſit de bonis caſtrenſibus, vel quaſi caſtrẽſibus reſpectu quorum habetur pro patrefamilias; condemnati ob famoſum libellum, damnati ad mortem, vel ad metalla, ſeu ad perpetuos carceres, deportati & banniti, ſeu ex toto Imperio Romano proſcripti; denique omnes de Jure inteſtabiles, h. e. quibus ab ipſa Lege fides Teſtimonii ferendi adempta eſt. *l.26. ff. qui teſtam; fac. poſſ:* Cœcuś non eſt quidem inhabilis ad teſtandum, ſed præter 7. teſtes debet neceſſariò adhibere Notarium, vel, ſi Notarius haberi nequeat, ejus locô octavum teſtem. *l.8. C. eod.* Cæterùm qui de ſolo Jure Civili ſunt inhabiles ad teſtandum, facere Teſtamentum ad cauſas pias non ſunt prohibiti: ſic filiusfamilias teſtari poteſt de bonis adventitiis ad cauſam piam &c, quia cauſæ piæ non ſubjacent diſpoſitioni Juris Civilis. Favet quoque *l.1. C. de SS. Eccleſ.*

Objic: 1. Filiusfamilias de bonis adventitiis, ſaltem cum conſenſu patris, poteſt donare mortis cauſâ etiam ad finem

finem profanum. *l.* 7. § 4. *ff. de donat:* ergo etiam teftari. 2. Clerici habent plenum dominium bonorum Beneficialium, etiam, fuperfluorum, atque de his validè difponunt per actus inter vivos, etiam ad caufas profanas, uti docuimus ad *tit: de pecul: Cleric:* ergo etiam validè teftantur de iifdem bonis tam ad caufas profanas, quàm ad pias. ℞. ad 1. *N. Conf:* nam donatio mortis caufâ, quia requirit acceptationem donatarii, æquiparatur actui inter vivos, & ideò ex alieno arbitrio (confenfu patris) pendere poteft; non verò Teftamentum. per *l.* 5. & 19. *ff. l.* 4. *C. qui Teftam: fac: poff:*. Ad 2. *N.* iterum *confeq:* quia Teftamenti factio fpecialiter Clericis reperitur prohibita in *Cán: Epifc:* 19. *cauf:* 12. *q.* 1. *c.* 9. *h. t.* At

Quæres, an confuetudine introduci 27 poffit, ut Clerici de bonis Beneficialibus fuperfluis nòn modo ad caufas pias, fed etiam ad profanas, validè ac licitè teftentur? ℞. cum Covar. Navar: Ricc: Viviano, Garc: Azor, & Barb: *J. E. U. l.* 3. *c.* 17. *num.* 67. *feq.* contra Panorm. Tanner, Pirhing, Engel, Reiffenftuel, P. Franc. Schmier, & communem antiquorum, affirmativè. Quo-

 ad cau-

ad causas pias facilè conspirant Adversarii nobiscum, quoad profanas probatur 1. quia Clerici sunt domini redituum superfluorum, & ex solo præcepto Ecclesiastico tenentur superfluos erogare in causas pias, ut *tit: de Pecul; Cleric:* ostendimus, ac insuper factio Testamenti ipsis solùm prohibetur Jure Ecclesiastico: sed omni præcepto & juri Ecclesiastico per consvetudinem rationabilem, & legitimè præscriptam derogari potest. *C. fin: de consvetud.* ergo. Quidquid est obtinibile per privilegium Pontificis, obtinibile quoque est per consuetudinem, saltem immemorialem. *c. 26. de V. S. c. 9. de Offic: Ordin: in* 6. sed per privilegium Pontificis obtineri potest potestas validè & licitè testandi de superfluis ad causas tam profanas, quàm ad pias, & defacto tale privilegium Clericis in districtu Romano concessum est à Sixto IV. *in Constit: Etsi universis.* à Julio III. *in Const: Cupientes.* à Paulo V. *in Const: In eminenti.* & ab Innoc: XII. anno 1691. simile privilegium est datum Jodoco Edmundo, Episcopo Hildesiensi 3. Ab actu ad potentiam est bona argumentatio: sed actu talem consuetudinem in variis Diœcesibus,

præser-

præfertim vicinis, hanc ipfam confuetudinem vigere confpicimus, eamque jam pridem in Diœcefi Conftantienfi viguiffe fupponunt Conftitutiones Synodales ejufdem Diœcefis, quamvis *moneant* Clericos, ut in fuis Teftamentis *piarum caufarum rationem habeant.* Nec hujufmodi confvetudini reclamant Epifcopi aut Summus Pontifex; quòd tamen facere tenerentur, fi illa effet illegitima, aut contra jus naturale vel Divinum. *Objic:* Hæc confvetudo non poteft effe rationabilis: ergo: R̸. *N. antec:* Rationabilis vel inde redditur, quod per facultatem liberè teftandi refrænetur Clericorum luxus, pompa, prodigalitas, item quòd inde alliciantur viri Nobiles, aut aliis dotibus infignes, ad amplectendum Statum Ecclefiafticum, fi fciant, fe fuis, quos amant, ex reditibus Ecclefiafticis aliquid poffe poft mortem relinquere. Alia adducere objecta fupervacaneum duco, quia pleraque fundantur in falfo fuppofito, quod Clerici non fint domini redituum fuperfluorum, vel faltem eos teneantur Jure Naturali vel Divino in pias caufas expendere,

Dico 19. Effentiale eft omni Teftamento, ut in eo inftituatur hæres ali- 28

quis,

quis, unus vel plures. §. 4. *Inst. de hæred: instit: l. 3. ff. de his, quæ in Testam: delent. V. non potest*, ibi: *non potest ullum Testamentum valere, quod hæredem non habet.* Unde institutio hæredis dicitur esse basis & fundamentum Testamenti. Videndum tamen est 1, quinam possint institui hæredes. 2. Quinam debeant. 3. In qua re. 4. Et quomodo. Sed priùs

29 Quæres, quid & quotuplex sit hæres? Rf. 1. Hæres dicitur, qui vel ex dispositione Legis, vel ex voluntate Testatoris vi Testamenti, succedit in universum jus defuncti, seu in omnia jura, activa & passiva, commoda, & onera seu debita, defuncti, *l. 37. ff. de acquir: vel omitt: hæred: l. 59. ff. de R. J.* Unde & pro eadem cum defuncto persona habetur. Rf. 2. Hæres, qui succedit ex dispositione Legis, vocatur *hæres ab intestato*: qui ex Testamento *institutus*. Rf. 3. Qui necessariò debet institui, saltem in aliqua parte bonorum, vel, si justa adest causa, nominatim exhæredari, dicitur *necessarius*, & si tempore, quô mortuus est testator, fuit in ejus potestate patria, *suus*; quia potius retinet hæreditatem, quàm succedat, utpote eadem cum defuncto,

cum

cum adhuc viveret persona ex fictione juris: qui autem instituitur, ita ut potuisset non institui, appellatur *voluntarius*, vel etiam *extraneus*, quamvis strictè loquendo extraneus in jure opponatur hæredi *suo*, licet aliàs necessariò instituendus sit. Cæterum de jure Prætorio & recentiori §. 2. *Inst: de hæred: qualit: & diff: & l. 57. ff. de requir: hæred:* nullus nunc datur hæres necessarius in hoc sensu, quòd hæreditatem repudiare nequeat, vel ab ea abstinere.

Dico 20. Hæredes esse. & institui 30
possunt omnes, tam personæ singulares, quam communitates, quibus non obstat specialis prohibitio juris. *pr: Inst: & l. 31. ff. de hæred: instit.* Prohibentur autem aliqui ut *incapaces*, uti hæretici non tolerati: apostatæ: deportati, quibus hodie æquiparantur banniti banno Imperii: damnati ad metalla, quibus æquiparantur damnati ad triremes: damnati ad ultimum supplicium, liberi perduellium: & reorum læsæ Maiestatis: persequentes, percutientes, vel capientes Cardinalem: civitates hostium: communitates Judæorum: & quodvis Collegium illicitum: item Ordines Religiosi, bonorum tempora-

poralium etiam in communi non capaces, uti Franciſcanorum ſtrictæ obſervantiæ, Capucinorum: Religioſi in particulari aliorum Ordinum; ſi tamen iuſtituantur, Ordo vel Monaſterium, in quo ſunt, ſuccedit: item liberi naturales ultra unciam reſpectu patris, legitimam ſobolem habentis: ac ſpurii ex damnato coitu nati reſpectu utriuſque parentis. Alii autem repelluntur ut *indigni*, ſcilicet qui vi vel fraude prohibuerunt defunctum condere Teſtamentum, vel mutare: qui teſtatorem occidit, vel occiſo non ſuccurrit, cum facilè potuiſſet, vel qui occiſorem teſtatoris non accuſat, punitionem expectando. Si inſtituatur *incapax*, ſuccedunt illi, quibus hæreditas debetur ab inteſtato: ſi *indignus* ſuccedit Fiſcus, cum obligatione tamē ſolvendi debita, & legata ac fideicommiſſa juxta vires hæreditatis. Ita communiter DD. ex variis Legibus.

31 Dico 21. Hæredes inſtitui debent, ſeu *neceſſarii* ſunt ita, ut ſi prætereantur, Teſtamentum vel ſit nullum, vel ſaltem reſcindibile per *querelam inoſſicioſi*. Tales ſunt 1. Deſcendentes, nēpe liberi legitimi, ſive emancipati ſint ſive non, & in horum defectu nepotes

tes ac neptes. 2. In defectu descendentium ascendentes, nempe pater & mater, ac in horum defectu avus & avia &c. 3. Germani, & consangvinei fratres ac sorores, at solùm in casu, quô ipsis præteritis instituеretur persona turpis, v.g. meretrix, concubinarius, incestuosus, adulterinus, aut quicunque infamiâ laborans, aut etiam alia macula, qua in Germania laborant carnifices, & excoriatores animalium. Sed 4. necesse non est, ut prædicti instituantur in tota hæreditate, sed solum in parte, quæ vocatur *Legitima*. 5. In hac tamen debent institui *ut hæredes*, seu honorabili institutionis seu hæredum titulô vocari, non per modum legati &c. 6. Atque sine onere, v.g. fideicommisso, quô gravetur Legitima. Pars 1. habetur *pr. & § 3. 5. Inst. de ex hæred. lib: Auth: non licet C. de liber. præt: & Nov. 115. c. 3.* Pars 2. in *Nov. cit: c. 4.* Pars 3. in *l. 27. C. de in offic. testam:* Pars 4. in *l. 6. & subjuncta Auth: Noviss: C. de in offic. testam:* Pars 5. in *d. Nov. pr.* Pars 6. *l. 32. l. 36. § 1. C. de in offic testam.* Si igitur legitimæ adijceretur onus, vel conditio odiosa, pro non adjectis haberentur: quòd tamen plurimas patitur limita-

tiones

tiones, cujusmodi centum omnino adducit Ferd: Vasq: de *Success: & ult: vol: tit: de Testatoris potentia an. 406.* Sic, ubi filiæ illustres renuntiare debent paternæ hæreditati, dote congrua congrua contentæ, non conceditur ipsis actio ad supplementum, licet illa dos accepta non adæquet Legitimam. Et vel maximè tunc sustinetur onus legitimæ, quando adjicitur in bonum publicum, vel ad conservandum Familiæ Nobilis splendorem.

31. Dixi in assertione 1. *Si prætereantur*, h.e. si nulla fiat eorum mentio, quà vel instituuntur ut hæredes, vel exhæredantur diserte. Quamquam strictè loquendo *præteriri* dicuntur hæredes necessarii, in patria potestate non constituti, hi autem dicuntur *exhæredari:* quæ tamen differentia hodie saltem in praxi, non observatur. Dixi 2. *Ut Testamentum vel sit nullum*, quod contingit, si hæres *suus* prætereatur, *vel rescindibile per quærelam inofficiosi*, quòd locum habet, si alius hæres necessarius prætereatur, v. g. filius emancipatus, parentes, frater germanus vel consangvineus, casu quo instituitur persona turpis, imò D. Verlohner de Mod: acquir. per Universitat.

tat. *a.* 5. *q.* 5. *n.* 9. cum aliis putat. id procedere etiam casu, quô frater *germanus* præteritur, licet non instituatur persona turpis per *l.* 1. *ff.* & *l.* 21. *C. eod.* Per *querelam inofficiosi* intelligitur actio, quæ dictis hæredibus necessariis, in Testamento contra pietatis officium præteritis, competit ad quinquennium (in ordine ad petendã Legitimam ad 30. annos) adversus hæredes institutos, ut rescissô per sententiam Testamentô hæreditas, ab institutis jam adita, restituatur sibi quasi ab intestato. Sed quia recepta praxis, ut ajunt, & Jus Bavar: *tit:* 35. *art:* 1. habent Testamentum, in quo exhæredantur vel præstereuntur descendentes vel ascendentes sine justa causa, vel ea in Testamento non expressa, pro *irrito*, locum obtinet *remedium nullitatis*, ac proin *querela inofficiosi* ad rescissionem fere solis hodie fratribus dabitur. Dixi 3. *Legitimi*, h. e. legitimè nati, item adoptati in potestate adoptantis constituti. Liberi naturales respectu matris tantùm [non patris] sunt hæredes necessariò instituendi: sed de Jure Bavarico, si mater habeat liberos illegitimos, debent esse legitimati. Dixi 4. *in Legitima*. Sed hinc

Quæ-

32 Quæres, quid ſit *Legitima*, & quanta eſſe debeat? R. 1. Eſt illa portio hæreditaria, quæ hæredibus neceſſariis neceſſario debet relinqui in Teſtamento. R. 2 Legitima reſpectu deſcendentium, nempe liberorum &c. ſi non plures, quam quatuor ſint, eſt *triens*, ſeu tertia pars totius hæreditatis, ſeu bonorum â patre relictorum [v.g. ex 12000. relictis 4000.] quæ remanent deducto ære alieno, & expenſis funeris, non autem, feudalibus: ſi verò ſint plures liberi quàm quatuor, eſt *ſemis* ſeu *ſemiſſis*, hoc eſt, dimidia pars hæreditatis totius; quæ pars [*triens*, vel *ſemis*] æqualiter eſt dividenda inter liberos. *Auth: Noviſſima cit: Nov: 18. c. 1.* R. 3. Reſpectu parentum, & aſcendentium eſt iterum *triens*, qui inter ipſos, & fratres germanos, ſi quos habuit defunctus dividi debet. *Nov. cit. juncta l. Papinianus 8. §. 8. ff. de inoff: teſtam.* R. 4. Reſpectu fratrum & ſororum eſt *quadrans*, ſeu quarta pars hæreditatis, v. g. 3000. ex 12. *l. 8. cit.* quæ, licet quoad deſcendentes & aſcendentes ſit correcta à *d. Nov:* quoad fratres tamen, quando ipſis debetur Legitima, non eſt correcta, ut habet communis. Quæ

ut ri-

ut ritè intelligas, ſcire te oportet, maſſam totius hæreditatis dividi in 12. uncias, ſeu partes: duodecima pars vocatur *uncia:* duæ unciæ *ſextans*, quaſi ſexta pars hæreditatis: tres unciæ *quadrans*, id eſt quarta pars; quatuor unciæ *triens*, h. e. tertia pars: quinque unciæ *quincunx:* ſex unciæ *ſemis*, ſeu media pars: ſeptem unciæ *ſeptunx*: octo unciæ *bes*, quaſi bis triens: novē unciæ *dodrans*: decem unciæ *dextans*: undecim unciæ *deunx*, tota demum hæreditas *as*. §. 5. *Inſt. de hæredib. inſtit.* Unde hæres ex *aſſe* (vel *univerſalis*) dicitur, qui univerſaliter eſt inſtitutus in omnibus bonis defuncti: qui autem in certa tantum parte, v. g. in triente, in ſextante, in dextante &c. dicitur inſtitutus *in certa quota*. Si liberi &c. quibus debetur legitima, ſunt quidem inſtituti quoad Legitimam, ſed in portione Legitimam non adæquante, habent actionem *ad ſupplementum*, non *querelam inofficioſi*. Quodſi aliqui ex hæredibus neceſſariis à teſtatore jam in vivis aliquid acceperint per modum dotis, donationis propter nuptias &c. id in Legitimam computari, & *conferri* debet, niſi teſtator expreſſè contrarium voluerit, text. & DD. *in*

1. t. ff.

t. 1. ff. & C. de Collat. Nov: 18. cit. c. 6. ubi antiqua jura aliqualiter corriguntur. Conferri tamen non debent ſūptus, quos parens fecit in educandis liberis, ſtudiorum, opificii, vel artis addiſcendæ cauſa.

33 Petes, an & quomodo hæredes, quos diximus eſſe neceſſarios, exhæredari poſſint? ℟. 1. Poſſunt licitè & validè exhæredari ex juſta cauſa, in jure expreſſa, ſcilicet in *Nov: 115. c. 3. 4.* ſi nempe filius violentas manus injecerit parenti: gravem injuriam ei intulerit: vitæ inſidias ſtruxerit: cum Noverca rem carnalem habuerit; hæreticus evaſerit, ubi hæretici non tolerantur: ſi filia ante 25. annos elegerit eſſe meretrix &c, Et tales cauſæ exhæredandi liberos & deſcendentes referuntur quatuordecim *in cit: Nov:* exhæredandi autem aſcendentes ibidem octo cauſæ produntur, & notanter adduntur in principio hæc verba: *præter ipſas nulli liceat ex alia lege ingratitudinis cauſas opponere, niſi quæ in hujus conſtitutionis ſerie continentur* Unde inter DD, magna verſatur lis, an ob aliàs cauſas æquè graves, vel etiam graviores, quàm ibi ſpecificatæ repe- riuntur, liceat parentibus exhæredare liberos.

liberos. Jus Bavar: insuper permittit exhæredationem, si filius ante 30. & filia ante 25. ætatis annum absque consensu parentum nupserit personæ turpi. Causas exhæredandi fratres germanos invenies in *Nov: 22. c.* 47. Rf. 2. Ut exhæredatio ritè fiat, opus est, ut filius vel filia expresso nomine proprio [non sub conditione, vel in codicillo, qui non est pars Testamenti] exhæredetur, proin debet exhæredatio fieri nominatim, purè & in Testamento, aliàs est invalida, & Testamentum est nullum. *pr. Inst. de exhær: l. 1. 2. 3. ff. de lib: & posthum. §. 2. Inst: de Codicill:* Ut verò excludatur etiam *querela inofficiosi*, & rescindibilitas Testamenti, debet exhæredatio fieri *cum elogio*, id est, cum expressione causæ, quam Jus approbat, & simul ab hærede instituto probari veritas causæ. *Nov: 115. c. 3.* ibi *si hæc observata non fuerint, nullum exhæredatis liberis præjudicium generari, sed quantum ad institutionem hæredum pertinet, Testamento evacuato* (rescisso nimirum) *ad parentum hæreditatem tanquam ab intestato ex æqua parte pervenire &c.* Nec hodie, saltem in praxi, ullam inter liberos, in patria potestate

 consti-

constitutos & emancipatos, inter exhæredatos & præteritos, differentiam observari, communiùs notant DD. *ex d. Nov. c. 3. & 4.*

34. Dico 22 Hæres institui potest quacunque verborum forma, & in quacunque Testamenti parte, initio, medio, fine, vel in Codicillo, qui sit adjectus vel annexus Testamento. 2. Etiam sub conditione propriè dicta, seu de futuro contingenti, sive sit causalis, sive potestativa, h. e. cujus impletio est in potestate hæredis instituti. Pars 1. constat ex *l. 15. C. h. t. l. 77. ff. de hæredib. instit.* Pars 2. ex *§. 9. Inst. & l. 6. seqq. ff. eod.* Excipitur tamen hæres *suus*, qui sub conditione casuali de futuro institui nequit. *l. 10. & fin: ff. de Condit: Instit:* Unde talis conditio habetur pro non adjecta, & institutio pro pura & absoluta; sicut etiam, si hæres instituatur sub conditione impossibili, v. g. *si Titius per aërem volaverit*, aut sub conditione turpi, v. g. *si fratrem occiderit. l. 1. l. 14. ff. eod: §. 1. Instit: de hæred: instit:* Idem quoque est, si persona, quæ nunquam adhuc fuit in Matrimonio, instituatur sub conditione, *si non nubat. l. 62. seqq: ff. de condit: & demonstr:* quæ leges, licet loquantur de Legatis sub

tali

tali conditione relictis, communiter tamen à DD. extenduntur etiam ad hæreditatem. *arg: Nov: 123. c. 37.* Si quis verò hæredem institueret sub conditione, cujus eventus dependet ab arbitrio tertii, v. g. sic: *hæredem instituo Sempronium, si Titius voluerit,* Testamentum est omnino nullum. *l. 68. ff. de hæred. instit.* sicut enim supremum elogium, seu ultima voluntas, de Jure Civili conferri in alienum arbitrium non potest, ita neque conditio in arbitrium tertii. Cæterùm in casu, quo quis institutus est sub conditione honesta possibili de futuro, tamdiu manet suspensa Testamenti vis quamdiu pendet conditio, seu non purificatur; conditio enim, nisi impleatur, nihil ponit in esse.

Dico 23. Hæres (unus, vel plures) 35
in Testamento institutus, censetur institutus in omnibus bonis testatoris. 2. Licet sit institutus solùm in certa quota, v. g. in quadrante, dodrante &c. 3. Vel etiam in re certa, seu singulari, v. g. in fundo Tusculano, Bucephalo, 1000. florenis &c. modò alius non sit simul institutus ut hæres. Omnia membra fundantur in §. 7. *Inst.* & *l. 1. §. 4. ff. de hæred. instit.* quia nemo paganus [id est, non miles] potest

partim testatus, partim intestatus decedere. *l. 7. ff. de R. J.* cum Testamentum sit *integra* voluntas & dispositio de omnibus bonis post mortem; per quod etiam differt inter alia a Codicillo, Legato &c. atque ideo nemo etiam potest cum duobus Testamentis decedere, bene tamen cum duobus vel pluribus codicillis, sine testamento factis. Unde hæredi in certa quota, vel in certa re instituto, debetur tota hæreditas *jure acrescendi* tanquam hæredi ex asse; intellige, si aliunde sit capax totius hereditatis. *Modò* uti dixi, *alius non sit simul institutus ut hæres:* si autem simul alius foret institutus simpliciter & universaliter, vel saltem in certa quota, & tunc institutus in re certa haberetur pro legatario, & solùm caperet illam rem certam: vel alius quoque in re certa institutus esset, nullus verò simpliciter, vel universaliter, aut in certa quota, v.g. sic: *Titium & Cajum hæredes instituo, voloque, ut Titio detur domus mea, & Cajo suppellex argentea,* & quilibet capit illam rem certam, tanquam prælegatum, in residua autem hæreditate succedunt æqualiter. *arg: l. 9. §. 13. & l. 35. ff. de hæred: instit.*

Quæ-

Quæres, an hæres poſſit inſtitui in re 36
aliena? R. negativè ex *Auth: Ingreſſi C. de SS. Eccl:* propter defectum dominii. *Objic:* Valet Legatum rei alienæ. §. 4. *Inſtit: de Leg:* favet quoque *can:* 5. *cauſ:* 12. *q.* 5. ergo & inſtitutio in re aliena. R. *N. Conſ:* quia illud permittunt Jura, iſtud negant. Dein nec legatum rei alienæ valet, ſi legans ignoravit eſſe alienam, ſed ſolùm, quando ſcivit. §. 4. *cit:* quo caſu tenetur hæres rem legatam emere juſto pretio, & ſi eam dominus nollet vendere [ad quod non obligatur] Legatario dare æſtimationem. §. 4. *cit:* in quo nulla reperitur iniquitas. Jus Canonicum tamen ſpecialiter prohibet legari rem alienam, quæ ad Eccleſiam pertinet. *c.* 5. *h. t.* Sicut Jus Civile ſpecialiter prohibet legari res ad Imperatorem ſpectantes.

Dico 24. Hæredi, poſtquam ſibi de- 37
latam hæreditatem adiit, competunt duo remedia ad eam conſequendam à tertio, qui eam detinet, nempè *petitionem hæreditatis* in Petitorio, & *interdictum quorum bonorum utile* in Poſſeſſorio. Si verò alicui deberetur hæreditas non Jure Civili, ſed Prætorio, daretur *poſſeſſoria bonorum petitio* in Petitorio, & *interdictum quorum bonorum directum*

rectum in Possessorio Judicio, *t. t. ff. de hæred: petit & de possess. bonor: & de interdicto quorum bonor:* Dixi 1. *delatam; defertur* autem hæreditas, quando aperitur, & certo constat, quis sit hæres vel ex testamento, vel ab intestato, ita ut statim eam adire vel repudiare possit, prout voluerit. Dixi 2. *adiit:* aditur autem hæreditas, qnando hæres vel verbis, vel factis declarat, se hæreditatem admittere, seu sibi vindicare: Si declaret verbis, hæc aditio vocatur etiam *agnitio:* si factis, v. g. res hæreditarias distrahendo, æs alienum solvendo, debita exigendo &c. strictè dicitur *pro hærede gestio:* Si hæres *suus* adeat, Juridicè appellatur *immixtio:* sicut vice versa, si hæres *suus* declaret, se hæreditatem non admittere, appellatur *abstentio,* si extraneus, *repudiatio.* Et aditio, & repudiatio fieri nequit sub conditione, quia est actus legitimus, qui non recipit conditionem. *l. 77. ff. de R. J.* Effectus aditionis est acquisitio dominii rerū hæreditariarum, item transmissio hæreditatis ad hæredes adeuntis: hæreditas enim non adita regulariter non transmittitur. *l. un. §. 5. C. de caducis toll.* cum nemo possit plus juris transferre in alios, quam ipse habue-

habuerit. *c. 79. de R. J. in 6.* Dixi 3. *hæreditatem.* Sed

Quæres, quid ſit hæreditas? R. *Obje-* 38
ctive ſumpta ſunt res hæreditariæ, ſeu univerſitas, res & jura omnia a defuncto relicta complectens. *l. 20. ff. de hæred: petit: l. 62. ff. de R. J.* Si autem ſumatur *formaliter* pro jure hæreditario, eſt ſucceſſio in univerſum jus, quod defunctus habuit, *l. 62. cit:* h. e. jus ſuccedendi in omnia jura defuncti: quod jus eſt incorporale, & dividi nequit: quando autem adis hæreditatem, tota quidem ſtatim fit tua cum omni jure, non tamen mox res ſingulæ. *l. 208. ff. de V. S.* & hinc ſingulas non potes vindicare, ſed ſi alius detineat, per petitionem hæreditatis conſequi debes.

Dico 26. Hæres adeundo hæredita- 39
tem contrahit obligationem non modo ſolvendi omnia defuncti debita, licet hæreditatem excedant. 2. Sed etiam legata à defuncto relicta. 3. Ne tamen nimium ipſi immineat præjudicium, Jus ipſi indulſit facultatem & tempus deliberandi, intra quod inquirere poteſt, quanta ſit hæreditas, quanta debita, & legata exſolvenda, & quidem integer annus à die, quo ſcivit ſe hæredem: licet, caſu quo non urge-

rent

rent aditionem creditores defuncti vel legatarii, 30. anni sint ipsi ad adeundam hæreditatem concessi. Quia tamen neque hoc pacto semper fuit hæredibus consultum. 4. Alterum ipsis beneficium, nempe *Inventarii*, est indultum, licet eo utendi non sit imposita necessitas, sed solùm concessa facultas. Pars 1. constat inde, quod hæres reputetur eadem persona cum defuncto, consequenter easdem quoque contrahat obligationes. Pars 2. ex §. 5. *Inst: de oblig: quæ ex quasi contr:* nam aditio hæreditatis est quasi-contractus cum legatariis, quo his (non verò aliis creditoribus) se obligare censetur hæres. Pars 3. ex *t. t. ff.* & *C. de jure deliber:* Pars 4. ex *l. fin.* §. 2. & 14. *ff. eod:* Est autem *Inventarium* nihil aliud, quàm legitima & specifica annotatio omnium bonorum, jurium, & debitorum &c. defuncti: ejus confectio inchoari debet intra mensem à tempore, quo hæredi innotuit hæreditatem sibi esse delatam, atque absolvi intra tres menses à dicto tempore, atque subscribi ab hærede, vel à Notario ad id rogato. Quoad modum rectè attenditur consvetudo locorum. Quamvis autem non teneatur de Jure Communi hæres ad

con-

confectionem Inventarii (licet Jus Bavaricum *tit: 43, a. 1.* jubeat in quatuor casibus, etiam invitis hæredibus, auctoritate publica confici) sibi tamen valde consulit, si confici procuret; consequitur enim sequentia privilegia. 1. Adiens hæreditatem non tenetur ultra vires hæreditatis solvere creditoribus & legatariis. 2. Nec attendere, quis creditorum habeat privilegium prælationis. 3. Potest retinere vel adducere Falcidiam, quàm deducere non posset, si Inventarium non curaret confici: quod multi etiam extendunt ad Trebellianicam, item ad Legitimam, si hæres suus se immiscet hæreditati non confecto Inventario. *Nov: 1. c. 2. §. 2. Auth: Sed cum C. ad L. Falcid:*

Quæres, quid sit *Falcidia*, & quid Juris circa illam? ℞. 1. *Falcidia* est quarta pars bonorum testatoris, quæ deducto ære alieno & expensis funeralibus reperiuntur tempore mortis, & hæc debetur hæredi (instituto, vel venienti ab intestato) nimium & ita gravato legatis, ut his solutis ei non remaneat quarta pars bonorum defuncti. *§. 1. 2. 3. Inst: de Lege Falcid:* sic dicta à Tribunoplebis Falcidio, hanc legem deo ponente, ut, si fortè testator ni- 40

miis

miis legatis fere exhausisset hæreditatem, hæredi maneret saltem quarta illius pars, quam ille, de omnibus legatis, juxta illorum proportionem aliquid defalcando [imò etiam de donationibus mortis causa. *l. 5. & 18. C. ad L. Falcid.*] consequetur. Fere sicut *Trebellianica* conceditur hæredi, qui fideicommisso universali tam expressivo gravatus est, ut ipsi non remaneret quarta pars hæreditatis. An de fideicommissis particularibus excessivis detrahi possit Trebelianica, aut Falcidia, disputatur. Rx. 2. Falcidia [idem fere est de Trebelianica] non habet locum 1. in Legatis piis *Auth. Similiter C. ad L. Falcid.* 2. in privilegiatis, quando nimirum res singulares ita relinquuntur, ut non alienentur a Legatariis, sed ad hæredes transeant. *arg. l. fin. C. de reb. non alien.* 3. In testamentis militum. *l. 7. C. ad L. Falcid.* 4. Si Testator expresse prohibuit detractionem Falcidiæ. *Nov. 1. c. 2. §. 2.* ubi recessum est a Legibus antiquis. 5. Si hæres se reum fecit criminis *expilatæ hæreditatis*, surripiendo vel negando aliquid de bonis hæreditariis: imo si solummodo suspectū non conficiendo inventarium. *Nov: cit:*

c. 2.

c. 2. §. *1.* *&* 2. Jus Bavaricum *tit: 38: art:* 2. permittit Falcidiam etiam in legatis piis, & privilegiatis, caſu quo ad eam non ſufficiunt alia legata: & econtra teſtatori non permittit prohibitionem Falcidiæ.

41 Dico 26. Adire hæreditatem poſſunt omnes, qui ſe obligare, repudiare autem, qui adire. Communis. Unde nec adire, nec repudiare poſſunt Pupilli ſine authoritate tutoris. *l. 5. C. de Jure delib. l. 5. C. de repud. & abſtin. hæred.* Et qui ſemel adiit, repudiare amplius non poteſt. *l.* 4. *C. eod.* excipitur hæres ſuus. *l. 6. C. eod.* Ex parte autem adire & ex parte repudiare nulli licet *l.* 1. 2. *10. ff. de acquir. hæred.*

42 Dico 27. Teſtamentum ſemel validè conditum, reſolvitur quadruplici modo. 1. *Irritatione* quando ex parte teſtatoris supervenit defectus, nempe ſi patitur *capitis diminutionem*, vel maximam, ſi fiat ſervus, vel minimam, ſi alterius juri ſubjiciatur patiendo ſe arrogari ab alio. 2. *Deſtitutione*, quando ex parte hæredis emergit defectus, ut ſi hæres eſſe vel non poteſt, vel non vult. 3. *Ruptione*, quando intervenit mutatio voluntatis in teſtatore, ſeu revocatio Teſtamenti prius facti, vel fa-

ctis,

ctis, vel facto; nam Testamentum, & quælibet ultima voluntas usque ad supremum spiritum pro libitu revocabilis est. *l. 4. §. de adim: Legat: l. 22. §. de Legat: III.* ibi: *nemo enim eàm sibi potest legem dicere, ut à priore* (suprema voluntate) *ei recedere non liceat?* adeoque revocationi non obstat pactum, vel clausula omni dispositioni contrariæ derogatoria, Testamento adjecta, modò revocans testator dicat, prioris voluntatis se pœnituisse. *l. 22. cit:* imò nec juramentum de non revocando adjectum obstat ita, ut revocari *validè* nequeat, vel etiam *licitè*, si justa causa revocandi superveniat. Ut *nudis verbis* revocari valeat Testamentum, requiruntur duo copulativè, nempe ut decennium à tempore conditi Testamenti effluxerit, & revocatio fiat vel apud Acta, vel coram tribus saltem testibus. *l. 27. C. h. t.* Ut autem *factô* censeatur revocatum, opus est vel cancellatione totali, aut Partiali, vel factione novi Testamenti vel supervenientiâ posthumi. *Cancellatio totalis* est, quando testator delet totum Testamentũ scriptum per lineas cancellatim & per modum crucis ductas. *partialis*, quando delet partem substantialem, v. g. omnes hære-

des,

des, nomina teſtium, tollit ſignacula, tabulas incidit aut lacerat. *Factio novi Teſtamenti* tunc rumpit prius Teſtamẽtum, quando poſterius validè eſt conditum, ſive dein ſit ſolenne ſive privilegiatum. Si tamen prius Teſtamentum fuiſſet inter liberos [idem tene de Teſtamento pio, ſi alterum eſſet ad cauſas profanas] non revocaretur per poſterius, niſi ſolenne ſit, expreſſam mentionem faciens prioris, aut coram 7. teſtibus declaret teſtator, ſe nolle prius valere *Nov*: *107. c.* 2. Sed & *Supervenientia poſthumi* rumpit Teſtamentum, quando nempe teſtatori poſt cõditum Teſtamentum ex juſto matrimonio naſcitur filius, vel ab ipſo aliquis arrogatur in filium, aut adoptatur deſcendens. Denique 4. *officio Judicis* præcedente *querela inofficioſi Teſtamenti*, de qua jam ſuperius *n.* 51. dictum eſt. Atque hæc communiter ſunt recepta inter DD. ac in Legibus fundata. Verũ

Dubitabis, an Teſtamentum, quod 43
quis fecit ante ingreſſum Religionis, rumpatur vel irritetur per Profeſſionem Religioſam ab ipſo emiſſam? R̸. Cum communi negativè; quia ruptionis vel irritationis ſufficiens non apparet ratio. *Objic:* 1. Teſtamentum rũ-

pitur per agnitionem posthumi: sed per Professionem testatori quasi nascitur filius posthumus, nempe Religio vel Monasterium. Per capitis diminutionem irritatur Testamentũ: sed Professus Religionem patitur capitis diminutionem, cum desinat esse sui juris. Rʃ. ad 1. *N. minor.* nam Monasterium, saltem extra casus Jure expressos, non habetur loco filii, sed potiùs loco parentis respectu Professi. Ad 2. *N.* iterum *min:* non enim patitur propriè diminutionem capitis, in quam Leges Civiles statuerunt irritationem Testamenti.

44 Dico 28. Executio Testamenti pertinet ad Executorem, vel *Testamentarium*, quem Testator nominavit, vel, si Testator nullum nominavit, ad *Dativum*, quem dat Judex vel Magistratus, vel ad *Legitimum*, seu *Legalem*, quē ipsa Lex determinat. 2. Si verò nec testator nominavit Executorem, nec Judex constituit, vel Lex, tenetur hæres illam facere, præstando legata &c. etiam pia. 3. Nullus tamen invitus, nisi vel expresse vel tacitè jam semel susceperit officium executoris, ad id cogi potest regulariter. Pars 1. per se patet; cum ratio naturalis exigat, ut subvenia-

veniatur perſonis jam de mortuis, omni auxilio deſtitutis, & ut ultimæ voluntates non deſtituantur effectu: quod curare vel maximè ſpectat ad conſtitutos vel rogatos executores. Pars 2. habetur *c. 3. & 6. h. t.* excipiuntur tamen [niſi aliud habeat conſvetudo] legata pro redemptione captivorum, & alimentatione pauperum facta, & caſus, quo cauſa pia in genere [v.g. pauperes] hæres eſt inſtituta; pro his enim caſibus Jura volunt Epiſcopum eſſe executorem. *l. 28. C. de Epiſc: & Cleric: Nov: 131. c. 11.* Pars 3. ſumitur ex *c. 19. h. t. & l. 17. C. de Procurat.* Excipe, niſi in Teſtamento denominatus ſit executor, & nullus id oneris in ſe ſuſcipere velit: tunc enim Epiſcopus Clericum, vel Magiſtratus Sæcularis Laicum compellere poteſt *arg. c. 3. c. 17. h. t.* per *l. un. C. qui pro ſua jurisd:* ne ultimæ voluntates careant effectu, quæ ſunt cauſa mixti fori, ut detur locus præventioni, ut docet communis cum Abb. in *c. 6. cit: in 3.* Favet *c. 17. cit. & Nov. 131. c. 10.* Sic etiam hæres, ubi nullus alius eſt conſtitutus executor, cogi poteſt. per *c. 6. cit.*

Dico 29. Executio, ſi teſtator cer- 45
tum tempus non deſignavit, debet fieri

ſtatim

ſtatim & ſine mora. *c. 6. cit, & l. 47. ff. de Legat: 1.* Et hæc obligatio pro foro interno vel ideo ſtatim urget, quia Legatarii poſt aditam hæreditatem ſtatim fiunt domini legatorum. *l. 86. §. 2. ff. eod:* atque ex dilatione executionis ipſis damnum, & defunctis præjudiciū, ſi fortè Miſſæ v. g. quas teſtator petiit, differrentur, oriri poſſet. Pro foro externo ſtatutum eſt, ut, ſi executor, ſemel monitus, intra annum non exequatur, quæ teſtator voluit, perdat omne id, quod ipſi alias ex Teſtamento con peteret, ſive ſit hæreditas, ſive legatum, ac poteſtas exequendi devolvatur ad Epiſcopum ſaltem quo ad cauſas pias, & ſi bis monitus non exequatur ultimam teſtatoris voluntatem, etiam ante anni lapſum dictis commodîs privetur: *Nov: 131. c. 10. 11. c. 3. h. t.*

46 Dico 3o. Executio fieri debet ſtrictè juxta voluntatem defuncti, ſi de ea ſatis conſtet, ita quidem, ut executor, niſi ſit Epiſcopus, regulariter non poſſit commutare ultimas voluntates, ad cauſas pias teſtantium, in alios uſus, licet evidenter meliores. 2. Si verò de ultima voluntate non ſatis conſtet, juxta mentem defuncti rationabiliter præſumptam. Pars 1. eſt cer-

ta ex *l. 120. ff. de V. S.* ubi insinuatur, quòd voluntas & dispositio testatoris sit habenda *pro Lege:* & ex *l. 19. pr. ff. de condit: & demonstr:* ubi innuitur, quòd ultima voluntas velut *Regina* dominari debeat. Quòd autem executor commutare regulariter non valeat dispositionem testatoris claram, sustinet communis ex Trid: *s. 22. c. 6. de ref. Clem. 2. de Relig. dom. & l. 120. cit.* Dixi 1. *Regulariter:* si enim legatum nequiret amplius, vel non nisi difficillimè, applicari causæ vel loco pio, ad quem fuit destinatum, tunc ex præsumpta testatoris voluntate posset applicari in alium usum pium: licet deceret, vel etiam oporteret consilium vel consensum Episcopi petere, cujus vel maximè est interpretari ultimas voluntates. Dixi 2. *Nisi sit Episcopus;* huic enim, quamvis multi cum Molin. Barb. Pirhing negent, alii tamen probabiliùs, favente praxi, concedunt potestatem cõmutandi ultimas voluntates ex justa causa utilitatis, pietatis &c. propter Trid: *loc: cit:* ubi sic ait: in *commutationibus ultimarum voluntatum, quæ non nisi ex justa & necessaria causa fieri debent, Episcopi tanquam delegati Sedis Apostolicæ summariè & extrajudicialiter cognoscant &c.*

Nec obſtat *Clem: cit:* quæ adjicit hæc verba: *ſalvâ Sedis Apoſtolicæ Auctoritate*; quia intelligi debent vel de commutatione in uſum minus pium aut utilem, vel de facta ſine juſta cauſa: vel illi derogatum eſt per Trid: Dixi 3. *Ad pias cauſas teſtantium*; ſiquidem Teſtamentum vel legatum profanum commutare ex juſta cauſa, utilitatem vel neceſſitatem publicam ſpectante, ad Sæcularem Magiſtratum vel Principē ſupremum pertinet, per *l. 4. ff. de adminiſtr: rer. ad civit: pertin:* Pars 2, Aſſertionis fundatur in æquitate naturali, quæ exigit, ut Teſtamenti executio, ubi clarè non conſtat de voluntate defuncti, fiat juxta mentem ipſius veroſimilite & rationabiliter præſumptā; præſertim cum juxta communem DD. & Leges in ultimis voluntatibus conjecturæ attendi plurimùm debeant.

47 Quæres, quæ ſint partes Executoris circa *reſerationem Teſtamenti, & confectionem Inventarii?* ℞. Hoc maximè dependet à particulari locorum conſvetudine. Hac ſecluſa pertinet reſeratio potius ad judicem, quàm ad Executorem: eſt autem reſeratio duplex, *privata*, nimirum aperitio vel inſpectio, quæ fieri ſolet ſtatim poſt mortem ad

ad in-

ad inſtantiam hæredum, ut conſtet, quid teſtator ordinaverit circa funeralia, executionem &c. & *ſolennis*, ſeu *publicatio*, quæ primum completis funeralibus, & *trigeſimô* celebratô, ubi hæredes aut teſtator illum celebrari voluerint, fieri conſvevit, citatis ad illam omnibus intereſſe habentibus, quibus originale exhibetur, & iis qui deſiderant, communicatur copia. Teſtamenti, relictô ſpatiô hæredibus adeundi hæreditatem, & aliis ſi velint, impugnandi Teſtamentum. Poſtea conficitur Inventarium, de quô ſupra *n.39.* quæ confectio licet ſpectaret ad Executorem Teſtamentarium in præſentia hæredum, apud cives tamen & plebejos in Bavaria non ſine interventu Judicis Ordinarii, *tit:* 43 *a.* 2. qui in eadem Bavaria ſtatim poſt obitum obſignat bona defuncti omnia, exceptis iis, quæ ad uſum quotidianum ſunt neceſſaria. Confectô Inventariô conſignantur bona defuncti Executori, qui finita executione tenetur hæredi coram Judice rationes reddere executionis ſuæ.

TITU-

TITULUS XXVII.
De Succeſſionibus ab Inteſtato.

SUMMARIUM.

1. *Succeſſio quotuplex, præſertim ab inteſtato quid ſit?*
2. *Claſſes ſuccedentium ab inteſtato.*
3. *Primò ſuccedunt Deſcendentes, & quales?*
4. *In eorum defectu Aſcendentes, & quomodò?*
5. 6. *Si & iſti deficiant, Collaterales, & quinam priùs?*
7. 8. *An aliquando ſuccedat Uxor, aut Fiſcus?*
9. *Quis ſuccedat Clericis, & Novitiis?*
10. *An valeat pactum de ſuccedendo, vel non ſuccedendo?*

1. *Succeſſio ab inteſtato* opponitur ſucceſſioni *ex Teſtamento*, & eſt acquiſitio hæreditatis extra caſum Teſtamenti & ultimæ voluntatis, ſeu quando defunctus deceſſit *inteſtatus*, h. e. quando vel nullum Teſtamentum, aut aliam diſpoſitionem fecit, vel quando quidem fecit Teſtamentum, ſed invalidum, vel validum quidem, ſed poſtea deſtitutũ, ruptum, vel annulatum. Hæc ſucceſſio vel eſt *Civilis ſeu Legitima*, quando ex di-

ex *dispositione Legis* seu Juris Civilis vocantur aliqui ad hæreditatem, sicut per Testamentum vocantur ex *voluntate hominis*. Vel est *Prætoria*, quando Prætor aliquos vocat, de Jure Civili aliàs non vocatos, uti sunt liberi jam emancipati, & cognati, quos jus Prætorium admittit ad succedendum parentibus & cognatis. *l. 2. ff. Unde legitimi. l. 1. ff. Unde cognati.* Rigor autem Juris Civilis solùm admittit constitutos in patria potestate, & agnatos. §. 9. *Inst. de hæred. quæ ab intest. l. 1. cit: pr.* Atque hæc successio Prætoria vocatur etiam *bonorum possessio*. Vel est *Feudalis*, quando aliquos vocat Jus Feudale, de qua nos ad *tit: de Feud:* supra. Vel est *Statutaria*, quando Statutum. vel *Consvetudinaria*, quando observantia loci aliquos ad succedendum vocat. Vel denique est *Pactitia*, quando per pactum *affirmativum* acquiritur alicujus hæreditas, aut per *negativum* ei renuntiatur in aliorum favorem. Hic solùm agetur de *Civili* ac *Prætoria*, & breviter de *Pactitia* in fine.

Dico 1. Tres sunt ordines seu classes de Jure Civili & Prætorio succedentium ab intestato, nempe descen- 2.
denti-

dentium, & collateralium defuncti. *Nov: 118. c. 1. 2. 3.* Itaque

3. Dico 2. Ante omnes alios ab intestato succedunt soli descendentes, nempe parentibus liberi naturales, & legitimi simul in capita: si verò liberi non existent ulli, succedunt nepotes & neptes, & hi, si descendant ex una tantùm stirpe, etiam in capita: si verò ex pluribus liberis, in stirpes: demum si unus vel plures ex liberis essent superstites, alius autem aut plures essent demortui, relictis tamen liberis, isti liberi, & respectu defuncti nepotes, succedunt tantùm in stirpes. *Nov: cit. c. 1. §. 6. Inst. de hæred. quæ ab intest. l. 2. C. de suis & legit: hæred.* Ratio, quia liberi & nepotes in linea recta votô parentum & avorum ad bona à se relicta vocari censentur per *l. 220. §. fin: ff. de V. S.* imò & naturali æquitate, quæ dictat, liberos & descendentes alii debere ex bonis eorū, à quibus vitam hauserunt. Dixi 1. *Naturales, & legitimi simul,* sive sint sui, sive emancipati, sive mares, sive fœminæ, sive jam nati, sive in utero adhuc existentes, sive sæculares, sive Clerici, aut Religiosi Religionem successionis capacem professi; sed loco horum

horum ſuccedit Religio. Idem jus ſuccedendi competit legitimatis per ſubſequens matrimonium. *Naturales tantùm*, vel *baſtardi*, *item ſpurii*, ſuccedunt quidem matri & ex linea materna aſcendentibus æqualiter cum legitimè natis, non tamen patri, cui nunquam ſuccedunt *ſpurii*, ſeu vulgô quæſiti, cum horum pater ſit incertus, *naturales* verò tunc ſolùm, quando pater non habet legitimam uxorem, nec prolem legitimè natam, at in *ſextante* tantùm, ſeu in duabus unciis, cum ſuâ matre, ſi adhuc vivat, dividendis; de Jure autem Bavarico inſuper requiritur, ut nec adſint consangvinei collaterales patris; nepotes autem naturales à ſucceſſione avi paterni ſemper excluduntur. *l. 2. l. 8. ff. unde cognati. Auth: licet C. de Natural. lib. Nov. 89. c. 12. §. 4. & 6. inf.* Stat: Bavar: *tit: 39. a. 2. 3. 5.* Sed nec matri, ſi Illuſtris ſit, & prolem legitimam habeat, ſuccedunt ſpurii. *l. 5. C. ad S. C. Orfit*, debentur tamen ipſis alimenta ex bonis matris. *Nati ex damnato coitu* nec matri, nec patri ſuccedunt, imò nec alimenta ipſis debentur Jure Civili. *Nov: cit. C. ult.* Sed negari alimenta nec Jus *Canon: c. 5. de eo, qui duxit, quam polluit &c.*

&c. nec æquitas naturalis patitur. Legitimati per rescriptum [seclusa consvetudine opposita, quam quidam vigere ajunt] non succedunt parentibus in præsentia legitimè natorum, nisi Princeps, qui solus id potest, specialiter legitimaverit in ordine ad successionem. Dixi 2. *in capita*, seu in partes æquales juxta numerum capitum seu personarum in eodem gradu existentium, nempe quot sunt personæ succedentes. Dixi 3. *in stirpes* [vel *stirpem*] ubi nempe non attenditur numerus personarum, sed stirps, vel stirpes ex quibus descendunt hæredes, v.g. pater reliquit tres liberos, unus tamē ante patrem defunctus est relictis 5. liberis: isti 5. liberi succedunt omnes simul sumpti in tertia parte hæreditatis patris, & respectivè avi, quia non succedunt *jure propriô*, & ex propria persona, sed *jure repræsentationis* & in persona sui parentis, cui, si supervixisset tempore mortis patris, tertia pars fuisset debita.

4. Dico 3. In defectu descendentium succedunt ascendentes legitimi proximi, nempe pater & mater, in capita & in portione æquali, vel solus pater, si mortua jam prius est mater, si autem &

tem & hæc præmortua fuiſſet, avus [vel avia] paternus aut maternus, excluſis ſemper remotioribus gradu, & omnibus collateralibus; niſi 2. adeſſent fratres germani, vel ſorores germanæ defuncti, h. e. qui utrumq; parentem: patrem, & matrem, cum defuncto communem habuerunt, ſeu duplici vinculo ſunt conjuncti; hi enim cum aſcendentibus ſuccedunt in capita, & eorum, ſiqui præmortui ſunt, liberi in ſtirpes; ſi tamen 3. nullus germanorum ſuperviveret, & ſoli eorum liberi adeſſent, excluderentur penitus ab aſcendentibus. *Auth: defuncto C. ad S. C. Tertull: Nov: 118. c. 2. Nov: 127. c. 1.* Dixi, *excluſis remotioribus gradu.* Eſt autem *gradus* nihil aliud, quàm unius perſonæ ab altera in eadem linea [recta vel obliqua ſeu collaterali] diſtantia. Quoad computationem graduum in materia ſucceſſionis attenditur Jus Civile, quod quidem in linea *recta*, aſcendentium vel deſcendentiũ, non differt à Jure Canonico, & pro lineâ rectâ ab utroq; Jure traditur hæc regula: *tot ſunt gradus, quot ſunt generationes,* vel *quot ſunt perſonæ unâ demptâ*, nimirum communi ſtipite. Pro lineâ autem *collaterali*, ſeu *transverſa*

diſcre-

discrepat Jus Civile à Jure Canonico, & eandem sequitur regulam, ità ut proin in linea transversa non detur primus gradus, & frater & soror, vel duo fratres, jam distent duobus gradibus, quia duæ intercesserunt generationes, vel duæ saltem reperiuntur personæ dempto patre, communi stipite. Quæ regula in sequenti successionis ordine erit observanda. Quare

5. Dico. 4. In defectu tam descendentium, quàm ascendentium [nempe liberorum & nepotum, ac parentum & majorum, in linea recta] succedunt consangvinei collaterales, videlicet 1. fratres (& sorores) germani in capita, & unius præmortui liberi in stirpem, exclusis unilateralibus, nempe *consangvineis*, qui eundem cum defuncto patrem, non eandem sortiti sunt matrem, & vicissim *uterinis*, qui ex eadem quidem matre, non autem ex eodem patre procreati sunt; imò liberi germanorum, etiam soli, excludunt fratres unilaterales. 2. Ubi non exstant fratres germani, succedunt fratres unilaterales, tam uterini, quàm consangvinei, si adsint utriusque classis, & quidem probabilius æqualiter sine distinctione inter bona, utrum ea pro-

vene-

venerint ex matre vel patre, quia bona, poſtquam pervenerunt ad fratrem, fraterna evaſerunt, & non ampliùs, ſunt paterna vel materna. 3. In defectu omnium fratrum & ſororum, & ex eis natorum liberorum, vocantur ad ſucceſſionem in capita reliqui conſangvinei, propinquiores gradu, excluſis remotioribus, in infinitum, non attento ſexu, vel duplici vinculo, vel jure repræſentationis, quod jus repræſentationis ſicut in linea aſcendente datur nunquam, & in deſcendente in infinitum, ità in collaterali datur quidem, at ultra fratrum filios non extenditur. Sumuntur hæc omnia ex *Nov. 118. c. 3. Auth: ceſſante cum duabus ſeqq: C. de legitim: hæredib: l.2. §. 2. 4. 5. ff. de ſuis & legit: hæred:* Intelligenda tamen ſunt de fratribus legitimè natis, vel per matrimonium legitimatis; nam naturales & ſpurii, niſi ſint uterini, non ſuccedunt, nec legitimati per Reſcriptum, fratribus legitimè natis, licèt ſibi invicem ſuccedunt.

Objic: 1. Eſt commune axioma ex *l. 13. §. 2. C. de legit: hæred.* deſumptū: *maternis cedant materna, paterna paternis:* ergo fratres uterini non ſuccedunt conſanguineis fratribus in bonis à patre ad

tre ad

tre ad hos translatis, nec viciſſim conſanguinei, ſeu ex eodem patre prognati, uterinis ſeu ex eadem matre genitis, in bonis à matre ad hos translatis. 2. In § *ult: Inſt. de ſucceſſ cognat:* jus ſuccedendi in collateralibus reſtrictum eſt ad decimum gradum conſangvinitatis: ergo non datur in infinitū. ℞. ad 1. *N. Conſ: & ſuppoſitum*, quòd bona, à parentibus in fratres ſemel transmiſſa, ſint adhuc paterna vel materna: dein *l. 13. cit:* derogatum eſt per *Nov: cit:* Ad 2. Ibi Imperator ſolùm dicit, quod conſanguinei ſuccedant, *etſi decimo ſint gradu:* adeòq; hunc gradum præcisè ponit pro exemplo remotæ cognationis vel agnationis, ultra quem ordinariè illa probari ampliùs non poteſt, non verò excludit remotiores.

6. Quæres, an liberi fratrum & ſororum, qui fortè omnes jam ſunt præmortui, ſuperſtites ſoli ſuccedant in capita, vel in ſtirpes? ℞. in capita, *l. 2. cit:* §. 2. *Commitia Spirenſ:* §. 38. *de anno 1529.* Ratio, quia ſi nullus ampliùs ſupereſt ex fratribus vel ſororibus, ceſſat fundamentum repræſentationis, neque ſoli fratrum diverſorum filii repræſentant perſonam pa-

trum

trum ſuorum. Aliud foret, ſi vel unicus ex fratribus ſupereſt.

Dico 5. Caſu quô deficiunt omnes 7.
conſangvinei, tam collaterales, quàm aſcendentes & deſcendentes, defunctus autem reliquit uxorem, iſta de Jure Prætorio ſuccedit in bonis mariti, ac viciſſim maritus in bonis uxoris, *l. un. C. Unde vir & uxor.* niſi exſtent Pacta dotalia, aut niſi ſtatutum, vel conſvetudo loci aliud exigat. Si verò adſint liberi, vel alii conſangvinei, tunc ſeclusis pactis dotalibus, ſtatuto, vel conſvetudine loci, quæ omnino obſervari debent, de Jure Civili uxor marito, & viciſſim ſuccedit vel in quarta parte bonorum defuncti, ſi ejus conſangvinei non ſunt plures quàm tres, vel in portione virili, ſi plures ſint, ſed ſolùm tunc, quando defunctus fuit dives, & ſuperſtes conjunx eſt pauper. *Auth: Præterea. C. eod: Nov: 117. c. 5.* Si uxor concurrat cum liberis, ſolum uſumfructum ſuæ portionis; ſi verò cum conſangvineis aliis, proprietatem conſequitur. Quomodo de Jure Bavarico ſibi ſuccedant conjuges, & quid cuilibet vel ejus hæredibus poſt mortem alterius cedat, præſertim quoad acquæſtus, ſeu bona, quæ

na, quæ communi utriusq; operâ constante Matrimonio acquisita sunt, tam in casu, quô liberi adsunt, quàm quô non adsunt, videri potest in Statutis Bavar: *tit: 1. a. 1. 3. 4. 10.* & ibi Cancellar: Schmid.

8, Dico 6. Casu quo & omnes consangvinei, & uxor quoque deficit, defuncti bona capit Fiscus, seu ærarium Principis, *l. 1. & 4. C. de bonis va ant. l. 10.* Si verò defunctus vixit in aliquô Collegiô legitima auctoritate instituto, huic cedunt illius bona. Si autem fuit peregrinus, illa occupat Episcopus eroganda in pias causas. *Auth: omnes peregrini. C. communia de success.*

9I Quæres, quis succedat Clericis, item Novitiis in Ordine Religioso, vel etiam Religionem professis? ℞. 1. Clericis habentibûs bona patrimonialia, quasi-patrimonialia, parsimonialia, aut industrialia, succedunt consanguinei proximi. In beneficialibus congruæ sustentationi superfluis Ecclesia, in quâ habuerunt Beneficium, uti & in patrimonialibus, si nullos habeant consangvineos. *c. 1. h. t. c. 1. & fin: de pecul: Cleric. c. 12. de testam.* Nisi nempe aliud obtineat consvetudo, vel

privi-

privilegium, vel Camera Apoſtolica, aut Epiſcopus habet jus ſpolii, ut vocant. ℟. 2. Novitiis, ſi non fecerint aliam diſpoſitionem, uti poſſunt, ſuccedunt proximi conſangvinei excluſô Monaſteriô. Idem eſt, ſi Novitius ex ſpeciali privilegio ante expletum Novitiatûs annum, ratione morbi emittat Profeſſionem, & moriatur. ℟. 3. Profeſſis non tam ſuccedit, quàm retinet Monaſterium illa bona & jura, circa quæ ante Poſſeſſionem aliter non diſpoſuerunt. *Auth: Ingreſſi, C. de SS. Eccl: can: 7. 9. cauſ: 19. q. 3. c. 2. de teſtam.* Si autem Religio non foret capax dominii bonorum temporalium, ſtatim poſt emiſſam Profeſſionem ſuccederent, Profeſſi hæredes ab inteſtato, perinde ac ſi morte naturali fuiſſet defunctus.

Dico 7. Succeſſio pactitia de Jure 10
Communi non valet, ſi vel per pactum negativum renuntietur hæreditati alicujus certi & determinati adhuc viventis. *l. fin: ff. de ſuis & legit. hæred:* vel per pactum affirmativum agatur de ſucceſſione in bonis alicujus determinati & viventis adhuc, ac non conſentientis, aut in conſenſu non perſeverantis uſque ad mortem.

l. 15.

lib. 15. l. 19. l. fin: C. de Pactis. quia ejusmodi cessiones & pacta præbent occasionem optandi vel captandi mortem alienam. Dixi, *de Jure Communi*; nam *vi Statuti* passim licitè ac validè renuntiant filiæ illustres hæreditati paternæ, & *vi consuetudinis* validè ac licitè eriguntur pacta dotalia, in quibus sponsi paciscuntur de successione futura inter se: sic etiam subinde renuntiantes hæreditati reservant sibi regressum ad hæreditatem in eventum, quô aliqua linea, in cujus favorem renuntiârunt, fuerit extincta.

Objic. Hujusmodi pacta de futura hæreditate viventis valent, si eis adjiciatur juramentum: ergò non simpliciter sunt irritata à jure, vel saltem non præbent ansam optandi & captãdi mortem alienam, quod esset contra jus naturale, quo repugnante nec juramentum potest obligare. ℞. In meis principiis, qui defendo, per juramentum non confirmari actus à Jure Civili in favorem privatorum irritatos. *N. Ant:* Interim tamen valet tale juramentum in sua linea, & parit obligationem Religionis sibi propriã, licet non resuscitet obligationem justitiæ,

ſtitiæ, aliàs pacto valido propriam; cum omne juramentum, quod non vergit in præjuditium tertii, & diſpendium ſalutis æternæ, ſervari debeat ex virtute Religionis. *c.* 28. *de Jurejur:* *c.* 2. *de pact. in* 6. Cæterùm quamvis in *l.* 61. *ff. de V. O.* & *l. fin. cit.* hujusmodi pacta dicantur eſſe *contra bonos mores*, & præbere anſam optandi mortem alienam, inde tamen non ſequitur, quòd ſint contra Jus Naturale; quia tantùm ſunt contra bonos mores Civiles, ſeu contra Jus Civile, non contra Jus Naturale, aliàs nec conſuetudine poſſunt ſubſiſtere aut ſtatuto. Neque præbent anſam captandæ mortis alienæ proximam & per ſe, ſed ſolùm remotam & per accidens, atque ex malitia hominum accidentali.

TITULUS XXVIII.
De Sepulturis.
SUMMARIUM.

1. *Quid ſit ſepultura Sacra?*
2. 3. *Quinam gaudeant, vel non?*
4. *Ubi fideles ſint ſepeliendi?*
5. *Quæ ſint jura Parochi circa ſepulturam?*

Sepultura, nimirum *ſacra*, in noſtro Jure tripliciter accipitur, 1. Pro ju- 1

jure ſepeliendi corpora mortuorum. 2. Pro actu ſeu officio, quod in ſepeliendis corporibus impenditur. 3. Pro loco ipſo, ubi illa ſepeliuntur. Et in hoc ſenſu definitur eſſe locus religioſus, auctoritate Epiſcopi deputatus ad tumulanda fidelium piè decedentium corpora. per *c. 3. h. t. & c. 4. de Relig. dom.* uti eſt cœmeterium, quod debet eſſe benedictum vel Eccleſia. Neque inferior Epiſcopô Prælatus, niſi jurisdictione quaſi Epiſcopali ſit prædítus, jus ſepulturæ tribuere, & ad ſepeliendos fideles locum deputare poteſt, per *c. 4. cit.* Si tamen Papa quibusdam concedit privilegium tale, ſicut Ordini Prædicatorum S. Dominici, & Minorum S. Franciſci conceſſit in ſuis Eccleſiis & cœmeteriis privilegium ſepeliendi quoscunque fideles. *Clem. 2. & Extravag. 2. int. comm, h. t.* [quòd alii quoque Religioſi per communicationem participant. Molin. *tr. 2. d. 214. num. 21.*) uti Epiſcopi auctoritate opus non eſt,

Dico 1. Sepulturâ Sacrâ gaudent,
2 ſeu in loco ſacro ſepeliri debent, omnes & ſoli fideles, qui piè & chriſtianè moriuntur. *can. 28. cauſ. 13. q. 2.*

c. 11.

c. 11. h. t. Dixi 1. *& soli fideles*, quare non-Christiani, uti Gentiles, Pagani, Turcæ, Judæi, ita excluduntur, ut non tantùm sine peccato mortali, & pœna excommunicationis in loco sacro sepeliri nequeant; sed etiam, si sepeliantur, rursus exhumandi sint, & cœmeterium vel Ecclesia censeatur polluta, ac reconciliatione indigeant. *can. 27. 28. d. 1. de Consecr.* Idem tene de Hæreticis & excommunicatis non toleratis. *c. 12. & Clem. 1. h. t. c. 7. de Consecr. Eccl. vel altar. c. 2. de hæret. in 6.* Infantes Christianorum ante Baptismum, saltem dubium, extincti, non in loco sacro, sed prope illum, sepeliri debent ac solent, nisi in utero matris extincti sepeliantur cum demortua matre. Dixi 2. *Qui piè & Christianè moriuntur;* siquidem & Catholici generatim omnes privandi sunt sepulturâ sacrâ, qui in peccato mortali notorio decesserunt, v. g. in actuali furto, vel adulterio &c. occisi *can. 16. 19. 21. caus. 13. q. 2.* Atque in specie 1. Excommunicati, probabiliter etiam tolerati. 2. Nominatim interdicti. 3. Usurarii manifesti. 4. Raptores seu violatores Ecclesiarum, ac incendiarii. 4. Qui decimas

non solverunt. 6. Religiosi proprietarii, seu retinentes peculium sine licentia Superioris. 7. Qui per totum annum omiserunt Confessionem Sacramentalem & Communionem Paschalem. 8. Maledici, seu blasphemi. 9. Suicidæ, seu qui se ipsos sponte occiderunt ex desperatione, iracundia, vel simili passione: non verò, si id fecerunt mente moti, vel semifatui, propter nimiam tristitiam &c. sibi non satis præsentes. In dubio, an quis sanæ mentis fuerit, an sibi ipsi vim intulerit, vel casu aut ab alio interemptus sit, debet præsumi benignius: stante tamen hujusmodi dubio expedit talem clam & nocte in loco sacro sepelire ad cavendam populi offensionem. 10. Qui in torneamentis, hastiludiis, per se conjunctis cum probabili vitæ periculo, occisi sunt. 11. Qui formaliter duellantes in loco conflictûs obierunt. Communis ex variis canonibus. Circa quos notandum, quòd delictum debeat satis esse & publicè notum, atque ante obitum non apparuerit signum pœnitentiæ (quod tamen apud duellantes probabilius non sufficit) &, ubi Justitia exigit, satisfactio parti læsæ non sit facta,

ſaltem per cautionem ſufficientem. Dein adverte, quòd oſſa illicitè ſepultorum, ſi ab aliorum fidelium oſſibus vel corporibus diſcerni poſſint, exhumanda & procul abjicienda ſint. per c. 12. cit. 3

Objic. 1. Vidimus nuper durante bello hæreticos, qui in terris Catholicis obierunt, in cœmeteriis Catholicorum quandoque ſepultos fuiſſe. Imo Cæſar & Status Catholici in penultimo bello Turcico hæreticis, ſuppetias alioquin negaturis, promiſerunt ſepulturam ſacram. Ergo non eſt illicitum hæreticos toleratos ſepelire in loco ſacro. 2. Licitum eſt communicare cum excommunicatis toleratis adhuc viventibus: ergo etiam cum mortuis indulgendo ipſis ſepulturam ſacram. 3. Etiam affectis ultimo ſupplicio negatur ſepultura ſacra, licet pœnitentes ſint mortui: ergo ℞, ad 1. *C. antec. N. conſ.* In nupero bello in quibusdam urbibus, ubi dominabantur Præſidia Acatholica, Parochi fuerunt compulſi per metum gravis incommodi, ac in bello penultimo Turcico Status Catholici per metum, ne ſibi ab Hæreticis negarentur ſuppetiæ adeo neceſſariæ pro bono pu-

blico, id concesserunt. Et hinc Ecclesia tanquam pia mater, per suas leges non obligans cum periculo gravis incommodi, privati aut publici, pro his circumstantiis rectè credebatur non urgere observationem suarum legum, præsertim cum hæretici sepulturam suorum in loco sacro non in contemptum Ecclesiæ, sed petierint ut honorem politicum. Unde Ecclesia etiam tolerat consuetudinem, vi cujus, ubi hæretici vivunt Catholicis immixti, in cœmeteriis & Ecclesiis, quas habent communes, tumulentur utrique ac ut hæritici inferantur sepulchris majorum suorum Catholicorum. Ad 2. iterum *N conf.* communicare cum vivis præcisè in gratiam fidelium est concessum, & per hôc nihil favoris indultum est excommunicatis: sed sepultura sacra præcisè cederet in favorem excommunicatorum demortuorum; nam fideles vivi nihil inde commodi consequuntur. Interim sententia opposita, quæ est multorum, servire potest ad hoc, ut tales excommunicati, si semel jam sint sepulti in loco sacro, exhumari non debeant. Ad 3. Affectos ultimô supplicio non Jus scriptum, sed consuetudo ad ab-

abſterrendos alios a criminibus capitalibus privat ſepulturâ ſacrâ. Et hinc neque electio ſepulturæ conceditur damnatis ad mortem.

Dico 2. Quilibet fidelis de Jure ſe- 4
peliendus eſt in Parochia, in qua habuit domicilium, vel quaſi domicilium, ſeu in qua recipere conſuevit, vel debuit Sacramenta, & audire Divina. 2. Niſi alibi elegerit ſepulturam, quod regulariter omnibus pubertatem adeptis eſt permiſſum. 3. Vel niſi habeat ſepulturam a Majoribus ſuis electam. 4. Religioſi autem, etſi moriantur extra clauſtra, ad ſua Monaſteria & Eccleſias deferri poſſunt etiam irrequiſitô Parochô loci, ubi deceſſerunt. Pars 1. habetur *c. 1. & 10. h. t. c. 3. eod. in 6. Clem.* 2. *eod. §. verum.* Ratio, quia, ſicut ad Parochum ſpectat parochianos ſuos adhuc viventes paſcere verbo Divino et reficere Sacramentis &c. ita ad eundem pertinet providere mortuis de ſepultura, &, ſicut ad eundem ſpectabat onus providendi ſpiritualia vivis, ita æquum eſt, ut funeralia percipiat a mortuis. Si defunctus in duabus parochiis habuit domicilium, vel quaſi; ſepeliendus eſt in ea, in qua deceſſit, ſi

si in neutra decessit, deferendus est est ad illam, in qua solitus est percipere Sacramenta, & interesse Divinis officiis, si autem in neutra hoc solitum est facere, datur locus præventioni, vel portatur funus ad illam, ad quam commodius transferri potest arbitriô amicorum. Pars 2. sumitur ex *c. 7. h. t.* quia electio sepulturæ se habet instar ultimæ voluntatis. Et hinc ista electio competit omnibus, qui per ultimam voluntatem possunt disponere in ordine ad spiritualia. *c. 1. x. & c. 1. 2. 3. 4. h. t. in 6.*. Religiosis, quia proprium velle & nolle non habent, non competit, nisi procul a suo Monasterio decedant, vel possideant Beneficium Ecclesiasticum extra Monasterium: Prælatis tamen, Abbatibus, Provincialibus, Rectoribus, Quardianis non negatur, modò habeant rationabilem causam eligendi, & caveant bonæ opinioni suorum domiciliorum. *text. & gl. in c. fin. eod. in 6.* Licet autem quilibet sibi possit eligere sepulturam extra parochialem Ecclesiam, Religiosis tamen & Clericis sub excommunicatione reservata prohibitum est, ne aliquem inducant ad vovendum, jurandum, vel simpliciter pro-

promittendum, ut neglecta parochiali, sepulturam eligat in suis Ecclesiis vel cæmeteriis effectu secuto, vel ut pro suis Ecclesiis semel Electam non amplius mutet. *c. 1. h. t. in 6. Clem 3. in f. de pœnis.* Pars. 3. ex. *c. 1. x. &c. 3. h. t. in 6.* quia defunctus tacitè censetur elegisse sepulturam a Majoribus suis electam, & sibi paratam, si voluntatem contrariam non declaravit. Excipitur uxor, quæ, si ipsa non elegit sepulturam, licet elegerint ejus Majores, tumulanda est in sepultura mariti præmortui, & quidem, si plures habuit, ultimi, licet iste extra Parochiam sepultus sit. *can. 2. 3. caus. 13. q. 2, c. 3. cit.* cum deceat, mulierem sequi virum suum tanquam caput. Pars 4. ex resolutione S. Congreg. 2. 1620. quam allegant Donat. & Barbos. *de off. & pot. Paroch. c. 26. num. 68.*

Quæres, an & quid Parochialis Ecclesia, vel potius Parochus, prætendere possit casu, quo Parochianus 5
(vel ejus Majores) alibi elegit sepulturam, & tumulatur? Item quid juris competat eidem adversus eum, qui alienum Parochianum, qui nullam elegit sepulturam, nec habuit electam a Majoribus, sepelivit in sua Ecclesia

vel cœmeterio? R. ad 1. De jure prætendere poteſt *portionem Canonicam parochialem* ab illa Eccleſia, in qua ſepelitur, ex illis bonis, quæ intuitu funeris obveniunt illi Eccleſiæ, qualia ſunt legata, oblationes &c. & *funeralia*, vel *mortuaria* appellantur, *c. 1. ſeqq. h. t. Clemen 2. v. verum cit.* Quæ portio fere eſt quarta pars eorum, quæ ratione funeris & per ultimam voluntatem defuncti (exceptis tamen, quæ pro fabrica, vel ornamentis, & ad perpetuum Dei cultum legantur) tali Eccleſiæ obveniunt, & a Tridentino *ſ. 25. c. 13. de ref.* vocatur *quarta funeralium.* Sed ab hac Portione reddenda per privilegium abſolvit Summus Pontifex Monaſteria Dominicanorum & Franciſcanorum aliorumque Mendicantium Ordinum. Imò conſuetudo eam in noſtris partibus penitus abrogâſſe videtur. Interim tamen cenſeo, præſertim in locis, ubi illa per conſuetudinem abrogata eſt, ſpectato Jure fas eſſe Parocho petere, ut conſuetæ exequiæ & officia funebria pro tali parochiano alibi ſepulto apud ſe celebrentur. Ratio, quia certum ex una parte eſt, quod de Jure quilibet ſepeliendus ſit in ſua Parochia:

rechia: ergo pariter certum eſt, quod Eccleſiæ parochiali competat jus celebrandi exequias & officia funebria, ex jure ſepeliendi reſultans: ergo hoc jus celebrandi exequias tamdiu aſſerēdum eſt Eccleſiæ parochiali, quamdiu non probatur id ei eſſe ademptum: atqui per hoc, quod parochianis conceſſum ſit eligere ſepulturam alibi, & in Eccleſiis non parochianis indultum jus ſepulturæ, Eccleſiæ parochiali non eſt ademptum jus funerandi & exequias celebrandi, utpote diſtinctum ab illo; præſertim cum privilegia, quæ adverſantur Juri Communi, & privatorum, ſint reſtringenda, imo Jus ipſum *c. 9. h. t.* & Pontifices in ſuis Bullis, ubi indulgent eligi ſepulturam extra parochiam, v. g. in Monaſteriis, expreſsè addant hanc clauſulam, *ſalvâ juſtitiâ Eccleſiarum, a quibus mortuorum corpora aſſumuntur*, h. e. ſalvo jure Parochialium Eccleſiarium, ut paſſim explicant Canoniſtæ.

Objic. 1. Libertas ſepulturæ, Regularibus indulta, ut ait P. Reiffenſtuel *h. t. n. 38.* nimium lederetur, ſi hæredes cogi poſſent ad duplicanda officia & Miſſas; ſic enim fideles abſterrerentur ab electione ſepulturæ

apud

apud Regulares. 2. Id foret clara violentia, ut ajunt Donatus & Portell. tum contra justitiam hæredum defuncti, tum contra justitiam libertatis sepulturæ. ℞. ad 1. & meliori jure inventum argumentum: jus parochiale funerandi, quod est antiquius privilegio Regularibus concedente jus sepulturæ, nimium læderetur, si Ecclesiæ parochiales non possent hæredes cogere ad competentes exequias & officia funebria apud se celebranda, quæ tamen onus habuerunt vivis ministrandi spiritualia: dein non assero, duplicari debere, & tot omnino sacra celebrari in Ecclesia parochiali, quot in Ecclesia Regulari, ubi electa est sepultura, celebrantur, sed solùm consuetas & defuncti statui convenientes exequias. Ad 2. Est eadem responsio, & negatur assertum; si hæredes, vel defunctus, nolint duplicari exequias, omittant electionem sepulturæ alibi, ad quam non obligantur, bene tamen ad justitiam Ecclesiæ parochiali competentem, seu ad jus funerandi seu exequias celebrandi, ad quas habent Parochi intentionem in Jure fundatam, non lædendum.

℟. Nunc ad 2. quæſitum. Parocho competit jus petendi, ut ſibi una cum cadevere reſtituantur omnia, quæ occaſione ſepulturæ percepta ſunt. *c.* 5. 6. 10. *h. t.* Cadever tamen ordinariè èxhumari vix poteſt absque ſcandalo, vel alio incommodo; & ideo in praxi præſtat alio modo ſatisfactionem fieri, & amicabilem compoſitionem.

TITULUS XXIX.

De Parochiis & alienis Parochianis.

SUMMARIUM.

1. *Quid ſit Parochia, & quinam Parochiani?*
2. *An & quando poſſit vel debeat Epiſcopus novam erigere Parochiam?*
3. *Jura Eccleſiæ Parochialis.*
4. 5. *Officium Parochi, & Parochianorum.*

Parochia, vel *parœcia*, ſumitur quandoque pro Eccleſia Parochiali, 1. quæ nihil eſt aliud, quam Eccleſia alicujus diæceſis, Cathedrali inferior, habens populum, certis limitibus auctoritate Epiſcopi diſtinctum, & ſimul

mul unum presbyterum, Sacramenta præsertim Pœnitentiæ & alia spiritualia huic populo administrantem, qui vocatur *Parochus*, vel *Rector*, aut *Plebanus*. Quandoque autem sumitur pro ipso districtu, in quo degit populus certæ alicui Ecclesiæ deputatus. Qui in tali districtu domicilium, vel etiam quasidomicilium, fixerunt, vocantur *Parochiani*, qui verò in eo domicilium non habent, respectu illius sunt *alieni* parochiani, non proprii. Prædicta sunt *Essentialia* Parochiæ: *Naturalia* veró; quæ quidem ordinariè adsunt, attamen etiam absolutè abesse possunt, sunt fons baptismalis, assidua asservatio Eucharistiæ, celebratio Matrimoniorum, collectio decimarum; cœmeterium & jus sepulturæ &c. sicut & cura animarum; cum possit esse beneficium curatum, quod certis limitibus & populo ab Episcopo designatis careat, ac ideo parochiale non sit, uti fit in Ecclesiis filialibus, ut vocant, & in locis recens conversis.

Dico 1. Episcopus potest, imo debet exigente animarum salute, ubi populus ob locorum distantiam vel auctam parochianorum multitudinem ad unam Eccle-

Ecclesiam commodè pervenire, ibique Sacramenta percipere &c. non potest, novas parochias, etiam invitis Rectoribus, erigere, assignata novis Sacerdotibus ex fructibus ad Ecclesiam matricem pertinentibus sustentatione. Sic mandat Papa in *c. ad audientiam. 3. de ædif. Eccl.* & Trid. *s. 21. c. 4. de ref.* potestatem ad id facit Episcopis, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis.

Dico 2. Jura Ecclesiæ parochialis sunt. 1. Quod essentiale est, jurisdictio fori interni, seu forum pœnitentiale, in ordine ad absolvendos parochianos a peccatis. 2. Fons baptismalis. 3. Jus asservandi Eucharistiam pro moribundis. Dispensandi Sacramenta Eucharistiæ, Extremæ Unctionis, ac solennizandi Matrimonia. 5. Jus Cœmeterii, & sepeliendi defunctos. 6. Jus percipiendi Decimas, & Oblationes. 7. Jus benedicendi cineres, denuntiandi Màtrimonia, festa, jejunia, Indulgentias. Et quando constat, Ecclesiam esse Parochialem, illa vel potius Parochus, habet ad recitata omnia intentionem fundatam in Juré. Communis, P. Engel *h. t. n. 3. 4.*

Dico

4 Dico 3. Officium Parochi est suis Parochianis suo temp re prædicta administrare Sacramenta, rudes instruere in Catechesi, prædicare verbum Divinum, celebrare Missas, præsertim diebus Dominicis & festivis &c. Trid. *s. 24. c. 4. de ref. &c.* Imo & pro ovibus suis offerre Sacrificium. Trid. *s. 23. c. 1. de ref.* Sufficiet tamen, si pro ipsis oret, & v. g. ad *Memento* illas commendet Deo, etsi pro ipsis Missam non amplicet. Nav. Suar. Vasquez. Coninck, Lugo, Gob. & alii apud La Croix. *l. 3. p. 1. n. 762.* alii tamen volunt, ut aliquoties per annum, saltem in majoribus festivitatibus [vel juxta alios diebus Dominicis, aut etiam festivis] integram Missam applicet pro parochianis; quia sic ex una parte videtur satisfieri Tridentino per congruam interpretationem, & ex altera Parochus non percipit fructus, ut ad intentionem populi celebret, sed ratione pastoralis officii.

Dico 4. Officium Parochianorum
5 est percipere Sacramenta, & audire Divina &c. in Ecclesia Parochiali, vel a Parocho, præsertim Pœnitentiæ saltem

tem semel in anno, & Sacræ Communionis in Paschate. *c. 2. h. t. & c. 12. de Pœnit.* Interim tamen hæc obligatio audiendi Missam & Verbum Divinum in Ecclesia Parochiali, item peccata confitendi Parocho, hodie vel sublata, vel saltem multum mitigata est partim per privilegia Religiosis a Pontifice concessa, partim per consuetudinem contrariam.

TITULUS XXX.

De Decimis, Primitiis, & oblationibus.

SUMMARIUM.

1. *Quid sint Decimæ, præsertim Spirituales?*
2. *Reales & Personales, Antiquæ & Novalium.*
3. 4. *Quibus debeantur Decimæ?*
5, 6. *Præsertim Novalium propriè dictorum?*
7. *Et impropriè dictorum.*
8. 9. *An possint competere Laicis, & quomodo?*
10. *Quinam obligentur solvere Decimas?*

12. *An privilegium immunitatis ſit ſtrictè interpretandum?*

13. 14. *Quando & quomodo ſolvendæ Decimæ?*

15. *Quis ſit Judex competens in cauſa Decimarum?*

16. *An, & quando etiam Laicus?*

17. 18. *Quid ſint Primitiæ, & Oblationes?*

19. *Ad quem pertineant?*

1 Decimæ, nimirum *Eccleſiaſticæ*, de quibus hic ſermo, ſi ſumantur *objectivè*, ſunt decima pars fructuum, & lucrorum juſtè acquiſitorum, quotannis ſolvenda Eccleſiæ miniſtris pro ſuſtentatione. *Formaliter* ſpectatæ ſunt jus decimandi, ſeu petendi decimam partem fructuum propter miniſterium ſpirituale. per *c. 20. ſeqq. 26. & 30. h. t.* Titulus igitur, ex quo oritur jus decimandi, eſt ſacer & ſpiritualis, nempe cura animarum & miniſteria ſacra; atque hinc, ſi Decimæ Eccleſiaſticæ ſumantur propriè, & ut annexæ adhuc titulo, vel officio ſpirituali ſecundùm primævam inſtitutionem & naturam ſuam, ſunt & vocantur *ſpirituales*, vel *ſtrictè Eccleſiaſticæ*, ac jus *ſpirituali annexum*. Si vero ſeparentur a titulo ſpiri-

ſpirituali & jure miniſterii ſacri, ipſâ etiam proprietate in Laicos translatâ (quod quidem ſolus Pontifex poteſt, rariſſimè tamen facit) evaſerunt & dicuntur *merè Laicales*, vel *ſæculariza-tæ.* Si autem utilitas tantum, ſeu *jus utile* decimandi translatum ſit in Laicos, proprietate tamen & *jure directo*, quod eſt; quaſi radix exigendi Decimas ex jure miniſterii ſacri, penes Eccleſiam retento, & ſic in feudum ſint conceſſæ Laicis (quod quidem hodie quoad Laicos etiam ſolus Pontifex poteſt, ante Concilium autem Lateranenſe III. an. 1179. ſub Alex. III. habitum, etiam Epiſcopis indulgebatur) appellantur *Laicales* ſimpliciter, ſeu *temporales*, vel *minùs ſtrictè Eccleſiaſticæ.* In Dubio Decimæ ſemper præſumuntur ſpirituales, quia id Decimis eſt naturale, & ſeparatio à titulo ſpirituali, vel hujus extinctio, eſt res facti: quæ autem facti ſunt, non præſumuntur, ſed probari debent. Ulterius

Dividuntur Decimæ in *Reales* ſeu 2
Prædicales, quæ ſolvuntur ex fructibus, quos natura, vel ſponte, vel adjuta per humanam induſtriam, profert, uti decimæ ex fructibus agrorum, vi-

nearum, olerum, arborum, pratorum &c. aut ex fœtibus animalium. Et in *Personales*, quæ penduntur ex lucris per induſtriam acquiſitis, v. g. ex negotiatione, mercatura, officio, ſtipendio militari, artefactis, venatione, aucupio, piſcatu &c. Sed de his nihil opus eſt amplius dicere, quia per univerſalem, ſaltem Germaniæ, conſuetudinem ſunt abrogatæ, ac iis ſubrogati creduntur *reditus ſtolæ*, ut vocant, qui Parochis fere in ſingulis miniſteriis præbentur ad ſuſtentationem. Reales ſubdividuntur 1. in *Majores* quæ ſolvuntur ex frumento, vino, oleo &c. & in *Minores*, ſeu *Minutas*, quæ præſtantur ex fructibus hortorum ac leguminibus, ex pomis arborum, ex fœno, lino, cannabe, rapis, lupinis, piſis, ciceribus, lana, caſeo &c. quo referuntur & *carnaticæ*, ex animalium partu, puta ex agnellis, ſuculis, pullis &c. Sed quinam fructus ad minores, & quinam ad majores Decimas pertineant, optimè diſcitur ex Conſuetudine, & Statutis locorum. Sic Statuta Bavar. *tit. 28. a. 11. 12.* ſatis diſtinctè determinant. 2. in *Antiquas*, quæ ex fundis jam ab antiquo cultis pendi conſueverunt, & in *No-*

Novales, quæ ex terris noviter ad culturam redactis solvendæ sunt. *Novale* siquidem, propriè dictum est terra, quæ ab immemoratio tempore sterilis & inculta jacuit, nunc autem ad culturam est redacta, ut si ex palude exsiccata fiat ager. *c. 21. de V. S.* Quo etiam pertinet fundus, qui ab immemorabili tempore protulit quidem fructus, at vi consuetudinis non decimabiles, nunc vero profert decimabiles, ut si ex sylva, vel prato [ex pratis enim, in multis locis non solvuntur decimæ] factus est ager. *Novale* autem *impropriè dictum* est, si præcisè mutatur facies soli vel fundi, ut si ex vinea fiat ager, vel vicissim, aut ager priùs frumento consitus, postea conseratur pisis, rapis, lino, nicotiano seu tabaco &c. per *c. 30. h. t.* Jam disquirendum est, quibus debeantur Decimæ, à quibus, & ex quibus rebus, item quomodo solvendæ, & ad quod pertineant forum.

Dico 1. Decimæ de Jure Communi & Recentiori principaliter debentur Parocho, & quidem illi, in cujus parochia sita sunt prædia, ex quibus solvuntur, vel intra cujūs fines pascuntur animalia, ex quorum fœtura dan- 3

tur. Adeoque Parochus habet intentionem fundatam in Jure quoad omnes Decimas suæ parochiæ. Text. & DD. in *c.* 4. 13. 18. 29. 30. *h. t.* Nec obstat, etsi parochiani non sint, ad quos pertinent prædia, sed alteri Parocho subjecti quoad personam suam; quia Decimæ sunt onus reale, fundis & prædiis impositum. *can. un. caus.* 13. *q.* 1. Nisi nempe aliud habeat consuetudo. Dixi 1. *Parocho*: quod pariter intellige de Beneficiatis Curatis, qui populo Sacramenta & alia spiritualia ministrant; nam administratio curæ animarum est potissima radix Decimas percipiendi. Episcopo autem debentur Decimæ ex prædiis limitaneis, quæ intra nullius parochiæ limites existunt: item quarta pars decimarum de Ecclesiis inferioribus. per *c.* 13. *cit.* quæ tamen *quarta* passim per consuetudinem exolevit. Dixi 2. *debentur*, nimirum *titulô Justitiæ*, quia dignus est operarius mercede sua. *Luc.* 10. item titulô *Religionis*, quia decimæ sunt introductæ in recognitionem supremi dominij, quod Deus habet. *c.* 26. *eod.* & titulô *obedientiæ*, quia Ecclesia dari præcipit. Dixi 3. *Principaliter*; nam etiam Beneficiatis non curatis, Eccle-
siæ,

siæ deservientibus per ministeria sacra, tribuit Ecclesia aliquas Decimas. *c. 21. 22. 26. eod.* nimirum secundariò. Dixi 4. *De Jure Communi*; siquidem Jure speciali vel privilegii, vel præscriptionis, vel consuetudinis, incorporationis, permutationis &c. etiam ad alios non-Parochos, & non Beneficiatos pertinere possunt, v. g. ad Ecclesias Collegiatas, ad Monasteria, Hospitalia &c. imo & ad Laicos, uti videbimus. Dixi 5. *Et recentiori*; olim enim ante divisionem Parochiarum & erectionem Beneficiorum decimæ cujuslibet diœcesis pertinebant indivisim ad Clerum, & colligebantur ab Episcopo, qui deinde cum proportione distribuebat inter Clericos Eccl. ministros. *can. 1. & 3. caus. 16. q. 7.*

Quæres, quo Jure, an Naturali & Divino, vel tantum Ecclesiastico, Parochis, & Beneficiatis debeantur Decimæ? ℞. Cùm plerisque modernis Theologis & Canonistis contra antiquos fere omnes, & P. Anacl. Reiffenstuel: quamvis decimæ *materialiter* & quoad substantiam spectatæ, prout nimirum sunt quædam pars fructuum ad congruam illorum sustentationem necessaria, ipsis debeantur tam Jure 4

Naturali, quod obligat ad ſtipendium laboris & miniſterii in aliorum utilitatem impenſi, quam Jure Divino, quod operariis vult ſolvi mercedem. *Luc.* 10. *Quis enim*, ait S. Paulus 1. *Cor.* 4. *militat ſuis ſtipendiis unquam? qui altari deſerviunt, cùm altari participant: ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.* Quatenus tamen conſiderantur *formaliter*, ſeu prout ſunt certa quota, [h. e. determinatè *decima* pars fructuum, non nona vel undecima &c. in Novo Teſtamento debentur ſolùm Jure Eccleſiaſtico. Certa quota fructuum, ſeu decima pars quà talis, nec à Jure Naturali eſt determinata, ut fatentur omnes, nec a Jure Divino, quia nullus S. Scripturæ Novi Teſtamenti textus de hoc exſtat; ergo tantùm determinata eſt & debetur Jure Eccleſiaſtico. Confirmatur, quod eſt Juris Naturalis aut Divini tolli non poteſt vel mutari privilegio, diſpenſatione aut conſuetudine. *c.* 13. *de reſtit. ſpol.* & *c.* 11. *de conſuet.* Sed decimas quà tales & formaliter ſpectatas poſſe tolli & mutari per privilegium, ac aliis applicari, certum eſt ex Trid. *ſ.* 25. *c.* 13. *de ref.* item per conſuetudinem. *c.* 20. & 32. *h. t.* Idque univerſalis confirmat praxis, ex
qua

qua conſtat, ſubinde omnes decimas in alios eſſe translatas, & ſubinde eſſe imminutas, adeo, ut ſolum media, vel tertia, vel adhuc minor pars decimarum cedat Parochis, ac ſubinde ſolum undecimus, vel decimus quintus &c. manipulus loco decimi ſolvatur. Id tamen certum eſt, quod Parochis & Beneficiatis non ita auferri aut minui poſſint decimæ, ut ipſis ſalva non remaneat congrua ſuſtentatio. *c. 9. x. & c. 2. §. ubi autem eod. in 6.* Unde, ſi ipſis negentur decimæ, iſla aliunde provideri debet, & quidem, ſi aliunde non poſſit fieri proviſio, ad decimas recurrendum erit.

Objic. 1. Decimæ quà tales fuerunt ſub præcepto Juris Divini in Lege Moſaica. *Levit. 27. v. 30.* Sed hoc præceptum nullibi a Deo eſt revocatum. 2. Eccleſia, Pontifices, & SS. PP. declarant decimas eſſe Juris Divini ſine diſtinctione inter *materialiter & formaliter* acceptas [quæ diſtinctio in Jure etiam Canonico peregrina eſt] *c. 25. 26. h. t.* ibi : *ex mandato Divino debentur. can. fin. cauſ. 16. q. 1.* nam decimæ in ſua ſignificatione propria determinatè denotant *decimam* partem ; er-

go abſolutè ſunt Juris Divini; cum in dubio, an aliquid ſit Juris Divini, nec ne, ſtandum ſit interpretationi Eccleſiæ. R. ad 1. *N. min.* nam præcepta Judicialia, inter quæ etiam refertur præceptum de Decimis, fuerunt extincta per mortem Chriſti cum Synagoga. Easdem quidem ad imitationem veteris Teſtamenti præcipit Eccleſia, ſed per novum præceptum, non reſuſcitando præceptum Divinum Veteris Teſtamenti. Ad 2. Declarant eſſe Juris Divini, quatenus originaliter & olim fuerunt â Deo inſtitutæ & præceptæ, poſt modum vero ad exemplum veteris Teſtamenti & præcepti Divini ab Eccleſia de novo præceptæ. Decimæ juxta etymologiam ſuam & formaliter ſumptæ denotant quidem decimam partem quà talem, non vero materialiter & quoad ſubſtantiam ſuam, quæ diſtinctio, licet explicitè, & in terminis non tradatur in Jure Canonico, eruitur tamen ex noſtræ ſententiæ probationibus.

5 Dico 2. Decimæ Novalium propriè dictorum pertinent pariter ad Parochum. 2. Tametſi alius in ejus parochia percipiat decimas antiquas ex privilegio, infeudatione, aut præſcriptio-

ptio-

ptione. 3. Licet ille alius ſit perſona, vel communitas Eccleſiaſtica. Pars 1. recepta, & deciſa eſt in *c*. 25. & 29 *h. t.* cum Parochus habeat intentionem fundatam ad omnes decimas. Pars 2. eruitur ex *citt. cc.* & ex recepto principio; vi cujus decimæ omnes debentur parocho, quæ in alium juſtô titulô translatæ ſunt: ſed per privilegium, & infeudationem in alium translatæ non ſunt decimæ Novalium: quia hujusmodi privilegium & infeudatio præjudicant Juri Communi & Parocho, proin ſunt ſtrictæ interpretationis, adeoque extendi non debent ad decimas, tempore dati privilegii, vel factæ infeudationis, nondum exiſtentes, uti ſunt decimæ Novalium: pariter odioſa eſt & præſcriptio: cui accedit, quod non præſcribatur, quod non poſſidetur. *c*. 3. *de R. J. in* 6. Sed decimæ Novalium, quando iſta exſurgunt, utique nunquam fuerunt poſſeſſæ â decimatore antiquo. Aliud foret, ſi decimator antiquus tempore requiſito jam fuiſſet in poſſeſſione decimarum ex Novalibus quoque antecedenter factis. Pars 3. quam ſuſtinet cum Covar. Guttier. Suar. & aliis plurimis P. Friderich in præclariſſi-

rissimo *tract. de decimis n. 391.* contra Panor. Engel, Franc. Schmier, & satis communem veterum, probatur 1. ex *c. 25. h. t.* ibi: *ne occasione decimationis antiquæ, decimæ Novalium usurpentur, cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda:* quæ dispositio & ratio procedit, sive decimator antiquus sit Laicus, sive Clericus, vel Communitas Ecclesiastica. 2. ex *c. 31. de privileg.* in cujus summario clarè habet, quòd *privilegium de decimis Novalium non solvendis non comprehendat decimas tempore privilegii impetrati possessas ab aliis* Religiosis: ergo, si privilegium non solvendi decimas non debet extendi, non obstante, quod concessum sit Religiosis & personis Ecclesiasticis, multò minùs erit extendendum privilegium accipiendi decimas tempore dati privilegii necdum existentes, non obstante, quod concessum sit personis Ecclesiasticis.

Objic. 1. Jus Bavaricum *tit. 28. art. 13.* Parocho ad triennium duntaxat concedit decimas Novalium, si alius quôcunque titulô colligit in Parochia illa decimas antiquas, atque eô elapsô etiam illas tribuit decimatori antiquo: ergo non simpliciter spectant ad Parochum decimæ Novales, si alius,

lius, sive Laicus sive Ecclesiasticus, ibi percipiat antiquas. 2. Innoc. III. in *c. 27. h. t.* ita rescribit Abbati S. Columbae: *cum tibi, quod majus est, sit concessum, ut videlicet decimas de laboribus terrae parochiarum tuarum cum integritate percipias, de Novalibus eas exigere satis potes: quia, ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur:* ergo, si Communitati vel personae Ecclesiasticae per privilegium concessae sunt decimae antiquae, etiam Novales ad eam pertinent vi talis privilegii, tanquam aliquid minus. 3. Privilegia Summorum Principum, si personae capaci tribuuntur; latissimè interpretanda sunt, praesertim si terminis amplissimis sunt instructa. *c. 6. de donat. c. 7. de Privil. in 6. l. ult. ff. de Constit. Princ.* Ergo privilegium percipiendi decimas, Clericis concessum à Summo Pontifice, latè accipi debet, ita; ut comprehendat etiam decimas Novalium; quia per *decimas* non modo intelliguntur decimae praesentis, sed etiam futuri temporis, praesertim si privilegians utatur verbis amplioribus, & universalibus, v. g. concedimus *omnem decimationem, quascunque decimas &c.* R. ad 1. *dist. conf.* Ergo decimae Novalium non simpliciter & perpetuò spectant ad

ad Parochum de Jure Communi. *N. Conſ.* De Jure Bavarico vel potius de conſuetudine antiqua Bavariæ, in qua fundatur Jus Bavaricum. *C. conſ.* Nam Princeps Sæcularis in materia decimali præſertim contra perſonas Eccleſiaſticas & contra Jus Canonicum diſponendi facultate deſtitutus eſt. Ipſum Jus Canonicum videtur approbare hujusmodi conſuetudinem, dum *c. 29. h. t.* decimas Novalium tribuit Parocho ſub hac limitatione, *niſi ab his, qui alias percipiunt decimas* (nempe antiquas) *rationabilis cauſa oſtendatur, per quam appareat, Novalium ad eos decimas pertinere,* & dum in *c. 18. & 32. eod.* in cauſa decimarum plurimùm tribuit conſuetudini. Ad 2. Illud Monaſterium non collegit decimas antiquas ex nudo privilegio, ſed vi Juris Communis Parocho omnes omnino decimas tribuentis; quia illæ parochiæ Monaſterio erant pleno jure incorporatæ, ita ut Prælatus fuerit Parochus principalis cùm onere functiones parochiales exercendi per Vicarium. Ad 3. *diſt. ant.* privilegia favorabilia. *C. ant.* Odioſa, & quæ repugnant Juri communi & Juri parochorum. *N. ant. & conſ.* Privilegium per-

percipiendi *decimas* ſimpliciter, vel *quaſcunque*, extendi ad decimas Novalium, tunc nondum exiſtentes, nec exigit proprietas verborum, nec Juris diſpoſitio, utpote odioſum.

Dico 3. Decimæ Novalium impro- 7
priè dictorum poſt mutatam culturam pertinent ad eum, ad quem ſpectant decimæ ex fructibus certæ ſpeciei, vel ex certis fundis provenientes. Quod ſic intellige: ponamus in aliqua Parochia decimas *majores*, indiſtinctè ad aliquod Hoſpitale, *minores* vero ad Parochum pertinere; hoc caſu, ſi in agro v. g. in quo priùs ſeminari ſolebant certæ ſpecies fructuum, ad decimas majores pertinentium, uti ſunt triticum, zea ſeu ſpelta, ſecale, ſiligo, hordeum & avena, nunc vero ſeminantur ſpecies fructuum ad decimas minores pertinentium, uti ſunt olera, rapæ, linum &c. decimæ ex his ſpectant ad parochum, ſicut vice verſa, ſi in agro, ubi priùs ſolebant ſeminari ſpecies fructuum ad minores decimas pertinentium, nunc ferantur ſpecies fructuum ad majores pertinentium, ex his decimæ ad Hoſpitale ſpectant. Dein ponamus, quod ex certis & determinatis fundis, ex hortis v. g. provenien-

nientes decimæ spectant ad Parochum; ex aliis autem determinatis fundis, v. g. ex campis, provenientes ad Hospitale: & hoc casu quodcunque genus fructuum, mutatâ etiam culturâ pristinâ, crescit in hortis, decimæ ad Parochum, & quodcunque crescit in campis, ad Hospitale pertinent. Atque sic explicatam assertionem tenet communis ex *c. 4. 30. h. t. & c. 31. de privil.* Consonat Jus Bavar. *tit. cit. art. 11.* Notant tamen DD. quòd, si per variationem culturæ in casu priori, quo mutatur species fructuum nimis gravaretur Parochus, ita ut ex residuis decimis, pro sustentatione assignatis, non haberet amplius congruam, ab eo, qui reliquas colligit decimas, compensatio facienda foret vel in frugibus, vel in pecunia. *c. 9. x. c. 2. §. 2. h. t. in 6.* quia Parocho debetur Jure Naturali & Divino sustentatio ex decimis, si ea aliunde non suppetat, vel assignata sit. Proin contra fundi dominum vel colonum, utpote cui liberum est suos fundos vel colere, vel incultos relinquere, vel culturam mutare, modò non mutet præcisè animô fraudandi, agi non potest.

Quæ-

Quæres, an etiam Laicis possint 8.
competere decimæ? ℞. Cum distinctione: Vel decimæ sunt laicales effectæ; dominio utili in Laicos per infeudationē legitimè translato? & tunc illarum omnino sunt capaces quoad jus decimandi utile & secundarium, ita, ut tota utilitas penes ipsos sit, jure & dominio directó penes Ecclesiam remanente; quod jus emere, præscribere, vel alio titulo profano, sicut bona temporalia, acquirere possunt. Vel sunt sæcularizatæ omnino, ita ut titulus spiritualis penitus à Summo Pontifice sit extinctus, vel á decimis separatus? & tunc utique à fortiori sunt capaces decimarum totaliter etiam quoad jus directum & proprietatem. An verò decimæ, quas possident Laici, in dubio pro infeudatis tantum, an verò pro sæcularizatis habendæ sint, discrepant DD. hoc posterius pro Bavaria affirmat Cancellar. Schmid. *Semicent. 1. controv. 26. n. 7.* illud prius longè meliori fundamento asserit P. Melch. Friderich *de Decim. n. 594. 598. seq.* quia minor alienatio rerum Ecclesiasticarum præsumenda est, &, quod Papa non nisi rarissimè facit, præsumi non debet. Vel deni-

que sunt adhuc spirituales, aut considerantur ut jus decimandi directum & primarium? atque tunc Laici illarum nullatenus sunt capaces; cum officii spiritualis, cui annexæ sunt veluti titulo, ex quo debentur, incapaces sint. *c.* 7. *de præscript. c.* 15. 17. 19. 31. *h. t.* Et hinc ad Laicos devenire nequeunt per emptionem, conductionem &c. imò nec per præscriptionem etiam immemorialem, ut præter Catholicos DD. omnes, excepto Ferd. Vasq. tenent quoque passim Acatholici. Ratio est clara; quia sine possessione non currit præscriptio. *c.* 3. *de R. J. in* 6. Sed Laici nequeunt possidere decimas spirituales, & jus decimandi directum. *c.* 7. *&* 17. *citt.* imò nec jus utile absque concessione potestatis Ecclesiasticæ. per *c.* 7. *cit.* & nunc (post Conc. Later III.) solius Pontificis.

9. *Objic.* 1. Laici possunt præscribere jus patronatûs, quod pariter est annexum spirituali: ergo & jus decimandi. 2. Præscriptio immemorialis æquivalet privilegio. *c.* 26. *de S. V.* Sed per privilegium Pontificis valent Laici acquirere decimas: ergo. 3. Praxis pridem obtinuit, ut Laici passim, nemine contradicente, detineant decimas

cimas

cimas inſtar patrimonialium bonorum, eaſque alienent tanquam domini, imò & in feudum concedant, licet de nullo privilegio, donatione, aut legitima conceſſione Pontificis conſtet: ergo dicendum, quòd illas vel per præſcriptionem immemorialem obtinuerint, vel injuſtè detineant; quod ultimum dicere nimis durum eſt, & contra communem ſenſum. R. ad in 1. *N. Conſ. & parit.* Quia Laici generatim & abſolutè ſunt habilitati à jure ad poſſidendum jus patronatûs. *c.* 5. 8. 11. 12. 29. *de Jur. patr.* non verò ad jus decimandi. Ad 2. Quamvis privilegio dicatur æquivalere præſcriptio immemorialis, id tamen intelligi debet de caſu, quò verè datur: ſed apud Laicos reſpectu decimarum dari nulla præſcriptio poteſt, propter defectum poſſeſſionis legitimæ, tanquam conditionis ad omnem præſcriptionem eſſentialiter neceſſariæ. Privilegium in hac materia plurimum differt a Præſcriptione: illud enim tribuit capacitatem poſſidendi, iſta hanc ſupponit, non tribuit. Ad 3. Ubi per tempus immemoriale Laici detinent decimas, relinquuntur quidem in libero uſu earum tanquam domini, at non propter

præſcriptionem, ſed propter præſumptionem privilegii aut legitimæ conceſſionis aliquando factæ; nam ex lapſu tanti temporis præſumitur titulus quicunque habilis de Jure, per quem decimæ ad ipſos devenerint; quamvis hæc præſumptio quandoque falſa ſit me judice, & per violentiam, aut aliam injuſtitiam Laici involaverint in decimas, præſertim turbulentis illis temporibus, ubi Imperatores Germanicos inter & Pontificem, ſchiſmata & aperta bella intercesſerunt. Si hæc præſumptio per aliam fortiorem eliderctur, utique tenerentur Laici rurſus Eccleſiæ utut longiſſimo tempore detentas decimas reſtituere. Sæpius quidem initio obtinuerint ab Eccleſia in feudum; ſed quia ab immemoriali tempore nec fidelitatis juramentum nec ſervitium præſtiterunt, & irrequiſitâ Eccleſiâ alienant decimas, præſcripſerunt quidem his feudi oneribus, ut liberè de utili dominio decimarum diſponere valeant; non tamen per hoc præſcripſerunt jus directum decimandi.

10. Dico 4. Ad decimas ſolvendas obligantur per ſe omnes, qui prædia, fundos, vel alias res frugiferas titulo

non

non ſpirituali poſſideat intra fines alicujus parochiæ *c.* 4. 6. 8. 20. *&c. h. t. & c. fin. de Paroch.* Et quidem obligantur tam onere reali, quam obligatione perſonali, ſi ſint parochiani, & Sacramenta aliave Divina percipere debeant in illa Eccleſia parochiali: ſi verò non ſint parochiani, ſolum obligatione reali. Unde nec Papa, nec Epiſcopus, nec Parochus, qui in aliena parochia ex titulo temporali, v. g. hæreditate, emptione, donatione &c. poſſident prædia decimis prius obnoxia, uti nec Ethnici, Pagani, aut Judæi, qui ſimilia prædia obtinent, ab hac obligatione reali immunes ſunt. *c. 16. 24. eod.* Quia decimæ ſunt onus reale, prædiis ac eorum fructibus immediatè annexum, quod tranſit ad quemcunque poſſeſſorem, quia res tranſit cum ſuo onere. *c. 5. de pignor.* Interim tamen etiam ab onere reali decimarum liberi ſunt Parochi (idem eſt de aliis Clericis Curatis. Card. de Luc. *de Decim. diſc.* 2.) de prædiis in dotem Eccleſiæ & pro ſua ſuſtentatione aſſignatis: item alii Beneficiati ex fructibus ſui beneficii. *c.* 2. *h. t.* ibi: *novum genus exactionis eſt, ut Clerici a Clericis decimas exigant.* Certe

ejusmodi prædia & fructus beneficiales, pro sustentatione assignati, sunt locô decimarum, Beneficiatis, præsertim Curatis, de Jure debitarum: sed de decimis non solvuntur aliæ decimæ. *c. 2. cit.* Nisi nempe ejusmodi prædia vel fructus jam alicui fuerint decimabiles, antequam fuerint assignati pro sustentatione Beneficiatorum, & tempore assignationis non liberati ab hoc onere. Dixi in assertione, *per se*, nisi nimirum aliqui Jure speciali immunitatem consecuti sint. Quapropter

11. Dico 5. Immunitas a solvendis decimis obtineri potest 1. *privilegiô* Apostolicô. Sic Religiosi a decimis de Novalibus, quæ propriis sumptibus aut manibus excolunt, de hortis, & foetibus animalium suorum, Cistercienses verò & Hospitalarii etiam à decimis de quibuscunque prædiis, quæ propriis sumptibus aut laboribus colunt, exempti sunt. *c. 10. h. t.* nisi sint prædia post Concil. Later. acquisita & jam prius decimis obnoxia, uti *c. 34. eod.* restrictum est illud privilegium. Speciale quoque privilegium, quô ab omnium omnino decimarum solutione eximitur, Societati JESU

con-

concessit Greg. XIII. in Bulla *Pastoralis Officii* 1. Jan, 1578. quod tamen pariter de prædiis, antequam ad Societatem venirent, oneri decimarum non obnoxiis fortè intelligi debere praxis, quantùm de ea mihi constat, declarare videtur; quamvis Gregor. dicto *c.* 34. expressè deroget. 2. *Consuetudine c. 32. eod.* modu salvò maneat Ministrorum Ecclesiæ congrua sustentatio, quæ si aliunde non suppeteret, rursus ad decimas daretur recursus. 3. *Præscriptione. c. 18. h. t. c. 1. de præsc. in 6.* Nec obstat, quod præscribens sit Laicus; quia immunitas à solvendis decimis nihil habet spiritualitatis. Quamvis enim Laicus non possit præscribere *decimas*, seu jus decimandi, potest tamen præscribere *decimis*, seu immunitatem à decimis; siquidem hæc immunitas est mera extinctio alieni juris, non vero simul jus decimandi, quasi non solvere decimas idem esset ac retinere, & ex suis agris colligere decimas; nam nulli fructus, quamdiu decima eorum pars non est separata, seu pro decimis assignata, rationem *decimarum* habent. Si tamen præscriptio curreret contra Parochum, opus foret 40. annis cum titulo, vel tem-

pore immemoriali in defectu tituli. c, 1. cit. 4. *Conventione*, vel contractu cessionis, permutationis, transactionis &c. Sed, casu quo decimæ, à quibus liberari quis cupit, essent adhuc spirituales, in tali contractu vel pacto non deberet intervenire pretium temporale. c. *fin. de rer. permut.* ubi reprobatur permutatio *a spirituali ad temporalia*, utique tanquam Simoniaca, & ideo invalida. Quidquid in oppositum dicant Moneta, Engel, & P. Friderich, quoad hoc dissentientes à nobis, qui sic.

Objic. 1. Immunitas à solvendis decimis nihil habet spiritualitatis, cum sit mera privatio juris alieni: ergo etiam emi, aut per pretium temporale comparari potest. 2. Si interveniente pretio comparetur dicta immunitas, solum obtinetur licentia retinendi fructus suos: sed fructus decimales sunt aliquid mere temporale: ergo, si detur pretium pro memorata immunitate, datur pro aliquo mere temporali. 3. Per pecuniam se liberare ab onere solvendi decimas nihil est aliud, quam emere fructus futuros, quos quis deberet solvere ex suo fundo: sed fructus futuros sine Simonia licitum

tum eſt emere, ſicut pro annua penſione eoſdem locare: ergo, R. ad 1. *diſt. antec.* Immunitas illa, qua ſe tenet & reſpicit illum, qui eam acquirit, atque præciſe ſpectata in ſe, nihil habet ſpiritualitatis. *C. Ant.* Qua reſpicit alterum, à quo acquiritur per pretium, & ſpectata quoad terminum correlativum. *N. ant. & conſ.* Nam immunitas pretio comparata pro termino correlativo ex parte dantis ſeu vendentis illam habet jus decimandi, quod ſpirituale eſt, tanquam mercem: hoc ipſo enim, quod ego acquiram per pretium, immunitatem, alter dat & cedit pro pretio ſuum jus decimandi. Ad 2. *diſt. ma.* ſolum obtinetur licentia retinendi fructus ſuos ex parte ementis & ſibi pro pretio comparantis immunitatem. *C. ma.* Etiam ex parte vendentis, & pretium accipientis. *N. ma.* Nam ex parte hujus viciſſim datur jus decimandi ſpirituale; & ſic, quia conventio mutua intervenit, datur Simonia ex utraque parte. Ad 2. *N. ma.* vel *diſt.* nihil eſt aliud ex parte ementis. *C. ma.* ex parte vendentis, ſeu ſuo jure ad decimas pro pecunia cedentis. *N. ma.*

Quæres, an privilegium non ſol- 12.

vendi

vendi decimas ſit ſtrictæ vel latæ interpretationis? R. Licet ſit ſtrictæ interpretationis, ut ut à Summo Principe conceſſum, quia eſt odioſum, utpote derogans Juri Communi & juri Parochorum. *c. 15. de R. J. & in 6.* Non tamen ita arctandum eſt, ut non debeat intelligi ſecundum latitudinem verborum. Unde, ſi alicui indefinite, & terminis generalibus concedatur immunitas à ſolvendis decimis. Id intelligi debet non tantum de decimis antiquis, ſed etiam de decimis Novalium, & prædiorum deinceps acquirendorum. P. Friderich. *de decim. n. 171. ſeqq. n. 209.* cum aliis contra ſat multos & graves DD. per *c. 12. h. t. c. 22. de Privil.* Quia locutio indefinita, negative concepta, æquivalet univerſali, ſi diverſorum ſit eadem ratio, per *cc. cit.* *Objic.* Privilegium poſitivum accipiendi decimas non extenditur ad decimas Novalium, & tempore privilegii nondum exiſtentium, uti ſupra docuimus: ergo neque privilegium negativum non ſolvendi. R. *N. conſ. & parit.* Quia privilegium negative conceptum, ſeu *non ſolvendi decimas*, vel *nullas ſolvendi decimas*, univerſalius eſt, & amplius patet, quam poſi-

positivè conceptum, nec in propria verborum acceptione verum esset, si ex quibusdam prædiis, v. g. Novalibus, solvere decimas deberet privilegiatus; uti tamen verum manet privilegium positivè conceptum, licet non comprehendat decimas Novalium, tunc non existentium. Adde, quòd ipsa Jura prohibeant extensionem privilegii affirmativi de decimis accipiendis ad decimas Novalium futurorum. *c. 25. h. t. c. 2. eod in 6.* Econtra expressè concedant extensionem privilegii negativi de decimis non solvendis ad decimas Novalium futurorum. *c. 12 c. 22. citt.*

Dico 6. Decimæ sunt solvendæ sta- 13.
tim, postquam fructus sunt percepti, seu à solo separati, quòd commodissimè contingit in agris, si ibi relinquantur decimi quique manipuli pro decimis eo ordine, quo veniunt: sagregati, prout fors tulerit. 2. Et hinc necesse non est fructus decimatos in horrea vel cellas decimatoris invehere, saltem propriis sumptibus decimas solventium. 3. Licet solvendæ sint decimatore non exigente. 4. Et cum integritate, ita ut nec semen, nec canon ex re emphyteutica, nec expen-

sæ

ftæ in culturam factæ, nec tributa &c. deduci possint. 5. Nullus tamen decimator decimas, ultro non solutas, vel ad petitionem recusatas, propria auctoritate invadere, vel vi extorquere à renuentibus potest: sed oportet adire Judicem. Pars 1. & 2. sumitur ex *c. 7. h. t. & l. 78. ff. de R. V.* nisi nempe aliud habeat recepta consuetudo. Decimæ autem ex animalibus, solvendæ veniunt, quando animalia non amplius indigent lacte & nutrimento materno, ut loquitur Jus Bavar. *tit. 28. art. 16.* atque ad ædes Parochi solent deportari. Pars 3. ex *c. fin. de locat. & l. 2. C. de Jure Emphyt.* Ubi habetur, quod, si quid certo tempore debetur, id solvendum sit etiam nemine petente; quia dies interpellat pro homine. Pars 4. ex *c. 4. 5. 8. 21. 23. 26. 33. h. t.* Qui autem non solvunt, vel defraudant decimas in quantitate notabili, peccant mortaliter duplici peccato, injustitiæ & sacrilegii, ac privandi sunt sepultura Ecclesiastica. *c. 19. h. t.* Pars 5. ex *c. 5. & 6. de restit. spoliat. l. 7. C. Unde vi.* Nemo quippe debet esse Judex in propria causa. *l. 10. ff. de Jurisdict.* Si Laicus injuste usurpet, occupet, sequestret deci-

decimas &c. incurrit excommunicationem reſervatam *in Bulla Cœnæ can.* 17.

Objic. 1. Debitor tenetur generaliter rem deferre ad domum creditoris: ergo etiam debitor decimarum; præſertim cum ipſe Deus *Malach.* 3. id præcipiat, dicens: *inferte omnium decimam in horreum, & ſit cibus in domo mea.* 2. Parochus proprius loci ſpolians Laicum decimatorem, & propria auctoritate auferens decimas, manutenendus eſt, nec ſpoliatus ante omnia reſtituendus, nempe antequam doceat plene de titulo, vel de immemoriali poſſeſſionis ſuæ tempore. Item ſi ſic ſpoliet Monaſterium vel Clericum decimatorem, iſte non reſtituitur, donec vel doceat de legitimo titulo, vel ſaltem de longo tempore, quo fuerit in pacifica quaſi-poſſeſſione juris decimandi, Textus & DD. communiſſime in *c. 2. de reſtit. ſpoliat. in 6.* & cum his P. Friderich *de Decim. n.* 654. & 657. contra *gl. in can. 1. cauſ. 14. q. 1. v. poſſideri.* & D. Chriſtoph. de Chlimgenſperg *de Decim. aſſert. 31. n.* 2. ergo aliquis Decimator impune aufert per vim decimas. ℞. ad 1. *N. antec.* Nam ſolum tunc obligatur defer- 14.

ferre ad domum creditoris rem debitam, quando id exigit vel natura contractûs, vel conventio, vel delictum, ex quo fortè ortum est debitum: sic census reales non sunt solvendi in domo creditoris. Textus adjectus continet legem ceremonialem antiqui Testamenti non amplius stringentem. Ad 2. De Parocho pro dictis circumstantiis decimas invadente, exstat specialis dispôsitio Juris Parocho fortiter assistentis, & aliis non-Parochis resistentis quoad decimas: quia verò Laici de Jure sunt etiam incapaces possessionis decimarum, ideo docere debent, priusquam spoliati restituantur, plene de titulo, vel de tempore immemoriali: personæ autem Ecclesiasticæ solùm tunc non restituuntur ante omnia, si solùm *aliquamdiu*, ut loquitur textus *c. 2. cit.* in quasi-possessione decimandi fuerint, consequenter, si longo saltem tempore, 10. vel 20. annorum possederint notorie, etiam contra Parochum restituendæ sunt ante omnia. Cæterum licet contra Parochum in dictis circumstantiis decimatores alios spoliantem isti non sunt ante omnia restituendi, male tamen facit Parochus, omni possessio-
ne

ne prævia deſtitutus, ſi aliis in poſſeſſione decimandi conſtitutis violenter eripit decimas, vel clam aufert, aut antequam illi adveniant, vel eos in colligendis decimis turbat vià facti, & non per judicem.

Dico 7. Judex competens in cauſa 15
Decimarum Spiritualium eſt Eccleſiaſticus tantùm & privativè, etsi Reus conventus ſit Laicus. Imo etiam 2. in cauſa decimarum mere Laicalium, ſi Reus conventus eſt perſona vel Communitas Eccleſiaſtica. 3. Utrumque membrum procedit, ſive agatur in Petitorio, ſeu ſuper proprietate juris decimandi, ſive in Poſſeſſorio, etiam non involvente quæſtionem juris, vel ſuper proprietate, ſeu agatur ſuper nuda poſſeſſione, ſive etiam ſuper mero facto: item ſive inſtituatur actio perſonalis, ſive realis: ſive quæſtio ſuper decimis moveatur principaliter ſive incidenter. 4. Idem eſt, ſi dubium ſeu quæſtio moveatur, an decimæ ſint ſpirituales vel laicales? Ita communiſſima fere omnium Catholicorum quoad omnia membra, licet quoad aliqua puncta tertii membri diſſentiant aliqui. *Primum* omnino certum eſt ex *c. 15. 25. h. t. Clem. 2. de*

Ju-

Judic. ac forte definitum in *c.* 2. *eod. x.* & in Trid. *can.* 12. *Sess.* 24. *de Matrim.* causas spirituales pertinere ad Judicem Ecclesiasticum, & Judici saeculari nullam esse in iis jurisdictionem asserentibus. *Secundum* pariter certum est ex *c.* 8. *eod.* & *c.* 12. *de foro compet.* item ex *c.* 4. *de censib. in* 6. & Trid. *sess.* 25. *c.* 20. *de ref.* personas Ecclesiasticas tam Jure divino quam SS. Canonibus esse exemptas à foro & Judice Laico affirmantibus. Si decimae non forent mere Laicales, sed ab Ecclesia olim Laicis in feudum datae, ex hoc speciali capite, etsi Reus conventus esset Laicus adiri deberet Judex Ecclesiasticus, ut constat ex *Jure Feudali,* & *arg. c.* 6. 7. *de for. compet.* Membrum *tertium* eruitur ex duobus praecedentibus, quia vel spiritualitas causae, vel privilegium & exemptio personae, exigit Judicem Ecclesiasticum, saltem spectato Jure Communi, & Concordatis Bavariae, quae *art.* 5. §. 3. ita habent: *sic etiam in causarum decimalium cognitione Ordinariis* (Episcopis) *jus suum conceditur; eae tamen in certis casibus à Jure permissis ad Saecularem quoque Magistratum spectant, puta in iis decimis, quae jam*

effectae

effectæ juris Laici, ac ubi uterque, vel Reus tantum, Laicus est. Quid sit de consuetudine, quam dicunt vigere contrariam quoad aliqua puncta hujus membri? postea dicam. Interim audi Illustrissimum Bavariæ Cancellarium L. B. de Schmid *ad Jus Bavar. tit. 28. art. 17. ubi n. 2.* sic. ait.: *hæreticus est, qui dicit, Clericum in causis possessoriis conventum Judicio Sæculari subjacere, cum omne judicium personam Clerici attingens reservatum sit tribunali Ecclesiastico.* Et *num. 7.* subjungit: *Si Reus conventus, persona Clericalis sit, tunc causam ad forum Ecclesiasticum pertinere, nemo Catholicus inficias ibit.* Ac *num. 9. sive controversia sit de proprietate, sive de possessione rei.* Membrum *quartum* est omnium Catholicorum, signanter laudati Cancellarii Schmid *Semicent. 2. contr. 25. 26.* & sic demonstratur: si in tali dubio cognosceret Judex Laicus, cognosceret super causa spirituali, & super qualitate spiritualitatis, quia discuteret naturam intrinsecam decimarum ex se spiritualium, quales nimirum sint tum ab origine, tum defacto, an & quomodo spiritualitatem amiserint, vel amissam recupaverint &c. quæ sunt quæstiones juris super natura rei

ex ſe ſpiritualis: quæ cognitio & deciſio evidenter ſupponit jurisdictionem ſpiritualem & Eccleſiaſticam, cujus incapaces ſunt Laici. Adde quòd juxta omnes in dubio præſumi debeat, decimas eſſe ſpirituales: ergo, ſi Laicus judicaret ſuper hoc dubio, judicaret ſuper cauſa ſpirituali, ſaltem præſumptivè tali, adeoque nulliter & ſuper re ſibi non ſubjecta.

16 Dico tamen 8. Etiam Laicus Judex poteſt eſſe competens in caſu, quo decimæ ſunt merè Laicales, & Reus conventus eſt Laicus. 2. Contra Laicum emptorem aut conductorem fructuum decimalium. 3. Si Laicus conveniatur ſuper facto liquido ſuper decimis etiam ſpiritualibus, v. g. ſi Laicus agatur reus commiſſæ certò fraudis in ſolvendis decimis, vel ſi neget decimas, ad quas certò obligatur. 4. Si conveniatur ſuper facto dubio, v. g. an ſolverit decimas, an integras, an non fraudem commiſerit: item ſi conveniatur ſuper nuda poſſeſſione, ubi nulla involvitur quæſtio ſuper proprietate juris decimandi, vel ſolùm incidenter. Atque in his caſibus hujus membri judicium concedo Judici quoque Laico vi conſuetudinis,

ubi

ubi ea exiſtit, & quam paſſim vigere teſtantur plurimi DD. ac in ſpecie Cancellar. Schmid. *Controv.* 25. *n.* 4. *ſeqq.* de caſu, quo agitur in poſſeſſorio contra Laicum in decimis etiam ſpiritualibus. Idem admitterem de caſu, quo agitur actione reali contra Clericum in decimis Laicalibus, ſi de hoc ſpecifico caſu exiſtere convincenter probaretur conſuetudo. Sed non facilè probabitur, utpote immunitati Eccleſiaſticæ perſonali valde contraria. *Membrum* 1. 2. 3. patent per ſe, quia nihil ſpiritualitatis ex parte cauſæ, nihil exemptionis ex parte Rei conventi reperitur. *Membrum* 4. ſumitur ex Teſtimoniis & auctoritate Doctorum. Dixi tamen initiò aſſertionis, *etiam Laicus*, nt inſinuarem adiri quoque Eccleſiaſticum poſſe Judicem, ut adeo dictæ cauſæ omnes ſint mixti fori, & detur locus præventioni. Sic enim ſentit communior & verior, ſatis clarè fundata in *c.* 5. *ſeqq. c.* 16. *h. t. Clem.* 2. *de Judic.* Conſonant Concordata Bavariæ, quæ *loc. cit.* adhibent particulam *quoque*, quæ eſt implicativa & conjunctiva. *l.* 2. *pr. ff. de Pact.* & Cancell. Schmid. *aut.* 17. *cit. n.* 6. 7. qui utique melius no-

vit obſervantiam Bavariæ, quam quidam alius, qui in poſſeſſorio Judicium tribuit Judici Laico privativè ex antiquiſſima praxi.

17 Dico 9. *Primitiæ* ſunt primi fructus ex terra provenientes, puta ex agris, vineis, hortis, arboribus, Deo ut largitori omnium bonorum, ejusque Eccleſiæ miniſtris. ſemel tantùm (non ſingulis annis, ut decimae) offerendi. In Veteri Teſtamento debebantur Jure Divino· *Exod.* 23. In novo autem ex præcepto Eccleſiæ. *can.* 6. *d.* 23. ubi nulla quantitas fuit præſcripta, at in *c.* 1, *h. t.* deſignata eſſe videtur quadrageſima, vel ad minimum ſexageſima pars primorum fructuum. Sed vi conſuetudinis in Germania noſtra pridem abolitæ ſunt, vel nunquam in uſum deductæ.

18. Dico 10. *Oblationes* generaliter ſumptæ denotant omne id, quod Deo, vel intuitu Dei, offertur Eccleſiis aut Eccleſiæ miniſtris. Specificè autem & propriè huic loco ſunt dona, quæ fideles intuitu Religionis per ſe, vel per alios offerunt ad altare, devotam imaginem &c. in-vel extra Eccleſiam, in cippo vel ad menſulam: principaliter autem veniunt per oblationes illa

dona,

dona, quæ fiunt ad altare inter Missarum solennia. *can. antiquos 8. cauf. 10. q. 1.* Per se loquendo nulla est obligatio faciendi ullas oblationes. Communis cum S. Th. 2, 2. *q.* 86. *a* 1. quia ex natura sua dicunt munus gratuitū, nec exstat lex illas præcipiens; quamvis Ecclesia eas valde approbet, SS. PP. suadeant, & antiquissimus fidelium usus confirmet, atque ratio ipsa ac pia offerentium intentio eas valde commendabiles faciat. *can. quià sacerdotes 13. q. cit. can. 69. d. 1. de consecr.* Dixi tamen, *per se loquendo*: per accidens enim possunt fieri obligatoriæ. veluti 1 ex promissione aut voto. 2. Ex conventione. 3. Ex indigentia Ecclesiæ, vel Parochorum, aliunde congruam sustentationem non habentium. 4. Ex consuetudine animo se obligandi introducta, v. g. pro certis festivitatibus; qui animus fortè præsumitur, si populus diuturno tempore constanter eas facere continuavit. 5. Ex præscriptione, si Parochus longo tempore ejusmodi oblationes quasi debitas exegit, vel parochiani voluissent aliquando ab eis cessare, & Parochus bona fide putans, eas sibi deberi, ursisset, & illi acquievissent.

19 Quæres, ad quem pertineant Oblationes? R. 1. Oblationes omnes, five ad altare, five ad imaginem piam, five in Ecclefia parochiali, five in alia, in Oratorio, Capella, vel alio loco pio, intra fines alicujus parochiæ deponantur, five ipfe Parochus, five alius celebret Divina, de Jure Communi fpectant ad Parochum. Communiffima ex *can. 13. 14. cauf. 10. q. 1. c. 10. de Præfc. c. 9. de his, quæ fiunt a Prælat.* Nisi nimirum aliud habeat confuetudo, vel de alia intentione offerentium conftet, ut fi Neo-myfta celebret Primitias, pertinent ad illum; fi fiant ad imagines miraculofas, fpectant ad Ecclefiam vel Sacellum pro fabrica vel ornatu Ecclefiæ, aut imaginis, uti & quæ deponuntur in cippis, menfis, capfulis ad oblationes pro tali fine applicandas expofitis. Ut adeo ad Parochum hodie vix aliæ oblationes pertineant, nisi quæ fiunt fub Miffis ad altare in exequiis & fepulturis, in benedictione nuptiarum, introductione mulierum in Ecclefiam &c. Interim tamen oblationum, etiam non ad fe pertinentium adminiftratio, cuftodia, & applicatio ad mentem offerentium fpectat per fe ad Parochum,

chum,

chum, ut habet communis; nisi aliud per consuetudinem, privilegium, aut conventionem sit introductum. Rꝭ. 2. Oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis Regularium, seu Religiosorum, pertinent ad horum ibi Deo servientium sustentationem, nisi de alia mente offerentium constet, qui fortè intendunt ornatum certi Sacelli, Imaginis miraculosæ, Altaris, &c. *c. 1. de Statu Monach. c. 16. de Excessib. Prælat.*

TITULUS XXXI.

De Regularibus, & Transeuntibus ad Religionem.

SUMMARIUM.

1. *Quinam dicantur Regulares?*
2. *Quid, & quotuplex sit Religio?*
3. *Transeuntes ad Religionem quinam sint?*
4. *Quinam debeant, vel possint ingredi Religionem?*
5. *Quid Juris circa Novitios?*
6. *Et an dispositio Tridentini extendenda ad ingressuros?*
7. *Quid Juris circa Professos?*

REgulares hoc loco appellantur, qui 1 voto paupertatis, castitatis, & obedi-

bedientiæ adſtricti, & à mundo abſtracti in communitate ſub Imperio alicujus Prælati Eccleſiaſtici vitam inſtituunt juxta Regulam aliquam ab Eccleſia approbatam: ſive dein Clerici ſint ſive Laici: mares vel fœminæ. Alio nomine vocantur *Religioſi*, quia profitentur aliquam Religionem, ſeu Ordinem Religioſum.

2. Eſt autem *Religio* (de qua mentionem facit Rubrica, & nos ſermonem) fidelium ad Chriſtianæ vitæ & charitatis perfectionem tendentium, editis tribus, Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ votis, ſtabilis in communi & ſecundùm certas Regulas vivendi modus, ab Eccleſia debitè approbatus. Sæpius nuncupatur *Ordo Religioſus*. Unde quatuor eſſentialia ſubſtantialia Religionis, ſeu Status Religioſi & Regularis, communiter recenſentur. 1. Speciale ſtudium voluntariæ paupertatis, perfectæ caſtitatis, & obedientiæ perpetuæ, quæ virtutes quia à Chriſto ſuadentur in Evangelio ad ampliorem perfectionem Chriſtianam obtinendam, non præcipiuntur ob arduitatem ſuam, *Conſilia Evangelica* dicuntur, per quæ homo ſe & ſua omnia conſecrat Deo, per paupertaperta-

pertatem quidem res temporales, per caſtitatem corpus, per obedientiam verò animam. 2. Vota dictarum trium virtutum, per quæ inducitur ſtabilitas & Religio efficitur *ſtatus*, qui ex natura ſua exigit perpetuitatem. 3. Submiſſio in poteſtatem & jurisdictionem alicujus Superioris, ad ſervandas certas regulas & dicta vota compellere potent s. 4. Approbatio Eccleſiæ, ſcilicet Summi Pontificis, talem modum vivendi non præcisè tolerantis, aut quomodocunque approbantis, ſed in vim veræ Religionis. Hæc Religio licet ſubſtantialiter ſit unica, cum omnes Ordines Religioſi in dictis ſubſtantialibus conveniant, accidentaliter tamen, nempe ſecundùm ſpeciales fines, & regulas tanquam media ad illos perveniendi, eſt multiplex: ſic alia eſt *Contemplativa*, quæ ex inſtituto ſuo principaliter ordinatur ad contemplationem rerum Divinarum Deoque vocandum per orationem, lectionem ſacram &c. uti Religio S. Baſilii, S. Bernardi, S. Brunonis &c. Alia *Activa*, quæ ex inſtituto ſuo principaliter ordinatur ad vitam activam, ſeu ad vacandum proximo propter Deum per opera charitatis

ac

ac misericordiæ, vel corporalia, vel spiritualia, uti Ordines Militares Equitum Teutonicorum, Melitensium, Rhodiensium &c. qui habent tria vota substantialia, Fratrum Misericordiæ &c. Alia demum *Mixta*, quæ utramque vitam, Contemplativam & Activam complectitur, atque ex principali suo fine ordinatur ad vacandum tam Deo per orationem &c. quàm proximo per opera Misericordiæ, præsertim spiritualia, docendo rudes, prædicando Verbum Dei, Confessiones audiendo, Sacramenta administrando, moribundis assistendo &c. uti Ordo Dominicanorum, Franciscanorum, Augustinianorum, Societatis JESU &c. Rursus alia Religio est *Clericorum*, nempe Regularium, qui ex institutione & fine suo principali obeunt ministeria Clericis propria: alia *Monachorum*, qui ex instituto suo principalius vitam solitariam profitentur, non ministeria Clericis qua talibus propria: alia *Mendicantium*, qui ex primæva institutione nulla possident bona immobilia etiam in communi, uti Dominicani, Franciscani, Eremitæ S. Augustini, & Carmelitæ; qui tamen omnes ex dispositione Triden-

dentini *Seſſ.* 25. *c.* 3. *de Regular.* bona immobilia eorumque dominium in communi obtinere & habere poſſunt, exceptis *Minoribus* ſeu Franciſcanis *ſtrictæ obſervantiæ*, ut vocant, & Capucinis, quos imitantur *Domus Profeſſæ* Societatis JESU, quam Pontifices annumerarunt Ordinibus Mendicantium.

Tranſeuntes ad Religionem ſunt in du- 3.
plici claſſe, eorum, qui ingrediuntur Novitiatum, ut auſpicentur probationem emiſſioni votorum præmittendam: ac eorum, qui ingrediuntur per actualem emiſſionem votorum, vel per Profeſſionem, per quam ultima vota evadunt & dicuntur *Solennia*. Eſt autem *Profeſſio* propriè dicta contractus facer, per quem homo actualiter emittens vota paupertatis, caſtitatis & obedientiæ ſe conſecrat, obligat & tradit Deo, ac Religioni approbatæ, & viciſſim Religio per Prælatum nomine Dei acceptando hæc vota ſe obligat ad Profeſſum perpetuò retinendum. Eſt duplex: *Expreſſa*, quæ fit verbô vel ſcriptô vel alio ſimili modo, licet ſingulæ tres dictæ virtutes non explicitè nominentur, ſed ſolùm implicitè ex recepto uſu intelligantur, ut ſi Benedictinus, vel Canonicus Regularis, ſic dicat,

dicat, *voveo obedientiam S. Benedicti*, vel *S. Augustini*; talis enim vovet omnia, quæ substantialiter tali Regulæ sunt annexa: *Tacita* autem, quæ fit aliquo facto, ex quo animus profitendi elicitur, ut siquis post annum Novitiatûs gestet habitum Professis proprium. *c.* 18. 22. *h. t.* vel exerceat actum solis Professis competentem: sed hæc hodie est rarissima extra casum, quo expressa Professio fuisset nulliter edita. Dixi, *propriè dicta*; si enim Religio acceptat quidem dicta vota, non verò reciprocè se obligat vota emittenti, uti fit in Societate JESU, ubi ingressi finito Novitiatu edunt vota, non est propriè dicta Professio, nec ita ingressos facit aut denominat *Professos*, & vota manent ac vocantur *Simplicia* tantùm, donec post complures annos emittant veram Professionem, qui ad eam idonei inveniuntur juxta Constitutiones Societatis.

4. Dico 1. Sicut nemo per se tenetur ingredi Religionem, aut cogi ad ingrediendum potest. Trid. *sess. cit. c.* 18. *de Regul.* cum Consilia, etiam Evangelica, non inducant obligationem, & Christus ipse hanc arduam vitæ rationem in cujuslibet libera electione consti-

stitue-

stituerit, *Math. 19.* inquiens: *si vis perfectus esse, vade, vende, quæ habes, & sequere me.* Ita regulariter omnes ingredi possunt, nullo laborantes impedimento corporis aut animi, cum utique cuilibet permissum sit salutem suam & perfectionem Christianam promovere per media ab ipso Christo suasa. Aliqui tamen habent impedimentum substantiale & dirimens, quo stante non valet Professio, uti minores 16. annis, & qui non per integrū & continuum annum prius steterunt in probatione seu in Novitiatu. Trid. *s. 25. c. 15. de Regular.* Metu gravi injustè incusso adacti ad emittendam Professionem. *c. 1. h. t. & c. 1. de his, quæ vi.* Matrimonio jam consummato ligati sine debito compartis consensu. *c. 17. de convers. conjug.* Episcopi jam confirmati vel consecrati sine licentia Papæ. per *c. 2. seqq. de transl. Episc.* ac alii, quos particularium Ordinum statuta incapaces reddunt. Alii econtra laborant impedimentô solùm impediente, quo stante illicita est Professio, uti servi, etiam impropriè dicti, nempe adscriptitii, homines proprii, sine consensu suorum dominorū, obligati ad ratiocinia, antequam suis

Prin-

Principalibus satisfecerint, corpore vitiati &c. uti de susceptione Ordinum Clericalium in *lib. I. tit.* 18. 19. 20. explicatum est.

5. Dico 2. Novitii in favorabilibus veniunt sub nomine Religiosorum, adeoque participant sui Ordinis privilegia omnia, quibus non privantur Jure speciali aut Consuetudine, gaudent quoque privilegio Fori & Canonis. 2. Subjecti sunt jurisdictioni Superioris, cui præcipienti tenentur obedire etiam in conscientia, ac ab eodem puniri possunt, si delinquant, vel non observent regulas. 3. Non tamen obligantur votis Religiosis, nec per se & directè ad servandas regulas sub peccato. 4. Item per se liberum ipsis & licitum est regredi in Sæculum. 5. Quæ libertas ut magis salva maneret, ordinavit Tridentinum, ut de bonis & juribus suis, in sæculo habitis, etiam in favorem Religionis, validè non possint disponere per actum inter vivos, eumque gratuitum, uti est donatio, renuntiatio, cessio, nisi id faciant intra duos ultimos menses Professioni proximos, & cum licentia Episcopi [quæ tamen multis in locis non est usu recepta] atque Professio actuali-

ter

ter ſequatur. 6. Si egrediantur, reſtitui ipſis debent omnia, quæ ſecum in Religionem tulerunt, ipsi verò nihil tenentur reſtituere Religioni, v. g. expenſas in ſuam ſuſtentationem factas, nisi ſimulatè & ſine animo manendi fuiſſent ingreſsi, vel nisi aliter ſit conventum. 7. Si verò Profeſſionem emittant, & de ſuis bonis & juribus nullam fecerint diſpoſitionem, ea omnia ſtatim acquiruntur Religioni vel Monaſterio, ſi bonorum temporalium ſit capax. Pars 1. ſumitur ex *c. 15. de R. J. in 6.* & *c. 21. §. quamvis de Sent. Excomm. in 6.* Pars 2. ex eo, quòd cenſeantur ſe ſubjicere jurisdictioni Superioris [aliàs enim non reciperentur] Superiori autem, caſu quo juſtè præcipit, vel pœnam infligit, parendum eſt ex Jure Naturali. Pars 3. exinde, quòd necullum adhuc emiſerint votum, nec regularum obſervationem promiſerint expreſsè, nec tacitè. Pars 4. ex *c. 20.* & *23. h. t.* Pars 5. & 6. ex Trid. *ſ. 25. c. 16. de Regular.* Valet tamen diſpoſitio Novitii de bonis ſuis per ultimam voluntatem, vel per contractum onerosum, quo tantundem, vel fere æquivalens recipit; cum per talem diſpoſitionem

ſibi

sibi non præjudicet, nec libertas redeundi ad sæculum minuatur. Pars 7. ex *Auth. Ingressi. Auth. Si qua mulier. C. de SS. Eccles. Auth. Nunc autem. C. de Episc. & Cleric.* canonizatis *in can. 7. caus. 19. q. 3.* cum tradendo seipsos Religioni censeantur quoque omnia sua, tanquam accessoria, eidem tradidisse: consequenter ea omnia consequitur Religio, non quidem jure hæreditario, sed jure acquisitionis.

6. Quæres, an Concilium Tridentinum, dum *loc. cit.* irritat renuntiationes, donationes, & cessiones bonorum & jurium, à Novitiis factas sine requisitis ibi conditionibus, etiam intelligendum sit de nondum ingressis in Novitiatum, sed primùm ingressuris, qui nempe intuitu Religionis ingrediendæ talem renuntiationem &c. faciunt? R. Negant quidem Lezana, Diana, Portell. Peyrin. Pellizar. *tr. 2. c. 9. n. 4. Manual. Regular.* Ego tamen cum Roderiq. Miranda, Molina *tom. 1. de J. & J. tr. 2. d. 139. post. med.* & Laymano *lib. 3. Theol. Mor. tr. 5. c. 7. n. 7.* affirmo, ex hoc fundamento: finis, ratio & mens Tridentini evidenter eo collimabat, ut Novitiis salva maneret libertas regrediendi in sæculum, &

na

ne hac occasione, quod totam vel majorem partem substantiæ suæ, in Monasterium vel alios translatæ, & *non facile recuperandæ, si discesserint, discedere nequeant* (verba sunt Tridentini) sed hæc ratio planè non minus pugnat apud ingressuros, & intuitu Religionis ingrediendæ exuentibus sese bonis & juribus suis: ergo nec ingressuri validè donant, renuntiant, cedunt bonis suis sine solennitate à Trid. præscripta; siquidem mens, finis & ratio legis, quæ dicitur esse anima legis, vel maximè est attendenda, & magis, quàm ipsa verba, præsertim in lege favorabili, qualis est hæc, cum principaliter intendat favere libertati à Religione discedendi. Confirmatur: Tridentinũ non determinatè loquitur de ingressis aut Novitiis actualibus, sed absolutè *de renuntiatione aut obligatione ante duos menses proximos ante Professionem facta*: sed renuntiatio &c. ante ingressum in Novitiatum, ac intuitu & ex causa finali, vel saltem impulsiva, ingrediendi facta, verè sit ante duos proximos menses ante Professionem: ergo.

Dico 3. Professi in quacunque Re- 7.
ligione tam arctè adstringuntur Religioni, & hæc illis, ut nec ipsi ab ea

recedere, vel dimiſſionem petere, nec Religio illos dimittere valeat. 2. Niſi ad ſtrictiorem Ordinem tranſire volentes. 3. Quamvis ejici juſtis ex cauſis poſſint. 4. Et Profeſſus valorem ſuæ Profeſſionis [imò & Religio] per quinquennium à die Profeſſionis impugnare, at non ultra. Communis quòad omnia. Membrum 1. ſumitur ex *c. 5. & 7. h. t.* Membrum 2. ex *c. 18. eod.* Trid. *ſeſſ. 25. c. 19. de Regular.* Ut autem liceat tranſitus ad alium Ordinem ſtrictiorem, opus eſt licentiâ Superioris, ſaltem petitâ, ac literis dimiſſoriis, atque ut fiat ex bona intentione, non ex levitate. Si quis vellet tranſire ad Ordinem laxiorem, vel paris rigoris, & quidem absque juſta cauſa, v. g. infirmitatis, diſſidiorum declinandorum &c. opus foret licentiâ Papæ; licet cum ſimili cauſa ſufficeret licentia Epiſcopi, &, ſi Monaſterium foret exemptum, Superioris Regularis & Capituli. Semper autem requiritur conſenſus Prælati, ad cujus Ordinem fit tranſitus, & novus probationis annus. Mendicantibus ad non Mendicantes (exceptis Carthuſianis) tranſire nunquam licet ſine ſpeciali licentia Papæ. *Extrav.*

1. int.

1. int. comm. h. t. &, qui sic transierunt, sunt inhabiles ad Prioratus, Officia, vocem in Capitulo, & Curam animarum. *Clem. 1. eod.* Imo ad Beneficia Sæcularia, etiam Curata, inhabiles sunt omnes translati ad alium quemcunque Ordinem. Trid. *f. 14. c. 11. de ref.* De hominibus Societatis JESU adverte, quòd ipsis, etiam jam Professis, liceat quoque ad non-Mendicantes transire cum solius Generalis facultate. *Constit. cum alias.* Gregor. XIII. Membrum 3. ex *can. 16. & 24. caus. 24. q. 3.* ac praxi, si nimirum justa ejectionis causa adfuerit. Hodie autem juxta decretum S. Congreg. Concil. Trid. Interpret. jussu Urbani VIII. editum, sufficit quidem quodvis grave & publicum crimen, si accedat *incorrigibilitas*, ut autem aliquis haberi possit pro incorrigibili, & ejici, ibi statuitur, ut post tertiam monitionem, & correctionem, i[illegible]ere per annum in jejunio & p[illegible]: probatus non resipuerit. [illegible]ter [illegible]jectus manet quidem obligatus Votis, at ob statum suum non ita rigidè, probabiliter tamen non Regulis in Ordine præscriptis: tenetur quoque gestare
 habi-

habitum, & per emendationem se disponere ad iteratam receptionem, imò emendatum, etiam non petentem suscipi, tenetur Religio recipere, ut notant DD. cum Barb. ex *c. fin. h. t.* Membrum 4. ex Trid. *d. s.* 25. *c.* 19 *de Regular.* Quamvis autem post quinquenium pro foro externo non amplius audiatur valorem suæ professionis impugnans coram Superiore suo, & Ordinario (ad hos enim conjunctivè pertinet cognoscere) in foro tamen interno, si nullitas suæ Professionis certa sit, eam tamen probare nequeat, non tenetur (clam quod tamen facere posset, & laudabiliter faceret) ratificare per novum consensum suam Professionem, sed posset (seclusô scandalô) discedere. Cæterum nullitas Professionis non sanatur ab ignaro nullitatis, licet singulis annis eam renovaret etiam sublatô impedimentô, nisi expressè apud se statuisset, se Professionem, casu quo invalida fuisset prior, hic & nunc validam & novam emittere velle.

TITU-

TITULUS XXXII.

De Converſione Conjugatorum.

SUMMARIUM.

1. *Quid veniat per* Conjugatos, *&* eorum Converſionem ?
2. *Quid Juris, ſi exiſtentes in Matrimonio Rato ,*
3. *Vel in Conſummato, ingredi Velint Religionem?*

COnjugati ſunt in duplici claſſe; aliqui ſunt in Matrimonio *Rato*. quod quidem legitimè eſt contractum, nondum tamen ſecuta copula carnali: alii in *Conſummato*: ſcilicet per ſubſecutam copulam carnalem perfectam, per ſe aptam ad generationem prolis. Per *Converſionem* intelligitur hic ingreſſus in Religionem, ſeu Ordinem Religioſum. 1

Dico 1. Exiſtentes, in Matrimonio Rato, quamdiu illud non conſummaverint per copulam, ad quam propterea per duos integros menſes a contractu Matrimoniali non obligantur etiam exigente altera parte, poſſūt ambò, vel unus, etiā altera parte invita, liberè ingredi Religionem. 2. Et poſtquam ſecuta fuerit Profeſſio, Matrimonium penitus diſſolvitur, ita ut remanens in ſæculo aliud licitè ac validè 2.

lidè contrahat. Communis & certa quoad utramque partem propter claros textus in *c. 2. 7. 12. h. t. Extravag. antiquæ Jo. XXII. de Voto,* ubi Matrimonio Rato annexa legitur hæc conditio, *nisi Religionem ingrediar*: quæ tamen conditio non est annexa susceptioni Ordinis Sacri: quare Matrimonium Ratum non dissolvitur per susceptionem Sacri Ordinis etiam Presbyteralis. *Extrav. cit.* Quamvis autem hujusmodi conjuges per bimestre non teneantur consummare Matrimonium, si velint ingredi Religionem, vel de ingressu deliberent, eo tamen elapso, si una pars instet, & debitum conjugale seu copulam petat, urget obligatio vel statim ingrediendi, vel Matrimonium consummandi.

8. Dico 2. Existentes in Matrimonio Consummato nec licitè ingrediuntur, nec validè Professionem emittunt, nisi sponte consentiat altera pars. 2. Vel altera pars commisisset adulterium. 3. Aut lapsa fuisset in hæresim, & propterea per sententiam Judicis permissum divortium. 4. Eadem procedunt de susceptione Ordinis

dinis facri, cum hoc folo difcrimine, quòd Ordo facer fine licentia uxoris validè fufcipiatur, non tamen licitè, ut adeo maritus teneatur quidem uxori petenti debitum conjugale reddere, ipfe verò propter votum folenne caftitatis illud licitè non petat. Pars 1. conftat ex *c. 8. 12. 17. 20. h. t.* Interim talis fine licentia conjugis ingrediens, etfi invalidè emittat Profeffionem, & fic in vim voti folennis non teneatur ad caftitatem, obligatur tamen ad hanc in vim voti fimplicis; quia in tantum fe obligare potuit, & fe obligâffe præfumitur. *c. 3. & 12. eod.* Quamvis autem fola licentia conjugis fufficiat ad validã Profeffionem, non tamen fufficit ad licitam, fed infuper requiritur, ut & altera pars ingrediatur Religionem, aut, fi jam fit fenex fterilis, aut aliàs non fufpecta de incontinentia, falcem votum perpetuæ caftitatis emittat in fæculo. *c.* 4. 13. 18. *eod.* Pars 2. ex *c.* 15. 16. *eod.* Pars 3. ex. *c. fin. eod.* & *c.* 6. *de divort.* Pars 4. tum ex *citt. Jurib.* præfertim *Extrav. antiquæ.* tum ex paritate rationis; quia maritus fine licentia, vel adulterio carnali aut fpirituali uxoris, fufcipiens Ordi-

dinem Sacrum ei facit injuriam assumendo ſtatum conjugio non convenientem. Quod autem Ordo ſuſceptus valeat, eruitur inde, quod non exſtet Jus illum irritans.

TITULUS XXXIII.
De Converſione Infidelium.
SUMMARIUM.

1. *Quinam dicantur* Infideles?
2. *Quid, ſi unus infidelium conjugatorum convertatur?*
3. *Quid aliud ſtatuatur in hoc* titulo?

1. INfideles hoc loco, uti paſſim in Jure, ſunt illi, quô nunquam ſuſcepti Baptiſmô Eccleſiam ingreſſi aut Chriſtianam fidem profeſſi ſunt, uti Judæi, Ethnici, Pagani, non verò Hæretici, hi enim propriè *reverti* potius, quàm *converti* dicuntur. Per *Converſionem* autem intelligitur tranſitus ad Fidem ſeu Religionem Catholicam.

2. Dico 1. Matrimonium ab infidelibꝰ contractum, etiam conſummatum, ſi unus ſe convertat ad fidem Catholicam, manens autem in infidelitate nolit cohabitare converſo, vel velit quidem, at non ſine contumelia Creatoris

toris seu injuria erga Christum, aut sine solicitatione conversi ad peccatū statim dissolvitur quòad vinculum, quamprimum conversus ad alias nuptias transit, sicuti potest. *can*, 2. *caus*. 28. *q*. 2. & *c*. 7. *de divort*. ubi Pontifex, uti Doctores communiter, sic intelligit illa verba S. Pauli 1. *Cor*. 7. *Quodsi infideles discedit, discedat, non enim servituti subjectus est frater aut soror hujusmodi*. Et hic casus est unicus quo Matrimoniū semel validū & consummatum dissolvi quoad vinculū potest.

Dico 2. Matrimonium infidelis ad Fidem conversi, quod contrahit cū uxore fideli, cujus maritum consentiente uxore occidit, licet adhuc infidelis, eum in finem, ut eam duceret in uxorem, est nullum; adeoque hoc impedimentum Criminis etiam afficit Infideles, licet aliis impedimentis Matrimonii Jure Ecclesiastico introductis non ligentur infideles. 2. Si unus Infidelium convertatur, & altera pars in Infidelitate persistat, proles eorum, quae nondum sunt rationis ita capaces, ut possint ipsaemet Religionem eligere, tolli ab Infideli, & educari a converso debent, sive 3.

iste

iste sit pater sive mater. Pars prior habetur *c. 1.* & posterior *c. 2. h. t.* Nec obstat, quòd secundùm Leges Civiles liberi sint in potestate patris, non matris, & illi, non huic, cura educandi liberos & alendi incūbat. *§ fin, Inst. de patr. pot. l. 9. C. eod.* Ergo, si mater convertatur ad Fidem, proles relinquendæ sunt patri persistenti in Infidelitate; negatur enim *consequentia.* Siquidem favor Religionis & bonum spirituale liberorum prævalet dispositioni Juris Civilis, & standum hac in parte Juri Canonico.

TITULUS XXXIV.

De Voto, & Voti Redemptione.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid sit votum, & redemptio voti?*
3. *An ex metu, vel errore editum valeat?*
4. *Quomodo dividatur votum?*
5. *Quomodo votum Castitatis & Religionis sit reservatum?*
6. *Quæ sit materia voti?*
7. *Quis effectus?*
8. *Quibus modis tollatur obligatio voti?*

1. CUm ad essentiam Religionis, seu Status Religiosi, sit emissio certorum votorum, rectè hic

hic agitur de *Voto* in genere, quæ eſt lex quædam privata, quam quis ſponte ſibi ponit ſe obligando ad aliquid faciendum vel omittendum; uti & de *Redemptione Voti*, quæ nihil eſt aliud, quàm modus ſe liberandi ab obligatione voti nondum exſoluti. In *tit. ſeq.* autem de Votis Religioſi in ſpecie tractabimus.

Dico I. Votum eſt *deliberata promiſſio Deo facta de meliori bono.* Adeoque differt a propoſito, utut ſerio, quod non inducit obligationem, ſicut promiſſio. Cum igitur in dubio non ſit aſſerenda obligatio, eò quod libertas ſit in poſſeſſione, in dubio, an quis votum fecerit vel propoſitum, ſtandum eſt contra votum. Idem probabilius eſt, ſi quis dubitet, an votum fecerit cum ſufficienti deliberatione, quæ debet eſſe perfecta (& tanta, quanta requiritur ad peccandum mortaliter, ut habet communis) quia ſi dubitatur de aliquo eſſentiali conſtitutivo voti, conſequenter de ipſo voto. Palao & Tambur. contra communiorem. Illud axioma, *in dubio tutior via eſt tenenda,* habet rationem conſilii, non præcepti, vel intelligendum eſt d 2.

enim deponendi obligatio datur. Dixi *Deo factæ*: unde, si promissi fiat homini, non est votum, quod de se est cultus latreuticus Dei, neque si fiat alicui Sancto aut etiam Beatissimæ Virgini, siquis sisteret in horum cultu, & non referret ultimatò ad Deum colendum: verùm, quia hoc ordinariè contingit & contingere præsumitur, siquis voveat B. Virgini &c. Rosarium vel jejunium vel donum, censetur esse verum votum, quia promissio principaliter & ultimatò ex intentione voventis fit Deo, B, Virgini autem in memoriam duntaxat & ut suis precibus voventem juvet: quo modo etiam templa & altaria eriguntur B. Virgini & Sanctis. Addidi *de meliori bono*, quibus verbis indicatur materia voti, quæ debet esse talis, ut Deo sit magis grata, quàm oppositum; aliàs enim Deus, tanquã promissarius, promissionem non acceptaret.

3. Quæres, an metus gravis injustè incussus: item an error vel ignorantia ita obstet deliberationi, ut votum evadat irritum? ℟. ad 1. Etiam talis metus [à fortiori nec levis, aut gra-

vis

vis justè incussus, aut ab intrinseco, seu a causa non libera, puta morbo, periculo naufragii, incendii &c. proveniens) non facit votum irritum. Ita Sylv. Suar. Palao &c. contra communem apud Pirhing; quia spectato Jure Naturali non tollitur per ullum metum libertas, nec irritatur votum; de Jure autem Positivo Humano irritatio nullibi est statuta, exceptis votis Religiosæ Professionis. *c. 1. de his quæ vi.* interim metus injustè incussus est causa, cur votum solvi & rescindi facilè possit. ℞ ad 2. Si quis ignòret, aut erret circa substantiam voti vel circa accidentia & circumstantias magnæ considerationis, quas siquis scivisset, non vovisset; vel circa finem, ut siquis vovisset Petro dare eleemosinam, quem per errorem putabat esse pauperem, votum est utique nullum: quia tanquam lex privata, totam suam vim habere debet a voluntate & intentione voventis, quam tollit hujusmodi ignorantia vel error. Econtra validum est, si ignorantia vel error sit solùm accidentalis &c. *Objic.* 1. Deus non acceptat vota per injuriam extor-

torta: ergo. 2. Si circumstantiæ magni momenti ignoratæ faciunt votum nullum, etiam vota Religiosa, & votum castitatis, si postea se prodit magna difficultas prius ignorata aut non prævisa, erunt nulla: sed hoc est contra communem sensum & praxim. ℞. ad 1. *N. ant.* Nec enim injuria voventi a tertio illata impedit acceptationem Dei, quia aliàs nec valerent vota ex metu levi injustè incussо edita; nec defectus p[illegible]næ libertatis & spontanei consensus ob metum, quia aliàs nec valerent vota per metum gravem justè incussum, vel ab intrinseco venientem edita: quod neutrum admittunt Adversar[illegible]. Ad 2. *N. ma.* Partim quia si talia v[illegible] non valerent, sequerentur gravissim[illegible] incommoda, scandala, perturbationes, & varii prætextus, cum gravi damno Reipublicæ Christianæ, ad quod cavendum strictè obligat Jus Naturale: partim quia omnes difficultates, si non fuit error vel ignorantia circa substantiam, facilè saltem in confuso potuerunt prævideri, & præsumuntur prævisæ: partim quia per remedia spiritualia non admodum difficulter superantur. Simili argumento Lu-

therus

therus & Augustanæ Confessionis fabri jam olim impugnârunt vota Religiosorum, cælibatum Sacerdotum, & vota castitatis, dantes illis licentiam convolandi ad Matrimonium. Sed audi, quid contra illos detonet Tridentinum *sess. 24. can. 9. Siquis dixerit - - posse omnes contrahere Matrimonium, qui non sentiunt, se Castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum: anathema sit: cum Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus tentari.* Vid. *Decisio 76. in meis Decisionibus.*

Dico 2. Votum dividitur 1. in *Solenne*, quod ab Ecclesia locô Dei specialiter acceptatur ita, ut ex dispositione Juris voventem reddat incapacē ad actus voto repugnantes, qualia duntaxat sunt vota Professionis Religiosæ, & votum Castitatis tacitum susceptioni Ordinis Sacri annexum; sic enim voventes validum non contrahunt Matrimonium, & Religionē professi sunt, incapaces dominii rerum fortunæ. Et in *Simplex*, quod non ita acceptatur, & actus voto repugnantes non facit invalidos, sed tantùm illicitos, qualia sunt omnia reliqua vota, exceptis tamen votis 4.

Scho-

Scholasticorum Societatis JESU, quæ quidem tantùm sunt simplicia, Matrimonium tamen reddunt invalidum. 2. In *Purum* seu *Absolutum*, quod sine conditione emissum statim obligat: & in *Conditionale*, quod sub certa conditione emissum non obligat, quamdiu conditio non fuerit impleta. 3. In *Reale*, quo aliqua res, v. g. pecunia, calix &c. in *Personale*, quo promittitur aliqua actio personæ, vel omissio actionis, v. g. preces, peregrinatio, jejunium, abstinentia lusu immodico &c. & in *Mixtum*, quo simul res & actio promittitur, v. g. donarium & peregrinatio ad thaumaturgam Virginem Oettinganam. Votum Reale potest, imò, si ab ipso vovente nequeat, debet impleri per alium, item transit ad hæredes (non tamen ultra vires hæreditatis, & non nisi salvâ legitimâ) atque ad successores. per *c. 6. cit. c. 6. de Testam. c. 18. de censib. l. 2. §. 2. ff. de pollicit.* Econtra Votum Personale non transit ad hæredes per se (per accidens autem hæres post aditam hæreditatem obligatur ex propria voluntate, & quasi-contractu, qualis est aditio hæreditatis, ad explendas obligatio-

nes

nes defuncti. *c. 6. h. t.*) minus ad succeffores; nec debet impleri ab alio fi vovens nequeat implere, &c, fi poffit? non poteft impletio allteri committi. Quapropter, fi aliqua communitas vovit peregrinationem, jejunium &c. inde non obligantur fucceffores, nifi forfan ex confvetudine, vel ftatuto faltem tacitè approbato ab Epifcopo, vel ex perfvafione erronea, aut ufu vel ratificatione ultronea. 4. In *Refervatum*, quod a nemine, nifi a Summo Pontifice difpenfari vel commutari poteft, qualia funt tantùm quinque: votum caftitatis integræ & perfectæ, votum Religionis ingrediendæ, vota peregrinationis Romanæ, Jerofolymitanæ, & Compoftelanæ. *extrav. 5. comm. de pœnit. & remiff.* Reliqua omnia funt *non refervata.*

Quæres, quid requiratur, ut vota Caftitatis, & Religionis ingrediendæ, quæ contra Jus antiquius refervantur fedi Apoftolicæ in *cit. Extrav*, cenfeantur effe refervata? R̦. cum hæc refervatio fit reftrictiva poteftatis Epifcoporum, & ideo odiofa, ac ftrictæ interpretationis, debent effe perfectè edita, h. e. *plena libertate &* 5.

 abfe-

absolutè. Votum castitatis autem debet esse *perpetuæ* & *integræ*. Communis. Unde hæc vota non sunt reservata, si fiant ex metu, etiam levi, injustè incusso: si cum advertentia aut deliberatione imperfecta; si cum intentione se obligandi solùm sub peccato veniali: si dubium sit, an deliberatè satis, ~~aut absolutè~~ sint emissa: si sub conditione, v. g. si convaluero: si sub pæna, seu in poenam, si v, g. te rursus inebriaveris: si alternativè v. g. vel elèèmosynam vel castitatem promittas. Vid, la Croix *l. 3. p. 1. n. 544. seqq.* Rursus non est votum castitatis reservatum, si eam voveas non in perpetuum, sed ad tempus duntaxat, v. g. per annum: voveas non nubere: non fornicari: non petere debitum conjugale: servare castitatem conjugalem: item votum *virginitatis* tantum, quo præcisè promittitur abstinentia ab illo actu Venereo, per quem violatur claustrum virginitatis, & hujus laureola amittitur; quàmvis *virginitatem* vouentes sæpe soleant intendere se obligare ad castitatem integram & perpetuam, cùm non cognoscant differrentiam inter Virginitatem, & Castitatem. Imò non-

nonnunquam apud puellas plebejas & ruſticanas, quando dicunt, ſe Virginitatem promiſiſſe, adverti, quòd aliud non intenderint, quàm manere in vita cælibe, ſine marito, adeoque non nubere, quòd utique non eſt integra caſtitas.

Dico 3. Materia, voti debet eſſe 6.
moraliter poſſibilis; quia ad impoſibilia non datur obligatio. 2. Honeſta; quia implicat obligatio ad faciendum inhoneſtum. 3. De meliori bono; quia Deus aliàs non acceptat, Unde de re indifferenti, quæ in ſe nec bona nec mala eſt, uti v. g. ambulare, non nere die Sabbathi, non ludere &c. non poteſt validum fieri votum; neque de re impeditiva majoris boni, uti eſt Matrimonium; quàmvis enim hoc ſit honeſtum, impedit tamen ſtatum cœlibem, qui eſt melior & perfectior, quàm ſtatus Matrimonialis: ſi tamen per Matrimonium poſſet procurari majus bonum, v, g. pax publica, vel vovens eriperetur ex manifeſto periculo plurium & gravium peccatorum, per accidens fieret Matrimonium de meliori bono, & materia voti. Pariter ſi quis voveret rem de ſe quidem indif-

ferentem, ex causa tamen & fine, ad Dei cultum serviente, reddetur Deo grata, uti si voveas te non amplius lusurum, ut te propter Deum prives delectatione, quàm sentis ex lusu, vel ne perdas inutiliter tempus, aut pecunias, vel ne incidas in iram & blasphemias &c. per accidens validũ evaderet tale votum. *Objic.* Si votum de re indifferenti possit per accidens fieri validum propter adjectũ finem honestum & Deo magis placentem, tunc etiam votum de re meliori poterit per accidens reddi invalidum propter finem inhonestum adjectum, v. g. si voveres orare in templo expansis brachiis ad captandam vanam gloriam, & ut habearis pro homine valdè pio: sed hoc est contra communem: ergo. ℟. *dist. ma.* Poterit reddi invalidum, si finis malus adjectus vitiet ipsam rem voto promissam, vel si vovens rem promissam tanquàm medium ordinet ad finem malum, ita ut finis rei promissæ sit malus, ut si fur voveat preces, ut furtum bene succedat, vel siquis voveat jejunare in Sabbatho, ut die Dominica melius & sapidius vovare possit. *C. ma.* Si finis malus solùm

vitiet

vitiet intentionem & actum voventis vel si finis voventis rei promissæ extrinsecus, sit malus, ut si intendas vanam gloriam ex precibus publicè ex voto peragendis. *N. ma.* Illud prius non est contrà communem: bene tamen istud posterius,

Dico 4. Votum validum parit obligationem Religionis gravem vel levē (prout res promissa fuerit gravis vel levis, aut intentio voventis: iste enim potest vovere rem de se gravem, at solùm leviter se obligare intendendo) èxequendi id, quòd promissum est, & quidem moraliter statim, nisi justa causa dilationem excuet. Communis fundata tam in Jure Naturali, quàm Divino *D ut.* 25. ubi Deus sic præcipit: *cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, & facies, sicut promisisti Domino Deo tuo.* 7.

Dico 5. Obligatio voti tollitur, seu votum solvitur, non solùm per executionem rei promissæ, sed etiam aliis quatuor modis. 1. *Irritatione*, qua Superior

perior absque omni alia causa, praeter bene placitum suum, aufert obligationem voti. Hoc autem non cuilibet Superiori concessum est, sed illi tantùm, cui vel competit potestas dominativa in ipsam personam vel voluntatem voventis, ut competit patri in filium impuberem, tutori in pupillum, matri, si parte mortuo est tutrix, & his deficientibus avo & aviae: item Superiori Religioso, & Praefectae Monialium, quòad suos Regulares: qui omnia sibi subjectorum vota irritare pro libitu possunt;] & haec irritatio vocatur *directa*: vel cui materia voti est subjecta, & ex hac causa potestatem irritandi habet maritus respectu votorum uxoris praejudicantium usui Matrimonii, gubernationi domesticae, educationi prolis; & uxor respectu votorum mariti, suo juri praejudicantium &c. & haec irritatio dicitur *indirecta*, quia materiam voti subtrahit vel prohibet, nec omnino tollit obligationem voti, sed solùm suspendit, quamdiu durat impedimentum.

2. *Dispensatione*, "quia Superior, jurisdictione in voventem praeditus, nomine Dei ex justa causa remittit obli-

obligationem voti: qualis reſpectu omnium omnino votorum eſt Papa: in votis autem Papæ non reſervatis Epiſcopus [& Capitulum Sede vacante] ac Superiores Ordinum quòad ſuos Religioſos, quòad utrumque forum, externum & internum: item Religioſi Mendicantes, quibus ſui Superiores hanc poteſtatem non reſtringunt, quòad omnes fideles, at ſolū in- & pro foro interno. De Papa colligitur ex textu *Matth. 16. Quodcunque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis* De Epiſcopo &c. ex *c. 1. c. 7. §. cum igitur. h. t. c. 11. & 14. de majorit.* De Religioſis ex eorum privilegiis ab Innoc. VIII. Eugen. IV. Martino V. Paulo III. & Georgio XIII. conceſſis. Juſta autem cauſa poteſt eſſe vel minus perfecta deliberatio voventis, vel valdè magna difficultas exequendi votum, vel damnum ſpirituale, proveniens occaſione voti, ut ſi voto caſtitatis ligatus ſæpe labitur ex fragilitate in peccata carnis &c. *Objic.* In *c. 6. de ſtat. Monach.* dicitur *cuſtodia caſtitatis adeo eſſe annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex licentiam poſſit indulgere:* ergo ſaltem vota ſolennia non

ſunt

ſunt diſpenſabilia. ℟. Senſus textûs eſt, quod nec Papa poſſit diſpenſare in caſtitate Religioſa ita, ut diſpenſatus maneat Religioſus, non verò, ut non tollatur obligatio voti ſolennis. Cæterùm juſta cauſa ad diſpenſandum in voto ſemper eſt neceſſaria ad valorem diſpenſationis; quia diſpenſatur nomine Dei, id concedentis; DEUS autem non cenſetur dediſſe poteſtatem temere diſpenſandi, nec facilè deberet dari diſpenſatio, ſed potiùs fieri commutatio voti, vel aliquid commutationis admiſceri, ut habet etiam Praxis Curiæ Romanæ; quippe minor ſufficit cauſa ad commutandum, quàm ad diſpenſandum, quia per commutationem aliud opus bonum ſubſtituitur,

3. *Commutatione*, qua nimirum non omnino tollitur obligatio voti, ſed ſolùm mutatur, & pro materia voto promiſſa, ſubſtituitur alia, v. g. pro jejunio elèëmoſyna &c. Commutare votum in opus evidenter melius poteſt ipſè vovens: in æquale autem probabiliter ex cauſa, etiam tenui; quia talis reddit Deo aliquid æquè gratum, & ſi cauſa aliqua ſubſit, non temere id facit. In opus verò minus

bonum

bonum nec ex causa commutare permissum est ipsi voventi, eò quod talis commutatio involvat aliquid dispensationis, quæ necessariò requirit jurisdictionem Ecclesiasticam in voventem. Cæterùm si votum principaliter sit factum in favorem tertii, v. g. pauperis alendi, nec dispensatione nec commutatione tolli potest absque consensu illius, in cujus favorem est factum, seclusâ causâ publici boni.

4. *Deficientiâ materiæ*. si nimirum voti materia vel ex toto vel ex parte destruatur, si evadat impossibilis, vel desinat esse de meliori bono ob mutatas circumstantias.

TITULUS XXXV.
De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.
SUMMMARIUM.

1. *Quid veniat nomine Statûs Monachorum, & Canonicorum?*
2. *Ad quid Religiosos adstringat Votum Paupertatis.*
3. *Votum castitatis:*
4. *Et Votum Obedientiæ.*

Status

1\. STatus in ſenſu latiori dicit quamlibet vitæ conditionem, ſtrictè autem & hoc loco, conditionem vitæ *ſtabilem*, qua alteri tenemur adſtricti; quales ſolummodo tres ſunt in Ecclæſia, nempe Clericorum, Religioſorum, & Conjugum. Per *Monachos & Canonicos Regulares*, qui inter ſe differunt per hoc, quod illi Regulæ ſtrictiori, iſti autem laxiori ſubſint, hic denotatur univerſitas omnium Religioſorum, qui per vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ ſub aliquo Prælato ſe obligârunt ad dictas virtutes ſpecialiter colendas, & ad certas regulas obſervandas. Unde diſpiciendum, ad quid vi horum votorum, conſequenter ſtatus ſui, obligentur.

2\. Dico 1. Religioſi ſinguli, & in particulari, vi voti *Paupertatis*, accedente diſpoſitione Eccleſiæ, non solùm redduntur incapaces omnis dominii rerum fortunæ, & jurium, quæ aliquẽ reddunt divitem, ita ut nihil proprium habere poſſint, &, ſi quis talè quid animô proprietariô ac ſine licentia Superioris habere certò deprehendatur, per biennium voce activa & paſſiva, ac mortuus carere de-

debeat ſepulturâ ſacrâ. *c.* 2. 4. 6. *h. t.* *c.* 5. *de Regular.* Trid. *ſ.* 25. *c.* 2. *de Regular.* Sed etiam liberum uſum & diſpoſitionem dictarum rerum non habent, ut iis uti abſumendo, donando, vendendo &c. aut etiam retinendo vel ſibi applicando, nequeant abſque licentia Superioris, per *Jura citt.* Quæ licentia poteſt eſſe vel expreſſa vel tacita, ſpecialis vel generalis, imò & rationabiliter præſumpta, per quam intelligitur Superioris conſenſus, qui quidē nec expreſsè nec tacitè nec generaliter actu eſt datus, ſed prudenter creditur dandus, ſi peteretur. Ut hæc licentia *præſumpta* ſufficiat, requiritur, ut Superior hic & nunc adiri, & ejus conſenſus peti cō-mode non poſſit: ſi autem commode peti poſſet, tunc demum ſufficit ad vitandum peccatum proprietatis, quando Superior prudenter creditur non eſſe invitus *quòad ſubſtantiam*, ſi v. g. Superior, quamvis optet ſemper peti licentiam expreſſam, ſæpe tamen conniveat, licet ſciat, quandoque non peti: quo caſu ſolùm cenſetur eſſe invitus *qoòad modum*, & non petens licentiam ſolùm venialiter peccat contrà obedientiam vel aliam virtutem,
non

non contrà paupertatem. Si verò Superior ſimpliciter eſſet invitus quòad omiſſionem petitionis licentiæ, licet crederetur rem conceſſurus petitâ licentâ, non tam *quòad modum*, quàm *quòad ſubſtantiam* invitus eſſe rectè cenſeretur.

Objic. 1. Qui in Societate JESU poſt Novitiatum emittunt vota Religioſa, quæ adhuc ſunt ſimplicia, retinent dominium rerum ſuarum donec nimirum à Superioribus jubeantur abdicare ſe dominio, vel donec emittant *Profeſſionem* vel Coadjutores Formati *Vota publica:* ergo Religioſi, etiam in particulari, non ſunt incapaces dominii; quòd enim Communitas Religioſa etiam Mendicantium [exceptis Minoribus de ſtricta obſervantia) ſit dominii capax, ordinavit Trid. *loc. cit. c. 3.* 2. Religioſi in particulari ſæpe habent *peculium*, ſeu *depoſitum*, vel etiam *libellos*, ut vocant, ſeu certos reditus annuos vel cenſus, a paparentibus vel propinquis ad uſum eorum aſſignatos: ergo habent liberum uſum & diſpoſitionem in his rebus. 3. Conſenſus proprii Paſtoris merè præſumptus non ſufficit ad validè abſolvendum à peccatis alienum ſubditum

ditum: ergo nec licentia merè præsumpta Superioris Religiosi ad validè & licitè disponendum de rebus fortunæ. R. ad 1. Iste casus est exceptus a Summis Pontificibus Institutum Societatis Jesu approbantibus. An verò, quamdiu retinent dominium, solùm illicitè, vel etiam invalidè, disponant tales Scholastici ejusdem Societatis, controversum est, ac decisio pendet ex eo; an verba Gregorii XIII. *in Const. Quando fructuosius. nec ulla re tam quam propria & sine Superioris facultate uti possunt*, sint tantum narratoria, vel potestatem disponendi auferentia, & sic irritantia: quod declarare altioris est subsellii. Ad 2. Illud peculium non aliter sustinetur, nisi inquatum retinetur cum licentia Superioris, & ad hujus nutum revocabile est: neque libelli, nisi inquantum assignati cum licentia Superiorum, & ab his revocabiles sunt, ac illi reditus consignantur in manus Superiorum; ad tales enim libellos se non extendit juxta veriorem sententiam, & praxim, Trident. *c. 2. cit.* Ad 3. *N. cons. & parit.* Quia ad absolvendum requiritur actualis Jurisdictio, & actu concessa, cum absolutio essentialiter sit a-

ctus

ctus jurisdictionis: econtra ut aliquis evitet peccatum proprietatis, sufficit modò de rebus non disponat nomine proprio, sed auctoritate Superioris, atque cum dependentia ad ejus voluntatem: quod etiam fieri censetur per respectum ad licentiam mere, rationabiliter tamen, præsumptam.

3 Dico 2. Religiosi vi voti *Castitatis* obligantur abstinere ab omni Venerea carnis delectatione voluntaria, tam interna quam externa. Id enim ex natura sua exigit votum perfectæ castitatis. Unde cum in delectatione Venerea, extra Matrimonium plene voluntariè admissa, aut studiosè quæsita, non detur parvitas materiæ a peccato mortali excusans, Religiosus contra castitatem peccans duo committit gravia peccata, luxuriæ scilicet, & sacrilegii, cum votum graviter obliget, & eo modo, quo virtus castitatis cui adjicitur.

4. Dico 3. Religiosi, vi voti *Obedientiæ*, tenentur obedire Superiori, quæ ille sub culpa præcipit justè, & quæ directè vel indirectè, explicitè vel implicitè, continentur vel pertinent ad Regulam vel Institutum, quod profitentur. Ratio patet ex natura hu-
jus

jus voti. Cum igitur Superior habeat jus præcipiendi, quod non obsequendo violatur, inobediens Religiosus non modò peccat contra Religionem ratione voti, sed, etiam contra Justitiam: imò & peccat contra fidelitatem ob violationem promissionis. Præterea ex hoc voto adstringitur Religiosus ad observationem Regularum, quæ ex intentione Fundatoris obligant sub peccato.

TITULUS XXXVI.
De Religiosis Domibus, ut Episcopo sunt subjectæ.

SUMMARIUM.

1. *Quid sint loca Religiosa, Sacra, Pia?*
2. *Per se subsunt jurisdictioni Episcopi.*
3. *Quid requiratur ad erectionem novi Monasterii?*

1. PER *Domos Religiosas* genericè intelliguntur loca cultui Divino vel aliis piis usibus authoritate Episcopi destinata. Si præter authoritatem Episcopi non interveniat consecratio, specificè dicuntur *Domus Religiosæ*, uti Monasteria, Collegia ac aliæ domus Regularium, Nosoco-

focomia, Hofpitalia, Confraternitates, Congregationes &c. Si verò prœter authoritatem Epifcopi adhibeatur etiam Confecratio, propriè ac fpecificè vocantur *loca & domus facræ*, uti templa, facella, altaria; pro Divinis officiis deputata. Si denique nec Epifcopi authoritas nec confecratio intervenerit, nihilominus tamen ad pia opera charitatis &c. deftinata reperianturloca, propriè ac fpecificè appellantur *loca & Domus piæ*, uti Oratoria privata. In communi ufu tamen fubin promifcuè accipiuntur loca Religiofa, Sacra, & Pia, Si loca ad orandum deputata, feu *Oratoria*, fint conftituta authoritate Epifcopi, & in loco publico cum oftio verfus plateam vel viam publicam, vocantur *publica*: fi in loco privato, v. g. in ædibus, caftris, & fine authoritate Epifcopi, fint erecta, dicuntur *privata*.

2. Dico 1. Domus Sacræ, & Religiofæ [non verò Piæ tantùm] de Jure fubfunt jurisdictioni Epifcopi in tantum, ut ab eo vifitari poffint, & exigi rationes adminiftrationis, nifi probetur illarum exemptio. *c. 3. 4. 6. 7. h, t. Clem. 2. eod.* Trid. *f. 22. c. 8. & 9. de ref.* Et nifi Hofpitalia vel

Colle-

Collegia hujusmodi sint sub immediata protectione Regum, aut aliter in fundatione ordinatum sit. Trid. *loc. cit.* ubi etiam tribuitur Episcopis cura providendi, ut in *Piis* quoque locis, quæ per *c. 4. cit.* argumento a contrario non subesse jurisdictioni Episcopi eruitur a DD. piæ defunctorum voluntates executioni mandentur: item potestas concurrendi cum aliis, ad quos vel ex privilegio, vel consvetudine, vel statuto, pertinet rationum exactio a locis Religiosis.

Dico 2. Ad erigendas novas domus 3.
Religiosas (intellige Monasteria) requiritur 1. consensus Episcopi. 2. Parochi loci. 3. Principis & incolarū loci. 4. Religiosorum in vicinia habentium domicilia. 5. Probabilius tamen extra Italiam non Summi Pontificis. 6. Ut in novo domicilio saltē 12. Religiosi habitare, & vel ex reditibus vel ex consvetis eleemosynis competenter sustentari valeant. Sumuntur hæc ex Trid. *ſ. 25. de Regular. c. 3.* & ex Recentiorum Pontificum Constitutionibus, nempe *Quoniam ad institutum* Clem. VIII. *Cum alias* Gregor. XV. *Romanus* Urbani VIII.

ubi quidem prædictorum consensus, non tamen Summi Pontificis, mentio sit. Trid. *loc. cit.* sic habet. *In Monasteriis & domibus tam virorum quàm mulierum, bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantùm numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum, vel ex consvetis eleemosynis, commodè possit sustentari: nec de cœtero similia loca erigentur sine Episcopi, in cujus diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.* Vehementer quidem reclamat, & consensum Summi quoque Pontificis expetit *Constit. instaurandæ.* Innoc. X. Sed P. Reiffenstuel ad *tit. de Eccl. ædif. n.* 38. cum communi, ut ait, bene observat, quod ibi expresse restringatur licentia Pontificis ad Italiam & adjacentes Insulas, Idem rectè advertit, per Concil. Trid. recessum esse a Jure antiquiori *c. un. h. t. in 6. & c. un de Excess. Præl.* ubi requirebatur consensus Pontificis. Adde, quod in *citt. Const. Quoniam ad institutum. Cum alias, & Romanus,* licentia Pontificis solum requiratur pro casu, quo ad illum fuerit appellatum: ergo extra hunc casum non requiri haud obscurè licet inferre.

TI-

TITULUS XXXVII.
De Capellis Monachorum, & aliorum Religiosorum.
SUMMARIUM.

1. *Per Capellam venit Ecclesia Curata Monasterio unita.*
2. *Quando & quomodo subjecta sit Episcopo?*

CApella hoc loco denotat Ecclesiam Curatam, maximè Parochialem (Beneficium vel Prioratum) incorporatam tamen vel unitam Ecclesiæ Regulari, & positam extra Monasterium. 1.

Dico: Hujusmodi Capella, seu Ecclesia Parochialis, si quidem est plenissimo jure incorporata Monasterio, nempe ita, ut integer districtus, in quo existit, unà cum populo sit exēptus ab Episcopo, & Prælatus in eo, tanquam diœcesi parvula, jurisdictionem quasi Episcopalem exerceat, est exempta, & nihil in eo juris habet Episcopus, per *c. 21. de Privil.* Trid. *s. 25. de Regular. c. 11.* Si verò solum pleno jure, h. e. quoad spiritualia & temporalia simul, sit incorporata, 2.

ita ut Prælatus ſit Parochus in habitu & principalis in ea, vel ſi ſolum incorporata ſit quoad temporalia manet Epiſcopo in tali capella jurisdictio, ita ut eam viſitare & pro cura animarum expoſitum Religioſum etiam exemptum, examinare, approbare, viſitare, corrigere &c. (ſed ſolùm quoad curam animarum, adminiſtrationem Sacramentorum, & alia Parochialia] omnino poſſit. Trid. *loc. cit. & ſ. 7. c. 7. de ref.*

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatus.

SUMMARIUM.

1. *Quid ſit Jus Patronatûs? quæ habeat commoda & onera?*
2. *Quotuplex ſit?*
3. *Quinam ſint ejus capaces?*
4. *Quibus modis acquiratur originaliter?*
5. *Quibus per traslationem?*
6. *Præſentatio ad Beneficium Patronatum eſt neceſſaria.*
7. *Quando ſit invalida, & quando illicita?*
8. *An plures præſentari poſſunt?*
9. *Quo tempore præſentatio fieri debeat?*
10. *Qua ratione amittatur Jus Patronatus.*
11. *Quid ſint primæ Preces, & unde habeant vim?*

12.

12. *Ad quæ Beneficia ſe extendant?*

Jus Patronatus eſt *poteſtas nominandi ſeu præſentandi Clericum inſtituendum ad Beneficium Eccleſiaſticum vacans.* Unde *Patronatus* ſecundùm Sacros Canones, dicitur, cui competit dictum jus præſentandi; quæ *præſentatio* eſt favor præcipuus Patrono competens, licet habeat duô alia adhuc privilegia, nempe jus præcedentiæ in Eccleſia patronata, & jus ab ea petendi alimenta, ſi ipſi aliunde non ſuppetant. *c.* 25. *h. t.* modò probet illam a ſe vel a Majoribus ſuis fundatam, vel conſtructam, vel dotatam eſſe, ſalva tamen ſuſtentatione Parochi ac Miniſtrorum ejuſdem Eccleſiæ. Sed & onera incumbunt Patrono, nimirum cura, ne officia Divina negligantur; dos vel bona Eccleſiæ dilapidentur; item obligatio defendendi Eccleſiam contrapotentiores, ne opprimatur, vel damnum incurrat. Unde Patronus ſubinde vocatur *Advocatus* Eccleſiæ, licet in Germania Advocatus, ſoleat eſſe diſtinctus, nempe Imperator reſpectu omnium Eccleſiarum in Imperio Romano, &

Princi-

Principes quoad Ecclesias in suis territoriis. Interim tamen nec Patrono nec Advocato competit ulla jurisdictio in Clericos, nec administratio bonorum Ecclesiæ, saltem per se & independenter a speciali concessione, multo minus potestas applicandi sibi aliquos fructus ab Ecclesia, vel accipiendi pensionem annuam ab illa *c. 4. 23. h. t.* Trid. *s. 24. c. 3. s. 25. c. 9. de ref.* Cæterum jus Patronatûs, quatenus respicit præsentationem, de qua hic maximè agitur, est jus spirituali annexum, *c. 16. h. t.* nimirum institutioni præsentati faciendæ a Prælato in beneficio Ecclesiastico, quæ institutio est actus jurisdictionis spiritualis, ad quem ordinatur præsentatio.

2. Divisio juris patronatûs est 1. in *Ecclesiasticum.* quod vel alicui competit ratione Ecclesiæ dignitatis, beneficii, loci pii, v. g. Episcopo, Decano, Religiosis &c, vel quod ex bonis Ecclesiasticis ad fundandam, construendam, vel dotandam Ecclesiam applicatis comparatum est: & in *Laicum* seu *Sæculare* quod alicui vel competit ex titulo sæculari, v. g. donatione, vel

quod

quod ex bonis patrimonialibns [etiam a Clerico) in fundandam &c. Ecclesiam applicatis comparatum est: sive acquirens sit Laicus vel Clericus. Si proveniat partim ex titulo Laico, partim ex Ecclesiastico, erit *Mixtum*. In effectu singulariter id observandum est inter utrumque, quòd Papa non soleat, imò nunquam censeatur, nisi clarè exprimat, derogare juri patronatûs Laico, bene tamen Ecclesiastico, per *c. 28. h, t.* 2. In *Personale*, seu *Principale*, quod adhæret personæ v. g. fundatoris, & hæredum, independenter ab aliqua re, ac inseparabiliter adhæret personæ; & in *Reale* seu *Accessorium*, quod velut accessorium quid adhæret rei temporali, v.g. castro, prædio, universitati bonorum vel jurium, & transit ad quemcunque, etiam non hæredem, modo rem, cui annexum est, acquirat, per se censetur esse personale, nisi exfundatione, consvetudine, præscriptione, vel legitima auctoritate attributum sit certorum bonorum possessoribus.

Dico 1. Juris patronatûs capaces sunt omnes Christiani. 2. Etiam Laici. 3. Ac fæminæ. Pars. 1. habe- 3.
tur

tur *can.* 26. 27. 30. *cauſ.* 16. *q.* 7. ubi excluduntur non Chriſtiani ſeu infideles, Hæretici tamen in noſtris partibus, quamvis in foro Eccleſiaſtico non tollerentur, vi conſvetudinis per conniventiam Pontificis poſſunt præſentare ac ab ipſis præſentati inſtitui ſolent. Pars. 2. *c.* 1. 7. 10. 25. *h. t.* ut nimirum Laici hac ratione alliciantur ad pias fundationes Pars 3. *c.* 7. *cit.* & *c. fin. de conceſſ. præb.* Pupillus ſeptennio minor, per ſeipſum, ſed per tutorem validè præſentat: major tamen ſeptennio etiam per ſeipſum; quia tutoria poteſtas ſe non extendit ad jura ſpiritualia. *Objic.* Laici ſunt inhabiles ad jus eligendi Prælatum Eccleſiaſticum & ad alia jura ſpiritualia, vel ſpirituali annexa: ſed jus patronatûs non minus eſt jus ſpirituali annexum, ac jus eligendi: ergo. ℞. Ad jus patronatûs in Jure generaliter habilitati ſunt Laici, non ad jus eligendi aut alia jura ſpiritualia, vel ſpirituali annexa.

4. Dico 2. Jus patronatus originaliter acquiri poteſt tribus modis. 1. Ex ſpeciali conceſſione Pontificis. 2. Ex fundatione, vel conſtructione, vel dotatione

tatione Ecclesiæ, in qua erigitur Beneficium. Unde illi versus: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.* 3. Ex immemoriali præscriptione. Pars 1. claret per se; quia Pontifex supremam habet potestatem in Ecclesias & jura spiritualia omnia. Pars 1. liquet ex *c. 3. h. t.* ubi fundatoribus, ex *c. 25.* ubi constructoribus Ecclesiæ Trid. *s. 14. c. 12. de ref.* ubi dotantibus tribuitur jus patronatus. Denique ex *s. 25. c. 9. cit.* ubi asseritur, jus patronatus oriri ex fundatione. Quæ tamen omnia fieri debent cum auctoritate Episcopi, & cum effectu, ut Ecclesia ex non esse perveniat ad esse. Ex quibus infertur disjunctivè & separatim sufficere vel fundationem, vel constructionem, vel dotationem Eccl; proin si plures concurrant, ita ut unus fundet, alter ædificet, & tertius dotet, omnes fieri patronos in solidum. Quare, si omnes & singuli præsentent, & quidem diversos, instituendus est ille, qui plura tulit vota: si nullus cum altero conspiravit, & præsentati æquales sint in votis, ille qui habet jus instituendi, potest [ex præsen-

ſentatis tamen] inſtituere, quemvoluerit, deberet tamen aſsumere digniorem *c. 3. h. t.* Rectè autem facerent tales Patroni, ſi in præſentando mutarent vices, v, g. ſi prima vacatura beneficii præſentaret fundator, altera conſtructor, tertia dotator. *Clem.* 2. *eod.* Porro *fundare* dicitur Eccleſiam, qui fundum ſive ſolum dat. *conſtruere*, qui ſumptus ſuppeditat ad ædificandam, vel ſi penitus deſtructa fuerit, ad reſtaurandam; *dotare*, qui Eccleſiæ conſtructæ vel conſtruendæ aſſignat reditus annuos, ad celebranda Divina & Miniſtrorum congruam ſuſtentationem ſufficientes. Pro *dotante* pariter habetur, qui priori dote penitus amiſſa Eccleſiam dotat de novo, non autem ille, qui prima dote adhuc exſtante novas adjicit divitias, etſi majores; ſicut ille non habetur pro *conſtruente*, qui Eccleſiam ruinoſam (non omnino collapſam) ſolùm reparat, licet ſucceſſivè totam. Interim tamen opus eſt, ut moneatur prius conſtructor, vel dotator primus, an non ipſe reædificare, vel de novo dotare velt. De reliquo ad conſecutionem juris patronatûs ex fundatione,

ne, non requiritur expressa reservatio juris patronatus. modo fundans &c. illud non expresse remittat, vel tacite per actum contrarium, ut habet communis contra *Zœsium*, quia ipsum Jus jam illud indulget in remunerationem per *c. 41. de testib.* Aliud est de fundantibus, construentibus, dotantibus Ecclesiam Collegiatam seu Conventualem; ut enim talis Ecclesiæ Prælatum, qui de Jure deberet eligi, præsentare possint, id sibi specialiter reservare debent cum consensu Pontificis, vel fors etiam Episcopi, quo modo quidem Principes obtinuerunt jus etiam Episcopos præsentandi vel nominandi. Pars 3. sumitur ex *c. 26. de V. S.* & Trid. *c. 9. cit.* ubi insuper habetur, quod probatio temporis immemorialis alia non sufficiat, nisi præter reliqua requisita authenticis scripturis probentur præsentationes continuatæ saltem per 50. annos, quæ omnes effectum sortitæ sint.

Dico 3. Jus patronatûs, jam semel acquisitum, in alios transfertur his modis. 1. Successione hæreditaria. 2. Donatione. 3. Permutatione. 5.

ne. 4. Venditione, ſed ſuo modo. 5. Præſcriptione, 6. Poſſeſſione vel uſu fructu, vel dominio bonorum, quibus jus patronatus reale eſt annexum, legitime acquiſito. Pars 1. liquet ex *c. 1. 3. h. t. & Clem cit.* Pars 2. ex *c. 8. & 14. eod.* Pars 3. ex *can. 40. cauſ. 16. q. 7.* ut autem caveatur Simonia, permutari debet cum alia re ſpirituali, & cum conſenſu Epiſcopi: jus tamen patronatus reale commutari poteſt cum re temporali, modò pro dicto jure non petatur ſeu accipiatur aliquid temporale. Dein notandum, quòd jus patronatus perſonale *permutatione* transferri nequeat in Laicum, vel Clericum privatum, ſine conſenſu Epiſcopi: ſicut ſine dicto conſenſu nec *donatione c. un. h. t. in 6.* ubi corrigitur *c. 17. x eod.* in quo idem conſenſus requirebatur etiam in caſu, quô donatio fieret in communitatem Eccleſiaſticam vel Religioſam Pars 4. ex *c. 7. eod.* Siquidem tali caſu, quo venditur jus patronatus reale, non cenſetur proprie *vendi* ipſum non jus, ſed *tranſire* cum prædio vel bonorum univerſitate; modò non taxetur, & in contractum non ve-

veniat conjunctivè, ita ut propter illud augeatur pretium: si enim hoc contingeret, committetur Simonia, pretium amitteretur, & Ecclesia ipso jure evaderet libera extincto patronatu. Trid. *s. 25. c. 9. de ref.* Pars 5. ex Legibus præscriptionum, quæ diversa exigunt tempora pro diversitate eorum, contra quos currit præscriptio, majus si contra Ecclesiam, minus, si contra privatos tendat. Nec Laici incapaces sunt præscribendi, quia ad possidendum jūs patronatus sunt generaliter habilitati. Pars 6. svadetur inde, quia patronatus & præsentatio pertinere censetur ad fructꝰ rei: fructus autem debentur bonæ fidei possessori, ac usumfructum vel dominium utile obtinenti, ac in specie patronatus *c. 7. cit.* Unde, quia conductor rei [saltem ad longum tempus, non minus decenniô] habetur pro possessore. *l. 1. §. 3. ff. de superficieb.* & quia usufructuario, item emphyteutæ, ac vasallo, fructus vel dominium utile, cui annexum est, competunt ad hos transferri contingit jus patronatus, non verò ad creditorem per hypothecationem; quia per hanc nec domi-

dominium, nec possessio, nec usus pignoris acquiritur.

6. Dico 4. Præsentatio, quæ est usus juris patronatûs, ad beneficium patronatum debet ita attendi ab instituente, ut si insci., vel contradicente Patrono conferat alicui beneficium, vel alteri, quam qui est præsentatus, collatio sit nulla. *can. 32. caus. 16. q 7. c. 14. 18. 29. h. t.* Quare dum in *c. 8. eod.* talis præsentatio dicitur *irritanda*, hoc verbum, ut consonet aliis Juribus, debet explicari, ut sensus sit, *declaranda ut irrita.* Si tamen Patronus collationis, se prætèrito factæ, conscius intra tempus, ad præsentandum sibi concessum, non reclamaret, censeretur consentire, & nullitas sanari. Interim Episcopus, cujus fuisset instituere præsentatum idoneum, compellendus est ad providendum illi de competenti beneficio. *c. 29. h. t.* quia jam consecutus fuerat jus ad rem.

Dico 5. Præsentatio indigni est invalida. mino digni autē, est illicita, saltē ad Beneficiū Curatum. Pars prior desumitur ex *c. 15. h. t.* Posterior ex Trid. *s. 24. c. 1. & 28. de ref.* & confirmatur

ex

ex Jure Naturali, quod exigit, ut meliori quo fieri poteſt modo, conſulatur animarum ſaluti, & avertatur periculum, quod ipſis imminere facile poteſt, ſi ad beneficia Curata promoveatur minus dignus, ſaltem ſi notabiliter ſit minus dignus. Unde licet conſvetudo, qua paſſim præſentantur ſimpliciter digni & idonei, derogare potuerit Tridentino, Juri tamen Naturali derogare nequit. Quapropter Patroni graviter vel leviter peccant præſentando minus dignum ad Beneficium Curatum, prout grave vel leve animabus & Eccleſiis inde periculum imminere apparuerit. Quod autem præſentatio minus digni, & tantùm ſimpliciter idonei, non ſit invalida, patet ex Trid, *ſ. 7. c. 3. & 13* item ex eo, quia nullibi reperitur irritata. Per *digniorem* intelligo illum, qui penſatis omnibus judicatur fore utilior Eccleſiæ, & animarum ſaluti procurandæ. Per dignum verò, qui habet qualitates ad Beneficium requiſitas, de quibus egimus *l. 1. tit. 14. de ætate & qualit. &c.*

Dico 6. Quilibet Patronus, etiam Eccleſiaſticus, poteſt præſentare ſi- 8.

mul

mul plures. Plures autem successivè solus Patronus Laicus, seu hic potest variare, ita tamen, ut priùs præsentatum non amplius revocet. 3. Si autem plures sint præsentati, tenetur Episcopus instituere digniorem ex præsentatis. 4. Si verò sint æqualis dignitatis, potest instituere, quem voluerit. 5. Nullus autem Patronus præsentare se ipsum permittitur. Pars I. probatur negativè; quia nullibi prohibetur simultanea plurium præsentatio. Pars 2. ex *c.* 24. & 29. *h. t.* ubi variatio permittitur Patrono Laico, negatur Ecclesiastico. Notandum tamen, quòd primus, a Laico præsentatus, non debeat jam esse institutus. *c.* 24. *cit.* Porro neque Laico variare licet, si habeat compatronum Ecclesiasticum sibi concordem; quia Patronus Ecclesiasticus, utpote absolutè prohibitus, nec in societate Patroni Laici variare potest, consequenter ille, in quem uterque conspiravit, semper habebit vota majora, nimirum duo, alius autem vel quos postea superadderet Patronus Laicus, singuli non haberent nisi unicum votum. Pars 3. ex *c. h. t.* Trid. *d. c.* 18.

Si

Si tamen Episcopus eligeret minus dignum, valeret institutio, per *c.* 29. *cit.* scilicet ad amputandas lites. Pars 4. ex *c.* 3. *c.* 24. *h. t.* sed hic adverte discrimen inter casum, quo idem Patronus plures simul vel successivè præsentat, & inter casum, quo diversi Patroni præsentant plures æquè idoneos: in priori tenetur Episcopus aliquem ex præsentatis eligere, quem voluerit: in posteriori probabiliter non tenetur, si intra tempus præsentationi præfixum non conspirent in unum plura & majora vota per *d. c. 3.* Jo. Andr. & Pirhing contra Panorm. ubi enim vota sunt paria, & æqualis dignitas, nullus ex præsentatis videtur jus acquirere, etiam dignitatis tantum. Pars 5. ex *c. 26. h. t. & c. fin. de Instit.*

Dico 7. Tempus a Jure præfixum respectu Patroni Laici sunt 4. menses, & respectu Ecclesiastici sunt 6, menses, computandi ab hora, qua cognoverunt vacationem Beneficii, non obstante, quod Patroni ob controversiam super jure præsentandi, intra dictum tempus non finitam, habuerint impedimentum. *c. 3.* 22. 27. 9.

h. t. un. eod. in 6. c. 5. de concess. Præb. Qua ratione quasi compensatur Patrono Ecclesiastico in tempore, quod ipsi negatur in variatione, soli Patrono Laico concessa. Si proin intra dictum tempus non præsentent Patroni, vel si plures sint, non conspirent, Beneficium pro illa vice fit liberæ collationis ab Episcopo, vel alio, cujus fuisset instituere præsentatum, faciendæ *c. 3. cit.* nisi probaverint impedimentum, v. g. absentiæ &c. vel nisi præsentatio jam facta caruisset effectu independenter a Patrono, ut si præsentatus non acceptasset, aut renuntiasset præsentationi, aut hæc ex occulto defectu fuisset nulla &c. tunc enim Patrono inciperet novum tempus, & quidem totum. *arg. c. 26. de Elect. in 6.* Si tamen Patronus Ecclesiasticus *scienter* præsentâsset indignum, seu laborantem defectu nullitatem inducente, ajunt passim, illum, pro ea vice privari jure præsentandi, non item Patronum Laicum. Examen super idoneitate præsentati semper pertinet ad Episcopum, licet forte institutio pertineat ad alium. Trid. *s. 25. c. 9. de ref.* De

reli-

reliquo, ſi Laicus habeat compatronum Eccleſiaſticam, etiam ipſi indulgentur 6. menſes; quia æquum eſt, ut in cauſa individua privilegiatus, ſi altero ſit dignior, trahat ſecum non privivilegiatum, *arg. l. 10. ff. quemad. ſervitt. amitt.*

Dico 8. Jus Patronatûs amittitur 10
vel ſine vel cum delicto. *Sine delicto*, 1. Totali deſtructione Eccleſiæ, item interitu dotis reſpectu dotantis. 2. Extinctione familiæ, ſi eſt familiare ſeu gentilitium, certæ familiæ reſervatum. 3. Voluntaria ceſſione expreſſa, imò & tacita, ut ſi Patronus patiatur Eccleſiam patronatam converti in Collegiatam abſque ſui juris reſervatione. 4. Unione acceſſoria Beneficii, aut Eccleſiæ patronatæ ad Beneficium vel Eccleſiam liberam, vel ad Monaſterium. 5. Non uſu per viam Præſcriptionis, modò interea intervenerint ſaltem duæ collationes beneficii liberæ. 6. Suppreſſione, vel revocatione juris patronatus à Pontifice facta, quam tamen facere non ſolet, nec unquam cenſetur velle in patronatu Laico, ortum habente ex fundatione &c. niſi id clare exprimat. *Cum delicto* autem 1. ſi Patronus fiat apoſtata à tota Fide

Christiana. 2. Si committat crimen læsæ Majestatis, vel aliud enorme, quod inducit confiscationem bonorum: & tunc, si jus patronatûs est reale, amittitur ipso facto: si personale, per sententiam privatoriam. 3. Si Patronus occidat vel mutilet Rectorem, aut alium Clericum suæ Ecclesiæ patronatæ *c.* 12. *de pœn.* 4. Si se ingerat in perceptione fructuum beneficii, eos sibi applicando, vel, ne ad Beneficiatum perveniant, impediendo. Trid. *s.* 25. *c.* 9. *cit.* 5. Si vendere, vel alio illicito modo contra Canonicas sanctiones in alium transferre præsumat jus patronatûs. Trid. *lot. cit.* Circa hunc amittendi modum notanda sunt adhuc duo, 1. quòd solus delinquens amittat, non ejus successores, ab ipso fundatore specialiter vocati, neque compatroni innocentes. 2. Quod nec delinquens amittat absque sententia declaratoria criminis, licet jus dicat amitti ipso facto; quia pœnæ privativæ non incurruntur absque omni sententia.

Juri patronatûs admodum vicinæ
11 sunt *Primæ Preces* Imperatoris. Unde quæres, quid sint *Primæ* (vel *Primariæ*) *Preces*, & quousque se extendant?

dant?

dant? R. ad 1. Sunt *jus nominandi personam de Jure Communi, & vi Fundationis, habilem ad Beneficia vacantia vel vacatura in Ecclesiis Romano-Germanici Imperii, ab Ordinario, vel alio, ad quem pertinet alias collatio, admittendam intra mensem. Imperatori vel Regi Romanorum recens electo concessum ex privilegio Pontificis.* Vocantur *Primæ*, quia sunt prima Imperatoris petitio, & unica, non iteranda in una eademque Ecclesia: item *Primariæ*, quia hæc petitio præferenda est cuique alteri nominationi, præsentationi, collationi &c. modo nominatus intra mensem à notitia vacationis beneficii suam nominationem insinuet collatori. Ultimis verbis, *concessum ex privilegio Pontificis*, acriter se opponunt Hæretici, Primas Preces inter Regalia Imperatoria referentes, & Imperatori per se ex jure Majestatis competere asserentes. Sed fortiter & constanter reclamant Catholici, utique in hac materia longè præferendi, qui originem Primarum Precum, licet sint antiquissimæ, tribuunt indulto, gratiæ, & concessioni Sedis Apostolicæ, ut evidenter patet tum ex diplomatis variorum Pontificum Nicol. V. Innocent.

VIII. Clem. VII. Pii IV. Gregor. XIII. Pauli V. Urbani VIII. & Innoc. X. non ante hoc jus Imperatori indulgentium, quam ille Sedi Apostolicæ se devoverit tanquam Advocatum per *Legatum Obedientiæ*, & de novo hoc jus petierit; tum ex usu ipso Imperatorum qui omnes petierunt de novo, fere unico Josepho I. excepto, cujus etiam primas Preces propterea cassavit Pontifex; nec ante confirmavit, quam is moriens etiam in hoc piissimè se submiserit Apostolicæ Sedi. Vide Oligenium *de Primis Precibus*.

12 ℟. ad 2. Extendunt se generaliter ad omnia Beneficia cum vel sine Cura, Dignitates, Personatus, Canonicatus &c. (quamvis in praxi fere ad hos tantum nominare Imperatores videamus) non obstante, quod Pontifici sint reservata Beneficia, vel alternative subjecta, nec obstante jure patronatus *Ecclesiastici* penes alium residente, neque *turno*, ut vocant, neque devolutione ad inferiorem Pontifice, neque resignatione libera in manus Ordinarii, ut patet ex *Indulto Primarum Precum*, & ibi Chokier, à Paulo V, concessarum Ferdinando II. Primis tamen

Preci-

Precibus non subjacent Dignitates Pontificalibus proximæ in Cathedralibus, & Principales seu Primæ in Collegiatis Ecclesiis, Beneficia Regularia, Litigiosa, Manualia, & improprie dicta, perpetuo incorporata Dignitati, Collegio &c. item quæ sunt juris patronatûs Laici, vel ad Sedem Apostolicam devoluta, aut vacant ex causa permutationis, vel in favorem tertii sunt resignata, insuper Monocularia, seu quando Collator hoc unum duntaxat Beneficium habet conferendum; imo Collatores, nisi conferre possint saltem 4. Beneficia in Imperio Romano, non tenentur admittere Preces Imperiales, ut notant DD.

TITULUS XXXIX.

De Censibus, Exactionibus & Procurationibus.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. *Quid sit Census, Exactio, & Procuratio?*
4. *Quis imponere possit Ecclesiis, aut Beneficis Censum?*
5. *Quinam teneantur ad solvendum* Cathedraticum

seu Synodaticum: *& quinam ad* Subsidium Charitativum *seu* Donum gratuitum?
6. *Quinam ad Procurationes?*

1 CEnsus in genere nihil est aliud, quam pensio, quæ in certa quantitate ex quacunque causa annuatim præstatur alteri: sub qua ratione comprehendit etiam *Tributa* Sæcularibus Principibus solvenda. Quatenus vero Census denotat certam partem fructuum, quos aliquis emit ex re vel industria alterius annuatim sibi pendendos, huc non pertinet, sed examinatur ad *Tit. de Usuris in libro V.* Hoc autem loco Census sumitur pro *pensione annua ex proventibus Ecclesiasticis solvenda* vel Episcopis in signum subiectionis, vel Patronis in recognitionem fundationis, vel aliis ex justa causa. Dividitur in *Antiquum*, qui vel statim initio & tempore fundationis, consecrationis, exemptionis, Ecclesiæ vel Beneficio est impositus velut onus reale, vel ipso Jure debetur, uti *Cathedraticum*, alio nomine *Synodaticum*, eo quod olim in Synodis Diœcesanis solvi consueverit, quod ex reditibus Ecclesiæ

cclesiæ singulis annis de jure, solvendum est Episcopo partim in signum subjectionis, partim in honorem Cathedralis Ecclesiæ, ac de Jure scripto excedere non deberet duos solidos seu aureos. *can. 1. caus. 10. q. 3.* Et in *Novum*, qui primum ex post facto imponitur ab homine. Uterque vel est *Perpetuus*, vel *Temporalis* v. g. ad certos annos.

Exactio in genere est id, quod Principes vel Superiores, Ecclesiastici aut Sæculares, à subditis exigunt extra Ordinem, non stabiliter & singulis annis, per quod differt à censu vel tributo, uti sunt collectæ, steuræ, contributiones, tallia, pedagia, vestigalia &c. *c. 5. c. 6. §. 2. h. t.* Sed in hoc loco significat *pensionem, qua extraordinarie ab Episcopis ex justa causa exigitur de reditibus Ecclesiasticis*, uti est *Subsidium Charitativum*, seu pensio moderata, quam ex causa manifesta, v. g. si magni sumptus sint faciendi in confirmatione vel consecratione Episcopi (& tunc vocatur) si reparanda sit fabrica Ecclesiæ Cathedralis, vel ejus debita solvenda, vel magnæ expensæ pro juribus Ecclesiæ defendendis sint necessariæ: postulat 2

Episco-

Episcopus à subditis cum charitate, solvendam tamen ex obligatione, quia & charitas obligat. *c. 6. §. 2. cit. c. 18. in f. eod.* Appellatur etiam *Donum gratuitum.* Extra hunc casum prohibentur Episcopi suos subditos exactionibus gravare. *c. 6. cit.* Huc referri potest contributio illa, quam Trid. *sess. 23 c. 18. de ref.* ad tempus solvi præcipit in erectionem & conservationem *Seminarii* ad exactionem & determinationem Episcoporum.

3 *Procuratio* in præsenti denotat sumptus & expensas, quibus Episcopi, vel alii eorum loco, actualiter visitantes Diœcesim vel Ecclesias, indigent pro competenti & moderata sustentatione, solvendas ex reditibus Ecclesiasticis, non obstante, quod Episcopus aliunde habeat largos reditus. Sustentatio hæc comprehendit victum & habitationem Visitatoris, honesti comitatus, atque equorum necessariorum.

4 Dico 1. *Censum* antiquum, etiam perpetuum, Ecclesiis vel Beneficiis imponere potest Papa: Episcopus autem tempore fundationis, dotationis, vel consecrationis: postea vero non nisi in utilitatem alterius Ecclesiæ vel

Loci

Loci Religiosi cum justa causa: Patronus vero, etiam in suum commodum, in limine fundationis cum consensu Episcopi. 2. Censum novum vero, ac in perpetuum nemo, nisi Papa, vel antiquum augere, adeoque nec Episcopus saltem in suæ vel Capituli mensæ utilitatem. 3. Licet possit censum novum temporalem, seu pensionem alteri solvendam, ex justa causa. Pars 1. fere certa est ex *c.* 2. *de Præb. in 6. pr. c.* 23. *de Jur. patr.* 7. 16. 21. *h.* 1. Pars 2. ex *c.* 3. *&* 7. *eod. Clem.* 1. *§. eadem quoque, de suppl. neglig. & c.* 9. *de his, quæ fiunt à Præl.* Excipitur tamen casus, quo Episcopus cum consensu Capituli & Superioris authoritate ex justa causa remittit Ecclesiæ sibi subjectæ jura Episcopalia, seu illam à sua jurisdictione eximit. *c.* 6. *de Relig. dom.* Pars 3. ex dictis ad *tit. XII. ut Eccl. Benef. n.* 3.

Dico 2. *Cathedraticum* debetur Episcopo ab omnibus Ecclesiis, Beneficiis, Capellis, & Parochiis, 2. Probabiliter etiam à Capellis, seu Parochiis pleno jure unitis Monasterio, dissentiente P. König. *h. t. c.* 10. Item 3. *Subsidium Charitativum* eidem Episcopo, vel 5

Sede

Sede Vacante, Capitulo licet exigere ab omnibus Clericis Beneficiatis, reditus Beneficiales ultra congruam ſuſtentationem habentibus: 4. Quin & à Regularibus Beneficia vel Eccleſias ſæculares obtinentibus. 5. Ab utroque tamen exempta ſunt Monaſteria ipſa, etiam à juriſdictione Epiſcopi alias non exempta. Pars 1. & 2. ſumitur ex *c. 16. de Off. Ord.* quod Epiſcopo adjudicat *jura Epiſcopalia*, ac in ſpecie *duos ſolidos nomine Synodatici ſeu Cathedratici* ab Eccleſiis ſeu *Capellis ad Monaſterium ipſum ſpectantibus*. Conſonat *c. 12. de Præb. & Clem. 1. h. 1.* niſi nimirum hæ capellæ liberentur privilegio, conventione, ac forſan etiam præſcriptione 40. Annorum. per *c. 4. de Præſcript.* & ibi DD. Pars 3. ex *c. 6. §. prohibemus h. t. c. 16. cit.* Quod autem reſtrictionem fecerim ad Beneficiatos ultra congruam percipientes, ratio eſt, quia hoc ſubſidium eſt onus mixtum, Clericorum perſonas obligans intuitu fructuum, quos percipiunt. Pars 4. ex *citt. c. 12. 16. & Clem. 1.* Pars 5. ex *can. 8. cauſ. 10. q. 3. can. 34. cauſ. 16. q. 2. & c. 1. de Statu Monach.* ubi omnia Monaſteria indiſtinctè eximuntur

tur

tur à Cathedratico, & à tota lege diœcesana, vì cujus tales exactiones Cathedratici, & Subsidii charitativi, fiunt DD. plerique & fere omnes.

Dico 3. *Procurationes* solvere tenentur Ecclesiæ omnes, tam Regulares quam Sæculares, quæ & quando visitantur. *c. 14. & 23. h 1.* Trid *sess. 24. c. fin. h. t.* Ecclesiæ pauperes, redit bus ad eas solvendas sufficientibus destitutæ, hospitalia & loca pia pro pauperibus ac infirmis deputata. per *c. 11. de rescr. in 6. § insuper. Clem. quia contingit. de Relig. dom.* Et quas Ecclesias eximit speciale privilegium, vel consuetudo. *c. 17. t. h.* Trid. *lot. cit.* vel præscriptio immemorialis; alia enim præscriptio non sufficit. per *c. 17. cit. c. 11. & 16. de Præscript.* Ipsi autem visitationi, nisi simul præscribatur exemptio, ne quidem tempore immemoriali præscribitur. per *c. 16. cit.* Ne vero hæ procurationes nimis gravent Ecclesias, cautum est, ut sint moderatæ, & ut Ecclesiis liberum sit vel victualia visitatoribus in natura suppeditare, vel eorum loco pecunias: ut nec visitator, nec ejus comites aliquid ultra etiam sponte oblatum, licite &

valide

valide possint accipere; ut ultra unam procurationem non accipiant pro uno die, licet eodem die plures visitent Ecclesias, sicut plures eodem die visitare debent, si commode possint; quæ proin sumptus inter se partientur. *c. 23. h. t. c. 2. 3. eod. in 6.* Trid. *loc. cit.*

TITULUS XL.

De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid sit Ecclesia, Altare, Consecratio, Benedictio, Execratio, Pollutio Ecclesiæ &c. quæ res consecrari vel benedici debeant?*

3. *Ad quem pertineat Consecratio, & Benedictio?*

4. *Quando Ecclesia, vel altare censeatur execrari, ut opus sit nova consecratione?*

5. *Quando Ecclesia, vel Cæmeterium pollui, ut opus sit Reconciliatione?*

6. *A quo hæc fieri debeat vel possit?*

1 PEr *Ecclesiam* hic intelligitur ædes sacra, in qua fideles congregantur ad interessendum rei Divinæ, & ad percipienda Sacramenta. Per *Altare* autem

tem lapis ad ſacrificandum ordinatus & conſecratus; quod aliud eſt *fixum* ſeu immobile, h. e. certo loco tanquam baſi affixum, cujus ſaltem ſuperior pars, ſeu menſa, debet eſſe lapidea; & aliud *portatile*, ſeu *mobile* aut *viaticum*, quod moveri & ab uno loco in alium transferri poteſt, cujus quoque ſuperior pars debet eſſe lapidea, ac tantæ capacitatis, ut calicem ac patenam capiat. *Conſecratio* vero eſt *dedicatio Eccleſiæ vel altaris facta DEO à legitimo Miniſtro, debita materia* (quæ eſt oleum & chriſma) *forma, & intentione Miniſtri interveniente*. Differt. à *Benedictione* per hoc præcipue, quod iſta non fiat per inunctionem olei aut Chriſmatis ſed per aſperſionem aquæ luſtralis & certas preces. Præter Eccleſiam &, Altaria debent quoque *conſecrari* Calices & Patenæ, ad ſacrificandum deſtinatæ; *benedici* autem *Cæmeterium*, quod eſt locus ad ſepulturam fidelium auctoritate Epiſcopi deputatus: item *Paramenta* ſacra ſeu veſtes, quæ adhibentur in ſacrificio, uti *Amictus* ſeu *Humerale*, *Alba*, *Cingulum*, *Stola*, *Manipulus*, *Caſula*, item *Corporale*, *Purificatorium*, *Mappæ*, & *Palla*, qua tegitur Calix.

Porro

Porrò licet Eccleſia (vel Altare) ſemel validè conſecrata, reconſecrari nec poſſit, nec debeat *can. 3. d. 68.* ſi tamen aliquid fiat, per quod in morali æſtimatione cenſetur amitti conſecratio, dicitur Eccleſia, Altare, Calix, Patena *execrari*, &, ſi non penitus deſtruatur, de novo conſecrari debet, ut ſi amittant formam ſuam, aut notabiliter frangantur. Si vero aliquid contingat, per quod Eccleſia vel Cœmeterium cenſetur *pollui* ſeu *violari*, indiget *Reconciliatione*, ita ut, antequam hæc fiet, ibi celebrari Divina, aut ſepeliri fidelis, ſine peccato mortali non poſſit. Sed & Paramenta ſacra ſuam benedictionem amittunt tunc, quando ſuam formam amittunt, vel inepta redduntur ad uſum, ad quem ordinata ſunt, ut ſi ex Stola fiat Manipulus, vel Alba, Humerale &c. ita lacerentur, ut ad ſacrum uſum deſervire nequeant. Si tamen ad reparandas veſtes aſſuta ſit materia minoris quantitatis parti reſiduæ majori, non opus eſt nova benedictione, ſed pars minor participat benedictionem majoris. *arg. c. 3. h. t.*

2 Dico 1. Quamvis neceſſe non ſit, ut

ut Ecclesia, ut in ea liceat celebrare Divina, prius consecretur, sed sufficiat, si prius benedicatur, vel saltem ad publicum DEI cultum deputetur ab Episcopo ita, ut ad usus profanos non amplius convertatur. 2. Necesse tamen est, ut Altare consecretur. 3. Item Calix, & Patena, antequam adhibeantur ad usum Missæ. 4. Pariter benedicto Paramentorum debet præcedere. 5. Atque Cæmeterii, priusquam ibi sepeliantur fideles. Pars 1. quam tenet communis cum Barbosa. *l.* 2. *J. E. U. c.* 2. Sumitur ex *can.* 9. 14. 16. *d.* 1. *de consecr.* quamvis, ubi commode fieri potest, determinate consecranda sit. Pars 2. ex *c.* 1. *h. t.* & *can.* 25. *d. cit.* Pars 3. ex communi Doctorum. Pars 4. ex *can.* 39. 40. 42. *d. cit.* Pars 5. ex *c.* 7. *h. t.*

Quæres, ad quem pertineat hujusmodi Consecratio, & Benedictio? ℟. Ad Episcopum loci. *can.* 4. *d.* 68. *can.* 25. *d. cit. c.* 1. *de Relig. dom.* & quo ad *Consecrationem* ita, ut ea simplici sacerdoti, & non Episcopo, committi nequeat tanquam actus Ordinis Episcopalis, nisi per privilegium Summi Pontificis. *c.* 9. *h. t.* Cujusmodi privilegi- 3

 um,

um, ſaltem quoad Calices & patenas conſecrandas obtinent Abbates & alii Prælati uſum Mitræ & Baculi habentes. *Benedictionem* vero Eccleſiæ, Cœmeterii, Paramentorum &c. delegare poteſt Epiſcopus ſimplici ſacerdoti., Palao *tr.* 22. *d. un. pu.* 8. *n.* 2. Et ex prvilegio Summi Pontificis ſaltem pro ſuis Eccleſiis & ad ſuum uſum defecto obtinent Abbates, & Superiores Mendicantium. *Compend. Privil. tum Minor. tum. Soc. Jeſ.* Item *declar. Cardd.* apud Gallemart. ad Trid. *ſeſſ.* 23. *t.* 10. *de ref. n.* 1. Imo Superiores Regurales ſaltem vi conſuetudinis licite benedicunt Paramenta etiam pro aliis Eccleſiis.

4 Dico 2, Eccleſia & Altare de novo conſecrari poteſt, vel debet, ſi execretur. Communis ex *can.* 3. *d.* 68. Eccleſia autem cenſetur *execrata*, quando corruit, vel deſtruitur ex toto, aut ex parte majori ſimul & ſemel, ac iterum reſtauratur: ſi vero non deſtruatur ſimul & ſemel, ſed partes ſucceſſive: ita tamen, ut ſemper major pars maneat, non cenſetur execrata, licet ſucceſſive deſtruatur tota, & reparetur, quia ſemper pars minor adjecta majo-

majori in æſtimatione morali reputatur conſecrari per majorem veterem. *arg. c. 3. h. t. &. c. un. eod. in 6.* Altare autem cenſetur *execratum*, ſi menſa ſuperior, ſive lapis ſit notabiliter fractus, vel ita deſtructus, ut in nulla ſui parte calicem cum Patena, ſaltem quoad majorem partem, poſſit capere, vel ſi in Altari fixo lapis ſuperpoſitus removeatur à baſi ſeu inferiori ſtructura. Porro execrata Eccleſia non cenſentur execrata eſſe Altaria, quia hæc habent diſtinctam & ſpecialem conſecrationem, & execratio Eccleſiæ ſolos fere parietes, ac eorum cruſtam exteriorem, in quibus ſit conſecratio reſpicit.

Dico 3. Eccleſia, & Cæmeterium, ſi 5
polluantur, *reconciliari* debent, antequam ibi celebrare liceat Divina, vel ſepelire fideles. Cenſentur autem eſſe *polluta* 1. per homicidium, aut copioſam humani ſanguinis ex vulnere effuſionem graviter peccaminoſam, eamque notoriam. 2. Per illicitam humani ſeminis effuſionem, aut copulam carnalem, ſed notoriam, ac in ipſa Eccleſia vel Cœmeterio factam. 3. Per ſepulturam hominis non baptizati

(probabiliter non polluitur, si infans Christianorum nondum baptizatus ibidem sepeliatur] item per sepulturam hominis excommunicati non tolerati notoriam. Cœterum polluta Ecclesia censentur etiam polluta Altaria, item Cæmeterium (non tamen vicissim si Ecclesiæ contiguum sit. *c. un. cit.* Quia sunt accessoria, & minus digna, atque pollutio totum Ecclesiæ corpus internum, in quo etiam sunt Altaria, afficit.

6 Quæres, à quo, & quomodo facienda sit hæc Reconciliatio? ℞. 1. Si solum Cæmeterium fuit pollutum, vel Ecclesia quidem, at nunquam consecrata, sed solum benedicta, vel deputata ab Episcopo ad publicum DEI cultum, reconciliari potest à simplici sacerdote per aquam lustralem ordinariam, etiam non exspectata licentia Episcopi. per *c. fin. h. t.* ℞. 2. *S*i vero Ecclesia aliquando fuit consecrata, fieri debet ab Episcopo ipso. *c. 9. eod.* Et quidem per aquam vino & cinere (imo & sale, ut addunt] mixtam, ac ab Episcopo benedictam. *c. 4. eod.*

TITULUS XLI.

De Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & Divinis Officiis.

SUMMARIUM.

1. *Quid ſit Euchariſtia, Miſſa, Officia Divina?*
2. *In quibus locis liceat celebrare Miſſam?*
3. *Quinam adſtringantur ad recitandum Breviarium?*

EUchariſtia & Sacrificium & Sacramentum eſt; qua *Sacrificium* nihil eſt aliud, quam *Miſſa*, quæ definitur eſſe *verum, ſed incruentum, Sacrificium, in quo Chriſtus ipſe ſub ſpeciebus panis & vini, per conſecrationem converſi in corpus & ſanguinem ipſius, offertur æterno Patri in recognitionem ſupremi dominii, principaliter quidem ab ipſo Chriſto, miniſtraliter vero à ſacerdote.* Unde patet, in Eccleſia DEI nihil ſanctius & præſtantius, nihil DEO gratius, ac hominibus ſalubrius, reperiri, quam Sacrificium Miſſæ. Qua *Sacramentum* vero definitur eſſe *Sacramentum Corporis & Sangvinis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini ad ſpiritualem animarum refectionem.* 1

Divitus institutum. Conficitur per consecrationem Sacerdotis (in qua essentia Sacrificii consistit) suscipitur autem quando consecrata Hostia sumitur: extra quam sumptionem & actualem usum existit, asservatur in templis, & adoratur, utpote continens Christum cum Divinitate & Humanitate, Corpore & Sanguine. Per *Officia Divina* intelliguntur hic *Horæ Canonicæ*, seu *Breviarium*, quod à certis personis quotidie vel decantari in Ecclesiis, vel recitari privatim debet tanquam certa formula precandi & laudandi DEUM ab Ecclesia præscripta.

2 Dico 1. Non licet, nisi in casu necessitatis, vel ex privilegio post Tridentinum obtento, celebrare Missam in locis non consecratis, vel benedictis, aut saltem deputatis ab Episcopo ad perpetuum DEI cultum, licet adhibeatur Altare portatile. Patet ex *can. 1. 11. 12. 25. d. 1. de consecr.* ex *Decreto Trident, de observandis in Celebr. Missæ sess. 22.* & *Constit.* speciali Clem. XI, die 15. Dec. 1703. etiam promulgata per Archi-Episcopum *Salisburgensem* in diæcesibus suorum Suffra-

bus, & Oratoriis Sæcularium, dicto modo non præcise dicatis ad DEI cultum, legere Missas non licet, etiam cum consensu Episcopi, quem dare prohibetur in *d. Constit.* Clem. XI. neque illis præsentes satisfaciunt præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro. Interim tamen ex justa causa, v. g. gravis & diuturni morbi probabiliter possunt adhuc Episcopi dare licentiam, ut in domo vel Camera privata infirmi pro ejus solatio super altari portatili Missa celebrari valeat, ut cum Suar. Barb. Palao &c. docet P. Schmalzgrueber *tit. de Consecr. Eccl. n.* 12. contra Navar. & Azor, idque declarat apud nos consuetudo. Præterea licitum quoque est in Oratoriis Religiosorum privatis, & Capellis domesticis à Superioribus ad Divinum duntaxat cultum deputatis, legere Missas, ita ut etiam præsentes satisfaciant præcepto de audiendo Sacro; quia censentur esse loca sacra, & Monasteria non sunt domus privatæ, imo veniunt etiam nomine Ecclesiæ. *c.* 24. *de sent. ex comm. in* 6. *& ibi gl.* Quin & in cameris & cellis ubi v. g. decumbit infirmus, ut facultatem dare possunt, non tamen i-

legantur Missæ, Superiores Regulares facultatem dare possunt, non tamen ita, ut Laici eis assistentes satisfaciant præcepto. Dixi, nisi in *casu necessitatis*, v. g. in bello pro exercitu, in lónginqua peregrinatione per loca Infidelium, in concursu populi tanto, ut eum Ecclesia non capiat, vel in loco, ubi nulla est Ecclesia &c. licebit super Altari portatili etiam sub dio, vel in alio loco decenti, Missas legere non requisita licentia Episcopi. per *can. 1. & 30. de consecr.*

3 Dico 2. Ad Breviarium dicendum quotidie obligantur omnes Clerici in Sacris constituti. per *c. 1. & 9. h. t.* Item Beneficiati, licet tenue habeant Beneficium, ut habet communis ex *c. 15. de Rescr. in 6.* Atque Religiosi Chorum professi secundum suas Ordinationes & Consuetudinem. *Si Beneficiati* hunc pensum Canonicum culpabiliter non persolvant, tenentur ad restitutionem fructuum pro rata, seu respondentium illi diei, qua omittunt, faciendam Ecclesiæ vel pauperibus. *Concil. Lateranens.* sub Leone X. *in Bulla Supernæ dispositionis.* S. Pius V. in Bulla *Ex proximo.* Parochi tamen & Beneficiati

Cura-

Curati ſolum obligantur reſtituere fructus, ſibi obvenientes propter Breviarium, non omnes, diei correſpondentes, quia ipsis debentur fructus etiam propter alia miniſteria ſacra, & curam animarum, non propter ſolum Breviarium. Engel *hic num. 1 & 12.* ubi cum aliis putat; ſi portio redituum Parochialium unius diei eſſent 3. floreni, Parochum ob omiſſas Horas Canonicas omnes non niſi ad unum florenum reſtituendum obligari. Sed plura de Euchariſtia, Miſſa, & Breviario petenda ſunt à Theologis tum Speculativis & Polemicis, tum & maxime à Moralibus.

TITULUS XLII.

De Baptiſmo, & ejus Effectu.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid & quotuplex ſit Baptiſmus, an neceſſarius?*
3. *Quis ejus effectus?*

B*Aptiſmus* conſiderari ſolet triplex. 1 *Fluminis*, qui ſolus proprie Baptiſmus & Sacramentum eſt, atque confertur per ablutionem aquæ, & verba: *Ego te ba-* 1

te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. 2. *Flaminis*, qui non conſiſtit in nudo deſiderio baptiſmi, ſiquis ſe ſciret non eſſe baptizatum &c. ut vulgus exiſtimat: tale enim deſiderium non juſtificat; ſed in perfecta contritione, vel dilectione DEI ſuper omnia, ubi Baptiſmus fluminis necdum realiter eſt perceptus; quia hujus votum includit. 3. *Sangvinis*, qui nihil eſt aliud, quam Martyrium, quod ſuſtinetur pro Fide, aut Chriſto, confertque gratiam ſanctificantem ex *opere operato*, ſeu ex meritis Chriſti ſpecialiter applicatis, uti Sacramenta.

4 Dico 1. Baptiſmus fluminis, ſeu proprie dictus, in Catechiſmo Romano *p.* 2. *c.* 2. dicitur eſſe *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo vitæ.* h. e. Sacramentum novæ Legis à Chriſto inſtitutum, quod conficitur per exteriorem corporis ablutionem cum aqua elementari ſub præſcripta verborum forma, ſignificante & cauſante gratiam, ac interiorem animæ ablutionem. Eſt omnibus ſimpliciter vel in re vel in voto ad ſalutem neceſſarius.

Dico 2. Effectus hujus baptiſmi ſunt ſequentes. 1. Confert per ſe primam

mam

mam gratiam ſanctificantem cum habicibus fidei, ſpei & haritatis. 2. Remittit peccatum orginale, &, ſi adultus cum attritione baptizetur, peccata etiam actualia, totumque reatum pœnæ peccatis debitæ delet, non tamen pœnalitates. 3. Imprimit animæ characterem indelebilem. 4. Baptizatum efficit membrum, & ſubditum Eccleſiæ, cujus janua eſſe dicitur. *c. 3. h. t.* Conc. Florent. *in decreto fid.* Conc. Trid. *ſ. 5. can. 5. ſ. 6. can. 14. de Juſtific. ſ. 7. can. 9. de Sacram, in genere & ſ. 14. c. 2. de Pœnit.*

TITULUS XLIII.

De Presbytero non baptizato

SUMMARIUM.

1. 2. A non baptizato nec Ordo nec aliud Sacramentum valide recipitur.

CUm Baptiſmus ſit fundamentum & janua reliquorum Sacramentorum, *c. 2. de cognat. spir. in* 6. Trid. *ſ. 14 c. 2. cit.* nemo capax eſt alterius Sacramenti ſuſcipiendi (etiam Euchariſtiæ, licet conficiatur extra actualem ſuſceptionem, niſi materialiter tantum) qui baptizatus non eſt, ideo.

Dico:

Dico: Qui in Presbyterum ordinatus eſt ante ſuſceptum baptiſmum, invalide ordinatus eſt, & de novo poſt ſuſceptum baptiſmum ordinari debet. *c. 1. h. t.* præmiſſis quoque reliquis inferioribus Ordinibus. *c. 3. eod.* Cæterum, ſiquis ex Chriſtianis parentibus natus, & inter Chriſtianos fideliter converſatus eſt, præſumptio Juris violenta Baptiſmi ſuſcepti inducitur. *c. 3. cit. in f.*

TITULUS XLIV.

De Cuſtodia Euchariſtiæ, Chriſmatis, & aliorum Sacramentorum.

SUMMARIUM.

1. 2. Euchariſtia, Chriſma, & Sacramentalia quomodo aſſervanda?

1 PEr *Euchariſtiam* hic veniunt ſpecies panis Euchariſtici, ſub quibus latet Chriſtus cum Divinitate & Humanitate tota: per *chriſma* autem oleum balſamo mixtum ab Epiſcopo benedictum, quod à Parochis adhibendum eſt in Baptiſmo ſolenni, ſeu cum ceremoniis aliis ab Eccleſia præſcriptis collato: per *Sacramenta* denique ſeu Sacramentalia, quæ in confectione Sa-

ne Sacramentorum adhibentur, maxime oleum tam Catechumenorum pro B.ptiſmo, quam Infirmorum pro extrema Unctione.

Dico: Euchariſtia [uti & chriſma, ac olea ſacra] ſub fideli cuſtodia aſſerventur ſub clavibus, quas habeat Rector Eccleſiæ, & quidem in tabernaculo mundo ſine aliis rebus appoſitis, ac in Eccleſia parochiali, & cum lumine. Communis [ex *c. 1. h. t.* 2. Oratoria, Vaſa, Corporalia, Purificatoria, & Veſtimenta ſacra conſerventur munda & nitida. 3. Profana autem ſupellectilia (extra caſum neceſſitatis] non reponantur in Eccleſiis, *c. 2. eod.* Notandum, ne contingat conſecratas ſpecies Euchariſticas corrumpi, ſæpius & fere ſingulis ſeptimanis antiquas ſumi debere, & novas conſecrari. 2

TITULUS XLV.

De Reliquiis & Veneratione Sanctorum.

SUMMARIUM.

1. *Quid ſint Reliquiæ & Veneratio, quinam Sancti dicantur vel Beati?*

2. Quo

2. *Quo pacto venerari liceat Sanctos, & Reliquias?*

4 R*Eliquiarum* voce denotantur corpora Sanctorum, vel corporum partes, uti ossa, carnes, dentes, capilli, cineres, &c. item Sanctorum vestes, rosaria, aut alia *Sanctorum* usu vel attactu sacrata, pariter & instrumenta Martyrii, uti cruces, funes &c. quin & sepulchra. *Sancti* autem hic dicuntur non illi, qui solum cum opinione sanctitatis, aut etiam miraculorum, ex hac vita decesserunt, sed qui ab Ecclesia canonizati vel beatificati, seu in numerum *Sanctorum* vel *Beatorum* relati, & sic publicæ venerationi expositi sunt: Sancti ab omnibus, & omni cultus Religiosi specie, ac ubique, Beati autem cum restrictione ad certum cultum, v. g. per imaginem in Ecclesia appensam, Breviarii recitationem, celebrationem Missæ, aut solum pro certo loco aut genere personarum &c. coli permittuntur publice. *Veneratio* denique est cultus conveniens Sanctis aut Beatis tanquam DEI amicis, & vocatur cultus *duliæ* [& respectu B. Virg. Mariæ cultus *hyperduliæ*] ad distinctionem cultus *latriæ*,

triæ, qui ſoli DEO competit, uti *Sacrificium* &c. Qui cultus duliæ, ſi exhibeatur nomine Eccleſiæ, tanquam ab ea inſtitutus, vocatur *publicus*, ſive in loco publico ſive in occulto deferatur: *privatus* autem, qui ex privata tantum colentis devotione, v. g per preces, jejunia &c. licet forte aliis videntibus & publico in loco exhibeatur. Hic cultus privatus etiam exhiberi licite poteſt non canonizatis, & non beatificatis à Summo Pontifice, ad quem ſolum id pertinet: non item publicus. Unde.

2 Dico: Prohibitum eſt cultu publico venerari aliquem, qui authoritate Romanæ Eccleſiæ inter Sanctos aut Beatos non eſt relatus. 2. Reliquias antiquas oſtendere extra capſam, aut venales exponere. 3. Noviter inventas publicæ venerationi exponere abſque *Summi* Pontificis approbatione; licet ſufficiat approbatio Epiſcopi in caſu, quo inveniuntur Reliquiæ cum ſcriptura vel inſtrumento publico, aut aliunde conſtet certo, eas eſſe alicujus *Sancti* antiquitus approbati. Habentur hæc *c. 1. & 2. h. t.* Trid. *ſ.* 25. *in Decreto de Invocatione, Veneratione, Re-*

ne, Reliquiis Sanctorum. & sacris Imaginibus: quod utiliter inspicies, uti & meum *Cursum Theol. Polemicæ p. 2. controv. particul. 2. art. 2.*

TITULUS XLVI.

De Observatione Jejuniorum

SUMMARIUM.

1. *Jejunium & abstinentia quia?*
2. *Quinam obligentur ad hanc, & ad illud?*
3. *Dispensatus ad esum carnium non tenetur abstinere ab altera refectione in eodem die.*
4. *Quantum liceat comedere in Collatiuncula Vesperiina.*

1 JEjunium in genere est *abstinentia à cibis*, seu *parsimonia victus in quantitate & qualitate.* Est duplex: *Naturale*, quod consistit in abstinentia ab omni prorsus cibo & potu, per modum cibi aut potus sumpto, atque hoc præcipitur ante sumptionem Eucharistiæ, Et *Ecclesiasticum*, quod ab Ecclesia præscribitur secundum certam formam. Si Ecclesia præcipiat præcise abstineri à certo ciborum genere, nimirum à carnibus, vocatur *Abstinentia:* si præter

carnes

carnes vetet ſimul alteram in die refectionem, jubeatque una refectione integra in cibis eſurialibus, ſeu à carne diſtinctis, ſumpta eſſe contentos, appellatur ſtricte *Jejunium*, quod obſervari debet in Quadrageſima, in angariis feria 4. 6. & ſabbato, in vigiliis Nativitatis, Pentecoſtes, SS. Apoſtolorum &c. Et hoc jejunium definitur eſſe *abſtinentia à certo genere ciborum sub una refectione ad meridiem ſumenda.* Cibi prohibiti ſunt carnes, & quidquid in communi æſtimatione habetur pro carnibus, *can. 7. 8. 11. d. 3. de conſecr*, item pro Quadrageſima etiam *lacticinia*, ſeu illi cibi, qui ſementinam carnis orginem trahunt *can. fin. d. 4.* uti lac, butyrum, caſeus, ova. Verum ea fere ubique in Germania permittuntur vi conſuetudinis. Si comedantur carnes in notabili quantitate, peccatur graviter toties, quoties. Si adhibeatur altera refectio, etiam per plures comeſtiones modicas ſucceſſive conſtituentes integram & plenam refectionem, pariter peccatur mortaliter. Laym, *l. 4. Theol. mor. tr. 8. c. 1 v. quartum.* Licitum tamen eſt ſub veſperum ſumere collatiunculam ſeu

cænulam moderatam ex recepta consvetudine, ex qua pariter pro refectione introductum est tempus meridianum seclusa justa causa illud mutandi; nam olim in Quadragesima debebat sumi primum ad sōlis occasum. Abstinentia ab altera refectione fundatur in *can. 50. d. 1. de consecr.* imo magis in traditione & consvetudine.

2 Dico 1. Abstinere à carnibus, Veneris, Sabbati, & Jejuniorum diebus tenentur omnes Christiani, septimum ætatis annū egressi; quia præcepta Ecclesiæ per se comprehendunt omnes & solos rationepræditos Christianos. 2. Abstinere autem ab altera refectione, seu ad jejunium, illi soli, qui compleverunt 21. ætatis annum; sic enim habet communis DD. sensus: nisi & isti aliunde excusentur, v. g. ex causa valetudinis, &c. An vero sexagenarii excusentur, dubium est inter Auctores: probabiliter affirmant Portell. Jo. Sanch. Diana, Tambur. Burgh. & alii apud la Croix. *l. 3. p. 2. n. 1317.* allegantes authoritatem Pii V. negant Azor, Less. Tann. Filliuc. Layman &c.

3 Quæres, an, si cum aliquo in particulari, vel cum integra Communitate gene-

generaliter dispensetur ad esum carnium in Quadragesima, censeatur etiam dispensatum quo ad secundam refectionem? R. cum Cajet. Azor, P. Wiestner *h. n. 7.* affirmative; * quia per dispensationem ad esum carnium tollitur substantia jejunii; & ruente principali ruit quoque accessorium. *c. 42. de R. J. in 6.* Ex quo ulterius infero, si in aliqua diœcesi permittitur esus carnium generaliter, nec illos, qui dispensationem quo ad carnes non acceptant, & cibis esurialibus voluntarie vescuntur peccare contra jejunium, qui illis diebus, quibus permittitur esus carnium, adhibent alteram refectionem in cibis esurialibus; quia etiam quoad hos per dispensationem sublata est substantia jejunii. Et plane absurdum foret eos obligare ad abstinendum ab altera refectione, qui sponte aliquid observant de præcepto Ecclesiæ, abstinendo à carnibus, non vero illos, qui nihil observant, & carnes comedunt. Nunquid talis,, qui sponte non come-

* Hæc sententia amplius non est probabilis, postquam emanarunt BENEDICTI XIV. in contrarium constitutiones Incip: *Non ambigimus.* d. 30. Maii 1741: *In suprema* 22. Augusti 1741. & *Libentissime* d. 10. Junii 1745. *Vide Bibliotecam* Ferraris Tit: *Jejunium.*

dit carnes, & quem tu vis obligare ad abstinendum à secunda refectione in cibis esurialibus, licite mutat mentem, & dicit: afferte mihi carnes ad cænandum? & tunc in his juxta te potest adhibere secundam refectionem: quare ergo non etiam in cibis esurialibus?

4 Dico 2. *Quantitas* ciborum esurialium, quæ in collatiuncula vespertina licite & absque omni peccato sumitur, potest esse vel absoluta respectu omnium, nempe media libra [quæ apud nos sunt 8. unicæ) vel respectiva, nimirum respectu & proportione habita ad personas, quæ ampliori vel pauciori cibo indigent ad suam refectionem, ac à multis determinatur quarta pars justi prandii. Utraque sententia est vere probabilis, & tuta, traditurque à multis Doctoribus. Quando autem exceditur equidem peccatur, sed non statim graviter: quando vero grave contrahatur peccatum excedendo, plerique DD. non determinant. *Qualitas* verò ciborum, an nimirum calidi sint vel frigidi, ova, vel pisces, vel fructus, vel placentæ &c. juxta Azor, Bonac. Burghaber, Sporet, & alios non attendi-

tenditur, quorum ſententiam practice probabilem eſſe cenſeo (modo conſvetudo non repugnet) licet 30. DD. apud Diana contradicant, qui tantum permittunt leviores cibos, uti panem, fructus, bellaria, & pro more regionis caſeum.

TITULUS XLVII.
De Purificatione poſt Partum.
SUMMARIUM.

1. *Lex Purificationis in quo conſiſtat?*
2. *In Novo Teſtamento non ſtringit per ſe.*

LEx Ceremonialis Antiqui Teſtamenti erat, ut fœminæ poſt partum maris 40. diebus, & poſt partum fæminæ 80. diebus abſtinere debuerint ab ingreſſu templi propter immunditiam corporalem, quæ eo tempore cenſebatur perdurare. *Levit*, 2. quo finito offerentes agnum anniculum, & pullum columbæ, vel turturem [vel, ubi agnum offerre non poterant, duos turtures, aut duos pullos columbarum] ſe liberabant ab immunditia Legali, & redimebant infantem in templo, ſi adhuc vixiſſet, DEO oblatum. 1

Ad hujus Legis imitationem ordinavit Ecclesia, ut mulieres exemplo B. Virginis post partum aliquot hebdomadibus in reverentiam Ecclesiarum abstinerent ab harum ingressu atque iis elapsis *Purificationem* per certas ceremonias instituerent, & à Parocho in Ecclesiam introducerentur prævia benedictione, & cum aliqua oblatione. *c. un. h. t.*

2 Dico. Hæc purificatio post partum in novo Testamento non est de præcepto, sed de consilio. *c. un. cit.* Nisi forsan consvetudo, quæ videtur esse introducta cum opinione obligationis, obtineat apud nos vim legis.

TITULUS XLVIII.

De Ecclesiis ædificandis, vel reparandis.

1. *Quid hic intelligatur per* Ecclesiam?
2. *Quid requiratur, ut ædificetur nova?*
3. *Quinam obligentur ad reparandam ruinosam &c.*

1 ECclesia hic denotat ædem, in qua Fideles conveniunt non tantum ad orandum, sed etiam ad audiendam Missam & Vebum DEI, ad percipienda

Sacra-

Sacramenta, Epiſcopi auctoritate conſtitutam, conſecratam, vel benedictam. De hac inquirendum 1. quid requiratur ad novam Eccleſiam, maxime Parochialem, ædificandam? 2. Et qui ad eam, ſi collapſa vel deſtructa vel ruinoſa fuerit, reparandam ſumptus conferre debeant? 2

Dico 1. Ut ædificetur Eccleſia nova, requiritur 1. Conſenſus & authoritas Epiſcopi, locum congruum deſignantis, ibique crucem figentis, & primum lapidem ponentis, quæ tamen per ſubſtitutum quoque facere poteſt. 2. Competentis dotis, quæ ſufficiat ad procuranda luminaria, ſacrum miniſterium, cuſtodiam, & cuſtodum ſtipendia, aſſignatio. 3. Abſentia præjudicii alterius Eccleſiæ, præſertim Parochialis, niſi aliud exigat neceſſitas vel alia juſta cauſa: quale tamen præjudicium eſſe non cenſetur concurſus populi ad antiquiorem Eccleſiam forte imminuendus. Textus & DD. *in c. fin. h. t. c. 8. de conſecr. Eccl. c. 4. de privil. in 6. & can. 9. d. 1. de conſecr.* Ut autem ædificetur nova Eccleſia *Parochialis* intra fines alterius Parochiæ, requiritur ulterius 1.

præter authoritatem Episcopi etiam consensus Capituli. 2. Ut adsit justa ac specialis causa, qualis esse censetur magna difficultas Parochianorum, v. g. ob distantiam, interjacens flumen, &c. in adeunda Ecclesia Parochiali, vel periculum, ne quis decedat sine Sacramentis &c. 3. Ut saltem 10. familiæ adsint pro nova Parochia. 4. Ut audiatur Parochus antiquus, Patronus, & alii, quorum interest, licet consensus eorum non sit absolute necessarius. 5. Ut novæ Ecclesiæ statuatur tanta dos ex reditibus antiquæ Ecclesiæ seu Matris [salva tamen congrua antiqui Parochi] vel aliunde, quanta sufficit ad sustentationem novi Parochi, ad luminaria, & ministeria sacra. 6. Ut antiquæ Ecclesiæ servetur competens honor, ab Episcopo determinandus, v. g. aliquis census annuus: Parocho autem antiquo, si dos ex ejus reditibus sit assignata, jus præsentandi novum Parochum. *Trid. s. 21. c. 4. de ref. c. 3. & fin. h. t.* & ibi DD. *c. 3. 9. de his, quæ fiunt à Prœl. can. 3. causf. 16. q. 3. can. 9. cit.*

3 Dico 2, Ecclesia (maxime Parochialis: idem est de ædibus & domo Parochi)

rochi] si collapsa fuerit vel destructa, vel ruinosa, reparari ac restaurari debet 1. ex reditibus ipsius Ecclesiæ, si habeat sufficientes pro fabrica & necessitatibus suis designatos. 2. His deficientibus ex toto, vel ex parte, saltem concurrere ad reparationem tenentur Beneficiati & Parochi, si habeant redundantes ultra congruam sustentationem reditus ab Ecclesia, item Patroni, Decimatores, ac alii pro rata fructuum, quos quomodocunque ex tali Ecclesia provenientes percipiunt. 3. Si nec illi superfluos, nec isti ullos reditus ab Ecclesia percipiant, obligatio incumbit populo & parochianis Sacramenta aut alia Divina percipientibus in tali Ecclesia. *Trid. s. 21. c. 7. de ref. c. 1. 3. 4. h. t. caus. 10. can. 10. q. 1. & can. 1. seqq. q. 3.* Sed nota, ante prædictos obligari illos, qui vel ex conventione, vel statuto, vel consvetudine ad reparationem adstringuntur. Item observa, decimatores Laicales, seu qui Decimas penitus sæcularizatas percipiunt, sive sint Laici sive Clerici, seclusa consvetudine contraria probabilius non teneri concurrere. Nav. *de redit. Eccl. n. 5.*

57. de

57. de teste *Zypæo de Paroch. consult.* 4. *n.* 2. plerique DD. ex ratione, quia tales decimæ ab Ecclesia & officio spirituali avulsæ non amplius sunt proventus Ecclesiæ, sed bona mere temporalia, oneri bonorum & proventuum Ecclesiæ non amplius annexa, & habent se instar patrimonialium. Decet tamen, ut & isti, ubi opus est, concurrant.

TITULUS XLIX.

De Immunitate Ecclesiarum, Cœmeterii, & Rerum ad eas pertinentium.

SUMMARIUM.

1. *Quid & quotuplex sit Immunitas Ecclesiastica?*
2. *Immunitas Asyli est introducta Jure Humano.*
3. *Quibus locis,*
4. *Et quibus personis concessa sit?*
5. *Recensentur crimina asylo privantia.*
6. *Quid recens ordinaverit Benedictus XIII?*
7. *Quid requiratur ad extractionem asylo non gaudentis?*
8. *Pœnæ non debito modo extrahentium.*

9. Per-

9. *Personæ Ecclesiasticæ ab oneribus personalibus,*
10. *Et Realibus ac Mixtis immunes sunt.*
11. 12. *Quæ Titulo jurisdictionis imponuntur, & de novo.*

Immunitas in genere est exemptio ab oneribus publicis, seu alias communibus. Et hinc *Immunitas Ecclesiastica*, est *jus seu exemptio, qua personæ, res, vel loca Ecclesiastica ab oneribus sæcularibus libera sunt*: siquidem triplex est. 1. *Personalis*, qua gaudent personæ Ecclesiasticæ, maxime consistit in privilegio *Fori*, vi cujus ad forum & judicem sæcularem trahi nequeunt, de quo ad *tit. 2. lib. II. de for. compet.* & in privilegio *Canonis*, vi cujus violentas manus Clerico injiciens excommunicatur, de quo ad *tit. 39. lib. V. de sent. Excomm.* 2. *Realis*, qua gaudent Res Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum, ita ut exactionibus Sæcularium non subjaceant, de qua in *hoc tit.* 3. *Localis*, qua gaudent Ecclesiæ & Cæmeteria in tantum, ut actus profani, locum sacrum dedecentes in iis exerceri prohibeantur, & maxime, ut Rei confugientes ad illas sint securi, 1

ac per

ac per violentiam inde abſtrahi non poſſint. Atque hæc vocatur proprie *Immunitas Eccleſiarum*, vel *jus Aſyli*, vel *Aſylia*, utpote introducta ad imitationem aſyli Civitatibus Refugii in antiquo Teſtamento conceſſi. Et de hac pariter tractatur in *hoc titulo*, & quidem ſecundum Rubricam primo loco. De qua proin.

2 Dico 1. Immunitas Aſyli non eſt Jure Naturali, nec in novo Teſtamento, Jure Divino introducta, ſed tantum Jure Eccleſiaſtico & Civili, ſcilicet in *can. 6. 8. 9. 35. 36. cauſ. 17. q. 4. & c. 6. 9. & c. h. t. &. t. t. C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* Regulata autem ſpecialiter à Gregor. XIV, in *Conſt. Cum alias* edita anno 1591. Quod Juris Naturalis & Divini in Lege Nova non ſit, probatur negative. *Objic.* 1. Jus Naturæ dictat, Eccleſiis & locis ſacris deberi reverentiam: ergo illuc ſe recipientes ſecuritatis cauſa non ſunt inde avellendi. 2. Jus Aſyli in Antiqua Lege fuit Juris Divini. *Exod. 21. Num. 35. Deut. 19.* Sed Eccleſia hoc Jus Divinum rurſus inſtauravit in Nova Lege: ergo. R. ad 1. Natura quidem dictat, Eccleſiis deberi reve-

renti-

rentiam in genere, non autem quoad modum determinatum, consistentem in hoc, ut scelerati in iis sint securi à debita punitione; alias in nullo casu exinde abstrahi violente possent, quod nemo admittit. Dein non omne, quod lumen Naturæ dictat conveniens esse, uti dictat sceleratos, saltem aliquos, in Ecclesiis defendi, uti omnes Gentes agnoscunt, propterea, sub præceptum Juris Naturalis cadit. Ad 2. Ecclesia hanc Veteris Testamenti Legem *Judicialem* nec voluit nec potuit resuscitare, sed novam posuit ad imitationem antiquæ, sicut de Decimis solvendis dictum est ad *tit. de Decim.*

Dico 2. Ecclesiis omnibus, locisque sacris, & Religiosis, seu authoritate Episcopi constitutis, competit privilegium & jus Asyli, uti sunt *Templa*, etiam nondum consecrata vel benedicta, etiam construi solum cæpta, polluta quoque & interdicta, item Ecclesiæ atrium, & quidem ad 30. vel 40. usque passus (sed hæc distantia in Praxi non observatur) item *cæmeterium* legitime erectum, etiam templo non contiguum, *Monasteria* & domus

Reli-

Religiosorum, horti, areæ, ædes &c. intra septa Monasterii existentes. *Oratoria & Capellæ* Episcopi auctoritate Divino cultui in perpetuum deputatæ, etsi existant in privatis ædibus, *Hospitalia* auctoritate Episcopi erecta cum Altari ad celebrandum; *Tabernaculum*, in quo asservatur actu Eucharistia, item *Palatia* Episcoporum. Ita communis ex *can.* 6. *seqq. can.* 20. 21. 36. *caus.* 17. *q.* 4. *c.* 9. *fin. h. t. c.* 4. *de Relig. dom. l.* 3. *C. de his, ad Eccl. l.* 35. *C, de Episc. & Cler.* Ratio est, quia hœc immunitas habenda est pro favorabili, utpote privilegium Principis, & quidem principaliter respiciens favorem publicum Regionis, consequenter latissimæ est interpretationis. per *c.* 30. *de privileg. c.* 16. *de V. S. c.* 15. *de R. J. in* 6. *l.* 43. *ff. de Relig. & sumpt. fun.* proin *Ecclesia* hoc loco late accipi debet; consequenter ex eodem principio necesse non est, ut confuga in ipsam Ecclesiam &c. jam actu se receperit, sed sufficit, si januam v. g. jam apprehenderit.

4 *Objic.* 1. Immunitas Asyli impunitatem præstat delictis, quæ Jus Naturale & Divinum puniri exigit, præ-

betque

betque occaſionem delinquendi; ergo eſt noxia Reipublicæ: ergo odioſa & ſtrictæ interpretationis. 2. Bonum publicum exigit puniri ſcelera, & immunitas cedit in favorem privatorum: ſed bonum publicum præferri debet, & magis eſt favorabile, quam privatorum: ergo. ℞. ad 1. Jus Naturale & Divinum non exigit abſolute puniri omnia delicta ac ſemper, præſertim quando impunitas indulgetur intuitu Religionis & ex reverentia erga loca ſacra, alias nec DEUS in antiquo Teſtamento potuiſſet templo & altari & civitatibus refugii aſylum concedere. Nec Eccleſia omnes delinquentes protegit, uti videbimus, quos autem protegit, non omnino impunes eſſe præcipit, ſed relinquit in ſalvo pænas pecuniarias, infamiæ, proſcriptionis, confiſcationis bonorum &c. Si quidam ſcelerati ſumant inde occaſionem audacius delinquendi, per accidens eſt, & retorquetur in immunitate Veteris Teſtamenti ab ipſo DEO inductæ. Nec Eccleſia intendit per ſe favere ſceleratis, quibus per accidens obtingit favor, ſed ſpectat reverentiam locis ſacris debi-

debitam, dum concedit quibusdam in iis asylum. Ad 2. Bonum publicum etiam exigit, & magis, Ecclesias non violari per violentam ad eas confugientium extractionem, earumque favor etiam est publicus, aliis præferendus, cum *summa sit ratio. quæ facit pro Religione, l. 43. cit.* privatis hominibus directe & per se non intendit favere Legislator humanus per asylum Ecclesiis indultum.

5 Dico 3. immunitate asyli gaudent omnes Christiani utriusque sexus, qui confugiunt ad Ecclesias, rei alicujus criminis quod mortem, mutilationem, aut pænam æquivalentem, vel carcerem aut vincula promeretur, in ordine ad effectum, ut recipi debeant, & esse securi in sua persona, nisi nimirum rei sint criminis excepti, & asylo privantis. Iterum communis ex *l. 1. 6. C. de his, qui ad Eccles. c, 6. h. t. can, 36.* & *Const. Cum alias* Gregor. XIV, *cit.* atque ex prætacta ratione, quia hæc immunitas est favorabilis, & latæ interpretationis. Dixi 1, *Christiani*; probabilius enim meo judicio non gaudent Infideles, seu non baptizati, uti Judæi, Pagani, Ethnici, nisi ad Eccle-

siam

siam confugiant animo serio se convertendi ad Fidem Catholicam. per *l. 1. cit.* juncto *c. 6. cit.* ibi: juxta *sacrorum statuta Canonum, & traditiones Legum Civilium:* ergo Jus Canonicum approbavit legem Civilem allegatam, ubi excluduntur asylo infideles, qui Baptismum *simulate* petunt; ergo non, si serio petant. Hæretici ob aliud, quam hæreseos, crimen se recipientes ad locum sacrum pariter defenduntur. Dixi 2. *Omnes*, adeoque & ex communicati, etiam vitandi, personaliter interdicti &c. quia hoc privilegium est locale, non personale. Milites quoque desertores, qui jam reos se fecerunt actualis desertionis, & ad evitandam pœnam, vel capturam, se in locum sacrum recipiunt: si tamen necdum actualiter prius deseruissent militiam, sed solum ab ea liberare se, & subducere, intenderent confugiendo ad locum Religiosum, repeti à Ducibus possunt, & præstito de impunitate (quod intelligo de non infligenda morte, vel æquivalente, vel alia valde gravi pæna) juramento reddi debent: secus à Ducibus poterunt occupari. *arg. d. c. 6. in fine*; quia milites perso-

naliter sunt adstricti Ducibus, sicut servi Dominis, qui ab his aufugientes absque periculo, ne tradantur Judici ob grave delictum, non proteguntur ab Ecclesia. *l. 6. cit.* §. 5. Dixi 3. *Rei alicujus criminis &c.* Quo etiam referas debitores Civiles, si periculum sit, ne conjiciantur in vincula, vel carcerem, per *l. 1. 6. & can. 35. 36. cit.* non obstante quod sua culpa contraxerint debita; quia Gregor. XIV. *in d. Const.* quae est Jus Novissimum, omnes Asylo non gaudentes specificans, hos debitores non expressit, & sic non excepit. Dixi 4. *in ordine ad effectum* &c. nam effectus & commoda Asyli sunt, quod confugae ad Ecclesiam, Monasterium &c. recipi debeant, & repelli non possint citra excommunicationem reservatam. *Extrav. 3. de Pœnit.* quod alendi sint ex bonis Ecclesiae, Monasterii &c. si aliunde alimenta habere nequeant; quod capi, vinculis constringi, extrahi, vel extradi inviti non possint. *can. 6. 8. seqq. caus. 17. q. 4. Const. t.* Greg. XIV. *cit.* minus ad mortem condemnari; quamvis licite fiat executio in ipsorum bonis; imo teste P. Wiestner *h. t. n. 157.* cum

cum aliis, consvetudine in quibusdam locis receptum est, ut curia Sæcularis contra existentem in Asylo procedat per inquisitionem & citationem, atque in non comparentem habita sufficienti probatione delicti sententiam proferat, licet exequi pænam, si capitalis sit, non valeat. Dixi 5. *Nisi rei sint criminis &c.* Quænam autem delicta privent asylo, penes quem sit cognitio & decisio, an privent asylo, & quomodo talis delinquens sit extradendus Judici Sæculari, deinceps dicemus. Interim.

Objic. 1. Excommunicati vitandi ne quidem ingredi permittuntur Ecclesiam; ergo à fortiori non conceditur ipsis protectio in Ecclesia. 2. Si omnes Christiani gaudent asylia, etiam gaudebunt Clerici & Religiosi: sed isti non gaudent, ut docent multi cum Panormit. *in d. c. 6. n. 13.* & insinuare videtur *Const.* Greg. XIV. *cit.* quæ est norma immunitatis asyli; dum expressam facit mentionem *Laicorum*, adeoque ad hos restrictivam. ℞. ad 1. Non permittuntur Ecclesiam ingredi formaliter, h. e. ut intersint Officiis Divinis &c. *C. ant.* materialiter, ut

ibi ſint ſecuri. *N. antec. & conſ.* Ad 2. *diſt. minor.* Clerici & Religioſi non gaudent contra Judices Eccleſiaſticos, & Superiores ſuos, ne afficiantur pœnis Eccleſiaſticis ſecundum ſacros canones, v. g. expreſſis *c. 1. de. calumniat. c. 2. de Regular. in 6.* &c. & ne puniantur ſecundum Conſtitutiones Ordinum Religioſorum. *C. minor.* contra Iudices Laicos, ita ut his extradi poſſint à ſuis Superioribus, atque ſic puniri ſecundum Leges Civiles. *N. min.* non enim debent eſſe deterioris conditionis quam Laici. Neque dicta *Conſtit.* Gregoriana Clericos & Religioſos excludit ab aſylo, ſed *Laicorum* præciſe ideo facit expreſſam mentionem; quia ſolum Laicis (non vero Clericis) denegabant iudices Laici ſub prætextu privilegiorum immunitatem localem, ac extrahere ſolebant ex aſylo. P. Schmalzgruber *h. t. num. 165. ſeq.*

5 Dico 4. Aſylo non gaudent rei criminum *exceptorum*, ut vocantur, quæ ſpecificantur in allegata *Conſtit. Gregor.* nimirum 1. Publici latrones, qui nempe publicis viis rapinæ cauſa ex inſidiis aggrediuntur homines, & reſiſtentes occidunt. 2, Viarum graſſatores

tores, qui quidem in publicis & frequentatis viis per insidias aggrediuntur homines prædæ causa, sed non occidunt, per quod differunt à prioribus. 3 Depopulatores agrorum, seu qui segetes agrorum, fructus vinearum &c. ex proposito devastant. Atque hæc tria delicta debent esse notoria vel notorietate Juris vel notorietate Facti. 4. Qui faciunt homicidium, vel mutilationem membrorum, in ipsis Ecclesiis vel cæmeteriis ex proposito. 5. Qui proditorie occidit proximum, h. e. ut longe communior ntelligit, non solum ex proposito & per insidias, sed sub specie amicitiæ, seu qui occidit amicum, scilicet simulando amicitiam, fidelitatem &c. ita ut alter nihil tale suspicatus fuerit, vel qui per insidias occidit eum, cui ratione status conditionis, muneris specialiter est obligatus ad amicitiam aut fidelitatem, ut si parens occidat prolem, conjugem, familiaris familiarem, caupo hospitem aut alius commilitonem, itineris socium &c. Et hanc communissimam sententiam fuse probavi in *meo Canditato h. t. num. 16. 17.* contra Hyppolitum Grassetum, Covar. Barbos.

 & ali-

& alios, 6. Aſſaſſini, seu qui pro pecunia vel alia re temporali, promiſſa vel data, occidunt hominem, vel in hunc finem promittunt vel dant pecuniam, adeoque tam conducens, quam conductus pretio, reus est aſſaſſinii aſylo privantis. 7. Hæretici, qui propter ipſum hæreſeos crimen ad Ecleſiam ſe recipiunt; quod tamen in noſtra Germania, ubi crimen certarum hæreſûm nihil timet à Judice Sæculari, non procedit. 8. Rei læſæ Majeſtatis, h. e. qui in perſonam ipſius Principis [quo nomine veniunt omnes in ſua jurifdictione Superiorem non recognoſcentes, plenumque in ſuo territorio jus obtinentes] cui ſunt ſubditi, delinquunt per actionem injurioſam vel damnoſam, v. g. percutiendo, vulnerando carcerando, hoſtiliter inſequendo &c. aut ſimiles actiones mandando, auxilium præſtando &c. ut habet communis. Præter hæc crimina nullum aliud, utut atrox, privat aſylia ſecundum *Conſt. Gregorianam*, ut docet communiſſima; quia ipſa Conſtitutio voluit omnia in materia Immunitatis localis occurrentia tollere dubia, atque velut norma reduce-

ducere omnia ad *unam tantum formam*, ſtatuens, ut præciſe enumerata octo delicta privent aſylo, *non alia*, etſi *æquipolleant in Jure expreſſis*, vel adſit, *paritas, identitas, aut majoritas rationis*. Unde aſylo proteguntur quoque blaſphemi, perjuri, Simoniaci, percuſſores Clericorum, duellantes, incendiarii &c. item juxta communem illi quoque, qui furtum aut aliud delictum [præter occiſionem aut mutilationem] committunt in Eccleſia: atque illi, qui prope Eccleſiam occidunt ſub ſpe immunitatis, ad quam è veſtigio convolare poſſunt; quamvis enim iſti delinquunt in legem, non tamen eo modo delinquunt, qui à Jure privatur aſylo; & quamvis in *c. fin. h. t.* Summarium generalitet pronuntiet, *qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſiis vel cœmeteriis delinquunt, immunitate non gaudent*. Gregor. XIV. tamen *in di. Conſt. Cum alias*, hanc generalitatem reſtrinxit ad ſola homicidia & mutilationes in ipſis Eccleſiis commiſſas.

Quamvis autem iſta ita ſe habeant, 6
paucis tamen abhinc annis Benedictus XIII. nuper piiſſime defunctus novam

de hac materia Constitutionem, * quæ incipit, *Ex quo*, edidit anno 1725. Concilio Romano à se celebrato insertam, ubi confirmat quidem famosam & sæpius citatam *Constit. Greg. XIV.* aliqua tamen delicta, de quibus post *Constit. Gregor.* inter DD. dubitatum est, an privent asylo vel non, declarat privare, & alia nova adjicit, quorum reis non indulget immunitatem. Itaque declarat 1. pro latrone publico, & viarum grassatore, in ordine ad privandum asylo habendum esse illum quoque, qui unicam tantum grassationem in via publica aut vicinali commisit secuta occisione vel mutilatione. 2. Eos etiam non gaudere, qui stantes in Ecclesiis vel cœmeteriis occidunt vel mutilant existentem extra, ac vicissim stantes extra occidunt vel mutilant existentem intra Ecclesiam vel Cæmeterium. 3. Illos, qui ad Ecclesiam confugientibus vim inferunt, & ipsos à loco immuni vel Ecclesia violen-

* Hac recentior est attendenda & exactissimè observanda constitutio Idibus Martii A. 1750. à BENEDICTO XIV. lata, juxta cujus dispositionem nunc sunt moderanda, decidenda ac definienda omnia occurrentia circa immunitatem Ecclesiasticam.

violenter extrahunt. 4. In crimine Aſſaſſinii non modo mandatarios, ſed etiam mandantes promiſſa vel data mercede, modo aſſaſſinium reipſa patratum fuerit, ſeu occiſio ſecuta. Nova autem ſtatuit delicta aſylo privantia hæc. 1. Siquis interficiat proximum ſuum animo præmeditato ac deliberato. 2. Siquis falſificet Litteras Apoſtolicas. 3. Si miniſter Montis pietatis, publici telonii, aut Banci, pro Principis privatarumque perſonarum depoſitis deſtinati, furtum aut falſitatem in prædictis locis committat ita notabiliter, ut pœnæ ordinariæ locus ſit. 4. Siqui conflant, adulterant, vel tondent quaſcunque monetas aureas vel argenteas, etiam Principum externorum, vel qui ipſas monetas conflatas, adulteras, aut detonſas, ita ſcienter expendunt, ut fraudis conſcii atque participes cenſeri poſſint. 5. Siqui ſub nomine Curiæ in alienas domos ſe introducunt, animo ibidem perpetrandi rapinas, eaſque re ipſa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domeſticis, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit. Sed hæc nova

Conſti-

Constitutio Benedicti XIII. sicut in his nostris partibus, quantum mihi constat, specialiter promulgata non est, ita an recepta aut in usum deducta sit, dubito [sicut tamen in Praxi hucusque observatam fuisse scio Constitutionem Gregorianam.) Unam tamen scio diæcesim, in qua conformiter dictæ Bullæ binis vicibus Episcopali auctoritate ex asylo extraditi sunt, qui homicidium præmeditatum commiserant, uti vir magnus mihi retulit.

7 Dico 5. Casu quo dubium est, an confuga ad Ecclesiam sit reus delicti excepti [imo & quando certum est, quod crimen sit exceptum, asyli privativum) tamen extradi vel extrahi non potest, nisi prius desuper cognoscat & pronuntiet Episcopus, ad quem privative hæc pertinet cognitio. 2. Si tamen certum sit, crimen esse exceptum [vel etiam dubium ex indiciis valde magnis pro delicto excepto] ac Judex sæcularis extraditionem petat, debet Rector Ecclesiæ, requisitus à Curia Sæculari, talem Reum caute custodire adhibito etiam carcere, donec causa ab Episcopo decidatur. 3. Secuta hac decisione necdum extrahere

potest

poteſt Judex Sæcularis, niſi Epiſcopus dederit licentiam, & intervenerit perſona Eccleſiaſtica, v. g. Rector Eccleſiæ, quæ Reum extradat. 4. Si tamen vel Epiſcopus notorie reum delicti excepti licentiam extrahendi dare nollet, vel Rector Eccleſiæ poſt datam ab Epiſcopo licentiam recuſaret extradere ac intervenire, poſſet Judex Laicus delinquentem nihilominus extrahere, minori tamen, quo id fieri poterit, ſcandalo & tumultu. Ita communis ex *cit Conſtit.* Gregoriana, à qua parum abludit Benedictina ſed in plerisque convenit, licet non omnino in omnibus, dum nempe pro caſu, quo moraliter credibile non vero penitus certum eſt, crimen eſſe exceptum, permittit & jubet extradi delinquentem Judici Sæculari, exigenti, modo iſte in forma Juris valide ſe obliget ad eum Eccleſiæ reſtituendum, ſi poſtea diluantur indicia, ex quibus delictum apparebat exceptum.

Dico 6. Judex Sæcularis mandans 8
extrahi ex aſylo aliquem, qui eo gaudet, Miniſtri item extrahentes, & quicunque cooperantes, non ſolum peccant graviter contra Religionem & ju-

& Justitiam, sed etiam incurrunt excommunicationem latæ sententiæ, à qua non sunt absolvendi, nisi prius extractum restituerint Ecclesiæ & loco, ex quo extraxerunt, *can. 6. 8. 10. 35. caus. 17. q. 4. Const. Greg. cit.* De Jure Civili statutum est ultimum supplicium, *l. 2. & 6. C. de his, qui ad Eccl.* quamvis hæc pœna non sit in usu, & punitio hujus criminis relinquatur foro Canonico, sicut cognitio & judicatio ad Episcopum spectat. Nunc de Immunitate Reali.

9 Dico 7. Clerici & personæ Ecclesiasticæ sunt immunes ab oneribus personalibus, uti sunt census personales seu capitatio, viatica & telonia personis imposita, angariæ & parangariæ, seu operæ, ire ad bellum, agere vigilias, præbere militibus hospitium in suis ædibus, fodere arenam &c. 2. Bona Clericorum Beneficialia, uti decimæ, reditus stolæ, stipendia Missarum &c. ab omnibus sæcularium exactionibus, uti & 3. Ipsæ Ecclesiæ & loca Religiosa, atque bona Ecclesiastica ad cultum Divinum immediate ordinata, uti calices, & paramenta sacra &c. Ita plerique omnes, quia per-

sonæ

ſonæ Eccleſiaſticæ quoad perſonam ſuam ſunt exemptæ ab omni juriſdictione ſæculari, item loca & res ſacræ, atque uſibus ſacris deſtinatæ, ut patet ex variis Juribus & communi ſenſu.

Dico 8. Eccleſiæ quoad bona ſua 10
temporalia [& Clerici quoad patrimonialia] de Jure gaudent immunitate reali, ſeu ſunt exemptæ ab oneribus tum realibus tum mixtis, quæ titulo juriſdictionis de novo imponuntur à Magiſtratibus Laicis. Communis & certa, atque vix ab ullo Orthodoxo negatur propter claros textus in *c. 4. 7. x. c. 1. in 6. & Clem. un. h. t. c. 10. de Conſtit. c. 4. de Cenſib. in 6.* ibi: *cum igitur Eccleſiæ, Eccleſiaſticæquè perſonæ, ac res ipſorum non ſolum Jure Humano, quin imo & Divino* (in theſi nimirum, ſicut de exemptione Clericorum perſonali diximus ad *tit. 2. lib. II. de for. comp. n. 4. 5. 6.*) *à ſæcularium perſonarum exactionibus ſunt immunes.* Conſonat Jus Civile *in Auth. Item nulla poſt l. 2. C. de Epiſc. & Cler.* Ratio eſt, quia res ſequuntur conditionem perſonæ: acceſſorium ſequitur ſuum principale. *c. 41. de R. J. in 6.* &, *quæ Religioſis adhærent, Religioſa ſunt, l. 43. ff. de R. V.* Cum

igitur

igitur Ecclesiæ & Ecclesiasticæ personæ juxta omnes sint exemptæ à jurisdictione Sæcularium, etiam res & bona ipsarum debent esse exempta accessorie ab oneribus seu exactionibus Sæcularium, quæ titulo jurisdictionis imponuntur; cum jurisdictio immediate & principaliter non in res & bona, quæ jussionis sunt incapacia, sed in personas exerceatur, eo quod à personis præstanda sint tributa & collectæ rebus impositæ. Quodsi autem Sæculares tali onere gravarent Ecclesias & personas Ecclesiasticas, peccarent contra Religionem & Justitiam, tenerentur ad restitutionem, & incurrerent excommunicationem Summo Pontifici reservatam, *c. 4. 7. Clem. citt. Bull. Cœnæ* &c.

Cæterum *onera realia* sunt; quæ ipsis rebus imponuntur sine respectu ad personas ea possidentes, v. g. fundis, agris, domibus atque appellantur *tributa, & contributiones ordinariæ*, quo referuntur etiam *Accisæ*, quæ imponuntur rebus usu consumptibilibus vendendis, vino, cerevisiæ, carnibus &c. *Indebita*, quando ultra accisas seu *gabellas pecuniarias* de pôtulentis, vino vel

no vel cerevisia, certa quantitas, v. g. de singulis urnis 6. Mensuræ, Magistratui vel Principi Sæculari pendenda est. *Mixta* autem dicuntur, quæ vel exigunt laborem personalem simul & sumptus, ut ire ad bellum propriis expensis, vel imponuntur subditis cum respectu ad ipsorum bona vel reditus annuos, adeoque personis immediate rebus mediate, uti *collectæ*, & *contributiones extraordinariæ*, nam *collectæ* à Tributis in stricta acceptione differunt per hoc, quod non habeant præstationem seu pensationem certam, ac annuam, sicut Tributa, sed incertam, ob causam vel necessitatem forte occurrentem. Huc quoque pertinent præstationes *Teloniorum*, nempe *Vectigalia*, quæ exiguntur de bonis per terram, & *Portoria*, quæ petuntur de bonis per aquas in vel exportatis aut advectis.

Dixi 1. *Quæ titulo jurisdictionis imponuntur*; si enim petantur *titulo dominii particularis*, ut si Ecclesia vel persona Ecclesiastica à Sæcularibus acquirat rem feudalem vel emphytevticam, tenetur ad onera feudi, vel ad canonem emphytevticum, laudemium &c. 11

cum

cum suo onere reali. *c. 5. de Pignor.* Aut si injungantur *titulo pacti*, vel *reservationis*, ut si quis Sæcularium donet, vendat &c. Ecclesiæ, vel personæ Ecclesiasticæ prædium cum reservatione pensionis vel annuatim vel pro casu necessitatis sibi solvendæ; pariter enim portandum est tale onus ab Ecclesia &c. quia quilibet de re sua disponere, ac in alium transferre cum vel sine onere potest. Et hujusmodi pacta approbant Sacri Canones. *c. 4. de. de condit. appos. c. 6. de donat. c. 23. de Jur. patr.* Denique si *titulo impensarum* aliquid exigatur in constructionem vel reparationem operum publicorum, ex quibus in singula Communitatis membra immediate redundat aliquid utilitatis, vel emolumenti, cujusmodi opera sunt pontes, fontes, viæ publicæ aquæductus, excubiæ tempore pestis agendæ &c. Ecclesiæ & Clerici à contributione non sunt immunes, sed concurrere debent justa proportione, v. g. solvere pontenagia, pontivegia, quidagia, pedagia, vectigal delapidationis; quia æquitas naturalis, imo pactum tacitum exigit, ut omnes & singuli contribuant,

ant, qui ex ejusmodi operibus commoditate perfruuntur, & indemnis sit Princeps vel Magistratus, qui ejusmodi opera exstruunt vel reparant; modo, quod bene notandum, nihil petatur à personis Ecclesiasticis ad faciendum quæstum, vel ad inferendum ærario publico, vel ad solvenda debita Communitatis, vel ad sufferenda alia Reipublicæ onera, vel ad conservandum splendorem Familiæ Principis &c. hæc enim curare & procurare ad solos Laicos spectat.

Objic. 1. Si personæ Ecclesiasticæ debent contribuere ad ejusmodi Opera publica, tunc etiam debebunt in casu extraordinariæ & communis necessitatis vel utilitatis Reipublicæ, & quidem 2. ex titulo etiam jurisdictionis, quia gravis vel extrema necessitas tribuit jus auferendi bona temporalia à quocunque: sic utique etiam Clerici tempore famis possunt cogi ad vendendum frumentum, & ut permittant visitari sua granaria &c. 3. Cum, qui sentit commodum à communitate, etiam sentire debeat onera. Unde 4. *in can.* 40. *§. placet. caus.* 16. *q.* 1. eximuntur quidem Ecclesiæ à tributo,

ſed cum limitatione, *niſi quod adventitiæ neceſſitatis ſarcina repentina popoſcerit.* Denique 5. Clerici negotiatores non ſunt immunes à vectigalibus, portoriis, gabellis &c. *arg. c. 4. de cenſib. in 6.* ergo qualitas Clericalis non eximit à tributis & contributionibus. Rɏ. ad 1. debebunt quidem concurrere in caſu extraordinariæ & communis neceſſitatis, cui occurrendæ non ſufficiunt facultates Laicorum, *titulo impenſarum* & ut *membra* Communitatis vel ex æquitate naturali, aut pacto tacito; at non *titulo jurisdictionis*, & ut *ſubditi*, vel ex obligatione proveniente ex jurisdictione & poteſtate Sæcularium; nam his neque neceſſitas tribuit jurisdictionem in perſonas Eccleſiaſticas. Ad 2. extrema (non gravis præciſè) neceſſitas tribuit quidem jus auferendi bona etiam à Clericis, at non per viam jurisdictionis, ſed ſolum jure defenſionis ad ſuccurrendum Reipublicæ. Si autem neceſſitas non ſit urgentiſſima, ita ut prius licentia & conſenſus Papæ [vel, ubi eſt periculum in mora, ſaltem Epiſcopi] requiri poſſit, hunc conſenſum prius petere oportet, *c. 4. & 7. h. t.* Ubi tamen Papa, vel

pa, vel Episcopus, qui in tali necessitate, ad quam avertendam non sufficiunt facultates Laicorum, consentire tenetur, consensum dederit, determinatio & exactio harum contributionum, uti & coactio Clericorum eas negantium, non à Laicis, sed à Superioribus Ecclesiasticis facienda est, *c. 4. & 7. citt.* Idem proin tene de coactione ad vendendum frumentum, & de visitatione granariorum, non nisi à Superioribus Ecclesiasticis, & his consentientibus facienda. Ad 3. limita regulam: nisi adsit justa causa vel privilegium eximens ab onere. Ad 4. Illum textum Gratianus desumpsit ex Jure Civili, proin nihil præjudicare potest immunitati reali Ecclesiarum & Clericorum, ut patet ex *Prolegomenis*. Ad 5. Clericos negotiatores ipse Pontifex in Jure Canonico subjicit his oneribus: reliquos autem eximit cum Jure Divino.

Dixi 2. *Quæ imponuntur de novo.* Novis itaque tributis, collectis & exactionibus bona Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum onerari non posse à Laicis, certum est propter defectum jurisdictionis. Sed de *Anti-* 12

quis, quæ nimirum jam prius, quam ad Ecclesias vel Clericos pervenerunt hujusmodi bona, iis certo & stabili modo imposita fuerunt à Laicis titulo jurisdictionis, magna est controversia, an his tributis & collectis obnoxiæ sint Ecclesiæ & Clerici? Negant Suar. Guttierez, Felin. Tanner, & alii multi, quos nuper magno zelo secutus est P. Ant. Söll in *tract. de Tributis p. 2. c. 3. a. n. 174.* Affirmant Panorm. in *c. 4. cit. n. 16. & in c. 1. de Censib.* Wagnereck in *c. h. t. in 6.*, P. Engel *h. t. n. 25.* cum Innoc. Jo. Andr. aliisque compluribus, quibus & ego adstipulor ex his fundamentis. 1. ex *can. 21. 22. caus. 23. q. 8.* ubi Urbanus Papa sic ait: *de exterioribus suis, quæ palam cunctis apparent, Ecclesia tributum reddit - - NB. quod constitutum antiquitus est, pro pace & quiete, qua nos tueri & defensare debent, Imperatoribus solvendum est.* 2. ex *c. 1. de Censib.* ubi Presbyteri, siquid habent ultra decimas, domos, & hortos suos; & ultra mansum pro dote Ecclesiæ constitutum, jubentur *inde senioribus debitum servitium impendere* notetur *debitum*, quod nempe bonis hujusmodi jam antece-
denter

denter fuit impositum. 3. ex *c. 5. de Pignorib. & l. 20. §. 1. ff. de acquir. rer. dom.* ex quibus desumptum est hoc brocardicum, *res transit cum onere suo:* nempe talis, qualis est. 4. ex *c. 75. de R. J. in 6.* ibi: *nemo potest plus juris in alium transferre, quam sibi competere dignoscatur:* ergo, si Ecclesiæ vel Clericis obveniant bona; prius obnoxia tributis & collectis à Magistratu *Sæculari* impositis, cum isto onere jam prius imposito obvenient, cum ille qui transfert, transferre nequeat sine hoc onere, cum ipse non habuerit sine hoc onere. 5. ex communi praxi, saltem extra Italiam vigente, quam & nos in Germania experimur: Praxis autem & Consvetudo est optima Juris dubii interpres.

Objic. 1. Quando fundus transfertur in Ecclesiam, cessat ratio adæquata exigendi tributa, à Laicis prius imposita titulo jurisdictionis, scilicet subjectio talium fundorum, & jurisdictio Magistratûs Laici: ergo. 2. Quando dispositio venit in eum statum, à quo initium ducere non potuit, evanescit. *l. 98. ff. de V. O. l. 85. §. 1. ff. de R. J.* Sed, quando fundus transfertur in

Ecclesiam, exactio tributorum venit in eum statum, à quo initium ducere non potuit: ergo. 3. In *c. 12. de reb. Eccl. alien.* dicitur, quod Laicis *nulla* potestas competat de rebus Ecclesiæ disponendi. Et in *c. 1. h. t. in 6.* prohibentur Laici *quascunque* exactiones imponere Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis. Similia habentur *c. 3. eod. in 6. & Clem. un. eod. c. 4. de Censib. in. 6.* Cum ergo hi textus generaliter & indistinctè loquantur, generaliter quoque intelligendi sunt sine distinctione inter exactiones & tributa nova ac antiqua. ℞. ad 1. *N. ant.* nam adæquata ratio solvendi tributa *antiqua* non fundatur in sola subjectione, sed simul in facta semel impositione oneris tempore habili, qua nimirum bona, & persona, quæ possedit, erat subjecta Magistratui Laico, quam subjectionem supponit quidem dicta impositio *in fieri*, non tamen *in conservari*: semel legitime impositum onus transit cum re, & transferens non potuit eam ab hoc onere liberare, & liberatam transferre in præjudicium Magistratus Laici, cum nec ipse habuerit liberatam. Ad 2. Evanescit in casu, quando dispositio

depen-

dependet ab hac conditione, nisi res devenerit in alium statum, *trans. ma.* quando non ita dependet, *N, ma.* Quod impositio tributi facta sit bonis a Judice Laico ex titulo jurisdictionis sub ista conditione, *nisi hæc bona devenerint ad Ecclesiam, vel ad Clericos,* non constat, imo satis probari non potest. Cæterum quod universaliter verum non sit, dispositionem evanescere, quando devenit in statum, à quo initium ducere non poterat; patet inde, quod utique Matrimonium non evanescat vel solvatur, si unus conjugum incidat in amentiam, ac deveniat in statum, in quo contrahi non poterat, item ex *l. 85. §. 1.* contra nos citata; ibi: *non est novum, ut, quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus exstiterit, à quo initium capere non potuerunt.* Simile quid dicitur *§. 14. Inst. de Legat.* Ad 3. Licet illa jura generaliter intelligenda sint, non tamen omni generalitate, sed solum ea, quæ respicit tributa *nova.* Ratio restringendi ad hæc, & non extendendi ad *antiqua,* subministratur multiplex ex nostris Probationibus.

TITULUS L.

Ne Clerici vel Monachi Sæcularibus Negotiis se immisceant.

SUMMARIUM.

1. *Quæ negotia Sæcularia Clericis & Religiosis sint prohibita?*
2. *Speciatim quæ Negotiatio?*
3. *Quæ sint pœnæ illicite negotiantium?*

NEgotia *Sæcularia* in genere dicuntur hoc loco illa, quæ DEI famulos vel valde abstrahunt à rebus Divinis, vel eosdem minus decent, utpote contemptum aut vilipensionem Status Clericalis & Religiosi parientia, licet per se licita sint, & Laicis conveniant. Et de his intelligendum est Pauli præceptum, *nemo militans DEO implicat se negotiis sæcularibus. 2. Tim.* 2. Talia jam adduximus in *Tit. I.* hujus Llibri III. cui respondet hic ultimus, in quo specificantur, ac in specie sub certis etiam pænis prohibentur Clericis & Religiosis sequentia. 1. Servire Principibus Laicis quoad ministeria laica, nisi territorium possideant sub Principe Laico; tunc enim

enim Officia & Præfecturas ſuſcipere non prohibentur, quia hoc modo varia impedire poſſunt præjudicia Status Eccleſiaſtici. 2. Procuratores agere in tribunalibus Sæcularibus, niſi agant pro pauperibus, pupillis, Eccleſiis &c. 3. gerere officium tabellionis ſeu Notarii publici, niſi in cauſa & in favorem Fidei, aut in Curia Eccleſiaſtica. 4. ordinare aciem, dirigere milites in bello, aut machinas bellicas. 5. Judicium ſangvinis exercere, aut artem Chirurgicam per inciſionem vel adustionem, imo & artem Medicam. 6. Medicinæ aut Juri Civili publice ſtudere; ſed quoad jus Civile per conſvetudinem & privilegia Univerſitatibus Germaniæ conceſſa paſſim eſt derogatum; imo ſi ſtudeatur juri Civili non ex fine primario, ſed ſolum ut perfectius addiſcatur jus Canonicum, nunquam fuiſſe prohibitum multi autumant. 7. demum ac præcipue *negotiationem* exercere. *c. 6. h. t.* Hæc eſt duplex, Propria, & Impropria: *Negotiatio propria* eſt, quando res emuntur eo fine, ut quoad formam ſuam non mutatæ [vel mutatæ adeo tenuiter, ut in æſtimatione morali cen-
ſean-

ſeantur eædem permanere] vendantur majori pretio, & cum lucro, ut ſi frumentum, vinum, pannus, equi, vel alia animalia &c. emuntur, vel alio titulo oneroſo comparantur cum intentione carius diſtrahendi. *Impropria*, quando res emuntur ea intentione, ut moraliter immutatæ ampliori pretio & cum lucro vendantur, ut ſi ematur hordeum & lupuli, ut inde cocta cereviſia, ſi ematur lana, ut inde confectus pannus &c. vendatur lucroſe. Utraque, tam proprie quam improprie dicta, negotiatio eſſentialiter involvit duo, nempe emptionem rei, & intentionem lucri ea rurſus divendita, atque ideo utraque eſt *lucrativa*; nam illa, quæ vocatur negotiatio *ſimplex* vel *œconomica*, quando nimirum venduntur res non prius emptæ, ſed provenientes ex propriis fundis, animalibus &c. vel quando venduntur ſuperflua, & ſine intentione revendendi emuntur neceſſaria, vel utilia ad proprium uſum; licet forte poſtea iterum vendantur carius, ſi contingat, ut neceſſaria vel utilia non amplius ſint, aut ſe offerat per accidens occaſio carius vendendi, eſt impro-

propriissime negotiatio, & non hujus loci, nec prohibita.

Dico. Clericis, qui sunt in Majoribus Ordinibus constituti, vel in Minoribus quidem, at habentibus Beneficium, item Religiosis, per se graviter est prohibita & sub certis pœnis Negotiatio Propria, saltem si eam exerceant per se ipsos. 2. Imo & Impropria, si res lucri causa emptas carius vendant, aliena industria immutatas. Ita communis quoad utramque partem ex *tota dist. 88. c. fin. de vit. & honest. Clem. 1. eod. c. 1. 6. h. t.* Trid. *sess. 22. c. 1. de ref.* Ratio, quia utraque hæc negotiatio dedecet statum tam sacrum, nimium distrahit à rebus Divinis, sapit avaritiam, & exponit variis peccandi periculis. Dixi tamen 1. * *saltem si eam exerceant per se ipsos*, sive totaliter, sive partialiter, ita ut magnopere ipsimet concurrant; si enim totam, vel fere totam curam aliis relinquant, ipsi vero solum dent v. g. pecunias, uti datur campsori, eos saltem à mortali

* *Neque per alios, & sub quocunque colore & prætextu* juxta declarationem Benedicti XIV. tom. 1. Cons. 13. Inc: *Apostolica servitutis.* ubi videantur plura circa negotiationem statuta.

tali excusat communior sententia, uti & à mortali excusat parvitas materiæ, vel si non frequenter, sed solum una vel altera vice contingat. Dixi 2. in secundo membro, *aliena industria immutatas*; quia censetur emi alienus labor, & inde lucrum capi. *Si* vero res emptas propria industria vel arte immutent, & postea cum lucro vendant non mero lucri studio, sed etiam ex alio fine honesto, v. g. ad parandum victum, ad fugandum otium, castigandum corpus, faciendas eleemosynas, ad vitandum damnum, quod alias subirent v. g. ex erecta officina pharmacevtica in suas & suorum necessitates, uti faciunt Religiosi vendendo medicamenta propriis necessitatibus superflua, ut sine damno conservent sua pharmacopolia; nam potius res exempli quam scandali est, si Clerici vel Religiosi proprio labore, vel artificio honesto, v. g. faciendo numismata, horologia, icones, picturas &c. otium pellant, suisque temporibus honeste sic se occupent, licet artefacta vendant cum lucro, ad sustentationem vel ad piam causam ordinato: sic antiqui Monachi faciebant

fiscel-

fiſcellas, caniſtros, ſtoreas &c. ex materia empta, ac poſtmodum vendebant cum lucro: ſic ipſe S. Paulus exercebat artem ſcenofactoriam, & ſic alimenta ſibi procurabat. Aliud foret, ſi exercerent artem lanionum, tractarent fabrilia, conficerent arma bellica, chartas luſorias &c. foderent terram, coquerent panen vel cereviſiam &c. pro quæſtu: quia hæc in communi æſtimatione dedecent ſtatum tam ſanctum.

Quæres, quæ ſint pœnæ Clericorum & Religioſorum illicite negoti- 8
antium? R. ſequentes. 1. Suſpenſio, imo & depoſitio ab Ordine, ac 2. Excommunicatio ferendæ ſententiæ. 3. Privatio immunitatis à gabellis & vectigalibus Magiſtratui Laico ſolvendis de rebus, circa quas negotiantur. 4. Privatio totius immunitatis realis, ſeu à ſolvendis tributis de omnibus ſuis bonis patrimonialibus; ſed hoc procedit tunc, ſi poſt trinam Epiſcopi monitionem non deſtiterint à negotiando. Ita ſtatutum reperitur in *can. 2. d. 88. can. 4. d. 91. c. 4. & 6. h. t. c. 4. de Cenſib. in 6. Clem. fin. eod. c. ult. cit.* Trid. *loc. cit.* Imo ſi Clericus

ricus negotiator, ter monitus ut desistat, negotiari pergat, & de bonis, circa quæ negotiatur, non solvat vectigalia aut portoria, ipso facto illa cadunt in commissum, *arg. c. fin. cit.* Telonarius tamen nomine Fisci non hoc ipso statim ea arripere, & possessionem Clerico auferre potest, sed instituta Vindicatione apud Judicem Ecclesiasticum [quia hæc actio realis fundatur in delicto Clerici] ea consequi debet. Cancellar. Schmid *controv. 21. Semicent. 2.*

Decre-

Decretalium Gregorii PAPÆ IX.

LIBER IV.

IN hoc pertractantur causæ Matrimoniales, seu Matrimonium spectantes, quæ licet Laicis fere sint propriæ, ad Judicem tamen & ad forum Ecclesiasticum privative pertinent, tam externum quam internum; quia Matrimonium inter Christianos est à Christo elevatum ad rationem Sacramenti. Quapropter, quæ in hoc IV. Libro traduntur, tam Clericis & Religiosis quam Laicis scitu perquam necessaria sunt.

TITULUS I.
De sponsalibus, & Matrimonio.

SUMMARIUM.

1. 2. Quid sint Sponsalia de futuro?
3. Debent esse promissio vera, non ficta.

4. Quid

4. Quid Juris, si ficte promittens obtinuit copulam?
5. Sponsalia metu extorta valent.
6. Debent esse promissio mutua.
7. Verbis vel signis sufficienter expressa.
8. Sposalibus an, & qualis conditio;
9. Et an arrha adjici possit:
10. An etiam pœna à resiliente solvenda?
11. Quinam possint contrahere Sponsalia?
12. An liberi sine consensu parentum?
13. Qualem producant obligationem?
14. 15. Et pro quo tempore?
16. Qualiter inducant impedimentum publicæ honestatis?
17. 18. 19. 20. Quibus modis dissolvantur Sponsalia?
21. An propria auctoritate dissolvi possint?
22. Quid sit Matrimonium? An contrahi valeat sub conditione servandæ castitatis: vel exclusa ratione Sacramenti?
23. Quænam ipsius causæ, & effectus?
24. Quotuplex sit Matrimonium?
25. 26. Qualem requirat consensum?
27. An etiam consensum parentum?
28. An utriusque consensus debeat simul poni?
29. Quinam valide & licite contrahant?
30. Impedimenta Matrimonii Impedientia.

RUbrica præfixa duas nobis exhibet partes, nimirum *Sponsalia & Matrimonium.* Illa bifariam accipiuntur, pro *Sponsalibus de futuro,* quæ sunt promissio Matrimonii ineundi, & ordinarie veniunt nomine Sponsalium, vel 1

Sponſaliorum (utrumque enim eſt in uſu) vel pro *Sponſalibus de præſenti*, quæ ſunt ipſum Matrimonium Ratum, ſeu contractus Matrimonialis. In prima parte agemus de Sponſalibus ſcilicet de futuro, in altera de Matrimonio.

§. I.
De Sponſalibus.

De his dicemus, quid ſint, & qualiter contrahi debeant: à quibus contrahi poſſint: quem pariant effectum: qua ratione ſemel inita diſſolvi queant.

2 Dico 1. Sponſalia, à *ſpondendo* dicta quamvis in *l. 1. ff. h. t.* dicantur eſſe *mentio & repromiſſio nuptiarum futurarum*, & in *can. 3. caſ. 30. q. 5.* appellentur *futurarum nuptiarum promiſſa, ac fœdera* communius tamen definiuntur eſſe *mutua promiſſio futuri Matrimonii*, vel accuratius hoc modo: ſunt *promiſſio vera, voluntaria ac mutua, ſigno ſenſibili expreſſa, futuri Matrimonii inter perſonas Jure habiles*, ſeu inter marem & fœminam nullo impedimento laborantes. *Vera* eſt promiſſio, ſi fiat ſerio, ſine fictione, & cum interno conſenſu, item ſi fiat cum tanta advertentia ac deliberatione, quanta requiritur & ſufficit

ficit ac peccandum mortaliter: *Voluntaria*, ſi fiat ſine errore, aut coactione, conſenſum liberum tollente: an vero metus tollat voluntarium ad ſponſalia neceſſarium, quæſtionis eſt: *Mutua*, ſeu reciproca ſi fiat ab utraque Parte, ita ut interveniat promiſſio unius, & repromiſſio alterius. De his proin, uti & quomodo exprimi debeat promiſſio ſenſibili ſigno, ulterius.

Dico 1. Promiſſio Matrimonii ficta ſeu ſimulata, quamvis in foro interno conſcientiæ non producat obligationem Sponſalium per ſe. 2. In foro tamen externo ficte promittens compellitur ad Matrimonium, niſi fictionem probet. Pars 1. patet ex natura contractus, qui eſſentialiter requirit conſenſum internum *c. 26. h. t. l. 2. ff. de rit. nup.* Sed Sponſalia ſunt contractus, non quidem realis, quia non requirit actualem corporum traditionem, ſed conſenſualis. Pars 2. exinde, quia in foro externo, niſi ex circumſtantiis & modo tendendi facile potuiſſet ab altera Parte colligi fictio vel jocus, præſumitur animus externæ promiſſioni reſpondens, *l. 7. §. 2. ff. de ſupellect. leg.* Et quia ficte promittens al- 3

teram Partem decipit in re gravi, peccat mortaliter, consequenter in conscientia tenetur eidem resarcire damnum, quod fors inde passa est.

Dixi in prima parte, *per se*; nam per accidens, si nimirum ficte promittens foeminae, alias honestae vitae, Matrimonium per dolosam hanc promissionem, ab ea non facile advertibilem, eblanditus est & obtinuit copulam carnalem, etiam in foro interno tenetur eam determinate ducere in conjugem, nisi illa prae Matrimonio eligat dotem, aut compensationem illati damni. Ita Sanch. Pontius, Molina, Less. Laym. Lugo, alique & mihi longe probabilior contra D. Antonin. Bonac. Perez, & alios multos. Ratio: quia talis dolosus deflorator graviter decepit foeminam, & negando verum consensum, quem habere debuisset, gravem illi intulit injuriam: ergo tam ex Jure Naturali quam ex positivo tenetur hanc injuriam tollere ac reparare: atqui non reparat, nec deceptae satisfacit eo modo, quo exigit Justitia Commutativa, ponat id, quod perfide & injuste subtraxit, nempe verum consensum in Matrimonium: ergo tenetur,

netur, saltem nunc, ponere verum consensum in Matrimonium, consequenter illam determinate ducere, nec sufficit illam dotare, vel aliter damnum illatum resarcire; nam *aliud pro alio solvi non potest invito creditori, l.2. §. 1. ff. de reb. cred.* Sic fur surripiens equum non satisfacit reddendo pecunias, si ipsum equum adhuc retineat, & reddere possit. Dixi in secunda parte, *nisi fictionem probet:* vix autem aliter probare poterit, nisi per juramentum, quod tamen ipsi deferendum non est, nisi ex circumstantiis, aut tenore promissionis, conjectura saltem probabilis, aut aliqua præsumptio fictionis appareat.

Objic. 1. Si esset obligatio determinatè ducendi deceptam, illa oriretur vel ex promissione, vel ex damno illato: sed nec oritur ex promissione, quia vel nullum est secutum, ut si fæmina non fuit impraegnata, & delictum mansit occultum, vel si illa detecto delicto difficilius nubat, & sic patiatur damnum, istud reparari potest per dotem &c. ergo. 2. Ficte promittens non consensit in conditionem ineundi Matrimonii, sub qua obtinuit usum

corporis; ergo nec tenetur hanc implere conditionem. 3. Sibi imputare debet fæmina, quod crediderit proco: cum ejusmodi sceleratis hominibus usitatum sit dolose promittere. R. ad 1. N. ma. nam ad hæc obligatio oritur partim ex injuria defloratoris, consensum verum perfide negantis, quem proin nunc tenetur ponere, ut satisfaciat pro injuria; partim ex natura contractus innominati & onerosi, *facio, ut facias*; nam acceptando usum corporis, sub conditione ineundi Matrimonii concessum, tacite se obligavit deflorator, ac realiter consensit in Matrimonium, licet initio ficte istud promiserit verbis. Ad 2. est eadem responsio; quia debuisset, & adhuc debet consentire in conditionem, vel realiter ac tacite jam consensit admittendo usum corporis. Ad 3. Debet quidem sibi imputare, quando ex verbis vel circumstantiis potuit colligere fictionem, ut si scivit, procum esse longe sublimioris conditionis, nec specialiter ab illo essecurata fuit de consensu, non obstante tam excessiva inæqualitate probe cognita; non vero, si colligere fictionem non potuit; & ex

ex sola spe Matrimonii consensit, non ex libidine, vel ex spe consequendi pecunias.

Quæres, ad quid teneatur, qui defloravit vel imprægnagit fœminam sine ulla promissione Matrimonii, vera vel ficta? R. 1. Si fœmina ex defloratione nullum passa est damnum, ante sententiam Judicis ad nihil tenetur in conscientia. R. 2. Si vero passa est damnum, tunc vel fœmina sponte consensit? & rursus ad nihil obligatur in conscientia: vel non sponte consensit, sed fuit per vim, fraudem, dolosa promissa, metum injuste incussum, adeoque per injuriam inducta? & tenetur corruptæ in conscientia ante omnem Judicis sententiam omne damnum resarcire, vel ducendo, vel competenter dotando, ut tales nuptias acquirat, quales sperare potuisset, si violata aut corrupta non fuisset. R. 3. In foro externo tenetur ad id, ad quod eum Judex condemnat, licet fæmina damnum passa non sit, modo per injuriam & modum injustum extorserit copulam. Tenetur autem Judex, casu quo seducta vel inducta exstiterit virgo saltem communiter habita pro tali, eum con- 4

demna-

demnare ad illam vel ducendam vel dotandam, electione penes violatam existente, *c.* 1. *&* 2 *de adult.* Quo in casu probabiliter etiam importunæ preces, blanditiæ munera æquivalent dolo, ut ſat multi DD. colligunt ex verbo *ſeduxerit*, in *d. c.* 1. poſito, & ex verbis *niſi ſollicitaverit*, poſitis in *l. un.* §. 2. *C. de raptu virg.* Cæterum ſicut quælibet nunquam nupta in foro externo per ſe præſumitur virgo, ita & præſumitur doloſe vel injuſte ſeducta, *arg. l. un.* §. 2. *cit.*

5 Dico 3. Sponſalia metu gravi injuſte incuſſo extorta probabilius valent, Sylv. Tanner. Haun. Wieſtner *h. c. n.* 257. Schmalzgrueber *num.* 427. contra Sanch. Pontium, utrumque Barboſ. Engel. König, Franc. Schmier, & Conradum Vogler de *Sponſal. d.* 5. *ſect.* 5. *n.* 16. Probative, quia ex nullo Jure Poſitivo [nam ſpectato Jure Naturali ſunt valida) nec ex ulla efficaci ratione evincitur irritatio & nullitas.

Objic. 1. In *c.* 11. *de deſponſat. impub.*

pub. permittitur puellæ, quæ *nolens & invita, & minis parentum*, adeoque metu adducta, contraxit Sponſalia cum puero, alteri nubere etiam non exſpectata pubertate pueri; ergo Sponſalibus ita extortis non fuit obligatio. 2. Matrimonium gravi metu injuſte incuſſo extortum non valet: ergo nec Sponſalia; quia, quidquid de Matrimonio reperitur in Jure ſtatutum, extendi debet ad Sponſalia, *l. 15. l. 16. ff. h. t.* Ideo Matrimonium ita extortum non valet, quia deficit conſenſus à Jure requiſitus: ſed hic etiam deficit in ſponſalibus taliter extortis. 6. Si valerent hæc Sponſalia, obligarent ad actum nullum, quia obligarent ad Matrimonium, quod invalidum eſt, ſi extorqueatur per metum. 5. Et licet poſtea ceſſaret metus, quando contrahitur Matrimonium, tamen metus, per quem fuerunt extorta ſponſalia, in illud adhuc influeret: quod enim eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa cauſati.

℞. ad 1. Illa permiſſio Pontificis fuit diſpenſatio, & contractæ obligationis relaxatio, atque Sponſalium reſciſſio: ergo ex *d. c. 11.* potius infer-

tur

tur valor hujusmodi Sponſalium. Ad 2. *N. Conſ.* de Matrimonio exſtat clarus textus in *c. 14. & 15. h. t.* quod ſit nullum; non vero de Sponſalibus. Lex autem irritans, utpote odioſa, non debet extendi à caſu expreſſo ad non expreſſum, etiam propter paritatem vel identitatem rationis. Ad *l. 15. & 16. citt.* dico, univerſaliter verum non eſſe, quod ſtatutum de Matrimonio debeat extendi ad Sponſalia, præſertim ubi non reperitur eadem ratio, uti in caſu intervenientis metus; nam Matrimonium ſemel validum non amplius poteſt reſcindi, ſponſalia autem, licet valeant per metum extorta poſſunt reſcindi, imo debent, ſi metum paſſus vel inſtituat *actionem quod metus cauſa*, vel repellat eum, qui urget executionem Sponſalium, per *exceptionem quod metus cauſa:* ſi vero nec illam nec iſtam adhibeat, cenſetur libere ac ſponte poſtmodum contrahere Matrimonium; vel, ſi duret metus, nulliter exequitur Sponſalia contrahendo Matrimonium. Ad 3. *N. min.* metus ut ut gravis non tollit conſenſum abſolute liberum de Jure Naturali requiſitum ad Sponſalia; cum coacta per

metum

metum voluntas sit & maneat voluntas, *l. 21. ff. quod met. caus.* quamvis tollat consensum spontaneum, qui de Jure Positivo ad valorem Sponsalium non requiritur, licet requiratur ad valorem Matrimonii, *c. 14. & c. 13. citt.* Cæterum magis est consultum metum passo, si Sponsalia valeant, quia, si valeant, habet alterum sibi obligatum ad contrahendum secum Matrimonium, si postea judicet, illud sibi expedire, & contrahere velit; si vero non velit, facile se potest liberare *actione* vel *exceptione quod metûs causâ.* Si autem non valerent, alterum sibi non haberet obligatum. Ad 4. *N. sequelam*; non enim absolute obligant ad Matrimonium, & stante metu, sed sub conditione, si metus cessaverit, vel minæ injustæ. Fere sicut valent sponsalia clandestine contracta, & obligant ad Matrimonium, non vero clandestine contrahendum, vel stante clandestinitate. Ad 5. *Negatur*, quod metus, postquam cessavit, influat adhuc virtualiter & mediate in Matrimonium; nam sublato metu prorsus sponte ac liberrime contrahitur Matrimonium, licet dependenter à Sponsalibus metu

tu extortis contrahatur, quorum obligatio fuit solum inefficax, & quasi conditionata. In exemplo: aliquis violente ligatur vinculis, ut abstrahatur in carcerem; postea vero permittitur sibi vincula detrahere, & lictores abeunt, ipse vero retinet vincula, & abit in carcerem: nunquid talis sponte ac liberrime retinet vincula & carcerem adit, atque ad hoc non amplius influunt prius injecta vincula?

6 Dico 4. Sponsalia necessario debent esse mutua promissio, ita ut non valeant, nisi utraque Pars promittat alteri Matrimonium, seu nisi interveniat promissio unius, & repromissio alterius, nec sufficit hujus mera acceptatio promissionis. Communis contra Palud. & Pont. quia Sponsalia imitantur in hoc Matrimonium, & per ea promittitur, quod per Matrimonium traditur, nempe jus mutuum in corpus: ergo, sicut Matrimonium non consistit sine mutuo consensu utramque Partem obligante, & claudicare nequit, ita & Sponsalia non possunt consistere sine mutuo consensu utramque partem obligante, consequenter sine promissione mutua, seu sine promissi-

ſione & repromiſſione. Id quod etiam indicat, *l. 1. ff. h. t.* ubi Sponſalia dicuntur eſſe *mentio & repromiſſio futurarum nuptiarum.*

Objic. Siquis gratuito promittat puellæ Matrimoniū, & illa acceptet, non tamem viciſſim repromittat, valet promiſſio, & obligat promittentē ad Matrimoniū, quamvis puella non obligetur: ergo valent Sponſalia ſine repromiſſione. R. *N. Conſ.* quamuis enim talis promiſſio accepta producat obligationem ſimplicem, non tamen parit Sponſalitiam. Id transmitto, quod ille, qui acceptat hujusmodi promiſſionem, cenſeatur tacite repromittere, niſi probet nudam acceptationem, & ſibi defuiſſe animum ſe viciſſim obligandi.

Dico 5. Per illa *verba* ſufficienter exprimuntur Sponſalia ſeu promiſſio & repromiſſio Matrimonii, quæ juxta communem loquendi uſum aut receptam conſvetudinem ſignificant animum ſe obligandi ad Matrimonium contrahendum, uti ſunt hæc: *promitto tibi Matrimonium: accipiam te: nubam tibi: tu ſis futura mea uxor:* & ſi præceſſit mentio vel tractatus de Matrimonio, etiam hæc: *non amplius te deſeram.*

ram, fidelis tibi permanebo, non vero per se indicant promissionem Matrimonii verba amatoria, v. g. *tu es mea charissima, thesaurus meus, promitto tibi amorem & fidelitatem meam*. Pariter per illa *signa* censentur contrahi Sponsalia & satis exprimi, quæ juxta communem intelligentiam aut consvetudinem loci consensum in futuras nuptias exprimunt, uti subarrhatio, seu immissio annuli in digitum, & acceptatio: oblatio & acceptatio munerum, & jocalium: porrectio manuum, si hujusmodi fiant post prævium tractatum de Sponsalibus vel Matrimonio; quia verba & signa debent accipi juxta communem acceptionem & consvetudinem, nisi aliunde constet de mente opposita, *c. 7. h. t. & c. 6. de V. S.* Si omnibus pensatis maneat dubium, an per verba, vel signa, significetur promissio Matrimonii, & proferens verba, vel ponens signa, neget sibi fuisse animum promittendi, absolvendus est, vel ad summum ei deferendum juramentum purgatorium, cum jura sint proniora ad liberandum, quam ad obligandum, *l. 47. ff. de O. & A.* Si tamen verbis dubiis, vel signis accessit copu-

copula carnalis, præſertim repetita, præſumere debet judex animum ſponſalitium, per *c. 6. de condit. appoſ. & c. 30. h. t.* quia puella paulo honeſtior non eſt cenſenda præbere uſum ſui corporis, niſi Sponſo ſuo, & ſub ſpe futuri Matrimonii.

Quæres, an Sponſalibus adjici poſſit *conditio?* ℞. affirmative, proin valent etiam inita ſub conditione, modo ea ſit poſſibilis & honeſta. Communis, & patet ex dictis *ad tit. 35. de Pactis in lib. I.* atque patebit ex dicendis *tit. V.* infra. Nec refert, an conditio ſit neceſſaria vel contingens, de præſenti, præterito, vel futuro; ſi tamen ſit de futuro contingenti, v. g. ſi pater tuus conſentiet, ſuſpenditur obligatio ſponſalitia usque ad eventum conditionis; hoc autem ſecuto, & ſic purificata conditione, mox ſine novo conſenſu oritur obligatio, per *§. 6. Inſt. de V. O.* Si vero adjiciatur *modus*, ſeu gravamen imponatur uni vel utrique contrahentium, non ſuſpenditur obligatio ſponſalitia, ac inſuper ſpecialis obligatio inducitur ad præſtandum gravamen, ſeu ad implendum modum, ut ſi contrahas Sponſalia cum Bertha, 8

ut tibi officium impetret; nam modus exprimitur per particulam *ut*, conditio autem per particulam *si*. Dixi, *modo ea sit possibilis & honesta*; nam si sit *impossibilis*, ut si dicas, contraho tecum, si digito cælum tetigeris, vel *turpis*, ut si dicas, contraho tecum, si patrem tuum occideris, vitiantur Sponsalia, & non obligant, ut cum P. Wiestner *h. n. 30.* & aliis contra plurimos verius esse existimo, & declarabo *tit V. cit.* non obstante. quod Matrimonium sub conditione impossibili vel turpi contractum valeat, ac solum vitietur conditio, & habeatur pro non adjecta, *c. fin. de condit. appos.* quia hujus *Capit.* dispositio, utpote exorbitans à Jure Communi & Naturali, ac præcise in favorem Matrimonii facta, extendi non debet ad Sponsalia, quorum tantus in Jure favor non est, atque Matrimonii. Cæterum pro conditione impossibili haberi non debet, si personæ impedimento, in quo dispensari potest & solet laborantes, ita contrahant, *contraho tecum, si Papa dispensaverit.* Sanch. Palao, Gobat &c. contra gravissimos Canonistas, Host. Panorm. Navar. &c.

Dubi-

Dubitabis, an Sponsalibus recte apponatur *arrha*, seu res quaedam à Sponsis, vel eorum parentibus, post contractum sponsalitium data in securitatem futuri Matrimonii? R. omnino. Patet ex *l. 3. & 5. C. h. t.* Secuto autem postea Matrimonii redit arrha ad dantem ad exemplum Pignoris, quia per modum pignoris datur: vi consvetudinis tamen manet accipienti. Si vero Matrimonium non sequatur, tunc interest, an propter neutrius culpam non sequatur, & tunc restituenda est danti, ad propter unius culpam, & tunc, si dans commisit culpam, perdit arrham, si accipiens, restuere debet duplicatam, vel, si ita conventum est, in quadruplo, h. e. praeter arrham simul triplum, v. g. si accepit 50. florenos, reddit 200. *l. 3. & 5. citt.* Differt arrha à *Sponsalia largitate* [quae etiam dicitur *Jocalium, Donatio ante nuptias*, vel *Mundus muliebris*) quod haec donatio non fiat in pignus futuri Matrimonii, sed praecise in signum amoris: manetque accipienti, si sequatur Matrimonium: si hoc non sequatur sine alicujus culpa, restitui debet donanti: si ex culpa do-

nantis, res donata manet accipienti: ſi ex culpa accipientis, redit ad donantem. *l. 12. 15. 16. C. de donat ante nupt.*

10 Hærebis, an quoque *pœna*, à reſiliente ſolvenda, adjici poſſit Sponſalibus? ℞. cum diſtinctione. Si adjiceretur ſub pacto, ut ſolvatur pœna ab eo, qui juſte reſilit, ſeu juſtam reſiliendi à Sponſalibus cauſam habet, invalide adjiceretur, ut plerique conſpirant propter textum in *c. Gemma 29. h. t.* Si autem conventum ſit, ut ſolvatur ab illo, qui injuſte reſilit, probabilius recte apponitur pœna, & valet pactum, ut decet Laym. Haun. Gobat, Glettle &c. contra Covar. Sanch. Gonzal. Zœſ. P. Kugler. & plurimos Civiliſtas. Probatur 1. à paritate cum reliquis contractibus, quibus juxta plerosque recte apponitur pœna conventionalis ab injuſte reſiliente ſolvenda. 2. Ex paritate cum arrha quadruplicata, quæ juxta omnes quoad triplum habet rationem pœnæ, & tamen adjici per conventionem poteſt contra injuſte reſilientem. 3. Ex eo, quod talis pœna ſerviat ad impediendum peccatum injuſti receſſus à Sponſali-

ſalibus, quæ Sponſi tenentur exequi Jure Naturali & Poſitivo, niſi ambo diſſolvere velint mutuo conſenſu.

Objic. 1. Leges illimitate vetant ſponſalibus apponi pœnam conventionalem, uti colligitur ex *l. 1. & 5. C. h. t. &. c. Gemma cit.* ergo nec injuſte reſiliens ad illam obligari poteſt. 2. Matrimonia decet eſſe liberrima: ſed libertati præjudicat pœna conventionalis: ergo. ℞. ad 1. Leges Civiles in hac materia Sponſalium, quæ ſunt fori Eccleſiaſtici, non ſunt curandæ: deinde, licet explicite non faciant diſtinctionem inter juſte & injuſte reſilientem, reipſa tamen videntur intelligendæ eſſe de Sponſalibus, à quibus juſte & licite reſiliri poteſt. In *c. Gemma cit.* ſatis id clarum eſt, quia loquitur de caſu, quo cum puella nondum ſeptenni invalide ſunt inita Sponſalia, aut, licet valide fuiſſent inita, tamen adveniente pubertate jus reſiliendi locum habuiſſet: ergo ibi reprobatur pœna ſolum pro caſu, quo juſte reſiliens eam ſolvere deberet. Ad 2. *diſt. ma.* debent eſſe liberrima à metu injuſto. *C. ma.* juſto. *N. ma.* Metus pœnæ, quam injuſte reſiliens debet ſol-

 vere,

vere, justissimus est. Imo hic metus non obest libertati ad Matrimonium, quia sponte contrahens Sponsalia sub pœna conventionali sibi ipsi jam antecedenter ademit moralem libertatem, seu jus resistendi sine justa causa.

11 Dico 6. Contrahere Sponsalia possunt omnes, impedimento carentes. 2. Etiam per procuratorem, vel proxenetam, 3. Imo & parentes pro liberis, præsentibus & tacentibus, etiam sine mandato, vel alio signo sui consensus dato à liberis. Pars 1, est indubitata ex Jure Naturali & Positivo, libertatem omnibus indulgente ad matrimonium, per quod propagatur genus humanum. Quin etiam cum impedimento dirimente, ut est consangvinitas &c. vel impediente, ut est votum simplex castitatis, contrahi possunt Sponsalia, non quidem absolute, sed conditionate, *si Papa dispensaverit*, & impedimentum fuerit sublatum. Pars 2. patet ex *c. fin. de Procurat. in 6. & c. 68. de R. J. in 6.* ibi: *potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.* Necesse tamen est, ut procurator habeat mandatum speciale ad contrahendum cum persona determinata, id-

que

que exequatur per ſeipſum, & ut mandatum nec tacite nec expreſſe ſit revocatum, dum actu contrahit loco Principalis. *c. fin. cit.* Pars 3. liquet ex *c. un.* §. *porro. de deſponſ. impub. in 6.*

Objic. 1. In aliis negotiis procurator valide procedit, licet mandatum ſit revocatum, modo revocatio nondum ſit intimata procuratori. *l. 15. ff. mand. Clem. un. de renunt.* Ergo etiam in negotio Sponſalium, quod tamen nos videmur negare. 2. Nemo poteſt ſtipulari alteri, ut habet communis regula, ſeu alterum obligare alteri: ergo neque parentes obligare liberos præſentes & tacentes ad Matrimonium cum aliis contrahendum. 3. Sponſalia requirunt verum & proprium ſeu perſonalem conſenſum. *can. 2. cauſ. 27. q. 2. l. 4. ff. h. t.* Sed ſilentium & taciturnitas liberorum non eſt proprius, & verus, ſed ſolum præſumptus conſenſus, & à parentibus poſitus; *qui enim tacet, non fatetur. c. 44. de R. J. in 6.* Et quamvis, *qui tacet, conſentire videatur*, ut ait *c. 43. eod:* id tamen non procedit, quando agitur de præjudicio, vel de obligatione imponenda. 4. Si parentes nomine liberorum tacentium valide

contrahunt Sponſalia, etiam tutor pro pupillo contrahet valide, imò & frater pro ſorore tacente, ut eſt caſus in *c. 1. de Matrim: contracto contr. interd: Eccleſ:* Sed utrumque communiter negatur à DD: ergo. ℞. ad 1. *N. conſ:* Propter expreſſum textum *c. fin: cit.* & quia in aliis negotiis Jus Humanum ſupplere poteſt voluntatem contrahentis, non vero in Sponſalibus ad Matrimonium, quod exigit individuam vitæ ſocietatem, obligantibus. Ad 2. In Sponſalibus, quæ parentes contrahunt pro liberis tacentibus, datur ſpecialis exceptio in *c. un: cit:* Ad 3. Pro hoc caſu ſecundum dicta ſufficit conſenſus ex taciturnitate præſumptus. Interim tamen, ſi liberi revera non conſentirent, adeoque foret conſenſus *mere* præſumptus, vere non exiſtens, is non ſufficeret re ipſa, licet pro foro externo præſumeretur tamdiu, donec liberi probarent aliquo indicio, vel ſaltem juramento, ſuum diſſenſum. Ad 4. Negatur ſequela, quia de tutore & fratre loco pupilli vel ſororis præſentis & tacentis Sponſalia contrahente non exſtat Juris poſitivi diſpoſitio, bene tamen de parentibus, patre vel matre, quæ

diſpo-

diſpoſitio ſi abeſſet, etiam negarem valida contrahi Sponſalia ab his nomine liberorum, utpote quæ inducunt obligationem perſonalem ad ſtatum tam difficilem, atque ideo proprium perſonalem ac naturalem conſenſum videtur requirere.

Quæres, an licite, vel ſaltem valide, 12
Sponſalia contrahant liberi ſine conſenſu parentum? Et an Catholicus cum Hæretica, aut viciſſim? ℞. ad 1. Valide quidem contrahunt, ut habet communis Catholicorum contra Hæreticos ex clara deciſione Trid: *ſ. 24. c. 1. de ref: Matrim:* ubi etiam Matrimonium ſine conſenſu parentum initium ſuſtinetur; cum electio ſtatus debeat eſſe liberrima, & independens ab aliena voluntate. Nec attendi in hac materia ſpirituali debet. *l. 7. §. 1. ff. h. t.* Ad valorem requirens conſenſum parentum, in quorum poteſtate ſunt liberi. Excipitur tamen caſus, quo Matrimonium ipſum licite non poſſent ſine conſenſu parentum contrahere liberi; quia obligatio ad illicitum implicat. Regulariter tamen illicite contrahunt ſine conſenſu vel ſaltem conſilio parentum; quia ex præcepto quarto Decalogi tenentur

tur liberi revereri ſuos parentes, & iis obſequi, conſequenter in re tam gravi eorum conſenſum vel conſilium petere, imò, niſi absque juſta cauſa negent parentes conſenſum, etiam eorum voluntatem ſequi; probabiliter tamen ſolum venialiter peccant non ſequendo, niſi prævideant gravem illorum triſtitiam. Ad 2. Sponſalia Catholici cum hæretica, vel viciſſim Catholicæ cum hæretico, ordinarie non ſolum illicita ſunt graviter, ſed etiam invalida. Azor, Sanch. Sporer, Gobat. *tr.* 9, *n.* 216. Ratio eſt, quia tale Matrimonium ordinarie eſt graviter illicitum, ut videbimus infra *num:* 44. ergo, ſi Sponſalia valerent, deberent ligare ad illicitum, quod repugnat. *c. fin. de Pact. &. c. 18. de Jurejur.* Valere tamen poſſent ut conditionata, ſi nimirum inirentur ſub expreſſa vel tacita conditione hac, *ſi pars hæretica ſe converterit ad fidem Catholicam ante contractum Matrimonialem.*

13 Dico 7. Sponſalia producunt obligationem Juſtitiæ, gravem per ſe, ad contrahendum ſuo tempore Matrimonium cum perſona, cui promiſſum eſt. *can: 27. 47. 50. cauſ: 27. q. 2. c. 10. & c. h.*

t. quia ſunt contractus oneroſus ac reciprocus, & quidem circa materiã gravem. Quia vero Sponſi nihil aliud ſibi ſelent promittere, quàm Matrimonium, ideo, ſi fornicantur cum aliis, probalius non fiunt rei quaſi adulterii, nec in Confeſſione neceſſario aperienda eſt circumſtantia Sponſalium cum alia perſona jam initorum.

Obiic. Alii deſponſatæ, renuntiare conditioni, & nubere alii non prohibetur, ait *l. 1. C. h.t.* Ergo ſaltem fœminis deſponſatis licitum eſt à Sponſalibus recedere, ac alteri nubere. ℞. Jus Civile in materia ſponſalium non debet attendi, ſed Jus Canonicũ, & Naturale; quia referuntur & ſunt via ad Matrimonium, quód, utpote in nova Lege Sacramentum, eſt aliquid ſpirituale. Dein Jus Civile non intendit tollere obligationem naturalem omni contractui oneroſo communem, ſed ſolum pro foro externo recedentes à Sponſalibus abſolvit à pæna.

Quæres, quando implenda ſint Sponſalia per contractum Matrimonialem? 14
℞. cum diſtinctione: ſi tempus aliquod ſeu dies executioni ſit præfixa, ſtatim ſunt implenda adveniente die, niſi juſta cauſa indulgeat moram. Si vero

cer-

certum tempus non est præfixum, quamprimum alterutra pars exigit, & justa causa non impedit. Plerique omnes ex *c. 10. h. t. l. 23. ff. de O. & A. l. 41. ff. de V. O.* Probabilius tamen, si dies non est præfixa, non stringit obligatio exequendi, quamdiu neutra pars exigit impletionem, licet commodè Matrimonium posset contrahi. Sanch. Diana, P. Kugler *de Sponsal: p. 2. n. 6.* contra Pont. Palao, Reiffenstuel *h. a n: 143.* Probatur tum ex *l. 10. C. de Pignor:* ubi datur hæc generalis regula: *debitores præsentes prius denuntiationibus conveniendi sunt*, seu prius interpellandus est debitor ad faciendum, ad quod se obligavit. tum ex præsumpto in dilationem consensu, quem indicat silentium Sponsi vel Sponsæ. Si tamen compars esset in periculo incontinentiæ, aut ex verecundia vel metu reverentiali non auderet petere executionē seu impletionē Sponsaliū, per accidens urgeret obligatio statim implendi, licet expresse non peteretur impletio.

Obijc: *l. 41. cit:* & in *l. 14. ff. de R. J.* sic habetur *in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur*; ergo prima opportunitate

tate impleri debent Sponſalia, licet compars non petat. Fere ſicut votum, cui dies non eſt præfixa, ſtatim & prima occaſione impleri debet. ℞. Debetur quidem præſenti die, ſeu jam datur obligatio implendi, ſed non pro præſenti die, ſeu ſtatim implendi comparte non urgente. Cum voto non eſt paritas, quia ejus impletionem DEUS nunquam expreſſe ſolet exigere, & ideo cenſetur exigere ſtatim pro prima occaſione.

Sed quid Juris, ſi ſponſus vel ſpon- 15
ſa convento tempore, vel ad inſtantiam compartis, abſque juſta cauſa renuat implere ſponſalia contrahendo Matrimonium, vel huic ponat impedimentum? ℞. rurſus cum diſtinctione. Si pars altera adeat Judicem, qui debet eſſe Eccleſiaſticus, & petat renuentem compelli ad executionem ſponſalium, vel ad ſatisfactionem aliam pro injuria, aut damno illato, aut pro ceſſione juris jam quæſiti, refuſis etiam expenſis litis, poteſt & tenetur Judex, ſi prævia monitio non ſufficiat, illum compellere ad ineundum Matrimonium per competentia Juris media, v.g. per incarcerationem, commina-

tio-

tionem censurarum, vel per actualem excommunicationem; si autem majoris mali aut infausti Matrimonii periculum hæc dissvadeat, vel pars altera velit esse contenta satisfactione pecuniaria, ad hanc secundum æquitatem & circumstantias condemnare Reum. Communis apud P. Kugler *p. 1. q. 5. n. 70.* & Gobat. *tr. 10. cas. 4. & 6.* desumpta ex *c. 2. 10. 17. h. t. c. 1. & 3. de Pact. c. fin. de Injur.* Trident. *s. 25. c. 3. de ref.* suffragante Praxi. Si vero non adeat Judicem, renuens tenetur nihilominus in conscientia ad implenda Sponsalia, seu ad æquam satisfactionem pecuniariam, prout petierit Pars contempta vel repudiata; sic enim exigit Jus Naturale, & Justitia Commutativa.

16 Dico 8. Alter effectus, quem producunt Sponsalia valide & absolute contracta, est impedimentum publicæ honestatis, vi cujus validum contrahi Matrimonium cum certis consanguineis sponsi vel sponsæ deinceps non potest. *can. 11. 14. 15. &c. caus. 27. q. 2. c. 4. 8. x. c. un. h. t. in 6. c. 4. de despons. impub.* & Trid. *s. 24. c. 3. de ref. Matr.* Hæc igitur *Justitia* seu *Impedimentum publicæ honestatis* est quædam quasi affinitas

finitas ex inchoatione Matrimonii per conjunctionem non corporum (ut fit in vera affinitate) sed animorum orta, & conjugio cum ipsorum consanguineis obstans; quia, sicut inhonestum est jungi Matrimonio cum consanguinea ejus, cui ipse erat prius conjunctus corpore per copulam carnalem, & factus vere affinis, ita inhonestũ quoque visum est Pontificibus jungi Matrimonio cum consanguinea ejus, cui quis animo per promissionem Matrimonii prius erat conjunctus. Quæ conjunctio cum arctior sit ex Sponsalibus de præsenti, seu ex Matrimonio Rato, etiam ex hoc inducitur impedimentum publicæ honestatis, ut notant communissime DD. extendendo dictos canones, de quo infra §. 4, Hic autem agimus de eo, quod oritur ex sponsalibus de futuro, de quo dixi 1. *valide contracta*, quamvis enim de jure Antiquo *c. un. cit.* &c, publica honestas etiam orta fuerit ex Sponsalibus invalidis, modo non fuerint invalida propter defectum consensus; Trident. tamen illam oriri noluit ex Sponsalibus de futuro [de ea enim, quæ oritur ex Sponsalibus de præsenti, nihil

immu-

immutavit] *quacunque ratione* invalidis. Dixi 2. *abſolute*; ſi enim conditionate ſunt inita Sponſalia, non oritur hoc impedimentum ante eventum conditionis, bene tamen poſtea. *d. c. un. §. ille vero.* Dixi 3. *Validum contrahi Matrimonium* &c. adeoque hoc impedimentum eſt *dirimens*, ut vocatur. Dixi 4. *deinceps*; nam hoc impedimentum eſt perpetuum, & non tollitur, licet ſponſalia diſſolvantur, etiam mutuo conſenſu, per *can: 11. & 14. citt: c. 5. de deſponſ: Impub: & declarat: Cardd:* de anno 1658. approbatam ab Alex. VII. qui teſte Gob: & Fagn: juſſit hanc doctrinam non amplius revocari in dubium. Dixi 5. *cum certis conſangvineis*, & quidem hodie poſt Trid: *loc: cit:* ſolum in primo gradu, ut adeo ſponſus ſolum cum matre, ſorore, & filia ſuæ ſponſæ Matrimonium contrahere nequeat. Quia vero Trid: loquitur ſolum de impedimento publicæ honeſtatis orto ex ſponſalibus de futuro, DD. paſſim inferunt, illud, quod oritur ex ſponſalibus de præſenti, hodiedum adhuc uſque ad quartum gradum dirimere Matrimonium cum conſangvineis ſponſæ.

Objic:

Obijc: 1. Impedimentum publicæ honestatis fundatur in mutuo consensu sponsalia contrahentium: ergo mutuo consensu, quo dissolvuntur sponsalia, sublato tollitur quoque ipsum. *arg: can: 1. & l. 35. ff. de R. J.* per quas enim causas aliquid fit, per easdem & dissolvitur. 2. Siquis prius cum Bertha contraxisset sponsalia de futuro, ac postea cum Caja illius sorore sponsalia de præsenti, non posset amplius contrahere Matrimonium cum Bertha, si ex sponsalibus de præsenti, non ob consensus defectum invalidis, oritur impedimentum publicæ honestatis, ut nos diximus: sed hoc est falsum: ergo.
℞. ad 1. Fundatur in mutuo consensu per accidens & ex dispositione Ecclesiæ, non per se & ex natura rei: vel fundatur *in fieri,* at non *in conservari*, in mutuo consensu. Ad 2. *N. maj:* quia per sponsalia etiam de præsenti invalide inita non tollitur valor priorum sponsalium de futuro: neque impedimentum publicæ honestatis agit retro [sicut retro affinitas] h. e. non dirimit. Sponsalia jam prius inita, sed solum ineunda, ut habet textus in *d.c.un: ad impediendum vel dirimendum sequentia*
spon-

ſponſalia, vel Matrimonia, non autem ad præcedentia diſſolvendum.

17 Dico 9. Sponſalia ſemel valide contracta iterum diſſolvi poſſunt variis modis, qui ad duas claſſes referuntur. *Prima* eſt, ſi *ipſo Jure*, & ex utraque parte diſſolvantur, uti contingit 1. per mutuum conſenſum, vel potius diſſenſum, licet ſponſalibus acceſſiſſet juramentum, aut fornicatio. 2. Per diſſenſum unius pubertatem adepti, ſi impubes contraxit, de quo *tit: ſeq:* 3. Per impedimentum Matrimonii ſuperveniens, ſive illud ſit *dirimens*, quo ſtante Matrimonium valide non poteſt contrahi, uti eſt affinitas, Profeſſio Religioſa, ſuſceptio Ordinis Sacri &c. ſive *impediens*. quo ſtante ſolum illicite contrahitur Matrimonium, uti eſt votum Religionis ingrediendæ; an vero per actuale Matrimonium cum alia penitus ſolvantur ſponſalia priora, item an ſponſalia poſteriora, quibus acceſſit copula, & an per votum ſimplex caſtitatis, dicemus ad *tit: de ſponſa duorum*, & ad *tit: Qui Clerici vel vov:* Cæterum qui culpabiliter poſuit impedimentum executioni ſponſalium, in quo diſpenſari ſolet, tenetur ſuis ſumptibus regulariter,

lariter diſpenſationem petere, ſi Pars altera exigat. 4. Per lapſum temporis, quod eſt præfixum obligationi finiendæ; quia *contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur. c. 85. de R. J. in 6.* Si tamen ex cauſa unius tantum, vel ex mora etiam inculpabili unius non ſecutum eſt præfixo tempore Matrimonium, ſolvuntur ſponſalia ſolum ex parte unius, nempe culpam vel moram non committentis. *c. 22. h. t.* ubi ſolum ille dicitur liberari, penes quem *non ſtetit, quin ad ſtatutum terminum Matrimonium conſummaverit*, h. e. contraxerit. Dixi, *quod eſt præfixum finiendæ obligationi*; ſi enim certum tempus ſit præfixum obligationi implendæ, ſeu ulterius non differendæ, ac per modum termini, à quo incipiat obligatio in actu ſecundo, v. g. ſi ſponſi ſibi promitterent Matrimonium intra annum, vel ſequenti Paſchate contrahendum, elapſo hoc termino non finiretur obligatio, ut habet communis ex *c. 6. de dolo.* quia obligatio, quæ ſtatuto tempore impleta non eſt, non ceſſat, ut ſi hoc anno non ſolviſti annuos cenſus, non liberaris ab obligatione ſolvendi deinceps.

18 *Altera* classis est, si dissolvantur sponsalia non ipso Jure, sed *per rescissionem, & recessum*, vel liberam voluntatem unius, cui datur justa causa resiliendi, licet posset non resilire, & altera Pars manet obligata, quamdiu innocens non actu resilierit. Sic solvuntur vel solvi possunt sponsalia 1. propter dolum accidentalem antecedentem unius in contractu sponsalitio commissum. 2. Propter votum simplex castitatis, cælibatus, vel SS. Ordinum, post sponsalia ab altera Parte editum. 3. Propter sponsalia licet invalide ab altera Parte contracta cum alia persona. 4 Propter ingressum in Novitiatum Religiosi Ordinis: quo casu probabilius non quidem liberatur ingressus, sed solum remanens in sæculo; quamvis enim licite ingressus sit Novitiatum, censetur tamen renuntiâsse sponsalibus, quam proin renuntiationem acceptare potest, si velit, remanens in sœculo, & alteri nubere: quod autem ingressus non liberetur ante Professionem, inde colligitur, quia nec ex natura rei, nec ex dispositione Juris hæc liberatio probatur. 5. Propter discessum unius ex sponsis, inscia vel invita altera Parte,

te, in alienas terras animo mutandi domicilium, vel si spes non sit eum brevi rediturum: propter absentiam vel dilationem executionis sponsalium nimis diuturnam. tex. & DD. *in c. 5. h. t.* Interim tamen requirendus foret absens, de cujus animo domicilium mutandi, vel brevi revertendi, non satis constat, per litteras, ut redeat & sponsalia impleat, & tunc, si requisitus implere recuset, vel si præsens ad implendum requisitus tergiversetur & moras nectat, integrum erit resilire, & alteri nubere. 6. Propter fornicationem unius, sponsalia subsequentem. *c.* 25. *de Jurejur:* quia *frangenti fidem, fides frangatur eidem,* ut habet axioma. Idem est de fornicatione spirituali, seu de lapsu unius in hæresim, per *c. 5. de divort:* 7. Propter fornicationem sponsæ, etiam sponsalia præcedentem, à sponso tamen ignoratam, postea vero cognitam; quia in Jure paria sunt aliquid ignoranter præcedere, & supervenire, per *c. 4. de Except. & l. 77. ff. de contr: empt:* Quod tamen (saltem pro foro externo) juxta communem non procedit in casu, quo sponsus ante sponsalia inita fornicatus est cum alia; eo quod

ſit diſpar ratio, & ſponſus fornicatus in æſtimatione morali non cenſeatur reddi tam vilis, ſicut ſponſa fornicata, neque tam probroſum ac difficile ſit ſponſæ, ſi ducat virum corruptum (ſaltem niſi ſæpius ſit fornicatus, vel prolem jam habeat) quam ſponſo, ſi ducat ſponſam ab alio corruptam. Si vero utraque pars poſt jam inita ſponſalia fornicatur cum aliis, valde diſcrepant DD. quorum aliqui facultatem reſiliendi tribuunt utrique, quia utraq; violavit datam fidem, alii autem neutri, quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur. *l. 10. ff. de compenſat. c. 6. de adult.* Alii demum & forte probabilius indulgent licentiam reſiliendi ſponſo, non vero ſponſæ, eo quod duplex cauſa reſiliendi reperiatur in fornicatione, ſponſalibus ſuperveniente, ſcilicet violatio fidei, quæ in hoc caſu datur ex utraque Parte, & ſic neutra alteri quidquam objicere poteſt, vel propterea reſilire, ac inſuper ſpecialis turpitudo in perſonam fornicantem redundans: ſed hæc eſt major in ſponſa, quam in ſponſo, ut inſinuatum jam eſt.
19 8. Denique propter quamcunque notabilem mutationem, phyſicam vel mo-

moralem, uni ex sponsis superveni-entem, quæ nimirum sit tanta, ut, si fuisset prævisa, sponsalia non fuissent contracta. per §. 25. *cit.* Quia hæc censentur habere semper hanc imbibitam conditionem, *nisi notabilis mutatio intervenerit: si res in eodem statu permanserint.* Talis mutatio foret, si alterutra Pars incideret in lepram, paralysim, luem Gallicam, perpetuam oris graveolentiam, vel in alium morbum difficulter curabilem: si amitteret oculum, nasum, pedem manum &c. si sponsa notabiliter fieret deformior in facie, si sponsus evaderet moribus asper & crudus, ebriosus, prodigus, aleator, vagabundus: si alteruter committeret crimen grande, ex quo oritur infamia Juris aut facti: si incideret in magnam paupertatem, vel debita &c. si inter sponsorum parentes aut consangvineos oriantur graves lites, aut ex nuptiis oriturae prævideantur, nec spes sit reconciliationis. Duo tamen hic notare adhuc juvat. *1.* Quod non minus resilire liceat, si talis circumstantia vel qualitas antecesserit Sponsalia, at tunc ignorata, sed primum postmodum cognita, quæ, si cognita fuisset, sponsalia

non

non fuissent contracta, quam si supervenerit; quia paria sunt aliquid supervenire, & ignoranter præcedere: non esse, & non apparere, esse & apparere. c. 4. l. & 77. cit: cum censeatur res fieri tunc quando innotescit. 2. Quod facultas resiliendi detur solum personæ, quæ mutationem non est passa, non vero alteri, penes quam secuta est mutatio; si proin non mutata velit adhuc Matrimonium contrahere cum mutata, potest, & mutata tenetur contrahere cum illa. Et hinc sponsus, cui supervenerunt notabiles divitiæ, vel nobilitas, non potest resilire, nec sponsa, cui parentes minitantur exhæreditationem usque ad legitimam, si ducat Titium pauperem, si prius scivit esse talem.

20 *Objic*: 1. Sponsalia non claudicant, sed essentialiter sunt mutua, ut *n. 6*, docuimus: ergo non possunt dissolvi ex una tantum parte. 2. Si dolus accidentalis in contractu sponsalitio commissus dat causam resiliendi decepto, tunc contrahere volens sponsalia tenetur manifestare suum defectum occultum, propter quem non contraheret secum altera Pars, si illum sciret: sed hoc nimis

mis difficile, & contra praxim quotidianam: ergo. 3. Sponſus ante inita ſponſalia fornicatus cum alia merito ſuſpectus eſt de non ſervanda fide thori in ſubſecuto Matrimonio: ergo etiam ſponſa juſtam reſiliendi cauſam habet propter fornicationem ſponſi ſponſalia antegreſſam, & poſtea primum cognitam. 4. In c. 25. cit. ſic dicitur: *ſi quis juraverit, ſe ducturum aliquam in uxorem, non poteſt opponere fornicationem præcedentem, ſed ſubſequentem:* ergo neque ſponſus repudiare poteſt ſponſam propter fornicationem, ſponſalia antegreſſam, ac poſtea detectam. 5. Si uterque conjux committat adulterium, neuter poteſt inſtituere divortium. *c. 6. de divort:* ergo etiam, ſi uterque ſponſus poſt ſponſalia fornicetur, neuter, adeoque nec ſponſus poteſt reſilire, 6. Si fornicatio poſt ponſalia eſt ſufficiens cauſa innocenti ad reſiliendum, etiam erunt oſcula & tactus impudici admiſſi vel exerciti cum alia perſona: ſed hoc videtur falſum.

℟. ad 1. *diſt ant:* non claudicant initio, dum fiunt. *C. ant.* in conſervari. *N. ant: & conſ:* Ad 2. *diſt:ma:* Tenetur manifeſtare ſuum defectum occultum, qui

foret

foret alteri noxius, vel Matrimonium redderet notabiliter difficilius, uti eſt lepra, morbus gallicus, infamia, imprægnatio ab alio &c. vel deberet à contractu abſtinere. *Conc: ma.* Defectum, qui notabile damnum vel moleſtiam allaturus creditur, præſertim ſi ſine probro ſuo manifeſtare non poteſt. *N. ma.* Sic fæmina non tenetur prodere ſuam fornicationem cum alio habitam ſine imprægnatione, paupertatem, leves defectus corporis, vel animi &c. partim quia ſic fert uſus, in tacita hominum conventione fundatus, nec infertur per hoc alteri Parti injuria, cum eidem ſimile jus competat non manifeſtandi ſuos defectus, vel ſi infamia metuatur, etiam celandi, ſine mendacio tamen; partim quia pars decepta ſibi imputare debet, quod non fuerit accuratior. Ad 3. *N. ant.* Saltem ſi non frequenter ſit fornicatus. Ad 4. Ille textus intelligendus eſt de fornicatione præcedente, quam ſponſus jam ſcivit tempore ſponſalium, ut notat Gloſſa *v. præcedentem.* Ad 5. Inter utrumque conjugem adulterantem, & inter utrumque ſponſum fornicantem, eſt quidem paritas in eo, quod utrobique neutra

Pars

Pars possit agere ad divortium, vel ad rescissionem, ratione violatæ fidei, quia utraque Pars violavit; disparitas tmen est in eo, quod conjugium non sit rescindibile, sponsalia vero sint rescindibilia; & ideo non male permittitur rescissio sponsalium sponso propter aliam causam, nempe ob majorem turpitudinem, quæ sponsæ fornicanti, quam sponso fornicanti, inuritur. Ad 6, *dist: ma.* Cum communi contra Palao & P. Schmier etiam oscula & tactus impudici erunt causa resiliendi respectu sponsi contra sponsam talia admittentem. *C. ma.* Respectu sponsæ contra sponsum, saltem si non frequenter talia exerceat ut merito reddatur suspectus de violanda suo tempore fide conjugali. *N. ma.* Ratio disparitatis est iterum; quia tantúm dedecus & vilitas non redundat in sponsum ex hujusmodi actibus, quantum in sponsam.| |

Quæres an sponsi propria auctoritate possint resilire à Sponsalibus, si subsit aliqua causa ex prædictis? Et quomodo constare debeat de causa? 21

R. 1 Si Sponsalia sint clam contracta & causa dissolvendi sit oculta: item si

si Sponsalia sint quidem publice contracta, causa tamen recedendi sit pariter publica & notaria, non opus est authoritate Judicis Ecclesiastici; quia ex nullo Jure (saltem Communi) id reperitur cautum, & nullum ex tali dissolutione oritur scandalum. Idem est, si mutuo consensu velint sponsi recedere à Sponsalibus. Interim tamen in quibusdam Diœcesibus, uti in Constantiensi & Frisigensi, prohibitū est dissolvere Sponsalia publice inita, vel postmodum publicata, sine prævia cognitione Judicis Ecclesiastici de causa. Si vero causa resiliendi sit dubia, debet accedere authoritas Judicis Ecclesiastici; quia vi contractus sponsalitii quilibet sponsus est in possessione juris acquisiti: in dubio autem nemini licet propria authorite alterum deturbare de sua possessione juris sui. Rs. ad 2. Requiritur plena probatio, saltem pro foro externo, pro quo regulariter toties necessaria est plena probatio, quoties agitur de præjudicio tertii. *c. 23. de testib: l. 9. C. eod.* Excipitur tamen casus, quo causa resiliendi est impedimentum Matrimonii, vel dirimens, ut affinitas &c. vel impediens, uti vo-

tum castitatis sponsalia antecedens &c. tunc sufficit enim semiplena probatio. *c. 22. eod: c. 12. h. t.* quia agitur de periculo animæ, & de vitando peccato.

Obiic: 1. Ex *caus: 33. q. 2. c. 12. de despon: impub: c. 3. de divort.* eruitur, quod requiratur auctoritas Ecclesiæ ad dissolvenda sponsalia: ergo. 2. Ad dissolvendum Matrimonium non sufficit unus testis, deponens de impedimento dirimente. *c. 47. de testib. c. 1. de consang: & affinit.* quamvis etiam agatur de vitando peccato: ergo nec sufficit unus testis ad dissolvenda sponsalia, licet pro causa allegetur impedimentum Matrimonii dirimens. ℞. ad 1. *N. an.* Quia allegata Jura non de sponsalibus de futuro loquuntur, sed de Matrimonio jam contracto, quod ex natura sua est indissolubile. Ad 2. *N. cons: & parit:* Quia, quando impugnatur Matrimonium, impugnatur vinculum de se indissolubile, & simul jus alterius non modo quæsitum, sed jam actualiter etiam possessum: si autem agatur ad dissolvenda Sponsalia, multis modis dissolubilia, per quæ nondum est jus in re quæsitum, multo minus possessum, aliter est discurrendum; quia sic

evi-

evitari poteſt peccatum ſine læſione juris realis jam poſſeſſi.

§. II.

De Matrimonio.

22 *Matrimonium* duobus modis accipi poteſt. 1. præciſe pro *contractu Civili*, quo inter virum & mulierem mutua poteſtas traditur in ordine ad copulam conjungalem, per ſe aptam ad generationem prolis, & ad vitæ communis conſortium; cujusmodi fuit in Antiquo Teſtamento, & hodie inter Infideles, ſeu non Chriſtianos, atque definitur ex §. 1. *Inſtit: de patr: pot: & l. 1. ff. de ritu nupt:* quod ſit *conjunctio maris & feminæ, individuam vitæ conſuetudinem continens*, h. e. *Contractus legitimus, quo mas & fœmina nullo Jure impediti mutuo ſibi tradunt jus in corpora ad actus ex ſe aptos ad generationem prolis, & ad individuam vitæ ſocietatem ſe obligant.* 2. Prout iſte contractus *Sacramentum* eſt, ſeu ad rationem Sacramenti; à Chriſto elevatus [ut conſtanter docuit Eccleſia, & definitum in Florentino ac Tridentino (Concilio) probabiliter per illa verba *Matth: 19. Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, nimirum

propter

propter ſignificationem conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, quam Matrimonium Chriſtianorum ſignificat juxta illud *Ephes*: 5. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico, in Chriſto & Eccleſia*. Atque in hoc ſenſu acceptum Matrimonium patitur paulo allatam definitionem poſteriorem magis accuratam, adjectis tamen his verbis: *ex inſtitutione Chriſti collativus gratiæ* In utraque hac acceptione Matrimonium ſumitur active, formaliter, & in fieri, vocaturque etiam *Connubium*, ac ſubinde etiam *nuptiæ*: ſi autem ſumatur pro actuali ſocietate viri ac fæminæ, reſultante ex prædicto contractu, ſeu pro ſtatu permanente, accipitur paſſive, objective & in facto eſſe, vocaturque etiam *Conjugium*, *vel Conſortium*. In nulla acceptione ad eſſentiam ſuam requirit actualem copulam carnalem, ſeu concubitum. *can*: 5. *cauſ*: 27. *q*. 2. nam *nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit*. *l*. 30. *ff*. *de R*. *J*.

An vero Matrimonium contrahi poſſit ſub conditione ſervandæ caſtitatis perpetuæ, quale probabiliter fuit inter B. Virginem & S. Joſephum, vel ſub pacto de nunquam petendo & red-

den-

dendo debito conjugali, controversum est inter DD. Ego affirmativam defendi in *meo Candidato* ut probabiliorem, quia per contractum Matrimonialem videtur tradi posse solummodo jus remotum, & contrahi obligatio remota ad usum corporis seu ad actum conjugalem, vel in actu primo, sine jure proximo & obligatione proxima atque actu secundo, scilicet sic contrahendo, *do tibi, & accepto jus corporis ad usum conjugalem, nolo, autem usum corporis:* vel sic: *volo retinere jus, & me obligo ad copulam: sed copulam nolo.* Addo, quod in nullo contractu usus rei sit de essentia contractus. Accedit, quod honeste possit intendi Matrimonium præcise *ut Ratii: arg: c. 16. h. t.* Et nunquid valet Matrimonium, quod contrahitur cum animo ingrediendi Religionem ante consummationem? Omnino; id enim SS. Canones permittunt diserte: ergo jus proximum ad copulam non traditur, nec obligatio proxima ad illam contrahitur, sed solum remota: cur ergo dictus animus non posset in pactum deduci; cum pactum excluderet solum consensum in copulam, quem etiam excludit dictus animus & propositum?

Pari-

Pariter controverſum eſt, an Fideles poſſint contrahere Matrimonium validum præciſe in ratione contractus, poſitive excluſa ratione Sacramenti. Ego ibidem pariter affirmavi cum Scoto, Pontio, Vaſq; Gobat &c. contra valde communem; quia intentio faciendi, quod Chriſtus inſtituit, in confectione Sacramentorum omnino neceſſaria eſt juxta Conc. Florent. & Trid: *ſ. 7. can. 11. de Sacram: in genere.* nec ſufficienter probatur, rationem Sacramenti à Chriſto inſeparabiliter ſuperadditam eſſe contractui Matrimoniali.

Porro *cauſa efficiens remota* Matrimonii eſt Deus ut Author Naturæ, qui illud jam in Paradiſo inſtituit tanquam medium, per quod naturali ratione propagaretur genus humanum: qua Sacramenti autem Chriſtus. *Cauſa proxima* ſunt contrahentes, qui quoque ejus, ut Sacramentum eſt, ſunt *Miniſtri*, non Sacerdos aſſiſtens; quia illi ponunt materiam & formam: ſiquidem *materia remota* ſunt corpora contrahentium, ad generationem prolis idonea; *proxima* vero mutua traditio & acceptatio juris in corpora, non realis, ſed 23

con-

consensualis, seu ipse contractus; *forma* autem est consensus mutuus qua expressus per signum sensibile, scilicet vel per verba, ut sunt hæc, *ego te accipio in meam; ego te accipio in meum. c.31. h. t.* vel per nutum, aut scripturam, vel per porrectionem manus, aut acceptationem annuli &c. modo ex circumstantiis & intentione contrahentium significent traditionem mutuam juris in corpora. *Causa finalis* est procreatio prolis, & secundario remedium concupiscentiæ. *Effectus* est conjunctio animorum ad mutua obsequia & officia conjugalia, ac perpetua societas vitæ, seu indissolubilitas, item, cum hodie sit Sacramentum, gratia supernaturalis, tum sanctificans, quæ per se augetur in subjecto capaci, tum actuales, seu auxilia ad facilius perferenda Matrimonii onera.

24 Matrimonium primario dividitur in Legitimum, Ratum, & Consummatum. *Legitimum* est, quod præcise juxta Leges Naturales & Civiles contrahitur, absque hoc, quod ab Ecclesia ratum haberetur, aut Sacramentum sit, quale non est apud non Christianos. *Ratum*, quod inter Christianos, ac Fideles juxta

xta Leges Ecclesiasticas rite contrahitur, atque ideo ratificationem Ecclesiæ, & rationem Sacramenti habet, cui tamen necdum accessit commixtio corporum, seu copula carnis. *Consummatum* denique, cui talis copula accessit, eaque perfecta & talis, quæ per se sit apta ad generationem prolis, licet hæc per accidens, v.g. propter sterilitatem aut senium mulieris, non sequatur. Porro aliud Matrimonium dicitur *Solenne* aut *Civile*, in quo nimirum etiam ea concurrunt, quæ requirit Jus Civile, uti sunt: pacta dotalia, consensus patris, publica sponsæ traductio in domum sponsi &c. Aliud *Insollenne* aut, *Canonicum*, in quo solum ea concurrunt, quæ à Canonibus requiruntur, maxime præsentia Parochi & testium. Ad quod referri potest Matrimonium *Morgenaticum*, seu ad *Morgenaticam*, quod etiam vocatur *Matrimonium Conscientiæ*, & quandoque contrahitur à viris Illustribus ad vitandam fornicationem cum fœmina inferioris conditionis occulte quidem, coram Parocho tamen & testibus, eo pacto, ut conjux & liberi ex ea sucepti *Morgengeba* seu dono nuptiali, aut alia certa portione ad su-

am ſuſtentationem neceſſaria, ſint contenti, conditionem tamen & dignitatem Mariti non participent, atque à cæteris bonis paternis: titulisque, & inſignibus abſtineant, ſcilicet in favorem primæ uxoris & liberorum ex ea genitorum. Conjux, quæ ſine ſolennitatibus Juris Civilis (vel ad Morgenaticam) ducitur, ſtricte non *uxor*, ſed *concubina* appellatur in Jure. *can: 4. & 5. d. 34.*

Dico 1. Conſenſus Matrimonialis debet eſſe verus ſeu non fictus, voluntarius, mutuus, verbis vel aliis ſignis, ſponſalia de præſenti ſignificantibus, debite expreſſus. Patet ex dictis de conſenſu ſponſalitio. Item debet eſſe liber ab errore ſubſtantiali, & metu gravi injuſte incuſſo, ut patebit ex dicendis §. 4. item publicus, non clandeſtinus, ut *tit: III.* ac abſolutus, ut *tit: V.* dicetur, atque poſitus à perſonis, nullo impedimento dirimente laborantibus, cujusmodi impedimenta varia explanabuntur in ſubſequentibus usque ad *Tit: XVI.*

26| Dico 2. Idem conſenſus debet eſſe perſonalis, h. e. ab ipſis perſonis contrahentibus poſitus & expreſſus: proin

pro-

probabilius non valet Matrimonium, à parentibus contractum pro liberis præsentibus & tacentibus, nisi ad id sint constituti. Ratio fundatur in arduitate negotii, quale est electio status perpetui, quæ videtur exigere consensum personalem aliquo determinato signo ab ipso contrahente expressum: sed liberi tacendo præcise non exprimunt suum consensum aliquo signo certo ac determinato; qui enim tacet, nec affirmat, nec negat. *c. 44. de R. J. in 6.* seu nec consensum, nec dissensum indicat. Neque dispositio Juris, quod in *c. un. de despons: impub:* pro validis habet sponsalia sine mandato à parentibus & tacentibus, utpote exorbitans, extendenda est ad Matrimonium, præsertim cum sit longe dispar ratio in Matrimonio, quod est indissolubile; sponsalia vero, licet valeant, multis adhuc modis dissolvi possunt: itaque præjudicium est longe minus, si sponsalia ex taciturnitate liberorum præsumantuur rata, quam si Matrimonium. Sic sentiunt Henriq. Sot. Pont. &c. contra Sanch. Perez, & communiorem.

Quæres, an requiratur etiam con- 27

senſus parentum, vel ſaltem patris? ℟. ad valorem Matrimonii non requiritur, ut eſt certa Catholicorum ſententia ex *c. 12. de Regular.* & Trid: *ſ.* 24. *c. 1. de Ref. Matrim: pr.* contra modernos Sectarios, qui, niſi ſimul conſtitutioni Caroli V. Imperatoris in Comitiis Auguſtanis. 1548. *tit: de Sacram: Matrim:* §. 9. ſicut Eccleſiæ legibus, pertinaciter refragari velint, idem ſentire deberent. Adde, quod in iis, quæ ad Sacramenta ſpectant, patria poteſtas ceſſet. Ad licentiã tamen, & ex honeſtate conſenſus parentum, vel ſaltẽ conſiliũ, ordinarie requiritur; & hoc, non plus, probatur ex præcepto quarto Decalogi; alias enim etiam conſenſus Matris, & non Patris tantum, ad valorem foret neceſſarius, quod nec Lutheranis placet. Leges Civiles *pr. inſt: de nupt.* & *l. 2. 18. ff. de Ritu nupt.* quæ videntur obſtare, ſunt correctæ à Jure Canonico, cujus eſt ſtatuere impedimenta Matrimonii, utpote Sacramenti, vel declarare. Adde, quod Leges Civiles, forte non pro irritis, ſed ſolum pro illicitis habeant Matrimonia ſine conſenſu parentum contracta, cum & ipſæ velint libertati contrahentium eſſe

con-

conſultum. *l. 21. ff. eod. & l. 14. C. de nupt:*

Porro ſicut liberi abſque juſta cauſa invitis parent bus vel inſciis illicite ineunt Matrimonia, ita & parentes graviter peccant, ſi absque cauſa per ſuum diſſenſum impediant liberorum Matrimonia. per *can. fin. de Judic: in 6.* cum privent eos jure ſuo, quod habent à Natura ad electionem ſtatus. *c. 12. cit.* Neque in poteſtate Magiſtratus ſæcularis eſt pœnam ſtatuere in liberos, ſine conſenſu vel præſcitu parentum Matrimonia contrahentes in caſu, quo parentes illicite & ſine juſta cauſa ſe opponunt. Aliud eſt, ſi ſolum illos lliberos plectant, qui temere & absque juſta cauſa contrahunt Matrimonia ſine conſenſu parentum., præſertim minus convenientia ſuo ſtatui, vel etiam indigna; quia Magiſtratus ſæcularis, ſic potius urget executionem Juris Natralis & SS. Canonum, quam libertatem Matrimonii à dictis Juribus indultam auferat. Sic Jus Bavaricum *tit: 40. art: 9.* recte & inſigniter punit liberos, ſine conſenſu vel conſilio parentum convolentes ad Matrimonia, in hunc modum: ſi liberi (ma-

res quidem ante 30. fæminæ vero ante 25. ætatis annum) *sine præscitu & consensu parentum* contrahut Matrimonium, cæteroquin honestum & statui conveniens, parentes non tenentur in vivis dotem vel donationem propter nuptias, vel aliquid aliud ipsis dare, nisi velint; tales tamen liberi succedunt parentibus ab intestato. 2. Si vero contrahunt Matrimonium vile, & suæ conditioni dispar, iterum parentes, si prius non impediverunt ab honestis nuptiis, ipsis denegare possunt dotem, vel donationem propter nuptias, aliaque auxilia Matrimonialia; filius tamen, nisi parentes aliter disposuerint, succedit quidem ipsis ab intestato in sua portione alias competente; filia autem solum in dimidia parte hæreditatis. 3. Si denique ita, nempe sine præscitu & consensu parentum, infra dictam ætatem, ab honestis nuptiis nunquam impediti, contrahunt Matrimonium non solum dispar & inconveniens conditioni, sed etiam ignominiosum, cum persona inhonesta aut infami, omnino exhæredari à parentibus possunt; si autem non exhæredentur, perdunt hæreditatem parentum ab intesta-

teſtato usque ad dimidium legitimæ, niſi parentes aliud ſtatuant.

Dico 3. Idem conſenſus Matrimonialis debet quoque eſſe ſimultaneus. 28
2. Sufficit tamen ſimultas moralis, ſi nempe ex intervallo etiam longiori ſequatur conſenſus alterius partis, modo ille, qui prior conſenſit, interea non revocaverit ſuum conſenſum. Et hinc 3. valet Matrimonium debito modo initum per procuratorem, etiam in ratione Sacramenti. Priora duo membra conſtant ex paritate cum allis contractibus, in quibus requiritur ſimultas conſenſuum, & sufficit moralis; cum nulla Lex vel Canon exigat coexiſtentiam phyſicam, & *intervallum medium non vitiet obligationem. l. 1. §. qui præſens. ff. de V. O. l. 1. §. 2. ff. de contrah: emp:* Membrum 3. conſtat ex praxi, & diſerte habetur in *c. fin: de Procur: in 6.* modo procurator habeat mandatum ſpeciale ad contrahendum cum determinata perſona: idque per ſeipſum exequatur [& quidem poſt Trid: coram Parocho & teſtibus, licet hæc ſolennitas non requiratur, quando datur mandatum] & modo mandatum ante actualem executionem non ſit revocatum,

catum, etiam inſcio procuratore. *c. fin. cit:* Cum vero Matrimonialem contractum ſecundum Leges validum Chriſtus elevaverit ad rationem Sacramenti. *c. 7. de Divort:* Matrimonium initum per procuratorem, vel internuntium, aut internuntiam, ſimul erit Sacramentum.

Objic. 1. In *l. 137. pr: ff. de V. O.* decidit ur, ut contrahentes ſibi continuo reſpondeant, antequam ad alia divertant: ergo requiritur ſimultas conſenſuum phyſica. 2. In aliis Sacramentis neceſſaria eſt phyſice ſimultanea materiæ & formæ poſitio, neque per procuratorem, aut abſenti, miniſtrari poſſunt: ergo idem dicendum de Matrimonio. 3. In Miniſtro Sacramenti debet adeſſe intentio actualis vel virtualis: ſed ponens conſenſum in Matrimonium ante vel poſt longius intervallum non habet intentionem actualem vel virtualem (nam conſenſus eſt quaſi intentio) ſed præciſe habitualem & non revocatam, imo nullam habet, caſu quo principalis illo tempore, quo procurator loco ipſius contrahit, ebrius forte eſt, vel dormit: ergo. 4. Parochus Matrimoniis aſſiſtens intelle-

cto

cto consensu pronuntiat hæc verba, *ego vos in Matrimonium conjungo:* sed ista verba ad sui verificationem requirunt præsentiam contrahentis, sicut in Baptismo pronomen *te* præsentiam baptizandi: ergo, qui Matrimonium contrahit debet esse præsens personaliter, & non per procuratorem. ℞. ad 1. Ibi est sermo de stipulatione stricte dicta, non de quocunque contractu generaliter. Ad 2. *N. conf: & parit:* quia alia Sacramenta non sunt contractus, bene vero Matrimonium, & hinc istud solum regulari potest juxta naturam contractuum. Ad 3. *dist: min:* non habet intentionem actualem vel virtualem, vel etiam nullam, quando consensum ponit altera pars, vel procurato exequitur mandatum. *C. min:* Quando ante, vel post intervallum, posuit vel ponit consensum in Matrimonium, vel quando constituit procuratorem. *N. min:* In contractibus sufficit ex intervallo ponere vel posuisse consensum, aut constituisse procuratorē, licet iste consensus, interim non revocatus, solum habitualiter & tacite perseveret: imo perseverat virtualiter in mandato dato. Ad 4. Illa verba nec sunt forma

Ma-

Matrimonii, nec abſolute & determinate neceſſaria, quia poſſent eorum loco adhiberi nutus vel ſcriptura &c. dein verficantur, & habent hunc ſenſum, *ego vos, quorum unus procuratoro nomine comparet, conjungo in Matrimonium.* Sicut illa verba, quibus uti poteſt procurator mandatum exequens, *accipio te in meam*, verificantur, & habent hunc ſenſum, *ego nomine Titii te accipio in meam* vel, *contraho Matrimonium tecum:* alterius vero partis verba habent hunc ſenſum, *ego quoque tecum, tanquam procuratore Titii, contraho.*

§. III.

De impedimentis Matrimonii in genere.

29 Regula quidem eſt, quod omnes licite ac valide poſſint contrahere Matrimonium, *cum prohitorium ſit edictum de Matrimonio contrahendo, ut, quicunque non prohibetur, per conſequentiam admittatur.* textus in *c. 23. h. t.* modo contrahere volentes ſint mas & fæmina. Siquis hermaphroditus ſeu utriusque ſexus homo ſit, mas & fæmina, debet contrahere juxta ſexum in ſe prævalentem: ſi polleat utroque ſexu æqua-

æquali, & in utroque potens ſit ad copulam, in ejus arbitrio eſt, electio, facta tamen ſemel electione quoad ſexum, illo conſtanter uti debet, & mutare nequit. Sanch. *de Matrim: l. 7. d. 106. n. 7. 8.* Interim tamen aliqui prohibentur contrahere Matrimonium, nimirum laborantes aliquo impedimento. Sunt autem duplicis generis *impedimenta*, nimirum impedientia tantum, & dirimentia. *Impedientia* dicuntur, quæ prohibent tantum, & illicitum faciunt Matrimonium, non invalidum: *Dirimentia* autem, quæ & prohibent, & annulant, ſeu tam illicitum, ſi ejus habeatur notitia, quam invalidum reddunt Matrimonium, nempe ſi contractum Matrimonialem antecedant; ſi enim ei ſuperveniant, Matrimoniū utpote prius valide contractū, non diſſolvunt. De reliquo impedimentum impediens Matrimonii quoad *ſponſalia de futuro* evadit dirimens, h. e. ea facit nulla; hoc ipſo enim, quod Matrimonium ſtante impedimento impediente, v.g. voto ſimplici caſtitatis, vel promiſſione Matrimonii jam alteri facta, illicitum ſit, non poteſt induci obligatio, quæ induceretur, ſi ſponſanlia va-

le-

lerent, ad illud contrahendum. *c. fin. de pact:*

30 Dico 1. Impedimenta impedientia Matrimonium hodie ſunt tantum quatuor, hoc verſu comprehenſa, *Sacratum tempus, Vetitum, Sponſalia, Votum:* h. e. tempus Quadrageſimæ & Adventus: ſpecialis Eccleſiæ prohitio, quæ intelligitur per *vetitum:* Sponſalia de futuro cum alia prius inita: & votum ſimplex caſtitatis, Religionis ingrediendæ, non nubendi, faciunt Matrimonium illicitum. De Tempore Sacrato, & Vetito, agetur *tit: XVI.* de ſponſalibus *tit: IV.* de Voto *tit: VI.* Dixi, *hodie,* quippe olim erant duodecim, nempe dicta quatuor, dein *Catechiſmus,* ſeu quædam cognatio ſpiritualis imperfecta, orta ex inſtructione in fidei dogmatis Baptiſmum antecedente, ac fieri ſolita per interrogationes & reſponſiones baptizandi ante fores Eccleſiæ, & adhuc alia ſeptem ex variis delictis, nempe inceſtu, raptu ſponſæ alienæ, ſuſceptu propriæ ſobolis, occiſione ſacerdotis, occiſione conjugis, pænitentia ſololennis propter crimen indicta, & ex Matrimonio cum Moniali attentato. Verum *Catechiſmus* per Tri-

den-

dentinum *ſeſſ*: *24*. *c*. *2*. *de ref*: *Matrim*: & *Crimen* ſeu impedimēta Criminis, ſive ex recitatis delictis orta, omnino omnia per univerſalem conſvetudinem abrogata ſunt, ut cum Navar. & Sanch. paſſim notant. DD.

31 Dico 2. Impedimenta dirimentia hodie ſunt ſeptendecim, his verſibus comprehenſa:

Error: Conditio: Votum: Cognatio: Crimen.
Cultus diſparitas: Vis: Ordo: Ligamen: Honeſtas:
Si ſis affinis: ſi forte coire nequibis:
Si Parochi, & duplicis deſit præſentia teſtis:
Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto.

Ultima duo, in duobus ultimis verſibus indicata, nimirum *Clandeſtinitatis* & *raptus*, ſuperaddidit Tridentinum, Impedimentum *ætatis* comprehenditur in verbis, *ſi forte coire nequibis*, quibus alias exprimitur impedimentum *Impotentiæ*. Et quia per verbum *Cognatio* denotatur triplex cognatio, Spiritualis, Legalis, & Carnalis, triplex impedimentum inſinuatur. Si igitur hæc omnia cum reliquis accipias diſtincte, prodibunt ſeptendecim impedimenta Dirimentia. De impedimento Ætatis tractabit *tit*: *II*. Clandeſtineitatis *tit*: *III*.

III. Ligaminis *tit: IV.* Voti, nempe solennis, uti & Ordinis *tit. VI.* Criminis *tit: VII.* Conditionis, nempe Servilis, *tit: IX.* triplicis Cognationis, & Affinitatis, *tit: XI. XII. XIII. XIV.* Impotentiæ, *tit: XV.* Cætera quinque, *Erroris, Vis* seu *Metûs, Raptûs, Disparis cultus,* & *Publicæ honestatis,* cum de iis specialis Titulus non exstet, in §. *seq:* explicabimus.

32 Dico 3. Ex dictis impedimentis dirimentibus quinque sunt Juris Naturalis, videlicet Error, Ætas, Impotentia, Ligamen, & Consangvinitas in primo saltem gradu lineæ rectæ, ut defendemus *tit: XIV.* Reliqua omnia à Jure Ecclesiastico, vel Scripto vel Consvetudinario, sunt introducta, ut tenet communis, atque ideo solum inter Christianos locum habent.

33 Dico 4. Impedimenta dirimentia pro Christianis statuere potest Papa. 2. Et solus, ita ut nec Episcopus pro sua Diæcesi, nec princeps Sæcularis Catholicus hanc habeat potestatem. 3. Quamvis consvetudo Canonica introducere hujusmodi impedimentum valeat. Pars 1. est de fide ex Trident: *sess: 24. de Sacram. Matr: can: 3. & 4.* Ratio, quia

quia Matrimonium ex institutione sua consistit in contractu valido: in potestate autem Legislativa Ecclesiæ, consequenter Papæ, est regulare contractum Matrimonialem, hoc vel illo modo initum approbare aut irritare, ad ejus valorem hoc vel illud require &c. sicut est in potestate Magistratus humani alios contractus ita regulare: ergo. Pars 2. sumitur ex *c. 1. & 2. de transl: Episc:* ubi majores causæ (inter quas utique recensenda sunt, quæ ad Sacramenta, adeoque & ad Matrimonii valorem pertinent) reservatæ dicuntur Summo Pontifici, proin ab Episcoporum potestate sunt extractæ, & quia Matrimonium est Sacramentum & contractus sacer, à potestate quoque Principum sæcularium. Trid: *loc: cit: can: 12. c. 10. de Constit:* Id tamen concedo Principibus Catholicis, ut pro infidelibus seu non baptizatis statuere valeant impedimenta dirimentia Matrimonii, non minus ac Principes Infideles pro suis subditis, utpote quod apud ipsos est contractus mere Civilis & politicus. Prrs 3. ex *c. 1. & 3. de cogn: spirit. &c. c. fin. de consuet.* in quo ultimo approbatur in vim legis

gis

gis omnis confuetudo rationabilis & legtime præfcripta.

Objic, 1. Chriftus pro materia Sacramenti Matrimonii inftituit contractum, feu mutuum confenfum jus in corpora fibi tradentium: fed Ecclefia nihil poteft circa materiam Sacramentorum, eam immutando &c. ergo neque circa contractum Matrimonialem, illum reddendo innalinum per ftatutum impedimentum. 2. Videmus in praxi, quod Magiftratus Sæculares, & Duces militum, quibusdam fubditis prohibeant Matrimonium; ergo & illi ftatuere valent impedimentum Matrimonii, faltem impediens; & cum hoc modo exerceant jurisdictionem circa Matrimonium, non eft ratio, cur Impedimentum dirimens ftatuere nequeant. ℞. ad 1. Chriftus pro Matrimonii Sacramento inftituit quidem contractum, & mutuùm confenfum, vel traditionem mutuam juris in corpora, pro ejus materia determinavit, at *contractum* in genere tantum, & *fecundum Leges validum.* relinquendo interim in poteftate Ecclefiæ, quem contractum, quo modo, & à quibus perfonis celebratum velit habere pro

valido

valido & legitimo: ſi pro in Eccleſia ſtatuendo impedimentum nolit valere contractum Matrimonialem, ſic vel ſic celebratum, nihil mutat de materia à Chriſto determinata, æquè parum, ac ille, qui vino, quòd à Chriſto determinatum eſt pro materia Euchariſtiæ, tantum affunderet aquæ, ut amitteret prædicatum *vini uſualis*, non immutaret materiam Euchariſtiæ, niſi indirectè tantùm, remotè, & impropriè. Ad 2. Quando Magiſtratus Sæculares ob bonum publicum non permittunt Matrimonium quibusdam perſonis, non propriè exercent jurisdictionem circa Matrimonium, ſed potius promovent & urgent obſervationem Legis Naturalis, quæ prohibet Matrimonia privatis cum præjudicio boni publici. Imo & punire poſſunt actus malos, conſequenter & illicitè contrahentes Matrimonia, v.g. cum inobedientia aut irreverentia contra parentes &c.

Quæres, an Hæretici in Germania 34
de facto ligentur impedimentis Matrimonii Jure tantùm Eccleſiaſtico ſtatutis? ℟. Quamvis per ſe obligentur omnibus Eccleſiæ Legibus, utpote

fubditi, & per Baptifmum ingreffi Ec-
clefiam. *can: 5. 45. can: 38. 40. 48. cauf:
23. q. 4.* confequenter & legibus con-
nubiorum: ab his tamen faltem ut ir-
ritantibus, probabiliter liberati funt
(ut putant multi & graves DD. cum
Tannero, Laym. Dicaft: & aliis apud
& cum P. Wieftner *h. n. 192.*) tum
per confvetudinem contrariam & præ-
fcriptionem longiffimi temporis, tum
per convenientiam Ecclefiæ permit-
tentis Matrimonia cum dictis impedi-
mentis, v. g. confangvinitatis, publicæ
honeftatis &c. contracta, & non urgen-
tis apud ipfos obfervationem legum
connubialium; non enim eft credibile,
quod Ecclefia urgere velit obferva-
tionem legum, quas Hæretici commu-
niter vel ignorant, vel non obfervant,
imo fe iis non obligari quàm plurimi
exiftimant; plus enim damni timere
deberet, quàm utilitatis fperare poffet,
fi urgeret obfervationem harum le-
gum; nam fi urgeret, Matrimonia Se-
ctariorum cum impedimentis Eccle-
fiaftici Juris contracta, ut frequenter
contingit; effent mæræ fornicationes
& concubinatus, vel inceftus &c: &
proles forent illegitimæ, ac propte-

rea animi illorum magis alienarentur à Catholicis & sic magis à conversione absterrerentur &c. Et hæc sine fructu, imò & sine spe observationis obtinendæ. Prudentis autem est non urgere observationem legum, si inde plus damni timendum, quàm utilitatis sperandum. Confirmabimus hæc ad *tit.* 3. *n.* 4.5.6. ubi præfatos Hæreticos non ligari impedimentô Clandestineitatis defendimo

Objic: 1. Neque Consvetudo absolvit Hæreticos ab observatione legum Ecclesiæ connubialium, quia est irrationabilis, atque in contemptum Pontificiæ potestatis malitiosè introducta. 2. Neque Conniventia aut tacitus cōsensus Ecclesiæ, tum quia est mera tolerantia, non approbatio aut dispensatio tacita, tum quia hi rebelles pœnam potius quàm exemptionem à Legibus promerentur. 3. Ex hac doctrina sequeretur, Religiosos & Sacerdotes Apostatas valida apud Hæreticos contrahere Matrimonia, quia votum solenne Castitatis est impedimentum Juris tantum Ecclesiastici: sed hoc est contra communem sensum & praxim. ℞. ad 1. Consvetudinem reddit rationabilem evitatio fornicatio-

num, inceſtuum &c. legitimtias pronum, communis Hæreticorum ignolium, tanquilitatis & rantia, ſpes publicæ obfacilioris converſionis, deſperatio ſervantiæ obtinendæ &c. Deinde Conſvetudo iſta vim ſuam obtinet non tam ex actibus rebellium Hæreticorum, quàm ex uſu & praxi Catholicorum, hujuſmodi Matrimonia pro validis habentium, præcipuè in favorē boni publici & animarum. Ad 2. Potius præſumi debet conſenſus Eccleſiæ & tacita diſpenſatio, quando ex una parte nihil ſit immediatè contra Jus Naturale & Divinum, ex altera verò res concernit integras provincias & amplas communitates, atque ex negato conſenſu ſequerentur pluri-ma damna ſine ulla fere ſpe alicujus boni. Quamvis Hæretici *formales* potius pænam quàm favorem promereantur, *materiales* tamen, qui potiorem meo judicio partem conſtituunt, non ſunt indigni commiſeratione & hoc favore. Imo materna Eccleſiæ viſcera non inconvenienter ſe etiam extendunt ad rebelles & contumaces filios, quorum ſalutem omni poſſibili modo procurare laborat impediendo, quantum

tum poteſt, eorum peccata, facilitando converſiones &c. non abſterrita injuriis calumniis &c. Ad 3. *Neg. sequel.* partim quia non eſt conſvetudo integræ communitatis cum voto ſolenni contrahere Matrimonia, partim quia Eccleſia non connivet, ſed ſe conſtanter opponit Matrimoniis horum Apoſtatarum. Sed hanc, ut relinquam omnem, quam trado, doctrinam obſequentiſſimo animo deciſioni ac Judicio Eccleſiæ ſubmitto humillime.

Dico 5. Validum eſt & licitum Ma- 35
trimonium, quod contrahitur cum dubio Juris ſpeculativo, ſeu cum opinione verè probabili de non exiſtentia Impedimenti dirimentis. Cardenas in *Criſi Theol. diſſert. 2. propoſ. 1. c. 8. a. n. 3. & 4.* Viva *ad propoſ. damnat. propoſ. 11. n. 29.* La Croix *p. 3. lib. 6. n.* 417. 527. *ſeqq.* P. Kugler *de Matrim. p. 2. q. 4, a n.* 1533. cum aliis. Hujuſmodi Matrimonia ſunt, quæ contrahuntur ſub conditione vel modo ſervandi perpetuam caſtitatem: ſub conditione de futuro: clandeſtine vel cum alio impedimento Juris Eccleſiaſtici contrahi ſolita ab Hæreticis in

Germa-

Germania coram Parocho extra propriam parochiam existente: cum impedimento criminis contractum ab ignorante, annexum esse suo delicto impedimentum dirimens: revalidata sine Parocho & testibus. Dixi, *cum dubio Juris &c.* si enim est dubium seu probalitas *facti* v. g. si tibi tantùm probabile sit, te in quarto gradu non esse consangvineum Berthæ, cum hac illicitè contrahis, & si revera sis consangvineus, etiam invalidè. Probatur assertio tum ex consvetudine Ecclesiæ, hujusmodi Matrimonia permittentis, & sæpe in dubio Juris de existentia impedimenti pro valore Matrimonii, utpote quod valde est favorabile, decidentis per Judices Ecclesiasticos, imo & dispensantis in Matrimonio Rato, & sic sequentis sententiam probabilem; tum ex decisione Urbani VIII. qui teste Lugo, ut refert Nicol. del Techo *in Historia Paraquariæ l. 10. c. 15.* ad propositum sibi dubium an Indi Neophiti, qui plures habebant uxores non sine dubio, an primam validè duxerint, adstringerentur ad primam, vel possint contrahere cum quacunque baptizata, sibi prius

juncta,

juncta, non obstante dubio de impedimento ligaminis, respondit his verbis, *ut, ubi Doctorum sententiæ utrinque probabiles intercederent, sequentur* (Missionarii) *opiniones pro conditione locorum ac hominum barbaris favorabiliores.* Sed

Objic. Innoc. XI. damnavit hanc propositionem ordine primam: *Non est illicitum Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore:* sed Matrimonium est Sacramentum, &, quando agitur de impedimento illius dirimente, agitur de valore, atque sententia, quæ dicit existere impedimentum, est tutior, quia removet omne periculum peccati: ergo. R℣. 1. propositio damnata loquitur de sequente opinionem probabilem relicta tutiore extra casum gravis necessitatis, & quando potest haberi certitudo; & hinc juxta communem licet absolvere à peccatis eum, qui dicit, se dolere, etsi Confessario probabile tantùm sit, eum dolere. Sed sæpe non potest haberi certitudo de existentia impedimenti dirimentis, & simul gravis causa & quasi necessitas est contrahendi Matrimonium, vel saltem admodum difficile non contrahere

here. ℞. 2. Melius, *negando suppositum*, quod cum dubio & vera probabilitate Juris de carentia impedimenti contrahens sequatur opinionem mere probabilem; nam per consvetudinē & praxim Ecclesiæ, quæ vim legis obtinet, atque per declarationem Legislatoris Pontificis Urbani VIII. allegatam moraliter sit certum, licitum & tutum esse sequi in Sacramento Matrimonii sententiam directè probabilem relicta tutiore. Si de impedimēto Juris mere Ecclesiastici sit dubium, valor Matrimonii videtur esse extra controversiam, cùm Ecclesia pro hoc casu possit & censeatur tollere impedimentum, si quod subesset: si autem dubium sit de impedimento Juris Naturalis, v. g. Ligaminis, tunc valor (nam de licentia non est dubitandum ex dictis) saltem est valde probabilis, & juxta Cardenas etiam certus, quia id desumitur ex Responso Urbani VIII. citato, & Ecclesia jubet perseverari in Matrimonio, quando ex post super venit dubium de impedimento Juris Naturalis, & sic declarat, illud esse Juris Naturalis solùm conditionati, nisi nimirum Ecclesia ex justis causis permittat.

mittat vel approbet talia Marrimonia.

§. IV.

De quibusdam Impedimentis Dirimentibus in specie, nimirum Erroris, Metûs, Raptûs, disparis Cultûs, & Publicæ Honestatis.

Dico 1. *Error* circa substantiam personæ dirimit Matrimonium Jure Naturali, sive sit error antecedens sive concomitans. 2. Non tamen regulariter error circa qualitatem personæ, licet sit antecedens. 3. Nisi sit qualitas redundans in ipsam personam. Antequam probem singula membra, notandum 1. Quod *error* sit judicium perversum de aliqua re, quô putatur aliud pro alio. 2. Quod error *substantialis* vocetur, qui versatur circa substautiã objecti, & hic qui versatur circa individuũ personæ: *accidentalis* verò, qui circa qualitatem vel aceidens objecti, & hoc loco v. g. circa divitias, virginitatem, nobilitatem personæ: *antecedens* autem, seu *dans causam contractui*, dicitur error, si eo non existẽte contractus vel actus non fieret: & *concomitans* seu *incidens*, quo existente nihilominus fieret. 3. Quod, siquis per alterius fraudem vel fictionem inducatur in errorem, non sit simplex

error, sed *deceptio*, vel *dolus* cum errore. Jam probatur 1 membrum ex eo, quòd error substantialis circa individuum personæ: quam quis animo concepit, tollat consensum voluntarium, Jure Naturali necessarium. *c. 26. h. t.* nam *errantis* (circa objectum substantiale] *voluntas nulla l. 8.* &: *nullus est errantis consensus l. 9. c. de J. & F. J.* Membrum 2. ex ratione opposita, quia talis error accidentalis non tollit consensum quoad substantiam, sed solum reddit involuntarium secundùm quid, nempe circa accidentia personæ, & circa rationes impulsivas extrinsecas. Confirmatur ex §. *error fortunæ & qualitatis caus.* 29, *q. 1.* & ex paritate cùm aliis contractibus, quos error circa qualitates non irritat. per *l. 11. §. 1. l. 43. ff. de contr. empt.* item ex absurdo, & gravi Reipublicæ] Humanæ incommodo, proliumque & conjugum damno, quæ sequerentur, si Matrimonia cum errore accidentali contracta non subsisterent; quia innumera Matrimonia deberent vel possent dissolvi aut haberi pro nullis, eo quód passim contrahentes errent, vel etiam decipiantur à comparte, circa qualitates

litates, quas si altera Pars sciviſſet reperiri in comparte, vel non reperiri non contraxiſſet, v. g. si maritus sciviſſet conjugem suam eſſe rixoſam, bibulam, decoctricem, vel non eſſe virginem, nobilem, divitem &c. Addidi tamen *regulariter*; si enim contrahens alligaſſet actualiter vel virtualiter ſuum conſenſum exiſtentiæ vel abſentiæ qualitatis certæ, aliàs nolens contrahere (quod tamen exterius debet exprimere quo ad forum externum) error etiam accidentalis irritaret Matrimonium; cum *actus agentium non operentur ultra intentionem eorum*, ut habet receptum Brocardicum. Sicut etiam *error conditionis ſervillis* irritat ut dicetur *ad tit: de conjung. ſervor.* Membrum 3. quod eſt exceptio a membro præcedente, apud plerosque omnes eſt receptum ex ratione, quòd error qualitatis redundantis in ipſam perſonam cenſeatur eſſe error circa ipſam perſonam. Quandonam autem error qualitatis redundet in perſonam, arduum eſt definire. Sanch. *lib. 7. d. 18. n. 38.* concludit, id fieri tunc, quando contrahens errat circa qualitatem, quæ deſignat certam perſonam, con-

trahenti aliunde & sine hac qualitate ignotam, (vel, ut loquitur P. Illsung *tract.* *6.* *d.* *9.* *n.* *68.* quando qualitas est individualis determinatio ipsius personæ, ut si velles contrahere cum primo genita, & tibi sisteretur secundo genita) modó non constet aliunde, quod mens contrahentis fuerit cum persona præsente, quam videt, quæcunque illa sit, contrahendi.

Objic. 1. Jacob validè contraxit cū Lia, licet putaverit se contrahere cum Rachele. *Genes.* *29.* ergo error circa personam non irritat Matrimonium. 2. Si error circa personam sit *concomitans*, non tollitur consensus in personam, tanquam objectum substantiale & immediatum; quia etiam absente hoc errore Matrimonium fuisset contractum: ergo saltem error concomitans, circa personam illud non irritat. 3. In aliis Sacramentis valorem non impedit error circa personam, ut si Sacramentaliter absolvas Petrum, putans esse Paulum; ergo nec in Matrimonio. 4. Si error circa qualitatem est *antecedens*, etiam tollit consensum in personam, quia taliter errans non contraxisset cum hac persona, si scivisset

ſet eam carere qualitate, quam optat, vel ei ineſſe, quam averſatur; præſertim cum talis actu indiviſibili tendat in perſonam ut affectam, vel ut carentem hac qualitate: ergo etiam error accidentalis antecedens irritat Matrimonium. ℞. ad 1. *N. ant.* nam Jacob poſt deprehenſum errorem, vel deceptionem ſoceri ſui Laban, de novo contraxit cum Lia. Ad 2. tollitur omnino conſenſus voluntarius, quia nihil volitum, niſi cognitum; adeoque conſenſus cum errore concomitante poſitus eſt involuntarius negativè, quia ſic errans nunquam voluit, actualiter vel virtualiter, contrahere cum hac perſona, ſed cum alia, quam animo concepit, nec habitualis illa animi diſpoſitio, qua voluiſſet cum hac perſona contrahere facta hypotheſi ſcientiæ, facit conſenſum voluntarium in hanc perſonam. Ad 3. *N. conſ. & parit.* Nihil enim intereſt Miniſtri aliorum Sacramentorum, v. g. Sacerdotis, an Petrum vel Paulum abſolvat; plurimùm vero intereſt contrahentis Matrimonium, qua cum perſona contrahat, eo quod ad individuam vitæ ſocietatem cum illa ſe obliget: & hinc

iſte

iste censetur alligare suam intentionē in personam mente conceptam, non verò ille. Ad 4. Hoc argumentum probaret, nullum fere contractum subsistere; quia vix unquam intenditur sola substantia rei omnibus qualitatibus viduata, & raró contingit, ut omnes qualitates, quæ ad contrahendum impellebant, sic se habeant, ut prius credebatur. In forma *N. ant.* quia taliter errans v. g. sic tendit: *ego duco Bertham, quam puto esse virginem, non ducturus, NB. si scirem, non esse virginem*, non verò tendit hoc modo: *si Bertha non esset virgo, non ducerem.* Prior consensus est absolutus in hanc personam, quæ putatur esse virgo: posterior est conditionatus, *si sit virgo:* & iste consensus alligaretur virginitati tanquam conditioni; non ille prior. Nec attenditur in priori modo tendendi, quid aliquis facturꝰ esset in hypothesi scientiæ, sed quid actu faciat aut velit. In exemplo: das pauperi eleemosynam, quem putas esse pium, non daturus, si scires non esse pium: hæc eleemosynæ datio utique est valida ergo a pari. Actus, quo intendis ducere Bertham ut affectam
has

hac vel alia qualitate, eſt quidem indi viſibilis entitativè & in ſua tendentia, non verô objectivè, ita ut indiviſibiliter nolis Bertham, niſi omnis qualitas tibi repræſentata in ea exiſtat, ut patet in priori exemplo de paupere.

Dico 2. *Metus* gravis, injuſtè incuſſus, & directè ad extorquendum Matrimonium, irritat Matrimonium. 2. At probabilius Jure tantùm Poſitivo Humano. Pars prior ſuppoſitâ [*ex tit. de his, quæ vi*] notitiâ, quid ſit metus, quando abſolutè aut reſpectivè gravis, etiam reverentialis, & quando injuſtè incuſſus, probatur manifeſtè ex *c. 14. 15. 28. h. t. & c. 2. de eo qui duxit.* eo quod talis metus tollat conſenſum ſpontaneum, quem tamen conſenſum ſpontaneum, ſeu à tali metu liberum, dicta Jura requirunt ad valorem Matrimonii; quia, ut ajunt eadem Jura, ſic extorta Matrimonia infelices ſortiuntur exitus. Pars poſterior, quam tenet communior cum Suarez & Sanch. *l. 4 d. 8. & 14.* ſvadetur 1. ex eo, quod Jus Naturale ad valorem contractuũ *c. 2. de his quæ vi. l. fin: C. eod.* plus non requirat, quàm conſenſum ſimpliciter voluntarium ac

liberum

liberum, atque titulum: ſed conſenſus, metu quocunque extortus eſt adhuc ſimpliciter voluntarius ac liber, quamvis non ſit ſpontaneus; quia coacta voluntas eſt voluntas *l. 21. ff. quod met. cauſ.* & voluntas interna per quaſcunque minas potentiæ creatæ abſolutè cogi nequit: titulus autem eſt traditio juris in corpus, quam facit metum patiens. 2. Exinde, quod tale Matrimonium nec ſit invalidum *ex defectu conſensûs*; aliàs etiam irritaret metus gravis juſtè incuſſus v. g. à Judice Eccleſiaſtico, cenſuram excommunicationis minitante, niſi quis ducat ſponſam, cui liberè ac ſponte promiſit Matrimonium; nec *ob intervenientem injuriam* injuſtè metum gravè incutientis; aliàs etiam metus levis injuſtè incuſſus, vel dolus decipientis in qualitate, v. g. fingentis ſe virginē divitem &c. redderet invalidum; quod nemo dixerit.

Dixi, *incuſſus directe ad extorquendum Matrimonium*; ſi enim ex alia cauſa metus eſt incuſſus injuſtè, v. g. ſi ſempronius injuſte detinet Titium in carcere vel injuſtè impedit a conſecutione prædii. Titius verò ad evitandum carcerem,

rem, vel ad consequendum prædium, adque redimendam iniquam vexam se offert ad ducendam Sempronii filiam in conjugem, eamque ducit, gravis est controversia, an talè Matrimonium valeat. Aliqui cum Card. de Lugo, & nuperrime P. Placidus Böckn *h. t. p. 2. num. 49*: negant: cōmunior autem, imò, ut ait Parez, *communissima*, atque *certissima*, ut vo at Sanch *l. 4. d. 12. n. 3.* affirmat. Probatur 1. negativè, quia nullitas nec ex ratione infertur, nec ex Jure, quòd in *cit. cc.* loqui videtur de metu directè ad obtinendum Matrimonium illato, consequenter non est extendendum ad metum ex alia causa incussum, utpote exorbitans & recedens à Jure Naturali. 2. Positivè, quia SS. Canones, quando irritant Matrimonia per *vim* [scilicet conditionatam & moralē, h. e. per metum] extorta, non irritant propter vim qualemcunque, sed propter vim injuriosam ex intentione Matrimonii extorquendi, per quàm minuitur libertas Matrimonii: sed vis ex alio fine; quàm ad extorquendum Matrimonium, illata non dirigitur ex intentione inferentis ad extorquendū

Matrimonium: ergo. Sicut igitur nemo dicit fæminæ vim inferri in pudicitia ab eo, qui illam ſpoliare nititur bonis fortunæ, illa verò ad hoc malum vitandum ſe offert ad impura; vel ſi bonis exuta poſtmodum vivat impudice, & turpi ſe quæſtu alat: ita nec vim Matrimonio, aut hujus libertati, facere cenſendus eſt, qui injuſtè vexat fæminam, ſi hæc ad hanc ſvexam evitandam ſe ad Matrimonium offerat, & illud velut medium ſe liberandi ſponte eligat.

39 *Objic.* 1. In *can.* 22. *cauſ.* 22. *q.* 4. approbatur Matrimonium cujuſdam Hubaldi, licet interveniente metu & juramento contractum: ergo metus, ſaltem ſi acceſſit juramentum, non irritat Matrimonium. 2. Illa *cc.* ex quibus probavimus nullitatem Matrimonii meticuloſi, jam ſupponunt nullitatem, non primum ſtatuunt; ergo Jure, SS. Canones antegreſſo, conſequenter Naturali, eſt invalidum; præſertim 3. quia SS. Canones fundantur partim in defectu conſenſus, *cum locum non habeat conſenſus, ubi metus vel coactio intecedit*, ut habet textus in *c.* 14. *cit.* partim in periculo infeli-

cis

eis exitus, *qui de invitis solet nuptiis provenire c. 14. cit.* puta in periculo violandæ fidei conjugalis, non servandæ societatis individuæ &c. quæ rationes probent nullitatem à Jure Naturali inductam. 4. Si Jus Naturale non irritasset Matrimonia per metum & injuriam extorta, Natura non satis providisset metum passis, cùm permitteret eos indissolubiliter alteri injuriam inferenti obligatos. 5. Eædem rationes pugnant in Matrimonio, quòd interveniente gravi metu contrahitur, sive metus directè ad illud extorquendum inferatur, sive non: ergo. 6. In *d. c.* 14. non est sermo de casu, quo metus fuit incussus directè ad Matrimonium obtinendum, & tamen istud pronuntiatur nullum; ergo, licet metus ex alio fine, quàm ad extorquendum Matrimonium, sit incussus, illud tamen est invalidum.

℞. ad 1. Ibi approbatur Matrimonium non jam contractum per metum, sed cessante metu libere contrahendũ de novo, ad quod tenebatur aliunde ille Hubaldus, ut honestaret concubinam. Juramentum Matrimonio adjectum prorsus nihil facit, quia, ut-

pote assertorium, rueret ruente Matrimonio tanquam principali. Ad 2, *Trans. ant. N. Conf.* nam illud Jus sacros Canones antegressum, non est Jus Naturale, sed vel consvetudo aut traditio Ecclesiæ, vel aliquod vivæ vocis Oraculum. Ad 3. fundantur quidem in defectu consensus spontanei, quem Jus Ecclesiasticum requirit non verò in defectu consensus simpliciter liberi & voluntarii, quem Jus Naturale exigit. Infelices exitus, & mala, quæ ex coactis nuptiis timenda sunt, non sufficiunt ad annullandum Matrimonium Jure Naturali, quia alias deberet Matrimonium quoque dici de Jure Naturali invalidum, si metus justè fuit incussus, cum faciat etiam nuptias invitas & coactum Matrimonium, minuatque libertatem. Ad 4. Natura satis providit metum passis, quòd legitimo & Ecclesiastico Magistratui dederit potestatem irritandi (uti de facto irritavit) Matrimonia metu injustè extorta. Ad 5. *Trasm. ant. N. conf.* quia nec propter paritatem vel identitatem rationis extendenda est lex odiosa (qualis est lex irritans) & à Jure Naturali rece-

deus

dens. Dein etiam *ant.* negatur; quia ratio irritandi fuit vis injurioſa Matrimonio & ejus libertati facta, qualis non eſt, ſi non ad extorquendum Matrimonium inferatur, ſed ex alia cauſa, uti notavimus. Ad 6. *N: ant.* quia ibi Pontifex juſſit puellam in loco tuto ſequeſtrari, quàm duo volebant ſibi Matrimonio jungi, donec lis finiretur, ne ex timore *diceret ſibi placere, quod odit,* nempe nuptias, ex quibus invitis infelix ſequi poſſet exitus: ergo ibi eſt caſus de metu directè Matrimonium reſpiciente vel intendente.

Quæres quomodo purgetur metꝰ, 40
ſeu nullitas Matrimonii metu initi ſanetur? ℟. Per conſenſum ſublato metu ſponte poſitum, & vel verbis vel factis expreſſum. Imo & per cohabitationem ſpontaneam ac diuturnam, vel per copulam ſponte habitam: inde enim præſumitur conſenſus, & ſaltem pro foro externo Matrimonium cenſetur revalidatum, per *c. 21. & c. 30. h. t.* modo altera Pars adhuc continuet ſuum conſenſum, & Pars metum paſſa ſciat Matrimonium fuiſſe nulliter contractum; ſi enim putaret,

validè

validè contractum fuisse, esset in errore, consequenter non poneret novum consensum; cum nihil tam contrarium sit consensui, quàm error. *l. 15. ff. de jurisd. omn. Jud.* & nihil volitum nisi præcognitum.

41 Dico 3 *Raptus*, prout est violenta personæ abductio de loco in locum Matrimonii ineundi causa, & adhuc positæ in potestate raptoris, dirimit Matrimonium juxta Tridentinum *s. 24. c. 6. de ref. Matr.* ibi: *decernit Sancta Synedus, inter Raptorem & Raptam quamdiu ipsa in potestate Raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quodsi Rapta à Raptore seperata, & in loco tuto ac libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam Raptor in uxorem habeat.* Dein statuit graves pœnas in Raptorem & auxiliantes, quæ ibi legi possunt. Dixi in definitione Raptus. 1. *Violenta*, sive violentia sit physica per injectionem manuum, sive moralis per graves minas & metum. 2. *Abductio de loco in locum*, nempe moraliter diversum; non enim sufficit, si persona abducatur violente, v. g. de platea in locum obscurum, vel de domo in domum in

eadem vicinia &c. Sanch. & alii. 3. *Perſonæ*, non ſolum fœminæ, & quidem qualiſcunque fuerit, etiam inhoneſte vivens, ſed etiam maris: nam communior & verior ſententia docet impedimentum Matrimonii etiam contrahi, ſi fæmina rapiat virum vel adoleſcentem, quia æque talis Raptus aufert libertatem Matrimonii (quæ fuit ratio Tridentini) ac ſi vir rapiat fæminam. Sicut propterea impedimentum Metus eſt reciprocum, & datur quoque in caſu, quo fæmina viro infert metum. Id valde controverſum eſt, an incurratur impedimentum Raptus, ſi quis rapiat propriam ſponſam, quæ prius libere ac ſponte ſponſalia cum Raptore contraxerat; quia ipſamet jam prius ſibi ademit libertatem moralem ad Matrimonium. 4. *Matrimonii ineundi cauſa*; & hinc non ſufficit, ſi fæmina rapiatur ex alio fine, v: g. exercendæ libidinis cauſa, vel eam ſpoliand; quia vis non infertur Matrimonii libertati; cui Tridentinum principaliter conſultum voluit. 5. *& adhuc poſitæ in poteſtate Raptoris*, etſi ſponte conſentiret in Matrimonium.

nium: si autem, postquam in loco tuto, & extra potestatem Raptoris constituta est sponte consentiat in Matrimonium, id valeat. Ex quibus apparet, Raptum, prout est impedimentū Matrimonii, in quibusdam differre à Raptu, ut est species luxuriæ, & à Legibus punitur; qui sic definitur: est *violenta abductio fœminæ, honeste viventis libidinis exercendæ causa*, sive dein violentia inferatur ipsi fœminæ, sive parentibus, aut aliis, quorum illa potestati subest. Quas habeat pœnas, indicativi in meo pleniore *Candidato h. t. n. 118.*

42 Quæres an quoque Sponsalia de futuro inita inter Raptorem, & Raptam, adhuc in illius potestate constitutam, sint nulla? R. Probabilius valent. P. Wiestner *tit: de Raptor. n: 15.* contrà communiorem. Ratio, quia dispositio Tridentini Matrimonium irritantis, est correctoria Juris Antiqui. *c. 6. & fin. de Raptor.* & simul pœnalis: ergo non est extendenda ad Sponsalia, de quibus Trid. nihil dicit præsertim cum non subsit eadem ratio; & longè major esse debeat libertas Matrimonii (utpote indissolubilis,
si semel

ſi ſemel validè ſit contractum] quàm Sponſalium, quæ variis modis ſolvi poſſunt. Ex cujusmodi cauſis etiam defendimus ſupra valorem Sponſaliũ metu injuſtè extortorum: licet Matrimonium non ſubſiſtat taliter extortum.

Dico 4. *Diſparitas cultûs*, ſeu diſpar 43
ac diverſa Religio contrahentium, tunc dirimit Matrimonium Jure Eccleſiaſtico, quando fidelis cum infideli (ſeu Chriſtianus cum non Chriſtana, v. g. cum Ethnica, Judæa, Turciſſa &c. vel viciſſim Chriſtiana cum non Chriſtiano Ethnico &c.) contrahit Matrimonium. Imo 2. diſſolvit etiam à duobus infidelibus jam prius validè contractum & conſummatum, caſu quo unus conjugum ſe convertit ad fidem Catholicam, alter verò manens in infidelitate non vult cohabitare converſo, vel ſaltem non ſine injuria in Chriſtum, vel ſollicitatione converſi ad peccatum, modo converſus velit diſſolvere, & ad novas nuptias tranſire. Pars 1. eſt certa ex communi ſenſu DD. traditione & praxi Eccleſiæ, hujuſmodi Matrimonia in novo Teſtamento habentis pro

priis.

irritis. Textus autem Juris positivi Humani non extant. Pars 2. colligitur ex textu S. Pauli *1. Cor. 7.* ut unanimiter tum à DD, & SS. PP. tum à Pontifice in *c. 7. de divort.* explicato, qui sic sonat: *quodsi infidelis discedit, discedat non enim servituti subjectus est Frater vel soror inhujusmodi*. Sed contrà primam partem *Objic.* Non solum in Veteri Testamento viri & fœminæ fideles, & probitate insignes, contraxerunt cum Infidelibus, uti Jacob, Joseph, Moyses, Esther &c. sed etiam in Novo, uti S. Cæcilia, S. Monica, Chlotildis Regina Galliæ &c. ergo talia Matrimonia sunt valida, imò & licita. ℟. In antiquo Testamento ex gravi causa & speciali Dei instinctu, non aliter, licite cum infidelibus contraxerunt illi viri sancti & Esther, validè autem etiam sine causa gravi &c. quamvis non licitè ob periculum perversionis propter cohabitationem cum Infideli. In Novo autem Testamento & illicitè propter eandem causam, & invalide, contrahunt per se. Interim tamen vel ex dispensatione Ecclesiæ, vel ex speciali Dei instinctu & permissione propter spem conversio-

sionis Infidelium, & validè & licitè Matrimonium cum viris Infidelibus dictæ fœminæ censentur contraxisse.

Quæres, quid sentiendum de Matrimonio, quòd contrahit Catholicus cum Hæretica, vel Catholica cum Hæretico, ut in locis, ubi Hæretici vivũt immixti Catholicis, frequenter contingit. ℞. Certo est validum. 2. Licet adjiciatur pactum de parte prolium educanda in hæresi. 3. Ordinarie tamen graviter illicitum. 4. Semper autem, si præfatum pactum adjiciatur expresse, vel tacite ex consvetudine. Communis quoad membra omnia. *Primum* probatur tum negativè, quia non reperitur Jus irritans, tum positivè ex praxi Ecclesiæ, hujusmodi Matrimonia sustinentis. *Secundum* eodem modo; nam & Matrimonia cum prædicto pacto inita [quòd ordinarie tamen, saltem ex usu & conventione tacita, adjicitur] permittunt Episcopi, utique non ignaro Pontificè, nec separari curant ejusmodi conjuges; ad quod omnino sub gravi peccato tenerentur, nisi Ecclesia haberet pro validis hujusmodi Matrimonia. Unde non possum non mirari, 44

quod

quod P. Fran: Schmier. *de ſponſal. & Matrim. p. 3. c. 5. n. 57.* primus hoc pactum pro novo impedimento dirimente nuper habuerit ſine ulla auctoritate DD. *Tertium* ex Jure tam poſitivo *can. 15. 16. cauſ, 28. q. 1. & c: 14 de Hæretic. in 6,* quam ex Jure Naturali propter manifeſtum periculum perverſionis, ſi non conjugis Catholici ſaltem liberorum, in fide & bonis moribus, quòd ordinarie adeſt teſte experientia. Accedit, quòd Apoſtolus Hæreticos jubeat devitari, & Matrimonii Sacramentum, ſi contrahatur cum Hæretico, miniſtretur indigno. Interim tamen licitum per accidens in caſu extraordinario eſſe poteſt Matrimonium Catholici cum Hæretica, vel viciſſim, nempe tunc, quando ex una parte moraliter certum eſt, nullum fore periculum ſcandali, perverſionis gravium & perpetuarum diſſenſionum &c. & ſimul cavetur, ut omnes proles educentur in fide Catholica: ex altera verò gravis apparet ratio, v. g. ſpes certa vel convertendi conjugem ad veram Fidem, vel ſopiendi inimicitias, vel conſervandi pacem & tranquillitatem publicam &c.

vel

vel si inter Catholicos non reperiatur
conjux paris conditionis. Quæ quia
raro concurrunt, ideo quoque raro li-
citum erit tale Matrimonium. *Quartum*
defenditur à plerisque omnibus ex ra-
tione, quod Jus Naturale ac Divinum
parentes obliget, ut omnes liberos
Deo & ad æternam salutem educent,
non diabolo & ad interitum animæ:
quapropter ejusmodi pacta ab omni-
busCatholicis DD. censentur esseim-
pia, abominanda, & irrita.

Objic. 1. In *can.* 72. Synodi sextæ 45
Oecumenicæ irritum & dissolvendum
dicitur Matrimonium inter Hæreti-
cum & orthodoxam initum. 2. In
Germania passim celebrantur Matri-
monia à Catholicis cum Hæreticis
sine ulla dispensatione aut licentia E-
piscopi, nemine reclamante: ergo per
consvetudinem reddita sunt ordinarie
licita, uti existimant Azor, & Sanch.
l. 7. *d.* 72. *n.* 5. 3 Si Matrimonio adji-
ciatur conditio vel pactum, quod est
contrà bonum prolis, Matrimonium
est invalidum, *c. fin. de condit. apos.*
sed pactum de parte prolium v. g. fæ-
mellarum, si Mater sit Heretica, e-
ducanda in hæresi & contra bonum
prolis

prolis: ergo. ℞. ad 1. Ille canon non est Synodi sextæ, sed post illam aquibusdam Episcopis apud *Trullum* palatium Regium, congregatis fabricatꝰ qui canones Trullani à Sergio Pontifice sunt aperte reprobati. Ad 2. *N, conseq.* quamvis enim fortè in locis, ubi Hæretici degunt immixti Catholicis, legi Ecclesiasticæ sit præscriptum contra Jus tamen Naturale, quod concurrit, nihil potest consvetudo. Dein, licet consvetudo apud plebeies & inferioris conditionis homines sustulerit petitionem dispensationis, apud Principes tamen, qui solent petere licentiam à Pontifice non sustulit, fors ideo quia majora ex horum, quam plebeiorum, Matrimoniis cum Hæreticis oriri possunt incommoda. Ad 3. *dist. maj.* Si adjiciatur conditio vel pactum quod est contra bonum prolis Naturale, & sic repugnat substantiæ Matrimonii. *C. ma.* Quod est contra bonum prolis spirituale, & substantiæ Matrimonii non repugnat. *N. ma.* & sic distincta *min. N. cons.* conditio repugnans substantiæ Matrimonii, & bono prolis Naturali foret, si conjuges id paciscerentur, ut positivè evitetur ge-

ne-

neratio prolis vel educatio. Si verò conditio vel pactum repugnet tantū bono prolis ſpirituali, non adverſatur ſubſtantiæ Matrimonii; nam hæc eſſentialiter dicit obligationem mutuam, ſaltem radicalem, ad actus, per quos generari, & educari poteſt proles, nō vero educationem bonam & ſanctam prolium; aliàs etiam conditio vel pactum, quod adjiciunt ambo conjuges Catholici, de prole educanda ad furandum, ad impudicitiam, in arte Magica &c. vel quod adjiciunt conjuges Hæretici formâles de omni prole educanda in Hæreſi, eſſet contra ſubſtantiam Matrimonii, illudque faceret nullum; quod nemo admittit, & utique nec P. Schmier.

Dico 5: *Impedimentum publicæ honestatis* oritur ex Matrimonio Rato, ſeu ex ſponſalibus de præſenti, 2. Etiam invalidis, modo non fuerint invalida ex defectu conſenſus. 3. Dirimitque Matrimonium uſque ad quartum gradum incluſive cum conſangvineis cōjugis deſponſati vel deſponſatæ, Sumuntur hæc ex *can. 11. 12. 14. 15. cauſ. 27. q. 2. c. 3. 8. x. & c. un. h. t.* 46

in 6. c.

in 6. c. 8. de consangu. Quamvis enim dicta Jura non ita clare & explicite loquantur [excepto forsan *can. 15. cit.*) de Matrimonio Rato, plerique tamē omnes etiam intelligunt de hoc propter majoritatem rationis, eo quod arctior animorum conjunctio oriatur ex Matrimonio Rato, quàm ex Sponsalibus de futuro, propter quam ex Sponsalibus dicta Jura introduxerunt impedimentum publicæ honestatis, Et quamvis quartum gradum non determinant; quia tamen *c. 8. c t.* eundē determinat in affinitate, ad cujus imitationem oriri voluerunt dictum impedimentum ex Sponsalibus, ideo communiter illud ad quartum usque gradum extendunt DD. Quia vero Tridentinum *seſſ. 24. c. 3. de Ref. Mat.* ubi hoc impedimentum restrinxit ad primum gradum, & illud oriri noluit ex Sponsalibus ex quocunque capite invalidis, uti *n. 16.* docuimus, & simul explicavimus naturam impedimenti publicæ honestatis, loquitur tantum de Sponsalibus de futuro, idcirco hoc impedimentum ex Sponsalibus de præsenti ortum manet adhuc sub dispositione Juris antiqui, & oritur

etiam

etiam ex iis ex alio capite, quàm ex defectu consensus, invalidis, dirimitque usque ad quartum gradum, ut declaravit S. Pius V. *in Constit: Romanum* anno 1568 & ratio probat; cum lex correctoria Juris non sit extendenda.

TITULUS II.
De Desponsatione Impuberum.

SUMMARIUM.

1. *Quinam dicantur Impuberes: & quid sit malitiam supplere ætatem?*
2. 3. *Sponsalia ante septennium inita non valent.*
4. *Nec Matrimonium ante pubertatem Legalem vel Naturalem.*
5. *Valet tamen in vim Sponsalium.*

IMpuberes de Jure dicuntur mares, qui 1
dicimum quartum, & fœmellæ, quæ duodecimum ætatis annum necdum compleverunt. Post hanc ætatem usque ad annum 25, ætatis completum vocantur *Puberes, vel Minores,* Per *desponsationē* intelliguntur Sponsalia tam de futuro quàm de præsenti. Hic itaque agitur de ætate requisita tam ad

Sponsalium [nempe de futuro] quàm Matrimonii valorem, adeoque de *Impedimento Ætatis.* Tam in hoc, quàm in illis, dicitur subinde *malitia supplere defectum ætatis*, sed in diverso sensu; in ordine ad Sponsalia id nihil est aliud, quam si ante tempus à Jure præscriptum adsit sufficiens usus rationis nimirum ante septennium: in ordine ad Matrimonium verò, si ante tempus huic præscriptum, scilicet 14. vel 12. ætatis annum (quæ est *pubertas Legalis*) jam adsit non solum sufficiens usus rationis, sed etiam potentia ad generandum, seu ad copulam perfectam se jam prodat; & hæc est *pubertas Naturalis.*

Dico 1. Sponsalia ante septennium physice completum inita probabilius non valent, licet prius se prodat sufficiens usus rationis, adeoque in Sponsalibus malitia non supplet defectum ætatis. 2. Eo tamen completo, si usus rationis & judicii discretio adsit, statim valent. 3. Non tamen ita efficaciter, ut adepta pubertate resiliri libere non possit ab illo, qui in pubertate contraxit, licet durante impubertate potestas resiliendi non detur. Pars 1. quàm tenent Abb. Fachin. Engel, Konig, & alii multi contrà Sylvest. Tann. Pont.

Pirshing,

Pirhing, & alios pariter multos, probatur tum ex Jure Civili, quòd *l. 14. ff. de Sponsal.* requirit, ut Sponsalia contrahentes *non sint minores, quàm septē annis.* Tum ex Jure Canonico, quod *c. 4. 5, x. & c. un. h. t. in 6.* adhibet verba *complesset. & compleverat* septennium: atqui, quando Jura absolutè & indistinctè requirunt certam ætatem ad aliquos actus, v. g. ad Professionem Religiosam Testamenta &c. isti actus antea celebrati non valent, v. g. Professio Religiosa ante 16. ætatis annum completū non obstante, quod jam prius adsit maturitas Ingenii, prudentia, & discretio judicii. Adde, quod leges tam prohibentes, quàm irritantes, quæ fundantur in præsumptione generali, non cessent, etsi in uno vel altero casu per accidens subsistit, quod non adesse, vel non subsit, quod adesse præsumunt: sed Leges ad Sponsalia septennium determinate exigentes fundantur in præsumptione generali, quod ante septennium non adsit certo sufficiens usus rationis & discretio ad contrahendam tam gravem obligationem, consequenter periculum generale sit, ne propter defectū debiti consensus Sponsalia essent nul-

la, vel ſaltem incerta; ac proin facilè poſſent oriri fraudes, vel confuſio, ſi certa ætas non eſſet determinata: ergo, licet in particulari caſu uſus rationis adſit, & periculum invalidorum deficiente conſenſu Sponſalium, confuſionis, aut fraudis abſit, dictæ Leges non ceſſant. Confirmantur hæc ſolide per claram deciſionem Innoc. III. qui in *c. 13. h. t.* ſic ait: *interloquendo pronuntiamus, inter juvenem & puellam nec Matrimonium nec Sponſalia fuiſſe contracta: cum conſtet, puellam nondum ad ſeptennium perveniſſe.* Pars. 2. per ſe liquet; quia nec Jus Naturale plus requirit. Pars 3. habetur in *c. 7. & 8. h. t.* ut nimirum major ſit libertas in re tam ardua, ad quàm in impubertate, adeoque nondũ ſatis firmo & valido judicio, ſe obligarunt. Deberet autem pubertatem adeptus illico & in continenti reſilire, v. g. intra triduum. *arg. l. fin. C. de Jud.* ſecus Sponſalia ratificaſſe cenſeretur, ut habet communis. Interim tamen P. Fr. Schrmier *de Sponſal. p. 3. c. 2. ſect. 1. n. 16.* indulget jus reſiliendi tamdiu, quàmdiu verbis factis non fuerint confirmata Sponſalia, nec altera Pars eorum impeltionem petierit; cum Jus non deter-

determinaverit tempus ad resiliendum quæ doctrina mihi non displicet.

Objic. 1. Parum pro nihilo reputatur, 3
ut ait axioma juridicum, & proxime accingendus habetur pro accincto. *arg. l. penult. ff. de Testam. Mil.* ergo septennium non debet esse physice completum. 2. Ultima dies habetur pro completa, ut patet in factione Testamenti, quæ permittitur impuberi, qui ultimam diem annorum pubertatis inchoavit, licet nondum compleverit: ergo nec istud septennium debet esse completum 3. Septennium à Jure ideo præcisè requiritur, quia in hac ætate præsumitur adesse usus rationis: ergo, si iste citius adesse noscitur, valebunt Sponsalia 4. In *c. 3. de Sponsal.* jubetur Juvenis, qui post Sponsalia de præsenti cum puella nondum septenni contracta duxit illius consobrinam, ab hac separari propter impedimentum publicæ honestatis: ergo illa Sponsalia fuerunt valida, quia usus rationis jam adfuit; nam si iste necdum adfuisset, propter defectum consensus fuissent invalida, atque propterea non produxissent dictum impedimentum de Jure antiquo. R. ad *1.* illa axiomata habent lo-

cum

cum in iis, in quibus certum tempus, vel ætas à Jure non eſt determinata. Ad 2. *diſt. ant.* in cauſa mere favorabili, qualis eſt factio Teſtamenti. *Tranſ.* In cauſa non mere favorabili, ſed tali, in qua ſimul imponitur grave onus vel obligatio, uti eſt contractus Sponſalitius, per quem inducitur magna obligatio, & ſimul onus ſeu impedimentum publicæ honeſtatis. *N. ant & conſ.* Ad 3. Si Jus aliquid univerſaliter præſumit, univerſaliter procedit, neque ceſſat lex irritans in tali præſumptione generali fundata, etſi in caſu particulari adſit, quod Jus generaliter præſumit abeſſe, uti ante ſeptennium præſumit generaliter nondum adeſſe uſum rationis. Ad 4. in caſu dicti *c. 3.* fuit dubium, an Sponſalia poſt ſeptennium non fuerint ratificata per factum ſeu copulam attentatam: quia Pontifex addit hæc verba, *ex humana fragilitate forſitan tentaverunt, quod non complere potuerunt,* atque ideo in dubio tutiorem partem elegit, non autem decidit, nec habuit pro certo, quod impedimentum publicæ honeſtatis fuerit ortum ex *Sponſalibus* cum nondum ſeptenni initis.

Dico 2. Matrimonium ante completos pubertatis annos contractum non valet,

valet, nisi jam prius, ut apud fæminas sæpius contingere potest, adsit potentia ad copulam de se aptam ad generationem pro is, adeoque sufficit pubertas tam Naturalis quàm Legalis & in Matrimonio malitia potest supplere defectum ætatis. Communis & certa ex *c.* 3. 6. 9. 10. 11. *h. t.* Consonat *pr. Inst. de Nupt.* Si tamen adsit Legalis pubertas, valet Matrimonium, licet necdum adsit potentia proxima ad generandum, vel ad copulam, eo quod impotentia, nisi sit perpetua, non sit impedimentum dirimens. per *c.* 5. *& fin. de Frigidis.*

Quæres, an Matrimonium, quod contrahunt impuberes invalidè non habeat vim Sponsalium de futuro? ℞. habet. *c. fin. h. t. c. un. § idem quoque eod. in 6.* quia Jus præsumit, & interpretatur voluntatem impuberum, quod velint saltem contrahere, quo modo possunt. nempe Sponsalia de futuro, juxta illud, *si actus non valeat, ut ago, valeat meliori, quo potest modo,* per *l.* 27. § 9. *ff. de Pact.* Excipe, nisi expresse Sponsalia excluderent, & determinate non nisi Matrimonium contrahere intenderent; quia actus non valent ultra intentionem agentium: & tunc subintrat ali-

ud

ud axioma, *quod voluit non potuit, & quod potuit non voluit, c. 23. de offic. deleg.*

TITULUS III.
De Clandeſtina Deſponſatione.
SUMMARIUM,

1. Quid ſit Matrimonium Clandeſtinum.
2. 3. Sine præſentia Parochi &c. non valet.
4. 5. Valet tamen apud Hæreticos Germaniæ.
6. An valeat, ſi Catholici contrahant in loco, ubi Tridentinum non eſt receptum?
8. Qualis debeat eſſe Parochus aſſiſtens Matrimonio?
9 Et quales eſſe teſtes præter Parochum?
10. Quis ſit Parochus reſpectu Vagorum, & Militium?
11. Quæ ſit pœna clandeſtine contrahentiũ, & Parochi non proprii aſſiſtentis?
12. 13. Matrimonium ſine præviis Denuntiationibus valide, at non licite contrahitur.
14. Quis diſpenſet in Denuntiationibus?
15. Quæ ſit pœna ſine iis aſſiſtentium, & contrahentium?
16. Benedictio nuptiarum an & quando impertienda?

C*Landeſtina deſponſatio,* de qua hic agitur, non denotat Sponſalia clam inita, ſed Matrimonium clam, ſeu

ſine

ſine ſollennitatibus à Jure requiſitis, contractum. Duplex autem præſcripta eſt *ſollennitas*, nempe *intrinſeca & ſubſtantialis*, quæ requiritur ad valorem Matrimonii, atque conſiſtit in præſentia Parochi & duorum vel trium teſtium; quæ ſolennitas ſi non adhibeatur, Matrimonium dicitur abſolute, & *ſimpliciter clandeſtinum*: dein *ſolennitas extrinſeca & accidentalis*, quæ requiritur ad liceitatem Matrimonii, atque conſiſtit in præviis *denuntiationibus*, quæ ſunt proclamationes futuri Matrimonii eum in finem faciendæ, ut, ſi quis ſciat impedimentum inter contrahere volentes, illud manifeſtet Parocho &c: & in *benedictione ſacerdotali nuptiarum*, quæ ſunt ceremoniæ & precationes ſacræ in actuali copulatione ſponſorū faciendæ à Sacerdote aſſiſtente ad impetrandas novis conjugibus ampliores gratias ad onera Matrimonii facilius ſuſtinenda, & ad ſcbolem Chriſtiane educandam; quæ ſolennitas ſi non adhibeatur, vocatur Matrimonium *clandeſtinum ſecundum quid*. De cætero per *Matrimonium clandeſtinum* ſimpliciter prolatum ordinarie intelligitur clandeſtineitas prima, quæ eſt *impedimentum dirimens*. De qua proin.

2 Dico 1. Matrimonium, quod Catholici contrahunt *non in facie Ecclesiæ*, seu sine præsentia proprii Parochi (vel alterius sacerdotis cum licentia Parochi) & duorum vel trium testium, in locis, ubi Tridentinum fuit promulgatum, nec usu contrario abrogatum, hodie est invalidum. Communis omnium Catholicorum & certa ex Triden. *sess. 24. c. 1. de ref. Matrim.* ibi *Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum inhabiles reddit: & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit* &c: Et hoc decretum jussit eadem Synodus *in singulis Parochialibus Ecclesiis publicari.* Igitur Matrimonia dicto modo clandestina, quamvis jam olim fuerint illicita Jure Ecclesiastico per *can. 1. seqq. caus. 30 q. 5.* hodie propter decretum Tridentini etiam sunt invalida. Ratio irritandi fuit generale periculum, ne quidam conjugem clandestine & valide ductam rursus repudient, & aliam in facie Ecclesiæ ducant, atque sic in perpetuis adulteriis vivant, non sine gravi animarum & boni publici detri-

annum

mento. Cum igitur hæc lex irritans ſpectet bonum publicum, & fundetur in præſumptione generalis periculi, ab eius obſervatione nec ignorantia liberat, nec neceſſitas privata. ut ſi Parochus eſſet abſens, vel mortuus, & moriturus v. g. vellet ducere concubinam ad legitimandas proles; eo quod actus ſua forma & ſolennitate ſubſtantiali carens ſemper ſit nullus, quaſi non eſſet geſtus; ſicut homo nequit exiſtere ſine anima Dixi, *in locis ubi Tridentinū fuit promulgatum*: promulgatum autem eſt in Hiſpania, Luſitania, Italia Polonia & Catholica Germania, atque in iis provinciis, quæ adhuc erant Catholicæ anno *1564*. quo confirmatum & promulgatum eſt Tridentinum, uti in Hollandia Zeelandia Friſia, & aliis Belgii confederatis Provinciis, item in Gallia, licet non initio, poſterioribus tamen temporibus, & ut aliqui volunt, anno 1602. vid. P. Wex *de Sponſal. tr.* 2. §. *4. num.* 24. atque nuper in Hungaria ſub Eminent. Card. de Colonitſch ut teſtatur P. Kugler. *de Matrim. n.* 289. Econtra promulgatum non eſt in Anglia, Suecia, Dania, Saxonia, Pruſſia, Pomerania &c.

Objici.

Objic. 1. In *can.* 1. *cit.* Evaristus Papa clandestina Matrimonia vocat *adulteria, stupra, fornicationes:* ergo jam ante Tridentinum fuerunt nulla. 2. Ante Tridentinum non erat illicita desponsatio clandestina, quando aderat justa causa, v. g. periculum gravis damni, vel Matrimonii maliciose impediendi: ergo nec hodie erit invalida, ubi justa intervenit causa, vel necessitas privata; aliàs 3. Matrimonium foret nullum, si locus diu, v. g. per annum careret proprio Parocho, vel ad eum, aut ad Episcopum tutus non pateret accessus: quod esset nimis difficilè. ℞. ad 1. Evaristus addit, *nisi voluntas propria suffragaverit:* ergo non propter clandestineitatem vocavit adulteria, fornicationes &c: sed propter defectum legitimi consensus; eo quod ejusmodi Matrimonia clandestina per copulam fornicariam & ad impuros amores explendos fuerint sæpe solum in speciem inita, & ficto consensu. Ad 2, *N. cons. & parit.* quia lex mere prohibens recipere potest interpretationem ex epikeia, & justam causam excusantem, non verò lex irritans, & aliquid exigens tanquam formam substantialem ad actum, quem existere

ſtere ſine ſua forma repugnat. Ad 3. Pro caſu, quo lex paſſim obſervari nequit, etſi irritans ſit, non ſtringit, quia bonum & neceſſitas publica ita exigit. Et de hac lege, clandeſtina Matrimonia irritante; ſic declaraſſe refertur Clem. VIII. & Congr. Card. anno 1603. nempe tunc tantum ea eſſe invalida, quando Parochus Catholicus haberi facilè poteſt. P. Kugler *n. 290* P. Wex *n. 27.* Proin in tali caſu ſufficient alii duo teſtes. Laym. *l. 5. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 7.* Zoeſ. *h. t. n. 25.*

Quæres an Matrimonia Hæreticorum, non contracta coram Parocho Catholico, ſed coram Præcone, vel clandeſtine, in locis, ubi Tridentinum aliquando fuit promulgatum, & ipſi vivunt immixti Catholicis, ita ut per ſe facilè haberi poſſit Parochus verus & Catholicus, v.g. Auguſtæ, Ratisbonæ &c. ſint valida? ℞. affirmativè. Ita Diana, *Gonzal*, Eſparza, & cum Tannero, Laym. Staleno *in diſſert. Theologice-Politica c. 4. ſeqq. part. poſter.* P. Kugler *n. 894.* imo communior inter Germaniæ Scriptores contrà Fagn Zoeſ. Reiffenſtuel & P. Franc. Schmier.

de

de Spons. & Matr. p. 3. c. 5. n: 86. modo Hæretici in tali loco habeant publicum suæ Sectæ exercitium; si enim hoc non habeant, uti v. g. in Bavaria, pro invalidis haberentur; cum contractus secundum leges & consvetudines loci debeant celebrari. Et modo modo non subsint Catholico Principi, talibus conjugiis resistenti, ut in partibus Silesiæ & Moraviæ vicinis, ut bene excipit Stalenus. Probatur 1. illis argumentis, quæ *tit: 1. de Spons: & Matr. n. 34.* adduxi. 2. Ex morali impossibilitate observationis Tridentini; cum nullus Hæreticorum sine gravibus incommodis coram Catholico Parocho possit contrahere, & plerique communiter vel ipsam legem Tridentini, vel ea se adstringi, ignorent, imo plerumque putent, sibi illicitum esse contrahere coram Parocho Catholico. 3. Ex communi sensu fidelium, proles ex hujusmodi conjugiis prognatas in utroque foro pro legitimis habentium. 4. Ex praxi Episcoporum, qui huiusmodi conjuges ad Fidem Catholicam conversos non separant, nec urgent ad noviter contrahendum, connivente Curia Romana, ut maximè potuit, quando ante 100 circiter

circiter annos Palatinatus Neoburgicus ad Ecclesiam Romano-Catholicam reversus est. Hæc argumenta, si non faciant moralem certitudinem nostræ sententiæ, saltem faciunt eam verè & practice probabilem, ut fatetur P. Gobat, acer Adversarius. Atqui *cit: tit:* 1. *num. 35.* docuimus, quod licitè ac validè contrahatur Matrimonium cum opinione Juris probabili de non existentia impedimenti, præsertim si hoc sit solum Juris Ecclesiastici, in quo Ecclesia potest, & propter publicum bonum censetur tacitè dispensare.

Objic. 1, & principaliter. Exstant declarationes S. Congreg. Card. in contrarium: prima fuit data anno 1605 10. Jun. ad Nuntium Apostolicum in Belgio, sic sonans: *Hæreticos quoque, ubi Decretum Tridentini est promulgatum, teneri talem formam observare, & propterea ipsorum etiam Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro Hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla & irrita esse.* Alteram refert P. Reiffenstuel *h. t. n. 141.* hujus tenoris. *Catholicus cum Hæretica Matrimoniu ne coram Magistratu Sæculari in loco, ubi Conc. Tridentinum est receptum, & Paro-*

chus

chus commode haberi, & adiri poterat, con traxit, & postea consummavit, die 2. Maij S. Congregatio censuit, dictum Matrimonium fuisse nullum. 2. Ex nostra doctrina sequitur, quod etiam Catholicus in tali loco contrahens cum Hæretica, quæ non nisi coram Ministello Hæretico vult contrahere, validum celebrat Matrimonium, sicut incola contrahens cum vago se huic accommodare potest, & coram quocunque Parocho contrahere: atqui hoc videtur intolerabile: ergo. R. ad 1. Abstrahẽdo, an illæ declarationes habeant omnia, quæ Sixtus V. & Gregor. XIV requirunt [quod necdum probatum est] dico ad primam, quod data sit ad unitas Belgii provincias illo tempore, quo necdum in illis ita invaluerat Hæresis, & tam liberum ejus exercitium, consequenter quo adhuc spes erat obtinendi observationem Tridentinæ Synodi: nunc autem & ibi sunt mutatæ circumstantiæ, & contraria consvetudo nimis invaluit, ut adeo nec ibi amplius stringat illa declaratio; multo minus in aliis Hæreticorum provinciis, pro quibus non est data, sed ad locum specialem restricta: non enim solent universaliter dari ejusmodi decla-

di declarationes. Secunda declaratio loquitur de Catholico contrahente cum Hæretica, & quidem in loco, ubi facilè haberi poteſt Parochus Catholicus, de quo caſu hic non eſt ſermo ſed de Matrimoniis Hæreticorum. Ad 2. Vel in tali loco commode & ſine valde gravi difficultate haberi & adiri poteſt Parochus Catholicus, vel non? Si prius, etiam juxta me invalidum probabilius foret Matrimonium ſi poſterius, puto illud valere tum propter declarationem Card. de anno 1603. de qua *num. 3.* tum propter hoc Juris principium, quod contractus recte regulenter ſecundum leges & conſvetudines locorum.

Petes, an valeat Matrimoniũ, ſiquis ex loco, ubi Tridentinum eſt receptũ, ſe conferant in locum, ubi receptum non eſt, vel etiam nunquam promulgatum, ibique contrahant? ℟. cum diſtinctione, ſi eo ſe conferant animo figendi domicilium vel quaſi domicilium, vel ut habet probabilis, negotii cauſa, vel ſi unus contrahentium ſit ibi incola, valet. per. *c. 1. de Sponſal. & c. fin. de for. comp.* quia incolæ, & peregrini rectè celebrant contractus juxta leges & conſvetudines locorum 6

ubi existunt, nec egressi suis locis obligantur legibus eorum. Si vero præcisè eum in finem se conferant in talem locum, ut ibi Matrimonium contrahant clandestine, retento domicilio priori, probabilius non valet, ut docet communior contra Pont. Zoes. Pirh. Gonzal. Ratio, quia ex una parte Lex Tridentina est irritans Matrimonia clandestina propter generale periculum ab illis recedendi, quæ ratio etiā pugnat in egredientibus præcisè eo fine, ut contrahant clandestine, ex altera verò parte ratio prudens non apparet, propter quam cessare præsumi possit Lex Tridentina, & permittere egressum præcisè ex tali fine: ergo etiam egressus talis à dicta Lege est prohibitus, & manet lex irritans; præsertim cum ita Tridentini decretum explicaverit declaratio Card. approbata ab Urbano VIII. 14. Apr. 1627. per speciale Breve, quod ex antographo refert Lugo, & decretis Synodi Diœcesis Coloniensis anno 1662. insertum est, ac insuper non modo in Archiepiscopatu Coloniensi, ac eidem subjectis Episcopatibus, sed etiam in aliis Germaniæ Diœcesibus videtur esse receptum.

Objic.

Objic. 1. Tridentinum inhabilitavit ipsas personas ad clandestine contrahendum: ergo hæc inhabilitas est personalis, & comitatur personas ex quacunque causa egressas è loco sui domicilii. 2. Contractus sunt regulandi secundum leges loci, & egressus non obligant leges proprii domicilii: ergo etiamsi egrediantur præcisè ideo ut contrahant clandestine, valebit Matrimonium. ℟. ad 1. Inhabilitatio personarum non inflicta per sententiam specialem, sed per decretum generale pro existentibus in aliquo loco, afficit locum, & existentes in tali loco; nam tale decretum imitatur naturam Legis, quæ respicit territorium adeoque inhabilitas hæc localis est, non personalis. Ad 2. Id quidem generaliter verum est, nisi lex aliud velit: atqui lex Tridentina, præsertim ut explicata ab Urbano VIII. declarationem Card. approbante, aliud vult, & stringit etiam ex tali fine egredientes: ergo.

Dico 2. Parochus, cujus præsentia requiritur ad valorem Matrimonii, debet esse proprius ratione domicilii, vel quasi-domicilii contrahentium, al- 7

terutrius. 2. Validè tamen assistit, licet necdum sit Sacerdos: vel assistat extra fines suæ parochiæ, in quocũq; loco: item licet sit putatitius tantum vel intrusus: aut invitus, vel dolo inductus: aut excommunicatus, suspensus, interdictus, vel irregularis: aut etiam specialiter prohibitus ab Episcopo, ne assistat, quia non obstante tali prohibitione manet Parochus. 3. Ille tamen, qui loco Parochi assistit, necessario debet esse Sacerdos. 4. Et licentiam assistendi à Parocho vel Ordinario consecutus esse actu; ut adeo non sufficiat licentia mere præsumpta, quæ nimirum fuisset data; si fuisset petita, neque ratihabitio subsequens Adde ex Benedicti XIV. Constit: 17 Inc. *Etsi Pastoralis* 58. Matrimonium inter Latinum Maritum & Græcam uxorẽ latinè coram Parocho latino contrahi debet, inter Maritum verò Græcum & Mulierem latinam vel græce coram Parocho Græco vel latinè coram latino contrahi potest. Ejus tamen loci ac ritus Parochus debet assistere, ubi & quô ritu Matrimonium contrahitur. Pars 1. sumitur ex Trident *sess.* 24. *c.* 1. *de ref. Matr.* ubi requirit assissi-

sistentiam *Parochi*, & in antecedentibus præcipit denuntiationes fieri à *proprio contrahentium Parocho*, ac in subsequentibus punit *alterius Parochiæ sponsos conjugere ausum:* modo autem respectu alterutrius sit proprius, & eligatur à contrahentibus ad assistendum, hoc ipso quoad hunc contractum Matrimonialem, quia est individuus, sit etiam proprius respectu alterius. Porro *Parochi* nomine venit etiam E- Episcopus [Sede vacante Capitulum] Vicarius Generalis, Vicarius Parochialis tam temporalis quàm perpetuus. Pars 2. ex eodem Trid. *loc. cit.* ubi nihil aliud requirit, quam qualitatem *Parochi:* nec aliud aliunde probatur; cum assistens Matrimonio nec sit Minister hujus Sacramenti, sed solum testis qualificatus, nec assistentia sit actus jurisdictionis, sed solum excellentis testimonii. Pars 3. iterum ex Trident. *d. lo.* per verba: *qui aliter quam præsente Parocho, vel alio NB. sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia &c.* en! in alio, qui loco Parochi assistit, requirit qualitatem sacerdotii, sive dein sit curatus, vel non, excommunicatus, irregularis, &c. vel

non:

non: item exigit licentiam, nimirum vel expresse vel tacite datam, generaliter vel specialiter. Quia veró ea, quæ requiruntur ad valorem & substantiam alicujus actus, actualiter & pro priori adesse debent, quando actus geritur, ideo licentia debet actu jam esse concessa, quando ponitur assistentia: proin licentia *mere* præsumpta, nec tacitè aut generaliter jam est data sed tantum præsumitur danda, vel daretur, si peteretur, non sufficit; nec ratihabitio futura, licet certo credatur Parochus postea ratificaturus assistentiam alieni.

Objic. 1. Qui loco Parochi assistit, debet esse S cerdos: ergo & ipse Parochus, præsertim cum Trid. dicat, *vel alio sacerdote*: sed hoc *alius* est vox relativa, & repetitiva similium. 2. Parochus putatitius, uti intrusus, non est Parochus. 3. Excommunicatus autem saltem vitandus, non potest validè exercere actum jurisdictionis, nec actum officii Parochialis per *c. 16. de elect.* nec validum ferre Testimonium. *c. 8. & 14. de sent. Excomm. in 6.* Ergo hujusmodi Parochus non assistit validè. 4. Licentia] præsumpta sufficit

ficit ad dandam alienis Parochianis Absolutionem Sacramentalem: ergo etiam sufficit ad assistendum Matrimoniis alienorum Parochianorum. 5. Ratihabitio futura retrotrahitur ad tempus, quo geritur actus. *c. 10. de R. J. in 6.* Et hinc valet Matrimonium sub hac conditione contractum, *si Papa dispensaverit*; ergo etiam contractum sub hac conditione, si proprius Parochus ratificaverit, vel postea consenserit. 6. Validè & licitè potest aliquis uti re aliena ex consensu domini rationabiliter præsumpto: ergo etiam assistens Matrimonio alienorum ex licentia Parochi rationabiliter præsumpta. 7. Ponamus, quod Parochus dederit quidem licentiam, id tamen ab assistente ignoretur: in hoc casu dici non potest, an valida sit assistentia, vel non, nisi dicatur sufficere licentia præsumpta: ergo.

℟. ad 1. Disparitas patet ex verbis Tridentini, quod quidem in substituto, non autem in Parocho, exigit qualitatem sacerdotii, forsan ex ea ratione, uti in substituto per sacerdotium suppleatur qualitas Parochi tanquam

quam testis excellentis, hoc *alius* non semper denotat similitudinem qualitatis; alias deberet dici, quod Christus fuerit nequam, quia S. Lucas *c. 23.* ait: *ducebantur & NB. alii duo nequam cum eo*, videlicet cum Christo. Ad 2. Error communis, quo Parochus putatitius, vel intrusus [ubi communiter ignoretur intrusio] habetur pro verò Parocho, facit, ut Ecclesia suppleat defectum ob bonum publicum, quod exigit tales actus esse validos. *arg. l. Barbario 3. ff. de Off. Praet.* Ad 3 Assistentia Matrimonii non est actus jurisdictionis, etiam voluntariae tantum: nec absolute actus officii Parochialis, seu Parochi qua talis, cum possit substituere alium: imò, licet admittatur esse actus officii, uti est actus testis qualificati, tamen propterea assistentia Parochi excommunicati non tolerati non foret invalida, cum nullibi sit irritata, & causa Matrimonii in Jure sit valde favorabilis; consequenter Jura, quae pro casibus particularibus in citt. Juribus irritant actum officii, vel testis, ab excommunicato gestum, nō sunt trahenda ad assistentiam Matrimonii. Ad 4. *N. ante & cons.* Aliud

est

eſt de caſu, quo Euchariſtia (vel extrema Unctio, adminiſtratur alienis Parochianis, quia in his Sacramentis non requiritur ad valorem, ſed ſolum ad licentiam, conſenſus proprii Parochi. Ad 5. Regula non procedit in iis in quibus aliena voluntas in principio actus requiritur ad valorem tanquam forma ſubſtantialis. Paritas cum diſpenſatione Pontificis futura & alia conditione à contrahentibus adjecta, non eſt; eo quod in poteſtate Pontificis quidem ſit tollere impedimenta Juris Eccleſiaſtici, non verò in poteſtate Parochi per ſubſequentem ratificationem validare Matrimonium, vel poſtea ſupplere id, quod de Jure requirebatur ad valide contrahendum Matrimonium; hoc enim, ſi invalide ob defectum ſubſtantialis formæ ſemel contractum eſt, manet invalidum; cum Parochus nequeat retro habilitare perſonas, ad contrahendum pro tunc habiles. Ad 6. iterum eſt diſparitas, quia licitus ille & validus uſus dependet à ſola voluntate & conſenſu domini: valor autem Matrimonii ſine legitimi teſtis aſſiſtentia ſemel invalidè contracti non dependet à voluntate

Pa-

Parochi primum postea consentientis. Ad 7. Distingvendum est: si assistens prius petiit licentiam assistendi à Parocho proprio, & iste licentiam dedit, licet necdum intimatam, tunc valere ajo, quia licentia necessaria non solum jam est actu data, sed etiam per ejus petitionem acceptata: si verò assist..s non petiit, non valere dico, licet data jam sit, non tamen intimata, quia licentia habet rationem gratiæ vel privilegii: sed ad hoc, ut gratia vel privilegium subsistat requiritur non tantum consensus concedentis, sed etiam regulariter acceptatio, & consensus recipientis: qui autem nec petiit licentiam per se [nec alius pro ipso, & quidem conscio) non posuit consensum & acceptationem.

Dico 3. Præter Parochum ad valorem Matrimonii requiruntur etiam alii duo vel tres testes, usu rationis præditi, ac moraliter præsentes, ita ut rite percipiant, quid agatur. 2. Non tamen debent esse specialiter ad id vocati vel rogati, nec legitimi, aut omni exceptione majores, ita ut ipsis non obstet, si sint impuberes, fæminæ, criminosi, infames, excommuni-

cati

cati, consangvinei &c. Pars prior clare est decisa in Trid. *l. c.* & Jus Naturale exigit, ut testis percipere possit, ac percipiat ea, de quibus debet ferre Testimonium, Pars posterior colligitur ex eodem Trid. ubi nec specialem testium rogationem, nec ullam aliam in iis qualitatem exigit, qualem in aliis materiis Jura exigunt. Dein etiã secundum alia Jura in causis favorabilibus admittuntur testes alias non legales, & legitimi *c. 5. de Hæretic: in 6.* Atque in præsentia testis valde excellentis & specialiter idonei [qualis in ordine ad contrahendum Matrimonium est Parochus) sæpe sufficiunt testes de Jure Positivo alias inhabiles vel minus habiles. text. & DD. in *l. 6. §. cogentur ff. de Edendo*, præsertim si communi consensu, ut v. g. contingit in erectione Instrumentorum, adhibeantur, & sic quasi approbentur. Nec obstat, quod testes isti fortè sint inviti. *l. 209. ff. de V. S.* ubi: *scire autem non velle debet is* [qui testis est) *nam & invito eo rectè fit, quod jussum est.* Sed.

Objic. 1. In *c. 2. h. t.* Ad probandum quod Matrimonium non sit clandesti-

ne contractum (quod olim etiam erat illicitum) requirebatur *legitima probatio:* ergo etiam hodie adhuc requiritur legitima probatio seu per legitimos testes, ut constet Matrimonium non clandestine, ac proin non invalide contractum fuisse. 2. In causa Matrimonii Jus Antiquum exigit testes *circumspectos idoneos, omni exceptione majores. c. 1. de consang. c. 10. de desp.-ns. Impub. c. 22. de testib.* ergo etiam Jus Novum Tridentini. ℞. ad 1. Legitima probatio Matrimonii contracti à Tridentino jam habetur per Parochum, & duos alios testes qualescunque, licet careant illis qualitatibus. quas in iis requirunt Leges in aliis causis, an *d. c. 2.* quis requisiverit, non claret ex textu, & licet clareret, censeretur esse correctum à Trid. Ad 2. *dist. ant.* in causa Matrimonii iterum dissolvendi, de quo casu loquuntur *cit: c. 1. & 10. C. ant.* in causa Matrimonii pangendi & constituendi. *N. ant. & cons.* In *c. 22. cit:* repulsa est mater tanquam testis inhabilis, quia nimis affectabat Matrimonium filiæ cum vero nobili & di-
vite,

vite, adeoque tanquam teſtis ſuſpectæ fidei ob cauſam particularem, non quia mulier erat.

Quæres, quis reſpectu Vagorum & Militum ſit competens Parochus ad ſollennizandum Matrimonium illorum ℟. 1. Reſpectu *Vagorum*, quo nomine intelliguntur, qui nec verum, nec quaſi domicilium ullibi habent actu, eſt omnis Parochus loci, in quo vagi morantur, imo etſi unus tantum contrahentium ſit vagus; & probabilius non alius Parochus, in cujus Parochia vagi, aut vagus actu non moratur, ut tenent Coninck, Valenſ. Pirching: *h. t. num.* 10. contra alios multos. Ut autem licitè Parochus loci aſſiſtat vagis, debet præmiſſa *diligenti inquiſitione* de ſtatu & conditione illorum *rem ad Ordinarium referre*, atque *licentiam aſſiſtendi ab eo obtinere* Trid. *ſ.* 24. *c.* 7. *de ref. Matrim.* Aliqui putant, etiam juramentum de carentia impedimenti à vagis exigendum eſſe ℟. 2. Reſpectu *Militum* opus eſt diſtinctione: vel habent peculiarem Curionem ſeu Capellanum Caſtrenſem, & quidem talem, cui poteſtas adminiſtrandi Militibus Sacramenta vel in genere, vel etiam

in

in ſpecie ad aſſiſtendum eorum Matrimoniis à Summo Pontifice, aut Epiſcopo (hujus tamen conceſſio ultra ſuam Diœceſim ſe non extendit] eſt conceſſa, vel non habet talem Curionem? In priori caſu proprius Parochus eſt hujuſmodi Curio, in Poſteriori parochus loci, ubi milites exiſtunt, ſive dein tranſeant in tali loco, & tũ ſunt inſtar vagorum, ſive ſint in hybernis, nacti quaſi-domicilium. Vid. Reiffenſtuel *h. t. n. 97.* & König. *n. 15.* & P. Reuttlinger *p. 2. claſſ. 1.* §. 5 *caſu tertio.*

Dico 4. Contrahentes culpabiliter Matrimonium ſine præſentia Parochi aut teſtium, non ſolum graviter illicite, & ſimul invalidè agunt, ſed etiam arbitrarie ab Epiſcopo & graviter puniendi ſunt. Parochus vero aut alius Sacerdos, præſumens alienos parochianos ſine licentia conjungere, aut eorũ nuptias benedicere, ipſo Jure tamdiu ſuſpenſus eſt, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio aſſiſtere debeat, aut benedicere, non abſolvatur. Patet utrumque membrum ex Trid. *loc. cit. c. 1.* Hucusque de Matrimonio ſimpliciter clandeſtino, in

que

quo deficit solennitas intrinseca & substantialis; nunc autem de Matrimonio clandestino secundum quid, in quo deficit solennitas extrinseca, nimirum denuntiationes præviæ.

Dico 5. Antequam Matrimonium contrahatur in facie Ecclesiæ, seu coram Parocho & testibus prædictis, debet à proprio contrahentium Parocho ter publice denuntiari tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solennia, expressis nominibus personarum illud contrahere volentium. 2. Quæ si omittatur sine dispensatione Ordinarii, aut sine justa causa, Matrimonium valet quidem, graviter tamen peccant contrahentes & assistentes. 3. Subjacentque certis pœnis. Habentur hæc in *c. fin. h. t.* & maxime in Trid. *loc. cit.* & *c.* 7. Ratio est, ut, siquis forte sciret, aliquod impedimentum vel dirimens vel impediens inter contrahere volentes existire, vel saltem suspicaretur, id in tempore manifestet Parocho, ut non assistat, antequam constet, nullum subesse impedimentum, vel illud dispensatione esse sublatum. Interim tamen notant Doctores 1. Dictas denuntiatio-

nes

nes, si fortè præmitti non potuerint, sed dilatæ sint ex permissione Episcopi suppleri posse ac debere post nuptias: interea autem conjuges abstinere tenerentur sub mortali ab actu conjugali. 2. Sufficere posse unicam denuntiationem, si Episcopus dispenset, vel fortè timeatur, ne si, ternæ fiant, Malitiosè impediatur. 3. Fieri posse etiam diebus Dominicis; & inter dies festivas posse intermediare feriales, imò si tria festa immediate essent continua, ut v.g. in Paschate, recte interpolantur per dies feriales. 4. nihil obstare, si per accidens fierent extra Ecclesiam & Missarum solennia, aut die etiam non festo, si populus numerosus v.g. in aliqua celebritate concurrat extra Ecclesiam, & die feriato; sic enim intentioni Ecclesiæ, impedimenta forte latentia detegi cupientis, omnino satisfieri censent. 5. Parocho licere alium, maximè sacerdotem, sibi substituere ad faciendas denuntiationes. 6. Non esse necesse, ut fiant in propria contrahentium Ecclesia, si melius haberi posse speretur notitia impedimenti, si alibi fiant. 7. Si contrahentes habent diversos Parochos,

chos, quamvis ab utroque, ubi contrahentes habent, vel proximè habuerunt domicilium vel quaſi, denuntiationes fieri per ſe debeant, ſufficere tamen, ſi fiant in alterutra Parochia, ubi vel ſic habet praxis, vel commodè in utraque fieri nequeunt, ob juſtam cauſam, v. g. notabilem, loci diſtantiam.

Objic. 1. Quæ contra Jus fiunt, pro 13
infectis haberi debent. *c. 46. de R. J. in 6.* ergo Matrimonium, ſine denuntiationibus à Jure præſcriptis contractum eſt nullum. 2. Tridentinum utitur Ablativo abſolute poſito per verba, *quibus denuntiationibus factis*: ſed ablativus abſolute poſitus importat *conditionem ſine qua non*, & dat formam actui: ergo ſine denuntiationibus non valet Matrimonium. ℞. ad 1. Quæ fiunt contra Jus irritans actum. *C. ant.* Contra Jus mere prohibens, quale eſt Tridentinum quòad denuntiationes. *N. ant. & conſ.* Ad 2. Non ſemper importat *conditionem ſine qua non*, nec ſemper dat formam ſubſtantialem actui, ſed ſolum tunc, quando verba Legis id ſatis exprimunt; atqui Tridentinum per illum ablativum abſolute poſitum

non ſatis id exprimit.

14 Quæres, ad quem pertineat diſpenſatio in denuntiationibus Matrimonii? & ob quam cauſam concedi poſſit, vel debeat? R. ad 1. Pertinet ad Ordinarium Trid. *loc. cit.* Nomine *Ordinarii* autem venit non ſolum Epiſcopus, & *Sede vacante* Capitulum Cathedrale, ſed etiam Vicarius Generalis: ut habet communis DD. & praxis: non vero Parochus, etiam in caſu neceſſitatis; licet in tali caſu urgentis neceſſitatis, v. g. ſi moribundus vellet ducere concubinam ad legitimandas proles, vel ſi ſponſus deſerta ſponſa meditaretur abitum, aut periculum foret, ne Matrimonium malicioſè impediretur, ſi fieret recurſus ad Ordinarium pro diſpenſatione &c. Parocho permittatur per quandam epiikeiam ita interpretari Tridentinum, ut pro his circumſtantiis non ſtringat; quod non eſt propriè diſpenſare. Indictis tamen caſibus, ſi ambo conjuges ſupervivant, debet poſtea Parochus ſupplere denuntiationes, ac interrim Sponſis inhibere conſummationem Matrimonii, licet moraliter certum eſſe videretur, nullum inter illos impedimen-

dimen-

dimentum ſubeſſe; quia Tridentinum propter generale periculum, ne impedimento laborantes conjugantur, præcipit denuntiationes præmitti. ℞. ad 2. cauſæ juſtæ, ut poſſit Ordinarius diſpenſare, ſunt 1. erubeſcentia & pudor, facilè oriturus ex denuntiationibus, ut ſi quis cum valdè diſpari quo ad ſtatum vel ætatem vellet contrahere. 2. Moralis certitudo, nullum ſubeſſe impedimentum, vel id aliunde detegendum, ut ſi Magnates contrahunt. 3. Moralis inutilitas denuntiationum, uti ſi contrahunt vagi, vel penitus ignoti. Dixi, *ut poſſit*; ſubinde enim tenetur diſpenſare, quando nempe vel contrahentibus vel communitati per diſpenſationem procuratur notabile bonum, v. g. honoris fortunarũ &c. aut grave avertitur malum, v. g. periculum infamiæ, punitionis ratione concubinatus, in continentiæ, ſi differatur Matrimonium inſtante v.g. Quadrageſima, vel probabiliter timeatur, ne alterutra Pars injuſte reſiliat, deſlorator corruptam poſt longiorem moram iterum deſerat, conſanguinei malitiose impediant Matrimonium &c. Yy2 Pe-

15 Petes, quæ ſunt pœnæ culpabiliter contrahentium, & aſſiſtentium Matrimoniis, ſine denuntiationibus, & diſpenſatione in iisdem? R. 1. Reſpectu aſſiſtentium eſt triennalis ſuſpenſio ab officio, ferendæ tamen ſententiæ, per *c. fin. h. t.* quœ, poſtquam Epiſcopus miniſterialiter tulit, dicitur eſſe reſervata Summo Pontifici P. Kugler. *de Matrim. n. 246.* R. 2. Reſpectu contrahentium difficultas impetrandi diſpenſationem in impedimento dirimente, ſi poſtmodum latuiſſe aliquod conſtiterit. Trid. *loc. cit. c. 5.* Et hinc in petione diſpenſationis neceſſario exprimenda eſt omiſſio denuntiationum Dein proles, ſi forte Matrimonium ratione impedimenti latentis fuiſſet nullum, ſunt illegitimæ, non obſtante quod uterque contrahens ignoraverit impedimentum *c. fin. cit. §. ſiquis* cum Trid *l. c.* tales comparet ſcienter contrahentibus cum impedimento. R. 3. Tam contrahentes, quam Parochus aſſiſtens, & teſtes atque cooperantes ſine denuntiationibus præviis, arbitraria inſuper pæna ſunt aſſiciendi *d. c. fin.*

Dico 6. Benedictio ſolennis Nuptiarum

rum (vel potius personarum nuptias celebrantium] quæ etiam est solenitas accidentalis & extrinseca, à Sacerdote legitimo assistente, impertienda est sub præcepto (non tamen gravi, ut fert communis sententia] & quidem inter Missarum solennia [licet, ubi ita fert usus, sufficiat etiam impertiri ante altare, vel in templo, imo etiam in domo privata] *can. 1. seqq. caus.* 30. *q.* 5. Trid. *l. c.* 1. De jure tamen nuptiæ secundæ non sunt benedicendæ, si nimirum vel uterque, vel unus saltem contrahentium hanc benedictionem jam semel recepit, ad secunda vota transiens. *c.* 1. & 3. *de sec. nupt.* quia, ut major sit benedictionum solennium reverentia, eas Ecclesia non vult repeti respectu ejusdem rei vel personæ. Vi tamen consuetudinis, vel statuti, etiam secundæ nuptiæ alicubi benedicuntur, saltem si unus conjugum nunquam recepit benedictionem. Sic Rituale Diœcesis Frisingensis permittit benedictionem, si sola fæmina nunquam recepit; prohibet autem, si solus vir nunquam recepit, seu si fœmina sola celebret secundas nuptias. Quo ad Matrimonia conscientiæ (quæ

etiam

etiam ad clandestina revocantur] attendenda est novissima dispositio BENEDICTI XIV. In Const. Inc. *Satis vobis* Ubi mandat Episcopis ne facilè dispensent in denuntiationibus, vel dispensando super istis non permittant Matrimonium celebrari coram Parocho & testibus confidentibus ipsis contrahentibus ita, ut celebratio Matrimonii possit remanere secreta & occulta. Interveniente tamen iusta urgente causa, permittit etiam, ipsa secreta Matrimonia, sed simul hæc servari præcipit. *1mo.* Ut assistat Parochus alicujus ex contrahentibus, aut attentis circumstantiis alius Sacerdos ab Episcopo delegatus. *2do.* Qui ex eis assistet, consignare debebit Episcopo scriptum documentum celebrationis dicti Matrimonii, loci, temporis, & testium, quod Episcopus curabit transcribi in libro particulari & distincto continente sola Matrimonia secreta, qui liber clausus & sigillatus erit custodiendus in Cancellaria Episcopali. *3tio.* Si nascatur proles ex tali Matrimonio, baptizabitur in respectiva Ecclesia notabiturque in libro baptizatorum, sine nomine genitorum, isti ta-

men immediatè vel mediate intra terminum triginta dierum debebunt notificare Episcopo dictam, prolem, exprimendo locum, tempus aliasq; circumstantias collati baptismi, quod tum cum nomine genitorum debebit perscribi in alio libro cum iisdem cautelis in Cancellaria Episcopi Custodiendo. 4to. Quodsi intra dictu tempus parentes prolem non notificaverint, tenebitur Episcopus notum reddere dictum Matrimonium Secretum. Et hujus obligationis aliorumque praescriptarum rerum, erunt serio monendi ita contrahentes à Sacerdote antequam illorum Matrimonio assistat.

TITULUS IV.
De Sponsa Duorum.

SUMMARIUM

1. *Impedimentum Ligaminis, Dirimens & Impediens.*
2. 3. *Quo Jure prohibitum sit & irritatum Matrimonium cum duabus, vel duobus simul.*
4. 5. *Sponsalia de futuro secunda non valent,*

6.

6. *Nec obligant, licet prior ſponſa ſuo jure ceſſerit.*

7. 8. *Valent tamen Sponſalia de præſenti licet contrahens maneat obligatus ſponſæ priori,*

SPonſa duorum dicitur, quæ duobus vivis, & *Sponſus duarum*, qui duabus fœminis, aut pluribus, deſponſatur vel de futuro, ut ſiquis Matrimonium promiſit uni, dein alteri, ac forſan poſtmodum tertiæ &c. vel de præſenti, ut ſiquis Matrimonium contraxit cum Bertha, dein cum Titia, ac fortè etiam cum Caja, &c. in vivis adhuc exiſtente Bertha. Si vir ſibi plures actu jungat uxores, ut eas ſimul & ſemel habeat, vocatur *Polygamia:* ſi fœmina plures viros, *Polyviria* vel *Polyandria.* Quia verò pluralitatem uxorum, vel virorum, reprobant Jura, tam Poſitivum quam Naturale & Divinum, ideo cum una Matrimonio ligatus [vel ligata cum uno) laborare dicitur impedimento *Ligaminis dirimente*, de quo hic agimus: Si verò aliquis [vel aliqua) jam ſit alteri obligatus per Sponſalia tantum, habet quidem impedimentum *ligaminis*, at *impediens*

diens tantum, quo ſtante cum alia perſona illicitè contrahit Matrimonium, in ordine tamen ad contrahenda Sponſalia cum alia perſona forſan priora Sponſalia erunt impedimentum abſolute dirimens, ut dicetur inter alia, quæ huc pertinent.

Dico 1. Polygamia (& a fortiori Polyviria] non ſolum eſt contra Jus Eccleſiaſticum *c. 2. 3.4. fin. h, t.* & Cæſareum. *l. 2. C. de inceſt. nupt. Conſt. Crim. Caroli V. art. 121.* ſed etiam contra Jus Divinum & Naturale, adeoque impedimentum Ligaminis dirimens eſt introductum etiam Jure Divino,& Naturali, ſed conditionato tantum. Itaque Matrimonium ſecundum eſt nullum, quod contrahitur nondum ſoluto primo quoad vinculum ſeu ligamen. Quod ſit contra *Jus Divinum*, omnino certum, ac definitum eſt contra Lutherum in Conc: Trid. *s. 24. de Sacram. Matrim. can. 2.* ibi: *ſiquis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla Lege Divina eſſe prohibitum, anathema ſit.* Dein probatur ex ſignificatione Matrimonii, quam habet Jure Divino Sacramentum Matrimonii, quia ſignificat

con-

conjunctionem Christi cum Ecclesia. *Eph.* 5. utique unius cum unica. Deinum ex primæva Matrimonii institutione *Gen.* 2. ubi Deus ajebat, *faciamus homini adjutorium* (non dixit, *adjutoria*) *& adherebit uxori suæ*, nimirum unicæ: *erunt duo* (non plures) *in carne una:* qui autem carnem suam per copulam divideret in plures non maneret una caro cum uxore sua. Quod autem sit contra *Jus Naturale*, svadetur tum ab auctoritate maxima fere omnium DD. saltem Catholicorum; tum ex eo, quod pluralitas uxorum [vel maritorum) valde repugnet finibus Matrimonii, nempe generationi prolis, raro enim fœcundi esse possunt viri (à fortiori fœminæ, ut patet in scortis] divisi in plures conjuges, item pacificæ societati & cohabitationi, quæ debet esse inter conjuges, atque continentiæ conjugali, cum stante pluralitate conjugum non posset facile satis fieri singularum concupiscentiæ, cujus tamen remedium debet esse Matrimonium; tum denique ex natura Justitiæ Commutativæ, quæ exigit, ut apud contrahentes detur æqualitas inter datum & acceptum: sed, si vir duceret

ceret plures uxores, vel fœmina plures viros, non daretur æqualitas inter datum & acceptum, quia ducens plures non posset singulis tradere jus in corpus suum ad actus conjugales totum, & totaliter, sed solum ex parte, a singulis vero acciperet jus in corpora sua totum & totaliter, utpote nulli alteri obligata. Adde, quod Justitiæ repugnet jus in corpus uni jam traditum denuo tradere alii vel aliis, sicut res vendita uni & tradita alteri denuo vendi ac tradi sine injuria prioris emptoris nequit. Neque dicas, ex conventione partium induci posse inæqualitatem, cum pacta dent legem contractibus, & volenti non fiat injuria; nam contra est, quod contractus à Natura institutus in bonum generis Humani, uti & Matrimonium, à Natura quoque dirigi debeat, & non ex paciscentium arbitrio dependere, proin contrahentes Matrimonia adigi non possunt ut in aliqua consentiant, quæ Jus Naturale improbat. Sic usuræ mere lucratoriæ manent illicitæ de Jure Naturali, saltem conditionato, propter inæqualitatem inter datum & acceptum, licet illæ fue-

rint

rint stipulatæ, & mutuum accipiens in eas consense it invitus; & necessitate adactus; cum alias non acquireret mutuum: quo pacto & plures fœminæ demum consentirent in unum maritum, quia alias nullum omnino maritum obtinerent. Notetur bene hoc argumentum. Quod denique hoc jus Divinum & Naturale sit solum *conditionatum*, nimirum nisi Deus, in cujus plenissimo dominio sunt corpora humana, eorumque jura, etiam ad actus conjugales, pluralitatem conjugum permiserit, patet inde, quod ut constat ex scripturis sacris, Deus sanctissimis Patriarchis Antiquæ Legis, Abrahæ, Jacobo, Davidi &c. permiserit plures uxores, præsertim post diluvium, ut citius restauraretur genus humanum. Incommodis autem ex pluralitate conjugum orituris alio modo absolute potest occurri.

Objic. 1. In *can.* 2. *caus.* 12. §. *denique q.* 1. dicitur. *communia debent esse amicorum omnia.* Et additur: *in omnibus autem sunt sine dubio & conjuges:* ergo plures conjuges possunt esse communes eidem viro, vel fœminæ, saltem ubi est nexus amicitiæ. 2. Rationes

tiones nostræ, fundatæ in impedimento generationis, in perturbatione pacis domesticæ &c. solum probant, Polygamiam aut Polyviriam, de Jure Naturali illicitam quidem esse, at non invalidam: ergo impedimentum Ligaminis non est Juris Naturalis. 3. Apud plures Gentes non omnino barbaras, viget usus Polygamiæ, uti apud Mauros, Turcas, Sinenses &c. imo & Polyviriæ, uti apud Persas, & Medos ergo non adversatur Juri Naturali. R ad *1*, Ultima verba de conjugibus non sunt Clementis I. qui est auctor dicti Canonis, sed à quibusdam Hæreticis sunt assuta; non enim reperiuntur in Codicibus & Manuscriptis melioris fidei, uti notatur in Correctione Romana allegato textui subjuncta. Ad 2. Quando actus Jure Naturali prohibitus perpetuam continet turpitudinem, præsertim injustitiam, uti juxta dicta continet Polygamia & Polyviria & quidem per se ac ordinarie, actus quoque vel contractus est irritus Jure Naturali: cum repugnet obligatio ad illicitum. Ad 3. *N. conseq.* quia apud Gentes, alias etiam sapientiæ laude florentes

florentes, alia quoque graviſſima ſcelera, certo Juri Naturali adverſantia, fuerunt & ſunt in uſu, imó & earum Legibus conformia, uti idololatria, fornicatio & rapinæ &c. Quia, apud Chriſtianos non raro conculcatur Jus Naturale: ergo ex his factis nefandis non eſt formanda Regula Juris Naturalis.
4 Dico 2. Sponſalia ſecunda non valent, nec ſolvunt priora, prius inita cum alia perſona. 2. Etiamſi ſecundis acceſſerit copula carnalis, aut imprægnatio. 3. Et ſecunda ſponſa fuerit ignara priorum Sponſalium, ac ſub ſpe Matrimonii fuerit corrupta aut impraegnata, & damnum ipſi aliter reparari non poſſit, niſi per Matrimonium Pars 1. eſt indubitata tum ex *c. 22. x. &. c. un. in 6. de Sponſal.* tum ex ratione, quod alteri nec licitè conſequenter nec validè, promitti poſſit, quod jam prius alteri fuit promiſſum: ergo nec Matrimonium jam prius alteri promiſſum; cum utique nemo obligare ſe poſſit ad rem illicitam, quæ ſine violatione juris alteri jam quæſiti præſtari nequit. Interim tamen ſponſa (vel ſponſus] prior reſilire poteſt, & recedere ¦à comparte
nova

nova Sponſalia ineunte cum alia, eo quod nova contrahens cenſeatur renuntiare ſuo juri, & prioribus Sponſalibus. Pars 2. fluit inde, quod prior tempore habeat jus fortius. *c. 1. de Majorit. c. 54. de R. J. in 6.* Nec enim jus certum alteri prius abſolute quæſitum tollere poſſunt Sponſalia cum ſecunda, quia hæc ſunt invalida; neque fornicatio aut imprægnatio, quia Jura paſſim clamant, unius delicto alium gravari non debere, & per injuriam priori ſponſæ, vel ſponſo, illatam non tolli ipſius jus; neque jus oriri debet ſponſæ quæ per deflorationem admiſſam potius pœnam meretur. Adde quod multis perfidiis ac fraudibus, occaſio daretur, ſi quis per corruptionē aut impræguationem ſecundæ ſponſæ poſſet ſe liberare à prima, quam nauſeare forſan incipit. Pars 3. quā ſaltem pro foro externo cum Guttier. tenet Reiffenſtuel *h. t. n. 8.* contra plurimos, ſumitur ex iiſdem rationibus, & ex hoc principio. quod cuilibet propria culpa & flagitium nocere debeat non alteri innocenti. Sibi imputare debet damnum, quod patitur ſponſa fornicaria, licet ignara Sponſalium

prio-

priorum, cum scire debuisset, non fidendum hujusmodi procis, sæpe sub spe Matrimonii decipientibus puellas.

Objic. 1. Secunda Sponsalia, quibus accessit copula carnalis, sunt vinculi fortius, eo quod traditio actualis per usum corporis sit secuta. 2. Talis copula præsumitur esse facta animo maritali, adeoque ipsum Matrimonii per eam esse contractum. *c.* 15. *& 30 de Sponsal.* Sed Matrimonium utique solvit Sponsalia priora. 3. Sponsa posterior impraegnata certat de damno vitando, prior autem de lucro: inter duos autem litigantes præferendus est, qui certat de damno. 4. Prior sponsa ex charitate tenetur suo jure cedere, ut evitetur grave damnum posteriori imminens. ℞. ad 1. Sponsalia secunda, utpote invalide inita, ne quidem sunt vinculum, multo minus sunt vinculum fortius. Traditio illa corporis fornicaria non est legitima, aut talis, cui jura assistunt. Ad 2. Quamvis id verum fuerit de Jure antiquo, Tridentinum tamen, irritando Matrimonia clandestina, sustulit Matrimonia præsumpta, & omnem copulam extra Matrimonium in facie

Ecclesiæ

Eccleſiæ contractum habet pro fornicaria; fornicaria autem copula, quam conſtabat eſſe fornicariam, nec de Jure antiquo erat traditio ad conſtituendum Matrimonium habilis. Ad 3. Imprimis etiam prior ſponſa certat de damno, ſcilicet de amiſſione juris jam quæſiti, quod nec à Principe ſine cauſa publicum bonum ſpectante adimi poteſt alicui invito. Dein tunc ſolũ præferendus inter duos litigantes eſt ille, qui certat de damno, contra eum qui certat de lucro, ſi cætera ſint paria, vel ſi ambo habeant jus, & ambo ſint innocentes: hic autem prior tantùm ſponſa habet jus, & eſt innocens, non poſterior. Ad 4. Charitas forte tunc obligare poſſet, ut quis cedat ſuo jure ad alterius damnum notabiliter majus impediendum, ubi alter vel altera non per delictum proprium ſe conjecit in periculum damni, & iſtud prævidere non potuit; ſed hic poſterior ſponſa, corrumpi ſe paſſa, per ſuum delictum ſibi damnum imminere fecit, atque iſtud prævidere potuit. Dein licèt obligatio charitatis ad cedendum jure quæſito probaretur ſatis (quod fieri

non peſſe credo, cùm charitas ordinata incipiat à ſe ipſo &c.) jus tamen priori maneret ſalvum, & Juſtitia ipſi aſſiſteret, conſequenter nec Judex priori ſponsam adigere poſſet invitam ad cedendum jure. Sed quia una virtus non repugnat alteri, & Juſtitia aſſiſtit priori ſponſæ, charitas illam ſtringere non poteſt ad aliquid ſuo juri contrarium.

6 Quæres, an Sponſalia ſecunda ſint abſolutè invalida, ita ut, caſu quo prior Sponsa vel ſponte cederet ſuo jure, vel moreretur, aut Religionem ingrederetur, non ſtringant? P. Placidus Böckn *in Select. Additionalib.* lib. 4. *tit:* 4. *q.* 2 (& ante ipſum Covarr. Rebell. Franc. Schmier. &c.) docet, & probare conatur, ea ſtringere promittentem. 1. Quando actus irritatur propter præjudicium tertii, tunc contrahens in alterius præjudicium obligatur ſaltem pro eventu, quo ceſſat præjudicium: ſic ſiquis contrahat cum pupillo, minore, Eccleſia, omiſſis ſolennitatibus Juris, nihilominus obligatur contrahens ex ſua parte, licet contractus ſit irritus, qua tenus præ-

judicat

judicat dictis personis vel Ecclesiæ. *pr. Inst. de Auth. tut.* Si votum castitatis, quod Religionem professus sine consensu uxoris emittit, licet non valeat in præjudicium uxoris, valet tamen ex parte voventis in vim voti simplicis, ut nequeat petere debitum conjugale. *c. 3. de Conv. Conj.* adeoque talis contractus non est absolute irritans sed sponsalia secunda irritantur propter præjudicium sponsæ prioris: ergo. 2. Secunda Sponsalia saltem præsumptione Juris semper habent inbibitam conditionem, *si prior sponsa cesserit suo jure*, vel *aliunde Sponsalia priora dissoluta sint*, quia censetur contrahens cum secunda se ei obligare, quantum potest, & ut excludatur peccatum: ergo, si solutis prioribus Sponsalibus purificetur dicta conditio, obligabitur contrahens cum secunda. Sed verior mihi videtur sententia opposita Perezii & P. Wiestner *h. t. n. 19, 20.* ex hoc duplici fundamento. 1. Secunda Sponsalia censentur merito inita absolute, & sine dicta conditione, si priora Sponsalia cessaverint; cum ista conditio nec ex natura rei, ut per se patet, insit secundis Sponsalibus, sed

potius sit contra intentionem ea contrahentis, ut nimirum se liberet à priori sponsa: neque insit ex dispositione Juris, non enim ullum extat Jus talem conditionem annectens secundis Sponsalibus, si priora fuerint dissoluta; imo Jura promissionem, cui non adjicitur cōditio, habēt pro absoluta, & regulari volunt secundum tempus præsens. per *l.* 83. §. 5. *l.* 137. §. 4. *ff. de V. O.* ergo absolute fuerunt nulla: quod autem nullum est, |nullum absolute defectum producit, adeoque nec obligationem conditionatam. 2. Generalis est in utroque Jure Regula, quod successu temporis non convalescat, aut vires accipiat, quod ab initio non subsistit. *c.* 18. *in* 6. & *l.* 29. *ff. de R. J.* Sic Professio Religiosa ante ætatem legitimam emissa non cōvalescit sine novo consensu, cum ætas advenerit: Promissio beneficii nondum vacantis non acquirit vires per mortem Beneficiati subsecutam: sic absolute manet invalidum Matrimonium secundum, licet postea solvatur primum per obitum conjugis: ergo nec secunda Sponsalia convalescunt per hoc, quod post aliquod temporis intervallum

vallum prior ſponſa cedat jure ſuo, vel moriatur. Jam.

℞. ad oppoſita. Ad 1. *N. ma.* nam nec ullus Juris textus, nec ulla ratio probat generaliter, actum, irritatum propter præjudicium tertii, obligare pro eventu futuro, quo ceſſat præjudicium. In allatis exemplis exſtat ſpecialis Juris diſpoſitio recedens à generali Regula & Jure communi actui nulli nullas tribuente vires, ne quidem ex lapſu temporis, quo ceſſat præjudicium, ut patet de promiſſione Beneficii nondum vacantis &c: Dein & *Min.* non male negatur. Non enim tam propter præjudicium ſponſæ prioris Sponſalia ſecunda ſunt nulla [cum multa in alterius præjudicium validè gerantur) quàm propter ligamen, quo perſonæ jam uni adſtrictæ adimitur jus & poteſtas ſe rurſus alteri adſtringendi. Ad 2. *N. ant.* Ubi enim aperte aliquid fit, vel promittitur, contra jus alterius jam quæſitum, ceſſat præſumptio Juris excluſiva peccati, cum nulla habeat locum præſumptio: ubi aperte conſtat de oppoſi ,. Dein hoc argumentum plane nimium probat, ſcilicet Sponſalia

cum

cum secunda etiam licita esse & valida, si nimirum ex præsumptione Juris habeant imbibitam dictam condionem; siquidem omnino licitum est, & conditionatè validum (seclusa speciali dispositione Juris contraria) alicui aliquid promittere sub conditione honesta de futuro contingenti, v. g. sic: ducam te; si pater meus consentiet: vel si Papa dispensaverit in impedimento affinitatis inter nos intercedēte: vel in voto simplici castitatis, quo ligor: ergo etiam hæc promissio erit licita & valida: ducam te, si prior sponsa, cui jam adstringor, consentiet, cedet jure suo, vel morietur, licet talis conditio explicitè non adjiciatur id quod nemo facilè admiserit, & ipse P. Böckn *in tract. de Sponsal. tit: n. 1* expresse docet, Sponsalia posteriora *non valere, esse iniqua:* ergo ibi ipse agnoscit, non inesse secundis Sponsalibus dictam conditionem. Imo sequeretur, etiam licitè, vel saltem validè, contrahi posse secundum Matrimoniū vivente conjuge priori. Opus ergo est, ut adjiciatur ista conditio vel verbis vel in mente, ut secunda Sponsalia obligent in eventum quo priora Sponsalia fuerint soluta; quod utique

licèt ordinariè non contingat. Id tamen concedo, quod contrahens cum ſecunda, quam forte etiam deſloravit, & illa exinde damnum paſſa eſt non reparabile niſi per Matrimonium, teneatur eã ducere, ſiprior ſuo jure ceſſerit, at non ratione Sponſalium, ſed ratione damni illati, aliter non reparabilis.

Dico 3. Valent tamen Sponſalia ſe- 7
cunda de præſenti inita non obſtantibus Sponſalibus de futuro initis cum alia. 2. Licet iſta per illa probabilius non ſolvantur omnino ex parte contrahentis Sponſalia de præſenti, ſed ſolum ſuſpendantur, quamdiu non diſſolvitur Matrimonium cum Sponſa ſecunda de præſenti ducta. Pars prior eſt deciſa in *c. 1. h.t. c. 22. c. 31. de Sponſal.* quia Sponſalia de præſenti [ſeu Matrimonium] per quod fit traditio juris in corpus, adeoque & confertur jus in re, utique ſunt fortius vinculum, quàm Sponſalia de futuro, per quæ ſolum promittitur jus in corpus, & confertur tantum jus ad rem. Poſterior, quam ſuſtinent Fontius, Maſtrius, Parez, Zœſ. P. Wex & alii contra Sanch. Guttier. Laym Tanner.

Tanner, Pirching, &c. probatur ex jure Naturali, & ex natura Justitiæ Commutativæ, quæ eum, qui semel contraxit obligationem Justitiæ, obligare non cessat, donec obligationem impleat, & stringit semper pro circumstantiis, in quibus implere potest, non obstante, quod hic & nunc ponatur impedimentum implendi, præsertim si impedimentum ponatur ab obligato voluntarie & per malitiam: sic debitor pecuniæ non liberatur à solvendo, licet ad solvendum convento tempore sit impeditus ob egestatem, vel distantiam loci, vel ob dilapidatas pecunias &c. sic voto Religionis ingrediendæ obstrictus manet obligatus illud implere soluto Matrimonio, quod interea illicitè contraxit, & sic impedimentum implendi pro nunc posuit &c. sed qui prius contraxit Sponsalia cum Bertha, contraxit obligationem Justitiæ, cui vivente altera, quàm de præsenti postmodum duxit, satisfacere nequit propter impedimentum, & quidem malitiosè positum & per injuriam (per quam utique tolli non debet jus prioris sponsæ] ergo priori sponsæ manet adhuc obligatus in eventum

tum

tum, quo dictum Matrimonii impedimentum forte tollatur.

Objic. 1. Obligatio semel sublata non reviviscit. l. 98. §. 8. ff. de Solut. can. 129. d. 4. de consecr. v. non potest. Sed obligatio priorum Sponsalium tollitur per superveniens cum alia Matrimonium. c. 22. c. 31. tit. ubi Summarium sic habet; *Sponsalia de futuro, etiam jurata, solvuntur* [proin non tantum suspenduntur] *per Sponsalia secunda de præsenti.* Imo textus in d. c. 22. dat hanc rationem: *quia primam fidem* [nempe priora Sponsalia] *irritam fecit.* 2. Ex duobus vinculis ejusdem rationis magis forte rumpit, & omnino tollit minus forte: sic Professio actualis in Ordine Religioso laxiori extinguit penitus votum prius editum profitendi & ingrediendi Ordinem strictiorem: sed obligatio Sponsalium de futuro cum una, & obligatio Sponsalium de præsenti contracta cum alia, sunt ejusdem rationis, cum utraque sit obligatio Justitiæ, & posterior est vinculum fortius, quàm prior: ergo. R. ad 1. *distinguo.* Obligatio vere penitus, & in perpetuum sublata non reviviscit, *C. ma.* Solum suspensa per interveniens impedi-

pedimentum non revivifcit, vel potius non manet amplius, ita ut fublato impedimento impleri non debeat. *N. ma. & dift. min.* Obligatio priorum Sponfalium fufpenditur tantum. *C. min* tollitur omnino, & ex utraque parte. *N. min. & conf.* Jura in contrarium allata plùs non dicunt, quàm quod Sponfalia de præfenti contracta poft Sponfalia de futuro cum alia valeant & conjuges feparari non debeant, quod verum eft, per hoc autem non dicunt, ifta penitus tolli. Verbum *solvuntur* denotat quidem Sponfalia priora diffolvi, at ex parte innocentis tantum & repudiatæ, cui per Sponfalia de præfenti cum alia datur jus refiliendi, & fic penitus folvendi Spõfalia priora, quibus contrahens cum alia cenfetur renuntiare, non vero ex parte injuriam inferentis. Illa verba *primam fidem irritam fecit*, folum denotant, primam fidem, uni femel datam fuiffe *violatam*, quod rurfus verum eft, non vero Sponfalia ipfa, ex parte violantis, fuiffe *irritata*. Ad 2. *N. ma.* vel *dift.* vinculum minus *forte*, fi utrumque nequeat fimul ftare & tenere *C.* fecus. *N. ma.* vinculum Sponfalium
cum

cum una, ſtare poteſt cum vinculo Matrimonii cum alia. Paritas cum voto Religionis recte adaptatur noſtræ ſententiæ ſic: votum ingrediendæ Religionis per Matrimonium poſtea initũ non tollitur, ſed ſolum ſuſpenditur, ita ut mortua conjuge rurſus ſtringat votum: ergo à pari ſtringunt & Sponſalia priora conjuge mortua.

TITULUS V.

De Conditionibus appoſitis in Deſponſatione, vel in aliis Contract.b9

SUMMARIUM.

1. *Quid & quotuplex ſit Conditio?*
2. *Quid ſit Modus, Cauſa, Demonſtratio?*
3. 4. *An & quomodo valeat Matrimonium ſub conditione honeſta de futuro contingenti?*
6. *An ſub conditione de futuro neceſſaria?*
7. 8. *An ſub conditione impoſſibili?*
9. *An ſub conditione turpi de futuro?*
10. *An etiam, ſi conditio turpis repugnet ſubſtantiæ Matrimonii?*
11. *Quid ſentiendum de Sponſalibus, ſub conditione impoſſibili vel turpi initis?*
12. 13. *Et quid de Matrimonio, quod contrahitur*

trahitur sub Modo, Causa, vel demonstratione?

CONditio proprie dicta est qualitas actui vel contractui vel alteri dispositioni adjecta, vim seu obligationem nibus suspendens in eventum futurum incertum. §. 4. *Instit. de V. O.* Et de hac intelligendū est illud vulgatū *conditio nihil ponit in esse,* sed perfectionem & obligationem actus differt ac suspendit, usque dum aliquid eveniat, vel non eveniat. Propterea ajunt Juristæ, quod ante conditionis eventum vel existentiam nec *cedat dies,* h. e. nihil adhuc debeatur, & obligatio nondum sit nata, *nec veniat dies,* h. e. nihil exigii possit. Solet conditio plerumque exprimi per particulam, *si, nisi, cum, ubi, quando, postquam, dum, donec, modo* &c. v. g. si pater tuus consentiet, si gradum Doctoratûs receperis &c. Si existentia conditionis pendet à libera voluntate ejus, in cujus arbitrium ponitur, vocatur *potestativa,* ut: promitto tibi libros; si studio Juris te addixeris: ei opposita dicitur *casualis.* Dixi, *proprie dicta,* scilicet conditio *de futuro contingenti* quod nempe potest & non potest evenire, ita ut eventus sit incertus:

certus: si evenerit, conditio dicitur *purificata* vel *impleta*, atque per hoc evadit actus vel dispositio *absoluta*, pariens obligationem actu & absolutè. Conditiones autem *impropriæ* sunt *de præsenti*, vel *de præterito*, v. g. si Titius sit Augustæ, si Cajus jam absolvit Studia; non enim suspendunt dispositionem vel negotium, sed, si subsit conditio, statim tenet & obligat actus, si non subsit, non obligat, nec unquam obligabit: item conditio *impossibilis* & *necessaria*, quæ nimirum nunquam evenire potest, v. g. si per aëra volabis, vel necessario eveniet, ut: si cras sol orietur, si Antichristus veniet; quia pariter non suspendunt valorem actus & obligationem, ac ordinarie vel vitiant actum vel vitiantur ipsæ, h. e. *pro non adjectis habentur*: ad impossibilem refertur etiam conditio *turpis*: quod enim non licet, censetur non posse, *l. 15. ff. de const.* Rursus impropria est conditio *tacita*, quæ per se ac tacite inest negotio, licet diserte non adjiciatur, vel *ex natura rei*; ut: dono tibi fructus, si nascantur, vel *ex dispositione Juris*, ut: duco te, si mihi non sis consangvinea, & hæc vocatur *intrinseca*:

si insit

ſi inſit cuilibet actui, uti hæc: ſi Deus voluerit, ſi potuero &c. dicitur *generalis*. Si proin tales conditiones adiciantur, id ſit ex ſuperabundanti, diſpoſitionem tamen vel actum non faciunt conditionalem, nec ſuſpendunt. *l. 99. l. 107. ff. de condit. & demonſtr.* quare ſtatim dies cedit, licet non ſtatim veniat, ſi expreſſe adjiciantur. per *l. 4. ff de Pact.* Denique impropria etiam conditio eſt; quæ appellatur *resolutiva*, atque adjicitur, non ut valorem actus ſuſpendat, ſed ut poſſit reſolvi, ut eſſet hæc: contraho tecum, donec aliam te ditiorem invenero: vendo tibi hanc rem, niſi intra annum melior conditio mihi offeratur.

2 Sicut autem conditio apponi poteſt actui, ita quoque modus, cauſa, demonſtratio. *Modus* eſt moderamen vel gravamen actui adjectum, atque efferri plerumque ſolet per particulā *ut, pro, ad,* &c. v. g. lego tibi mille, ut ſtudeas Jurisprudentiæ: dono libros ad ſtudendum &c. differt à conditione, quod actum non ſuſpendat: ſi tamen Pars altera non impleat modum aut onus impoſitum, regulariter repeti poteſt, quod datum eſt, condicione

ne cauſa data cauſa non ſecuta, per *l. 1. C. de donat. quæ ſub modo.* *Cauſa* eſt ratio vel motivum, quo quis ad paciſcendum vel contrahendum fuit permotus, v. g. dono tibi centum, quia diligenter curaſti mea negotia. Effertur per particulam *quia* &c. nec iſta ſuſpendit actum; vitiat tamen ſeu invalidat actum, ſi cauſa finalis, cui alligatus eſt conſenſus, non ſubſiſtat. *Demonſtratio* eſt appoſitio ſigni, quo denotatur vel perſona, cum qua, vel res, de qua pactum vel contractus vel diſpoſitio fit; effertur per voces relativas *qui, quæ, quod* &c, v. g. duco te, quæ de hoc vel illo es ſtemmate, lego Titio equum, quem emi à Cajo: rurſus non ſuſpendit actum, nec eum vitiat, niſi habeat rationem conditionis cui alligatur conſenſus; quia per ſe ſolum inducit errorem accidentalem. *l. 17. 33. ff. de condit, & demonſtr.*

Dico 1. Matrimonium (idem à fortiori tene de Sponſalibus) ſub conditione honeſta de futuro contingente. v. g. *ſi pater tuus conſentiet: ſi officium mihi impetrabis* &c valet quidem, at non abſolute ante eventum conditionis, quouſque ſuſpenditur. 2. Ea tamen

men eveniente & impletâ sine novo consensu absolutum consequitur valorem, licet contrahentes ignorent impletionem. 3. Neque necesse est, ut conditio impleatur coram Parocho & testibus, aut impletio his nota sit, si prius coram ipsis conditionate contractum est Matrimonium. Pars 1. est certa satis ex c. 3. 5. & fin. h. t. & ex paritate cum aliis contractibus. Pars 2. defenditur à plerisque Canonistis contra Pont. & communem Theologorum, qui tamen in Materia contractuum non immerito posthabentur Canonistis; atque iterum probatur ex paritate cum aliis contractibus, qui per solam conditionis impletionem absque novo contrahentium consensu, modo neuter interea consensum revocaverit, evadunt absoluti. §. 4. *Instit. de V. O. l. 7. ff. de contr. emp. ff. l. 11. §. 1. t. qui potior in pign.* Accedit decisio S. Congreg: à S. Pio V. & Clem. VIII. ut refert Fagnus in *c. super eo,* 5. *h. t. n.* 5 *t.* approbata. Pars 3, quam sustinent Sanch. Fagn. Gobat. Sporer. &c. contra Laym. Barb. Pirching. Palao, P. Franc. Schmier &c. svadetur inde quod Trid. requirat præsentiam Paro-

Parochi & testium solum pro tunc, quando contrahitur Matrimonium: sed contrahitur, quando ei apponitur conditio, non quando hæc purificatur. *Declarat. Card. apud Fagn. d. n. 6.* quod purificatio conditionis juxta communem non debeat esse cognita ipsis contrahentibus: cur ergo Parocho & testibus?

Objic. 1. Actus legitimi non recipiunt diem, aut conditionem. *c. 50. in 6. & l. 77. ff. de R. J.* Sed Matrimonium est actus legitimus. 2. *Inc. 5. h. t.* dicitur, quod ille, qui contraxit sub conditione de futuro contingente, *si Pater consenserit*, non sit cogendus *ad contrahendum* Matrimonium, nisi pater consensum dederit: ergo posita hâc conditione cogendus est *ad contrahendum:* sed *contrahere* dicit ponere novũ consensum: ergo impleta conditione opus est novo consensu. Confirmatur In *d. c. 5.* habetur, quòd consensus sub conditione de futuro expressus non sit habendus *de præsenti:* ergo solùm fecit Sponsalia de futuro: ergo necessarius est novus consensus ad perficienda Sponsalia de præsenti, seu Matrimonium. 3. Parochus & testes

ideo adhibendi ſunt, ut conſtet Eccleſiæ de Matrimonio completè & abſolutè contracto: ſed ſi Parocho & teſtibus non intimetur vel conſtet, cōditionem eſſe impletam; non conſtat Eccleſiæ de Matrimonio completè & abſolutè contracto.

Rſ. ad 1. Illæ regulæ procedunt de
5 illis actibus legitimis, qui vel in Jure ſunt expreſſi, ut conditionem non recipiant, uti emancipatio, acceptilatio hæreditatis aditio, ſervi optio, datio tutoris, qui ſpecificantur *d. l.* 77. item electio, quæ exprimitur *c.* 2. *de Elect. in* 6. vel ex natura ſua propter certam verborum formulam excludunt conditionem, uti reliqua Sacramenta, Baptiſmus, Pœnitentia &c. Sed Matrimonium nec ex ulla Juris expreſſa diſpoſitione, nec ex natura ſua refugit conditionem, ut patet ex Matrimonio Rato, cui ex diſpoſitione Juris ineſt hæc conditio, *niſi Religionem intravero*. Id fateor, quod Matrimonium non admittat conditionem reſolutivam qualis eſſet, *duco te, donec invenero ditiorem* &c. Ad 2. Per illud *contrahendum* intelligitur *conſummandum*, ut *nigrum* concordet cum *rubro*, ſeu textus cum

rubrica vel summario, ubi ponitur interrogatio de obligatione *consummandi* Matrimonium post impletam conditionem. Neque hoc novum est in jure quia etiam in *c. 22. de Sponsal.* vice versa to *consummare* sumitur pro *coutrahere*. Ad Confirm. Ille consensus non quidem est habendus de præsenti completo, absoluto, & irrevocabili, bene tamen de præsenti conditionato, adeoque ibi ille consensus constituit Matrimonium conditionatum, non Sponsalia conditionata. Ad 3. *N. ma.* Sic utique non requiritur, ut Parocho & testibus constet, mandatum Procuratori esse datum, vel à dante non esse revocatum, casu quo Matrimonium contrahitur per Procuratorem; vel ut iisdem constet, pubertatem esse adeptam ab iis, qui in pubertate naturali contraxerunt Matrimonium. Finis Tridentini satis obtinetur, modò coram Parocho & testibus sub conditione fit contractum, licet iisdem, vel Ecclesiæ, non constet de eventu conditionis; cum Ecclesia nunquam permitteret recedi à Matrimonio conditionato, & novum contrahi absolntum,

nisi plenè constiterit de non impleta conditione, aut de revocatione consensus ea pendente.

Dico 2. Matrimonium sub conditione de futuro necessaria, vel intrinseca, regulariter statim valet ut absolutum & purum, licèt talis conditio expresse addatur. Communis ex §. 6. *Inst. de V. O. l. 9. §. 1. ff. de Novat. l. 99. & 107. ff. de condit. & demonstr.* quia conditio, quæ jam est determinata in sua causa, vel per se inest, habetur pro jam existante *l. 79. ff. eod.*

Dico 3. Matrimonium, sub conditione impossibili sive de futuro sive de præsenti initum, regulariter valet statim, pariter ut absolutum & purum: adeoque vitiatur quidem conditio, non vero vitiatur Matrimonium. Iterum commonis ex *c. fin. h. t.* ubi conditio impossibilis habetur indiscriminatim pro non adjecta, solumque vel saltem magis attenditur impossibilitas, quàm proprietas conditionis, & quidem ex præsumptione, qua Jus in favorem Matrimonii, ut potiùs valeat quàm non valeat, præsumit, contrahentes sub conditione impossibili velle potius jocari, & sic verè contrahere, non invalidè

invalidè & cum peccato gravi: ficut Jus; Civile ob favorem ultimarum voluntatum has pro validis habet, ſi illis apponatur conditio impoſſibilis, hanc verò pro non adjecta. §. 10. *Inſt. de hæred. inſt. l. 3. & 6. ff. de cond. & demon.*

Objic. 1. Alii contractus, quibus adjicitur conditio impoſſibilis, ſunt nulli §. 11. *Inſt. de inutil. ſtipul. l. 31. ff. de O. & A.* ergo etiam Matrimonium. 2. Qui adjicit conditionem impoſſibilem cenſetur non conſentire. *l. 31. cit.* imò potiùs exprimit diſſenſum; quando enim poſtulata volumus negare, dicimus, *dabo tibi, ſi digito cælum tetigeris, vel hircocervum ceperis:* ergo. 3. Eccleſia & Jus Eccleſiaſticum per ſuam præſumptionem non poteſt ſupplere defectum conſenſus in Matrimonio, in re tam ardua. 4. Matrimonium juxta plerosque non valet, quod quis cum defflorata contrahit ſub hac conditione, *ſi virgo es:* ſed hæc conditio eſt impoſſibilis, cum impoſſibile ſit deffloratam eſſe virginem. 5. Pariter non valet Matrimonium à laborantibus impedimento dirimente contractũ ſub conditione hac, *ſi Papa diſpenſave-*

rit,

rit. Rota Romana. *p. 8. decis. 107. int. recent.* in qua id passim observatur tanquam doctrina inconcussa: sed ista conditio est impossibilis, quia est de re non existente in commercio nisi de consensu Principis, *neque secundum futuri temporis jus* (nempe dispensatione Principis) *sed secundum præsentis æstimari debet stipulatio l. 83. §. 5. l. 137. §. 6. ff. de V. O:* proin conditio pendens ab arbitrio Principis pro impossibili habetur. per *l. 39. §. ult. ff. de Legat. l.*

℞. ad 1. *N. cons.* quia de Matrimotrimonio, & ultimis voluntatibus, aliud statuerunt Jura. Ad 2. Etsi hoc alias verum esse permittatur; in Matrimonio tamen, in quo Jus præsumit consensum, & adjectionem conditionis impossibilis habet pro signo consensûs absoluti, aliter sentiendum est, Verum hæc præsumptio non est Juris & de Jure, sed admittit probationem in contrarium; imò siquis etiam solum in animo suum consensum alligaret tali conditioni, non valeret Matrimonium. Ad 3. Ecclesia non supplet defectū consensꝰ, sed consensū præsumit quamdiu hæc præsumptio non eliditur

quæ

quæ ſolum procedit, quando non conſtat, an ſeriò vel jocû fuerit adjecta conditio impoſſibilis. Ad 4. *diſt. min.* Eſt impoſſibilis hic & nunc, ac per accidens, de quo caſu in *d. c. fin.* non diſponitur. *C. Min.* per ſe, & ita, ut nunquam fuerit poſſibilis. *N. min.* Ad 5. *N. ma.* cum Sanch. Palao, Gobat. Reiffenſtuel &c. quia in tempus habile refertur contractus, per *c. 7. de Sepult.* quidquid ſentiat Rota pro ſua Curia. Item *N. min.* vel *diſt.* eſt impoſſibilis ſi laborent impedimento, in quo vel non poteſt vel non ſolet diſpenſare Pontifex, de quo caſu exaudiendæ ſunt dictæ Leges. *C. min.* vel *tranſeat:* in quo poteſt tam licitè quàm validè, imo ſolet diſpenſare, *N. min.* Neuter tamen per ſe tenetur petere diſpenſationem, niſi forſan quis fœminam imprægnaſſet, & damnum aliter reparare non poſſet, aut niſi per pactum ſe ad id obligaſſet: tenetur tamen uterque non recedere, ſi Pars altera procurare vellet diſpenſationem. Reiffenſtuel *h. t. n. 35.* cum Gobat.

Dico 4. Matrimonium ſub conditio- 9
ne turpi de futuro, v, g. *ſi patrem tu-*

um

um occides, regulariter quoque statim valet, & ut absolutum, ita ut conditio habeatur pro non adjecta, modo conditio talis non sit contraria substātiæ Matrimonii. Ita rursus communis ex *c. fin. h. t.* nisi nimirum constet, serio adjectam esse conditionem turpem, quo casu cessaret præsumptio Juris, consensum absolutum præsumentis. Dixi 1. *de futuro*; si enim cōditio turpis foret de præterito, v. g. *si furata es dotem*, vel de præsenti, v. g. *si blasphemes*, non valeret Matrimonium, si conditio non subesset, vel non foret purificata. Ratio; quia *d. c. fin.* utpotè exorbitans à Jure Cōmuni, non est extēdū ad conditiones improprias, quales sunt de præterito & de præsenti, præsertim cum in utrisque non reperiatur eadem ratio; nam istæ non invitant ad delinquendum, bene autem conditiones turpes de futuro, quæ videtur fuisse præcipua ratio, cur conditio turpis de futuro à Jure habita sit pro non adjecta. Unde, quamvis *c. fin. cit.* videatur eodem modo loqui de conditione impossibili ac turpi per verba, *licèt aliæ conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut impossibiles*,

biles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi; atque conditiones impoſſibiles etiam de præterito, uti diximus, pro non adjectis habeantur; quia tamen ratio eſt diverſa, & conditio impoſſibilis *quà impoſſibilis* cõſideratur, quod prædicatum æquè reperitur in conditione de præterito, turpis autem *non qua turpis*, ſed quatenus ad aliquid turpe vel peccaminoſum invitat, quod tantum verificatur in conditione turpi de futuro, conſideratur, ideo ſola conditio turpis de futuro habetur pro non adjecta, & non vitiante Matrimonium. Dixi 2. Modo non ſit contraria ſubſtantiæ Matrimonii; de quo ſtatim prius autem.

Quæres, an idem tenendum ſit de 10
Sponſalibus, ſub conditione impoſſibili vel turpi initis, quod de Matrimonio dictum, ita ut talis conditio habeatur pro non adjecta? ℞. cum verlore contra Sanch. & Reiffenſtuel negativè, quia *d. c. fin.* ſolùm loquitur de Matrimonio, & conſequenter, tanquam exorbitans à Jure Communi ac Naturali, extendi ad Sponſalia non debet, per *c. 15. & 28. de R. J. in 6.*

Præ-

Præſertim cum eadem ratio, nempe tantus favor Sponſalium, quantus eſt Matrimonii, non ſit. Unde Sponſalia ſub conditione impoſſibili, quia hæc purificari nunquam poteſt, ſtatim initio invalida ſunt: inita verò ſub conditione turpi valent, &, licet non obligent ad expectandum eventum conditionis, cum ad illicitum obligatio dari nequeat, obligant tamen poſt eventum conditionis ſine novo conſenſu; nam uſque ad eventum conditionis fortè ſecuturum ſuſpenduntur talia Sponſalia.

11 Dico 5. Matrimonium ſub conditione turpi, ſubſtantiæ Matrimonii contraria initum non valet. Ita deciſum eſt in ſæpius allegato *c. fin. pr.* cui concordat Jus Naturale, cum nulla res ſine ſua ſubſtantia ſubſiſtere poſſit. Tales conditiones ſunt & in *d. c.* recenſentur, quæ ex natura ſua repugnant tribus bonis Matrimonii, nempe bono prolis, ut hæc: *contraho tecum, ſi generationem prolis evites,* poſitivè, ſcilicet per poculum ſterilitatis; imperfectum coitum &c. Idem eſt de conditione, quæ repugnat educationi prolis, ut hæc, *ſi prolem natam occides:* vel repu-

repugnant bono Sacramenti, indissolubilitatatis, ut: *contraho tecum, donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiorem:* vel bono fidei conjugalis, ut: *contraho tecum, si pro quæstu adulterandam te trades.* Notandum tamen est, hæc intelligi solum de conditione inhonesta vel turpi, eaque de futuro, atque in pactum deducta; licet probabiliter necesse non sit, ut utraque Pars in talem conditionem consentiat, modò una illam seriò apponat & prodat. Sanch. Esparza, Illsung contra Fagn. Pirching &c. quia si vel una Pars substantiam Matrimonii evertat, jam non est contractus Matrimonii, qui essentialiter debet esse mutuus, & claudicare nequit.

Dico 6. Matrimonium sub *modo* initum statim valet ut absolutum, si modus sit honestus & possibilis. per *c.4. h. t.* imò etsi impossibilis sit, vel turpis, v. g. *ut montem aureum in dotem afferas*, vel, *ut patrem tuum occidas*; non vitiatur Matrimonium, licet vitietur modus, seu pro non adjecto habeatur. *arg. c, fin. cit.* Si verò adjiciatur modus turpis, substantiæ Matrimonii repugnans, v. g. *ut generationem prolis* 12

positivè

positivè impedias &c. tunc probabilius vitiatur ipsum Matrimonium, seu redditur nullum *arg. c: fin. cit.* & *l. 14. §. 1. ff. de usu & habit.* Sanch. Laym. Barb. Engel. Pirching. Kugler, contra Perez, Palao, Wiestner, Reiffenstuel. Ratio, quia contrahentes sub tali modo per unum indivisibilem contractum se simul obligare intendunt ad Matrimonium, & ad Matrimonii eversivum: cui non obstat, quod secundum nostrum concipiendi modum modus adjectus sit posterior Matrimonio, & obligatio ad Matrimonium concipiatur prior ad alteram, quàm importat modus.

Dico 7. Matrimonium sub *causa*, honesta vel turpi, possibili vel impossibili, vera vel falsa initum (modò non sit causa finalis, eaque falsa, vel causa non adjiciatur per modum conditionis) statim valet: uti & initum sub *demonstratione*, honesta vel turpi, possibili vel impossibili, veta vel falsa, modo ei non alligetur consensus, si falsa sit. Sumitur à paritate cum ultimis voluntatibus, quæ per adjectionem causæ, vel demonstrationis, nec suspenduntur nec vitiantur. §. 31. *Inst.*

Inst. de Leg. l. 17. 33. ff. de condit. & demonstr. Nec Matrimonium est minus favorabile, quam ultimæ voluntates. Accedit, quod causa, & demonstratio, ordinariè non spectent ad substantiam contractus, sed solùm ad qualitatem accidentalem.

TITULUS VI.

Qui Clerici, vel Voventes, Matrimonium contrahere. possunt

SUMMARIUM.

1. *Quinam veniant per Clericos, & Voventes?*
2. 3. *Ordo Sacer dirimit Matrimonium contrahendum, sed Jure Ecclesiastico.*
4. 5. *Votum solenne Professionis Religiosæ non solum contrahendum, sed & contractum mere Ratum.*
6. 7. *Votum simplex Castitatis, Religionis ingrædiendæ &c. impedit quidem, at non dirimit Matrimonium contrahendum, quamvis dirimat Sponsalia post contrahenda.*
8. *Quid Juris, si hujusmodi votum simplex emittatur post Matrimonium, vel Sponsalia?*

CLerici sunt in duplici classe, aliqui in Ordinibus *Minoribus* constituti, quibus liberum est contrahere Matrimonium: alii in *Majoribus* seu *Sacris* qui sunt Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, & hi ratione *Ordinis* ad Matrimonium sunt inhabiles. *Voventes*, in ordine ad Matrimonii incapacitatem rursus bifariã considerantur, nempe qui habent *Votum* castitatis *solenne*, ut vocant, quorum duo tantum sunt genera, nempe qui vel Professionem Religiosam emiserunt, vel qui Ordinem Sacrum susceperunt, & hoc votum est impedimentum dirimens Matrimonii: dein qui ligantur *voto simplici* castitatis, ingrediendi Religionem, suscipiendi Ordinem Sacrũ, non nubendi seu permanendi in cælibatu sive extra Matrimonium. Adeoque in hoc titulo produntur duo impedimenta dirimentia, *Ordo* & *Votum solenne* castitatis, & unum impediens, nempe *Votum simplex* castitatis, Religionis ingrediendæ &c.

Dico 1. Ordo Sacer validè susceptus dirimit Matrimonium contrahendum Jure Ecclesiastico. 2: Non verò contractum licet duntaxat sit ratum. Pars

1. est

1. est certa ex *can. 1. 4. d. 32. c. 1. h. t. c. un. de Voto in 6*: Trid. *s. 24. de ref. Matrim, can. 9.* Ratio, quia Ordinibus Sacris annexum ab Ecclesia est votum solenne castitatis, ita, ut qui illos recipit, tacitè castitatem voveat. *c. un. cit. & Extrav. Antiquæ Jo. XXII. eod.* favet quoque *can. 1. d. 28 & c. 6. de Cler. Conjug.* Siquis vero in susceptione Ordinis sacri positivè excluderet votum, matrimonio obstaret lex Ecclesiæ, ut communiter docent cum Suarez ex *can. 8. de 27. can. 2. d. 82.* Pars 2. est pariter decisa in *Extrav. cit.* Neque vis dissolvendi matrimonium etiam ratum tantum, Jure Divino aut SS. Canonibus reperitur esse concessa Ordinibus Sacris.

Objic. 1. In *can.* 13. Synodi VI. relato in *can. 15. d. 31.* sic habetur: *Nos antiquum sequentes canonem Apostolicæ diligentiæ, & constitutiones, sacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus:* ergo Sacer Ordo non dirimit Matrimonium. 2. In *can. fin. d. 31.* refertur Orientalis Ecclesiæ *Sacerdotes, Diaconos, atque subdiaconos Matrimonio copulari:* ergo saltem in Ecclesia Græca

non

non dirimit Matrimonium Ordo Sacer. 3. Jus Divinum & Naturale exigit, ut, qui ſacra tractant & miniſtrant ac ſervitiis Divinis ſpecialiter conſecrati ſunt, ab omni carnali commercio ſint mundi, & non habeant cor diviſum erga uxores & Deum. 1. *Cor.* 7. ergo Ordine Sacro initiati Jure Divino & Naturali, non mere Eccleſiaſtico, obligantur ad cœlibatum, & inhabiles ſunt ad Matrimonium. 4. Continentia, & abſtinentia à Matrimonio eſt res conſilii, non præcepti. 1. *Cor.* 7. *v.* 25. & ipſe Chriſtus noluit eam præcipere: ergo nec Eccleſia poteſt Sacris initatos obligare ad abſtinendum à Matrimonio, &, ſi ſint obligati, à Jure Naturali ac Divino deſcendit hæc obligatio. 5. Siquis ignoraret, Sacro Ordini annexum eſſe tacitum caſtitatis votum ſolenne, vel metu adigeretur ad ſuſcipiendum Ordinem Sacrum, talis utique non voveret ſaltem valide caſtitatem: ergo ſaltem talis foret habilis ad Matrimonium. ℞. ad 1. Ille canon non eſt Synodi VI. ſed unus ex *Trullanis*, qui aperte ſunt reprobati à Sergio Pontifice, ut Communiter notant DD.

Ad

Ad 2. Illa verba, *Matrimonio copulari*, non denotant contractum Matrimonialem, quem etiam in Ecclesia Græca non celebrant validè, qui jam sunt in Sacris Ordinibus constituti. *can. 7. de 32.* Pignat. *to. 8. consult. 81. n.* 33. sed significant usum Matrimonii per copulam, quòd ante susceptionem Ordinis Sacri contraxerant Græci, ac postea ad Sacros Ordines admissi sunt. Et iste usus Matrimonii, priùs jam contracti, permittitur Sacerdotibus Ecclesiæ Græcæ *c. 6. de Cler. Conjug.* Et hoc illis specialè est præ Sacerdotibus Ecclesiæ Latinæ. Ad 3. Jus Divinum & Naturale exigit tanquam valdè conveniens. *C. ant.* Tanquam absolutè necessarium, vel præcipit continentiam & cœlibatum. *N. ant. & cons.* Ad 4. Est res consilii antecedenter ad præceptum Ecclesiæ *C. ant.* post præceptum Ecclesiæ, quæ tamen nullos ligat, nisi libere volontes & Sacrum Ordinem suscipientes. *N. ant. & cons.* Ad 5. Ignorans annexionem voti censetur tamen virtualiter saltem habare intentionem generalem suscipiendi Ordinem Sacrum eô modô, quô Ecclesia

præcipit, & ſic tacitè vovet caſtita-
tem, vel ſaltem ex præcepto Eccleſiæ,
cui per illam intentionem ſe ſubjecit,
obligatur ad cœlibatum. Si neque ta-
lem intentionem generalem haberet
(quod præſumendum non eſt) proba-
biliùs in foro interno non obligaretur.
Loquendo nunc de illo, qui metu in-
juſtè incuſſo adactus eſt ad ſuſceptio-
nem Ordinis Sacri, puto, eum proba-
biliùs obligari, quia talis ſimpliciter
liberè, quamvis non ſpontè, emittit
votum; & alia vota [excepta profeſ-
ſione Religioſa] metu extorta valent,
uti alibi docuimus. Eccleſia quidem
non obligat ad aliquid faciendum in-
terveniente gravi metu injuſtô, ſi ta-
men compulſi aliquid faciant validè,
vult etiam valere id, quod annexum
& acceſſorium eſt, uti votum Ordini
Sacro eſt annexum, præſertim ſi per
actum exxtortum aliquis ponitur in
certo ſtatu, & non exprimit, ſe indè
nolle obligari. Interrim ſiquis pro-
baret ſatis, ſe metu adactum eſſe ad
Ordinem Sacrum ſuſcipiendum, ſpe-
rare poſſet à pia Matre diſpenſatio-
nem in voto caſtitatis haud difficilem
Dico 2. Votum ſolenne Profeſſio-
nis

nis Religiosæ dirimit Matrimonium coutrahendum Jure Ecclesiastico. 2. Imò & dissolvit Matrimonium jam validè contractum, modò illud præcisè sit ratum, & nondum per copulam consummatum. Pars 1. clarè est decisa in *c. fin. h. t. c. un. de Voto in 6.* & Trident. *s. 24. de Sacr. Matr. can, 9,* Et quod non Jure Naturali aut Divino dirimat, vel inde claret. quod non dirimat, *quà votum*, aliàs etiam votum simplex castitatis dirimeret, quod nemo somniat, neque *quà solenne*, quia tota voti solennitas habetur à solo Jure Ecclesiastico. *c. un. cit:* & *Extrav. un. Joan. 22. eod.* Pars 2. pariter est certa ex *c. 2. 7. 14. de Convers. conjung.* & Trid. *loc: cit: can.* Permittitur autem novis conjugibus spatium duorum mensium, intrà quos non tenentur consummare Matrimonium, sed deliberare possunt, an non velint ingredi Religionem, etiam unus eorum, & sic dissolvere Matrimonium: imò dissolveretur, & si post duos menses unus ingrederetur, modo interea Matrimonium necdum fuisset consummatum. Vota Religiosa, quæ emittuntur in Societate JEsu, quamvis

ſimplicia ſint, & non ſolennia, tamen dirimunt Matrimonium contrahendũ; non tamen diſſolvunt contractum, licet Ratum præcisè ſit. Ita decidit Gregor. XIII. in Bulla *Aſcendente Domino*, loquens ſolùm de nullitate Matrimonii contrahendi, nihil autem de contracti diſſolutione.

Objic. 1. Quod meum non eſt, ſed jam alteri traditum, tertiò tradi validè non poteſt, etiam ſpectato Jure Naturali: ſed Religionem profeſſus per votum ſolenne non ampliùs habet dominium ſui corporis, utpote jã Deo conſecrari & totaliter traditi: ergo etiam ſpectato Jure Naturali non poteſt ſuum corpus tradere uxori: ergo votum ſolenne Profeſſionis Religioſæ dirimit Matrimonium Jure Naturali. *Confirm.* Qui per Matrimonium carnale ſe jam tradidit uni uxori, nec de Jure Naturali validè ſe tradit alteri uxori per novum Matrimonium vivente priori conjuge: ergo nec ille ſe valide tradit uxori de Jure Naturali, qui per profeſſionem Religioſam, velut Matrimonium ſpirituale, ſe jam tradidit Deo. 2. Ex natura rei licitum eſt à ſtatu imperfe-

ctiore transire: ergo etiam à conjugio carnali ad spirituale per professionem Religiosam: ergo de jure Naturali quoque, & non solum Ecclesiastico, post Matrimonium Ratum licet ingredi Religionem. R. ad 1. quod probat nimium, nempe etiam ligatum voto simplici castitatis Jure Naturali non posse validum inire Matrimonium, quia votum simplex Jure Naturali non differt à sollenni, sed solum Jure Ecclesiastico. *Dist. ma.* jam alteri traditum non potest valide tradi tertio traditione ejusdem rationis. *C. ma.* traditione diversæ rationis. *N. ma.* Sic utique servus, qui domino suo abstrictus est titulo servitutis, potest se uxori tradere & obstringere titulo Matrimonii: sic utique ligatus uxoriô vinculô ex Justitia potest cum consensu uxoris, vel propter ejus adulterium, ingredi Religionem, & se Deo obligare ex virtute Religionis. Cum igitur Professus Religionem, se Deo tradiderit solum traditione & titulo *Religionis*, utique spectato Jure Naturali se postea tradere posset uxori traditione & titulo *Justitiæ*. Ad *Confirm.* non est paritas, quia alterum

con-

contrahens Matrimonium traderet se novæ uxori titulo Justitiæ, quo eodem jam est adstrictus primæ. Ad 2. Quod iterum probat nimium, nempe etiam Matrimonium consummatū dissolvi posse per Professionem Religiosam: vel rem jam uni donatam posse postea donari Ecclesiæ, quæ donatio est per se Deo gratior. *Dist. ant.* Ex Natura rei licitum id est illi, qui adhuc sui juris est, liber, & nondum ligatus, *C. ant.* qui sui juris non amplius est, sed alteri, & ad certum statum jam obligatus, *N. ant. & cons.*

6 Dico 3. Votum simplex Castitatis Religionis ingrediendæ, Ordinum sacrorum suscipiendorum, & non nubendi, non quidem dirimit Matrimonium contrahendum, sed solùm impedit, h. e. non invalidum facit, sed illicitum; 2. Sponsalia tamen contrahenda dirimit; seu facit irrita, 3. Non obstante quod Sponsalibus postea contractis accedat defloratio & sponsa voti ignara pateretur damnum grave, non reparabile nisi per Matrimonium. Pars 1. sumitur ex *c. un. cit. c. 3. 4. 6. h. t.* & ex ratione, quòd utique res alicui promissa, maximè Deo, ut fit

per

per votum, licitè tradi alteri nequeat etiam ſpectato Jure Naturali & Divino. Excipe caſum, quo quis voto caſtitatis ligatus contraheret Matrimonium modo extraordinario, ſcilicet cum pacto & ſub conditione ſervandi perpetuam continentiam, quod juxta nos fieri poteſt. Pars 2. claret: ſi enim valerent Sponſalia poſt ejusmodi votum contracta, deberent producere obligationem ad illicitum, nempe ad violandum fidem Deo datam per votum, vel ſaltem ad ſtatum in quo propinquum foret periculum violandi; ſed obligatio ad illicitum, vel ad tale periculum, dari nequit, *c. 69. de R. J. in 6.* Pars 3. eſt controverſa, nam oppoſitum tenent Sanch. Vaſq. Pont. Palao &c: noſtram reſolutionem verò tenent Navar. Vivald. P. Franc. Schmier *de Sponſal. p. 1. c. 3. n. 23.* & ſic probo 1. Sponſalia poſt votum emiſſa non obligant ratione ſui, utpote nulliter inita, ut dictum; neque ratione deflorationis; unde enim huic ſceleri conceſſa eſt vis firmandi Sponſalia de ſe irrita? neque ratione damni aliter non reparabilis; hoc enim ſibi imputari debet deflorari

aut

impnægnari se patiens; & cur Deus propter scelus fornicantium, sponsi, & sponsæ, debeat cedere suo jure jam quæsito contra regulam Juris 54. in 6. *qui prior est tempore, potior est Jure.* 2. Non licet rem uni donatam iterum furari ad compensanda damna alteri etiam injustè illata: ergo nec licet corpus jam semel Deo dicatum per votum quasi furari tradendum sponsæ defloratæ ad illata illi damna compensanda, 3. Videtur esse res scandali plena, ut quis per flagitium, tam proprium quàm fornicariæ complicis, licèt voti ignaræ, pro libitu se valeat liberare à voto, & ex suo delicto reportare commodum.

7 *Objic.* 1. Votum elèémosynæ non stringit voventem, qui postea alteri intulit grave damnum, non reparabile, si summam pro elèémosyna destinatā largiatur pauperibus: ergo à pari. 2. Obligatio Justitiæ est fortior, quàm obligatio Religionis, quàm solam parit votum, ac insuper istud ex mera liberalitate est factum, obligatio autem Justitiæ ex contractu oneroso sponsalitio nascitur. 3. Deus non acceptat votum, quod sine gravi alterius

damno

damno impleri non poteſt: ergo neque continuat acceptationem voti, quando alteri incipit eſſe graviter damnoſum. Rſ. ad 1. *tranſ. ant. N. conſ. & parit.* quia Deus per talè votum eleemoſynæ non acquirit jus ad rem certam, per votum verò Caſtitatis & Religionis acquirit jus ad rem certam, nempe ad corpus voventis: qui autē habet jus ad rem certam, præfertur aliis, qui ſimile jus non habent, ac inſuper jus, quod habent, tempore poſterius eſt. Ad 2. Obligatio juſtitiæ, ſaltem ſi præcedat obligatio Religionis, non eſt fortior, imò, ſi adverſetur obligationi Religionis, eſt nulla, cum Sponſalia poſt votum inita non valeant. Ad 3. *N. conſ.* Cur enim præſumatur de Deo, quòd cedat ſuo jure propter damnum hominis, præſertim ſi illud ſequatur ex delicto voventis, & ſponſæ damnum patientis.

Quæres, quid ſit juris, ſi prædicta vota ſimplicia non antecedant Matrimonium, aut Sponſalia, de quo caſu hucuſque, ſed ſubſequantur; ſeu ſi Matrimonium, vel ſponſalia priùs jā fuerunt contracta, antequam edita 8

vota?

vota? R. 1. *de Matrimanio.* Si hoc fuit contractum antecedenter, vota nullatenus illud dirimunt vel dissolvunt, sed habent alios & diversos effectus. Votum *Castitatis* usum Matrimonii facit illicitum, ita ut vovens non possit petere debitum conjugale [quamvis reddere illi permissum sit) item, si conjux moreretur, facit illicitum novum Matrimonium contrahendum. Votum *SS. Ordinum, non nubendi,* usû Matrimonii non faciunt quidem illicitum [& si semel est consummatum, neque votum *Religionis*] quia materia voti hic & nunc jam reddita est impossibilis, & quia sic voventes non promiserunt castitatem, saltem nondû actu; facit tamen illicitum novum Matrimonium contrahendum, casu quo prius Matrimonium dissolveretur. R. 2. *de Sponsalibus:* si hæc fuerunt contracta ante hujusmodi votum, manent in suo valore, & votum, utpote invalidè ac in præjudicium alterius emissum, non stringit; ut habet communior & verior ex *c. 5: h. t.* Interim tamen, licet ex parte voventis non solvantur Sponsalia prius inita, alteri tamen comparti per hoc data
est

est potestas libera ab iis resiliendi, eo quod vovens censeatur Sponsalibus ex sua parte renuntiâsse, quod non vovens acceptare potest, si velit. Dein circa votum *Religionis* post Sponsalia emissum nota, quòd obliget vovẽtem illa dissolvere ingrediendo Religionem, ut eruitur ex *c.* 2. & 7. *de convers. conjung.* ubi habetur, quòd Sponsalibus, & Matrimonio Rato insit hæc tacita conditio, *nisi statum Religiosum elegero:* ergo vovere Religionem, etiam post Sponsalia, est licitum & validum.

Objic. Sponsalibus semper inest hæc conditio, *nisi meliorem statum elegero*, v. g. cœlibatum: ergo etiam votum *Ordinis sacri, castitatis*, vel *non nubendi* Sponsalia priora dissolvit, saltem dat potestatem recedendi à Sponsalibus; nam *promissum non infringit, qui in melius illud commutat. c.* 3. *de Jurejur.* R. *N. ant.* nec enim inest ex natura rei quia homo non tenetur perfectiorem statum eligere, nec ex dispositione Juris, quod in favorem solius status Religiosi conditionem annexuit, *nisi statum Religiosum elegero:* non vero sic favet Ordinibus sacris, vel cœlibatui

Ad

Ad textum ajo, eum procedere, si-quis promissum mutet in melius sine injuria tertii: sed post Spousalia vovens Ordinem sacrum, castitatem, cælibatum, mutat promissum cum injuria tertii, nimirum sponsæ, vel sponsi.

TITULUS VI.

De eo, qui duxit, quam polluit per adulterium.

SUMMARIUM.

1. *Impedimentum Criminis unde contrahatur?*
2. *Ut incurratur ex adulterio, sine conjugicidio interveniente, quid requiratur?*
3. *Et quid, ut contrahatur ex conjugicidio?*
4. 5. *An contrahatur Impedimentum Criminis ab ignorante Legem illud statuentem?*

UT conjuges magis absterreantur ab adulterio, & conjugicidio, in pœnam statuitur in hoc titulo *Impedimentum Criminis* dirimens, vi cujus inter complices delicti (non quoad alias personas) validum Matrimonium etiam

etiam ſoluto priore, iniri nequit. Delictum, ex quo oritur, eſt duplex, *adulterium*, & *conjugicidium*. Rubrica ſolum de priori, Nigrum verò de utroque facit mentionem. Sed nec adulterium ſolum, nec conjugicidium ſolùm, ſine aliis adjunctis. & conditionibus, inducit hoc impedimentum. Ut adulterium inducat, requiritur ſimul 1. vel promiſſio Matrimonii de futuro facta complici, 2 Vel promiſſio Matrimonii de præſenti, ſeu attentatio actualis Matrimonii cum complice. 3. Vel conjugicidium. Igitur in tribus caſibus adulterium conſtituit impedimentum criminis; & quia 4. etiam conjugicidium ſine adulterio cum mutua viri & fæminæ in necem conjugis conſpiratione, ac intentione Matrimonii inter ſe ineundi, illud invehit, quadruplici modo contrahitur impedimentum criminis, ut patet ex *t. h. t.* & *c. 1. de converſ. infidel.* Ut hæc planiora fiant.

Dico 1. Ut adulterium ſine conjugicidio ſit cauſa impedimenti criminis, requiritur vel Matrimonium cum complice attentatum, vel promiſſio Matrimonii contrahendi. Colligitur 2

ex *c. 5. 6: & c. fin. h. t.* ubi *si quis uxore vivente fide data promisit, aliam se ducturum, vel cum ipsa defacto contraxit, si nec ante, nec post [legitima ejus,* nimirum conjuge, *superstite) cognovit eandem non est tamen Matrimonium, quod cum ea contraxit, post uxoris obitum dirimendum Cæterum tolerari non debet, si prius vel postea, dum vixerit uxor ipsius. illam adulterio polluisset:* ergo si simul cognovit, ante vel post datam fidem de futuro vel præsenti, seu si cū alia fœmina adulterium data fide commisit, dirimitur Matrimonium cum tali fœmina post obitum legitimæ uxoris contractum. Porro DD. communiter ulterius requirunt 1. ut adulterium sit perfectū 2. Ut sit formale ex utraque parte, id est utrique cognitum etiam fœminæ, quod nimirum vir, cum quo peccat, sit conjugatus, & vicissim. 3. Ut & adulterium & promissio contingerit eadem legitima conjuge vivente. 4. Ut promissio sit seria, non ficta. 5. Absoluta. 6. Acceptata. 7. Non revocata ante adulterium secutum: si verò & promissio & adulterium jam contigissent, ac primum postea revocaretur promissio, non cessaret impedimen-

dimentum, utpote jam plenè completum & contractum. 8. Probabilius, ut accedat repromiſſio, quam tamen acceptatio promiſſionis regulariter tacitè involvit. Ratio horum eſt, quia verſamur in materia pœnali, in qua termini debent ſtrictè accepi, & jura loqui cenſentur de tali promiſſione, quæ alias & communiter in perſonis ſolutis requiritur ad Sponſalia.

Objic. Promiſſio Matrimonii vivente priori conjuge eſt nulla & irrita: ſed quod nullum eſt, nullum producit effectum: ergo nec irritat Matrimonium cum promiſſaria contrahendum. R. *C. ma.* ſaltem ſi promiſſionem anteceſſit vel ſecutum eſt adulterium. *diſt. min.* quod nullum eſt, nullum producit effectum ſibi intrinſecum, ad quem per ſe ordinatur. *C. minor.* nullum producit effectum ſibi extrinſecum, ex diſpoſitione Juris intentum, & actui de ſe nulli annexum *N. minor.* Jus tali promiſſioni tribuit vim dirimendi Matrimonium. Sed quid? ſi maritus vivente uxore promittat fæminæ Matrimonium ſub expreſſa conditione, & in eventum, ſi uxor moreretur, ſed ſine interventu

aduſteri

adulterii? ℞. Quamvis in tali promissione ex parte promittentis ordinarie interveniat aliqua inordinatio; atque in foro externo forsan illi non assisteretur, videtur tamen mihi valida esse, eo quod ex parte objecti non involvat turpitudinem, & executio referatur in tempus habile, quô conditio erit purificata, neque reperiatur in jure irritata esse; sicut si contrahantur Sponsalia à laborantibus impedimento sub conditione, si Papa dispensaverit, *arg. c. 8. de rer. permut. & l. 62. pr. ff de hæred. instit.*

Dico 2. Ut conjugicidium causet impedimentum criminis, requiritur vel adulterium prævium (rursus perfectum & formale ex utraque parte) *can. 5. caus. 31, q. 1. c. 1. 3. 6. h t.* opus quidem simul est, ut cædes actu sit secuta, seu machinatio in mortem cum effectu, & quidem animo contrahendi Matrimonium cum complice adulterii; necesse tamen non est, ut ambo adulteri in cædem conspirent, sed sufficit, si alteruter vel physicè, vel moraliter, per se, vel per alium cædem patret, etiam altera parte ignara

ignara, *c. 1. de convers. infid. c. 6. cit:* Vel secluso adulterio requiritur, ut ambo, vir & fœmina, conspirent, vel saltem consentiant in cædem, & vel per se, vel per alium actu occidant innocentem conjugem, & quidem cū intentione contrahendi inter se Matrimonium, *c. 1. & can. 5. citt.* Ex quibus apparet, ad inducendum impedimentum Criminis ex conjugicidio nunquam sufficere, si occisio fiat ex alio motivo, v. g. liberius cum quadam peccandi, vel contrahendi Matrimonium cum alia persona, quæ adulterii aut conspirationis in necem complex non fuit: vel ex vindicta &c.

Quæres, an impedimentum Criminis incurratur ab aliis, qui ignorarūt, illud à Jure annexum esse suo delicto? ℞. negativè cum probabili sententia Plaud. Major. Leand. à Murcia. Zergoll. Dicast. Fernandez apud & cum P. Krimer *L. IV. Decretal. n. 10. 14.* Favet Karchne *l. 4. Decretal. art. 4. & 5.* contra Dian. Moja, Laym. Haunold, Sporer, & communem Recentiorum. Prob. 1. Pœna à Jure statuta non incurritur ab ignorantibus Jus, ut tradit communis DD. per mo- 4

dum regulæ apud cit. Krimer. *n. 1012. & 1022.* Et Sanch. *l. 9. d. 32. n. 18.* loquens in specie de lege pœnaliter irritante docet, *annullationem actus, quando non est ex solennitatis defectu, sed in delinquentis pœnam, non incurri ab ignaro legis:* cujus rei ratio esse potest quia alias delicta inæqualia punirentur poena æquali, gravius enim peccat, qui agit contra legem sciens non tantum prohibitionem sed etiam annexam pænam, quam alius, qui scit prohibitionem tantum. Atqui impedimentum Criminis est à Jure statutum principaliter ut pœna propter delictum, & Jus, hanc inhabilitatem Matrimonii inter complices delicti statuens, est lex pænalis, seu pœnaliter inhabilitans, ut iterum est communis, ita ut Palao, Adversarius, *p. 1. tr. 3. d. 2. pu. 7. n. 4.* hoc Jus adducat per modum exempli Legis pœnalis, dicens: *quoties in pænam delicti imponitur, ut contingit in Lege irritante Matrimonium ob uxoricidii, & adulterii crimen cum promissione futuri Matrimonii.* Et: *ex toto titulo (de eo, qui duxit &c:) constat irritationem esse pœnam.* Ergo impedimentum Criminis non incurritur ab iis,

iis, qui ignorant, à Jure annexum illud esse suo delicto, seu qui ignorant hanc legem pænaliter inhabilitantem: quia nempe non transgrediuntur hāc legem *quà pœnalem*, cum ut talem non cognoscant. 2. Ignorantia facti excusat ab impedimento Criminis: si mulier ignorans virum, cum quo peccat, esse conjugatum, illud non incurrit, *c. 1. h. t.* & fatentur Adversarii: ergo & ignorantia Juris excusat. Nec objicias *Regulam Juris 13. in 6.* ubi dicitur, ignorantiam facti quidem excusare, non item ignorantiam Juris; quia ista regula non procedit de ignorantia Juris pœnalis; cum universaliter pœna non incurratur ab ullo ignorante. 3. Irregularitates ex delicto, v. g. homicidio illicito, non incurruntur ab iis, qui ignorant eas esse annexas suo delicto, ut habet probabilis multorum gravium DD. Panorm. Innoc. Nav. Sanch. Conink. Palao &c. (quamvis ego ipsis non assentiar, quia hæ Irregularitates non principaliter ut pœna sunt statutæ, sicut impedimentum Criminis, sed ut inhabilitates) ergo etiam probabile est, impedimentum Criminis non incurri

ab ignorantibus, illud esse annexum suo delicto. 4. Reservatio peccatorum, saltem poenalis, non datur apud eos, qui ignorant, sua delicta esse reservata, ut passim docent Theologi: ergo &c. 5. Excommunicatio & aliæ censuræ non ligant ignorantes, ut communiter tradunt ex *c. 2. de const. in 6.* quia sunt poenæ: ergo &c.

Objic. 1. Impedimentum affinitatis ex copula illicita, quamvis involvat peccatum, & rationem poenæ habeat, tamen afficit etiam ignorantes Legem: ergo etiam Impedimentum Criminis. 2. Consvetudo & praxis optima juris dubii interpes: sed pro opposita sententia stat praxis & consvetudo tribunalium, maxime Romani: ergo, 3. Nostra sententia nec in foro interno potest deduci in praxim, cùm, ubi agitur de valore Sacramenti, debeamus tutiora sequi: ergo saltem practicè non est probabilis. ℞. ad 1. *N. conseqq. & parit.* nam impedimentum affinitatis ortæ ex copula illicita non est introductum in poenam delicti, saltem principaliter, ut vel inde patet, quòd à Tridentino propterea, quod interveniat delictum, potius restrictū

sit, &

ſit, & quidem ad ſecundum gradum, cùm tamen affinitas ortum habens ex copula conjugali & licita dirimat Matrimonium usque ad quartum gradum; ſed eſt introductum tanquam inhabilitas propter ſimilem rationem, propter quam introductum eſt impedimentum affinitatis ex copula licita ortæ, de qua ad *tit: XIV.* infrà. Ad 2. Illa conſvetudo & praxis Tribunalium(ſi tamen ubique recepta ſit) innitur ſententiæ probabili communiori, atque pro foro ſolùm externo procedit, pro quo præſumitur ſcientia Juris manifeſti ac certi, quamdiu ignorantia non probatur: inde tamen non infertur, quòd, qui certus eſt de ſua ignorantia Legis, impedimentum dirimens ſtatuentis in ſuum delictum, ſecurus non ſit in foro interno, pro quo nondum probata eſt conſvetudo contraria, Jus dubium explicans, ſiquis abſque diſpenſatione ducat in conjugem, cui vivente propria uxore promiſerat Matrimonium cum interventu adulterii. Ad 3. Probabilitas ſpeculativa noſtræ ſententiæ negari non poteſt propter allata rationum momenta: practica autem infertur manifeſtè ex dictis ad *tit.* I. *n.* 3.

TITULUS VIII.

De Conjugidio Leprosorum.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit lepra. & morbi huic æquivalentes in hac materia?*
2. *Lepra Sponsalibus superveniens est causa resilieodi.*
4. 5. *Non vero dissolvendi Matrimonium Ratum, imò regulariter hæc divertendi quòad thorum.*

LEpra, quæ à Paulo Zacchia præstanti Medico Legista definitur esse cutis asperitas cum pruritu & corporis colliquatione, depascens profundas corporis partes orbiculatim, atque piscium instar squammulas ex sese emittens, non quidem est impedimentum Matrimonii dirimens: imò nec impediens, cum duo lephrosi [imo & sanus & leprosa] validè ac licitè contrahent Matrimonium, nt supponitur *c. 2. h. t.* quia tamen parti sanæ, si superveniat Sponsalibus, resiliendi, & quandoque, si superveniat Matrimonio jam contracto, divertendi à thoro & cohabitatione potestatem

tem tribuit ob periculum infectionis & fœditatem, intercalariter hic ponitur ante impedimenta ipsas personas afficientia. Lepræ in hac materia æquiparantur alii quoque morbi contagiosi, uti pestis, lues Venera, quàm vocant morbum Gallicum, &phtisis, quæ ultima tamen pæriculum infectionis solùm respectu junioris conjugis à Seniori habere dicitur à Paulo Zacchia, non vicissim: quare & de his intelligenda erunt, quæ de lepra dicimus. De qua igitur.

Dico 1. Lepra Sponsalibus superveniens [idem est de præcedente, at ignorata] præbet justam causam resiliendi, *c. fin. h. t.* cum utique lepra superveniens (vel præcedens ignorata] sit habenda promutatione notabili personæ, ita ut, si præcessisset, utique à Sponsalibus absterrerepotuisset 2

Dico 2. Lepra superveniens Matrimonio, etiam Rato tantum (vel præcedens ignorata] non dissolvit Matrimonium quòad vinculum. 2. Regulariter nec quoad cohabitationem & thorum. Pars prior est certa ex *c. 1. h. t. &c. 2. cit.* ibi: *qnoniam nemini licet (excepta causa fornicationis) uxorem dimittere:* 3

mittere: constat, quod, sive mulier lepra percussa fuerit, seu alia gravi infirmitate detenta, non est à viro propterea separanda, vel etiam dimittenda; quia nimirum Matrimonium, etiam Ratum, ex natura sua est indissolubile. Pars posterior ex *eod. c.* ubi textus sic pergit: *Quod si virum, sive uxorem, leprosum fieri contingerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exigitur, est solvendum: cui præcepto nulla in hoc casu exceptio invenitur.* Sed hoc non immerito DD. intelligunt contra Schambogen *h. c. n. 5.* de lepra communi, & non admodum contagiosa; si enim Medicorum judicio lepra sit talis, ut periculum gravis infectionis post se trahat, vel ut gravem horrorē ob fæditatem pariat, ut si est lepra leonina, ut vocant, & faciens membra computrescere, item quando præcessit Matrimonium, & ignorata fuit à Parte sana, juxta communem separatio quoad thorum & cohabitationem permittitur; quia nempe pars sana non censetur se obligasse ad tam grave infectionis periculum, ut salva non sit proprii individui incolumitas, quæ meretur præferri alienis solatiis, nec ad

tantum

tantam difficultatem, ubi & ſi in contractu Matrimonii decepta ſit.

Objic. 1. In *c. fin. h. t.* ad quæſtionē an ſponſus *compelli debeat ad conſummandum maritalem copulam* cum parte in lepram incidente, reſpondit Papa *quod ad eam accipiendam cogi non debet, cum nondum inter eos Matrimonium fuerit conſummatum:* ergo ſaltem Matrimonium Ratum ex cauſa lepræ poteſt diſſolvi. 2 In *can.* 18. *cauſ.* 32. *q.* 7. Pontifex dedit marito poteſtatem ducendi aliam, ſi uxor, infirmitate correpta, non valeat debitum viro reddere: ergo lepra ſufficit ad diſſolvendum Matrimonium, ſaltem Ratum. 4

℞. ad 1. *N. coſ.* quia in textu illo non eſt ſermo de Matrimonio Rato, ſed de Sponſalibus tantum, quæ ibi dicuntur nondum fuiſſe *Matrimonium conſummatū* h. e. Sponſalia nondum fuiſſe executioni data per contractum de præſenti; id quod etiam indicant verba, *ad eam accipiendam* (ſcilicet in conjugem) *cogi non debet.* Ad 2. quòd probaret nimium, nempe non ſolùm ex cauſa lepræ ſed etiam cujuscunque infirmitatis, quæ impedit uſum Matrimonii, iſtud diſſolvi, & parti ſanæ ad alias nupti-

as

as digredi licere, ajo, perpetuam ad copulam, quæ præcesserat, atque ideo Matrimonium nunquam valuit. Alii cum Gloss. Barb. & Pont. respondent, ubi à Pontificè dispensatum fuisse quod nos ipsi ex gravi causa permittemus suo loco) propter supervenientem conjugis infirmitatem, usui Matrimonii obstantem: quæ responsio videtur esse æquæ bona vel melior.

TITULUS IX.

De Conjugio Servorum.

SUMMARIUM.

1. *Servi proprie dicti quinam?*
2. 3. *An & quando valeat conjugium cum servo vel ancilla initum, vel non valeat, & quo Jure?*

SErvi stricte dicti, de quibus solis hic sermo est [non de adscriptiis, originariis, & hominibus propriis, qui absolute sunt liberi, licet arctius, quàm cæteri subditi, suis dominis adstricti sint, & quandam servitutis speciem præferant] sunt, qui ex Jure Gentiū

vel

vel Civili contra naturalem libertatē alieno dominio ita subjecti sunt, utin-star aliarum rerum & patrimonii possideri, vendi, & alienarii possint, &, quidquid accequirunt, dominis suis acquirant, iisque ad perpetua servitia obstricti sint. Fiunt tales vel ex nativitate, si nimirum nati sunt ex serva vel *ancillæ* strictè dicta, seu ex fæmina propriæ servituti obnoxia; vel ex captivitate, si nimirum in bellô justô cū exteris Nationibus gesto, capti & servati sunt. Inter Christianos non amplius dantur, sed servitus propriè dicta hodie in reverentiam Christianæ libertatis, in quam Christus nos asseruit, sublata est, licèt Turcæ, Gentiles, & Pagani, si à Christianis in bellô justô capiantur, vere fiant hodiedum servi Christianorum, quàmdiu non fuerint baptizati. Conjugium servorū propriè dictorum, item servi cum libera, ac vicissim, de Jure Civili non habetur pro Matrimonio legitimo, sed vocatur *Contubernium l. 3. C. de incest. nupt.* De Jure Canonico autem dari potest verum Matrimonium inter servum & ancillam, etiam invito domino contractum, item inter liberum seu in-

genuum

genuum cum ancilla, aut inter ancillam & liberum, modò persona libera alterius conditionem seu statum servilem prius sciverit, *can* 2. 4. 5. *caus*. 29. *q*. 2. *c*. 1. 2. & *fin*. *h*. *t*. quia Jus Canonicum & Ecclesia considerat personas in ordine ad Matrimunium quoad naturam suam, secundum quam omnes sunt aequaliter liberi. Quamvis nec de Jure Canonico valeat inter liberum & servam, ac vicissim, si pars libera alterius servitutem ignoraverit tempore contractûs. Unde hoc loco statuitur *Impedimentum Conditionis*, nimirum servilis, & ignoratae, de quo

Dico: Irritum est Matrimoninum, quod homo liber contrahit cum persona conditionis servilis ignoratae, sed Jure tantùm Ecclesiastico, non Naturali, *c*. 2. & *c*. *fin*. *h*. *t*. Quamvis enim haec ignorantia & error de se sit tantùm circa qualitatem & statum personae accidentalem, & non circa substantiam ac individuum personae, Ecclesia tamen, tanquam pia Mater, noluit sic errantem in dissolubili vinculo constringere propter nimiam inaequalitatem contrahentium, ac praejudicium, quod personae liberae, imò

& ipsi

& ipſi ſtatui Matrimoniali crearetur; eo quod perſona ſervilis poſſit perpetuis à domino laboribus occupari, in remotas mitti provincias, vendi &c. quô pactô uſus Matrimonii multum impeditur, vel omnino tollitur.

Objic. 1. Servi non habent propriũ 3
velle & nolle, ac independenter à conſenſu domini *l.* 4 *ff. de R. J.* ſed ad Matrimonium jure Naturali requiritur velle proprium, ſeu voluntas & conſenſus proprius: ergo independenter à conſenſu domini non contrahũt validum Matrimonium Jure naturali. 2. Error circa qualitatem redundantem in ipſam perſonam dirimit Matrimonium Jure Naturali, uti docuimus ad *tit.* 1. *ff.* 4. ſed error circa conditionem ſervilem eſt error circa qualitatem redundantem in ipſam perſonam: cum ſervitus afficiat ſtatum perſonæ, illamque faciat in ſenſu morali aliam: ergo. Rſ. ad 1. *diſt. ma.* non habent proprium velle & nolle in iis, quæ ſunt Juris Civilis, & in quibus præjudicatur domino quoad ſervitia perſonalia, quæ exigit ſervitus, & quo ad lucrum temporale, *C. on.* in iis, quæ ſunt Juris Naturalis, uti eſt

Matrimo

Matrimonium, & in ordine ad actus conjugales, ac generationem prolis *N. ma.* Usus igitur Matrimonii ita est temperandus, ut servi non notabiliter præjudicent domino in exhibendis debitis servitiis, & vicissim dominus ita occupare debet servos conjuges, ut suo tempore non impediãtur abusu Matrimonii. Ad 2. *N. min.* sicut ignobilitas sponsæ ignoratæ, licet afficiat statum personæ, non redundat in substantiam personæ, ita nec servilis conditio.

TITULUS X.

De Natis ex libero ventre.

SUMMARIUM.

1. 2. Nati ex libera sunt liberæ conditiones?

3. Nati ex parte Nobili sequuntur hujus conditionem.

N*Ati ex libero ventre* vocantur qui geniti sunt [in vel extra Matrimonium] ex matre libera seu ingenua, non serva seu ancilla stricte dicta.

cta. Quia vero contingere posset ut liber duceret servam, & vicissim, gnarus conditionis servilis, quæstio est, cujus conditionis sint liberi, liberæ an servilis.

Dico: Nati ex matre libera sunt liberi, licet Pater sit servus; & sufficit, modo mater fuerit libere conditionis aliquo tempore, quo proles vel concepta, vel nata fuit, vel intermedio sicut econtra nati ex matre ancilla sunt servi, si nempe illa nec tempore conceptionis, nec partus, nec intermedio fuit liberæ conditionis: adeoque quoad servitutem vel libertatem proles sequuntur conditionem vel statum matris. Ita textus aperti in *pr. Inst. de ingenuis, §. 4. Inst. de Jure person: l. 5. §. 2. 3. l. 7. l. 24. ff. de statu hom. c. un. h. t.* Ex quibus natum est commune brocardicum. *partus sequitur ventrem*, nempe quoad servitutem vel ingenuitatem. Nisi nimirum aliud haberet loci consvetudo, ut est casus in *c. 3. de conjug. servor.* 2

Quæres, an proles quoad familliam honores, nobilitatem sequntur patrē vel matrem. ℞. Patrem, ita ut, si pater sit nobilis, mater plebeja, etiam 5

proles

proles ſint nobiles, modò ſint ex juſtis nuptiis: ſic quoque; ſi pater eſt civis vel patritius, etiam filius erit talis, licet mater ſit peregrina &c. Text. & gl. *in l. 19. ff. de ſtat. hom.* Imò de Jure mater, ſcilicet uxor, etiã dignitatem ſequitur viri, *l. 8. pr. ff. de Senator. l. 13. C. de dignit. l. 12. Nov. 105. c. 2. pr.* Sed *Objic.* Si proles ſequitur patrem quoad nobilitatem, matrem verò quoad ſervitutem, idem filius poterit ſimul eſſe Nobilis & Servus: ſed hoc eſt abſurdum. R. *N. ma.* vel *diſt.* Simul poterit eſſe nobilis & ſervus, ita tamen, ut nobilitatis ſplendor obfuſcetur, & nihil valeat, quamdiu ſervitus non tollitur. *C. ma.* ita ut ſtante ſervitute nobilitas ſplendat, & aliquid valeat, *N. ma.* Facta manumiſſione & ſublata ſervitute, quaſi ſublato velo, incipit ſplendeſcere nobilitas. Fere ſicut filius naturalis, qui extra Matrimonium à nobili ex matre plebeja procreatus eſt, primum pro nobili habetur, ſi poſtea parentes inter ſe contrahant Matrimonium & ipſe legitimus fiat. Dices: etiam filii naturales habentur pro nobilibus

ſi

si pater sit nobilis: ergo non opus est, ut inter parentes postea sequantur justæ nuptiæ. R. *dist. ant.* habentur pro nobilibus de Consuetudine, *transeat*, de Jure Communi. *N. ant.*

TITULUS XI.

De Cognatione Spirituali.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit cognatio spiritualis, & unde oriatur?*
2. *Inter quas personas dirimat Matrimonium?*
3. *An habeat locum, quando Baptismus confertur non solenniter in casu necessitatis?*
4. *An afficiat maritum, qui baptizat vel levat propriam sobolem?*
5. *Ut eam contrahat Patrinus, quid requiratur?*
6. *An contrahat, qui levat per Procuratorem?*

INter impedimenta Matrimonii dirimentia numeratur etiam triplex *co-* 1.

gnatio; spiritualis, legalis, & carnalis, ad quam quoque refertur *affinitas*, de quibus tractant sequentes 4. Tituli. *Cognatio spiritualis*, de qua hic, *est propinquitas personarum, ex collatione & susceptione Sacramentorum Baptismi & Confirmationis resultans, ac Jure Ecclesiastico dirimens Matrimonium inter certas personas.* Sumitur ex *caus. 30. q. 1.* & *3, ac t. h. t.* Sicut enim ex generatione carnali oritur aliqua conjunctio arctior inter certas personas, quapropter reverentiam quandam sibi invicem debent, ita ut nequeant decenter Matrimonio copulari in ordine ad actus conjugales, ita ex generatione spirituali, quæ fit per Baptismum, per quem homo quasi concipitur & animatur in utero Ecclesiæ, atque per Confirmationem, per quam nascitur quasi, & ex utero in lucem progreditur, specialis oritur conjunctio & quasi parentela, inter certas personas aliquam fundans reverentiam erga se invicem, propter quam Ecclesia judicavit indecens esse, ut tales personæ copulentur Matrimonio. Voluit autem hoc obstaculum Matrimonii oriri solùm ex Baptismo & Confirmatione,
c. fin.

s. fin. h. t. in 6. propter analogiam generationis spiritualis, quæ fit in his duobus Sacramentis, cum generatione naturali. Perfonæ verò, quas afficit hoc spiritualis cognationis impedimentum funt, quæ ad hanc generationem spiritualem coucurrunt, uti Baptizans, & Confirmans, item Patrini, qui quasi funt patres refpectu Baptizati & Confirmati &c. de quibus postea, Interim nota, *Patrinum*, [*& patrinam*, vel *Matrinam*] dici, qui tenet, levat, fufcipit, vel faltem tangit eum, qui baptizatur vel confirmatur, ac tacitè fpondet, fe habiturum paternam illius curam fpiritualem, inftruendo in rebus fidei & Chriftiana vita, *can. 105. d. 4. de Confecr.* nisi nimirum Parentes, Parochi, vel Ludimagiftri hoc fecerint.

Dico 1. Impedimentum Cognationis fpiritualis hodie afficit tantùm quinque perfonas, ita ut ex collatione Baptifmi fólus *baptizans & patrinus* (ad quem refertur & matrina) illud contrahant cum *baptizato*, & baptizati *patre*, ac *matre*: ex collatione Confirmationis autem folus *confirmans*, *& patrinus*, cum *confirmato*, & confirmati 2.

 patre,

patre, ac *matre*. Ita reſtrinxit Trident. *ſ. 24. c. 2. de Ref. Matrim.* Siquidem de Jure Antiquo amplius ſe extendebat, uti ad uxorem baptizantis baptizatique parentes, & dicebatur *compaternitas indirecta*, item ad liberos naturales baptizantis & patrini ac baptizatum, atque vocabatur *fraternitas*. Inter baptizantem tamen & patrinos non amplius oritur; inter patrinos ipſos autem ad ſe invicem nec de Jure Veteri oriebatur cognatio ſpiritualis, quia nullus reperitur textus.

3. Quæres, an etiam privatim in caſu neceſſitatis baptizans. 2. Vel tenens baptizatum, ſeu Patrinus, contrahat impedimentum cognationis ſpiritualis? ℞. ad 1. cum communiſſima affirmative, partim quia Jura non diſtinguunt inter Baptiſmum privatum & ſolennem, in vel extra neceſſitatem collatum, partim quia etiam in Baptiſmo privato, & in neceſſitate collato, fit generatio ſpiritualis. ℞. ad 2. cum diſtinctione: ſi teneat ſolum materialiter, ut commodius adminiſtretur Baptiſmus (ut ordinarie contingit) non contrahit: ſi vero teneat formaliter, h. e. cum intentione obeundi mu-

munus Patrini, probabilius contrahit, quia nec quoad Patrinum Jura faciunt discrimen inter Baptismum solennem, & privatum in necessitate collatum, & quia assistentia Patrini, quamvis non sit de substantia Baptismi, non tamen est mera solennitas, sed officium ad repræsentandam & perficiendam generationem spiritualem ab Ecclesia ordinatum, qua de causa Patrinus etiam aliquo modo fit pater spiritualis respectu baptizati; quod etiam in Baptismo privato locum habet.

Dubitabis, an maritus, baptizans 4. vel levans propriam sobolem, contrahat cognationem spiritualem, non quidem cum effectu, ut dissolvatur Matrimonium cum sua uxore semel contractum (nam impedimentum dirimens dirimit quidem Matrimonium contrahendum, contractum tamen nõ dissolvit si superveniat) sed in ordine ad hoc, ut privetur jure petendi debitum conjugale, aut liberetur ab obligatione illud reddendi? R. 1. quãvis contrahat cognationem spiritualem, impedimentum tamen, quo prohibeatur petere debitum; si id facit in casu necessitatis, vel ex probabili igno-

rantia Juris aut facti, non contrahit, ut habet communis ex *can.* 7. *cauſ.* 30. *q.* 1. & ex ratione, quod pœna, qualis eſt privatio juris debitum conjugale petendi, in his caſibus locum non habet propter carentiam culpæ. ℞. 2. Etsi id faciat extra caſum neceſſitatis, ſive ſcienter ſive ignoranter, probabiliùs etiam non contrahit, ut docent multi cum Suar. & Zœſ. contra multos cum Sanch. & Laym. Sumitur ex ſatis claro textu *c.* 2. *h. t.* & *can.* 5. *q.* 1. *cit.* Accedit ratio, tum quòd nulla pœna ſit aſſerenda ſine claro textu Juris; tum quòd conjuges, qui cohabitare debent, abſque jure petendi debitum, in nimis propinquo periculo incontinentiæ conſtituerentur. *Objic.* Ex *can.* 1. 2. 3. *q. cit.* eruitur, quòd conjuges baptizantes & levantes (ſaltem extra neceſſitatem & ſeclusâ ignorantiâ) à communi thoro removeri debeant. ℞. licèt de Jure Antiquo ſtatuta fuiſſet iſta ſeparatio quo ad thorum, illud tamen correctū eſſe videtur, *c.* 2. & *can.* 5. *citt.* ut agnoſcit ipſe Sanch. adverſarius.

5\. Dico 2. Ut Patrinus contrahat cognationem ſpiritualem, & inde reſultans

tans impedimentum Matrimonii debet esse. 1. Christianus, seu baptizatus. 2. Usu rationis præditus. 3. Baptismus esse validus, & quidem tunc collatus, quando tangit Patrinus; si enim jam præcessit, & solùm supplentur ceremoniæ, & tunc adhibetur Patrinus, non contrahit cognationem. Quæ omnia etiam de Baptizante (& Confirmante) intelligenda sunt. 4. Debet physicè ac immediatè baptizatum [vel confirmatum] tenere, vel de manu baptizantis suscipere, vel saltem propriis manibus tangere, licèt non in corpore nudo immediatè, modò id fiat super vestes, vel in quodam linteo, vel in disco. 5. Habere intentionem faciendi, quod instituit Ecclesia, seu sustinendi munus Patrini. 6. Debet esse unus tantùm, vel in Baptismo ad summùm unus & una. 7. Esse priùs designatus ad hoc munus, vel à parentibus, vel aliis, qui Baptismum procurant, vel in horum defectu à Parocho, & in Confirmatione ab Episcopo. Pars 1. sustinetur communiter ex ratione, quia absurdum foret, aliquem fieri patrem spiritualem, qui tamen ipse necdum est natus

natus ſpiritualiter, & quia infideles ſeu non baptizati, non Chriſtiani, non ſubjacent Legibus Eccleſiaſticis, cognationem ſpiritualem ſtatuentibus. Imo Patrinus in Confirmatione debet & ipſe prius eſſe Confirmatus, per *can. 102. d. 4. de Conſecr. & declarat. S. Congreg.* 13. Junii anno 1654. Hæretici tamen, qui nempe baptizati ſunt, validè agunt Patrinos, ſed regulariter non adhibentur licite abſque gravi cauſa, vel nisi Praxis indulgeat, ut ſubinde fit, ubi in eadem civitate immixti Catholicis vivunt Hæretici. Pars 2. conſtat per ſe. Pars 3. exinde, quod, ubi non contingit verè generatio ſpiritualis, nec locum habere poſſit cognatio ſpiritualis. Pars 4. eruitur ex verbis, *ſuſcipit, accipit, levat, tenet, tangit,* quibus utuntur Jura, & denotatur tactus phyſicus & corporeus, atque ſic declaravit. Congreg. apud Pignat. *to. 7. conſult. 93. num. 16.* Pars 5. ex hoc, quòd alias, ſine dicta intentione, non formaliter ageret Patrinum. Pars 6. ex *can. 100. ſeq. d. 4. cit. c. fin. h. t. in 6.* & Trid. *ſ. 24. c. 2. de Ref. Matrim.* Igitur tam in Baptiſmo quam in Confirmatione de

Jure

Jure Antiquo deberet adhiberi tantùm unus, vel una [an vero in Baptiſmo maſculi poſſit eſſe fœmina matrina, ac viciſſim in Baptiſmo fœmellæ patrinus poſſit eſſe vir, non ſatis determinarunt Jura, & hinc inter DD. controverſum eſt, Gobat ſuadet, ut Parochus baptizans ſe accommodet conſuetudini ſuæ Diœceſis] Trident. tamen *loc. cit.* in Baptiſmo (non in Confirmatione, de hac enim tacet) permitti adhiberi unum & unam, virum & fœminam ſimul. Pars 7. *ex eod.* Trid. *loc. cit.* ex quo etiam colligitur; quod ſi plures, quam unus & una, à parentibus vel à Parocho deſignati, tangerent baptizatum, omnes quidem deſignati contraherent, ſi tamen ultra deſignatos aliqui ſe intruderent ſponte, & trangerent, iſti non contraherent cognationem ſpiritualem; licèt probabiliùs omnes contraherent, quotquot tangerent vel levarent, caſu quo per errorem nullus fuiſſet deſignatus: ſicut etiam de Jure Antiquo omnes, quotquot tetigerant, illam contraxerant, per *c. fin. h. t. in 6.*

Quæres, an quis poſſit conſtituere 6.
Procuratorem ad levandum vel ſuſci-

pien-

piendum aliquem ex Baptiſmo vel Confirmatione? Et quis tali caſu cenſeatur eſſe Patrinus, & cognationem ſpiritualem contrahere? ℞. ad 1. affirmativè; quia omnis actio, niſi ſpecialiter id prohibeatur, exerceri poteſt miniſterio procuratoris, *c. 68. c. 72. de R. J. in 6.* Imò in praxi videmus, à Magnatibus ad hoc munus conſtitui Procuratores. ℞. ad 2. Cognationem ſpiritualem contrahit Principalis, qui Procuratorem conſtituit, non Procurator; quia Procurator non ſuſcipit vel levat ſuo nomine: ergo iſte non contrahit: ne ergo neceſſe ſit dicere, in collatione talis Baptiſmi nullum omnino adeſſe Patrinum contra prohibitionem Eccleſiæ, quæ ſub gravi vetat Baptiſmum ſolennem adminiſtrari ſine omni Patrino, Principalem oportet eſſe Patrinum, quod enim quis facit per alium, per ſe ipſum facere cenſetur, *c. 72. cit.* Verùm

Objic. 1. Ut officium Patrini rite obeatur, requiritur contactus phyſicus & corporeus baptizati, vel confirmati: ſed Principalis eum non tangit phyſice. 2. Si Parochus conſtituat Procuratorem, qui loco ſui baptizet

zet aliquem, non Parochus constituens, sed substitutus contrahit cognationem spiritualem: ergo & substitutus ad levandum. R. ad 1. *dist. ma.* requiritur contactus physicus, vel à Principali vel à Procuratore ponendus, *C. ma.* necessario ponendus ab ipso Principali. *N. maj.* Aliud est de cognatione Legali; quia hanc per Procuratorem contrahi Jura expressè vetant! Ad 2. *N. Conf. & parit.* quia substitutus ad baptizandum agit Ministrum Christi, sicut quilibet minister Sacramentorum, atque ideo, sicut ipse parochus, nomine Christi baptizat, non nomine constituentis: è contra substitutus ad levandum præcisè agit nomine substituentis.

TITULUS XII.

De Cognatione Legali.

SUMMARIUM

1. *Quid & quotuplex sit cognatio Legalis, & unde oriatur?*
2. *An ex sola adoptione perfecta?*
3. *Quas personas afficiat?*

1. Cognatio Legalis, sic dicta, quia à Legibus Juris Civilis primò inventa, licèt postea à SS. Canonibus recepta, *est propinquitas personarum ex adoptione proveniens, & ex Jure Ecclesiastico dirimens Matrimonium inter certas personas.* Proin agitur hic de *Impedimento Cognationis Legalis*, proveniente ex adoptione, quæ in genere sumpta ex *l. 1. & 11. & c. ff. de adopt.* definitur esse *actus legitimus, quo qui naturâ filius non est, in filium assumitur*: seu, quo persona extranea assumitur in filium vel filiam; nepotem vel neptem. Alia est *perfecta*, quæ vocatur *arrogatio*: alia *imperfecta*, quæ dicitur *simplex* vel *adoptio in specie.* Prior contingit, quando paterfamilias, seu homo sui juris, & extra potestatem patriam constitutus, authoritate vel Rescripto Principis, ita assumitur in filium, ut subjiciatur patriæ potestati assumentis, atque in ejus familiam transeat, & hæres necessarius efficiatur non minus ac filii naturales, *§. 3. Inst. l. 2. C. eod.* Posterior, quando filiusfamilias, seu sub alterius patria potestate existens, authoritate inferioris Magistratus in filium recipitur ita, ut non tran-

tranſeat in poteſtatem & familiam adoptantis, jus tamen ſuccedendi ab inteſtato [non tamen ut hæres neceſſarius] acquirat, §. 1. 2. 10. *Inſt. eod.* Si tamen filiusfamilias ita reciperetur ab avo paterno vel materno, veniret in familiam & patriam poteſtatem adoptantis: quæ adoptio in ſpecie vocari ſolet *perfecta*, vel *plena*. Porro omnis adoptans debet eſſe mas, paterfamilias, major 25. annis, adoptatum ita excedens ætate, ut poſſet eſſe illius pater naturalis, item debet eſſe ex natura ſua potens ad generandum, perſona autem adoptata eſſe præſens adoptanti, & intervenire authoritas Principis, vel Magiſtratûs inferioris, prævia cognitione cauſæ, §. 3. 4. 9. 10. *Inſt. l.* 2. 24. 25. *ff. l.* 1. *& fin. C. eod.*

Dico 1. Impedimentum Cognatio- 2.
nis Legalis probabilius ſolum oritur ex adoptione perfecta, quæ dicitur Arrogatio. Communior cum Sanch. contra Maſtrium & Reiffenſtuel aliosque Scotiſtas. Prob. Leges Civiles, ubi ſtatuerunt Cognationem Legalem, fere loquuntur de arragotione, ut *l.* 14. 17. 55. *de Rit. Nupt.* ſcili-

cet

cet propter ſubjectionem & poteſtatem patriam in adoptatum, vel adoptatam &c. & ad cavendum periculum fornicationis, quod alioquin immineret inter perſonas in eadem familia commorantes, & ſub eadem poteſtate conſtitutas: ſed Jus Canonicum hanc cognationem pro impedimento Matrimonii ſtatuens, ſequitur & approbat Leges Civiles *can 1. 5. cauſ. 30. q. 3. & c. un. h. t.* & quidem propter eaſdem duas rationes, quarum neutra verificatur in adoptione imperfecta & ſimplici [niſi ſit facta ab aliquo aſcendente, avo paterno vel materno, ubi tamen jam datur aliunde fortior cognatio, nempe naturalis, & ideo otioſum eſt de hac diſputare] ergo ſolùm oritur ex arrogatione impedimentum cognationis ſpiritualis. Confirmatur: ſecundùm Leges non contrahitur cognatio Legalis inter adoptatum & filios naturales illegitimos adoptantis: ſed hujus rei alia reddi ratio non poteſt, quàm quòd proles illegitimæ non ſint ſub patria poteſtate: ergo cognatio Legalis non contrahitur (etiam ſecundum SS. Canones) niſi adoptatus tranſeat in pa-

triam

triam poteſtatem adoptantis. *Objic.* Conſanguinitas lineæ collateralis ſeu transverſæ eſt vera conſanguinitas, & dirimit Matrimonium, quamvis ſit minùs perfecta conſanguinitas, quàm conſanguinitas lineæ rectæ: ergo etiam ex adoptione ſimplici, quamvis ſit minus perfecta, quàm arrogatio; oritur cognatio Legalis dirimens Matrimonium. ℞. *N. Conſ. & parit.* nam pro conſanguinitate lineæ collateralis pugnant clari textus Juris, non item pro cognatione orta ex adoptatione ſimplici.

Dices 2. Impedimentum Cognationis Legalis datur inter ſequentes perſonas. 1. Inter adoptantem, & filium vel filiam adoptatam, ac adoptati liberos & deſcendentes. Et hæc ſpecies in linea recta vocatur *paternitas.* 2. Inter adoptatum, & liberos, naturales ac legitimos ſimul, adoptantis, inque hujus patria poteſtate conſtitutos. Et hæc ſpecies in linea collaterali dicitur *fraternitas.* 3. Inter adoptantem & uxorem adoptati, ac viciſſim inter adoptatum & uxorem adoptantis. Et hæc ſpecies nuncupatur *affinitas.* Pars 1, ſumitur ex §. 3.

1.

1. & *2. Inst. de nupt. l.55. can. 1.* & *c. un. cit.* Pars 2. ex §. *2. Inst. de nupt. l.17.* & *c. un. cit.* Pars 3. ex *l. 14.* & *can. 1. citt.* atque Communi DD. Cæterum paternitas & affinitas perdurat etiam ſublata adoptione, *arg.* §. *1. cit. c. 8. de conſang.* fraternitas autem tollitur ſoluta adoptione, quæ ſolvitur per emancipationem, ac mortem tum naturalem tum civilem adoptantis, per *l. 17.* & *c. un. cit.*

TITULUS XIII.

De eo, qui cognovit Conſanguineam Uxoris ſuæ, vel Sponſæ.

SUMMARIUM.

1. *Affinitas ex copula illicita, præſertim cum conſanguinea ſponſæ vel conſanguineo ſponſi habita.*
2. *Dirimit Matrimonium non ultra ſecundum gradum.*
3. *Impedit uſum Matrimonii, ſi copula habea-*

beatur cum consanguinea uxoris, vel consanguineo mariti.

4. 5. *Excusat tamen ignorantia tam Juris quam Facti.*

SErmo est & sensus tam de eo, qui 1.
cognovit [nempe carneliter per copulam perfectam] consanguineam, non propriam ex sua cognatione, sed vel uxoris, vel sponsæ suæ de futuro, quàm de ea, quæ copulam perfectam habuit cum consanguineo, non proprio, sed vel mariti, vel sponsi sui; quia vir & uxor, sponsus & sponsa, sunt correlativa, & utrobique reperitur eadem Juris dispositio, proin quod de viro statutum, ut nunc dicemus, etiam de fœmina stacutum & intelligendum est. Per hujusmodi copulam illicitam contrahitur affinitas cum consangnineis uxoris vel sponsæ, mariti vel sponsi, obstans Matrimonio cum ipsis contrahendo, & si quidem ea committatur cum consanguinea *uxoris*, vel cum consanguineo *mariti*, simul perpetratur verus incestus, impediens & conjugi illicitam faciens petitionem debiti conjugalis à propria uxore, vel marito. Igitur hoc loco, an-

tequam fiat progressus ad cognationem carnalem, nempe consanguinitatem, & affinitatem ex copula licita oriri solitam, agitur de *Impedimento affinitatis ex copula illicita ortæ*, sive dein copula sit incestuosa, sive adulterina, sive fornicaria &c. nec interest, utrum fœmina consenserit, vel non. Diligenter autem notandum est pro hoc, & aliis materiis deinceps pertractandis, quod *copula carnalis perfecta*, per quam solam inducitur Affinitas, (eo quòd per eam una cognatio accedat ad fines alterius, *l. 4. §. 3. ff. de gradibus & affinib.* & sanguis duarum cognationum invicem communicetur & copuletur) sit illa tantùm, per quā vir & fœmina fiunt una caro, *Math. 19. v. 5. 1. Cor. 6. v. 16.* & quæ de se apta est ad generationem prolis, licèt fortè per accidens, v. g. propter sterilitatem, senium &c. impediatur actualis generatio: & in hoc facilè conveniunt omues: apta autem ad generationem est illa tantùm, in qua membrum virile penetrat vas muliebre, ac intra uterum effundit verum semen. vid. Paulus Zacchias, peritissimus simul Medicus & Jurista, *QQ. Medico-*

Legal.

Legal. lib. . tit. 10. q. 1. a. n. 7. Sanch. *l. 2. d. 21. de Matrim.* Gobat. *tr. 9. n. 390. Theol. Exper.*

Dico 1. Qui cognoſcit conſanguine- 2.
am ſuæ ſponſæ, contrahit impedimentum affinitatis dirimens Matrimonii contrahendi cum conſanguineis cognitæ, hodie autem ſolùm uſque ad ſecundum gradum incluſivè, adeoque cum ſua etiam ſponſa, ut eam non amplius poſſit ducere. Idem eſt de eo, qui copulam exercet cum alia, non conſanguinea ſuæ ſponſæ, ita ut ſolùm intra primum & ſecundum gradũ conſanguineam cognitæ nequeat ducere: proin in tertio gradu cognitæ junctam ſangvine valide ducet, *c. 2. 3. 8. 9. 10. h. t.* Trid. *ſ. 24. c. 4. de Ref. Matrim.* ubi impedimentum affinitatis *ex fornicatione* (ſub qua communis intelligit omnem copulam illicitam, nempe etiam inceſtuoſam, ſacrilegam, adulterinam &c.) ortæ reſtrinxit ad gradum ſecundum; cum tamen de Jure antiquo affinitas ex copula illicita non minùs ad quartum gradum ſe extenderit, ac affinitas orta ex copula conjugali & licita. Ratio reſtringendi fuit, quia affinitas, quam parit

copula illicita, plerumque occulta est, atque ideo nimis frequenter contingeret Matrimonia invalida contrahi ob ignorantiam talis impedimenti, si ad quartum usque gradum porrigeretur.

3. Dico 2. Qui cognoscit consanguineam suæ uxoris (idem tenendum de uxore, consanguineum sui mariti carnaliter cognoscente) non solum contrahit impedimentum affinitatis dirimens Matrimonii contrahendi cum consanguineis cognitæ usque ad secundum gradum juxta dicta; sed etiam impedimentum impediens ab usu Matrimonii contracti, ita ut debitum conjugale sine peccato gravi à sua uxore petere non possit, si id faciat scienter & liberè ac sponte. Constat ex *c. 1. 4. 6. 10. h. t.* Dixi 1. *debitum conjugale petere non possit*; siquidem illud reddendi obligationem retinet, *c. 6. 10. citt.* Addidi 2. *Si id faciat scienter* propter *c. 1. cit.* quod diserte ponit vocem *scienter*; unde, qui ignorat, fœminam, quacum peccat, esse in primo vel secundo gradu consanguineam suæ uxoris, privationem juris petendi debitum, seu copulam conjugalem, non

non incurrit: adeoque ignorantia facti secundùm Jus, & juxta communẽ, excusat ab hac privatione. Addidi 3. *libere ac sponte* propter *c. 6. cit.* ubi uxor à consanguineo mariti *invita* cognita monenda quidem dicitur, ut non cohabitet marito, non tamen obligatur. Unde juxta Sanch. Pirhing. & alios uxor, violentè oppressa, & juxta Laym. Tambur. Sporer, Illsung &c: per metum gravem inducta ad peccandum cum consanguineo mariti, non privatur jure petendi debitum à marito; cùm hæc privatio à Jure Humano sit statuta in pœnam incestûs. Jus Humanum autem non obligat in foro interno, multo minus punit, sicut ignorantes, ita & coactos & invitos, aut gravi metu impulsos.

Quæres, an ignorantia Juris excuset ab incurrenda privatione juris petendi debitum, seu an peccans cum consanguinea uxoris privetur jure petendi debitum, qui ignoravit, hanc privationem suo delicto esse annexam à Jure? ℞. probabile esse, quòd non privetur. Tambur. Bonac. Perez, Sporer apud P. Kugler *de Matrim. n. 1329.* contra communiorem. Probatur. Pri- 4.

 vatio

vatio hæc juris debitum petendi à Jure ecclesiastico est statuta tanquam pœna propter incestum, & quidem principaliter habet rationem pænæ: sed pœna Juris Ecclesiastici non incurritur ab ignorante, *c. 2. de Constit. in 6.* quia æquum non est, æquali pœna afficí illum, qui legem pœnalem quà talem non scivit, & eum, qui scivit, cùm ignorans legem quà pœnalem non transgrediatur formaliter legem pœnalem quà talem, sicut tamen transgreditur, qui legem quà pœnalem cognovit. Vid. dicta *ad tit. VII. de eo, qui duxit &c. n. 4* ergo. *Ma.* probatur tum ex Jure, tum ex ratione: *ex Jure* quidem, quia istud innocentem conjugem non privat jure petendi debitum conjugale, *d. c. 6. & 10.* ibi: *cùm affinitas, post Matrimonium iniquè contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit:* ergo Jus privans jure detendi debitum intendit principaliter vel unicè punire iniquitatem conjugis privando jure petendi debitum: ergo hanc privationem statuit ut pœnam principaliter, vel etiam unicè, non ut inhabilitatem. *Ex ratione* autem, quia quamvis in ordine ad con-
fan-

ſanguineas uxoris copula inceſtuoſa reddat maritum inhabilem ad Matrimonium contrahendum cum conſanguineis uxoris in ſecundo & tertio gradu, & reſpectu harum inducat affinitatem, in ordine tamen ad Matrimonium jam contractum, & reſpectu uxoris, non inducit inhabilitatem, aut affinitatem, quia Matrimonium non diſſolvit, & aliàs nec innocens poſſet petere debitum, & nocens non poſſet reddere; quod tamen falſum eſt, & contra jura manifeſta, *c. 6. 10. & 11. h. t.* ergo hæc privatio non habet rationem inhabilitatis, ſed pœnæ, vel principaliter vel unicè. Prob. 2. Hæc privatio expreſſe decreta eſt à Jure in *ſcienter* peccantes cum conſanguinea uxoris, textus clarus in *c. 1. eod.* ergo ignorantia excuſat, non ſolùm ignorantia facti, quod etiam Adverſarii fatentur, ſed etiam ignorantia Juris, hanc pœnam, vel privationem juris debitum petendi delicto annectentis; nam & iſte ignorans rectè dicitur non *ſcienter* contra Legem hanc pœnalem agere, & eadem reperitur ratio in ignorantia Juris, quæ in ignorantia Facti, uimirum quod pœna Ju-

ris

ris Humani non incurratur ab ignorante. Prob. 3. Iisdem argumentis, quibus probavimus ad *tit. de eo, qui duxit &c.* impedimentum *Criminis* non incurri ab illo, qui laborat ignorantiâ Juris. An has rationes, ita ut nec probabilis ſit, pro quali eam trado, hæc ſententia, tam facile ſit removere, ex contrariæ opinionis fundamentis, ut ſibi blanditur, & tamen ad eas non directè reſpondet P. Böckn *ad h. t. in fine*, alijs judicandum relinquo.

5. 5. *Objic.* 1. Pontifex in *c. penult. & ult. ſeu c. 10. & 11. h. t.* vult, ut conjunx innocens admoneatur, ut ob affinitatem & rationem publicæ honeſtatis non petat debitum, & præcisè intuitu innocentiæ eidem permittit jus petendi, ſi ei continentia perſuaderi facilè non poteſt: ergo nulla ratione id concedit conjugi Reo. 2. Vero ſimillimum eſt, in *cit. c. 10.* notam non fuiſſe marito, cum conſanguinea uxoris peccanti, privationem uſus Matrimonii, & tamen ipsi negatur hic uſus: ergo. 3. Talis maritus veram contrahit affinitatem cum ſua uxore, & ad incurrenda affinitate ipſum non excuſat ignorantia: ſed affinibus per ſe

inter-

interdicta est copula, à qua regula solus conjunx innocens in Jure exceptus est: ergo. R. ad 1. *N. conſ.* vel potiùs *diſt.* non concedit conjugi Reo, Legem ſcienti. *C. conſ.* Legem ignoranti. *N. cauſ.* quia de ignorante abſtrahit Jus in *d. c. 10. & 11.* aliunde autem ex Jure conſtat, quòd ignorans non incurrat pœnam, & quòd in hac materia in ſpecie requiratur ad eam incurrendam ſcientia, *c. 1. eod.* Ad 2. *tranſ. ant. N. conſ.* Cum in *cit. c.* 10. res fuerit deducta ad forum externum & ad tribunal Pontificis, utique potuit talis ignorans pro foro externo judicari tanquam privatus Jure petendi debitum; cùm ignorantia Juris manifeſti non præſumatur: inde tamen non infertur, quòd in foro interno incurrerit, & re ipſa pœnam privationis legẽ invincibiliter ignorans, quâ delicto annexa eſt hæc pœna. Ad 3. *N. ma.* imprimis, quamvis enim talis ignorans contrahat affinitatem cum conſanguineis uxoris usque ad ſecundum gradum, eam tamen non contrahit cum ſua uxore, reſpectu cujus, utpote cum qua Matrimonium jam eſt contractum & diſſolvi nequit, affinitas caret ſuo

effe-

effectu principali, nimirum inhabilitate ad Matrimonium: igitur respectu uxoris solùm incurritur pœna privationis juris debitum petendi, quæ tamen non ligat ignorantem, sive sit ignorantia Facti, quod ipsi Adversarii admittunt, sive Juris. Certè, si respectu uxoris fuisset contracta affinitas, nec ignorantia Facti facere posset, ut licitè peteretur debitum: quod tamen nec Adversariis placet. Deinde & *Min.* negatur; etsi enim transmitteretur affinitas inter conjuges, quorum unus post contractum Matrimonium peccat cum alterius consanguinea, negatur tamen, quòd his affinibus prohibita sit copula, & ab hac prohibitione tantùm excipiatur conjunx innocens, hoc enim est formaliter in quæstione, nimirum an non etiam excipiatur pars rea, legem ignorans sub pœna privationis juris jam priùs quæsiti prohibentem.

TI-

TITULUS XIV.

De Conſanguinitate, & Affinitate.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid ſit Conſanguinitas: ejus Lineæ, & Gradus?*
3. *Ex quibus regulis dignoſci poſſit diſtantia graduum?*
4. *Nomina Conſanguineorum cum arbore Conſanguinitatis?*
5. *Quæ circa hanc ſint notanda: & quo faciliori modo dignoſcatur diſtantia perſonarum?*
6. *Quousque Conſanguinitas dirimat Matrimonium?*
7. 8. *An in aliquo gradu etiam Jure Naturali?*
9. 10. *Affinitas quid ſit: quid ſpecialiter in ea attendendum & probè notandum, ut ſciatur, quinam & quò gradu ſint affines?*
11. *Nomina Affinium: & triplex Affinitatis genus?*

12\. 13. *Affinitas, orta ex copula licita quousque dirimat Matrimonium. Et an in aliquo gradu etiam Jure Naturali?*

14\. *Quæ sit pœna incestarum nuptiarum?*

1\. DUplex hic proponitur impedimentum dirimens Matrimonii, utrumque frequentissimum, nempe *Impedimentum consanguinitatis*, & in eo fundatum *Impedimentum Affinitatis*, nimirum ortæ ex copula licita seu conjugali, quâ duæ consanguinitates seu cognationes, copulantur, & una quasi ad fines alterius accedit.

De Consanguinitate.

2\. *Consanguinitas*, est *vinculumm, seu propinquitas personarum, ab eodem stipite* (h. e. progenitore) *eoque propinquo immediatè vel mediatè descendentium per carnalem generationem.* Quado nimirum plures personæ ex una eademque persona, non admodum remota, sunt progenitæ, & sic ex eodem sanguine immediatè vel mediatè descendunt, consanguineæ sunt & dicuntur. *Stipes e-*
nim

nim & principium commune nuncupatur persona, à qua propinquam ducunt originem illæ personæ, de quarũ cognatione vel consanguinitate quæritur. *Propinquam* ajo, alias enim omnes homines essent consanguinei inter se; cùm omnes descendant à communi genarcho Adamo. Quanta autẽ debeat esse propinquitas, ut obstet Matrimonio inter personas conjunctas, dicemus infra. Nihil autem interest, utrum ille communis stipes sit mas, vel fœmina, pater vel mater, avus vel avia &c. nam in ordine ad impediendum Matrimonium non attenditur discrimen inter *agnatos*, uti vocantur, qui descendunt ex stipite virili & per lineam masculinam, ac inter *cognatos*, uti appellantur, qui ex fœmina tanquam principio communi & per lineam fœmineam descendunt. Pariter hic nihil interest, an in vel extra Matrimonium prognatæ sint tales personæ.

3. Probè autem, quæ in omni consanguinitate reperitur, consideranda est Linea, & Gradus, per quos distinguuntur consanguinei. *Linea* est ordinata series personarum ab uno stipite 3.

de-

descendentium per varias generationes, verios continens gradus. Est duplex, Recta & Obliqua: *Recta* complectitur illas personas, quarum una est ab altera, ita ut rectà, & sine declinatione ad latus alterum, vel ascendatur per gradus directos ad progenitores, patrem vel matrem, avum vel aviam &c. & tunc vrocatur linea *Ascendens*, vel descendat ad progenitos, filium vel filiam, nepotem vel neptem &c. & tunc dicitur *Descendens*. Linea autem *Obliqua*, seu *Transversa*, vel *Collateralis*, complectitur illas personas, quarum nulla originem ducit ab altera, stirpem tamen communem & radicem habent immediatam vel mediatam, uti sunt frater & soror, duo fratres, patrueles, consobrini &c. quando nimirum deflectitur ad latus alterutrum. Ubi nota, quod, quamvis hæc linea sit collateralis, si conferatur cum altera, cùm non ingrediatur alteram, sed ad latus excurrat, sit tamen & ipsa, abscissè considerata & in se, linea recta, quandô in ea sunt plures personæ; sic duo fratres, si generent filios &c. singuli constituunt novam lineam rectam. Hæc linea obliqua iterum

rum eſt duplex, *æqualis*, quando perſonæ in utraque linea collocatæ diſtant æqualiter à communi ſtipite, & in pari gradu, ut frater & ſoror, patrueles &c. Et *inæqualis*, quando diſtant inæqualiter, ſed una ſtipiti eſt propinquior, altera remotior, uti frater, & fratris filia, nepos fratris & filia ſororis &c. Denique *Gradus* eſt intervallum vel diſtantia unius perſonæ ab altera in linea conſanguinitatis, quæ diſtantia major vel minor fit per plures vel pauciores generationes numeratas uſque ad communem ſtipitem. Igitur hæc tria, *Stipes*, *Linea*, *& Gradus*, ſpecialiter in conſanguinitate attendi debent.

Ut autem dignoſci queat, quo gra- 4.
du unus conſanguineus diſtet ab altero, tres de Jure Canonico *cauſ.* 85. *q.* 5. §. 1. 2. 3. exſtant regulæ, prima pro linea Recta, altera pro Transverſa Æquali, tertia pro inæquali. Regula lineæ rectæ eſt hæc: *tot ſunt gradus*, *quot generationes intercedunt*: ſive, quod in idem recidit, *tot ſunt gradus*, *quot perſonæ*, *unâ demptâ*, nimirum ſtipite communi: ſic in linea deſcendente filius à parente [patre vel matre] uno

diſtat

diſtat gradu, nepos duobus, pronepos tribus, abnepos quatuor: in linea autem aſcendente filius à parente diſtat uno, nepos ab avo [vel avia] duobus, pronepos à proavo tribus, abnepos ab abavo quatuor gradibus. Regula lineæ Transverſæ Æqualis eſt hæc: *quo gradu diſtant perſonæ ſingulæ* [de quarũ conſanguinitate quæritur] *à communi ſtipite, eõdem diſtant inter ſe*: ſic duo fratres, vel frater & ſoror, inter ſe diſtant uno, (fratrum vel ſororum) liberi duobus, horum liberi [ſeu nepotes fratrum vel ſororum] tribus gradibus &c. Regula Lineæ transverſæ inæqualis eſt iſta: *quo gradu remotior perſona diſtat a communi ſtipite, eodem diſtant inter ſe*: ſic, quia filia fratris mei diſtat duobus gradibus à ſuo avo, qui reſpectu mei eſt pater, ac ſimul reſpectu mei & ipſius eſt ſtipes communis, diſtamus inter nos duobus gradibus, licèt ego à communi ſtipite diſtem tantùm unô: ſic pronepos meus & filia ſororis meæ diſtant inter ſe quatuor gradibus, quia quatuor gradibus pronepos diſtat à communi ſtipite, qui eſt pater meus, licèt filia ſororis ab eodem, qui reſpectu ipſius eſt avus,

avus, ſolùm diſtet duobus. Dixi autem, *de Jure Canonico*; nam *de Jure Civili* ſine ulla diſtinctione inter lineas ſtatuitur unica regula, nimirum illa, quam pro linea recta aſſignavimus: *tot ſunt gradus, quot generationes*, vel: *tot ſunt gradus, quot ſunt perſonæ, una dempta, t. t. Inſt. de grad. cognat. l. 10. §. 9. ſeqq. ff. de gradib.* Unde de Jure Civili non datur gradus primus in linea Collaterali, & frater ac ſoror, vel duo fratres jam duobus diſtant gradibus inter ſe, quia ſunt duæ perſonæ dempto patre: patruus à filio fratris tribus, patrueles quatuor, & ſic deinceps. In linea autem inæquali nec datur gradus ſecundus, ſed inchoatur numeratio à tertio. Computatio graduum ſecundùm Jus Canonicum ſolū attenditur, quando agitur de Matrimonio inter conſanguineos prohibito, at in utroque foro, etiam Civili, *c. fin. h. t.* computatio verò ſecundùm Jus Civile fit, in utroque etiam foro, conſequenter & in Canonico, quando agitur de ſucceſſionibus hæreditariis ab inteſtato, de tutelis &c. quia Alex. II. in *can 2. cauſ. 35. q. 5.* generaliter approbavit computationem graduum

Juris Civilis, & solùm Matrimonium excepit: proin, cùm Jus Canonicum pro aliis causis nullibi peculiare quid statuerit, Juri Civili quoad computationem hanc contrariam se acommodat, *arg. c. 1. de N. O. N.* Unde non procedit illud brocardicum: *quodlibet Jus est observandum in suo foro*; Civile in Civili, Ecclesiastic. in Ecclesiastico: quia id solùm procedit, quando quolibet Jus statuit diversum quid, non verò, quando alterutrum nihil statuit pro aliquo casu.

5. De reliquo rem tibi non ingratam facere mihi videor, si consanguineorum gradus & nomina Lineæ tam Rectæ quam Obliquæ tibi ob obulos ponam. Sit ergo

Schema Lineæ Rectæ.

Majores;

Ascendentis.	4. *Abavus, Abavia,*	1. *Filius, Filia,*	Descendentis.
	3. *Proavus, Proavia,*	2. *Nepos, Neptis,*	
		2. *Avus,*	

Aſcendentis.

2.		3.
Avus.		*Pronepos,*
Avia,		*Proneptis,*
1.		4.
Pater,		*Abnepos,*
Mater,		*Abneptis,*
Titius.	Titia.	*Poſteri,*

Deſcendentis.

Schema Lineæ Obliquæ.

1.

Frater,
Soror,
Fratres germani,
Sorores germanæ,
Fratres conſanguinei,
Sorores conſanguineæ,
Fratres uterini,
Sorores uterinæ.

2.

Patruus,
Amita,
Avanculus,

Matertera,
Nepos) ex fratre,
Neptis) vel ſorore,
Patrueles, ſeu fratrum liberi,
Conſobrini, ſeu ſororum liberi,
Amitini, ſeu fratris & ſororis liberi,

3.

Magnus patruus,
Magna Amita,
Magnus Avunculus,
Magna matertera,
Pronepotes) ex fratre,
Proneptes) vel ſorore,
Patruelium liberi, § *hi omnes*
Conſobrinorum liberi, § *vocari ſo-*
Amitinorum liberi, § *lent ſobrini.*

4.

Magnus propatruus,
Magna proamita,
Magnus proavunculus,
Magna promatertera,
Abnepotes) ex fratre,
) vel
Abneptes) ſorore,
Patruelium nepotes, neptes,

Con-

Consobrinorum nepotes, neptes,
Amitinorum nepotes, neptes,

Forsan majorem tibi lucem hâc in re afferet *Arbor Consanguinitatis*, quam, ut reperitur in Jure Canonico post *caus 35. q. 5.* in hac pagella tibi sujicio.

NB. Huc pertinet Arbor Consanguinitatis.

6. Circa hanc Arborem nota 1. lineam, per medium ductam, esse *Rectam*, ex utroque verò latere derivari *Transversas* seu *Collaterales*, & quidem ex parte dextera, in qua ponitur frater, collocari consanguineos mares, & per sexum masculinum conjunctas fœminas; ex sinistra autem, in qua ponitur soror, consanguineas fœminas, & per fœmineum sexum conjunctos mares. 2. In medio Lineæ rectæ conspici cellulam, quam quidem aliqui relinquunt vacuam, alii autem in ea collocant certum individuum, de cujus consanguinitate cum aliis quæritur, quod nos appellamus *Proteum*, eô quòd diversas gerere personas possit, jam maris, jam fœminæ, jam filii, jam ne-

potis &c. neutiquam verò ad hanc cellulam pertinet communis ftipes; nam ftipes eft illius cellulæ perfona, in qua Proteus, & altera perfona, de qua quæritur, conveniunt, feu coincidunt proximè, fi in lineis afcendatur. 3. Si alteram perfonam, de qua dubitas, an & in quo gradu fit conjuncta cum Proteo, in nulla ex cellulis præfixæ Arboris reperias, cogita, eam non effe confanguineam Proteo intra quartum gradum juxta computationé Canonicam; folæ enim, & omnes, intra quartum gradum conjunctæ perfonæ ibi inveniuntur. 4. Per numerum fuperiorem in cellulis pofitum denotari gradum Canonicum, per inferiorem verò gradum Civilem, feu juxta computationem Juris Civilis. 5. Si proin fcire cupias, in quo confanguinitatis gradu diftent inter fe duæ perfonæ, colloca unam ex iis in cellula vacua, in qua pofuimus Proteum, dein attende, an fint in linea *Recta*, & applica regulam pro linea recta traditam, numerando generationes vel perfonas unâ demptâ: vel an fint in linea *tranfverfa*, & tunc ex cellula, ubi pofuimus Proteum, tu autem unâ ex

ex iis perſonis, de quarum cognatione dubitas, ac ſimul ex cellula, in qua reperitur altera perſona, aſcende usque ad cellulam, in qua reperitur ſtipes, ſeu commune utriusque principium proximum, in quo coincidunt ambæ perſonæ: ſi hæ æqualiter, ſeu paribus gradibus diſtent, ab hoc principio, applica regulam pro linea æquali: ſi inæqualiter, & una remotiùs diſtet, quam altera, regulam pro linea inæquali traditam, & prodibit diſtantia graduum, quibus diſtant inter ſe, v. g. pone te in cellula Protei, & patrui tui filium in ſua cellula, atque aſcende ex utraque cellula priùs ad patrem tuum, dein ad avum, deinde à filio patrui tui ad ſuum patrem, tum ad ejuſdem filii avum, qui reſpectu utriuſque eſt proximum principiū commune, à quo tam tu quam ille diſtatis quilibet duobus gradibus æqualiter, conſequenter & vos diſtabitis duobus gradibus. Rurſus te pone in cellula Protei, & in alia materteram dein ab hâc aſcende ad progenitorem hujus immediatum ſeu patrem, à te autem aſcende ad patrem tuum, dein ad avum tnum, in quo coinciditis tanquã

in

in communi principio, ac patebit, quòd inæqualiter ab isto sitis remoti, tu in secundo, illa in primo gradu, proin distabitis inter vos secundo gradu inæquali.

7. Facilius forte deprehendes distantiam, si forte te consulant sponsi, an & in quo gradu sint consanguinei, si procedas hoc modo: scribe in tabula vel charta infra medium ex una parte sponsum, & ex altera sponsam. super sponsum scribe parentem ipsius, & supra sponsam hujus parentem, tum supra quemlibet ulteriores ascendentes seu progenitores, ac tamdiu utrinque procede sursùm, donec devenias ad talem personam, à qua tanquam communi principio originem ducunt; & postmodum juxta regulas lineæ transversæ, æqualis vel inæqualis (nam in linea recta ferè nulla est difficultas) numera gradus, quibus & sponsus & sponsa distat à communi hoc principio: si non reperiatur tale principium, cogita non esse consanguineos. Præstat autem sic annotare & scribere, cùm alias facile quis confundi, & turbatâ memoriâ decipi posset. His præmissis

Dico

Dico 1. Conſanguinitas in Linea 8.
Recta ſpectato Jure Poſitivo Humano dirimit Matrimonium in infinitum. 2. In Linea autem Obliqua ſolùm uſque ad quartum gradum incluſivè. Pars prior ſumitur ex §. 1. *Inſt. de Nupt. l.* 53. *ff. de Rit. Nupt.* ubi expreſſe reperiuntur voces: *usque in infinitum*; quā diſpoſitionem Juris Civilis receperunt expreſſe SS. Canones, nimirum Calixtus I. in *can.* 2. *cauſ.* 35. *q.* 2. & Nicolaus I. *In Reſponſis ad conſulta Bulgarorum c.* 39. Ratio eſt reverentia progenitoribus debita. Ut adeo, ſi Adamus hodie reſurgeret; ſpectato Jure Humano nullam in toto Mundo poſſet ducere conjugem ſine diſpenſatione. Pars poſterior ex *c. non debent* 8. *h. t.* ubi correctum eſt Jus antiquum, quo *can.* 1. 7. 16. 19. *q.* 2. *cit.* uſque ad ſeptimum gradum dirimebat. Nec intereſt, licèt conſanguinitas ortum habeat ex copula illicita: quia & per hanc communicatur idem ſanguis. Quamvis verò Tridentinum *ſ.* 24 *c.* 4. *de Ref. Matr.* reſtrinxerit affinitatem ex copula illicita ortam ad ſecundum gradum, de conſanguinitate tamen orta ex tali copula nullam prorſus fa-

cit mentionem, & ideo, utpote dispositio Juris correctoria, ad consanguinitatem extendi non debet. Est quoque dispar ratio; nam frequentior est & minùs nota affinitas ex copula illicita, quàm consanguinitas, quia affinitas oritur ex sola copula, consanguinitas verò non nisi ex actuali generatione. *Objic.* In *c. 8. cit.* ubi restringitur impedimentum consanguinitatis ad 4. gradum, non fit distinctio inter Lineam Rectam & Obliquam: ergo etiam consanguinitas in Linea Recta solùm usque ad 4. gradum dirimit. R. *N. ant.* quia Conc. Lateran. ex quo desumptum est *d. c. 8.* agebat solùm de consanguineis Transversæ Lineæ, imo & *d. c.* assignat rationes, quæ solùm in Linea Obliqua procedunt, nimirum has; quia nec sine dispendio animarum, nec sine magna difficultate, observari potest prohibitio Matrimonii ultra 4. gradum; quæ rationes in Linea Recta non pugnant; nam moraliter nunquam erit periculum, imo nec possibile, ut quis consanguineam in Linea Recta ultra 4. gradum ducat in Matrimonium, v. g. filiam abnepotis sui, quia nemo tamdiu vivit: neque

neque magna difficultas eſt ſcire vel deprehendere gradus in Linea Recta, ſicut tamen eſt in Linea Obliqua. Cùm igitur detur diverſa ratio in Linea Obliqua & Recta, atque diſpoſitio *c. 8. cit.* ſit correctoria Juris, extendi non debet ab illa ad iſtam, vel intelligi de utraque.

Dico 2. Conſanguinitas in primo gradu Lineæ Rectæ, v. g. inter patrem & filiam, dirimit Matrimonium Jure Naturali. 2. Non autem in gradu ſecundo, vel ulteriori, probabiliùs, uti nec 3. conſanguinitas lineæ transverſæ, etiam in primo gradu, nempe inter fratrem & ſororem, Pars 1. eſt communis omnium Chriſtianorum, imò & Infidelium, adeoque optime probatur ex communi ſenſu omnium bene moratorum hominum, atque innato omnibus inſtinctu; nam *pro certis habemus ea, in quæ communi opinione conſenſum eſt*, ait Quintil. Ratio intrinſeca nullitatis Matrimonii non tum facile datur: forſan optima eſt, quòd conjunctio Matrimonialis, quæ parit magnam familiaritatem, & aliquam inter conjuges æqualitatem, repugnet auctoritati, quam Natura dat parentibus 8.

im-

immediatis in liberos; & quod credibile non sit, Deum & Naturam dedisse hominibus potestatem transferendi jus & dominium corporum in ordine ad usum, qui perpetuò turpis est, rectæ rationi, verecundiæ, ac reverentiæ parentibus debitæ &c. contrarius: sed talis est usus Matrimonii inter parentes & liberos: ergo. Interim tamen Deus absolutè posset id concedere juxta communem propter absolutum dominium, quod habet in corpora humana, ita ut juri Divino jus & auctoritas parentum in liberos deberet cedere. Proin Jure Naturali solùm conditionato, *nisi Deus det potestatem*, primus gradus Lineæ Rectæ dirimit Matrimonium. Pars 2. quam cum S. Thoma tenent Sanch. Pont. Fagn. Gobat, Clericatus &c. contra plurimos & gravissimos DD. quorum aliqui ad gradum quartum; alii ad septimum, alii abhuc ulterius extendunt Jus Naturale Matrimonia in linea recta dirimens, optimè probatur negativè, quia non sufficienter probatur, Matrimonia ultra primum gradum irrita esse de Jure Naturali, licèt facile probetur ea esse illicita. Accedit & hæc ratio,

quod

quòd ultra primum gradum non videatur deberi tanta reverentia & subjectio progenitoribus & ascendentibus, quanta debetur immediatis parentibus; nec à remotioribus tanta fieri sanguinis ejusdem communicatio, & tam certa, sicut ab immediatis. Adde, quòd ascendentes ultra primum gradum non sint principium essentiale descendentium, sed solùm accidentale; cum per accidens sit, patrem habuisse alium patrem &c. nam Abel filius Adæ non habuit avum, seu patrem patris sui Adæ. Partis 3. quam rursus cum St. Thoma sustinent multi, uti Scotus, Nav. Gonzal. contra Bellar. Sanch. Reiffenstuel, P. Friderich &c. optima probatio est iterum negativa: siquidam auctoritas DD. pro utraque sententia est fere æqualis, & neutra Pars pro se affert rationes convincentes, quæ non patiantur commodam responsionem, loquendo de nullitate Matrimonii inter personas arctè conjunctas in linea transversa, non verò de licentia, cum utique tale Matrimonium esset illicitum Jure naturali.

Objic. 1. In *c ult. ff. de Rit. Nupt.* 9.
dicitur, quod *Jure Gentium incestum*
com-

committat, qui ex gradu ascendentium vel descendentium uxorem duxerit: ergo in Linea Recta in infinitum dirimitur Matrimonium Jure Naturali, quod ibi per Jus Gentium intelligitur. 2. Innegabile est, quod sit turpitudo & indecentia Naturalis, si avus ducat nepté vel frater sororem. ergo saltem in secundo gradu Lineæ Rectæ, & in primo gradu Transversæ, consanguinitas dirimit Matrimonium. 3. Et hujusmodi Matrimonia omnes moratæ Gentes semper detestatæ sunt ut abominanda, utique Naturali lumine ita edoctæ: ergo. Neque 4. Pontifex unquam legitur in his Matrimoniis dispensasse: ergo censendum est, illum non potuisse, eò quòd obstet Jus Naturale. 5. Frater & soror, avus & neptis, descendunt ex eodem sanguine, & principio, sicut pater & filia: ergo sicut inter hos Jure Naturali nequit subsistere Matrimonium, ita nec inter illos potest. 6. In *c. gaudemus 8. de divort.* Innoc. III. decernit, infideles conversos, si in infidelitate contraxerunt Matrimonium in secundo vel ulteriori gradu consanguinitatis, non esse separandos: ergo insinu-

at;

at, ſeparandos eſſe, qui in primo conſanguinitatis gradu, etiam Lineæ Obliquæ, contraxiſſent: ergo inter fratrem & ſororem agnovit irritum eſſe Matrimonium. ℞. ad 1. *N. conſ.* nam Jus Gentium utique differt à Naturali, præſertim illud cum iſto confundi non debet in hac materia odioſa, ubi agitur de Lege Naturali irritante. Dein textus non addit voces, *in infinitum.* Ad 2. & 3. *N. conſ.* exinde enim plùs non infertur, quàm talia Matrimonia eſſe illicita, & Jure Naturali prohibita, non autem invalida eſſe & irritata. Ad 4. *Tranſ. antec:* quia Papam, nempe Martinum V. & alios diſpenſaſſe in Matrimonio fratris cum ſorore refert Cajet. Sylv. S. Antonin. & Gonzal. *N. conſ.* non enim ex parte Pontificis poteſtas, ſed ex parte contrahentium deficit juſta cauſa, evacuans turpitudinem; quæ reperitur in Matrimonio inter perſonas tam arctè conjunctas. Ad 5. Ex eodem quidem ſanguine deſcendunt immediatè frater & ſoror, attamen unus non eſt principium alterius, fundans ſpecialem reverentiam vel ſubjectionem unius ad alterum: Avus & neptis habent

qui-

quidem idem principium, at non immediatum & essentiale, sed mediatum, & accidentale. Ad 6. *N. conf.* qui unum negat, non hoc ipso alterum affirmat, nisi alterum sit contradictorium: sed primus gradus non *contradictoriè* opponitur secundo. Pontifex ibi abstraxit à gradu lineæ transversæ, de quo acriter in utramque partem disputabant, & hodiedum disputant DD.

De Affinitate.

9. *Affinitas*, quæ simulacrum est consanguinitatis, dicitur esse *propinquitas personarum ex carnali copula* (nimirum perfecta) *proveniens*. Addunt aliqui *omni carens parentelâ*, quibus verbis indicatur clarius differentia à consanguinitate; hæc enim non oritur præcisè ex copula (sicut tamen affinitas ex eadem oritur, licet inde proles non sit concepta vel nata) sed necessarium est, ut communicetur sanguis per generationem, & sic oriatur *parentela*. Quando igitur vir & foemina diversarum cognationum exercent copulam inter se, per quam fiunt una caro, & sic unius cognationis sanguis attingit

[etsi

[etsi non communicetur per generationem] ſanguinem alterius cognationis, & ſic quasi ad fines alterius accedit, oritur affinitas, ita ut vir exercens copulam fiat affinis non fœminæ, cum qua rem habet, ſed conſanguineis fœminæ, ac viciſſim fœmina fit affinis non viro, cum quo commiſcetur, ſed conſanguineis viri: vir autem & fœmina inter ſe non fiunt affines, ſed velut radix & ſtipes fundant affinitatem per hoc, quod per ſuam commixtionem ſanguis ſuorum conſanguineorum mediantibus ipſis attingatur, & ſanguis unius conſanguinitatis ingrediatur quasi fines alteriùs cognationis.

Unde ulteriùs notandum, quòd ad 10
diſcernendam affinium inter ſe diſtantiam attendi rurſus debeat *ſtipes*, qui non unus, ſed duplex eſt, ſcilicet mas & fœmina, inter quos copula interceſſit: dein *linea*, quæ rurſus duplex eſt, *Recta* tam *Aſcendens* quam *Deſcendens*, in qua exiſtunt copulam habentium conſanguinei in linea *Recta*, atque Parentum vel liberorum aut ſimilibus nominibus exprimuntur, ac *Tranſverſa*, in qua exiſtunt copulam habentium

consanguinei in linea *Transversa*, ut in sequenti schemate videbimus: denique attendus est *gradus*, seu distantia unius personae ab altera in ratione affinitatis; quamvis enim affinitas per se non habeat gradus proprios, *l. 4. §. 5. ff. de grad. & affin.* utpote qui consistunt in generationibus, quas affinitas non requirit, habet tamen alienos nempe consanguinitatis, & ab hac mutuatos. Unde, ut sciatur, quoto gradu affinitatis distet una persona ab altera communiter haec unica ex *can. 3. caus. 35. q. 5. & c. 5. h. t.* traditur regula, *in eo gradu aliquis est affinis uxori* [vel alteri foeminae per copulam carnalem cognitae] *in quo est consanguineus marito*: ac vice versa: *in eo gradu aliquis affinis est marito, in quo est consanguineus uxori*: sic quia nepos ex fratre est consanguineus marito in secundo gradu, etiam in secundo gradu est affinis uxori sui patrui. Probè autem notandum, quòd maritus vel vir solus fit affinis cum consanguineis uxoris vel mulieris cognitae: & vicissim, quod uxor vel mulier sola fiat affinis cum consanguineis mariti vel viri eam cognoscentis: non autem inde affines

inte

inter se efficiuntur consanguinei mariti, & onsanguinei uxoris, *c. 5. cit.*

Ut autem clariùs capias, quo gradu maritus à consanguineis uxoris, & uxor à consanguineis mariti distet, tuas manus adhibe, & in iis duas cognationes per affinitatem seu copulam carnalem connexas concipe: per pollicẽ dexterum intellige virum, per sinistrum foeminam, tanquam principia & stipites affinitatis per copulam carnalem inductæ, per reliquos autem dexteræ manus digitos, diversimode distantes à pollice, tibi repræsenta consanguineos viri: idem tibi finge, nempe consanguineos foeminé, in quatuor digitis manus sinistræ. Jam, sicut in his duabus manibus in plano positis si pollex dexter colligetur & uniatur cum pollice sinistro, omnibus dexteræ digitis pollex sinister fit propinquus, & vicissim dexter, digitis sinistræ, cũ diversa tamen distantia, ea nimirum, quâ singuli digiti distant à pollice: pari modo, si vir per copulam jungatur foeminæ, appropinquat omnibus foeminæ consanguineis per affinitatem, & vicissim foemina omnibus consanguineis viri, juxta illam gradus distanti-

am, ac lineam, in qua conjuncti ſunt viro ſui conſanguinei, & fœminæ viciſſim ſui. Diligentiſſimè autem tenementi, quòd ille duntaxat, qui aliquam carnaliter cognoſcit, contrahat affinitatem cum conſanguineis cognitæ, ac vice versâ, quòd tantum illa, quæ cognoſcitur à viro, efficiatur affinis cum conſanguineis viri: nullatenus verò conſanguinei viri carnaliter cognoſcentis & carnaliter cognitæ fiant affines inter ſe, v. g. pater, frater, nepos &c. viri, & mater, ſoror, neptis &c. fœminæ: hoc (iterum moneo) diligentiſſimè nota; quia hujus doctrinæ ignorantia, ut ſæpius adverti, plures diſcipulos, imò & Parochos, confundit & in errores inducit. Atque hæc eſt ratio, quòd duo fratres poſſint in conjuges ducere duas ſorores alterius cognationis: pater & filius matrem & filiam alterius cognationis: privignus filiam ſuæ novercæ: item quòd poſſint ſuperſtites conjuges fratris & ſororis demortuorum copulari Matrimonio inter ſe &c.

Schema Affinitatis.

In Linea Recta primi gradûs.

II.

In aſcendenti.	In deſcendenti.
Socer (uxoris vel mariti pater)	*Gener (maritus filiæ)*
Socrus (uxoris vel mariti mater)	*Nurus (uxor filii)*
Vitricus (vir matris)	*Privignus (filius ex alio conjuge)*
Noverca (uxor patris)	*Privigna (filia ex alio conjuge)*

In Linea Obliqua primi gradûs.

Levir (mariti frater),
Glos (mariti ſoror)
Uxorius (uxoris frater)
Fratria (fratris uxor)
Sororius (ſororis maritus)
Congeneri (duarum ſororum mariti)
Janitrices (duorum fratrum uxores)

Hi omnes ſunt affines in primo gradu, reliqui enim ulterioribus gradi-

 snq

bus fere non habent specialia nomina, sed exprimi solent voce *Affinium.* Cæterùm de Jure Antiquo erat *triplex genus* affinitatis. *Primum* fundabatur in una tantum copula, seu in una persona, quæ habuit copulam cum alia, vi cujus maritus fit affinis cum omnibus consanguineis uxoris, & vicissim uxor cum omnibus consanguineis mariti. *Secundum in duabus.* In exemplo: Cajus frater tuus habuit copulam cũ Bertha, & Cajus moritur, Bertha verò copulatur Titio, tu factus es affinis Titio; quia prius eras affinis Berthæ. *Tertium* in tribus: ut ecce! ponamus, quod etiam Bertha sit mortua, & superstes Titius cognoscat carnaliter Cajam, etiam cum hac tu (& consanguinei tui) factus es affinis Cajæ, quia priùs eras secundo genere affinis Titio mediante Bertha. Ex quo patet, quòd in secundo & tertio exemplo affinitas pariat affinitatem. Sed hoc non ampliùs procedit, & tam secundum quam tertium affinitatis genus juxta communem DD. *in c. 8. h. t.* sublatum est, ut adeo remanserit duntaxat primum genus affinitatis, de quo superiùs dicta procedunt.

Dico

Dico 1. Affinitas in Linea Recta or- 12
tum habens ex copula licita seu conjugali, dirimit Jure Positivio Humano Matrimonium probabiliùs in infinitum. 2. In Linea autem Obliqua hodie ad quartum gradum inclusive, sicut de Consanguinitate dictum. Pars 1. sumitur ex *l. 4. §. 7. ff gradib. l. 14. §. 4. ff. de rit. nupt.* quam dispositionem Juris Civilis, sine limite Matrimoniis affinium in Linea Recta obstantis, quia Jus Canonicum nullibi correxit, tacitè censetur approbare. *arg. c. 1. de N. O. N.* Pars 2. clarè habetur *c. non debet. 8. h. t.* ubi recessum est à Jure Antiquo *can. 7. caus. 35. q. 2. & 3.* vi cujus ad 7. gradum extendebatur impedimentum affinitatis. Dixi autem 1. *ortum habens ex copula licita*; siquidem, ut ad *tit. XIII. de eo, qui cognovit &c.* docuimus. ortam ex copula illicita affinitatem magìs adhuc restrinxit Trid. *s. 24. c. 4. de Ref. Matrim.* scilicet ad 2. gradum. Dixi 2. *Jure Positivo Humano.* An verò Jure Divino vel Naturali in aliquo gradu affinitas dirimat Matrimonium, quæstionis est. Ad quam

Dico 2. Affinitas nulla, etiam in 13
pri-

mo gradu Lineæ Rectæ, probabiliùs dirimit Matrimonium Jure Naturali & Divino. Sanch. citans S. Thomam 2. 2. *q.* 15. 4. *a.* 9. *ad* 3. Pont. Mastr. & hoc teste communiter Scotistæ, & apud Dian. communiter Thomistæ &c. contra Sylv. Less. Tanner. P. Friderich, P. Reiffenstuel &c. Ratio; quia non sufficienter probatur nullitas Matrimonii ex Jure Naturali inducta etiam pro primo gradu Lineæ Rectæ: siquidem inter has personas nec datur superioritas & subjectio naturalis, nec ratio principii & principiati, nec specialis reverentia vel amicitia, imò major sæpe aversio, v. g. inter novercam & privignum, quàm inter extraneos. Confirmatur: affinitas ortum habens ex copula illicita nec in primo gradu Lineæ Rectæ dirimit Matrimonium Jure Naturali, v. g. si filius ducat concubinam sui patris, quod ipsimet Adversarii passim fatentur, uti Laym. Lugo P. Friderich &c. & patet exinde, quòd Sacra Pœnitentiaria non rarò dispensare solet in hoc gradu, præsertim quoad usum Matrimonii ab his personis jam contracti, quando hæc affinitas est occulta: ergo neque diri-

tm

mit affinitas proveniens ex copula licita: cùm, ſtando in Jure Naturali, eadem fiat conjunctio per copulam illicitam ac licitam, eo quòd per eam æquè duo fiant una caro, & una cognatio ingrediatur fines alteriùs.

Objic. 1. Noverca & privignus, socer & nurus &c. parentum & libero- 13
rum loco veniunt, §. 6. 7. *Inſt. de Nupt.* ergo eadem fere novercæ & ſocero debetur reverentia, quæ parentibus à liberis: ſed inter hos Jus Naturale dirimit Matrimonium: ergo. 2. Matrimonium inter affines in primo gradu Lineæ Rectæ graviſſimam continet indecentiam: ergo. 3. Affinitas eſt vinculum naturale, independenter à Jure Eccleſiaſtico vel Civili conſurgens: ergo. 4. *Levit. 20. v. 11. ſeqq.* concubitus cum noverca vel nuru recenſetur eodem contextu cum præpoſtera libidine & beſtialitate: ergo Jure Naturali eſt turpis. 5. 1. *Cor.* 5. dicit S. Paulus: *auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat:* ergo novercam ducere in uxorem horrent omnes Gentes etiam illæ, apud quas aliud Jus non eſt, niſi Naturale.

℟. Ad 1. Parentum & liberorum locô veniunt non propriè, ſed per analogiam, & quoad nomen potius, quàm quoad rem. Ad 2. Quamvis contineat graviſſimam indecentiam, ac propterea ſit illicitum, tamen non tantâ continet, quantam Matrimonium inter veros & naturales parentes ac liberos, quæ Matrimonium reddere poſſit nullum de Jure Naturali. Ad 3. Etiam in primo gradu Lineæ Obliquæ (& in remotioribus gradibus) affinitas eſt vinculum aliquô modô naturale, & tamen nec juxta ullum Doctorem Catholicum, quod ſcio, Matrimonium in primo etiam gradu Lineæ Obliquæ irritum eſt Jure Naturali, & evincitur ex *c. fin. de divort.* ab exemplo S. Patriarchæ Jacobi duas ſorores, Rachelem & Liam, ſibi jungentis, & ex pluribus Pontificum diſpenſationibus, inter quas celebris eſt Julii II. poſtmodum à Clem. VII. approbata, conſultis priùs præcipuis Chriſtiani Orbis Univerſitatibus, per quam Henrico VIII. Angliæ Regi data eſt poteſtas ducendi Catharinam Arragoniam, relictam fratris ſui Arturi conjugem. Neque obſtat dictum, S. Jo. Bapt. Hero-

rodem ſic objurgantis: *non licet tibi habere uxorem fratris tui, Marc. 6.* quia Herodes duxit uxorem fratris ſui adhuc viventis. Itaque hoc vinculum affinitatis naturale facit quidem Matrimonium ſeclusâ diſpenſatione illicitũ, non verò invalidum Jure Naturali. Ad 4. Ibi ſermo eſt de concubitu cum noverca extra Matrimonium; vel ſolum indicatur, tale Matrimonium ob indecentiam graviter prohiberi, non verò illud irritum eſſe Jure Naturali. Ad 5. S. Paulus juxta communem interpretationem in contextu, *c. 7. ſeq. in fine* fundatam loquitur de caſu, quo quis uxorem patris, adhuc viventis, ſibi jungere voluit.

Quæres, quæ ſit pœna inceſtarum 14
nuptiarum, ſeu illorum, qui contrahunt, vel contrahere potius attentant, Matrimonium in gradu conſanguinitatis vel affinitatis prohibito? R. De Jure Canonico eſt excommunicatio latæ ſententiæ. *Clem. un. h. t.* De Jure Civili autem, ſi in Linea Recta conjuncti, vel frater cum ſorore, ejusque filia vel nepte, contrahunt Matrimonium, olim decreta erat publicatio bonorum & exilium, atque, ſi perſona

fuit

fuit vilis, etiam verberatio. *Nov.* 12. *c. 1.* & inde deducta *Auth. incestas nuptias C. de incestis nupt.* junctio §. 1. *seqq. Inst. de Nupt.* De Jure Novo Josephi I. Imper. *in Ordinat. Crim. art.* 19. §. 21. incestus inter parentes & liberos, inter cognatos in primo ac secundo gradu, & inter affines in primo gradu Lineæ Rectæ pœna gladii dicitur esse statuta.

TITULUS XV.

De Frigidis, & Maleficiatis, & Impotentia coëundi.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit Impotentia: quinam Frigidi, & Maleficiati?*
2. 3. *Qualis Impotentia dirimit Matrimonium, & quo Jure?*
4. *Qualiter ob Impotentiam dissolvi possit Matrimonium?*
5. *Quomodo illa probari debeat ac possit?*
6. *Quid Juris, si post dissolutum ob Impotentiam Matrimonium apparet, conjuges fuisse potentes?*

I. AGitur hic de *Impedimento Impotentiæ*, quæ definitur eſſe *vitium vel naturale vel accidentale, impediens coitum:* ſiquidem impotentia *generandi*, & ſterilitas, cujusmodi datur in ſenibus, vel aliunde ſterilibus, ad coëundum tamē potentibus, non eſt impedimentum Matrimonii, ſed ſolùm impotentia *coëundi*, ſeu inhabilitas ad commixtionē carnalem maris & fœminæ, h. e. ad copulam perfectam, quâ vir & mulier una caro efficiuntur: quâ impotentiâ laborant *Frigidi*, h. e. maſculi, qui ob defectum caloris nativi vas fœmineum penetrare nequeunt, & *Maleficiati*, qui vel ex maleficio ſeu ope dæmonis, vel ex malitia hominum, naturali medio id efficientium, ſunt inhabiles effecti ad copulam, ſive viri ſint ſive fœminæ. Impotentia coëundi dividitur 1. in *Naturalem*, quæ ortum habet ex defectu ipſius naturæ, ut ſiquis non habet membra ad copulam neceſſaria, aut habeat improportionata, vel fœmina ita ſit arcta, ut à viro nullatenus penetrari vel ſemen recipere valeat: & in *Accidentalem*, quæ provenit ex accidenti, v. g. ex caſtratione, qua quis utroque teſticu-

lo eſt mutilatus, quia verum ſemen non habet, aut ex maleficio dæmonis, vel arte hominis, morbo gravi &c. 2. In *Abſolutam*, quæ datur reſpectu omnium virorum, aut fœminarum: & in *Reſpectivam*, quæ non reſpectu omnium, ſed ſolùm unius vel plurium perſonarum datur: ſic arctitudo fœminæ poteſt eſſe ſolùm reſpectu unius vel alterius viri, aut maleficium reſpectu unius tantum viri. 3. In *perpetuam*, quæ nec per artem & media naturalia, nec per ſpiritualia, orationes, benedictionem &c. nec ſine miraculo, aut peccato, aut mortis periculo tolli poteſt: in *Temporalem*, quæ ſine peccato, periculo vitæ, miraculo, per media naturalia vel ſpiritualia auferibilis eſt. 4. In *Antecedentem*, quæ jam datur ante Matrimonialem contractum, & in *Supervenientem*, quæ primum poſt illum oritur.

2. Dico 1. Sola impotentia coëundi perpetua & antecedens, ſive dein ſit naturalis vel accidentalis, ſive abſoluta vel reſpectiva, dirimit Matrimonium non ſolùm Jure Poſitivo, ſed etiam Naturali & Divino. Text. & DD. in *c. 1. ſeqq. & c. 6. h. t.* Ratio eſt,

eſt, quia ad eſſentiam Matrimonii ſpectat tradere jus, ſaltem radicale, ad uſum corporis & copulam conjugalem juxta communem omnium ſenſum, fundatum in illo *Gen. 2. Erunt duo in carne una:* ſed tale jus tradi non poteſt, ubi corpora ad copulam antecedenter & perpetuo ſunt inhabilia: ergo.

Objic. 1. Finis principalis Matrimonii eſt generatio prolis: ſed iſte finis ceſſat in illis, qui laborant impotentiâ generandi, uti ſunt ſenes &c. ergo etiam impotentia generandi, & non tantum impotentia coëundi, eſt impedimentum dirimens Matrimonii. 2. Matrimonium non facit concubitus, ſed conſenſus: ergo non obſtante impotentia ad concubitum ſubſiſtet Matrimonium. 3. Matrimonium inter perpetuò impotentes parit aliquam obligationem, ut nempe cum tali impotentia contrahentes debeant cohabitare tanquam fratres & ſorores, *c. 4. & 5. h. t.* atque inter illos dicitur dari *retinaculum conjugale. can. 2. cauſ. 33. q. 1.* ergo valet tale Matrimonium. 4. Potentia ad copulam eſt de ſubſtantia Matrimonii, uti videmur dicere: 3.

ergo

ergo, ſi impotentia ſuperveniat, pe-
rit & diſſolvitur Matrimonium jam
contractum. ℞. ad 1. *diſt. min.* iſte fi-
nis ceſſat per accidens. *C. min.* per ſe,
N. min. Si vir ſenio jam ita eſſet de-
bilitatus, ut nec arte Medica adjutus
poſſet ſemen vel ſaltem partem ſemi-
nis, ut ut ſterilis, in vas fœminæ im-
mittere, vel vetula ita eſſet diſpoſita,
ut nec partem ſeminis virilis recipere
valeret [ſi retinere non poſſe, nihil
obſtaret] tunc etiam dicimus inhabiles
eſſe ad Matrimonium. Ad 2. Ma-
trimonium non quidē facit concubitus,
tamē conſenſus, quô traditur jus, ſaltē
radicale & remotum, corporum phy-
ſicè habilium ad copulam. Ad 3. *N.*
ant. licet enim *c. 4. & 5. h. t.* permit-
tatur cohabitatio inſtar fratrum & ſo-
rorum, non tamen præcipitur, ſaltem
ſi cum ignorantia impotentiæ contra-
xerunt, imo multi cum Sanch. valdè
probabiliter nec ſcienter contrahen-
tes ad taliter cohabitandum obligant.
In *can. 2. cit.* per retinaculum conju-
gale intelligitur vinculum putativum,
quia dicitur in poteſtate contrahenti-
um eſſe illud diſſolvere: verum autē
vinculum Matrimoniale diſſolvere in
pote-

poteſtate hominis non eſt. Ad 4. *diſt. ant.* eſt de ſubſtantia Matrimonii in fieri. *C. ant.* in facto eſſe, & poſtquā valide jam contractum eſt Matrimonium. *N. ant. & conſ.* Nullum impedimentum dirimens, quod ſupervenit Matrimonio, iſtud diſſolvit, quamvis quodlibet dirimat contrahendum.

Dico 2. Quamvis conjuges depre- 4.
henſo impotentiæ impedimento poſſint reclamare, & ſeparationem petere, niſi velint cohabitare inſtar fratris & ſororis. 2. Et quidem quocunque tempore voluerint. 3. Propria tamē auctoritate ſeparationem inſtituere nequeunt, ſed opus eſt auctoritate Judicis Eccleſiaſtici. 4. Et prævia probatione legitima impotentiæ. Pars 1. conſtat ex *c. 5. h. t.* Pars 2. ex *c. 6. & fin. eod.* his tamen contrariari videtur *c. 1. eod.* & ibi Gloſſa. ubi fœmiua, primum poſt ſesqui annum allegans impotentiam viri, dicitur non ampliùs audienda, licèt audiri deberet, ſi ſtatim, nempe poſt unum vel alterum menſem allegaret. Sed hæc antilogia evitatur dicendo, quod quādo uterque conjugum fatetur vel allegat impotentiam, ſemper id poſſit:

si verò unus tantùm allegat, alter negat, tunc statim debet allegare, si indicia impotentiæ sint dubia: si verò hæc sint certa, aut valdè verisimilia, tunc semper audiri debet. Pars 3. ex *c. 3. de divort.* propter periculum scandali, & peccati, ne temere dissoluto Matrimonio aliud contrahatur invalidè, & sic in perpetuis vivatur adulteriis. Unde nec utrique conjugi, impotentiam alleganti ac fatenti, etiam sub juramento, creditur, quia posset contingere, ut mutuæ cohabitationis pertæsi prætenderent falsò impotentiam. Pars 4. ex *c. 1. cit.* & ex primum adducta ratione. Adde, quòd pro Matrimonio semel contracto stet præsumptio Juris, item possessio, ac insuper causa Matrimonii sit favorabilis: proin ad illud dissolvendum requiritur probatio impotentiæ plena & concludens.

5. Quæres, quomodo probari possit ac debeat impotentia, ut Judex declaret, Matrimonium, semel contractum, non valere, & separare valeat conjuges putatitios? ℟. 1. Per inspectionem corporum (si aliunde sciri nequeat) faciendam apud viros à Medicis

cis & Chirurgis, ſaltem duobus, fide dignis, & in arte expertis; apud fœminas verò ab obſtetricibus, vel aliis honeſtis matronis, ſaltem duabus, fide dignis, & in arte vel opere nuptiali expertis. Text. & DD. *in c. 6. & fin. citt. c. 4. c. penult. de probat.* Neque his viris aut fœminis creditur, nisi ſub juramento affirmantibus vel negantibus impotentiam, per *c. 51. de teſtib.*

℞. 2. Si per inſpectionem innoteſcant indicia *certa* impotentiæ, Matrimonium ſtatim pro nullo declarandum eſt.

℞. 3. Si deprehendantur indicia *valde veriſimilia*, h. e. quasi moraliter certa, ita ut pro potentia non militet probabilis ratio, tunc conjugibus eſt deferendum juramentum *ſcientiæ*, quo aſſerant ſe copulam habere non poſſe, & ſimul ſeptimæ manui conſanguineorum, h. e. ſeptem conſanguineis (vel in horum defectu ſeptem vicinis, aut, ſi tot haberi nequeant, ſaltem duobus vel tribus) juramentum *credulitatis*, quo affirment, ſe omnino credere, quòd conjuges verum jurent. Et tunc Matrimonium rurſus ſtatim eſt pronuntiandum nullum, *c. 5. h. t.* Sanch. *l. 7. d. 107. n. 4. &c.* & aliii.

Rf. 4. Si ex inſpectione, vel alia probatione, detegantur indicia ſolùm probabilia, & ſic impotentia ſit verè dubia, tunc non ſtatim diſſolvendum eſt matrimoniū ſed injungendū conjugibus integrū triennium, à copula attentata continuandū, ad explorandam potentiā vel impotentiam: quo elapſo ſi necdū habeatur certitudo, uterque tamen aſſ rat impotentiam, rurſus & conjugibus & ſeptimæ manui deferendum eſt juramentum, de quo ſupra: præſtito autem utroque juramento Matrimonium eſt annullandum. Text. & DD. in *c.* 5. *& c. fin. citt.* Quod ſi verò una tantùm pars elapſo triennio neget jurato, toto tempore, licet cohabitati ſint, ſaltem aliquoties intra hebdomadam, copulam perficere ſe potuiſſe, altera autem affirmet copulam, credendum eſt affirmanti, & pro valore Matrimonii pronuntiandum, per *c. fin. de ſent. & re jud. c.* 65. *de R. J. in* 6. & quia prævalet favor Matrimonii, & poſſeſſio. Nec *objicias*, ſi fœmina neget copulam, & per inſpectionem matronarum deprehendatur adhue eſſe virgo, inde erui certitudinem impoten-

tentiæ, consequenter fœminæ copulam neganti potiùs credendum, & pronuntiandum contra Matrimonium; quia oculus obstetricum potest falli, *c. penult. de probat.* Et Paulus Zachias præstantissimus Medicus negat, certo deprehendi posse virginitatem ex inspectione.

Dico 3. Casu quo Matrimonium ob impotentiam, legitimè probatam in Judicio, est dissolutum, postea verò apparet, conjuges fuisse potentes, eò quòd forte fornicentur, vel in alio Matrimonio, postea contracto, prolem generent &c. regulariter restaurandũ est, dissoluto altero, quod fortè secutum est. Communis & certa ex *c.* 5. *&* 6. *h. t.* Neque sententia contra Matrimonium lata unquam transit in rem judicatam. *c. 7. de sent. & re jud.* Dixi *regulariter*, nam restaurandum non est 1. si impotentia per peccatum, aut per miraculum. est sublata, quia tunc fuit perpetua. 2. Si fuit respectiva, nempe respectu prioris conjugis, non verò respectu aliorum vel aliarum. 3. Si pars separata Religionem professa sit, supposito nempe quod Matrimonium revera nunquam consummatum fuerit. 6.

TITU-

TITULUS XVIII.

De Matrimonio contracto contra Interdictum Ecclesiæ.

SUMMARIUM

1. *Per Interdictum Ecclesiæ quid hic intelligatur?*
2. *Quinam Matrimonium interdicere possint?*
3. *Tempore feriato non interdicitur à Jure ipsum Matrimonium, sed nuptiæ tantum?*
4. *Quinam possint dispensare in Impedimentis impedientibus?*
5. 6. *Quinam & in quibus Impedimentis Dirimentibus?*
7. *A quo Tribunali Romano petenda sit dispensatio?*
8. 9. *Quid eam petentibus, & exequentibus observandum sit?*
10. *Nullitas Matrimonii vel est ex defectu consensûs, vel ex alio Impedimento?*

11.

11. *Quomodo restaurari possit, si fuit nullum ob aliud, quàm consensûs Impedimentum?*

12. 13. *Quomodo, si ob defectum consensûs ex parte unius tantùm: an necesse sit hoc casu nullitatem aperire alteri Parti?*

PEr *Interdictum* Ecclesiæ generaliter acceptum intelligi quidem potest omne impedimentū Matrimonii tā dirimens, quàm impediens ab Ecclesia introductum: specialiter tamen acceptum sola denotat impedimenta *impedientia*, quæ sunt *sacratum tempus: vetitum: sponsalia: votum*, ut *n. 30.* docuimus ad *tit. I.* de Voto ad *tit. VI.* de Sponsalibus autem, quatenus sunt impedimentum impediens, ad *tit. IV.* abunde dictum: supersunt *sacratum tempus*, & *vetitum*, quod ultimum est presse *Interdictum Ecclesiæ*, prout est hujus loci, & definitur esse *specialis prohibitio, quâ Superior Ecclesiasticus ob justam causam certis personis vetat, ne Matrimonium contrahant*, v. g. quia dubium est vel suspicio latentis impedimenti, vel gravis scandali, aut inimicitiarum &c. *Tempus sacratum*, seu 1.

feria-

feriatum, hic dicitur illud, quô solennes celebrari nuptiæ prohibentur ab Ecclesia: quod tempus hodie à Trident. *sess.* 24. *c.* 10. *de ref. Matrim.* restrictum est ad Adventum Domini & ad Quadragesimam, ita ut ab *Adventu* usque in diem *Epiphaniæ*, seu festum Trium Regum, & à *die Cinerum* usque ad *Octavam Paschæ*, seu Dominicam *in Albis* inclusive, non liceat celebrare solemnes nuptias. Cæterum quia subinde contingit: ut in impedimentis Matrimonii tam dirimentibus, quàm impedientibus dispensari debeat, nullus verò titulus de hac re existit, hoc loco etiam de *Dispensatione* in Impedimentis Matrimonii quædam disseremus, uti & de *Revalidatione* seu Restauratione Matrimonii forsan nulliter contracti.

2. Dico 1. Interdicere Matrimonium specialiter certis personis potest non solum Papa, Episcopus, & hujus Vicarius Generalis, de quibus nemo dubitat, sed etiam Parochus ex justa causa, imò si suspicio detur de latente impedimento, debet. 2. Si tamen tali prohibitione, etiam Pontificis, non obstante contraherent Matrimonium, gravi-

graviter quidem peccarent, gravique ſubjacerent pœnæ, illud tamen valeret. Utraque pars ſumitur ex *c. 1. & 2. h. t. c. fin. de cland. deſp.* At *Objic.* 1. Cauſas Matrimoniales tractare & cognoſcere ſpectat ad Epiſcopum, & Judicem pro foro externo juriſdictione inſtructum, *c. 1. de conſanguin.* ſed Parocho non competit jurisdictio pro foro externo. 2. In *c. 2. & 4. de ſponſa duor.* Matrimonium habetur pro irrito, ſi ſuper Sponſalibus cum alia perſona priùs initis mota eſt lis, & Matrimonium propterea ab Epiſcopo interdictum: ergo. 3. In *c. 13. de deſponſ. impub.* Matrimonium contra idterdictum Pontificis initum decernitur eſſe irritum: ergo ſaltem prohibitio Papæ facit Matrimonium nullum. ℞. ad 1. Inde plùs non evincitur, quàm Parochum non poſſe *Judicialiter* ac inſtar *Judicis* prohibere Matrimonium, non verò extrajudicialiter & inſtar Paſtoris, cui incumbit animarum cura. Ad 2. Ibi eſt ſermo non *de Sponſalibus de futuro*, ſed *de præſenti.* Ad 3. Ibi Pontifex clauſulam irritantem expreſſe adjecit, quod quidem ipſe ſolus poteſt, ſed ordinarie non ſolet.

Dico

3. Dico 2. Non ipſum Matrimonium, ſeu contractus Matrimonialis, prohibetur prædicto tempore feriato, ſed tantùm nuptiæ, h. e. ſolennis benedictio, ſolennis traductio ſponſæ in domum ſponſi, externa pompa, publica vanæ lætitiæ ſigna, choreæ, convivia, *can. 8. ſeq. cauſ. 33. q. 4. c. 4. de feriis,* quia iſta tantùm repugnant ſanctitati prædictorum temporum, ubi Eccleſia ſpecialiter vacari vult devotionis & pietatis operibus.

Objic. Etiam ipſum Matrimonium ſine dictis ſolennitatibus, imò & celebratum diebus Veneris aut Sabbathi communiter cenſetur eſſe illicitum: ergo & ipſum Matrimonium eſt prohibitum tempore feriato, & non in hoc tantùm, ſed etiam in diebus Veneris ac Sabbathi celebratum. ℟. *diſt. conſ.* vi conſuetudinis, ut paſſim videtur eſſe recepta ſub opinione obligationis, *tranſeat.* vi Juris ſcripti. *N. conſ.*

De Diſpenſatione in Impedimentis Matrimonii.

4. Dico 3. In Impedimentis Impedientibus,

tibus, quæ ſunt Juris Humani & Eccleſiaſtici, uti *Sacratum tempus & Vetitum*, poſſunt diſpenſare Epiſcopi, Vicarii Generales, & quicunque jurisdictionem quasi-epiſcopalem in aliquo territorio obtinent. 2. In iis autem, quæ ſunt Juris Divini & Naturalis, uti ſunt Sponſalia, & votum reſervatum, quale eſt votum Caſtitatis perfectæ & Religionis ingrediendæ, ex juſta cauſa ſolus Pontifex regulariter. Pars prior ſumitur ex *c. 2. de eo qui cognovit*, & ex generali conſuetudine. Pars poſterior ex *c. 16. Matth.* & communi ſenſu DD. item quoad Sponſalia, exinde, quòd Papa poſſit diſpenſare, ut ſuo loco videbimus, in ſponſalibus de præſenti ſeu in Matrimonio Rato, à fortiori proin in Sponſalibus de futuro: quoad dicta Vota, ſoli Pontifici in *Extrav. 5. de Pœnit. & Remiſſ. int. com.* reſervata, ex hoc, quod inferior nil poſſit in Lege Superioris. Addidi 1. *ex juſta cauſa*, quæ in omni diſpenſatione eſt neceſſaria, & quidem, ſi Superior diſpenſet in lege ſua, ad licentiam, ſi in lege Superioris, ut ſi Papa diſpenſet in Lege Divina vel Naturali, etiam ad valorem diſpenſationis. Cauſa autem

tem diſpenſandi in Sponſalibus, ubi alicui jam quæſitum eſt jus, fere debet eſſe publica, v. g. ſi gravia incommoda timerentur ex Matrimonio &c. in Voto autem caſtitatis periculum valde magnum incontinentiæ, majus bonum communitatis, quod ſperatur ex nuptiis &c. Addidi 2. *Quale eſt votum caſtitatis perfectæ*, nimirùm *integræ ac perpetuæ*, quo quis abſtinere ſe ab omni actione & delectatione Venerea tam licita, ut eſt in conjugio, quam illicita, & quidem in perpetuum, Deo promittit; quod votum ſimul debet eſſe *perfectè editum*, nempe cum plena adverentia, liberè, ſpontè, abſolutè, ac ex amore caſtitatis; ſiquid ex his deſit, votum non eſt reſervatum Pontifici, quamvis cœteroquin valeat. Addidi 3. *regulariter*; nam in caſu extraordinario, ubi hæc duo concurrūt (magnum v. g. periculum innotinentiæ, ſcandali, damni &c. ex mora longiore ex una, & ex altera parte difficilis recurſus ad Papam) paſſim DD. etiam Epiſcopo tribuunt poteſtatem diſpenſandi, quam ſententiam doceri & practicari ſcit Pontifex, neque reclamat: ergo conſentit. Notant

tamen

tamen, rarò dari tantam neceſſitatem, ut non poſſit Matrimonium differri, donec per litteras recurratur Romam.

Dico 4. In Impedimentis Dirimen- 5.
tibus Juris Naturalis, uti eſt Error, Ligamen, Ætas, Impotentia, & Conſanguinitas in primo gradu Lineæ Rectæ nec Summus Pontifex diſpenſandi poteſtatem habet. 2. Bene tamen in omnibus, quæ ſunt Juris Eccleſiaſtici. 3. Nullus tamen inferior Pontifice, nisi ab hoc ipsi vel expreſsè vel tacitè conceſſum ſit. Pars 1. conſtat ex *c. 16. de Majorit.* & quia inferior nihil poteſt in lege Superioris. Pars 2. ex *c. 8. de conſanguin. c. 24. pr. de ſent. Excomm. in 6.* & ex ratione, quia Lex Eccleſiaſtica totam ſuam vim habet, ac dependet à libera voluntate Legislatoris Papæ, In quibusdã tamẽ Impedimentis nunquã diſpenſat, ut in gradibus Lineæ Rectæ, & in primo Lineæ Transverſæ, ut frater & ſoror cõtrahãt Matrimoniũ: in aliis nõ nisi difficillimè, ut in conjugicidio publico in impedimẽto diſparis cultus: in aliis ſæpe & facilè, ut in tertio vel quarto gradu conſanguinitatis vel affinitatis, in impedimento publicæ honeſtatis,

item

item quando Matrimonium in facie Ecclesiæ cum impedimento jam fuit contractum. Pars 3. ex *c. 16. cit. & Clem. 2. pr. de Elect.* cum in lege & voluntate Superioris nihil possit inferior. nisi in casu extraordinario urgentissimæ necessitatis, de quo *n. præced.* si impedimentum sit occultum, & tale in quo soleat dispensari: eò quòd Pontifex in tali casu ex epikia censetur id permittere. Interim tamen solet Papa Episcopis in nostra Germania indulgere privilegium, singulis quinquenniis vel quadrienniis de novo petendum, ut dispensent 1. cum Hæreticis ad perseverandum in Matrimonio, quod jam contraxerunt etiam in secundo gradu consanguinitatis. 2. Cum pauperibus in gradu 3. aut 4. simplici & mixto consanguinitatis vel affinitatis, etiam ad contrahendum Matrimonium. Per *gradum mixtum* intelligitur inæqualis distantia duorū à communi stipite, quô in casu licèt alias regula sit, quòd eo gradu distent inter se, quô distat remotior; eam tamen in dispensationibus Curia Romana non observare dicitur, sed rationē habet etiam proximioris gradus, ita

ut

ut fratrem v. g. & fratris filium non ſimpliciter in ſecundo gradu eſſe cenſeat, ſed in ſecundo attingente primū 3. Cum quibusvis in impedimento publicæ honeſtatis ex Sponſalibus proveniente. 4. In impedimento criminis, ubi machinatio in mortem non intervenit. 5. In impedimento cognationis ſpiritualis, præter levantē & levatum. Sed in his caſibus debent Epiſcopi diſpenſationem dare omnino gratis, & in ſcriptis, ac in iis exprimere, quòd diſpenſent *ex poteſtate delegata*, ac addere clauſulam, *ſi mulier non ſit rapta.* 6.

Objic. 1. Diximus, quòd Papa diſpenſare poſſit in voto caſtitatis perfectæ, non obſtante, quod ſit impedimentum Impediens Matrimonii Jure Naturali ac Divino: ergo etiam poterit in Impedimentis Dirimentibus Juris Naturalis. 2. Papa probabiliùs pollet poteſtate diſpenſandi in Matrimonio Rato: ergo in impedimento Ligaminis Dirimente, quod tamen eſt Juris Naturalis. 3. Non poteſt dici, an ad hoc, ut Papa diſpenſet in Impedimentis Dirimentibus Juris Eccleſiaſtici, requiratur cauſa vel non, & qualis?

lis? ergo. ℟. ad 1. *N. conf.* quia ad dispensandum in votis accepit Papa à Deo & Christo potestatem dispensandi, ut docet nos usus & continua praxis Ecclesiæ, non vero id constat de Impedimentis Dirimentibus Juris Naturalis. Dein votum dependet à determinatione libera voluntatis humanæ, & hinc, si Papa in eo dispensat, directè tollit legem ab homine libera voluntate sibi impositam, in quâ habet potestatem, ac solùm, indirectè & consecutivè, dispensando in voto, tollit Legem Divinam & Naturalem, quæ sublata lege ab homine sibi imposita in consequentiam & per se cessat. Ad 2. est eadem responsio; nam ex usu Ecclesiæ etiam discimus, Papæ concessum esse à Deo dispensare in Matrimonio Rato, & hoc Impedimentum etiam dependet à libera voluntate hominis Matrimonium Ratum contrahentis. Ad 3. *Neg. ant.* & dico, ut Pontifex licitè agat, requiri justam causam, non ut validè. Justæ autem causæ censentur esse. 1. Evitatio peccati, scandali, infamiæ, damni, gravium inimicitarum. 2. Defectus dotis competentis ad nubendum non

con-

conſanguineo vel non affini in loco proprio originis. 3. Ætas fœminæ nunquam nuptæ, ſi nempe 24. ætatis annum egreſſa hactenus virum, non conſanguineum aut non affinem, reperire non potuit. 4. Anguſtia loci, ſi nimirùm in vicinia non adſit vir paris conditionis non conſanguineus &c. 5. conſervatio præcellentis aut illuſtris familiæ in eadem ſtirpe, & conſervatio divitarum in Magnatum familia. 6. Excellentia meritorum in Eccleſiam. Item prærogativa dignitatis perſonarum, ut ſi ſint Principes; vel etiam prærogativa Nobilitatis &c. De reliquo.

Notandum adhuc 1. duplex pro cō- 7.
cedendis diſpenſationibus à Pontifice erectum eſſe Tribunal Romæ. Primum vocatur *Sacra Pœnitentiaria*, quæ diſpenſat pro foro interno tantùm, & in impedimentis occultis duntaxat, tā ad contrahendum Matrimonium, quā ad permanendum in contracto, excepto impedimento conſanguinitatis, in quo non diſpenſat ad contrahendum, ſed ſolùm ad permanendum in contracto, & quidem in tertio tantum vel quarto gradu. Si ab hoc tribunali pe-

tatur dispensatio, non exprimuntur vera nomina dispensandorum, sed solùm ficta, v. g. *Titius*, *Bertha* &c. aut per litteras *A. B. C.* &c. neque ullæ petuntur vel solvuntur expensæ, aut taxa. Alterum appellatur *Dataria*, à qua dispensatur pro foro externo, vera dispensandorum nomina cum Diœcesi sunt exprimenda, & expensæ cum taxa pecuniaria, subinde non modica, solvendæ, nisi expediatur dispensatio in *forma pauperum*, de qua vid. Reiffenstuel *in appendice lib. IV.* Ad *Datariam*, quæ etiam *Officium minoris gratiæ* dicitur, pertinet quoque *Cancellaria*, & *Præfectura Brevium*.

8. Notandum 2. Oratoribus, seu dispensationem petentibus, incumbere, ut fideliter exprimant, imprimis omnes circumstantias facti, nihil addendo falsi, per quod dispensans moveri, & nihil reticendo veri, per quod absterreri à dispensando posset, si sciret; dein causam rationabilem dispensandi: quæ consideratur duplex, *finalis*, quæ movet ex toto animum dispensantis, aliàs non dispensaturi: aut *impulsiva*, quæ solùm est motivum impellens & juvans animum concedentis

tis gratiam, quam quidem concederet abſque illa, non tamen tam facilè ac promptè. Si cauſa finalis & movens non exiſtat tempore diſpenſationis, hæc eſt invalida.

Notandum 3. circa executionem obtentæ diſpenſationis: ubi executor quoad omnia attendere ac præ oculis habere debet tenorem literarum Apoſtolicarum, ac prævia extra judiciali informatione capta de veritate precũ & cauſæ, juxta eundem, & juxta præſcriptas clauſulas facere executionem, nisi velit diſpenſationem nullitatis periculo exponere, & ſe peccato obſtringere: neque quidquam, etiam ſponte oblatum, licitè accipit intuitu diſpenſationis. Si diſpenſet *Dataria*, executio ſolet committi Epiſcopo, vel potius Vicario Generali, Diœceſis illius, in qua ſunt Oratores, & ſi in diverſa exiſtant, ubi degit Oratrix. Si *Pœnitentiaria*, committitur diſpenſatio vel Parocho, vel Confeſſario, quem oratores, vel oratrix elegerit, qui tamen neceſſario debet eſſe Theologiæ aut SS. Canonum Doctor (nisi petens diſpenſationem ſibi, licèt Doctor non ſit, litteras aperiendi & exequendi li- 9.

centiam impetraverit) item debet esse approbatus ab Ordinario Oratricis, vel saltem in illa dioecesi, in qua fit executio. Si Doctor non sit, sufficit, si ad hujusmodi litteras aperiendas sit privilegiatus, uti sunt PP. Societatis Jesu, & qui cum illis communicant in privilegiis. Denique debet ab oratrice, vel latrice, specialiter esse electus: sic enim solet fieri exterior litterarum inscriptio: *Discreto viro N. Confessario, Theologiæ Magistro (vel Decretorum Doctori) ex approbatis ab Ordinario, per latricem pœnitentem eligendo.* Et hinc postquam accepit literas, in quibus continetur mandatum dispensandi, debet illas adhuc clausas consignare oratrici [vel oratori] dicendo, nunc esse in ipsius arbitrio, qualem Confessarium pro executione eligere velit, modo is habeat dictas qualitates. Dein, si ipse fuerit electus, debet eam monere de necessitate confitendi, tum in ipsa confessione pœnitentem prius examinare, an preces veritate nitantur &c. dein absolvere, ac statim dispensationem subjungere, ac postmodum litteras S. Pœnitentiariæ dilacerare, vel aliô modô, v. g. amoto sigillo,

gillo, destruere, ut ad probandum pro foro externo nihil omnino valeant; quia pro solo foro interno concessa est dispensatio a Pœnitentiaria.

De Revalidatione Matrimonii nulliter contracti.

Nulliter contrahi potest Matrimo- 10
nium ex duplici capite. 1. Propter defectum consensûs, quem una pars vel non habuit, contrahendo ficte, vel non sufficientem, contrahendo ex metu gravi injustè incusso &c. 2. Propter aliquod impedimentum aliud, puta consanguinitatis, affinitatis, publicæ honestatis &c. Jam quæstio est gravis, an, si Pars conscia talis defectûs, vel impedimenti (in quo opus est prævia dispensatione) restaurare & convalidare velit Matrimonium, ponendo novum consensum, necesse sit, ut altera Pars de nullitate certior fieri, & novum quoque consensum ponere debeat. Dein an opus sit, ut novus consensus ponatur coram Parocho & testibus, si priùs coram his,

licèt invalidè ob latens impedimentū, fuerit contractum.

11 Dico 5. Si Matrimonium fuit nulliter contractum ob aliud impedimentum, quàm sit præcisè defectus consensûs ex parte unius, necessarium est, ut alteri Parti manifestetur nullitas Matrimonii, ut ab utraque Parte ponatur novus consensus. Communissima cum S. Thoma & Scoto. Ratio est, quia ex neutra Parte validus fuit positus consensus. eò quòd personæ propter impedimentum, quod utramque afficit, fuerint omnino inhabiles sicut ad Matrimonium, ita & ad consensum in Matrimonium: ergo utramque oportet de novo consentire: sed consensus, quo convalidari debet Matrimonium, dari nequit, nisi utraque pars velit: ergo utraque Pars scire debet nullitatem; cùm errantis & ignorantis non sit consensus, *l. 8. l. 9. C. de J. & F. J.* Nec ratificari valet, quod ex nulla sui parte exstitit. Confirmatur ex Stylo Curiæ Romanæ; quando enim Pœnitentiaria dispensat ad remanendum in Matrimonio nulliter contracto, addere solet hæc verba, *muliere* (viro) *de nullitate prio-*

prioris consensûs certiorata, sed ita cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur. In hoc autem sæpe est magna difficultas: si impedimentum non habet ortum ex delicto, & bene inter conjuges putatitios convenit, arduum non est: at si ex revelatione nullitatis timendum est periculum divortii, desertionis liberorum, scandali, aut diffamationis, quā conarabit manifestans nullitatem, quæ fortè fundatur in suo delicto, v. g. in affinitate ex copula illicita priùs habita cum consanguineo conjugis, cautè & circumspectè procedendum est, v. g. dicendo ad Partem nullitatis ignaram: *mi (vir, uxor) puto me tempore contractûs non habuisse verum & sufficientem consensum* (quod omnino verum est) *vis ergo eum renovare, sicut ego eundem nunc renovo:* si Pars altera respondeat, *volo, placet* &c. res est salva, quia virtualiter certificata est de nullitate, licèt nō de causa nullitatis, quod non requiritur. Vel manifestari nullitas potest conditionatè de præterito vel præsenti, sic: *si Matrimonium nostrum ex aliqua causa fuisset nullum, aut esset nullum, visne illud convalidare, & de novo consentire, sicut ego de novo consentio, ut consequamur*
gra-

gratias actuales, quas adeo necessarias conjugibus Matrimonii Sacramentum confert: si reponat, *volo* &c. rursus convalidatum est Matrimonium. Imò, si etiam ex tali manifestatione, & modo tendendi, timerentur gravissima incommoda separationis, diffamationis, scandali &c. licebit sequi sententiam probabilem gravium DD. Sot. Henriq. Sanch. D cast. G bat. Syri Placent. &c. qui docent sufficere, si omissa revelatione nullitatis post impetratam dispensationem obtineatur ab ignorante novus consensus per hoc, quòd maritali affectu petatur & reddatur debitum conjugale.

12 Dico 6. Si Matrimonium fuit nulliter contractum ob defectum consensus, quem una Pars non posuit sufficientem, probabiliùs necesse non est nullitatem aperire alteri Parti, sed sufficit, si illa sola ponat novum & verè consensum. Ita cum S. Th. Navar. Sanch. Conink, Laym. Pirhing, & alii multi, contra Felin. Scot. Pont. Palao, Krimer &c. quibus novissimè accessit P. Placidus Böckn, valde abundans in suo sensu, *lib. IV. tit. III. §. 3.* Probatur 1. In hoc casu unus verè ac libe-

libere consensit, atq; validè, cùm nullum Matrimonii impedimentum fuerit inter contrahentes, & ambo fuerint per se habiles ad Matrimonium: ergo iste consensus durat, saltem virtualiter & moraliter, sicut in aliis contractibus, quamdiu non revocatur, & altera Pars habetur & tractatur instar conjugis, per *c. fin: de Procurat: in 6.* ergo, si postmodum accedat consensus illius Partis, quæ priùs verè non consensit, vel non sufficiēter, habetur consēsus mutuus; nec enim necesse est, ut consensus in Matrimonium, sicut in aliis contractibus, ab utraquè Parte ponatur physicè simul, sed sufficit, si ex intervallo sequatur consensus alterius Partis, & interea non sit revocatus à comparte positus consensus. 2. In *c. 12. de Sponsal:* habetur, quòd puella, quàm vitricus invitam & renitentem matrimonialiter copulavit viro, longiori cohabitatione Matrimonium convalidaverit tacitè in illud consentiendo, licèt vir de nullitate non sit monitus, nec novum consensum posuerit. Simile quid habetur *c. fin: de conjug: servor:* ubi Matrimonium, quod quis ignoranter cum ancilla contraxit, & sic nulliter

propter

propter defectum consensûs in errore conditionis servilis fundatum dicitur restaurari, si postmodum consensit cognita conditione servili: ergo, ubi Matrimonium fuit nullum ex defectu consensus solùm unius, convalescit per consensum novum unius.

13 *Objic:* 1. Quando unus contrahentium fictè vel per errorem substantialem, vel per metum consensit in Matrimonium, & sic ratione defectûs consensùs ex parte unius illud fuit nullum, etiam alterius consensus fuit nullus & invalidus: ergo ex utraque Parte debet poni novus consensus. *ant.* manifestè demonstrat P. Böckn, ut ipse ait, hoc modo: consentiens procedit ex errore, & frustratur objecto sui cōsēsûs; nā cōsēsûs cōjugalis essētialiter respicit cōsēsū alterius Partis, quo acceptat jus in corpus sibi traditum, & vicissim tradit: ergo, si altera Pars non verè & sufficienter consensit, consentiens procedit ex errore, & ejus consensus destituitur objecto: ergo nullus & invalidus redditur: ergo debet de novo poni cognita nullitate Matrimonii. 2. Qui cum simulante contraxit, non amisit libertatem suam & pote-

potestatem alias eligendi nuptias: ergo eam non censetur abdicare, & ratificare Matrimonium, quamdiu ignorat, illam sibi competere; nihil enim volitum, nisi cognitum & ignorans nec approbat, nec ratificat, *arg*: *l.* 35. *ff. de Pact:* & *l.* 10. *C. de denotat.* Accedit 3. Contrahens Matrimonium non aliter consentit, nisi sub conditione, si & Pars altera consentit, vel consensit: ergo deficiente hâc conditione deficit & consensus illius. 4. Illa duo *cc.* quæ allegavimus in probatione nostra secunda, non sunt ad rem; nam ibi hypothesis est de marito, qui jam aliunde scivit consensum metu extortum non sufficere, & de uxore ancilla, quæ pariter scivit suam conditionem, consequenter nullitatem Matrimonii: quo in casu utique sufficit, solam Partem metu adactam, vel errore inductam, iterare consensum, si advertat, Partem alteram cessante metu & errore sibi ultro convivere, & sic tacitè cõsentire.

R. Ad 1. *N. ant.* Ad demonstrationem manifestam *dist*: *ant*: procedit ex errore, & frustratur objecto sui consensus, hic & nunc. *C. ant.* pro tempore, quo altera Pars ex intervallo verum

&

& sufficientem ponit consensum, quo acceptat traditionem, & vicissim tradit jus in suum corpus, altera autem Pars interea suum consensum non revocavit. *N. ant.* & retorq. in aliis contractibus bilateralibus, qui perfici possunt, licèt consensus alterius Partis ex longiori intervallo sequatur, non obstante, quòd per errorem creditum sit eum statim initio intervenisse. Idem est de acceptione donationis. Consensus igitiur conjugalis essentialiter quidem respicit consensum alterius Partis, vel mox, vel ex intervallo ponendum, non verò ponendum statim. Ad 2. Non quidem amisit libertatem eligendi alias nuptias, quamdiu priores per consensum alterius Partis non fuerunt convalidatæ, bene tamen postquam per consensum ex intervallo secutum fuerunt ratificatæ. Ad 3, *N. ant.* hæc enim conditio de præsenti vel præterito nec ex natura rei, ut patet in aliis contractibus, nec ex dispositione Juris ulla in est contractui Matrimoniali, nec ex voluntate contrahentis, qui ponitur hanc conditionem non addidisse; & ejus existentiæ suum consensum non alligâsse: sufficit ergo ad valo-

valorem consensûs ab una Parte positi, si alterius consensus ex post sequatur, quem utiquè aliquando ponendum respicit velut conditionem, sine qua non perficitur contractus Matrimonialis, imò exigit tanquã essentiale constitutivum. Qui ex parte sua verum ponit consensum, absolutè ponit & valide, cum sit persona habilis, & non alligat vel restringit ad actualem consensum simul ac statim positum ab altera Parte, licèt non consentiret, si sciret, alteram nunc non consentire, nec enim attenditur, quid aliquis esset facturus sub hypothesi scientiæ & secluso errore, sed quid actu faciat, & velit: sicut putans se ducere virginem, cum tamen non sit, validè consentit, licèt eam non duceret, si sciret, non esse virginem. Et in hoc, & quoad consensum absolum, est paritas, non in eo, quod virginitas sit qualitas accidentalis, consensus autem sit requisitum substantiale. Imò nec de essentia Matrimonii est simultas consensus utriusque. Ad 4. negatur imprimis, quòd maritus sciverit, metum à tertio esse incussum puellæ: dein, etsi hoc scivisset, & ancilla sciverit suam conditionem servilem,

lem, unde probatur, quòd ſciverint, Matrimonium propterea eſſe nullum! Deniquè ſive ſciverint nullitatem Matrimonii ſive non, Jura in *cit: cc.* plus non requirunt, quàm ut metum paſſi, & errore inductus renovent conſenſum, nihil dicendo de altera Parte, cujus conſenſum ſupponunt perdurare.

14 Dico 3. Si Matrimonium fuit nulliter contractum in facie Eccleſiæ, ſeu coram Parocho & teſtibus, & conjuges illud de novo contrahere, ac reſtaurare velint, non opus eſt, ut id faciant coram Parocho & teſtibus, niſi impedimentum ſit notorium, vel ita ſaltem publicum, ut plenè pro foro externo probari poſſet, & periculum ſit, ne plene probetur. Communis cum Sanch: & Laym. contra Pont. & Barb: quia diſpoſitio Trid: præſentiam Parochi &c. requirens non comprehendit hunc caſum, utpote fundata in periculo recedendi à Matrimonio validè contracto, & ad alias nuptias convolandi: quod periculum in tali caſu per ſe & univerſaliter ceſſat; cum ſatis Eccleſiæ ex libro Parochi conſtet Matrimoninium eſſe contractum: & conjuges nequeant recedere ab invicem

niſi

nisi manifestè probata nullitate, quam tamen probare non intendunt, sed in conjugio perseverare. Dein præsentia Parochi, & testium semel adhibita moraliter perseverat, & inducit præsumptionem, ac fidem facit in foro externo de Matrimonio ritè contracto. Confirmatur ex eo, quod, quando S. Pœnitentiaria mandat dispensari in Matrimonio occulto, expresse moneat, ut *secretè* ad vitanda scandala fiat restauratio: Dataria verò, quæ dispensat in impedimento publico, præcipit, ut fiat *in facie Ecclesiæ*. Dices: Parochus & testes, qui fuerunt adhibiti, non possunt testari de Matrimonio *validè* contracto, nisi iterum adhibeantur. ℟. Sufficit, quòd testari possint de apparenter validè contracto. Ad testem non pertinet deponere de veritate in se, quatenus dependet ab occultis, sed de re, prout per signa externa apparet.

TITU-

TITULUS XVII.

Qui Filii sint Legitimi.

SUMMARIUM

1. *Quid sit legitimitas, & legitimatio prolium?*
2. 3. 4. *Quinam liberi censeantur legitimi, vel illegitimi, nempe naturales, spurii, orti ex damnato coitu &c.*
5. *Naturales legitimantur plenè per subsequens Matrimonium, etiam mediatum, modo sit validum: imò legitimari etiam possunt per Rescriptum?*
6. *Quinam & à quibus legitimari valeant per Rescriptum?*
7. 8. *An, quando, & quomodo Pontifex legitimare possit in ordine ad effectus temporales, v. g. ad successionem hæreditariam?*
9. *Quis sit Judex in causa legitimitatis?*

Finis & effectus præcipuus Matrimonii est procreatio liberorum, qui propter Matrimonium vocantur

Legi-

Legitimi: his opponuntur *Illegitimi*, quos nimirum Jura Positiva privant variîs favoribûs, v. g. status paterni, officiorum dignitatum, successionis in bonis parentum, Ordinum &c. tanquam maculatos ob natalium defectum, scilicet in æstimatione morali propter maculam paterni peccati: quia tamen isti possunt *legitimari*, seu natalibus restitui, ita ut in ordine ad certos effectus habeantur pro legitimè natis, etiam de *legitimatione*, quæ fit per subsequens Matrimonium, vel per Rescriptum Principis, aut alterius à Principe potestatem obtinentis, agendum est.

Dico 1. Filii (idem est de filiabus, 2
per *l. 1 16, & 201. ff. de V. S.*) *Legitimi* hôc locô dicuntur non tantùm, qui ex justis nuptiis, seu Matrimonio verè & re ipsa valido nati sunt, ut tenent omnes ex *l. 6. ff. de his, qui sui vel alieni, & c. 2. h. t.* sed etiam qui ex Matrimonio putatitiè valido procreati sunt, modò una saltem pars tempore contractûs Matrimonialis fuerit in bona fide, nimirum in probabili ignorantia impedimenti dirimentis, & denuntiationes sint præmissæ, ac nemo in-

terdixerit Matrimonium. Communis ex *c. 2. 9. 11. 14. h. t. c. 3. §. siquis de clandest: despons:* & ex ratione, quia semper favendum est proli, quantum fieri potest. *l. 11. C. de natur. lib:* atque attendendum illud tempus, quod proli utilius est, *l. 7. ff. de stat: hom:* Unde à contrario pro *Illegitimis* habentur, si uterque contrahens fuit conscius impedimenti, vel affectavit ignorantiam non indagando, licèt ipsis subortum fuerit dubium: si contraxerunt clandestinè vel denuntiationibus absque dispensatione omissis, vel contra interdictum Ecclesiæ, *c. 2. &. 3. cit.* Si *obijcias*, liberos ex Matrimonio putatitio natos revera ex fornicatione provenire, consequenter pro fornicariis, & non pro legitimis habendos esse. R. Esse vel dici legitimè natum non est effectus Juris Naturalis, sed Legis humanæ, quæ pro legitimis recipit & agnoscit etiam natos ex Matrimonio putatitiè valido.

3 Quæres, an proles habenda sit pro legitima. si utriquè parenti post contractum bona fide Matrimonium supervenlat scientia impedimenti, adeoque mala fides? 2. Si proles jam fuit con-

concepta ante contractum Matrimonium, nata tamen post illud? 3. Si proles sit nata post mortem mariti? 4. Si constet, quod uxor sæpè commiserit adulterium? R. ad 1. negativè, si concepta sit post malam utriusquè fidem, & nata, antequam per dispensationem fuerit sublatū impedimentū; quamvis pro foro externo, ubi de mala fide forsan non constat habeatur pro legitima. Ad 2. affirmativè, si inter illas personas, ex quibus concepta est, secutum sit postea Matrimonium. Ad 3. iterum affirmativè, modò tempus nativitatis concordare possit cum tempore conceptionis; quod juxta communem extenditur usquè ad undecimi mensis initium saltem, ab obitu mariti computatum, licèt aliàs novem menses à conceptione ad nativitatem prolis sint tempus ordinarium: sicut vice versa etiam septimo mense post initum Matrimonium edita habetur adhuc pro concepta ex marito. Ad 4. rursus affirmativè, nempe in favorem prolis, per *l. 12. cit.* nisi nimirum accedat alia ratio, ex qua manifestè constet, toto tempore intra conceptionem & nativitatem prolis maritum cum

ſua conjuje copulam carnalem habere non potuiſſe. ut ſi fuit abſens, aut graviter infirmus, *l. 6. ff. de his, qui ſui vel alieni juris.* Cæterùm, quos hic vocamus *legitimos*, ſeu *legitime natos*, ſæpè vocantur *naturales & legitimi ſimul*, ad diſtinctionem liberorum *adoptivorum*, qui ſecundùm Jura ſimpliciter *legitimi* dicuntur, licèt naturales non ſint.

4 Dico 2. Illegitimi viciſſim exiſtunt, qui procreati ſunt non ex juſtis nuptiis, ſive non ex Matrimonio verè vel putatitiè valido. Colligitur ex dictis. Sunt in multiplici claſſe, cum aliquo tamen diſcrimine inter Jus Civile & Canonicum, De *Jure civili*, 1. ſunt *naturales*, qui nati ex fæmina ſoluta, domi inſtar concubinæ detenta. 3. *Spurii*, qui quidem ex ſoluta, non tamen inſtar uxoris ut concubina domi detenta, ſed ex alia, v.g. meritrice, paſſim ſe proſtituente, ita ut de patre non conſtet, vel is honeſtè demonſtrari nequeat, nati ſunt, quapropter & *vulgò quæſiti* nominantur, & ſunt quaſi ſine patre. 3. *Orti ex damnato coitu*, quem nimirum ſpecialiter damnant & puniunt Leges Civiles (nam fornicationem ſimplicem, & concubina-

natum, non puniunt) uti ſunt *adulterini*, ſeu ex adulterio nati, *ſacrilegi*, qui habent unum, vel ambos parentes, voto ſolenni caſtitatis ligatos, qualiter ligati ſunt Religioſi & Moniales, *inceſtuoſi*, quorum parentes conſangvinitate vel affinitate in linea collaterali erant conjuncti, ac *nefarii*, quorum parentes erant vel conſangvinei in linea recta, vel affines, qui ſibi parentum ac liberorum loco ſunt, ut vitricus & privigna, privignus & noverca. De *Jure Canonico* autem *naturales* dicuntur, qui ortum habent ex parentibus ſolutis, inter quos tamen vel tempore conceptionis, vel nativitatis, vel intermediô potuiſſet validum Matrimonium conſiſtere, propter abſentiam impedimenti dirimentis, adeoquè etiam ſpurii in ſenſu Juris Civilis, per *c. 6. h. t.* quia Jus Canonicum attendit habilitatem ad Matrimonium, nequè in hoc puncto facit diſcrimen inter fornicationē & concubinatum, cùm & illam, & hunc [imò hunc magis] prohibeat *can: 4. & 9. cauſ: 3. q. 4.* Reliqui verò omnes, qui ex parentibus, inter quos nec tempore comceptionis, nec nativitatis, nec intermedio vali-

dum poterat Matrimonium consistere propter impedimentum dirimens, adeoquè non ex solutis, sed aliquo impedimento ligatis, geniti sunt, de Jure Canonico dicuntur *Spurii*, sive dein sint adulterini, sacrilegi, incestuosi, nefarii &c.

5 Dico 3. Naturales (juxta sensum Juris Canonici accepti, modò sint tales, de quorum patre constare potest) legimantur plenè pro utroquè foro per subsequens Matrimonium, tam mediatum, quàm immediatum, validum tamen, quod postea eorum parentes contrahunt. * Imò & legitimari possunt per Rescriptum Principis, vel alterius ad id potestatem habentis. Pars 1. habetur *c. 1. & 6. h. t.* Extenditur etiam ad natos ex concubina, *l. 5. 10. & 11. C. de naturalib: lib:& Nov. 74. pr.* Sed quoad natos ex fornificatione tantùm, & vulgò quæsitos, adeoquè spurios in sensu Juris Civilis, etiam observatur Jus Canonicum in foro Civili, ita ut per Matrimonium legitimentur. Dixi 1. *Naturales*; nam spurii,

* Benedictus XIV. Constit: 113. Incipiente *Redditæ* §. 2. declaravit: Matrimonium subsequens legitimat prolem ante genitam, non tamen ex adulterio.

ſpurii, juxta Juris Canonici ſenſum di-
cti, per ſubſequens Matrimonium non
legitmantur, per *c. 6. & l. 10. cit:* pro-
babiliùs tamen legitimari exiſtimo il-
los ſpurios, qui nati ſunt poſt obten-
tam diſpenſationem in impedimento,
item ſi parentes, vel ſaltem unus, igno-
rarunt impedimentum dirimens tem-
pore copulæ, v. g. conſangvinitatem
ſuam, vel alterum complicem eſſe in
conjugio actuali: adeoque etiam pro-
les inceſtuoſa & adulterina per ſubſe-
quens fortè Matrimonium inter ſuos
parentes legitimatur; ſcilicet ob favo-
rem tum prolis, tum Matrimonii, re-
ctè enim propter hanc cauſam atten-
ditur tempus nativitatis, *l. 11. cit:* &
meliùs dicitur, inceſtum & audulteri-
um debere eſſe *formale*, & non merè
materiale, ut proles inceſtuoſa vel adul-
terina cenſeatur. Dixi 2. *Legitimantur
plenè*, h. e. ita reſtituuntur natalibus,
ut conſequantur omnia jura, privile-
gia, & habilitates, quibus gaudent le-
gitimè nati, exceptâ ſolâ Dignitate
Cardinalitia, ad quam inhabiles eſſe
voluit Sixtus V. in *Conſtit:* Poſtquam
de anno 1590. item exceptis dignita-
tibus & officiis, à quibus per ſpeciale
ſtatu-

ſtatutum vel conſvetudinem excluduntur. Dixi 3. *per Matrimonium ſubſequens*; quod nempe parentes prole jam nata contrahunt; ſi enim poſt illud primum naſceretur, per ſe jam eſſet legitima. Dixi 4. *tam mediatum, quam immediatum*; proin nihil refert, an Titius, qui ex Bertha per fornicationem genuit filium, hanc poſtea ducat in uxorem brevi vel quantumcunque longo tempore, nec an priùs aliam duxerit, & ea mortua primum Bertham. Dixi 5. *Validum tamen*; quia quando Jura tribuunt Matrimonio vim legimandi, loquuntur de Matrimonio ſimpliciter, conſequenter de vero & valido, non putatitio, licèt bona fide contracto; nam verba, niſi Jus vel ratio aliud exigat, ſunt accipienda in proprio ſenſu: & quod nullum eſt, nullum producit effectum, ut habet commune brocardicum. Oppoſitam tamen ſententiam graves tenent DD. cum Suar: & Sanch:

Obijciunt. Proles cenſetur legima, quæ naſcitur ex Matrimonio putatitio: ergo etiam cenſenda eſt legitimata per Matrimonium putatitium; quia ratio, quæ pugnat pro legitimitate,

etiam

etiam pugnat pro legitimatione, nimirum favor prolis: ficut ergo in priori cafu Jus fingit & retrotrahit Matrimonium verum ad tempus conceptionis prolis propter bonam fidem contrahentium in favorem prolis, ita & in pofteriori rectè cenfetur retrotrahi fictione Juris propter bonam fidem in favorem prolis. ℞. *N. conf*: quia illud priùs eft clarè expreffum in Jure, non pofterius: & fi hoc pofterius admitteretur, duplex daretur fictio, unâ, quâ fingitur, Matrimonium fubfequens effe validum, altera, quâ fingeretur, illud anteceffiffe cōceptionē vel nativitatē prolis: fed de Jure non datur fictio fictionis; & nulla fictio afferi debet fine claro textu Juris: atqui ex nullo textu apparet, quòd Jus fingat Matrimoniū putatitiū quô deberet proles legitimari, effe validum, ficut tamen fingit, Matrimonium bona fide contractum, ex quo per copulam licitam generatur & pro legitima habetur proles, valere: unde & difpar eft ratio; nam in pofteriori cafu proles fupponitur per copulam formaliter illicitam effe concepta & nata.

Pars 2. conftat inde, quod proles etiam

tiam ſpuriæ per Reſcriptum legitimari poſſint, conſequenter & à fortiori naturales; quia, cui majus conceſſum eſt, etiam minùs in eodem genere cenſetur eſſe conceſſum. *c. 27 de Decim:* Et quis neget naturalibus liberis, quod ſpuriis, quos Jura magìs averſantur, indulgetur? Dein legitimatio per ſubſequēs matrimoniū eſt remediū ordinariū; quod præ extraordinario & ſubſidiario, quale eſt legitimatio per Reſcriptum, adhibere oportet, *Nov: 74. c. 1. Nov: 89. c. 9.* Unde, in ſupplicatione pro legimatione per Reſcriptum exprimi debet, an per ſubſequens Matrimonium legitimatio fieri poſſit, vel non. Covarruv: *de Matrim. p. 2. c. 8. §. 9.* n. 6. Si enim poſſit, non facile obtinetur per Reſcriptum Principis legitimatio. Quòd autem legitimatio per Reſcriptum non ſit tam plena, & in ordine ad omnes effectus, ſicut legitimatio per ſubſequens Matrimonium, patet ex eo, qui ſic legitimantes vel non poſſunt, vel non ſolent legitimare quoad omnes effectus, uti clareſcet ex dicendis. Quare

6 Dico 4. Quamvis Princeps Summus, & qui ab eo ad id poteſtatem acce-

acceperunt, legitimare possit. 2. Etiam spurios & ex damnato coitu ortos. 3. Non tamen, nisi sibi subditos, & respectu rerum sibi subditarum. 4. Ac prævia supplicatione patris, vel instantiâ illegitimi. 5. Et accedente, saltem ordinariè, consensu liberorum vel fratrum legitimorum si adsint, & legitimatio fiat ad successionem. 6. Nec se talis legitimatio extendit ad alios effectus, quàm quos exprimit legitimans, & quos tribuendi potestatem habet; nam Princeps Sæcularis legitimare non potest, nisi in ordine ad sæcularia, & pro foro Civili, v. g. ad successionem hæreditariam, ad opificia, officia, & dignitates sæculares, ad consequendam nobilitatem & familiam patris: Ecclesiasticus autem solùm ad spiritualia, & pro foro Canonico, v. g. ad Ordines, Officia, Beneficia, & Dignitates Ecclesiasticas, saltem regulariter & directè. Ita DD. communiter ex *c. 13. h. t. l. 3. ff. de natal. restit: Nov. 74. c. 1. & 2. Nov: 89. c. 9. 10. & 11.* & ex ratione, quia talis legitimatio est actus jurisdictionis voluntariæ. Ex quibus apparet, legitimationem per subsequens Matrimonium in

mul-

multis differre à legitimatione per Rescriptum Principis, cum in illa non alia requiratur conditio, quàm ut inter parentes subsequatur Matrimonium validum, eaque sit longe plenior & universalior, extendens se ad omnes effectus, tam Civiles quàm Canonicos. Caeterùm quamvis de Jure Communi potestas legitimandi per Rescriptum competat soli Principi supremo, Superiorem pro suo foro non recognoscenti, licèt & ipse non in plus legitimare censeatur, quàm exprimat, maximè in ordine ad successionem in praesentia liberorum vel fratrum legitimorum, non obstante, quòd spectata plenitudine potestatis absolutè possit; ordinariè tamen non soleat (quare & haec circumstantia in petitione exprimi debet, uti & qualitas illegitimitatis) de consvetudine tamen competit etiam Electoribus, Principibus, & Statibus Imperii, at non nisi pro suis territoriis; idem concedi solet & aliis in foro Civili, qui vocari solent *Comites Palatini* (quô modô & nostrae Facultati Juridicae Ingolstadiensi concessit Ferdinandus II.) at limitate tantùm, v. g. ad opificia, &

officia

officia minora, non verò legitimandi filios Nobilium & ad conſequendam nobilitatem, ad ſucceſſionem in feudis, vel aliis bonis in præſentia legitimorum &c. proin inſpiciendus eſt tenor privilegii. In foro autem Canonico Papa indeulget privilegium legitimandi Legatis Apoſtol. & quandoque etiam Proto-Notariis.

Quæres, an Summus Pontifex nun- 7
quam legitimare extra ſuum territorium temporale valeat in ordine ad effectus temporales, v. g. ad ſucceſſionem hæreditariam? Antequam reſpondeam, diſtinguo duos caſus, primus eſt, ſi inter parentes illegitime nati nunquam coaluit Matrimonium: alter, ſi inter parentes contractum eſt Matrimonium, at invalidum propter impedimentum Juris Eccleſ: v. g. conſangvinitatis. Jam ℞. ad 1. caſum, regulariter & directè non poteſt propter defectum jurisdictionis; poteſt tamen extraordinarie & indirectè, quando cauſa valde ardua, periculum Religionis Catholicæ concernens, v. g. ſi in integro regno vel provincia periclitaretur Religio, niſi filius Principis illegitimus habilitaretur ad ſucceſſio-

nem

nem in tali provincia. Catholici DD. communiter tum propter textum in *c. 13. h. t. v. verum etiam*, tum propter generalem poteſtatem Pontificià Chriſti datā ſolvendi & ligādi, ac oves Chriſti paſcendi in ordine ad ſalutem æternam, *Matth: 16. & Jo. 21.* R. ad 2. caſum: ſi velit Pontifex diſpenſare *in radice Matrimonii*, ut loquuntur, idque exprimat, tollendo nimirum retro impedimentum dirimens, h. e. non ſolum pro *nunc*, ſeu pro tempore, quo diſpenſat in impedimento, ſed etiam pro tempore, quô Matrimonium fuit contractum, ita ut fictione Juris declaret nullum tempore contracti Matrimonii adfuiſſe impedimentum, omnino poteſt. Ita paſſim Catholici cum Sanchez *de Matrim: l. 8. d. 7.* & Rota Romana in recent. *p. 2. deciſ. 287.* & *p. 17. dec. 377. n. 56. ſqq.* contra Nav: & Perez: Probatur: illegitimitas prolis pro utroque foro deſcendit ex illegitimitate Matrimonii: ſed in poteſtate Pontificis eſt legitimare Matrimonium, ſeu reddere validum, ubi ſolum adeſt impedimentum Juris Eccleſiaſtici, & quidem etiam retro, ut fictione Juris cenſeatur initio contractum

ſine

ſine tali impedimento, ut patet ex *Clem: un: de Immunit. Eccleſ.* item ex communi regula, quòd id à Jure fingi poſſit, quod poteſt vel potuit eſſe, Barb: & Tabor: in *locis commun: l. 6. c. 13. axiom: 2. limit: 3. & axiom: 5. in f.* quô caſu idem operatur fictio, quod operaretur veritas *axiom: 5. cit:* ergo Pontifex poteſt ad effectus utriusque fori, etiam Civilis, ſaltem indirectè, legimare, ſi diſpenſare velit in radice Matrimonii, idque ſatìs exprimat; quod facere cenſetur, *ſi prolem declarat legitimam ex tunc:* vel dicat, *habeatur legitima ex tunc.* vel, ut aliqui volunt, ſi ſciens, prolem ex Matrimonio invalido ſuſceptam eſſe, diſpenſet, ut parentes in eo permanere poſſint. *Confirmatur:* ſicut Pontifex, conſtituendo impedimentum dirimens, efficere poteſt indirectè, ut proles, ex tali Matrimonio nata, ſit etiam illegitima quoad temporalia, ita & contrarium efficere poterit tollendo impedimentum, & diſpenſationem retrahendo, ut proles ſit legitima etiam quoad temporalia, Sanch. *d.7. cit. n.1.* cum Molina.

Obijc: 1. Factum infectum fieri nequit: ergo, ſi Matrimonium ab initio 8

fuit

fuit nullum & invalidum, Papa difpenfando nequit contrarium efficere. 2. Papa non poteft prolem ex fornicatione natam, quando nec invalidum præceffit Matrimonium, legitimare ad effectus civiles: ergo neque, quando præceffit Matrimonium invalidum, quia nullum præcifè Matrimonium, & invalidum, varia funt. 3. Tefte Nav: *conf: 2. h. t.* Gregorius XIII. refpondit, fe non poffe difpenfare in radice Matrimonii. ℞. ad 1. quòd probaret nimium nempe prolem, femel illegitimè natam, nec per fubfequens Matrimonium legitimari, quod eft contra clarum textum in *c. 6. h. t.* & contra omnes. *dift: ant:* factum non poteft fieri infectum phyficè & in veritate, *C. ant:* moraliter & fictione Juris, *N. ant: & conf:* nam hoc pofterius fieri poffe, conftat etiam ex Jure Civili, §. 5. *Inft: quib: mod: jus pat. folv. l. 12. §. 5. l. 16. ff. de captivit: & poftlim: reverf.* Ad 2. *N. conf. & parit:* In priori cafu, ubi nullum præceffit Matrimonium, nihil datur, circa quod poffet exercere fuam jurisdictionem Papa, & in re fibi non fubjecta difponeret tribuendo effectum à folo Jure Civili dependente, adeo-

adeoque ad effectum civilem legitimaret directè, quod ipsi nullo Jure est concessum, atque ideo *n. præced.* negavimus Pontifici potestatem legitimandi ad effectus civiles directè & ordinariè. At in posteriori exercet jurisdictionem circa Matrimonium suæ jurisdictioni subjectum, & circa legem propriam, quâ statuit impedimentum dirimens, illam revocando, quoad personas invalidè contrahentes, retro & pro tempore initi Matrimonii: qua lege & impedimento retro sublatis cessat illegitimitas etiam pro foro Civili. Ad 3. Ego in mea editione non reperi hoc Navarri testimonium: si id alicubi habeat Navar: non de potestatis Pontificiæ, sed de sufficientis causæ defectu intelligendum est.

Dico 5. Judex competens in causa natalium & legitimitatis est Ecclesiasticus privativè, sive dein principaliter sive incidenter ea deducatur in Judicium. Communis & certa ex *c. 5. & 7. h. t.* quia decisio dependet à valore vero vel putatitio Matrimonii, quòd est unum ex 7. Sacramentis, adeoque causa spiritualis,

TITULUS XVIII.

Qui Matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari.

SUMMARIUM

1. 2. Quinam, & quo ordine, accusare seu impugnare possint Matrimonium?
3. Conjugibus Impedimentum allegantibus an credendum?
4. Quis sit Judex in causis Matrimonii, & annexis?

1 ACcusare non sumitur hic strictè pro accusatione criminali, sed pro *impugnare*, quod fieri potest 1. ad impediendum Matrimonium necdum contractum, quod omnibus permissum, imò præceptum est, qui norunt aliquod impedimentum inter contrahere volentes: de quo tamen hic non agitur. 2. Ad semel contractum rursus dissolvendum vel quoad ipsum vinculum. 3.

Vel

Vel quoad thorum & cohabitationem.

Dico 1. In ordine ad diſſovendum Matrimonium totaliter & quoad vinculum accuſare (& contra illud teſtificari) regulariter poſſunt omnes non ſuſpectæ fidei; ſine ulla præfinitione temporis, ſervato tamen aliquo ordine. 2. Niſi impedimentum, propter quod impugnatur Matrimonium, ſit impotentia, vel defectus conſenſûs unius; tunc enim ad ſolos pertinet conjuges. Pars 1. ſumitur ex *c. 3. & fin: h. t.* De Jure Codicis omnes quidem extranei, & non conſangvinei, ab accuſando videntur arceri, *l. 30. C. ad L. Jul: de adult:* non tamen de Jure Canonico in *cit: cc.* Dixi 1. *quoad vinculum*; nam in ordine ad divortium quad thorum & menſam ſolus conjux, & quidem innocens, per *c. 4. de adult: & c. 5. de procurat:* Dixi 2. *teſtificari*; modò non ſint abſentes, & teſtimonium ferre (vel accuſare) non per litteras velint, *c. 2. h. t.* Dixi 3. *regulariter*; qui enim tempore denuntiationum Matrimonio præmiſſarum tacuit, non admittitur ad accuſandum per ſe ipſum, *c. fin: cit:* niſi probet, ſe tunc ignorâſſe impedimentum, & dolô non agere. Dixi 3. *Si-*

ne ulla præfinitione temporis; adeoque etiam poſt 30. vel 40. annos, cùm agatur de vitando peccato: quâ de cauſa nec ſententia pro vel contra valorem Matrimonii lata unquam tranſit in rem judicatam. Dixi 4. *Servato tamen aliquo ordine*; nam poſt maritum præ cæteris admittendi ſunt parentes conjugum, tum proximiores conſangvinei, præſertim ſi objiciatur impedimentum conſangvinitatis vel affinitatis &c. *c. 3 cit.* quia præ cæteris majorem cenſentur habere notitiam, & ipſorum intereſt magìs quandoque. Pars 2. fundatur in *c. 4. & 5. de frigid:* ubi permittitur conjugibus impotentiâ laborantibus cohabitare inſtar fratris & ſororis, ſi velint: item in *c. 4. h. t. 2. & fin: de conjug: ſervor*; & in hac ratione, quia illi, qui prius debitum conſenſum ratione erroris, metûs, ſimulationis non poſuit, integrum manet de novo conſentire, ſuoque favori, vel actioni renuntiare: ſi igitur impedimentum ſit tale, quod ſolum favorem reſpiciat conjugum, his ſolìs permittitur merito impugnare Matrimonium, niſi forſan ex metu reclamare non audeant ipſi.

3 Quæres, an in Judicio credendum ſit conju-

conjugibus, si unus vel uterque asserat, seu confiteatur, inter se dari impedimentum dirimens, vel non dari? ℞. Si petant Matrimonium dissolvi, & aliô modô non probent impedimentum, non est ipsis credendum propter periculum collusionis, *c. 5. de eo, qui cognovit.* Si verò non petant dissolutionem, sed dispensationem in impedimento, oportet ipsis credi.

Dico 2. In Causis Matrimonii, eique 4
connexis, nempe Sponsalibus, impedimentis, conjugum juribus & obligationibus, sive principaliter sive incidenter in Judicium deducantur, Judex competens est Ecclesiasticus privativè, nimirum Episcopus, ejus Vicarius vel Generalis vel Specialis, Capitulum Sede vacante, Trid: *s. 24. can: 12 de Sacram. &c. c 20. de ref. cit. sess. junct. Clem: 2. de Judic: c. 1. de frigid: c. 11. & 14. de Majorit:* Sed *Objic:* Causa dotis, alimentorum, hæreditariæ successionis, est causa Matrimonio connexa, & tamen pertinet ad forum sæculare; ergo & Sponsalia, Matrimonii impedimenta &c. ℞. *N. cons: & parit:* quia illæ causæ manent merè temporales, licèt aliquô modô, extrinsecè, vel per

ac. idẽs respiciant Matrimoniũ: è côtra Sponsalia, impedimenta &c. respiciunt Matrimonium per se, & intrinsecè.

TITULUS XIX.

De Divortiis.

SUMMARIUM.

1. *Divortium quid, & quotuplex?*
2. 3. *Matrimonium Christianorum consummatum est indissolubile quoad vinculum.*
4. 5. *Ratum verò solvi potest non solùm per Professionem Religiosam, sed etiam per dispensationem Pontificis.*
6. *Nulliter contractum debet dissolvi, & quomodo?*
7. 8. *Divortium perpetuum quoad thorum & cohabitationem manente vinculo, institui propter adulterium potest; quando, & quomodo?*
9. *Divortium verò temporale etiam ob alias causas.*
10. *A quo ex conjugibus separatis alendi sint liberi?*

Divor-

Divortium eſt legitima mariti & uxoris ſeparatio. Si hæc fiat quoad vinculum Matrimoniale, vocatur *diſſolutio*: ſi præciſè quoad thorum & menſam, vel quoad cohabitationem, dicitur *divortium* ſpecificè, aliudque eſt *perpetuum*, & aliud *temporale*.

Dico 1. Matrimonium Chriſtianorum 2
ſemel validè contractum, & conſummatum (nempe per copulam carnalem perfectam) in novo Teſtamento eſt indiſſolubile quoad vinculum, licèt unus conjugum commiſerit adulterium, adeoque per ſolam mortem diſſolvi poteſt. Eſt de fide ex Trid: 24. *can*: 5. 7. *de Sacr. Matr.* & textibus Scripturæ Sacræ: *Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur, Luc*: 16. ℣. 18. Similia habentur *Marc*: 10. *Matth*: 19. ℣. 6. & 9. Item 1. *Cor*: 7. ℣. 10. 11. quos textus Eccleſia intelligendos declarat de Matrimonio conſummato. Accedit, quod juxta *c*. 5. *Eph*: & communem interpretationem Matrimonium conſummatum ſignificet conjunctionem Chriſti cum Eccleſia per aſſumptionem carnis humanæ, quæ conjunctio eſt indiſſolubilis; & quod Chri-

ſtus

ſtus in novo Teſtamento ſuſtulerit *libellum repudii*, ſeu licentiam repudiandi uxorem propter adulterium, olim Judæis conceſſam, *Matth. 5 ℣. 32. &c. 19. ℣. 8. 9.* Proin innegabile eſt, tale Matrimonium in novo Teſtamento pro omni caſu eſſe ſaltē jure Divino (ſi non naturali) inſolubile quoad vinculū, conſequēter nulla auctoritate humana etiam Pontificia, diſſolvi poſſe. Extendit ſe aſſertio non ſolùm ad Matrimonia Hæreticorum, qui ſunt Chriſtiani, ſed etiam infidelium, ſeu non baptizatorum, excepto unico caſu, quo unus infidelium, ſe convertit ad Fidem Catholicam, alter autem ei cohabitare non vult, vel non ſine injuria Creatoris, ut habet communis interpretatio textus S. Pauli in 1. *Cor: 7. ℣. 15.*

8 *Objic:* 1. Et principaliter: Chriſtus *Matth. 5.* dixit: *Omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eā mœchari, & qui dimiſſā duxerit adulterat.* Idem repitit *Matth: 19.* inquiens: *quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur:* ergo à contrario, qui ob cauſam fornicationis, ſeu adulterii, dimittit uxorem, & aliam ducit, vel dimiſſam ducit, non adul-

adulterat, non mœchatur: ergo Matrimonium dissolvitur propter fornicationem uxoris quoad vinculum; quia Pharisæi interrogabant Christum de omnimoda dissolutione Matrimonii. Hos duos textus valdè urgent Heretici. 2. In *l. 1. 2 & c. ff. de divort. & l. 8. C. de repud:* passim permittitur dissolutio Matrimonii quoad vinculum vel mutuo consensu vel per libellum repudii, ex variis causis datô: ergo. 3. Hæretici intendunt contrahere Matrimonium non in ratione Sacramenti, sed tantùm in ratione contractûs Civilis, adeoque solubiliter juxta suæ Sectæ principia, & morem loci; atque ideo passim permittunt dissolvi Matrimonia & quidem non solùm propter fornicationem, sed etiam propter absentiam, & inobedientiam conjugis in reddendo debito conjugali, aut propter mutationem Religionis &c. ergo. ℞. ad 1. Verba Christi accipiunt explicationem tum ex verbis recitatis *Luc: 16. & Marc: 10.* ubi sine ulla exceptione fornicationis prohibetur dimissio uxoris ita, ut alia, vel dimissa ab alio duci non possit validè, consequenter dissolutio quoad vinculum prohibetur:

tum

tum ex 1. *Cor:* 7. ubi S. Paulus ait: *iis, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere* (En! absolutè loquitur) *quòd si discesserit* (nempe ex justa causa adulterii à viro commissi, propter quam licèt instituere divortium quoad thorum) *manere innuptam, aut viro suo reconciliari:* ergo nec propter causam fornicationis licèt aliud inire Matrimonium: tum ex universali Ecclesiæ & SS. PP. interpretatione: tum ex ipso ordine verborum observato à Christo; non enim post verba: *qui dimiserit uxorem propter fornicationem, vel ex causa fornicationis,* posuit verbum *adulterat, mœchatur,* sed post verba, *dimissam duxerit:* ergo indicavit, licere propter fornicationem dimittere uxorem, scilicet quoad thorum, at non aliam duce, aut dimissam ducere sine adulterio, consequenter manere adhuc vinculum Matrimonii; aliàs enim ducens aliam non adulteraret, non mœcharetur. Imò *Matth:* 5. & 19. Christus clarè sustulit libellum repudii, Judæis permissum *propter duritiam cordis* eorum, *ab initio enim non erat sic,* addens verba: *dictum est antiquis: quicunque diserit uxorem suam,*
det

det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui dimiserit uxorem &c. Ergo Christus aliud ordinavit, quàm Moyses, & reduxit Matrimonium ad statum primævum, ubi à Deo ita institutum est, ut, *quod Deus conjunxit, homo non separet.* Judæi, duo interrogabant Christum: unum, *an liceat dimittere uxores,* alterum, *an propter quamcunque causam,* intelligendo de omnimoda dissolutione? Respondit Christus ad utrumque, concedendo dimissionem propter unicam causam fornicationis, at negando licentiam ducendi aliam, & sic permisit divortium quoad thorum, at non dissolutionem omnimodam Matrimonii seu quoad viculum. Ad 2. Jus Civile in materia spirituali, qualis est Matrimonium, postquam à Christo elevatum est ad rationem Sacramenti, nihil potuit disponere. Dein Jus recentius in *Nov: 117. c. 8.* videtur correxisse antiquas Leges, & solùm propter causas ibi expressas indulgere conjugem *domô expellere,* adeoque separationem quoad thorum, & lucrari dotem, vel donationem propter nuptias concedere. Ad 3. Hæretici, nisi explicitè & prorpsus malitiosè velint

con-

contrahere Matrimonium aliter, quàm Christus instituit, quod non est præsumendum, censentur contrahere Matrimonium eô modô, quo Christus contrahi voluit, adeoque in ratione Sacramenti & insolubiliter: quæ intentio generalis prævalet erroneæ persvasioni, quâ putant, Matrimonium non esse Sacramentum, & esse solubile. Dein Matrimonium non est insolubile ratione Scramenti, alias Matrimonium Ratum esset insolubile, sed ratione significationis ipsi inditæ à Christo *Eph: 5.* quia significat indissolubilem conjunctionem Christi cum Ecclesia.

4 Dico 2. Matrimonium Ratum, seu validè quidem contractum, at per copulam carnalem non consummatum, etiam quoad vinculum dissolvi potest per Professionem Religiosam unius conjugum, ita ut alter aliud validè & licitè ineat. 2. Imò longè probabiliùs etiam per dispensationem Pontificis. pars 1. iterum est de fide, definita in Conc. Trid: *s. 24. can. 6. de Sacram. Matr.* & jam ante declarata *c. 2. & 7. de convers: conjug.* Pars 2. quam sustinent Canonistæ ferè omnes, excepto Pontio & P. Reiffenstuel *h. t. n. 3.* imò Theologi recentiores

pssi

paſſim contra pleroſque antiquos, *prob.* 1. ſolidè ſic: Profeſſione Religioſa diſſolvitur Matrimonii Rati vinculum: ergo & diſpenſatione Pontificis diſſolvi poteſt, tum quia Profeſſio Religioſa hanc vim obtinet ex Jure Eccleſiaſtico, adeoque auctoritate Pontificis, à quo Leges Eccleſiaſticæ & definitiones totam ſuam vim conſequuntur, tum quia Pontifex per diſpenſationem tollere poteſt vinculum ipſius Profeſſionis Religioſæ: ergo etiam vinculum Matrimonii Rati, juxta notum axioma: *ſi vinco vincentem te, multò magìs vinco te. arg: l. 14. ff. de diverſ: & tempor: præſcript:* Dein prob: 2. ab actu ad potentiam; nam actu jam ſæpiùs diſpenſarunt Pontifices in Matrimonio Rato, uti Gregor: VII. Adrian: IV. Martin: V. Eugen: IV. Paul. III. Jul. III. Pius IV. Pius V. Gregor. XIII. qui uno die undecies diſpenſâſſe refertur à Clericato *de Sacram: Maorim: deciſ: 15. n. 27. ſeqq.* Clem: VIII. Paul: V. Urb: VIII. Innoc: X. & noviſſimè anno 1720. Clemens XI. aſſerere autem tot & tantos Pontifices in re tanti momenti errâſſe, prorſus temerarium & periculoſum eſſe videtur.

Objic:

5 *Objic:* 1. Matrimonium Ratum Jure Naturali, vel ſaltem Divino, eſt contractus inſolubilis: ergo nihil in eo poteſt auctoritas humana, *quod Deus conjunxit, homo non ſeperet. Matth:* 19. 2. Matrimonium Ratum non differt ſubſtantialiter à conſummato, nam *nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit, l. 30. ff. de R. J.* Sed in conſummato diſpenſare nequit Papa: ergo. 3. Innoc. III. in *c. 14. de converſ: conjug:* dicit Matrimonium *de præſenti* contractum viventibus perſonis *in nullo caſu poſſe diſſolvi, niſi fortè ſecùs fieret ex revelatione Divina.* 4. Innoc: VIII. & Adrian: VI. ingenuè faſſi ſunt, ſe diſpenſare non poſſe: ergo. ℞. Retorquendo imprimis hæc omnia in Profeſſione Religioſa, & actuali tot Pontificũ diſpenſatione. In forma ad 1. *diſt ant.* Eſt inſolubilis jure Naturali, aut ſaltem Divino, conditionato tantùm, niſi nempe Deus, in cujus dominio ſunt corpora humana, & eorũ jura quæſita, dederit Pontifici tanquã ſuo in terris Vicario poteſtatem diſſolvendi, *C. ant:* abſoluto, *N. ant:* Ad 2. *N. conſ: & parit:* nam abſoluta indiſſolubilitas Matrimonii conſummati fundatur in ſignificatione conjunctionis Chriſti cum eccle-

clesia, vel unionis hypoſtaticæ cum natura humana, quæ conjunctio eſt inſolubilis: è contra conjunctio Chriſti cum anima fideli per gratiam & charitatem, quàm conjunctionem ſignificat Matrimonium Ratum, eſt ſolubilis, videlicet per peccatum mortale. Ad 3. Innoc: III. id ibi non dicit aſſertivè, ſed per modum rationis dubitandi, præmittens, *etſi poſſit videri*; quâ tamen nihil motus ipſemet ſtatuit Profeſſione Religioſa, adeoque in aliquo caſu ſine ſpeciali revelatione Dei, poſſe diſſolvi Matrimonium Ratum. Vel dic, Pontificem inſinuare duntaxat voluiſſe, quod per mutuũ conjugũ diſſẽſũ diſſolvi nequeat. Ad 4. faſſi ſunt, ſe diſpenſare nõ poſſe ob defectũ cauſæ, quæ ipſis non videbatur ſufficiens, *tranſeat*, [necdum enim ſatis probata eſt hæc confeſſio] ob defectum poteſtatis, *N. ant:* & *conſ.*

Hucusque locuti ſumus de Matri- 6
monio valido; ſi enim invalidè eſſet contractum, ſive Ratum ſive Conſummatum, neceſſariò deberet fieri diſſolutio, vel ſepararatio conjugum [ſi nollent impetrata diſpenſatione illud reſtaurare, vel cohabitare inſtar fratris & ſororis] quam tamen publicè &

fine

sine authoritate Judicis Ecclesiastici probato plenè impedimento nullitatem declarantis, facere prohibentur ipsi conjuges, licèt, postquam impedimentum ipsis innotuit, occultè teneantur à thoro separationem instituere.

7 Dico 3. Divortium, idque perpetuum [manente vinculo Matrimonii] ita ut aliud contrahi non possit, regulariter instituere licet conjugi innocenti propter alterius, viri aut fæminæ, ut utinvitæ vel reconciliationem petentis, fornicationem seu adulterium, h. e. propter copulam carnalem perfectam cum allo aut alia habitam, satisque cognitam. Ita omnes tum ex Jure Naturali, quod non adstringit innocentem alteri, fidem violanti; & fœdus, quo conjuges debent esse *duo in carne una*, *Gen:* 2. rumpenti, tum ex Divino Christi Domini, *Matth:* 5. & 19. tum ex Ecclesiastico, c. 4. 5. 8. *h. t.* Dixi 1. *instituere*, nempè propria auctoritate, si tamen publicè vellet divertere, vel nocentem domo expellere, deberet adulterium esse notorium publicè, vel, si esset occultum, coram Judice Ecclesiastico probari, & divortium peti, *c.* 4. *h. t. c.* 9. *de Sponsal:* Dixi 2. *Innocenti:* nam pars adultera

rea

rea non poteſt divertere, ſi toleretur, imò, licèt dimiſſa ſit, ſemper tenetur redire ad conſortium Matrimoniale, quandocunque innocens petiêrit. Dixi 3. *Satis cognitam*, h. e. ſaltem moraliter certam, vel publicè, vel privatim, vel per legitimam probationem in Judicio: ad quam probationem vel certitudinem efficiendam, cùm adulteria perpetrari ſoleant in occulto, atque ideo difficilis ſint probationis, ſufficiunt præſumptiones violentæ, in indiciis delicto valde vicinis & ordinariè conjunctis fundatæ, ut ſi uxor, aliàs ſuſpecta, deprehendatur ſola cum ſolo, de nocte, & in loco ad peccandum apto. Imò notant DD. in c. 12. *de præſumpt.* cum Covarruv. & Farinac. *Prax. Crim. de delict. carn.* quòd oſcula, tactus impudici &c. quamvis ſe ſolis non æquiparentur adulterio ad divortium ſufficienti, in quibusdam tamen circumſtantiis poſſint fundare violentam præſumptionem adulterii, & ſufficere, ſi non ad condemnationem criminalem, ſaltem ad divortium. Dixi 4. *Regulariter*, nam nec non adulterium ſemper conceditur divortium, uti 1. ſi adulterium non fuit formale, h. e. non ſcienter vel non li-

berè commissum, ut si maritus cum alia, quam bona fide credebat suam esse conjugem, concubuit: si uxor justis ex causis putavit, maritum suum jam esse demortuum, & alteri nupsit: si per violentiam fuit oppressa &c. an verò hoc etiam procedat, si per metum gravem fuit adacta, disputatur: mihi spectato rigore probabilior videtur affirmativa; quia talis metus non tollit peccatum coram Deo, ac insuper jus divertendi, utpote non solùm jure Ecclesiastico, à quo observando excusare posset metus, sed etiam Jure Divino & Naturali est concessum: rectè tamen ex charitate non dimittitur uxor talem metum passa. 2. Si adulterium & illata injuria ab innocente adulterii conscio fuit remissa vel expressè, vel tacitè, petendo aut reddendo debitum conjugale, amplexando, osculando, aut alia familiaritatis vel amoris signa specialia exhibendo, v. g. per jocos, lusum &c. 3. Si una pars alteri dedit causam adulterii saltem indirectè, v. g. diu denegando debitum conjugale, consentiendo, vel non impediendo, cum facilè posset, adulterium, illud suadendo &c. 4. Si postea etiam priùs innocens labatur in a-

in adulterium & fornicetur apertè vel occultè, quia paria delicta mutua compensatione tolluntur, *c. 4. 5. & 6. h. t. & fin. de adult.* Id quod probabiliùs etiam procedit, si divortium prius per sententiam Judicis fuisset factum. Covarruv. uterque Barbos. Gonzal. Clariss. P. Böckn. *ad h. t. n. 28.* me citato, contra Panormit. Sanch. Guttier. & Laym. quia, sicut ipsum adulterium & Jura, ita & sententia Judicis, non absolutè tribuit Jus divertendi, sed solùm conditionatè, nisi nempe & innocens postea simile delictum committat, & pariter violet fidem conjugalem, fiatque nocens & reus.

Objic. 1. Si adulterium præbeat causam instituendi divortium perpetuum, 8
seu per totam vitam, ita ut nunquam teneatur innocens recipere nocentem, licèt supplicet, & reconciliari seriò petat, uti communissimè docent Auctores, licebit utrique conjugi mutare statum, & ingredi Religionem: sed hoc videtur falsum; cum sic ponatur impedimentum, ut ipsis nec liceat unquam uti Matrimonio, & cohabitare, quod videtur repugnare Matrimonii naturæ: ergo. 2. In *c. 3. de adult.* habetur, quòd

si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum suum reverti, debet iste, sed non sæpe, recipere peccatricem. ergo. 3. Christus solummodo viris dedit potestatem dimittendi uxores propter fornicationem, *Matth.* 5. & 19. ergo uxoribus id non licet, 4. Separatio conjugum non potest fieri propria auctoritate & sine judicio Ecclesiæ, *c.* 3. *h. t.* ergo innocens non potest propria auctoritate divortium instituere, cùm in propria causa sibi jus diceret. ℞. ad 1. Utrique non licet, sed solùm innocenti, hôc ipsô quòd perpetuò possit nocentem excludere à thoro, ut plerique docent, & meritò. Nocenti verò, quia semper paratus esse debet ad revertendum, si exigatur, non licet ponere impedimentum, quamdiu sponsus superest reconciliationis, aut non impetrat licentiam ab innocente mutandi statum. Ad 2. Per illud *debet* non intelligitur debitum necessitatis, sed honestatis, vel, si uxor certo incontinentiæ periculo exponatur, & viro per reconciliationem nullum immineat grave incommodum, etiam *charitatis.* Ad 3. Christus fuit solùm interrogatus de viris; cùm verò eadem ratio violatæ fi-

dei conjugalis pugnet pro fæminis, etiam his licet ſe ſeparare à viris quoad thorum, quod etiam ſatis expreſſit S. Paulus 1. *Cor.* 7. & *c.* 2. 4. 5. *h. t.* atque DD. omnes agnoſcunt. Ad 4. Diſtingvitur inter ſeparationem quoad vinculum propter impedimentum dirimens, de quo loquitur *c.* 3 *cit.* & hæc neceſſariò fit auctoritate Judicis Eccleſiaſtici; atque inter ſeparationem quoad thorum, quam pro foro interno licet propria auctoritate inſtituere, imò & pro externo, ſi adulterium eſt publicè notorium, *c.* 4. *h. t.* & *c.* 9. *de Sponſal.*

Dico 4. Divortium temporale, nimi- 9
rum quamdiu durat cauſa, quoad thorum & cohabitationem licet inſtituere innocenti ex ſequentibus cauſis. 1. Ob adulterium ſpirituale, ſeu lapſum unius in hæreſim, vel apoſtaſiam à tota fide Chriſtiana, *c.* 6. & 7. *h. t.* 2. Ob periculum animæ, *can.* 5. *cauſ.* 28. *q.* 1. & *c.* 2. *h. t.* ut ſi unus conjugum compartem vehementer inſtiget ad grave peccatum v. g. ſodomiam, apoſtaſiam, veneficium, furtum &c. non tamen, ſi conjux ſit quidem ſceleratus, compartem tamen non incitet ad ſcelera. 3. Ob periculum vitæ, vel corporis, ut

si unus struat insidias vitæ alterius, si meritò timeat infectionem ex contagioso alterius morbo, v. g. lepra, lue Venerea &c. 4. Ob sævitiem v. g. mariti, nimis crudeliter tractantis vel verberantis conjugem, per *c. 8. & 13. de restit. spol.* si periculum sit in mora, statim propria auctoritate fugere potest uxor, ut nempe evadat in tempore periculum, si nempe ex circumstantiis vel minis haud vanè metuit immoderata verbera, percussionem sangvinolentam, vulnus, vel mutilationem &c. præsertim si fœmina sit nobilis, debilis, aut alias morigera: nec tenetur redire, nisi vir credatur esse placatus, aut sufficienter caveat de non offendendo vel lædendo per fidejussores, pignora, vel saltem per juramentum: si tamen propter improbitatem viri non satìs confidi possit ejus juramento, hæc cautio non censetur idonea, & uxor marito restitui non debet, uti nec, si fidejussoria, vel pignoratitia credatur non sufectura. Et hæ cautiones adhiberi debent etiam in casu, quo uxor nondum fugit, querelas tamen apud Judicem deponit de sævitia viri, & suo periculo, idque satis probat. Poterit etiam Judex

dex alio fræno coërcere infolentiam viri. 5. Probabiliter etiam ob valde molestam cohabitationem, v. g. propter perpetua jurgia, difcordias, rixas, ex unius inveterata improbitate non facile cefsaturas. DD. cum Sanch. *de Matrim. l. 10. d. 18. n. 11.* quia inde periclitatur falus animæ & corporis. Sed opus eft auctoritate Judicis Ecclefiaftici, ficut & in præcedentibus caufis, ubi in mora non eft periculum, & caufa non notoria, fcilicet ad evitandum fcandalum. *Ojic:* Chriftus *Matth. 7. & 19.* propter folam fornicationem, feu carnale adulterium, permifit divortium. Idem videtur ftatuere, *can. 22. cauf. 32. q. 5.* ergo propter alias caufas non eft licitum. R. Chriftus & *can. cit.* loquuntur folùm de divortio perpetuo: per hoc autem non excluferunt divortia temporalia ex aliis caufis inftituenda. *

Quæ

* Huc revocanda funt, quæ BENEDICTUS XIV. decrevit Conftit. 33. Incip: *DEI Miferatione* & quidem 1mo Defenfor Matrimonii ex Ecclefiaftico cætu (fi fieri poteteft) Conftitui debet ab Ordinariis. in fingulis Diœcefibus ut adfit judiciis omnium caufarum Matrimonialium 2do Defenfor Matrimonii juramentum fideliter officium fuum obeundi præftare debet in limine judicii, & in fufcipiendo officio *Ibid:* §. 7. 3tio In omnibus actibus citari & intimari debet fub pœna nullitatis *Ibid:* §. 7. & 10. 4to Semper appellare debet à prima fententia pro nullitate Matrimonii lata *Ibidem* §. 8.

10. Quæres, apud quem ex conjugibus divortio separatis, & cujus sumptibus alendi sint liberi? R. 1. Apud eum, & expensis illius, qui seclusô delictô & divortiô tenebatur ad expensas educationis. R. tamen 2. In pœnam delicti per sententiam judicis auferendæ sunt proles à delinquente, & apud insontem educandæ, nutriendæ autem expensis delinquentis, modò tantas habeat facultates, licèt seclusô delictô non fuisset obligatus, *Auth. si pater C. divortio facto, Nov. 117. n. 7.* Vid. latiùs Sanchez. *d. l. 10. d. 20.*

TITULUS XX.

De Donationibus inter Virum & Uxorem, & de Dote post divortium restituenda.

SUMMARIUM.

1. *Donatio inter virum & uxorem: dos & contrados quid?*
2. *Donatio inter conjuges an & quomodo sit invalida?*
3. *Dos, & contrados, solutô quoad vinculum Matrimoniô cui cedat?*

4.

4. *Uti & bona paraphernalia, communia, acquæstus, Morgengeba, & dotalitium.*
5. *Dotem, vel donationem propter nuptias, instituto propter adulterium divortio, lucratur Pars innocens regulariter.*

1 DOnatio *inter virum & uxorem* vocatur, quando vel vir uxori, vel uxor viro, durante Matrimonio aliquid dat cum animo transferendi dominium. Si id fiat ex mera liberalitate, dicitur *gratuita*, & est propriè dicta donatio: si ex alia causa, v. g. remunerationis meritorum, gratitudinis ob beneficia, mortis &c. appellatur *remuneratoria, antidoralis, mortis causa &c.* & in sensu stricto donatio non est. *Dos*, objectivè sumpta, est pecunia vel alia res pretio æstimabilis, quam uxor viro ad sustinenda Matrimonii onera, nempe ad alendam uxorem, liberos, & familiam, affert. Communis ex *l. 10. ff. & l. 20. C. de jur. dot.* Si res illa jam fuit tradita; vocatur dos *constituta*: si provenit à patre, qui ante omnes tenetur dotare filiam, avô, vel aliô ex ascendentibus parentis, nuncupatur *profectitia*, si ex bonis maternis, vel ipsius uxoris, vel extra-

tranei, *adventitia:* si consistit in paráta pecunia, vel in alia re certô pretiô taxata, vocatur *æstimata:* si in re immobili, certô pretiô non taxata, *inæstimata.* Dotis in pecunia vel re fungibili consistentis, & æstimatæ æstimatione venditionem faciente (quæ hoc operatur, ut solutô Matrimoniô pretium restituatur, non res in individuo) dominium plenum, est penes maritum: inæstimatæ autem (vel æstimatæ quidem, at non æstimatione venditionem facientе) dominium naturale est penes uxorem, *l. 30. C. de Jur. dotium.* civile autem dominium, quod consistit in administratione bonorum dotalium, jure vindicandi, & facultate percipiendi fructus (salvâ tamen bonorum substantiâ, & inalienabilitate) penes maritum. Doti correspondet contrados, seu donatio propter nuptias, & est id, quod maritus, vel alius ejus nomine, promittit vel constituit uxori in compensationem & securitatem dotis, atque de Jure Communi deberet exæquare dotem, *Auth. æqualitas C. de pact. conv. Nov. 97. c. 1. 2. Nov. 119. c. 1.* Debet tamen attendi consuetudo locorum, vi cujus opifices sæpe aliud pro contradote non

constituunt quàm artem vel peritiam suam. Regulatur fere in omnibus, sicuti dos, ejusque dominium civile, at sine usufructu, si consistat in re immobili, pertinet ad uxorem, per §. 3. *Institut. de donat. l. ult. de donat. ante nupt.*

Dico 1. Donatio propriè dicta notabilis inter conjuges, non Principes, non 2
collata in tempus mortis, quâ donans fit pauperior, & donatarius locupletior, de Jure communi est invalida in tantùm, ut semper pro libitu revocari possit, licèt non revocata in vivis confirmetur per mortem & evadat irrevocabilis. Ita plerique ex *l. 1. 2. 3. 5. 7. 9. 11. 15. 25. 31. 33. 40. 42. & c. ff. h. t. & c. fin. eod.* Quæ confirmatio per mortem retrotrahitur ad tempus donationis factæ, per *l. 25. cit.* ita ut fructus rei donatæ & traditæ ab eo tempore cedunt conjugi donatario. Si tamen res donata excederet 500, solidos, quoad excessum, si donatio esset facta sine insinuatione apud Judicem, non confirmaretur per mortem. *Objic.* 1. Si maritus repudiat hæreditatem vel legatum in gratiam conjugis, ut huic obveniat: item, si uxori remittit usuras dotis promissæ, non tamen traditæ,

repu-

repudiatio & remissio valet irrevocabiliter, *l. 5. cit. §. 13. 14. & l. 54. ff. h. t.* Sed talis repudiatio (vel remissio) est donatio, quia transfert maritus in conjugem jus & dominium legati, utpote quod statim post mortem legantis absque traditione fit legatarii: dein *l. 3. § fin. ac l. 4. ff. eod.* dicitur de marito, qui rem sibi donandam donari jubet uxori, quod idem faciat, *acsi rem acceptatam, & suam factam, uxori dedisset.* 2. In *l. Papinianus 13. ff. eod.* habetur, quòd hæres mariti nequeat conveniri super eo, quod maritus promisit per stipulationem, & sic verbaliter donavit uxori, licèt *durante voluntate decesserit*: ergo per mortem conjugis non confirmatur donatio saltem verbalis, quam traditio non est secuta. ℞. ad 1. *Neg. cons.* quia maritus nondum est factus dominus hæreditatis, vel legati, vel usurarum dotis promissæ, & sic repudiando vel remittendo non fit pauperior; nam etiam legati dominium non acquiritur completè absolutè per mortem legantis, sed solùm inchoativè & conditionatè, si legatum acceptetur priùs. Illa jussio, de qua loquitur, *l. 3. & 4. citt.* involvit virtualiter duos actus, quorum

rum unô tacitè acceptatur donatio pro se, & alterô rransfertur in uxorem, & sic res vel jus jam absolutè acquisitum amittitur, atque jubens sit pauperior. Ad 2. Illa *l. 23.* est correcta per *Nov. 162. c. 1. pr. & §. 1.*

Dico 2. Solutô Matrimoniô quoad 3
vinculum, nempe per mortem unius, vel per ingressum in Religionem, vel propter detectum impedimentum dirimens, dos redit ad uxorem, vel si ipsa mortua sit ad, ejus hæredes, imprimis liberos, si fortè reliquit (salvo tamen beneficio competentiæ ex bonis dotalibus viro competente) ècontra dotatio propter nuptias ad maritum, & si is mortuus sit, ad ejus hæredes, imprimis liberos; nisi nimirum obstent vel aliud exigant pacta dotalia, vel consvetudo, aut statutum loci. Communis ex *c. 1. fin. h. t. l. 11. seqq. ff. l. 2. 7. & fin. C. Soluto Matrim. Auth. æqualitas C. de pact. convent. tam super dote &c.* cùm sine Matrimonio dos, & donatio propter nuptias, esse non possint, *c. 2. 5. h. t. § 12. Inst de nupt.* Dixi 1. *Propter detectum impedimentum*; si nempe illud latuit etiam conjuges; si enim scienter & mala fide contraxissent Matrimoni-

monium, dos & donatio propter nuptias cederet fiſco in pœnam, *l. 4. C. de inceſt. nupt.* niſi minnorennes contraxiſſent, & poſt legitimam ætatem ſtatim receſſiſſent ab invicem. Dixi 1. *Salvo tamen beneficio competentiæ &c.* vi cujus vir, & ejus liberi, non tenentur in reſtituenda dote ad plus, quàm ſalva ſuſtentatione neceſſaria poſſunt, *l. 12. l. 14. ff. ſolut. Matr.* quô modô compenſatur viro privilegium, & hypotheca, quam uxor (ejusque hæredes) habet in omnibus mariti bonis quoad ſua dotalia, *c. 30. C. de jur. dot.* Sed fortè *Objic.* Dos profectitia revertitur ad dotantem (& adventitia ad conſtituentem,) *l. 4. C. ſolut. Matr. & l. un. §. 13. C. de rei uxor. act.* ergo non redit ad uxorem. R. Olim quidem dos *profectitia*, quæ fuit à patre conſtituta filiæ nondum emancipatæ, revertebatur ad patrem, ſed hodie, poſtquam per elocationem in Matrimonium emancipantur filiæ vi conſvetudinis, ceſſat dos profectitia, & redit ad uxorem. *Adventitia* autem ſolùm tunc revertitur ad dotantem, quando is expreſſè hoc ſtipulatus eſt, ut habetur, *§. 13. l. cit.*

4 Quæres, an etiam bona paraphernalia,

lia, Morgengeba, dotalitium, bona communia, & acquæstus, sint restituenda uxori soluto Matrimonio? Antequam respondeam, explico hos terminos; *paraphernalia* seu ultradotalia, sunt illa bona, quæ uxor habet ultra vel extra dotem: si marito tradidit administranda cum usufructu, in utriusque & familiæ utilitatem convertendo, & à se revocabili, sine titulo dotis, vacantur simpliciter *Paraphernalia, l. 8. & fin. C. de pact. conv.* si autem ea, & usum fructum, sibi uxor reservavit cum administratione, *Receptitia* dicuntur. *Morgengeba*, seu *Morgenatica, Donum Matutinale*, est id, quod maritus (plerumque Nobilis) altero die nuptiarum dat conjugi propter creditam sibi pudicitiam, vel in remunerationem delibatæ virginitatis: & de hoc dono sæpe convenitur [etiam apud plebejos] per pacta ante initum Matrimonium. *Dotalitium*, licèt quandoque in alia significatione accipiatur, est ususfructus, quem maritus in eventum mortis suæ constituit in bonis suis uxori in compensationem dotis vel ad meliorem sustentationem. *Bona communia* appellantur, quæ stante Matrimonio utrique con-

conjugi junctim obvenerunt, v. g. ex donatione, hæreditate, legato &c. intuitu utriusque, vel per negotiationem utriusque pecuniis aut bonis exercitam, vel communi & fere æquali industria, labore, studio, parsimonia à utriusque, uti fit apud quosdam opifices & mercatores. *Acquæstus*, sunt lucra constante Matrimonio acquisita, sive unius seu utriusque conjugis industriâ, labore, negotiatione &c. si communi opera sunt acquisita, fere coincidunt cum bonis communibus. Jam ℞. 1. Paapherna tam specificè sumpta, quàm Recepticia, uti & Morgengeba, certè restitui debent uxori, ejusque hæredibus, quia pleno jure ad uxorem pertinent. ℞. 2. Etiam dotalitium ei debetur, sed ita, ut dotem repetere ab hæredibus mariti prohibeatur. si dotalitio frui velit, nisi aliud per pactá sit conventum, vi quorum, vel statuti, pro dotalitio subinde uxori cedit donatio propter nuptias. ℞. 3. Ex bonis communibus media pars cedit uxori ejusque hæredibus, c. 2. *h. t.* Idem tenendum de *Acquæstibus* communi vel negotiatione, vel industria, donatione aut hæreditate junctim ab utroque acquisitis ut suadet par
ratio,

ratio, æquitas, & multorum locorum consvetudo; quamvis pacta dotalia, statutum, vel consvetudo particularis loci aliud exigere possint. Si tamen unius tantùm operâ, vel unius negotiatione & pecuniis, vel hæreditate &c. uni tantùm relicta acquisiti sint. ℟. 4. illos pertinere omnes ad talem conjugem, etsi uxor fuerit, quæ proin de illis liberè disponere potest, vel ejus hæredes: quamquam in dubio de Jure stet præsumptio, omnes acquæstus & lucra constante Matrimonio acquisita esse à marito, & ad hunc pertinere, *l. 51. ff. h. t.* Nisi nempe aliud habeat consvetudo, vel statutum loci. Quid in Bavaria de his acquæstubus statutûm sit, maximè quando unus conjugum decedit sine liberis, vid. *Statuta Bavar. tit. 1. art. 1. 4. 10.*

Dico 3. Solutô Matrimoniô tantùm quoad thorum & cohabitsitionem, seu factô divortiô, propter unius adulterium, innocens non solùm recuperat dotem, vel donationem propter nuptias, quam attulit, sed etiam lucratur nocentis dotem vel donationem propter nuptias, at non nisi per sententiam Judicis, nisi adessent liberi 5

partis adulteræ ſive ex hoc ſive ex alio Matrimonio. Text. & DD. in *c. 1. & 4. h. t. l. 8. §. 4. 5. C. de repud. Nov. 117. c. 8. 9.* Dixi 2. *Dos*; non autem amittuntur; paraphernalia; hæc enim in *d. c.* 4. per vocem *dotalitium* non intelliguntur, ſed vel donatio propter nuptias, vel pretium & æſtimatio dotis: de Jure Bavarico uxor adultera amittit etiam Morgengebam, & alia donata à viro, item medietatem acquæſtuum, ſi aliàs ipſi deberetur. Dixi 2. *At non niſi per ſententiam*; quia amiſſio dotis &c. eſt pæna: pæna autem privativa non incurritur ante ſententiam. Id concedo, quòd pars innocens poſſit retinere dotem, quæ ipſi tradita eſt, absque ſententia Judicis, ſeque tueri exceptione adulterii adverſùs adulteram, fors repetentem. Dixi 3. *niſi adeſſent liberi:* in horum enim exiſtentia proprietas dotis, vel donationis propter nuptias, cederet liberis, innocenti autem ſolùm uſusfructus, *Nov. cit. c. 8. §. 2.* Dixi 4. *Propter adulterium*; ſi enim absque delicto unius fieret divortium procedunt ea, quæ in antecedenti Aſſertione diximus, per *c. 1. h. t.* & communem DD. Cæterùm ſi dos

vel

vel donatio propter nuptias non eſſent conſtituta, caperetur omnium bonorum pars quarta ab innocente, *l. penult.* §. 1. & 2. *C. de Repud.*

TITULUS XXI.

De Secundis Nuptiis.

SUMMARIUM.

1. *Secundæ nuptiæ quid: & quæ illorum pœnæ?*
2. *Secundæ nuptiæ ſunt licitæ;*
3. *Modò ſatis conſtet de morte prioris conjugis.*
4. *An, & quæ pœnæ ſecundarum nuptiarum ſint abrogatæ?*
5. *An ſecundæ nuptiæ ſint benedicendæ?*

PEr *ſecundas nuptias* intelligitur non modò Matrimonium ſecundò, ſed etiam tertiò, quartò, & toties, quoties per mortem ſolvitur, contractum. Jus Civile ſecundas nuptias, præſertim in fœminis, odit, & propterea in binubas ſtatuit varias pœnas, maximè ſi intra annum luctûs nuberent alteri viro: 1

quæs inter aliquæ in odium ſecundarum nuptiarum ſtatutæ ſunt, & propriè rationem pœnæ habent, uti infamia, incapacitas ad omnem hæreditatem vel legatum capiendum ab alio, quàm viro: amiſſio omnium bonorum titulò lucrativô à priori marito acquiſitorum, quæ proin viri demortui conſangvineis cedunt: & negata poteſtas marito novo aliquid relinquendi ultra tertiam bonorum ſuorum partem. Aliæ autem ſpectant favorem liberorum, ſiqui adſunt ex priore Matrimonio, ſecùs, evaneſcunt, & propriè propterea pœnæ non ſunt, & aliquæ, nimirum tres primæ, quas recenſebimus, maritum æquè, ac uxorem, ad ſecunda vota tranſeuntem afficiunt. Sunt autem ſequentes. 1. Tranſiens ad ſecunda vota, ſive intra ſive poſt annum luctûs, amittit proprietatem, quæ reſervatur liberis prioris Matrimonii, omnium bonorum à priore conjuge acquiſitorū titulô lucrativô, quamvis ipſi maneat eorum uſusfructus ad dies vitæ, *l. 3. C. h. t.* Idem eſt de bonis, quæ abtinuit ſuccedendo ab inteſtato liberis, ſi eadem ex bonis defuncti mariti profecta ſunt, *Nov. 22. c. 46. §. 2.* Dein 2. prohibetur

vel

vel per actum inter vivos, vel per ultimam voluntatem, plùs, quàm portionem filialem, conferre in novum maritum, & quidem, si partes inaequales liberis prioris Matrimonii obtingerent, non potest marito nisi minimam statuere, *l. 6. C. h. t.* 3. Siquid donâsset liberis primi thori, non posset revocare ex causa ingratitudinis, *Nov. cit. c. 35.* ubi tamen excipitur duplex casus, nempe insidiarum in vitam, & impiae injectionis manuum in parentem. 4. Amittit tutelam vel curatelam liberorum prioris Matrimonii, *Nov. 94. c. 2. & c. 67. de appellat.* Item 5. jus educandi dictos liberos, *l. 1. C. ubi pupilli educari*, nisi nempe aliud habeat consvetudo, vel exigant circumstantiae, per *l. cit.*

Dico 1. Secundae nuptiae omnino sunt licitae, etiam foeminis intra annum luctûs per se, modò satis constet de morte prioris conjugis: quidquid ordinaverit Jus Civile, quod in hac re non est attendendum, uti nec in foro Civili hodie attenditur. Assertio est certa non tantùm ex Jure Naturali propter periculum incontinentiae, quod saepe datur in viduo vel vidua, & spem prolis suscipiendae, sed etiam ex Jure Divino 2

juxta illud S. Pauli 1. *Cor.* 9. *Si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult, nubat: tantùm, in Domino*, & ex Jure Canonico, *c.* 2. *h. t.* ac universali Ecclesiæ praxi. *Objic.* S. Chrysost. *can.* 9. *caus.* 31. *q.* 1. secundas nuptias vocat *fornicationem honestam.* ℞. S. Chrys. teste gl. loquitur de illo, qui vivente conjuge, per libellum tamen repudii dimissâ, ducit aliam. Dein honesta fornicatio implicat. Dixi tamen, *modò satis constat de morte &c.* Sed hinc.

3 Quæres, quomodo constare debeat de morte prioris conjugis? ℞. Moraliter certò, *c.* 2. *cit.* & *c.* 19. *de Sponsalib.* quia aliàs datur periculum adulterii, & Matrimonii novi nulliter contrahendi. Moralis autem certitudo non habetur ex sola diuturna cunjugis absentia, ut volebant Leges Civiles antiquæ, *l.* 6. *ff. de divort.* & *l.* 7. *C. repud.* sed per duos testes de visu, vel per unum famâ communi, aut gravibus indiciis adjutum: per præsumptiones violentas, ut si constat, maritum interfuisse periculoso prælio, aut moratum in loco peste infecto, ac insuper diu nihil de eo auditum vel cognitum: per testimonium alicujus Magistratus, vel Parochi defun-

ctum

ctum ſepelivîſſe teſtantis &c. Si Parochus dubitet de ſufficienti certitudine, non aſſiſtat ſine recurſu ad Ordinarium; ſi re intellecta & iſte dubitet aliqualiter, poteſt ad novas nuptias aſpiranti pro cautela deferri juramentum credulitatis (non veritatis, & ideo malè vocatur ſuppletor.) quô aſſerat, ſe nec ſcire, nec credere, conjugem adhuc vivere.

Objic. 1. In *c. fin. v. ſi autem, Ut lite non conteſt.* plùs non requiritur, quàm *ut de obitu veriſimilter præſumatur.* Et in *c. 19. cit.* dicitur, ſufficere *certum nuntium:* ſed unus nuntius, ſeu teſtis, & veriſimilis præſumptio, non faciunt moralem certitudinem: ergo. 2. Licitum eſt in Moralibus ſequi opinionem probabilem, imò etiam minùs probabilem: ergo. 3. Si requiritur moralis certitudo, tunc ſuperveniente poſt contractum novum Matrimonium dubio debet illud ſtatim diſſolvi: ſed hoc eſt falſum: ergo. R. ad 1, Ut levitetur antilogia Jurium, & periculum nullitatis novi Matrimonii, ac peccatorum, aliorumque incommodorum, Interpretes communiter per præſumtionem veriſimilem intelligunt violentam, quæ facit

cit

cit moralem certitudinem. In *c. 19. cit:* certum nuntium sumitur in *neutro genere*, ita ut significet certam relationem, non testimonium unius certæ personæ. Ad 2. Licitus opinionis probabilis usus non est, quando Jus requirit moralem certitudinem, item quando agitur de gravi præjudicio tertii, uti contingit hic; quia Novum Matrimonium cedit non solùm in præjudicium grave prioris conjugis, fortè adhuc viventis, sed etiam in præjudicium prioris Matrimonii. Ad 3. *N. ma.* tunc enim conjuges novi, vel ille, cui supervenit dubium tenentur inquirere in veritatem, ac interim abstinere à petitione debiti conjugalis (licet hoc reddi possit non dubitanti propter possessionem bonæ fidei) si verò post adhibitam inquisitionem maneat dubium, debet illud, quatenus est practicum, deponi, ac illô depositô licita sit petitio, & redditio debiti. Si autem certa superveniret notitia, quòd vivat prior conjux, deberet utique secundum Matrimonium, utut bona fide contractum, dissolvi, & prius restaurari, neque cohabitari cum priori conjuge. Imò, etsi prior conjux non ampliùs vivat nunc,

nunc, vixit tamen tempore contracti ſecundi Matrimonii, & de hoc conſtat. iſtud tanquam nullum diſſolvi, vel de novo contrahi debet. Si ab initio fuit contractum cum dubio utriusque, neuter licite petit vel reddit debitum; ſi unus dubitavit, is reddere poteſt, at non petere, niſi deponat priùs dubinm practic.

Dico 2. Pœnæ in ſecundarum nu- 4
ptiarum odium à Jure civili ſtatutæ per Jus Canonicum ſunt abrogatæ. 2. Non verò ſtatutæ in favorem liberorum prioris Matrimonii, quæ propriè non ſunt pœnæ. Pars 1. ſumitur ex *c. penult. c.* & *ult. h. t.* licèt enim illi textus ſolùm loquantur de infamia, communiter tamen à DD. extenduntur etiam ad alias pœnas propriè dictas; quia in his datur eadem ratio in *dict. cc,* expreſſa, nempe libertas Matrimonii ſecundi, ab omni Jure permiſſi, & evitatio incontinentiæ. Excipiunt tamen caſum, quô vidua intra annum luctûs fornicatur, & ſic ſubjicitur (nempe poſt ſententiam Judicis, ſaltem declaratoriam) pœnis, quibus à Jure Civili punitur intra annum luctûs tranſiens ad ſecundas nuptias, *Nov. 39. c. 8.*

c. 8. §. 1. Pars 2. colligitur inde, quia nullibi reperitur in Jure Canonico, hos favores liberis esse denegatos. Quòd etiam pœnæ secundi generis, & impropriæ, aliquô modô restringant libertatem Matrimonii, nihil facit, quia solùm restringunt libertatem inordinatam, & amortem cœcum erga novos thori consortes, ac principaliter consulunt ex æquitate naturali orbis parente liberis.

5 Dico 3. Secundæ nuptiæ (vel potius personæ eas contrahentes) non debent benedici à sacerdote assistente vel conjungente, *c. 1. & 3. h. t.* quod prohibetur non in detestationem nuptiarum, sed in reverentiam benedictionum, quæ si solennes sunt, uti & consacrationes, v. g. Virginum, Ecclesiarum, Altarium &c. eas, ne vilescant, iterari non vult Ecclesia. Vi consvetudinis tamen in multis locis benedicuntur, si viduus ducat fœminam nunquam nuptam, quæ nempe nunquam accepit benedictionem, licèt ille acceperit: & in aliis quoque locis, si vidua ducat sponsum, qui nunquam accepit. Consulantur Ritualia & consvetudines Diæcesium.

ELEN-

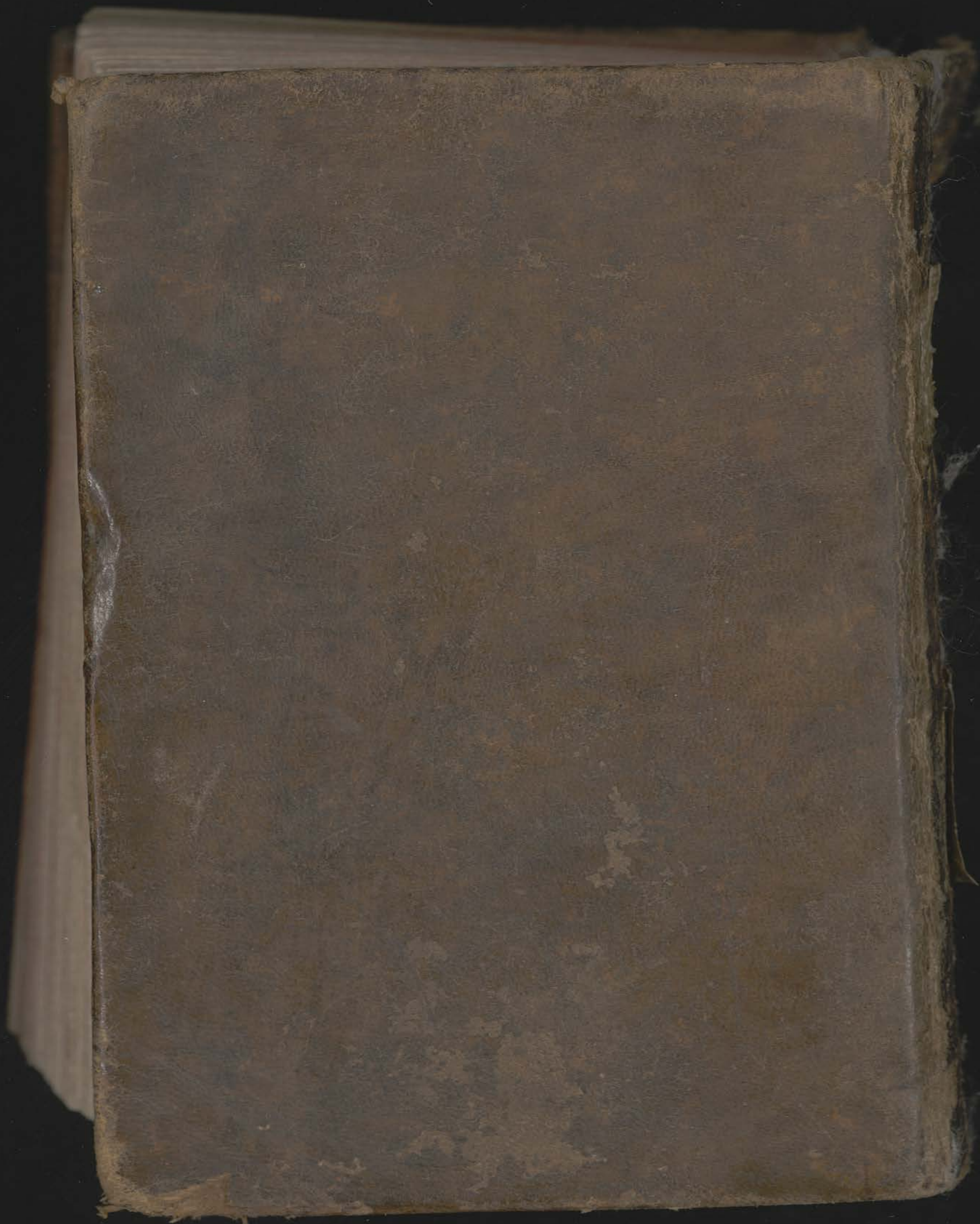
ELENCHUS
TITULORUM
LIBRI IV.

Titu-

[illegible]

JUS CANONICUM

